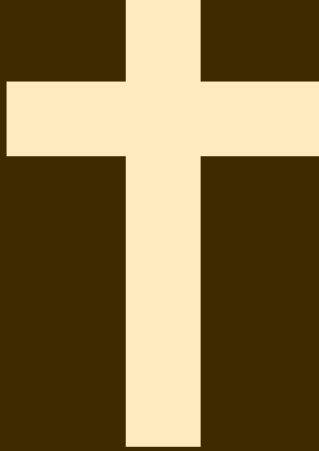

Didza' cub rucá'n
tsahui'

New Testament in Zapotec, Southern Rincon (MX:zsr:Zapotec,
Southern Rincon)

Didza' cub rucá'n tsahui'
**New Testament in Zapotec, Southern Rincon (MX:zsr:Zapotec,
 Southern Rincon)**

copyright © 1992 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Zapotec, Southern Rincon

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Zapoteco, Rincón Sur [zsr], Mexico

Copyright Information

© 1992, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Zapotec, Southern Rincon

© 1992, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 25 Nov 2022 from source files dated 29 Jan 2022
 7feac3cb-fa00-54f1-b2be-b4d6aa29755b

Contents

San Mateo	1
San Marcos	58
San Lucas	93
San Juan	152
Hechos	196
Romanos	250
1 Corintios	274
2 Corintios	295
Gálatas	309
Efesios	318
Filipenses	326
Colosenses	331
1 Tesalonicenses	337
2 Tesalonicenses	342
1 Timoteo	345
2 Timoteo	352
Tito	357
Filemón	360
Hebreos	362
Santiago	379
1 Pedro	385
2 Pedro	391
1 Juan	395
2 Juan	400
3 Juan	401
Judas	402
Apocalipsis	404

DIDZA' DXI'A BUZUJË' LU GUICH SAN MATEO

Yugu' xuz xna' gul gdöd queë' Jesús

¹ Ni uzuja' laquë' xuz xna' gul gdöd queë' Jesucristo, naquë' zxi'n xsoë' David, lenca' zxi'n xsoë' Abraham.

² Abraham guquë' xuzë' Isaac.

Isaac guquë' xuzë' Jacob.

Jacob guquë' xuzquë' Judá len yugu' bönni' böchë'ë.

³ Judá guquë' xuzquë' Fares len Zara, ati' Tamar gucnu xna'quë'.

Fares guquë' xuzë' Esrom.

Esrom guquë' xuzë' Aram.

⁴ Aram guquë' xuzë' Aminadab.

Aminadab guquë' xuzë' Naasón.

Naasón guquë' xuzë' Salmón.

⁵ Salmón guquë' xuzë' Booz, ati' Rahab gucnu xnë'ë.

Booz guquë' xuzë' Obed.

Rut gucnu xnë'ë Obed na'.

Obed guquë' xuzë' Isaí.

⁶ Isaí guquë' xuzë' David.

David na' gna bé'inë' bunách Israel, ati' butság ná'lenë'-nu ngul na' gucnu zi'al ngul queë' Urías, ati' David len ngul ni glaquë' xuz xnë'ë Salomón.

⁷ Salomón guquë' xuzë' Roboam.

Roboam guquë' xuzë' Abías.

Abías guquë' xuzë' Asa.

⁸ Asa guquë' xuzë' Josafat.

Josafat guquë' xuzë' Joram.

Joram guquë' xuzë' Uzías.

⁹ Uzías guquë' xuzë' Jotam.

Jotam guquë' xuzë' Acaz.

Acaz guquë' xuzë' Ezequías.

¹⁰ Ezequías guquë' xuzë' Manasés.

Manasés guquë' xuzë' Amón.

Amón guquë' xuzë' Josías.

¹¹ Josías guquë' xuzquë' Jeconías len yugu' bönni' böchë'ë.

Yugu' bönni' ni gulacu'ë dza ni' cati' yugu' bönni' Babilonia gulachë'ë bunách Israel nadzungac lu xyuquë'.

¹² Jeconías guquë' xuzë' Salatiel.

Salatiel guquë' xuzë' Zorobabel.

¹³ Zorobabel guquë' xuzë' Abiud.

Abiud guquë' xuzë' Eliaquim.

Eliaquim guquë' xuzë' Azor.

¹⁴ Azor guquë' xuzë' Sadoc.

Sadoc guquë' xuzë' Aquim.

Aquim guquë' xuzë' Eliud.

¹⁵ Eliud guquë' xuzë' Eleazar.

Eleazar guquë' xuzë' Matán.

Matán guquë' xuzë' Jacob.

16 Jacob guquë' xuzë' José.

José ni guquë' bönni' queënu María, ati' María na' gucnu xnë'ë Jesús, lë' ca' Cristo, Nu na' tun löz bunách judío guidë' duná bé'inë' lequë'.

17 Cni nac, glac chidá' cö' di'a dza ga gzu lau zoë' Abraham ga bdxintë zoë' David, ati' glac ca' yechidá' cö' di'a dza ga gzu lau zoë' David ga bdxintë dza yugu' bönni' Babilonia gulachë'ë bunách Israel nadzungac, ati' glac ca' yechidá' cö' di'a dza ga gzu lau dza ni' gulachë'ë lequë' ga bdxintë dza guljë' Cristo.

Yugu' le guc cati' guljë' Jesucristo

18 Cni guc cati' guljë' Jesucristo. Cati' ni' chnazí' lu na'bi' María, xnë'ë Jesucristo utság ná'lenbi' José, len zí'atël cati' zi'a utság ná'lenë'-bi', gyu'ubi' lë'bi' María na' tubi' bi'idau'. Guc cni ni'a qui yöl-la' huac queë' Dios Bö' La'y. 19 Naquë' bönni' tsahui' José na', bönni' queëbi' María, san cutu gu'nnë' uquíë'-bi' laugac bunách. Gu'nnë' ulá'alenë'-bi' bagachi'z. 20 Tsal ni' rza' ladxë'ë José ca na' gunë', buluí' lahuë' gbaz la'y queë' Xanru' lahuë' José lu yël bëchcál, len rë' lë':

—José, zxi'n xsoë' David. Cutu gádxinu' si'u-bi' María, gacbi' ngul quiu', le yu'ubi' lë'bi' bi'i bönni'dau' na' ral-la' galjbi' ni'a qui yöl-la' huac queë' Dios Bö' La'y. 21 Galjbi' queëbi' tubi' bi'i bönni'dau', ati' gu'u labi' Jesús, le uslabi' bunách queëbi' lu dul-la' nabága'gac.

22 Cni guc yúgu'të lë ni quië butság lë na' gnë' Xanru' lu ru'ë bönni' bë'ë didza' uláz queë' Dios, gnë':

23 Gul-yutsca', tu ngul ra'bandau', tsu'ubi' lë'bi' bi'idau', ati' galjbi' tubi' bi'i bönni'dau',
Ati' lu'ë labi' Emanuel.
Emanuel nac tu didza' hebreo le rna: “Len rë'u Dios.”

24 Cati' bubanë' José lu yël bëchcál, benë' ca na' gudxë' lë' gbaz la'y queë' Xanru', ati' gzxi'ë-bi' María na', guchi' ngul queë'. 25 Cutu gzóalenë'-bi' cati' bdxinr dza chguljbi' queëbi' bi'i bönni'dau', bi'i zi'al queëbi', ati' glu'ë labi' Jesús.

2

Duyuquë'-bi' bi'idau' Jesús bönni' ta'yejni'i

1 Cati' guljbi' Jesús yöd Belén, luyú Judea, rna bë'ë luyú ni' Herodes, ati' guladxinë' Jerusalén bönni' ta'yejni'i, narujquë' tu yöd dë zaca' ga rlen gbidz. 2 Gulanabë' bönni' ni, ta'në':

—¿Gazx zoabi' bi'idau' na' ral-la' gna bé'ibi' bunách judío, bi'idau' na' zi'a guljbi'? Cati' ni' zoatu' ga rlen gbidz blé'itu'-ba' bölj yení' nac bë' chguljbi', ati' za'tu' ni quië tsej ládi'tu'-bi'.

3 Cati' gúquibe'inë' lë ni Herodes, bönni' rna bë'ë, grö'tsquë' baguí'i, len lëzca' cni gulabó' baguí'i yúgu'të bunách nacua' Jerusalén. 4 Ni'r bulidzë' yúgu'të bxuz uná bë', len bönni' gdau' tu'sëdi, Herodes na', ati' gnabnë' lequë' gazx ral-la' galjë' Cristo, bönni' na' tunë' löz bönni' judío glë'ë gna bé'inë' lequë'. 5 Të' lë':

—Lu yöd Belén luyú Judea. Cni nac le buzujë' lu guich bönni' bë'ë didza' uláz queë' Dios le rna cni:

6 Cutu nacr cuidi' lahuë' Dios yöd Belén luyú Judá,
Ca yöd gap nacua' nup ta'ná bë' luyú ni,
Le grujë' yöd Belén bönni' gaquë' blau,
Bönni' na' gun chi'ë bunách Israel quia'.

7 Ni'r bulidzë' bagachi'z bönni' ta'yejni'i na' Herodes, len gnabnë' lequë' quië gnöznë' dxi'a gáca'xtë chguc bulu' lahui laquë' bölj na' gualé'inë'. 8 Ni'r bsölë'ë lequë' tsjaquë' Belén. Rë' lequë':

—Gul-tséaj ni', len gul-tsajná b dxi'a nacx nac queëbi' bi'idau' na'. Cati' chbdzölili'-bi', dudixjoi'li' neda', quië tsija' ca' neda', tsej ladxa'a-bi'.

9 Gdöd gulayönnë' didza' bë'ë Herodes na', zjaquë' bönni' ta'yejni'i na', ati' nanörba' laquë' bölj na' gualé'inë' cati' ni' nacu'ë ladzquë' ga bdxintë yajsóa ga na' dëbi' bi'idau' na'. 10 Cati' gualé'inë' bölj na', guludzjtsquinë'. 11 Cati' gulayazië' yu'u, gualé'inë'-bi' bi'i bönni'dau' na', zóalenbi'-nu María, xna'bi'. Ni'r guluzechu zxibquë' laubi', len gulayj ládi'quë'-bi'. Gdöd na' gulasaljë' yugu' gui'ndau' quequë' len gulunödzjë' queëbi' oro, len yal, len nördau' rla' zxix qui yag mirra. 12 Le chbuzéjni'në' lequë' Dios lu yël bëhcál cui tshuöjquë' ga zoë' Herodes na', qui lë ni na' yhuöjquë' ladzquë' nöz yubl.

Ta'zxundjë' José len María, ta'chë'ë-bi' Jesús luyú Egipto

13 Gdöd guluzë'ë ni' bönni' ta'yejni'i na', ni'r bulu' lahuë' tuë' gbaz la'y queë' Xanru' ga na' dë' José lu yël bëhcál, len rë' lë':

—Gyas. Bchë'-bi' bi'idau' ni lenca' xna'bi', ati' bzxundj ni. Gyeaj luyú Egipto, ati' uga'nu' ni' cati' gyëpra' li' neda' yetú. Cni gunu' le uguiljë'-bi' bi'idau' ni Herodes quië gdöddë'-bi'.

14 Ni'r gyasë' José, len ni' nac chdzö'l, bchë'ë-bi' bi'idau' na' lenca' xna'bi', ati' yjaquë' luyú Egipto. 15 Guluga'në' ni' cati' gutrë' Herodes. Cni guc quië butság lë na' gnë' Xanru' Dios lu ru'ë bönni' bë'ë didza' uláz queë', gnë': “Ga nac luyú Egipto bulidza' Zxi'na'.”

Rsölë'ë Herodes bönni' ludödcä'ë-bi' bi'idau' huë'n nacua'bi' Belén

16 Cati' gúquibe'inë' Herodes cutu glunë' ca rnë' bönni' ta'yejni'i, gleyne' Herodes na', ati' gna bé'inë' bönni' tsjaquë' ludödcä'ë-bi' yúgu'tëbi' bi'i bönni'dau' nacua'bi' Belén len gdu zbi'il ga dë Belén na', bi'idau' chyu'uchi' chop iz len bi'idau' nahuë'nrcbi'. Cni benë' ca busaquë' queë' Herodes na', tsca chguc dza bulu' lahui bölj, dza na' guluzéjni'në' lë' bönni' ta'yejni'i na'. 17 Cni guc, butság lë na' gnë' Jeremías, bönni' bë'ë didza' uláz queë' Dios, gnë':

18 Lu yödz Ramá ryön chi'igac

Nup ta'bödx len nup ta'bödxya'a.

Raquel rbödxnu ni'a quegac zxi'nnu,

Cutu gac nu hui' zxön lënu, le chnatchi'.

19 Gdöd gutië' Herodes na', ni'r bulu' lahuë' gbaz la'y na' queë' Xanru' lahuë' José lu yël bëhcál ga ni' zoë' luyú Egipto, len rë' lë':

20—Gyas. Bchë'-bi' bi'i bönni'dau' ni lenca' xna'bi', ati' böaj luyú Israel, le chglatië' bönni' ni' glë'nnë' ludöddë'-bi' bi'i bönni'dau' ni.

21 Ni'r gyasë' José, ati' bchë'ë-bi' bi'i bönni'dau' na' lenca' xna'bi', ati' yhuöjquë' luyú Israel. 22 Cati' gúquibe'inë' José rna bë'ë Arquelao luyú Judea le chgutië' Herodes, xuzë' Arquelao, qui lë ni na' gúdxinë' José huöjë' ni'. Cati' buzéjni'në' lë' Dios lu yël bëhcál, gyijë' luyú Galilea. 23 Cati' bdxinë' ni', yajsóë' yödz Nazaret. Cni guc quië butszág lë na' gulanë' bönni' glu'ë didza' uláz queë' Dios ca ral-la' gac queë' Jesús, si' Lë', Bönni' Nazaret.

3

Runë' lban lu latj ca'z Juan, bönni' ruquilë' bunách nis

¹ Yugu' lu dza ni' buluí' lahuë' Juan, bönni' na' buquilë' bunách nis, runë' lban lu latj ca'z luyú Judea. ² Juan na' rnë':

—Gul-bí'i ládxi'li', le chzoa gdxin dza duná bë' luyú ni Nu na' zoa yehua' yubá.

³ Ca nac queë' Juan na', buzujë' lu guich Isaías, bönni' bë'ë didza' uláz queë' Dios, le rna cni:

Ryön chi'ë bönni' rulidzë' lu latj ca'z, rnë':

Gul-pá' nöz gdxin queëli' Xanru',

Gul-bíj li yugu' nöz las tödë'.

⁴ Nacuë' zxë' Juan lari' náquini lítsa'ba' böa', ati' núguë'ë lë'ë pan guid. Rahuë'-ba' böchi'zú len ri'jë' bdxindau' qui bözdau'. ⁵ Guladxinë' ga zoë' Juan yugu' bönni' Jerusalén len bunách narujgac gdu luyú Judea, len gdu zbi'il ga dë yegu Jordán. ⁶ Cati' gulaxóalëpë' dul-la' nabága'quë', Juan na' buquilë' lequë' nis lu yegu Jordán na'.

⁷ Cati' blé'inë' Juan ta'dxinë' ga zoë' zian bönni' gdau' fariseo len bönni' gdau' saduceo quië la'dilë' nis, rë' lequë':

—Lbi'ili', di'a dza quecha' bël snia'. ¿Nuzxa buzejni'i lbi'ili' gzxundjli' yöl-la' rusyúdx na' zi'a gac quegac bunách? ⁸ Gul-gún le gac bë' chbubí'i ládxi'li'. ⁹ Cutu cuequi icjli', cugnali' nacli' tsahui' le nacli' zxi'n xsoë' Abraham, le rëpa' lbi'ili', huac gunë' Dios ga luhuóac zxi'n xsoë' Abraham guiöj nacué' ni. ¹⁰ Chzoa rböz guia huag gchugu yag le ruluí' ca gac queëli'. Yúgu'të yag cuta'bía le nac dxi'a, grúgugac ati' la'gu'quë' leygac lu gui'. ¹¹ Le nactë neda' ruquila' lbi'ili' nis lu nis, nul-li' chbubí'i ládxi'li', san bönni' na' ral-la' guidë' cati' töd quia' neda', lë' gunë' le rulu'z yöl-la' rdil nis ni, uchizië' lbi'ili' Dios Bö' La'y len gui' queë'. Bönni' ni náctërë' blau ca neda', ati' neda' cutu naca' lsaca' gleycja' lölë' nudë'ë. ¹² Zönë' lu në'ë bcö' queë', le ulubnë' ga rdxí'a zxoá' xtil queë'. Uzi'ë zxoá' xtil queë' lu yu'u ga ni' gun chi'ë lei, san uzéguí'ë bëb qui lu gui', ati' gui' na' cutu ca' ul.

Rdilë' nis Jesús

¹³ Ni'r buzë'ë Jesús luyú Galilea, len bdxinë' ra' yegu Jordán ga na' zoë' Juan, quië gdilë' nis lu në'ë Juan na'. ¹⁴ Juan buzaguë'ë xnözë', rë' Jesús:

—Neda' ral-la' gdila' nis lu na'u Li'. ¿Ati' Li' za'tsu' quia'?

¹⁵ Bubi'ë didza' Jesús, rë' lë':

—Benn latj na'a, le cni ral-la' gunru' gdutë le nac tsahui'.

Ni'r bë'ë Lë' latj Juan. ¹⁶ Cati' chnadilë' Jesús nis, la' burujtë' lu nis. Ni'r gyalj luzxbá lahuë' Jesús, ati' blé'inë' ruhuötjë' Dios Bö' La'y, bdxinë' ga na' zoë' Jesús, rnë'ë ca rna'ba' budödau'. ¹⁷ Ni'r byön chi'i nu rui' didza' yehua' yubá, rna:

—Bönni' ni naquë' Zxi'na'. Nadxi'ida' Lë' len rdzag ladxa'a Lë'.

4

Rë'ni Satanás tu' xöhui' ugáp Jesús dul-la'

¹ Ni'r la' bchë'të' Jesús lu latj ca'z Dios Bö' La'y quië gata' latj si' bë' Lë' Satanás tu' xöhui'.

² Gdu choa' dza choa' yël cutu bi gdahuë' Jesús, ati' gdödr ni' rdunë'.
³ Ni'r bdxin ga zoë' Jesús tu' xöhui', nu na' rugáp bunách dul-la', len rë Jesús:

—Chqui' nacu' gdu Zxi'në' Dios, gna na'a luhuóac yöt xtil guiöj nacué' ni.

⁴ Bubi'ë didza' Jesús, rë' lei:

—Nayúj lu guich la'y, rna: “Clëgz yöt xtil nabánigac bunách, san lëzca' yúgu'të didza' ru'ë Dios nabánigac bunách.”

⁵ Ni'r bchë' Jesús tu' xöhui' yödz la'y Jerusalén, ati' ni' budxía Lë' ga nac xtsa' cju'u gdau'. ⁶ Ni'r rë Lë' tu' xöhui', rna:

—Chqui' nacu' Li' gdu Zxi'në' Dios, busladzu' cuinu' ni, le nayúj lu guich la'y, rna:

Dios gsölë'ë gbaz la'y queë' lun chi'ë Li',

Ati' luchisë' Li' lu na'quë',

Cui tsajchegu'u guiöj, cui gunu' zi' ni'u.

⁷ Bubi'ë didza' Jesús, rë' lei:

—Yetú ca' nayúj lu guich la'y, le rë bunách, rna: “Cutu si' bè'u Xanu' Dios.”

⁸ Ni'r bchë' Jesús tu' xöhui' ga nac tu lu gui'a sib, ati' ni' bului'i Lë' yúgu'të yödz nacué' yödzlyú ni len yúgu'të yöl-la' tsahui' quegac. ⁹ Ni'r rë Lë':

—Yúgu'të lë ni udöda' lu na'u chqui' uzechu zxibu' lahua' gunu' neda' zxön.

¹⁰ Jesús rë' lei:

—Böaj quiu' li', Satanás tu' xöhui', le nayúj lu guich la'y le rë netu', rna: “Xanu' Dios tsej ladxu'u, len tuzë' Lë' gunu' xchinë'.”

¹¹ Ni'r buzá' ga na' zoë' Jesús Satanás tu' xöhui', ati' guladxinë' ga zoë' gbaz la'y queë' Dios len gláclenë' Lë', gulagu'ë le gdahuë'.

Rzu lahuë' Jesús runë' lban luyú Galilea

¹² Cati' byönnë' Jesús nadzunë' Juan lidx guia, gyijë' luyú Galilea.

¹³ Buzë'ë yödz Nazaret, ati' yajsóë' yödz Capernaum ga nac ra' nis zxön, lu bza' quegac bunách Zabulón len bunách Neftalí. ¹⁴ Cni guc, butság lë na' gnë' Isaías, bönni' bë'ë didza' uláz queë' Dios, gnë':

¹⁵ Luyú Zabulón len luyú Neftalí,

La' nöz ra' nis zxön yetslá'a yegu Jordán zaca' ga rlen gbidz.

Luyú Galilea, ga nacué' bunách cunacgac judío.

¹⁶ Bunách chul nit ni' gulale'i yení',

Ati' bönni' ni' nacquë' ca nup chnatgac, blen quequë' yení'.

¹⁷ Cati' ni'r gzu lahuë' Jesús runë' lban, rë' bunách ni':

—Gul-bí'i láchxi'li', le chzoa gdxin dza duná bë' luyú ni Nu na' zoa yehua' yubá.

Jesús rulidzë' tapë' bönni' uzön böl tsajta'quë' Lë'

¹⁸ Cati' gdë' Jesús ra' nis zxön qui Galilea, ni' blé'inë' chopë' bönni'. Tuë' lë' Simón, len zoa yetú lë' Pedro, ati' dzaguë' lë' Andrés, bönni' böchë'ë. Chopë' ni ta'chiljë' yöxj böl quequë' lu nis zxön na' le nacquë' uzön böl.

¹⁹ Jesús rë' lequë':

—Gul-dutá' neda', ati' guna' ga gchë'li' quia' bunách, gunli' ca runli' rzönli'-ba' böl.

²⁰ La' guluca'ntë' yugu' yöxj böl quequë' chopë' ni, zjáclenë' Jesús.

²¹ Cati' gdödë' yelati' ni'l Jesús, blé'inë' yechopë' bönni'. Tuë' lë' Jacobo, ati' dzaguë' lë' Juan, bönni' böchë'ë. Nacquë' zxi'në' Zebedeo. Nacu'ë lë'i bárcodau' dzagquë' Zebedeo, xuzquë', len tu'únë' yöxj böl quequë'. Ni'r Jesús bulidzë' chopë' ni tsajta'quë' Lë'. ²² La' guluca'ntë' bárcodau' na' lenca' xuzquë', zjáclenë' Jesús.

Jesús rusëdnë' bunách zian

²³ Gdë' Jesús gdu luyú Galilea, rusëdnë' bunách gap nac lu yu'u ga tu'dubë' tu'sédë' queë' Dios bönni' judío. Ni' benë' lban qui didza' dxi'a ca zi'a duná bë'ë luyú ni Dios, len bunë' yúgu'të nup te'i tscá nac guidzhuë' quequë'. ²⁴ Gzë didza' qui yöl-la' huac queë' Jesús, ati' gulayöni bunách gdu luyú Siria, ati' djua'gac ga zoë' Jesús yúgu'të bönni' té'inë' zian guidzhuë' quequë', len ta'zaca' ta'gui'ë. Djua'quë' ca' ni' bönni' yu'ugac lequë' bö' xöhui', len bönni' té'inë' huë' xjuti', len bönni' nacu'nquë' bin ni'a na'quë', ati' Jesús bunë' yúgu'të bönni' na'. ²⁵ Rjaclen Jesús bunách zian narujgac luyú Galilea, len yugu' yödz Decápolis, len yödz Jerusalén, lenca' luyú Judea, len yugu' yödz nacua' yetslá'l yegu Jordán zaca' ga rlen gbidz.

5

Lban benë' Jesús ga nac lu guí'adau'

¹ Cati' blé'inë' Jesús za'clen Lë' bunách zian, ni'r grenë' tu lu guí'adau' ga nac xtsa', ati' lu guí'a ni' grö'ë. Ni'r guludubë' ga zoë' Jesús bönni' uséd queë'. ² Gzu lahuë' rusëdnë' lequë', rnë':

³ —Bica' ba bönni' táquibe'inë' ta'yadzjnë' le naqui queë' Dios, le nadél-li'quë' latj ga rna bë' Nu na' zoa yehua' yubá.

⁴ 'Bica' ba bönni' tu'hui'ni ládxi'quë' le nabága'quë' dul-la', le hui' zxönë' lequë' Dioscz.

⁵ 'Bica' ba bönni' nacquë' nöxj ladxì' lahuë' Dios, le gata' quequë' luyú ni.

⁶ 'Bica' ba bönni' ta'zë ládxi'quë' le nac tsahui' lahuë' Dios, rac quequë' ca rac quegac nup ta'dún len ta'bídx nis, le gunë' Dios ga luzi'ë xbey lë na' ta'zë ládxi'quë'.

⁷ 'Bica' ba bönni' tu'huechi' ládxi'quë' lza'quë', le huechi' ladxë'ë lequë' Dios.

⁸ 'Bica' ba bönni' nac dxi'a icj ládxi'dau'quë', cutu bi nabága'quë', le la'lé'inë' Dios.

⁹ 'Bica' ba bönni' ta'bequi dxië' didza' bizxj, le la'zí' laquë' zxi'në' Dios.

¹⁰ 'Bica' ba bönni' ta'zaca' ta'gui'ë yugu' le ta'bía ládxi'gac lequë' bunách cati' tunë' le nac tsahui', le dë quequë' latj ga rna bë' Nu na' zoa yehua' yubá.

¹¹ 'Bica' ba lbi'ili' cati' tu'lídz lbi'ili' zi' bunách, len ta'bía ládxi'gac lbi'ili', ati' lu yöl-la' rzi' yë' ta'në queëli' le xöhui' le da'li' neda'. ¹² Gul-dziji len gul-dzág ládxi'li', le uzí'tscali' xbey ni' yehua' yubá. Ca rac queëli', guc quequë' bönni' glu'ë didza' uláz queë' Dios len gulacu'ë zí'atël ca lbi'ili', le gulabía ládxi'gac ca' lequë' bunách.

Bunách queë' Cristo lac ca zödi' len ca yení'

¹³ Gnë' ca' Jesús:

—Lbi'ili' nacli' ca zödi' luyú ni, san chqui' nit yöl-la' sna' qui zödi' na', cutu gac gunru' ga huöac sna'. Cutur bi nac lsaca', san chnac tu le chu'nru', ati' lulíb lei bunách.

¹⁴ 'Lbi'ili' nacli' ca yení' yödzyú ni quië ului'li' lahui le nac queë' Dios. Gacli' ca tu yödz dë tu lu gui'a, cutu gac ggachi' yödz na'. ¹⁵ Cati' ruquél-la'ru' gui', cutu rgu'ru' lei xzan gui'n, san ga lna' ruzoaru' lei quië uzení' yúgu'të nup nacua' lu yu'u. ¹⁶ Ca na' run yení', ral-la' gunli' ca' lbi'ili', güi'li' latj gac bë' le nacli' laugac yúgu'të bunách, quië cati' la'le'i le nac dxi'a runli', la'gú'u-në' yöl-la' ba Xuzli' Dios zoë' yehua' yubá.

Rusëdnë' Jesús qui le gna bë'ë Dios lu në'ë Moisés

¹⁷ Gnë' ca' Jesús:

—Cutu gáquili' bida' dusnitia' yugu' le gna bë'ë Moisés o zxba na' gulusëdnë' bönni' glu'ë didza' uláz queë' Dios. Bida', clëg quië usnitia' yugu' lë ni, san quië ulu'a lahui gdu le rusëdi lë na'. ¹⁸ Le nactë rëpa' lbi'ili'. Tsal ni nacua' luzxbá len yödzyú ni, cutu töd ca'z nitú didza'dau', len nitú le rna bë' zxba na', cati' gacr yúgu'të le ral-la' gac. ¹⁹ Qui lë ni na', núti'tëz bönni' quitsjë' tu zxba cuídi'dau'z zoa lu zxba na', len usëdnë' bunách lun cni, bönni' ni gáctërë' cuídi'dau'z ca yúgu'të nup la'cuá' ga rna bë' Nu na' zoa yehua' yubá, san núti'tëz bönni' gunë' ca rna bë' zxba na' len usëdnë' bunách lun ca' cni, bönni' ni gáctërë' blau ga rna bë' Nu na' zoa yehua' yubá. ²⁰ Rëpa' ca' lbi'ili': “Chqui' cugunli' le nactër dxi'a ca le tunë' bönni' gdau' usëdi, lenca' ca tunë' bönni' gdau' fariseo, cutu ca' tsazli' ga ni' rna bë'ë Dios yehua' yubá.”

Rusëdnë' Jesús ca nac qui nu rley lzë'i

²¹ Gnë' ca' Jesús:

—Chbyönili' ca glë' xuz xtau'li' bönni' guta' lu na'quë', gulanë': “Cutu gdödili' bunách. Nu bönni' gdödë' bunách, nabaguë'ë zxguia' huadxinë' ga cuequi xbeynë' lë' Dios.” ²² Na'a, neda' rëpa' lbi'ili': Nu bönni' rleyne' böchi' lzë'ë, nabaguë'ë zxguia' huadxinë' ga cuequi xbeynë' lë' Dios. Lëzca' cni, nu bönni' gnë' zi'ë queë' böchi' lzë'ë nabaguë'ë zxguia' la'bequi xbeynë' lë' bönni' blau ta'bequi xbey, ati' nu bönni' guië' lzë'ë: “Böa' cunözi”, nabaguë'ë zxguia' bönni' na' tsijë' lu gui' gabíl.

²³ 'Cni nac, chqui' chzoa cu'u lu bcugu la'y tu le unödzu', ati' ni' tsajneynu' zoa bizx quië rleyne' li' böchi' lza'u, ²⁴ bca'n lu bcugu ni' lë na' unödzu', len böaj lidxu'. Zi'al yajcá'n tsahui' le benu' queë' böchi' lza'u, ati' ni'r gda unödzu' lë na' nu'u.

²⁵ 'Chqui' zoa nu bönni' rnabnë' li' bi quizxju' len gchë'ë li' ga cuequi xbeynë' li' bönni', budzagtë dxi'a bönni' na' tsal ni' yú'ulenu' lë' nöz, cui udödë' li' lahuë' bönni' rbequi xbey, ati' bönni' ni udödë' li' lu në'ë bönni' ruseyjë' lidx guia, ati' lë' cu'ë li' lidx guia na'. ²⁶ Le nactë rëpa' li', cutu ca' uruju' ni' cati' gdxinr dza quizxju' ga buitë le ral-lu'u.

Rusëdnë' Jesús ca nac qui nu rguitsj zxba qui yöl-la' nutság na'

²⁷ Gnë' ca' Jesús:

—Chbyönili' ca na' gulanë': “Cutu gunu' dul-la' le rguitsj zxba qui yöl-la' nutság na'.” ²⁸ Na'a, neda' rëpa' lbi'ili': Núti'tëz bönni' ruyüë' ngul len yöl-la' rzë ladxi' le cunác, chbenë' dul-la' len lënu lu icj ladxí'dau'huë'.

²⁹ 'Qui lë ni na', chqui' gun ga gunu' dul-la' yöj lau' yubél, gleaj lei len gru'n lei. Dxi'ar gac quiu' unitiu' tu yöj lau', len clëg gduteo' tsiju' lu gui' gabíl. ³⁰ Chqui' gun ga gunu' dul-la' na'u yubél, bchugu lei, len gru'n lei. Dxi'ar gac quiu' unitiu' tu na'u, len clëg gduteo' tsiju' lu gui' gabíl.

Rusëdnë' Jesús ca nac qui nu bönni' rulá'alenë' ngul queë'

31 Gnë' ca' Jesús:

—Lëzca' gulanë': “Núti'tëz bönni' rusanë'-nu ngul queë', ral-la' unödzejë' queënu guich le rna rulá'alenë'-nu.” 32 Na'a, neda' rëpa' lbi'ili', chqui' zoë' bönni' rusanë'-nu ngul queë', len cutu zoa le cunác runnu, gunë' bönni' na' ga gunnu dul-la' le rguitsj zxba qui yöl-la' nutság na' chqui' utság ná'lennu bönni' yubl, ati' bönni' na' si'ë-nu ngul na', lëzca' gunë' dul-la' le rguitsj zxba qui yöl-la' nutság na'.

Rusëdnë' Jesús ca nac qui nu rney Dios

33 Gnë' ca' Jesús:

—Lëzca' byónili' ca glë' xuz xtau'li' bönni' guta' lu na'quë', gulanë': “Cutu si' yë'u cati' rneynu' Dios, ati' ral-la' gunu' lahuë' Xanru' Dios gdu'të lë na' rneynu' Lë'.” 34 Na'a, neda' rëpa' lbi'ili', cutu ca' gun tsutsu xtídza'li'. Cutu gun tsutsu xtídza'li' gneyli' yehua' yubá, le nac ga rötë rna bë'ë Dios. 35 Cutu gun tsutsu xtídza'li' gneyli' luyú ni, le nac luyú ni ca xlibi ni'ë Dios, len cutu gneyli' Jerusalén, le nac ladzë' Bönni' náctërë' blau rna bë'ë. 36 Cutu gun tsutsu xtídzu'u gneynu' icju', le cutu gac gunu' ga huöac chguich o gasj nitú guitsa' icju'. 37 Ral-la' gnazli': “ja”, o gnazli': “cutu”, le nac qui tu' xöhui' le nadöd bë' ca nac didza' ni.

Rusëdnë' Jesús ca nac qui nu ruzí' la lzë'i

38 Gnë' ca' Jesús:

—Chbyónili' ca nac le gna bë'ë Moisés, gnë': “Nu bi run qui yöj lau lzë'i, ubí'i ca' qui, lenca' nu bi run qui layi' lzë'i, ubí'i ca' qui.” 39 Na'a, neda' rëpa' lbi'ili': Cutu tá'baga'li' nu gua' dö' queëli', ati' chqui' nu capa' xagu' yubél, bë' latj capa' ca' yetú xagu' yögl. 40 Chqui' zoa nu gun ga cuequi xbeynë' li' bönni' len cua zxau', bë' ca' qui lari' rxoa cudzu'u. 41 Chqui' zoa nu gun bayúdx gu'u yua' qui gatsj hora, gyeajlen nu na' gdu tu hora. 42 Nu bi gnabi li', bnödzej qui, len nu bi guë'ni gunnu' qui tu chi'i, cutu tá'bagu'u lë na' gnabi li'.

Rusëdnë' Jesús ca ral-la' gdxí'iru' nup cuta'le'i rë'u dxi'a

43 Gnë' ca' Jesús:

—Lëzca' cni byónili' lë na' gulanë': “Ral-la' gdxí'inu' nu nadxí'i li', len udi'inu' nu curle'i li' dxi'a.” 44 Na'a, neda' rëpa' lbi'ili', gul-dxí'i nup cuta'le'i lbi'ili' dxi'a. Gul-náb-në' Dios gáclenë' nup tu'lídzej lbi'ili' zi'. Gul-gún le nac dxi'a quegac nup tu'dí'i lbi'ili', len gul-lidzë' Dios gnábili'-në' gunë' ga gac dxi'a quegac nup ta'në' queëli' len tua' dö' queëli'. 45 Chqui' gunli' cni, gacli' gdu zxi'në' Xuzru' Dios, zoë' yehua' yubá, le runë' Lë' ga ruzení' gbidz queë' ga nacuá' bunách tua'dö', lenca' ga nacuá' bunách tsahui'. Rsölë'ë tu nis guiöj quegac bunách tsahui', lenca' quegac bunách cunacgac tsahui'. 46 Chqui' nadxí'izli' bönni' nadxí'icnë' lbi'ili', ¿nuzxa caz cu'u lbi'ili' yöl-la' ba? Lëzca' cni tunë' bönni' cunacgac tsahui' na', bönni' tu'quizxjë' uláz qui yödzej zi'tu', nadxí'icnë' lza'quë'. 47 Chqui' rugapli' Dios tuzë' böchi' lza'li', ¿bizxa caz runli' le nactër dxi'a? Lëzca' cni tunë' bönni' cunúnbë'gac Dios. 48 San lbi'ili', gul-gác gdu dxi'a, ca na' naquë' Xuzru' Dios, zoë' yehua' yubá, naquë' gdu dxi'a.

6

Rusëdnë' Jesús ca ral-la' gáclenru' bunách

1 Gnë' ca' Jesús:

—Gul-güi' ládxi'li' gac gdu ca rej ládxi'li'-nè' Dios, cugunzli' lè ni laugac bunách quiè la'le'i ca na' runli'. Chqui' runli' cni, cutu bi gunnè' queèli' Xuzru' Dios zoè' yehua' yubá. ² Cati' bi unödžu' qui nu bi ryadzj, cutu gunu' ga gla' lahui lè na' runu' ca tunè' bönni' tu'lu'iz tsahui' cuinquè' ga nac lu yu'u ga tu'dubè' tu'sèdè' queè' Dios bönni' judío, lenca' ga nac lu yè'y. Cni tunè' quiè la'gú'u lequè' yöl-la' ba bunách. Le nactè rëpa' lbi'ili', ca'z nac yöl-la' ba gata' quequè'. ³ San li', cati' bi unödžu' qui nu bi ryadzj, cutu ca' gu'u latj gnözi nitú bunách. ⁴ Na'a, lè na' unödžu', bagachi'z ral-la' unödžu', ati' Xuzru' Dios, Nu rle'i ca na' runu' bagachi'z, Lè' ubi'è quiu'.

Rusèdnè' Jesús ca ral-la' ulidzru'-nè' Dios

⁵ Gnè' ca' Jesús:

—Cati' ulidzli'-nè' Dios, cutu gunli' ca tunè' bönni' tu'lu'iz tsahui' cuinquè', le ta'dzág ládxi'què' ta'zuinè' tu'lidzè' Dios gap nac lu yu'u ga tu'dubè' tu'sèdè' queè' Dios bönni' judío, len gap nac lu yè'y quiè la'le'i lequè' bunách. Le nactè rëpa' lbi'ili', ca'z nac yöl-la' ba gata' quequè'. ⁶ San lbi'ili', cati' ulidzli'-nè' Dios gul-tsáz lidzli' len gul-séyj yu'u. Gul-lidzè' Dios gnábili'-nè' Xuzru' Dios, zóalenè' lbi'ili' ga na' zoali' queèzli', ati' Xuzru' Dios, Nu rle'i ca runli' bagachi'z, Lè' ubi'è queèli'.

⁷ 'Cati' ulidzli'-nè' Dios cutu gunli' la' yè'y la' leyz ca na' tunè' bönni' cunúnbè'què' Dios, le táquinè' huayönnè' lequè' Dios le tu'lidzè' la' yè'y la' leyz. ⁸ Cutu gunli' ca na' tunè' lequè'. Xuzru' Dios, zí'atèl cati' zi'a gnabli', chnözcnè' yugu' le ryadzj queèli'. ⁹ Qui lè ni na', ral-la' ulidzli'-nè' Dios gnali' cni:

Xuz netu', zu' yehua' yubá,

Gac zxön lau'.

¹⁰ Gda gna bè'u luyú ni.

Ben ga gac luyú ni ca rdzag ladxu'u Li' ca rac ni' yehua' yubá.

¹¹ Benn le gágutu' na'a dza.

¹² Bnit lau netu' le cunác bentu' lau' Li'

Ca runtu' netu', runít lautu' ca' nup bi tun queètu'.

¹³ Cutu gu'u latj si' bè' netu' tu' xöhui',

San buslá netu' lu na' nu rua' dö',

Le naqui quiu' ga rna bè'u, len yöl-la' uná bè', len yöl-la' ba.

Cni ré'nitú' gactecz. Ca' gac.

¹⁴ 'Chqui' unít lauli' lza'li', nup tua' dö' queèli', unít lahuè' ca' lbi'ili' Xuzru' Dios, zoè' yehua' yubá. ¹⁵ Chqui' cutu unít lauli' lza'li', cutu unít lahuè' lbi'ili' Xuzru' Dios ca nac dul-la' runli'.

Rusèdnè' Jesús ca ral-la' gunru' gubás

¹⁶ Gnè' ca' Jesús:

—Cati' gunli' gubás, cutu gunli' bayechi' lauli' ca tunè' bönni' tu'lu'iz tsahui' cuinquè', le tunè' bayechi' laquè' quiè láquibe'i bunách tunè' gubás. Le nactè rëpa' lbi'ili', ca'z nac yöl-la' ba gata' quequè'. ¹⁷ San lbi'ili', cati' gunli' gubás, gul-pá' icjli' len gul-quíb lauli', ¹⁸ cui láquibe'i bunách runli' gubás. Bagachi'z ral-la' gunli' gubás, ati' Xuzru' Dios, zóalenè' lbi'ili' ga na' zoali' queèzli', Lè' ubi'è queèli'.

Yehua' yubá ral-la' utubru' yöl-la' tsahui' queèru'

¹⁹ Gnè' ca' Jesús:

—Cutu utubli' yöl-la' tsahui' luyú ni, ga ni tu'töba' lei bëldau' qui, ati' rac ditj, len ga ni ta'yáz gban, ta'banè'. ²⁰ San gul-túb yöl-la' tsahui' ni'

yehua' yubá, ga ni' cutu lutöba' lei bëldau' qui, len cutu gac ditj, len ga ni' cutu la'yáz gban cutu la'bané'. ²¹ Ga ni' dë yöl-la' tsahui' queëli', ni' güi' ládxi'li' gdxinli'.

Le rgu'u yení icj ládxi'dau'ru'

²² Gnè' ca' Jesús:

—Yöj lauru' nac ca tu le rgu'u yení icj ládxi'dau'ru'. Qui lë ni na', chqui' yöj lauli' nac dxi'a, gdútëli' tsëpli' yös yení'. ²³ Chqui' yöj lauli' cutu nac dxi'a, gdútëli' nachul-li'. Qui lë ni na', chqui' yení' zoalen lbi'ili' nuhuöác le nac chul, sxzönitër nachul-li'.

Dios len dumí

²⁴ Gnè' ca' Jesús:

—Nutu nu gac gun xchinquë' chop xanë', le uzöë' tsla'l tuë' ati' yetué' na' gdxí'inë', o ugá'nlenë' tuë', ati' yetué' na' ubíj ladxë'ë. Cutu gac gunli' zxön Dios lenca' dumí.

Dios run chi'ë nup náquigac queë'

²⁵ Gnè' ca' Jesús:

—Yetú ca' rëpa' lbi'ili': Cutu cö'li' baguí'i ni'a qui le gáguli' o ni'a qui le gui'jli', yugu' le nabánili', o ni'a qui lari' gáculi'. Záqui'tsquír yöl-la' na'bán queëli' ca le gáguli', ati' nactër lsaca' gdu ca nayá' nabinli' ca lari' gáculi'. ²⁶ Gul-yú ca rac queeba' bguindau' ta'zuba' luzxbá. Cutu ca' taz tu'zoaba', len cutu ta'lapba', len cutu tu'tubba' ga bi la'gu'ba' queeba', san Xuzru' Dios zoë' yehua' yubá, rugáguczë' lecha'. Záqui'tsquírli' lbi'ili' ca yugu' bguindau' na'. ²⁷ ¿Nuzxa caz bönni' nutsë'ë ladjli' gac gunë' ga soë' gbanë' yetú dzaz le rbö'ë baguí'i quië gac cni queë'?

²⁸ ¿Bizx quië rbö'li' baguí'i ni'a qui le gáculi'? Gul-yutsca' ca rac quegac yöjdau' rö'gac ladj guixi' ca ta'zxön. Cutu tun dxin len cutu tun du lari'. ²⁹ Neda' rëpa' lbi'ili', Salomón, bönni' ni' gna bë'ë, zal-la' sxzöni guta' queë' yöl-la' tsahui', lari' gucuë' cutu gna'tër lach ca rna'gac yöjdau' na'. ³⁰ Dioscz runë' lach yöj guíxi'dau' rö'gac ladj guixi', le nacué' na'a dza, ati' cxö huidzj la'yegui lu gui'. Chqui' cni rui' ladxë'ë yöj guíxi'dau', runë' leygac lach, sxzönitër gunë' ca' queëli', curéjle'li'-në' gdu ládxi'li'. ³¹ Qui lë ni na', cutu cö'li' baguí'i, cugnali': “¿Bizxa gágutsatu'?” o “¿Bizxa guíjtsatu'?” o “¿Bizxa lari' gácutsatu'?” ³² Bunách yödzyú ni ta'bö' baguí'i ni'a qui yúgu'të lë ni, san zoë' Xuzru' yehua' yubá, ati' Lë' nözcznë' naquínili' yúgu'të lë ni. ³³ Na'a, gul-güi'r ládxi'li' gna bé'inë' lbi'ili' Dios, len gunli' le nac dxi'a lahuë' Lë', ati' Lë' cu'ë xnöz queëli' yúgu'të lë ni. ³⁴ Qui lë ni na', cutu cö'li' baguí'i ni'a qui le ral-la' gac cxö huidzj, le huac güi' ládxi'li' cxö huidzj le gac queëli' dza na'. Tu tu dza lac le ral-la' güi' ládxi'li' dza na'.

7

Cutu ral-la' glag yudxru' böchi' lza'ru'

¹ Gnè' ca' Jesús:

—Cutu glag yudxli' böchi' lza'li', cui gchugu bë'ë ca' queëli' Dios, ² le gchugu bë'ë queëli' Lë' la' leyz ca na' rlag yudxli' böchi' lza'li', ati' ca na' ruxir rudöli' qui lza'li', la' ca'z urix udödë' queëli' Dios. ³ ¿Bizx quië ruyú' bëbdau' yu'u yöj lahuë' böchi' lza'u, len cutu ráquibe'ínu' yu'u le zxöntër yöj lau' li'? ⁴ ¿Guiëtsu'-në' böchi' lza'u: “Glöz, cuija' bëbdau' yu'u yöj lau'”, ati' li', le zxöntër ca' yu'u yöj lau' li'? ⁵ Li', bönni', rulu'z tsahui' cuinu'.

Gleaj zi'al le zxön yu'u yöj lau' li', ati' ni'r glé'inu' dxí'adau' quié gac cuiju' bëbdau' yu'u yöj lahué' böchi' lza'u.

⁶ 'Cutu güi'li' queeba' bö'cu' le nac la'y, qui nadxi luhueycjba' luzx-uzxjba' lbi'ili', len cutu chu'nli' le nac lsaca' queëli' lauchba' cuch, qui nadxi luzadi' ní'aba' lei.

Gul-náb, gul-guúlj, len gul-lídz ra' yu'u

⁷ Gnè' ca' Jesús:

—Gul-náb, ati' Dios gunnè' queëli'. Gul-guúlj, ati' gunnè' latj gdzöl queëli'. Gul-lídz ra' yu'u, ati' Lè' gsaljè' queëli'. ⁸ Núti'téz bönni' r nabè', rdél-li'nè', ati' bönni' rguiljè', rdzöl queë', ati' bönni' rulidzè' ra' yu'u, ryalj queë'.

⁹ 'Chqui' zoè' bönni' nutsè'è ladjli', ati' zoabi' bi'i queë', chqui' gnábibi' lè' yöt xtil, ¿naru' unödzejè' queëbi' guiöj? ¹⁰ Chqui' gnábibi' lè' tuba' bö, ¿naru' unödzejè' queëbi' bël? ¹¹ Lbi'ili' nacli' huia'dö', san nözili' unödzejè' quecbi' xzi'nli' le nac dxi'a. Nactèr löz, Xuzli' zoè' yehua' yubá unödzejè' quegac nup ta'nabi Lè' le nacgac dxi'a.

¹² 'Qui lè ni na', ca na' ré'nili' lun queëli' bunách, lèzca' cni gul-gún quequè'. Lè ni le rna bë' zxba queë' Moisés, lenca' le gulané' bönni' glu'è didza' uláz queë' Dios.

Tu ga ral-la' tsazru' le nac guidau'

¹³ Gnè' ca' Jesús:

—Gul-tsáz ga nu ryaz le nac guidau'. Laga' nac ga nu ryaz len yalj ca' nac nöz le rjaclenè' bönni' ga ni' la'nitiè', ati' ta'yaziè' ni' bönni' zian. ¹⁴ Guidau' nac ga nu ryaz len lasdau'z nac nöz le rjaclen bunách ga ni' la'dél-li'nè' yöl-la' na'bán gdu, ati' nababzè' bönni' ta'dzölnè' lei.

Le runru' nac bë' le nacru'

¹⁵ Gnè' ca' Jesús:

—Gul-gún chi'i cuinli' qui nadxi la'zí' yé'inè' lbi'ili' bönni' ta'zí' yè'è, ta'nè' tu'è didza' uláz queë' Dios. La'dxinè' ga zoali' bönni' ni, len luluí' cuinquè' nöxj ládxi'dau' ca naccba' bö'cu' xzila'dau', san lu icj ládxi'dau'què' nacquè' ca bö'cu' zuga' snia'. ¹⁶ Yugu' le tunè' lac bë' le nacquè'. Cutu ruchibru' le rbia lba uva lu yag yötsi', len cutu ruchibru' le rbia yag higo lu guixi' legui lasdau'. ¹⁷ Cni nac, ta'bía le nac dxi'a yúgu'tè yag dxi'a, ati' rbia le nac xöhui' yag xöhui'. ¹⁸ Cutu gac cuia le nac xöhui' yag dxi'a na', len cutu gac cuia le nac dxi'a yag xöhui' na'. ¹⁹ Yúgu'tè yag cuta'bía le nac dxi'a la'rugu ati' la'gu'è leygac lu gui'. ²⁰ Cni nac, lac bë' le nacquè' le tunè' bönni' na'.

Nup cula'yáz ga rna bë'è Dios

²¹ Gnè' ca' Jesús:

—Zian nup tè neda': "Xan, Xan", san clèg yúgu'tè' la'yaziè' ga rna bë'è Dios yehua' yubá. La'yazzè' ni' bönni' tunè' ca rè'nnè' Xuza' Dios, zoè' yehua' yubá. ²² Cati' gdxin dza udx qui yödzyú ni, lè' neda' bönni' zian, la'nè': "Xan, Xan, bentu' lban qui xtidzè'è Dios, buguntu' dxin Lau' Li', len buguntu' ca' dxin Lau' bubijtu' yugu' bö' xöhui', len buguntu' ca' dxin Lau' bentu' zian yöl-la' huac zxön." ²³ Ni'r neda' gyèpa' lequè': "Cutu ca' núnbè'a lbi'ili'. Gul-cuít ga zoa', lbi'ili' rua'li' dö'."

Chop ca gac udxiaru' xlibi zö'ö

²⁴ Gnè' ca' Jesús:

—Yetú ca', nu ryöni xtidza'a ni len gun ca rna, nu ni nac ca tu bönni' rejni'i, buzöë' lidxë' ga nac lu guiöj. ²⁵ Cati' gul guiöjsiu' len gzxön gba'u, len gyeycj bö', ati' gdib nis cuít yu'u na', cutu gbix, le dxia xlibi lu guiöj. ²⁶ Na'a, nu bönni' ryönnë' xtidza'a ni, len cutu runë' ca rna, bönni' ni naquë' ca tu bönni' curejni'i, buzöë' lidxë' lu yuzx. ²⁷ Cati' gul guiöjsiu', len gzxön gba'u, len gyeycj bö', ni'r gda' nis cuít yu'u na', ati' gbixtë, len tsaz bguindj.

²⁸ Cati' budx bë'lenë' lequë' didza' ni Jesús, gulubani bunách zian ni' ca nac le rusëdnë', ²⁹ le rusëdnë' lequë' ca bönni' dë lu në'ë, len clëg ca tunë' bönni' gda'u usëdi quequë'.

8

Ruhuöaquë' bönni' ré'inë' huë' nudzu' ruzöd

¹ Cati' böjtjë' Jesús lu gui'a na', zjaclen Lë' bunách zian. ² Bdxinë' ga zoë' Jesús bönni' ré'inë' huë' nudzu' ruzöd, ati' buzechu zxibë' lahuë' Jesús, len rë' Lë':

—Xan, chqui' rë'nnu', huac unu' neda'.

³ Ni'r bulitë në'ë Jesús len gdanë' lë'. Rë' lë':

—Rë'nda'. Huöacu' dxi'a.

La' bunittë xhuë'ë bönni' huë' na'. ⁴ Ni'r gudxë' lë' Jesús:

—Byu, nutu nu gui'u cni, san gyeaj, yajluí' cuinu' lahuë' bxuz, ati' yajnödzej le gna bë'ë Moisés le uluí'i bunách chböacu'.

Jesús ruúnë' bi'i huen dxin queë' bönni' nacu'ë lu në'ë bönni' rjaquë' gdil-l

⁵ Cati' gyazië' Jesús yödz Capernaum, bdxinë' ga zoë' Jesús tu bönni' nacu'ë lu në'ë tu gayu'ë bönni' rjaquë' gdil-l, ati' gúta'yuë' lahuë' Jesús, ⁶ rë' Lë':

—Xan, bi'i huen dxin quia' dëbi' yu'u, ré'ibi' huë' nacu'nbi' bin, len szxöni rzaca' rgui'bi'.

⁷ Jesús rë' lë':

—Neda' guida' una'-bi'.

⁸ Bubi'ë didza' bönni' na' nacu'ë lu në'ë bönni' rjaquë' gdil-l, rë' Jesús:

—Xan, cutu naca' lsaca' tsaziu' lidxa', san tsa gnazu' quia', ati' huöacbi' bi'i huen dxin quia'. ⁹ Lëzca' neda', zoa nu rna be'i neda', len nacu'ë ca' bönni' rjaquë' gdil-l rna bé'igacda'-në'. Cati' rëpa'-në' tuë': “Gyeaj ni”, rijë'. Cati' rëpa'-në' yetúë': “Gda ni”, ridë'. Cati' rëpa'-në' bönni' huen dxin quia': “Ben dxin ni”, la' runtë' dxin na'.

¹⁰ Cati' byönnë' didza' ni Jesús, bubannë', ati' gudxë' bönni' zjaclenë' Lë', rnë':

—Le nactë rëpa' lbi'ili', ga nacuá' bunách Israel, nutu nu bönni' rajáqui'da'-në' rejllë'ë neda' ca runë' bönni' ni. ¹¹ Yetú ca' rëpa' lbi'ili': La'rúj bunách zian zaca' ga rlen gbidz, len zaca' ga rbia gbidz, ati' la'bö'len tsaxxön Abraham, len Isaac, len Jacob, ni' yehua' yubá ga rna bë'ë Dios, ¹² san yugu' bönni' na' gröczë' Dios quië la'yazië' ga na' rna bë'ë Lë', chu'në' lequë' ni'l ga na' nac chul, ati' ni' la'bödxë', len lutí-l láya'quë' lu yöl-la' ruhui'ni quequë'.

¹³ Ni'r Jesús gudxë' bönni' na' nacu'ë lu në'ë bönni' rjaquë' gdil-l, rnë':

—Böaj lidxu'. Ca na' réjlë'u, ca' gac quiu'.

La' na'z böäctëbi' bi'i huen dxin queë' na'.

Jesús ruúnë' xna'nu ngul queë' Pedro

14 Bdxinë' Jesús lidxë' Pedro, ati' ni' blé'inë'-nu xna'nu ngul queë' Pedro, dënu lu da'a, len yu'nu tu xla. 15 Gdanë' na'nu Jesús, ati' la' burujtë tu xla na' yu'nu. Ni'r bôasnu len bennu le glahuë'.

Jesús ruinë' zian nup te'i

16 Cati' chrdzö' dza na', djua'quë' ga zoë' Jesús zian bönni' yu'ugac lequë' bö' xöhui', ati' len yöl-la' rnëz queë' bubijë' yugu' bö' xöhui' na', len bunë' ca' yúgu'të nup te'i. 17 Cni' guc quië butság ca na' gnë' Isaías, bönni' bë'ë didza' uláz queë' Dios, gnë': "Lë' bu'ë yugu' le rzáca'ru', len bu'ë ca' yugu' guidzhuë' queëru'."

Nup glë'ni tsjaclen Jesús

18 Cati' blé'inë' Jesús nacua' gdu cuitië' bunách zian, gna bé'inë' yugu' bönni' uséd queë' la'dödë' yetslá'a nis zxön ni'. 19 Bdxinë' ga na' zoë' Jesús tu bönni' gda' usëdi, len rë' Lë':

—Bönni' Usëdi, sá'lëna' Li' gáti'tëz ga tsiju'.

20 Jesús rë' lë':

—Yugu' böza' nacua' xzan guiöj quecba', ati' yugu' bguindau', nudxía lidxcba', san neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, cutu dë ga quixj icja'.

21 Yetué' bönni', naquë' bönni' uséd queë' Jesús, gudxë' Lë':

—Xan, benn neda' latj huöja' ga gdxinr dza chbucacha'a-në' xuzá'.

22 Jesús gudxë' lë':

—Gda' neda'. Bë' latj bönni' tatzë' lucachë'ë nup lat quequë'.

Jesús rbequi dxië' bö' bdunu'

23 Grenë' Jesús lë'i bárcodau', dzagquë' Lë' bönni' uséd queë'. 24 Ni'r gyeycj bö' bdunu' lu nis zxön na', ati' szxöni ryas rdxia nis zxön na' ga bdxintë ryaz nis lë'i bárcodau' na'. Dë' rasië' Jesús lë'i barco na'. 25 Ni'r guladxinë' ga zoë' Jesús bönni' uséd queë', ati' guluspanë' Lë', len të' Lë':

—Xan, buslá netu'. Chrgáchi'ru' lu nis.

26 Bubi'ë didza' Jesús, rë' lequë':

—¿Bizx quië rádxili'? Lati'z réjllë'li'-në' Dios.

Ni'r gyasë' Jesús len bulidzë' bö' na' reycj len nis zxön na', ati' la' grö'të dxi. 27 Gulubannë' bönni' na', ta'në':

—¿Nuzxa caz bönni' ni? Rui'zë' didza' ati' tun ca rnë' bö' reycj len nis zxön.

Bönni' Gadara yu'ugac lequë' bö' xöhui'

28 Cati' bdxinë' Jesús yetslá'a nis zxön ga na' nac lu xyu yödz Gadara, gularujë' chopë' bönni' ga nacua' ba quegac nup natgac, dutsagquë' Jesús. Snia' nacquë', ati' nutu nu rac töd la' nöz ni'. 29 La' glui'të' zidzj didza' chopë' ni, ta'në':

—¿Bizxa rál-la'tu' quiu', Jesús, Zxi'në' Dios? ¿Naru' bdxintsu' ni dusaca' zi'u netu' zi'al ca gdxin dza queëtu'?

30 Ga ni' nacua'ba' cuch zian ta'daba' táguba', naga'nba' láti'dau' ga nac zi'tu'. 31 Gulanáb yechi' Jesús bö' xöhui' na', të' Lë':

—Chqui' ubiju' netu', benn latj tsajtsú'ugactu'-ba' cuch zian ni'.

32 Ni'r Jesús gudxë' leygac:

—Gul-tséaj.

La' gularujtë bö' xöhui', yajtsazgac cuch zian ni'.

Ni'r jarëlu'cba' yjacba' yúgu'tëba' cuch zian na', yajbixtëcba' ga nac lë'i guiöj, yajtsazcba' lu nis zxön, ga ni' gulayëpiba' nis, glatba'.

³³ Gládxinè' bönni' tu'yúè'-ba' cuch na', ati' guluxxundjè'. Cati' guladxinè' lu yöd, gulaguíxjö'è yúgu'tè lè na' guc quequè' bönni' ni' gulayú'u lequè' bö' xöhui'. ³⁴ Ni'r gularúj bunách lu yöd, ni', yajtsagquè' Jesús. Cati' gualé'inè' Lè', gláta'yué' lahuè' uzé'è lu xyuquè' na'.

9

Jesús ruúnè' tu bönni' nacu'nè' bin

¹ Ni'r bubenè' Jesús lè'i bárcodau' len gdödè' yetslá'a nis zxön ni', ati' budxinè' ga nac ladzè'. ² Ni' djua'què' ga zoè' Jesús tu bönni' nacu'nè' bin, zxoè' lu da'a yag. Cati' blé'inè' Jesús ca na' ta'yejl'è Lè' bönni' ni, gudxè' bönni' na' nacu'nè' bin, rnè':

—Btíp ladxu'u, xzí'na'dau'. Chbunít lahua' dul-la' nabagu'u.

³ Nacu'è ca' ni' bönni' gdau' tu'sèdi, ati' ta'nè' lu icj ládxi'dau'què', ta'nè':

—Didza' ru'è bönni' ni ruzóa Dios tsal'.

⁴ Cati' ráquibe'inè' Jesús le ta'zá' ládxi'què', rè' lequè':

—¿Bizx quiè rza' ládxi'li' cni le cunác? ⁵ Cutu nac baníg nu guièz bönni' ni: “Yugu' dul-la' nabagu'u chbunít lahua'”, san nac baníg nu gun ga huöasè' len uzé'inè'. ⁶ Na'a, ului'ida' lbi'ili' neda', Bönni' Nuhuöaquè' Gdu Bunách, dè lu na'a yöl-la' uná bè' luyú ni unít lahua' dul-la'.

Ni'r Jesús gudxè' bönni' na' nacu'nè' bin, rnè':

—Gyas. Bchis da'a yag quiu' len böaj lidxu'.

⁷ Ni'r la' gyastè' bönni' na' nacu'nè' bin len böjè' lidxè'. ⁸ Cati' gualé'inè' lè ni bönni' nacu'è ni', gulubannè', ati' gulagu'è Dios yöl-la' ba le bunödzejè' quegac bunách yöl-la' huac cni.

Jesús rulidzè' Mateo

⁹ Cati' buzé'è ni' Jesús, blé'inè' bönni' lè' Mateo, rö'è ga na' ruquizxjè' uláz qui yöd, zitu', ati' Jesús gudxè' lè':

—Gda' neda'.

Ni'r la' gyastè' Mateo na', zéajlenè' Jesús.

¹⁰ Yetú le guc, cati' ni' rö'è Jesús rahuè' ga nac lu yu'u, guladxinè' ga zoè' zian bönni' tu'quíxj len yugu' bönni' ca'z, ati' gulabó'lenè' Jesús tsaxzön len yugu' bönni' uséd queè'. ¹¹ Cati' gualé'inè' lè ni bönni' gdau' fariseo, gulanabnè' yugu' bönni' uséd queè' Jesús, ta'nè':

—¿Bizx quiè na' rágulenè' tsaxzön bönni' tu'quíxj len yela'què' bönni' dul-la' bönni' rusèdnè' lbi'ili'?

¹² Cati' byönnè' lè ni Jesús, rè' lequè':

—Cutu naquincnè' nu un bunách bönni' nacquè' dxi'a, san bönni' té'inè' naquincnè' nu un bunách. ¹³ Gul-tséaj len gul-séd le rna lè na' nayúj lu guich la'y, rna cni: “Rè'nda' luhuechi' ládxi'què' lza'què' bönni', len clég ludödcdè'-ba' böa' bédx lu bcugu la'y quia'.” Bida' ni, clég dulídzgaca'-nè' bönni' tsahui', san bida' dulídzgaca'-nè' bönni' dul-la' quiè lubí'i ládxi'què'.

Rusèdnè' Jesús ca nac qui nu run gubás

¹⁴ Ni'r guladxinè' ga zoè' Jesús bönni' da'què' Juan, bönni' na' buquilé' bunách nis, len gulanabnè' Lè', ta'nè':

—¿Bizx quiè na' netu' lenca' yugu' bönni' gdau' fariseo, zian lzu runtu' gubás, san yugu' bönni' uséd quiu' Li' cutu tunè' gubás?

¹⁵ Bubi'è didza' Jesús, rè' lequè':

—¿Naru' huactsa la'sébi ládxi'gac nup nacuá' lni qui yöl-la' rutság na' tsal ni' zóalenè' lequè' bönni' rutság në'è? Zi'a za' dza cati' gduè' ga nacu'è bönni' na' rutság në'è. Dza ni'r lunè' gubás.

16 Benè' lsaqui' Jesús, rnè':

—Nutu nu un lari' tèb len lari' cub, le uxú'n lari' cub na' nugu'è lari' tèb na', ati' gchöza'r lari' tèb na'. 17 Lèzca' cni, nutu nu bönni' rguè'è xisi uva cub lu rö'ö gul náquini guid, le gal xisi uva cub na', len uzxú'zjxj rö'ö gul na' náquini guid, ati' gac ditj xisi uva na', ati' nit ca' rö'ö na' náquini guid. Rga'aru' xisi uva cub lu rö'ö cub náquini guid, ati' groptè tac chi'i.

Rubanbi' bi'i ngul queè' Jairo len ruhuöacnu ngul gdannu lari' nacuè' Jesús

18 Tsal ni' ruí'lenè' lequè' didza' ni Jesús, bdxinè' ga zoè' tu bönni' rna bé'inè' bunách judío, ati' buzechu zxibè' lahuè' Jesús, len rè' Lè':

—Bi'i nguldau' quia' la' budxtè gutbi'. Gda gxoa na'u lèbi', ati' ubanbi'.

19 La' gyastè' Jesús zéajlenè' lè'. Dzagquè' Lè' bönni' uséd queè'.

20 Ni'r bdxinnu zaca' cúdzu'lè' Jesús ngul chguc chinnu iz ré'inu, cutu ruhuí'i rön queènu qui huè' quégaccznu ngul, ati' gdannu lari' nacuè' Jesús. 21 Cni bennu le rza' ládxi'nu, rnanu: “Chqui' canza' zxè', huöaca'.”

22 Ni'r bueycjè' Jesús, ruyúè' lènu, ati' rè'-nu:

—Btip ladxu'u, zxi'na'dau'. Chböacteu' le réjlè'u neda'.

La' na'z böáctènu.

23 Cati' bdxinè' Jesús lidxè' bönni' uná bè' na', blé'inè' ni' bönni' tu'cödxè' gui, len nup ta'bódx yechi'. 24 Jesús rè' lequè':

—Gul-cuít ni, le cutu natbi' bi'i nguldau' ni. Raszbi' na'.

Ni'r gulutítj Lè' nup nacuá' ni'.

25 Cati' chnubijè' ni'l bunách na', gyaziè' Jesús len gdel-lè'è na'bi' bi'i ngul na', ati' la' gyástèbi'. 26 Gzè didza' ca guc lè ni, ati' gulayöni bunách nacuá' gdu'tè luyú na'.

Jesús ruúnè' bönni' nachúl lauquè'

27 Cati' brujè' ni' Jesús, zjáclenè' Lè' chopè' bönni' nachúl lauquè'. Tu'è zidzj didza', ta'nè':

—Buechi' ladxi' netu', Li', zxi'n xsoè' David.

28 Cati' bdxinè' Jesús ga nac lu yu'u, guladxinè' ga zoè' chopè' bönni' na' nachúl lauquè'. Jesús gnabnè' lequè', rnè':

—¿I réjlè'li' neda', huac una' lbi'ili'?

Lequè' ta'nè':

—Ja, Xan.

29 Ni'r gdanè' yøj lauquè' Jesús, rnè':

—Ca réjlè'li', ca' gac queèli'.

30 La' böaljtè yøj lauquè'. Ni'r buzeynè' bach lequè' Jesús, rnè':

—Gul-güi'tecz ládxi'li' nutu nu gnözi lè ni.

31 Cati' gulurujè' ni', la' guluzètè' didza' gdu'tè luyú ni' ca nac lè na' benè' Jesús.

Jesús ruúnè' tu bönni' curnè'

32 Cati' gulurujè' lu yu'u na' Jesús len yugu' bönni' uséd queè', guladxinè' ga zoè' Jesús bönni' nachè'què' lahuè' tu bönni' curnè', yu'u lè' bö' xöhui'. 33 Cati' bubijè' bö' xöhui' na' Jesús, la' gnètè' bönni' na' cugnè'. Gulubannè' bönni' nacu'è ni', ta'nè':

—Gatga rlé'initu' le cni ladj bunách Israel.

34 Ni'r gulanè' queè' bönni' gdau' fariseo, ta'nè':

—Bönni' ni rubijè' yugu' bö' xöhui', rugunè' dxin yöl-la' huac qui xangac bö' xöhui' na'.

Jesús ruhuechi' ladxë'ë bunách zian

³⁵ Gdë' Jesús gdu zbi'il gap nacuá' yödztu len gap nacuá' yödztu, ati' gap nac lu yu'u ga tu'dubë' tu'sédë' queë' Dios bönni' judío, rusédnë' bunách nacuá' ni', len runë' lban qui didza' dxi'a ca rna bë'ë Dios. Bunë' yúgu'të nup bi ta'zaca' ta'guí'i yugu' lu yödztu na'. ³⁶ Cati' blé'inë' bunách zian ni' Jesús, buechi' ladxë'ë lequë', le ta'zaca' ta'gui'ë, len nudú ladxí'quë' ca rac quecha' bö'cu' zxila' cuzóa nu uyú lecha'. ³⁷ Ni'r rë' yugu' bönni' uséd queë' Jesús, rnë':

—Le nactë szxöni dë yöl, san nabábzt nup ta'láp. ³⁸ Qui lë ni na', gul-gáta'yula huë' Dios, naquë' Xan yöl na', gnábili'-në' gsölë'ë bönni' huen dxin la'lapë' yöl queë'.

10*Jesús rböë' bönni' lacquë' gbaz queë'*

¹ Ni'r bulidzë' Jesús idxínnutë' bönni' uséd queë', len budödë' lu na'quë' yöl-la' uná bë' lubijë' bö' xöhui' yu'ugac bunách, len luúnë' yúgu'të nup te'i len yúgu'të nup bi ta'zaca' ta'guí'i.

² Cni nac laquë' idxínnutë' gbaz na' nasölë'ë Jesús:

Simón, (lë' ca' Pedro),
Andrés, (böché'ë Simón na'),
Jacobo, (zxi'në' Zebedeo),
Juan, (böché'ë Jacobo na'),

³ Felipe,
Bartolomé,
Tomás,

Mateo, (bönni' uquíxj),
Jacobo, (zxi'në' Alfeo),
Lebeo, (lë' ca' Tadeo),

⁴ Simón, (bönni' rui' ladxë'ë yödztu queë'),
Judas Iscariote, (bönni' udödë' Jesús lu na'quë' bönni' ludöddë' Lë').

Jesús rsölë'ë gbaz queë' tsjenquë' lban

⁵ Ni'r Jesús bsölë'ë idxínnutë' bönni' ni tsjenquë' lban, ati' gna bë'inë' lequë', rnë':

—Cutu tseajli' ga nacuá' bunách cunacgac judío, len cutu tsazli' ladzgac bunách nacuá' luyú Samaria. ⁶ Gul-tséaj ga nacuá' bunách Israel, nacquë' ca bö'cu' zxíla'dau' nanitcha'. ⁷ Gul-tsjén lban, gnali': "Chbdxin gal-la' dza gna bë' luyú ni Nu na' zoa yehua' yubá." ⁸ Gul-ún nup te'i. Gul-gún dxi'a nup te'i huë' nudzu' ruzöd. Gul-spán nup chnatgac. Gul-bíj bö' xöhui' yu'ugac bunách. Bennza' queëli' yöl-la' uná bë' ni. Gul-gún dxin lei, cutu bi uquíxjli'.

⁹ 'Cutu bi gua'li' lu bzud queëli', ni dumí oro, ni dumí plata, ni dumí lasdau'. ¹⁰ Cutu gua'li' yöxj yöt queëli' le gáguli' la' nöz. Tuz lari' gxoayenli' len cutu gua'li' löl-li' o xuyág queëli', le udzölcznë' bönni' huen dxin le gahuë'.

¹¹ 'Gátitëz yödztu zxön o yödztu ga gdxinli', gul-náb nuzxa nac gdu ladxí' lu yödztu ni', ati' uga'nli' lidx nu na' cati' gal-la'r dza urujli' yödztu na'. ¹² Cati' tsazli' tu lu yu'u, gul-gáp Dios bunách nacuá' lu yu'u na', gnábili'-në' Dios unödztjë' quequë' le cuequi dxi icj ladxí'dau'quë'. ¹³ Chqui' nacgac lsaca' bunách nacuá' lu yu'u ni', uga'nlen lequë' le rbequi dxi ladxí' na', san chqui' cunacgac lsaca' bunách na', gnabli' cutu uga'nlen lequë' lë

na' rbequi dxi ladxi'. ¹⁴ Gátit'èz ga gdxinli' ga cutu lun lbi'ili' ba la'n bunách ni', len cutu luzè nagquè' xtídza'li', gul-rúj lu yu'u ni' o yòdz ni', ati' gul-cuíb bèchtò da' lalabli', le ulu'i' lequè' nabága'què' zxguia'. ¹⁵ Le nactè rèpa' lbi'ili', cati' gdxin dza gchuguè' Dios quegac bunách, la'zaca' la'guí'ir bunách yòdz na' ca la'zaca' la'guí'i bunách gulacua' yòdz Sodoma len yòdz Gomorra, nup ni' busnitiè' Dios.

Nup cuta'yejlè' lusaca' zi' nup da'gac Cristo

¹⁶ Gnè' ca' Jesús:

—Gul-yutsca', neda' rsòla'a lbi'ili', gacli' ca bö'cu' zxíla'dau' ta'daba' ga dzò'ba' bö'cu' zuga' snia'. Gul-gác sina' ca naccba' sina' bèl snia', san gul-gác ca' nòxj ladxi' ca naccba' budòdau'. ¹⁷ Gul-gún chi'i cuinli' quegac bunách, le ludödè' lbi'ili' lu na'què' bönni' yúlahui', len la'guinè' lbi'ili' gap nac lu yu'u ga tu'dubè' tu'sèdè' queè' Dios bönni' judío. ¹⁸ Lèzca' cni, la'ch'è' lbi'ili' laquè' bönni' blau len laquè' bönni' ta'ná bè'è, le da'li' neda'. Cni gac quiè gac gunli' lna' lau quia' laquè' bönni' ni' len laquè' bönni' cunacquè' judío. ¹⁹ Ni'r cati' ludödè' lbi'ili' lu na'què' bönni' uná bè' na', cutu cò'li' bagu'i' nax gnali', le uchiziè' Dios icj ládxi'dau'li' la' dza na'z didza' gü'li' o ca gnali'. ²⁰ Clèg lbi'izli' na' gnali', san Dios Bò' La'y, Nu na' rsòlè'è queèli' Xuzru' Dios, Lèczè' sóalenè' lbi'ili' len gu'è didza'.

²¹ 'La'cuá' bunách ludöd böchi'gac lu na'què' bönni' ludòcdè' lequè', len lèzca' cni, bönni' nacquè' xuz ludödè' zxi'nquè', ati' la'cu'è bönni' la'dá'baguè'è xuzquè' len lunè' ga latiè' xuzquè' na'. ²² Luzóa lbi'ili' tsla'l yúgu'tè bunách le da'li' neda', san nu ugá'n tsutsu ga gdxintèr dza udx, nu ni ulá. ²³ Cati' lusaca' zi' lbi'ili' bunách tu lu yòdz, gul-zxúndj ni', tseajli' yetú yòdz, le rèpa' lbi'ili', huòda' neda', Bönni' Nuhuòaquè' Gdu Bunách, zi'al cati' udx gunli' lban gap nacua' yòdz quegac bunách Israel.

²⁴ Núti'tèz nu nac bönni' usèd cutu nacrè' blau ca nu rusèdi lè', len lèzca' cni, nu bönni' naquè' huen dxin cutu nacrè' blau ca xanè'. ²⁵ Nu na' nac bönni' usèd ral-la' udzijnè' chqui' huadél-li'nè' gaquè' ca nac nu rusèdi lè', ati' bönni' huen dxin na' ral-la' udzijnè' chqui' gaquè' ca nac xanè'. Chqui' neda' naca' ca bönni' xan yu'u, ati' ta'nè' quia', ta'nè' naca' Beelzebú tu' xòhui', szxönitèr ca' la'nè' quegac bunách la'dá' neda'.

Nu ral-la' gádxiru'

²⁶ Gnè' ca' Jesús:

—Qui lè ni na', cutu gádxili' bunách. Hualá' lahui yúgu'tè le rac ba lanz, ati' huac bè' yúgu'tè le nagachi'. ²⁷ Yugu' didza' ruí'lèna' lbi'ili' ga nac chul, gul-quixjò' ga nac lu yení, ati' le rèpa' lbi'ili' ga nagachi', gul-né zidzj ga nac yalj lulu. ²⁸ Cutu gádxili' nup tu'dòdi gdu ca nayá' nabingac bunách, san cutu gac lusnít bö' nacczru'. Gul-gadxi Dios, Nu na' gac gdòdi gdu ca nayá' nabinli' len chu'n bö' nacczli' lu gui' gabí.

²⁹ Ta'dá'uba' chopba' bguindau' len tu dumí lasdau', san cugbixba' lyu nituba' chqui' cutu ru'è latj Xuzru' Dios gac cni. ³⁰ Lèzca' cni, nababgac lahuè' Dios yúgu'tè guitsa' icjli'. ³¹ Qui lè ni na', cutu gádxili'. Rui'tèr ladxè'è lbi'ili' Dios ca rui' ladxè'è-ba' zianba' bguindau'.

Bönni' ta'z'í lu na'què' Cristo laugac bunách

³² Gnè' ca' Jesús:

—Nu bönni' si' lu nè'è neda' laugac bunách, neda' si' lu na'a bönni' na' lahuè' Xuza' zoè' yehua' yubá. ³³ Bönni' ta'dá'baguè'è laugac bunách,

ta'ně' cutu ta'dě'è neda', lězca' cni neda' tá'baga'a lequë' lahuë' Xuza' zoë' yehua' yubá.

Jesús naquë' le run ga la'rúj chopl bunách

³⁴ Gnë' ca' Jesús:

—Cutu gáquili' za'a dgu'a yödzyú ni le rbequi dxi bunách. Cutu za'a dgu'a le rbequi dxi, san za'a dgu'a le gun ga la'rúj chopl bunách. ³⁵ Za'a ni, guna' ga la'dá'baga' xuzquë' bunách, len la'dá'baga'nu ca' xna'cnu ngul. Lězca' cni, la'dá'baga'nu yugu' xtau' zxi'nnu ngul xxa' lidxcnu. ³⁶ Cni gac, la' di'a dzaz quegac bunách lusaca' zi'è lza'quë'.

³⁷ 'Nu nadxí'ir xuz xnë'i ca nadxí'i neda', cutu nac lsaca' nu na' ta' neda', ati' nu nadxí'ir bi'i bönni' qui o bi'i ngul qui ca nadxí'i neda', cutu nac lsaca' nu na' ta' neda'. ³⁸ Nu cusí' lu në'i gac ca tu bönni' zajté'è lë'i yag cruz, len ta' neda', cutu nac lsaca' nu na' gaqui quia' neda'. ³⁹ Nu rui' ladxi' gun chi'i yöl-la' na'bán qui, unít lei, san nu unít yöl-la' na'bán qui le da' neda', ulá nu na'.

Yugu' le ubi'ë queëru' Dios

⁴⁰ Gnë' ca' Jesús:

—Nu gun lbi'ili' ba la'n, neda' ca' gun ba la'n, ati' nu na' gun neda' ba la'n, gun ba la'n ca' Dios Xuz nasölë'è neda'. ⁴¹ Nu gun ba la'n bönni' ru'ë didza' uláz queë' Dios le ru'ë didza' uláz queë' Dios, huadel-li' nu na' lu në'è Dios la' leyz na' gdél-li'në' bönni' ru'ë didza' uláz queë' Dios. Lězca' cni, nu gun ba la'n bönni' tsahui' le naquë' bönni' tsahui', huadel-li' nu na' lu në'è Dios la' leyz na' gdél-li'në' bönni' tsahui'. ⁴² Núti'tëz nu unödzy queë' tu bönni'dau' ni tu zxbindau'z nis le naquë' bönni' usëd quia' neda', le nactë rëpa' lbi'ili', cutu unít le ral-la' si' nu na' lu në'è Dios.

11

Ta'dxinë' ga zoë' Jesús bönni' nasölë'è Juan

¹ Cati' Jesús budx buzéjni'në' yugu' bönni' usëd queë', buzé'è ni', zijë' rajsëdnë' bunách len rjenë' lban yugu' ladzgac bunách na'.

² Ni' yu'ë lidx guia Juan, bönni' buquile' bunách nis, byönnë' ca nacgac le runë' Jesús. Ni'r Juan na' bsölë'è chopë' bönni' da'quë' lë', ati' guladxinë' ga na' zoë' Jesús. ³ Chopë' ni gulanabnë' Jesús, të' Lë':

—¿I nacu' Li' Cristo, Bönni' na' ral-la' gdxinë' yödzyú ni, o huaböztu' dza gdxinë' yetúë' bönni'?

⁴ Bubi'ë didza' Jesús, rë' lequë':

—Gul-tséaj tsajtíxjöi'li-në' Juan lë ni ryönili' len rlé'ili'. ⁵ Gul-tsjödxë' ca rac, tu'lé'inë' bönni' bchul lauquë', ati' tu'zë'è bönni' cuguladë'. Nuhuöacquë' bönni' güi'cnë' huë' nudzu' ruzöd, ati' tu'yönnë' bönni' gulacödzuë'. Tu'banquë' bönni' glatië', ati' rac lban qui didza' dxi'a laugac bunách yechi'. ⁶ Bica' ba bönni' cugác chop ladxë'è, cu ubíj ladxë'è neda'.

⁷ Cati' guluzë'è zhuöjquë' bönni' na' da'quë' Juan, ni'r gzu lahuë' Jesús ruí'lenë' bunách nacua' ni' didza' ca nac queë' Juan na'. Rë' lequë':

—¿Bizxa gú'nili' glé'ili' cati' ni' gyeajli' lu latj ca'z? ¿Naru' gú'nili' glé'ili'-në' bönni' naquë' ca tu gui ruzéycj lei bö' reycj? ⁸ Chqui' clëg, ¿bizxa gú'nili' glé'ili'? ¿Naru' gú'nili' glé'ili'-në' bönni' nacué' lari' dxí'adau'? Nözcizli' nacué' lidxquë' bönni' ta'ná bë'è bönni' nácuquë' lari' dxí'adau'. ⁹ Yetú ca', ¿bizxa gú'nili' glé'ili'? ¿Naru' gú'nili' glé'ili'-në' bönni' ru'ë didza' uláz queë' Dios? Ca' nac, ráquida'. Rëpa' lbi'ili', blé'ili'-në' bönni' náctërë'

blau ca yezíca'rè' bönni' glu'è didza' uláz queè' Dios. ¹⁰ Cni nac, le naquè' Juan bönni' na' rui' didza' ca nac queè' le nayúj lu guich la'y, rna: Byu, rsóla'a bönni' gbaz quia', nörè' ca Li'. Lè' upé'è nöz ga tōdu'.

¹¹ Le nactè rèpa' lbi'ili'. Gdütè yōdzlyú ni, nutu nu zoa nacr blau ca Juan, bönni' ni' buquilè' bunách nis, san nu nac cuídi'dau'z ga rna bè' Nu na' zoa yehua' yubá nactèr blau ca Juan na'.

¹² 'Cati' ni' gzu lahuè' buquilè' bunách nis Juan, ga rdxintè na'a dza, bayúdx ta'yáz bunách ga rna bè' Nu na' zoa yehua' yubá, ati' nup tunz bayúdx ta'del-li' lei. ¹³ Ga bdxintè dza na' blè'è Juan, le rna bè' zxba queè' Moisés len le guluzujè' lu guich yúgu'tè bönni' glu'è didza' uláz queè' Dios glu' didza' ca rna bè' Nu na' zoa yehua' yubá. ¹⁴ Chqui' ré'nili' si' lu na'li' lè ni, ral-la' gnözili' Juan na' naquè' Elías, bönni' ni' bè'è didza' uláz queè' Dios, bönni' na' Dios gnè' ral-la' gla' lahuè' leyúbl dza ni zoaru' na'a. ¹⁵ Nu zoa nag len ryōni ral-la' uzè nag.

¹⁶ '¿Bizxa usáqui'da' bunách nacuá' dza ni zoaru' na'a? Nacquè' ca bi'idau' ta'bō'bi' lu yè'y. Zidzj tu'líd z'cbi', ¹⁷ ta'nabi': "Rucōdxtu' queèli' gui. ¿Bizx quiè cutu rya'li'? Rul-l yéchi'tu' queèli'. ¿Bizx quiè cutu rbōdx yéchi'li'?" ¹⁸ Cni nacli', le bidè' Juan ati' le cutu gūi' gdahuè' ca ráguli' lbi'ili', gnèli' queè': "Tu' xōhui' dzag lè'." ¹⁹ Ni'r bdxina' neda', Bönni' Nuhuōaquè' Gdu Bunách, len ri'j rahua', ati' rnèli' quia': "Naquè' bönni' huágulè'è len bönni' ri'jè'. Naquè' lza'què' bönni' uquízjx len yezica' huen dul-la'." Yöl-la' rejni'i queè' Dios nac bè' ni'a qui le tun nup ta'z'í' lu na'gac lei.

Le gac qui nu curún ca rna xtidzè'è Dios

²⁰ Ni'r gzu lahuè' Jesús ruzeynè' bach bunách nacuá' yōdz gap ni' benè' zian yöl-la' huac, le cutu'bi'ini lādxi'gac. ²¹ Gudxè' lequè':

—Bica' bayechi' lbi'ili', bunách Corazín. Bica' bayechi' lbi'ili', bunách Betsaida. La'naru' glac lu yōdz Tiro len lu yōdz Sidón yugu' yöl-la' huac bena' ga zoali', dza ni'tèl lubí'i lādxi'gac bunách Tiro len Sidón na', lacuè' lari' tèb len ludxiè' dō icjquè', le luluí' tu'bí'i lādxi'gac bunách na'. ²² Na'a, neda' rèpa' lbi'ili', cati' gdxin dza gchuguè' Dios quegac bunách, saca' qui'rli' lbi'ili' ca la'zaca' la'guí'i bunách Tiro len Sidón, nup na' busnitiè' Dios. ²³ Lbi'ili', bunách Capernaum, guc queèli' ca bdxintèli' ga nu ryaz yehua' yubá. Huötjli' lu gui' gabíl. La'naru' glac lu yōdz Sodoma yöl-la' huac bena' ga zoali', lugá'n bunách yōdz ni' ga rdxintè na'a dza. ²⁴ Na'a, neda' rèpa' lbi'ili', cati' gdxin dza gchuguè' Dios quegac bunách, saca' qui'rli' lbi'ili' ca la'zaca' la'guí'i bunách Sodoma na'.

Rnè' Jesús: "Gul-dá ga zoa', uzí' lādxi'li'"

²⁵ Dza na' bè'è didza' Jesús, rnè':

—Rgu'a Li' yöl-la' ba, Xuza', nacu' Xani yehua' yubá len Xani luyú ni, le bucachu'u lè ni, cui la'lé'inè' lei bönni' ta'yéjni'nè', san bului'inu' lei nup nacgac ca bi'idau'. ²⁶ Ca' gac, Xuza', le cni bdzag ladxu'u Li'. ²⁷ Yúgu'tè nudödè' lu na'a Xuza'. Nutu nu nunbè' neda', Zxi'nè' Dios, san tuzè' Dios Xuz, len nutu nu nunbè' Lè' Dios Xuz, san tuza' neda', Zxi'nè' Dios, lenca' nup na' rē'nda' ului'ida' leygac Dios Xuz. ²⁸ Gul-dá ga zoa' yúgu'tèli' rajxáqui'li' le rúnteczli' dxin qui gdau', len nua'li' yua' z'í' quegac zxba qui gdau', ati' neda' guna' ga uzi' lādxi'li'. ²⁹ Lu yöl-la' nōxj ladxi' queèli' gul-gún xchina', gacli' ca bèdx ta'zi'ba' yugu' quecha'. Gul-séd lu na'a

neda', le naca' nöxj ladxi' len cuidi' ladxi', ati' gdzöl queëli' yöl-la' ruzi' ladxi', le cuequi dxi ládxi'li'. ³⁰Yugu' na' ugu'a lbi'ili', le nac le gna bé'ida' lbi'ili', cutu nac baníg, ati' yua' ugu'a lbi'ili' le nac le rusédá', dza'dau'z nac.

12

Bönni' uséd queë' Jesús ta'leycjë' deu dza la'y

¹Dza ni', le nac dza la'y quequë' bönni' judío, gdödë' Jesús gap dë yöl zxoá' xtil, ati' ta'dunë' bönni' uséd queë' len gulazú lauquë' ta'leycjë' deu ga dxia zxoá' xtil len tahuë' zxoá' xtil na'. ²Cati' gulalé'inë' lë ni bönni' gdau' fariseo, të' Jesús:

—Byutsca', tunë' bönni' uséd quiu' le cural-la' gunru' dza la'y.

³Ni'r Jesús gudxë' lequë':

—¿Naru' cu nulábinili' lu guich la'y bi benë' David cati' gdunë' ati' guladún ca' nup gulacua'len lë'? ⁴Gyazië' lu yu'u queë' Dios len gdahuë' yugu' yöt xtil nagu'uquë' lu bcugu la'y, le cural-la' gahuë' lë' len cutu ral-la' lahuë' bönni' gulacua'lenë' lë', san légaczë' bxuz dë latj lahuë' lei.

⁵¿Naru' cu nulábinili' le rna bë' zxba queë' Moisés ca tunë' bxuz yugu' dza la'y? Tunë' dxin lö'a gdau' yugu' dza la'y, len cutu ta'baguë'ë zxguia'.

⁶Na'a, neda' rëpa' lbi'ili', ni zoa' neda', naca' bönni' nacrë' blau ca gdau'.

⁷Cutu réjni'li' lë na' nayúj lu guich la'y, rna: “Rë'nda' huechi' ládxi'li' lza'li', len clëg gdödigacli'-ba' böa' bëdxau' ruzégui'gacli'-ba' lu bcugu la'y quia'.” La'naru' réjni'li' lë ni, cutu gchúguli' quegac nup cuta'baga' zxguia'. ⁸Ca' nac, le naca' Xani dza la'y neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách.

Jesús ruúnë' bönni' narequi' në'ë

⁹Ni'r buzë'ë ni' Jesús, ati' gyazië' lu yu'u ga tu'dubë' tu'sëdë' queë' Dios bönni' judío. ¹⁰Lu yu'u na' zoë' tu bönni' narequi' në'ë, ati' le të'nnë' la'dzölnë' bi luquíë' Jesús, qui lë ni na' gulanabné' Lë' bönni' judío uná bë' na', ta'në':

—¿I dë latj unru' nu re'i cati' nac dza la'y?

¹¹Bubi'ë didza' Jesús, rë' lequë':

—Nu bönni' nutsë'ë ladjli', chqui' zoaba' tuba' bö'cu' zxila' queë', len chqui' gbixba' lu yeru cati' nac dza la'y, ¿naru' cu tsajxönë'-ba' len tsajlijë'-ba'? ¹²Záqui'tsquirnë' tu bönni' ca tuba' bö'cu' zxila'. Qui lë ni na', dë latj gunru' quegac bunách le nac dxi'a cati' nac dza la'y.

¹³Ni'r Jesús gudxë' bönni' huë' na':

—Bli na'u.

Cati' bulí në'ë, la' böactë dxi'a ca nac yetslá'a në'ë.

¹⁴Ni'r gulurujë' bönni' gdau' fariseo na' ati' glun xtídza'quë' ludöddë' Jesús.

Le gnë' bönni' bë'ë didza' uláz queë' Dios ca ral-la' gac queë' Jesús

¹⁵Cati' ráquibe'inë' lë ni Jesús, buzë'ë ni', ati' zjaclen Lë' bunách zian. Jesús bunë' yúgu'të nup te'i ladj bunách na' ¹⁶len gna bé'inë' lequë' cutu la'guíxjöi'në' bunách nu naquë'. ¹⁷Cni gnë', quië butság lë na' gnë' Isaías, bönni' bë'ë didza' uláz queë' Dios, gnë':

¹⁸Gul-yutsca', bönni' ni naquë' huen dxin quia',

Nu na' gröcza' neda'.

Nadxi'ida' Lë' len rdzag ladxa'a Lë'.

Uchizia' Lë' Bö' La'y.

Lë' quíxjöi'në' yúgu'të bunách ca guna',
Cuequi xbeyda' lequë'.

¹⁹ Nutu nu tíl-lenë' didza' len cutu ulidzë' zidzj,

Len nutu nu yöni chi'ë ga nac zi'tu'.

²⁰ Tu guidau' zoa bö cutu quítsjë' lei,

Ati' gui' chzoa ul, cutu usulë' lei,

Cati' uzoarë' le nac tsahui' queë'.

²¹ Lun löz Lë' yúgu'të bunách.

Bönni' judío uná bë' ta'në': "Dzag Jesús tu' xöhui'"

²² Ni'r djua'quë' ga zoë' Jesús tu bönni' nachúl lahuë' len curnë', le yu'u lë' bö' xöhui', ati' Jesús bunë' bönni' na'. Cni guc, rlé'inë' len ru'ë didza' bönni' na' bchullahuë' len cugnë'. ²³ Qui lë' ni na' gulubani yúgu'të bunách nacua' ni', ta'ná:

—¿Naru' nactsë' Zxi'n Xsoë' David bönni' ni, Bönni' na' ral-la' guidë'?

²⁴ Cati' gulayönnë' lë' ni bönni' gdau' fariseo, ta'në':

—Bönni' ni rubijë' yugu' bö' xöhui' le dzag Lë' Beelzebú tu' xöhui', xangac bö' xöhui' na'.

²⁵ Ráquibe'inë' Jesús lë' na' ta'zá' ládxi'quë' ati' rë' lequë':

—Gáti'tëz ga ta'ná bë' bunách, chqui' la'rúj chopl len la'dil-len lza'gac bunách ni', nit yöl-la' uná bë' quequë'. Lëzca' cni, chqui' la'rúj chopl bunách nacua' tu yödz o tu yu'u, len la'díl-l, cutu gac la'día' bunách nacua' yödz na' o yu'u na'. ²⁶ Lëzca' cni, chqui' ubj la' lzë'iz Satanás tu' xöhui', len la'dil-len la' leygacz bö' xöhui' na', ¿nacxcz gac gdia' yöl-la' uná bë' qui tu' xöhui'? ²⁷ Rnali' quia' rubija' yugu' bö' xöhui' le dzag neda' Beelzebú tu' xöhui'. Chqui' runa' cni, ¿nuzxa dzag nup da'gac lbi'ili' cati' tu'bíj bö' xöhui'? Qui lë' ni na' le tunczë' nac bë' nachíxili'. ²⁸ Na'a, chqui' neda' rubija' yugu' bö' xöhui' le zoalen neda' yöl-la' huac queë' Dios Bö' La'y, le nactë chbdxin ga zoali' le rna bë'ë Dios.

²⁹ ¿Naru' huactsa nu bönni' tsazië' bönni' nal len cuijë' yugu' yöl-la' tsahui' dzö' lidxë' chqui' zi'al cutu gúguë'ë bönni' nal na'? Ni'r gac tsazië' ulatjë' lidxë' bönni' nal na'.

³⁰ Nu curún neda' tsaxxön, rdá'baga' neda', len nu curutúb tsaxxön len neda', ruslás nu na'.

³¹ Qui lë' ni na' rëpa' lbi'ili', ca nac yúgu'të dul-la' tun bunách len yugu' didza' xöhui' ta'ná, unít lahuë' lequë' Dios, san nu bönni' gnë' zi'ë queë' Dios Bö' La'y, cutu ca' unít lahuë' lë' Dios. ³² Lëzca' cni, nu bönni' gnë' quia' neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, Dios unít lahuë' lë', san nu bönni' gnë' queë' Dios Bö' La'y, cutu ca' unít lahuë' lë' Dios. Cutu unít lahuë' lë' dza ni zoaru' na'a, len cutu unít lahuë' lë' dza zi'a za'.

Le runru' nac bë' le nacru'

³³ Gnë' ca' Jesús:

—Chqui' nac dxi'a yag, cuia le nac dxi'a yag na', san chqui' nac xöhui' yag, cuia ca' le nac xöhui'. Cni nac, le rbia yag nac bë' yag na'. ³⁴ Lbi'ili', di'a dza quecha' bël snia' nacli'. ¿Nacx gac gü'li' dxi'a didza', chqui' nacli' xöhui'? Ca nac le ta'zá' ládxi'gac bunách, lëzca' cni tui' didza'. ³⁵ Didza' dxi'a ru'ë bönni' dxi'a le yu'u icj ládxi'dau'huë' le nac dxi'a, san didza' cunác dxi'a ru'ë bönni' huia'dö' le yu'u icj ládxi'dau'huë' le cunác dxi'a. ³⁶ Qui lë' ni na' rëpa' lbi'ili', cati' gdxin dza gchuguë' Dios quegac bunách, cuequi xbeynë' bunách ca nac yúgu'të didza' gulanazë' ca'. ³⁷ Ca nac

didza' ru'u, cuequi xbeynë' li', ati' uruju' dxi'a o gbagu'u xzguia' ni'a qui didza' na' bë'u.

Ta'nabnë' Jesús gunë' le gac bë' nu naquë'

³⁸ Ni'r gulubi'ë didza' yugu' bönni' gdau' fariseo len bönni' gdau' tu'sëdi, të' Jesús:

—Bönni' Usëdi, rë'nitu' glé'itu' tu le gunu' le gac bë' dë lu na'u yöl-la' uná bë'.

³⁹ Bubi'ë didza' Jesús, rë' lequë':

—Ta'nabnë' neda' guna' tu le gac bë' nu naca' bönni' tua'dö' ni, cuzóa gdu ládxi'quë'. Cutu bi le gac bë' la'lé'inë', san tuz le nac bë' na' ca gac queë' Jonás, bönni' bë'ë didza' uláz queë' Dios. ⁴⁰ Ca na' gac queë' Jonás na', buga'në' lë'ba' bøl zxön gdu tsonn dza tsonn yël, lëzca' cni gac quia' neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, tsonn dza tsonn yël uga'na' zzan yu. ⁴¹ Bönni' gulacu'ë yödZ Nínive la'yasë' dza gchuguë' Dios quegac bunách cati' cuequi xbeynë' bunách dza ni zoaru' na'a, ati' le glunë' uspaga' bunách ni xzguia' le gulubí'i ládxi'quë' bönni' Nínive na' cati' ni' gdíxjöi'në' lequë' Jonás xtídzë'ë Dios, ati' na'a zoa' ni neda', len náctëra' blau ca Jonás na'. ⁴² Lëzca' cni, ngul ni' gna bé'ínu yödZ dë zaca' ga rdöd gbidz beo' ziag tsasnu dza gchuguë' Dios quegac bunách cati' cuequi xbeynë' bunách dza ni zoaru' na'a, ati' le bennu uspaga' lequë' xzguia', le brujnu ngul na' ga nactër zi'tu' quië yönninu didza' rejni'i bë'ë Salomón, ati' na'a zoa' ni neda', len náctëra' blau ca Salomón na'.

Cati' rudxín xlatj bö' xöhui'

⁴³ Gnë' ca' Jesús:

—Cati' r-ruj bö' xöhui' yu'u bönni', rda gap nabídx, rguilj ga uzí' ladxi'. Chqui' cutu gdzöli ga na' uzí' ladxi', ⁴⁴ ni'r gna: “Huöja' xlatja' ga ni' bruja'.” Cati' udxín ga ni' bruj, tsajxaca' bönni' na', naquë' ca tu yu'u nadách, len nalúa, len chnabá'a quië nu tsajsóa ni'. ⁴⁵ Ni'r tseaj, tsajxí' yegádx bö' xöhui' nácgactër xöhui' ca lei, ati' la'yáz yúgu'të, len la'cuá' lu bönni' na', ati' ga udx huayáli'tër ca gac queë' bönni' na' ca gac queë' zi'al. Lëzca' cni gac quegac bunách tua'dö' ni.

Xnë' Jesús len yugu' bönni' böchë'ë

⁴⁶ Cati' ni' ruí'lenë' bunách didza' ni Jesús, guladxinë' ni' xnë'ë Jesús len yugu' bönni' böchë'ë. Gulacu'ë lö'al len glë'nnë' luí'lenë' Jesús didza'. ⁴⁷ Ni'r gdíxjöi'në' Jesús tu bönni', rë' Lë':

—Byutsca', nacu'ë lö'al xna'u len yugu' bönni' böchu'u, të'nnë' luí'lenë' Li' didza'.

⁴⁸ Bubi'ë didza' Jesús, rë' bönni' na' gdíxjöi'në' Lë' cni, rnë':

—¿Nuzxa caz xna'a len nupxcz bönni' böcha'a?

⁴⁹ Ni'r bulí' në'ë, bulu'ë yugu' bönni' usëd queë', len rnë':

—Byutsca', bönni' ni nacquë' ca xna'cza' len böchi'cza'. ⁵⁰ Núti'tëz nu run ca rë'ncznë' Xuza' zoë' yehua' yubá, nu ni nac bi'i böchi'cza', len bi'i zanca', len xna'cza'.

13

Runë' lsaqui' Jesús ca nac qui bönni' guz

¹ La' dza ni'z brujë' Jesús lu yu'u, ati' yajchö'ë ra' nis zxön. ² Le guladxín ga zoë' Jesús bunách zian, grenë' tu lë'i bárcodau', len grö'ë ni', ati' bunách

zian na' gulacua' luyú bidx ra' nis zxön na'. ³ Ni'r bë'lenë' lequë' didza' Jesús, zian le busëdnë' lequë', yugu' le benë' lsaqui', rnë':

—Gul-yutsca', brujë' bönni' guz, zjësië' xseydau'. ⁴ Tsal ni' zjësië', glas ra' nöz la'gac xseydau' na', ati' guladxinba' bguindau', glë'jba' xseydau' na'. ⁵ Glas luyú ga rö' guiøj yela'gac xseydau' na', ga na' curó' sxöni yu, ati' la' gulalentë, le curó' ni' sxöni yu. ⁶ Ni'r cati' budzá'a, la' gulacuadtë len gulabídx lë na' bësië', le cunác ga lun luí. ⁷ Gulalén ga gululén lba yötsi' yela'gac xseydau' na' glas, ati' gulazxón lba yötsi' na' len gularöli lë na' bësië', glun ditj lei. ⁸ Glas ga nac luyú dxi'a yela'gac xseydau' na', ati' gulunódzj. Gulunódzj yetú gayua'tër ca' la'gac lë na' bësië'. Gulunódzj yetsonnalj ca' yela'gac na', ati' gulunódzj yechí uruá' ca' yela'gac na'. ⁹ Nu zoa nag len ryöni, ral-la' uzé nag.

Le të'ni lun le benë' lsaqui' Jesús

¹⁰ Ni'r guladxinë' ga zoë' Jesús bönni' uséd queë' len gulanabnë' Lë', ta'në':

—¿Bizx quië ruí'lenu' bunách didza' yugu' le runu' lsaqui'?

¹¹ Bubi'ë didza' Jesús, rë' lequë':

—Ru'ë lbi'ili' latj Dios tséjni'li' le nagachi' ca rna bë'ë Lë' yehua' yubá, san cutu të'ni la'yejni'i bunách ni. ¹² Nu dë qui, Dios unödzjë' qui yelati', ati' sxönitër gata' qui, san nu cudë qui, la'z dui le dë qui gdua. ¹³ Qui lë ni na' ruí'lëna' lequë' didza' yugu' le runa' lsaqui', le tu'yúë' san cutu ta'lé'inë'. Ta'yönnë' san cutu tu'zé nagquë' len cutu ta'yéjni'në'. ¹⁴ Cni rac quequë' quië utság lë na' gnë' Isaiás, bönni' bë'ë didza' uláz queë' Dios, gnë':

Le nactë yönili' san cutu tséjni'li'.

Uyuli' gna'li' san cutu glé'ili',

¹⁵ Le nazíd ládxi'dau'gac bunách ni,

Len cutu ryaz icj nagquë'.

Nadzudi' yøj lauquë',

Cui la'lé'inë' len yøj lauquë' na'.

Cutu luzé nagquë'

Len cutu luzejni'i ládxi'quë',

Len cutu luhuöaquë' quia' neda'

Quië gac una' lequë'.

¹⁶ Na'a, bica' ba lbi'ili', le rle'i yøj lauli' len ryöni nagli'. ¹⁷ Le nactë rëpa' lbi'ili', glë'nnë' la'lé'inë' le rlé'ili' lbi'ili' zian bönni' glu'ë didza' uláz queë' Dios len yugu' bönni' tsahui' san cutu gulalé'inë' lei. Glë'nnë' la'yönnë' le ryönili' lbi'ili' san cutu gulayönnë' lei.

Rusálj la'në' Jesús le benë' lsaqui'

¹⁸ Gnë' ca' Jesús:

—Gul-zé nagli' ca nac le bena' lsaqui' qui bönni' guz. ¹⁹ Núti'tëz nu ryöni didza' ca rna bë'ë Dios yehua' yubá len cutu rejni'i lei, rac qui didza' ryöni nu na' ca guc qui xseydau' na' glas ra' nöz. La' za'të tu' xöhui' len rugúa didza' na' gyu'u icj ládxi'dau'huë' bönni' na'. ²⁰ Xseydau' na' glas luyú ga rö' guiøj ruluí' ca rac queë' bönni' ryönnë' didza' na' len la' ruzëtë naguë' lu yöl-la' rudziji queë', ²¹ san ca na' cutu rdia' xseydau' na' le cudë ga gun luí, lëzca' cni rac queë' bönni' ni. Cati' gdxin tu le usaca' zi' lë', ati' la'bía ládxi'gac lë' bunách le nazí' lu në'ë didza' na', la' gactë chop ladxë'ë. ²² Xseydau' na' glas ga na' gululén lba yötsi' ruluí' ca rac queë' bönni' na'

ryönnë' didza' na', san rui' ladxë'ë yugu' le dë yödzlyú ni, ati' nazí' yë'ë bönni' na', le rui' ladxë'ë yugu' yöl-la' tsahui' qui. Yugu' lë ni ta'röli didza' na' len tun ga cutu gun dxin lu icj ládxi'dau'huë'. ²³ Xseydau' na' glas luyú dxi'a rului' ca rac queë' bönni' ryönnë' didza' na' len réjni'në' lei, ati' run dxin didza' na' lu icj ládxi'dau'huë'. Nacgac la'gac bunách ca xseydau' na' gulunödzj yetú gayua'tër ca'. Nacgac yela'gac bunách ca xseydau' na' gulunödzj yetsonnlalj ca', ati' nacgac yela'gac bunách ca xseydau' na' gulunödzj yechi urúa' ca'.

Guíxi'dau' xöhui' nalá' ca nac yöl xzoa' xtil

²⁴ Yetú le benë' lsaqui' Jesús, rë' lequë':

—Ca gac ga gdxin le rna bë'ë Dios yehua' yubá nac ca gac qui xseydau' dxi'a guzë' tu bönni' ga nac la' yël queë'. ²⁵ Tsal na' tasië' bönni' nacu'ë lidxë', bdxin ni' tu nu curle'i lë' dxi'a, ati' yjöz la' yël queë' xsey guíxi'dau' xöhui' nalá' ca nac yöl xzoa' xtil, ati' böjë' xlatjë'. ²⁶ Cati' blen xzoa' xtil na' len grö' deu qui, ga na' dxia xui'i, ni'r glac bë' guíxi'dau' xöhui' na'. ²⁷ Ni'r guladxinë' bönni' huen dxin ga zoë' bönni' xan la' yël na', len të' lë': “Xan, chqui' guzu' xseydau' dxi'a la' yël quiu', ¿nacx gac gulalén guíxi'dau' xöhui' na'?” ²⁸ Gudxë' lequë' xan la' yël na', rnë': “Benë' cni bönni' curlé'inë' neda' dxi'a.” Ni'r gulanabnë' lë' huen dxin na', ta'në': “¿I rë'nnu' tseajtu' tsjöljtu' guíxi'dau' xöhui' na'?” ²⁹ Xanquë' rë' lequë': “Cutu. Nazx ca' cati' gládzu'li' guíxi'dau' xöhui' na', gládzu'lentëli' ca' yöl xzoa' xtil. ³⁰ Dxi'ar gac güi'li' latj la'zxöngar tsaxxón cati' gdxinr dza tsajtubru' lei, ati' ni'r gyëpa' nup lutúb lei: Gul-túb zi'al guíxi'dau' xöhui' na' len gul-guga' tsajxündj hueaj quië uzégui'ru' lei, ati' ni'r utubli' xzoa' xtil lu yu'u quía'.”

Runë' lsaqui' Jesús ca nac qui xsey mostaza

³¹ Yetú le benë' lsaqui' Jesús, rë' lequë':

—Ca gac ga gdxin le rna bë'ë Dios yehua' yubá, gac ca rac qui tu xsey mostaza, le guzë' tu bönni' ga nac la' yël queë'. ³² Le nactë nactër cuidi' xsey mostaza na' ca yúgu'të xseydau' yezica', san cati' chnadúz, rxzöntër ca yúgu'të guixi' cuan len rac zxön ca nac tu yag, ati' ta'dxinba' bguindau' tun lidxcba' lu xzuza' në'i.

Runë' lsaqui' Jesús qui xnë'i yöt xtil

³³ Yetú le benë' lsaqui' Jesús, rë' lequë':

—Ca gac ga gdxin le rna bë'ë Dios yehua' yubá gac ca le run xnë'i yöt xtil, le buchíxinu ngul len tsonn lbix yöjz xzoa' xtil, ati' gyaxz gdutë cua na'.

Le rë'ni gun le runë' lsaqui' Jesús

³⁴ Yúgu'të lë ni benë' lsaqui' Jesús, bé'lenë' bunách nacua' ni' didza', len cutu bi didza' bé'lenë' lequë' le cubenë' lsaqui'. ³⁵ Cni benë' quië butság lë na' buzujë' lu guich bönni' bë'ë didza' uláz queë' Dios, gnë':

Gu'a didza' yugu' le guna' lsaqui'.

Gnia' yugu' le nagachi' cati' ni' gzu lau zi'a guta' yödzlyú.

Rguixjö'ë Jesús le benë' lsaqui' qui guíxi'dau' xöhui' nalá' ca nac yöl xzoa' xtil

³⁶ Ni'r buzeynë' bunách nacua' ni' didza' Jesús, busölë'ë lequë', ati' gyazië' yu'u. Ni'r guladxinë' ga zoë' bönni' uséd queë' len të' Lë':

—Gdixjoi' netu' le rē'ni gna lē na' benu' lsaqui' qui guíxi'dau' xōhui' nalá' ca nac yōl xzóa' xtil.

³⁷ Bubi'ē didza' Jesús, rē' lequē':

—Bōnni' razē' xseydau' dxi'a naca' neda', Bōnni' Nuhuōaquē' Gdu Bunách. ³⁸ La' yēl na' len yōdzlyú ni, ati' xseydau' dxi'a na' ruluí' ca nacgac nup nababgac ga rna bē'ē Dios. Guíxi'dau' xōhui' na' nalá' ca nac yōl xzóa' xtil ruluí' ca nacgac nup nacgac qui tu' xōhui'. ³⁹ Nu na' curle'i dxi'a xan la' yēl na' len yjōz guíxi'dau' xōhui' na', tu' xōhui'cz nac. Dza lutubē' na' ruluí' ca gac dza udx qui yōdzlyú ni, ati' nup na' tu'túb nacgac gbaz la'y queē' Dios. ⁴⁰ Ca na' guc, gulutubē' guíxi'dau' xōhui' na', len guluzégui'ē lei lu gui', lēzca' cni gac cati' udx qui yōdzlyú ni. ⁴¹ Neda', Bōnni' Nuhuōaquē' Gdu Bunách, gsóla'gaca'-nē' gbaz la'y quia', ati' lubijē' ga rna bē'ē Dios yúgu'tē nup tun ga tun dul-la' lza'gac lenca' nup tua' dō'. ⁴² Yugu' gbaz la'y na' la'gu'ē lu gui' gabíl yugu' bōnni' tua'dō' na'. Ni' la'bōdxē' len lutíl-l láya'quē'. ⁴³ Ni'r la'yēp yōs yení' bunách tsahui', lacquē' ca gbidz ga ni' rna bē'ē Dios yehua' yubá. Nu zoa nag len ryōni ral-la' uzē nag.

Runē' lsaqui' Jesús qui tu yōl-la' tsahui' nagachi'

⁴⁴ Lēzca' cni benē' lsaqui' Jesús, rnē':

—Le rna bē'ē Dios yehua' yubá nac ca tu yōl-la' tsahui' nagachi' tu la' yēl. Cati' budzōlnē' lei tu bōnni', bucachē'ē lei leyúbl ga na' bgachi', ati' lu yōl-la' rudziji queē' gyijē', yjēti'ē yúgu'tē le dē queē' ati' gu'uē' la' yēl na' quiē gata' queē' yōl-la' tsahui' na'.

Runē' lsaqui' Jesús qui tu bga záqui'tsqi

⁴⁵ Gnē' ca' Jesús:

—Ca ral-la' sē lādxi'li' le rna bē'ē Dios yehua' yubá nac ca benē' tu bōnni' ra'uē' len ruúti'ē, rguiljē' yugu' bga dxi'a. ⁴⁶ Cati' bdzōlnē' tu bga záqui'tsqi, gyijē', yjēti'ē yúgu'tē le dē queē', ati' gu'uē' bga na'.

Runē' lsaqui' Jesús qui tu yōxj bōl

⁴⁷ Lēzca' cni gnē' Jesús:

—Ca gac ga gdxin le rna bē'ē Dios yehua' yubá, gac ca run tu yōxj bōl le ta'chiljē' bōnni' lu nis zxōn, le rajxi' zian bōl gza'a. ⁴⁸ Cati' chbdza' yōxj na', gulubijē' lei luyú bidx ra' nis zxōn na', ati' ni' gulabō'ē len gulagu'ē-ba' lu bdō'a yugu' bōl dxi'a, san yugu' bōl ca'z, gularu'nē'-ba'. ⁴⁹ Lēzca' cni gac cati' udx qui yōdzlyú ni. La'rujē' gbaz la'y queē' Dios ati' lubijē' quizi bunách tsahui', lucuitiē' lequē' ladj bunách tua'dō'.

⁵⁰ Ni'r la'gu'ē lu gui' gabíl bunách tua'dō' na'. Ni' la'bōdxē' len lutíl-l láya'quē'.

Yōl-la' tsahui' le nac gul len le nac cub

⁵¹ Ni'r Jesús gnabnē' yugu' bōnni' usēd queē', rnē':

—¿I réjni'li' yúgu'tē lē ni?

Gulubi'ē didza', tē' Lē':

—Ja, Xan.

⁵² Jesús gudxē' lequē':

—Cati' chnazí' lu nē'ē bōnni' gdau' usēdi le rna bē'ē Dios yehua' yubá, naquē' ca bōnni' xan yu'u, rbijē' ladj yōl-la' tsahui' queē' le nac cub len le nac gul, le nacgac dxi'a, ruzi'ē xbey.

Le benē' Jesús yōdz Nazaret

⁵³ Cati' budx benë' yugu' lsaqui' ni Jesús, buzë'è ni'. ⁵⁴ Cati' budxinë' ladzë', busëdnë' bunách nacua' lu yu'u ga tu'dubë' tu'sëdë' queë' Dios bönni' judío, ati' gulubannë', ta'në':

—¿Gazxcz bzëdnë' yöl-la' rejni'i ni bönni' ni? ¿Nacxcz nac, runë' yugu' yöl-la' huac ni? ⁵⁵ Naquë' bönni' ni zxi'në' bönni' bëdx yag, ati' lënu María xnë'ë. Naquë' böchi'quë' Jacobo len José len Simón len Judas. ⁵⁶ Lëzca' nacua'lennu rë'u ni ngul zanë'. ¿Gazxcz bzëdnë' yúgu'të lë ni?

⁵⁷ Qui lë ni na' glac chop lãdxi'quë', guluca'në' Lë'. Ni'r Jesús gudxë' lequë':

—Tun ba la'n bönni' ru'ë didza' uláz queë' Dios yúgu'të bunách, san cutu tun lë' ba la'n bunách uládz queë' len bunách nacua' lidxë'.

⁵⁸ Qui lë ni na' cutu benë' Jesús ni' zian yöl-la' huac, le cutu ta'yejlë'ë Lë'.

14

Ca guludöddë' Juan, bönni' buquilé' bunách nis

¹ Lu dza ni', byönnë' Herodes, bönni' rna bë'ë luyú Galilea, ca nacgac yöl-la' huac runë' Jesús. ² Herodes na' gudxë' yugu' ni'a në'ë, rnë':

—Bönni' ni Juan, bönni' buquilé' bunách nis. Chbuban' lu yöl-la' gut. Qui lë ni na' dë lu në'ë yöl-la' huac zxon na'.

³ Cni gnë' Herodes le bsölë'ë lëczë' bönni' gulazönë' Juan len glúguë'ë lë' du guia, ati' gulagu'ë lë' lidx guia le gú'ninu cni Herodías, ngul na' gucnu ngul queë' Felipe, böchë'ë Herodes na'. ⁴ Cni benë' Herodes, le gudxë' lë' Juan na': “Cutu ral-la' sóalenu-nu.”

⁵ Qui lë ni na' gu'nnë' Herodes gdöddë' Juan, san gúdxinë' la'dá'baga' lë' bunách lu yödz ni', le taqui bunách naquë' Juan na' bönni' ru'ë didza' uláz queë' Dios. ⁶ Ni'r cati' guc lni qui dza gyé'inë' iz Herodes, brujbi' bi'i ngul queënu Herodías na' len bya'abi' laugac nup nacua' lni na', ati' bdzag ladxë'ë-bi' Herodes. ⁷ Gzxi' lu në'ë Herodes len benë' tsutsu xtidzë'ë unödzjë' queëbi' bítitëz bi gnabbi' lahuë'. ⁸ Le chnusëdinu-bi' zi'al xna'bi', gudxbi' lë':

—Benn quia' na'a tu lu zxiga' zxon icjë' Juan, bönni' buquilé' bunách nis.

⁹ Ni'r bui'nnë' Herodes, san le chbenë' tsutsu xtidzë'ë, len le gulayöni lë' nup ti'j tágulen lë', qui lë ni na' gna bé'inë' nu tsajnödzj queëbi' icjë' Juan na'. ¹⁰ Cni guc, bsölë'ë nu tsajrix yenë' Juan ga ni' yu'ë lidx guia. ¹¹ Bönni' na' nasölë'ë bu'ë icjë' Juan na', yu'u lu zxiga' zxon, ati' bunödzjë' lei queëbi' bi'i ngul na', ati' lëbi' bua'bi' lei queënu xna'bi'.

¹² Ni'r guladxinë' ni' bönni' guladë'ë Juan na', ati' guluú'ë lë' len gulucachë'ë lë'. Gdöd ni', yajtixjöi'cnë' Jesús ca glac lë ni.

Jesús rugahuë' zianr ca chián gayuá' bunách

¹³ Cati' ráquibe'inë' lë ni Jesús, buzë'è ni', ati' grenë' tu lë'i bárcodau', zijë' la' queëzë' tu latj ca'z. Cati' gulayöni bunách tsijë' ni', gularujë' yugu' yödz ni', yjaquë' ga ni' gdxinë', ta'zë'i ní'aque'. ¹⁴ Cati' burujë' lë'i barco Jesús, blé'inë' nacua' ni' bunách zian, ati' buechi' ladxë'ë lequë' len bunë' nup te'i, nútsa'gac ladjquë'. ¹⁵ Cati' chrdzö' dza na', guladxinë' ga zoë' Jesús bönni' uséd queë', len tē' Lë':

—Chrdzö' na'a, ati' ca'z nac latj ni. Busöla' bunách ni tsjaquë' gap dë yödzdau' quië la'uë' bi lahuë'.

¹⁶ Ni'r Jesús gudxë' lequë':

—Cutu run bayúdx tsjaquè'. Gul-nödzej lbi'ili' le lahuè'.

17 Ni'r të' Lè':

—Gayu'z yöt xtil dè len chopzba' bøl dèba' queètu' ni.

18 Jesús rè' lequè':

—Gul-dguá' quia' ni.

19 Ni'r gna bé'inè' bunách na' Jesús la'bõ' ga yu'u daca'. Gdöd na' gdel-lè'è gayu' yöt xtil na' len chopba' bøl na', ati' bchis lahuè', ruyüè' zaca' yehua' yubá. Gudxè' Dios: “Xclenu'.” Ni'r buzuzxjè' yöt xtil na' len budödè' lei lu na'què' bönni' uséd queè', ati' lequè' gulaguisiè' lei laugac bunách zian na'. 20 Glahuè' yúgu'tè' len guluhuöljnè'. Ni'r gulutubè' bizxj naga'ngac len guludzè'è chinnu bdõ'a. 21 Bönni' ni' glahuè' glaquè' gdu chían gayu'è, san nutu nu blab yugu' ngul len bi'ida'u.

Jesús rzè'i ni'è lu nis zxön

22 Ni'r la' bentè' Jesús ga gulabenè' lè'i bárcodau' bönni' uséd queè', tsjaquè', la'nörè' lahuè', la'dödè' yetslá'a nis zxön ni', tsal na' uzeyne' Lè' bunách nacua' ni' didza'. 23 Cati' chnusölè'è bunách na' Jesús, grenè' ga nac tu lu guí'adau' ga ni' yajsóè' tuzè'. Ni' bulidzè' Dios. Cati' chgul, tuzè' zoè' ni'. 24 Bárcodau' ga na' nacu'è bönni' uséd queè' rdöd gatsj lahui' nis zxön na', ati' ryas bárcodau' na' le ryas rdxia nis zxön na', le ruzaga' barco na' bõ' reycj. 25 Gdöd ladxi' yèl, gbiguè'è Jesús gal-la' ga na' nacu'è, rzè'i ni'è lu nis zxön. 26 Cati' gulalé'inè' Lè' bönni' uséd queè', rzè'i ni'è lu nis zxön, szxöni gulabõ'è bagu'i' le tádxinè'. Gulabõdxyè'è, ta'nè':

—Tu bxin na'.

27 Ni'r Jesús la' bulidztè' lequè', rnè':

—Gul-zxöni ládxi'li'. Neda' ni. Cutu gádxili'.

28 Ni'r bubi'è didza' Pedro, rè' Jesús:

—Xan, chqui' nacu' Li', gna be'i neda' guida' ga na' zu' lu nis.

29 Jesús gudxè' lè':

—Gda.

Ni'r bõtjè' Pedro lè'i bárcodau' na' len gzè'i ni'è lu nis zxön, zijè' ga na' zoè' Jesús. 30 Ni'r cati' blé'inè' Pedro ca rutá nis bõ' na' reycj, gúdxinè'. Ni'r gzu lahuè' rötjè' lu nis, ati' grödxyè'è. Bulidzè' Jesús, rnè':

—Xan, buslá neda'.

31 Jesús la' bulitè nè'è. Buguel-lè'è lè', len rè' lè':

—Lati'z réjlè'u neda'. ¿Bizx quiè guc chop ladxu'u?

32 Cati' gulubenè' lè'i bárcodau' na', grõ' dxi bõ' na' reycj. 33 Ni'r gulayíj ládxi'què' Jesús bönni' nacu'è lè'i bárcodau' na', ta'nè':

—Le nactè, Zxi'nè' Dios nacu'.

Jesús ruúnè' bönni' huè' nacu'è Genesaret

34 Cati' chguladödè' yetslá'a nis zxön na', la' guladxintè' lu xyu yöd z Genesaret. 35 Cati' guluúnbè'è Jesús bönni' yöd z ni', gulasölè'è didza' gdu tè luyú ni', ati' djua'què' ga zoè' Jesús yúgu'tè nup te'i. 36 Gláta'yuè' lahuè' Jesús gu'è lequè' latj la'ganzè' rui'i lari' nacuè', ati' la' guluhuöactè yúgu'tè nup na' gulagán lari' na'.

15

Le tun ga cunacru' dxi'a lahuè' Dios

1 Ni'r guladxinè' ga zoè' Jesús yugu' bönni' gdau' fariseo len bönni' gdau' tu'sèdi, narujquè' Jerusalén, ati' të' Jesús:

² —¿Bixz quië tunë' bönni' uséd quiu' le rdöd bë'i ca nac le nalëbiru' runru' ca glunë' xuz xtau'ru'? Cutu ta'guib na'quë' ca nac qui gdau' cati' zi'a lahuë'!

³ Bubi'ë didza' Jesús, gnabnë' lequë', rnë':

—¿Bixz quië lbi'ili' ca' ruca'nli' ca'z zxba queë' Dios quië gunli' le nalëbili' runli'? ⁴ Cni nac, le gna bé'inë' lbi'ili' Dios, gnë': "Ben ba la'n xuz xna'u", len gnë' ca': "Nu gnë' zi' qui xuz xnë'i, tsaz gat nu na'." ⁵ San lbi'ili' rnali': "Chqui' nu guië xuz xnë'i: Cutu bi gac gunna' quiu' le chgzxi' lu na'a gunna' queë' Dios yúgu'të, ⁶ cutur bi ral-la' gun qui xuz xnë'i nu na'." Cni runli', ruca'nli' ca'z le gna bë'ë Dios, quië gunli' le nalëbili' runli'. ⁷ Lbi'ili', bönni' rulu'z tsahui' cuinli', gdu gdíxjö'ë ca nacli' Isaías, bönni' bë'ë didza' uláz queë' Dios, gnë':

⁸ Bönni' ni, lu rú'agaczë' tunë' neda' ba la'n,
Len clëg gdu ládxi'quë'.

⁹ Daduz nac le ta'yíj ládxi'quë' neda'

Le tu'sëdnë' yugu' le gulaná bë' bunách.

¹⁰ Ni'r bulidzë' bunách nacuá' ni' Jesús, rë' lequë':

—Gul-zë nagli' le gyëpa' lbi'ili' len gul-tsejni'i. ¹¹ Clëg le ryaz ru'ë bönni' run ga cunaquë' dxi'a lahuë' Dios, san le r-ruj ru'ë, lë ni run ga cunaquë' dxi'a lahuë' Dios.

¹² Ni'r gulabiguë'ë ga zoë' Jesús bönni' uséd queë', len të' Lë':

—¿I nöznu' gulaleynë' bönni' gdau' fariseo cati' gulayönnë' didza' ni bë'u?

¹³ Ni'r bubie' didza' Jesús, rë' lequë':

—Yúgu'të le nadúz, le cuguzë' Xuza' zoë' yehua' yubá, huaduljgac gdu luí. ¹⁴ Gul-cá'n lequë'. Chnachúl laquë' len ta'chë'ë nup nachúl laugac. Chqui' tu bönni' lau chul gchë'ë yetúë' bönni' lau chul, gropë' la'bixë' lu yeru.

¹⁵ Ni'r bubie' didza' Pedro, rë' Jesús:

—Bzejni'i netu' lë ni runu' lsaqui'.

¹⁶ Jesús rë' lequë':

—¿Naru' cu réjni'tsali' ca' lbi'ili'? ¹⁷ ¿Naru' cu réjni'tsali' ryaz lë'ru' yúgu'të le ryaz rú'aru', ati' rurúj lë'ru'? ¹⁸ Na'a, le r-ruj rú'ali', lu icj ládxi'dau'li' za', ati' lë ni run ga cunacli' dxi'a lahuë' Dios. ¹⁹ Cni rac, le ta'lén lu icj ládxi'dau'li' yugu' le rza' ládxi'li' le cunác, le lun ga gdödili' bunách, len le lun ga quitsjli' zxba qui yól-la' nutság na', len le cunác runli', len yugu' le rzë ládxi'li' cuanli', len yugu' le rnëli' qui lza'li' le cunác, len yugu' le rnë xöhui'li'. ²⁰ Yugu' le cni tun ga cunaquë' dxi'a lahuë' Dios tu bönni', san chqui' cunayár në'ë ca nac qui gdau' cati' bi gahuë', cutu gun ga cunaquë' dxi'a lahuë' Dios.

Réjlë'nu Jesús ngul gza'a

²¹ Ni'r buzë'ë ni' Jesús, gyijë' lu xyu yödz Tiro len yödz Sidón. ²² Brujnu yödz ni' tu ngul nababnu Canaán, ati' bë'nu zidzj didza', rënu Jesús:

—Xan, xzi'n xsoë' David, buechi' ladxli' neda'. Bi'i ngul quia' szxöni rzaca' rguib'le le yu'u lëbi' bö' xöhui'.

²³ Cutu bi didza' bubie' Jesús. Ni'r gulabiguë'ë ga zoë' bönni' uséd queë', ati' glë' Lë', ta'në':

—Busöla'-nu, le za'nu cúdzu'ru' rbödxya'anu.

²⁴ Ni'r bubie' didza' Jesús, rë'-nu:

—Dios nasölè'è neda' gáclena' bunách Israel, nacgac ca bö'cu' zxíla'dau' nanitcba'.

²⁵ Ni'r gbíga'nu ga zoè' Jesús ngul na' len giyj ládxi'nu Lè', rènu Lè':

—Xan, guclen neda'.

²⁶ Bubi'è didza' Jesús, rnè':

—Cutu nac dxi'a uguaru' yöt quecbi' bi'idau' len chu'nru' lei lauchba' bö'cu'dau'.

²⁷ Ni'r rènu Jesús ngul na', rnanu:

—Ja, Xan, san táguba' bö'cu'dau' na' le bizxj tu'huóxj ga tagu xancha'.

²⁸ Ni'r bubi'è didza' Jesús, rnè':

—Nguldau'. Gdu nac ca réjlè'u neda'. Gac quiu' ca rè'nnu'.

La' ni'z böáctèbi' bi'i nguldau' queènu.

Jesús ruúnè' zian nup te'i

²⁹ Ni'r buzè'è ni' Jesús len gdödè' ga nac ra' nis zxön qui Galilea. Grenè' ga nac tu lu guí'adau', ati' ni' grö'è. ³⁰ Guladxín ga zoè' Jesús bunách zian djua'què' nup cuta'zá' len nup nachúl laugac, len nup cuta'nè', len nup narugu ni'a na'gac, len zianr nup te'i, ati' gulaguixjè' lequè' xni'è Jesús, ati' Lè' bunè' lequè'. ³¹ Gulubani bunách ni' ca nac le benè' Jesús, le gualé'inè' tu'nè' nup cugulanè', ati' nuhuöacgac nupругu ni'a na'gac, ati' tu'zá' nup cugulazá', ati' tu'le'i nup bchul laugac. Qui lè ni na' gulagu'è yöl-la' ba Dios quegac bunách Israel.

Jesús rugahuè' zianr ca choa' gayuá' bunách

³² Ni'r Jesús bulidzè' yugu' bönni' uséd queè', len rè' lequè':

—Ruhuechi' ladxa'a bunách zian ni, le chguc tsonn dza zá'clenè' neda' len cutu bi dè le lahuè'. Cutu rè'nda' usöla'gaca-nè' tshuöjquè' lidxquè' ta'dunzè' ca', nazx ca' ludú ládxi'què' la' nöz.

³³ Ni'r tè' Lè' bönni' uséd queè', ta'nè':

—¿Gazxcz gdzölitu' yöt xtil zian lu latj ca'z ni, le ugágotu' bunách zian ni?

³⁴ Gnabnè' lequè' Jesús, rnè':

—¿Balx yöt xtil dè queèli'?

Gulubi'è didza', ta'nè':

—Gadx, ati' nababzba' bö' cuidi' dèba' queètu' ni.

³⁵ Ni'r Jesús gna bé'inè' bunách zian na' la'bö' lu yu. ³⁶ Gdel-lè'è gadx yöt xtil na' len yugu' bö' na' ati' gudxè' Dios: “Xclenu.” Ni'r buzuxzjè' groptè na' len bunödzejè' quequè' bönni' uséd queè', ati' lequè' gulaguisiè' laugac bunách zian na'. ³⁷ Glahuè' yúgu'tè' len guluhuöljnè'. Gdöd ni' golutubè' le bizxj naga'ngac, ati' guludzè'è gadx bdö'a. ³⁸ Nacquè' choa' gayu'è bönni' na' glahuè', san nutu nu blab yugu' ngul len bi'idau'. ³⁹ Ni'r Jesús busölè'è bunách na' tshuöjquè' lidxquè', ati' grenè' lè'i bárcodau' ni', zijè' lu xyu yödz Magdala.

16

Ta'nabnè' Jesús gunè' tu le gac bè' nuzxa naquè'

¹ Ni'r guladxiné' ga zoè' Jesús yugu' bönni' gdau' fariseo len yugu' bönni' gdau' saduceo quiè la'z'í bè'è Jesús, ati' gulanabnè' Lè' gunè' tu le gac bè' ga za' yöl-la' uná bè' queè'. ² Bubi'è didza' Jesús, rè' lequè':

—Cati' rdzö', rnali' cni: “Cutu gun dxi'a na'a dza le rö' böaj xna luzxbá.” ³ Cati' nac zildau', rnali' cni: “Cutu gun dxi'a na'a dza le rö' böaj xna len ruchúl luzxbá.” Lbi'ili', bönni' rulu'z tsahui' cuinli'. Rac gnè ya'ali' nac gun

luzxbá, san cutu gac tséjni'li' le rusëdi le tac dza ni zoaru' na'a. ⁴ Bunách tua'dö' cuzóa gdu ládxi'gac ta'nabi neda' guna' tu le gac bë' nu naca', san cutu bi le gac bë' la'lé'inè'. Tuz lè na' gac bë' ca gac queë' Jonás, bönni' bë'ë didza' uláz queë' Dios la'lé'inè'.

Ni'r buca'nè' lequë' Jesús, zhuöjë'.

Le tu'sëdnè' bönni' gdau' nac ca xnè'i yöt xtil

⁵ Cati' guladxinë' yetslá'a nis zxön ni', gláquibe'inè' bönni' uséd queë' Jesús glal ládxi'quë' lu'è le lahuë'. ⁶ Ni'r Jesús gudxè' lequë':

—Gul-yutsca'. Gul-gún chi'i cuinli' qui le nac ca xnè'i yöt xtil quequë' bönni' gdau' fariseo len quequë' bönni' gdau' saduceo.

⁷ Ni'r la' légaczè' glun xtídza'quë' bönni' uséd queë', ta'nè':

—Rnè' cni le cunua'ru' yöt xtil.

⁸ Ráquibe'inè' lè ni Jesús, ati' rë' lequë':

—¿Bíx quië run xtídza'li' la' lbi'izli' le cunua'li' yöt xtil? Lati'z réjlè'li' neda'. ⁹ ¿Naru' cu réjni'tsali' len cu rajnéytsali' ca gac quegac gayu' yöt xtil ni', lè na' glahuë' chián gayu'ë bönni', ati' tsa zian bdö'a butubli'?

¹⁰ ¿Naru' cu rajnéytsali' ca' ca gac quegac gadx yöt xtil ni', lè na' glahuë' choa' gayu'ë bönni' ati' tsa zian bdö'a butubli'? ¹¹ ¿Naru' cu réjni'li'? Cutu bë'a didza' qui yöt xtil cati' gudxa' lbi'ili' gun chi'i cuinli' qui le nac ca xnè'i yöt xtil quequë' bönni' gdau' fariseo len quequë' bönni' gdau' saduceo.

¹² Ni'r gulayéjni'nè' cutu gudxè' lequë' Jesús lun chi'i cuinquë' qui xnè'i yöt xtil, san ral-la' lun chi'i cuinquë' qui le tu'sëdnè' yugu' bönni' gdau' fariseo len yugu' bönni' gdau' saduceo.

Pedro rnè' Jesús naquë' Cristo

¹³ Cati' bdxinë' Jesús lu xyu yödZ Cesarea, ga na' rna bë'ë Filipo, gnabnè' yugu' bönni' uséd queë', rnè':

—¿Nacx ta'ná bunách nu naca' neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách?

¹⁴ Gulubi'ë didza', ta'nè':

—La'quë' ta'nè': “Juan nacu', bönni' ni' buquilé' bunách nis.” Yela'quë' ta'nè': “Elías nacu', bönni' ni' bë'ë didza' uláz queë' Dios dza ni'të.” Yela'quë' ta'nè': “Jeremías nacu', o yetúë' bönni' bë'ë didza' uláz queë' Dios.”

¹⁵ Ni'r Jesús gudxè' lequë':

—Nazxga lbi'ili', ¿nuzxa rnali' naca' neda'?

¹⁶ Bubi'ë didza' Simón Pedro, rë' Lè':

—Li' nacu' Cristo, Zxi'nè' Dios ban.

¹⁷ Bubi'ë didza' Jesús, rë' lè':

—Bica' bau' li', Simón, zxi'nè' Jonás, le cutu bului'inè' li' lè ni nu bönni', san Xuza' zoë' yehua' yubá bului'inè' li' lè ni. ¹⁸ Neda' répa' li', li' nacu' Pedro, ati' lu guiöj ni ucu'a nup ludúb quia', ati' yöl-la' uná bë' qui tu' xöhui' cutu saqui' uzaga' xnözquë'. ¹⁹ Gunna' quiu' yugu' zxi'n guía qui latj ga rna bë' Nu zoa yehua' yubá. Le gna bë'u luyú ni, chgna bë' ca' Nu na' zoa yehua' yubá, ati' le gu'u latj gac luyú ni, chbë' latj gac lè na' Nu na' zoa ni' yehua' yubá.

²⁰ Ni'r Jesús gna bé'inè' yugu' bönni' uséd queë' nutu nu lè'ë naquë' Lè' Cristo.

Jesús rguíxjö'ë ca zi'a ludöddë' Lè'

²¹ La' dza ni'z gzu lahuë' Jesús rguíxjöi'në' yugu' bönni' uséd queë' run bayúdx tsijë' Jerusalén, ati' ni' lusaca' zi'ë Lë' yugu' bxuz uná bë' len bönni' gul tu'zejni'i, len bönni' gda' tu'sédi, ati' ni'r ludöddë' Lë', san cati' gac tsonn dza ubané' lu yöl-la' gut. ²² Ni'r quizi bchë'ë Jesús Pedro len gzu lahuë' rdil-lë' Lë' didza', rnë':

—Xan, cutu gu'ë latj Dios. Cutu ca' gac quiu' ca rnau'.

²³ Ni'r bueycjë' Jesús, len rë' Pedro:

—Bcuit ga zoa'. Runu' ca run Satanás, tu' xöhui'. Runu' ga gac chop ladxa'a le cutu nac ca rza' ladxë'ë Dios le rza' ladxu'u li', san ca ta'zá'z ládxi'gac bunách.

²⁴ Ni'r Jesús gudxë' yugu' bönni' uséd queë', rnë':

—Chqui' zoë' bönni' rë'nnë' të'ë neda', ral-la' uzöë' tsla'l yugu' le rzë ladxë'ë, len gaquë' ca tu bönni' zijë' zajtë'ë lë'i yag cruz, ati' ni'r gac të'ë neda'. ²⁵ Nu bönni' guë'nnë' gun chi'ë yöl-la' na'bán queë', unitië' lei, san bönni' unitië' yöl-la' na'bán queë' le dë'ë neda', gata' queë' yöl-la' na'bán gdu. ²⁶ ¿Bizxa uzi'tsë' xbey bönni' chqui' utubë' yúgu'të le dë yödzyú ni san unitië' yöl-la' na'bán gdu queë'? ¿Bizxa caz gac unödzejë' bönni' quië gata' queë' yöl-la' na'bán gdu? ²⁷ Cni rnia', le huöda' neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, dzag neda' yöl-la' yení' queë' Xuza' Dios, len dzagquë' neda' gbaz la'y quia'. Ni'r ubi'a qui queë' bunách tsa nac le nungac. ²⁸ Le nactë rëpa' lbi'ili': “Cutu ca' lat la'gac nup nacué' ni cati' la'le'ir duná bë'a neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách.”

17

Rdza' ca nalá' lahuë' Jesús

¹ Gdöd xop dza, Jesús gdel-lë'ë Pedro len Jacobo len Juan, böchë'ë Jacobo na', ati' bchë'ë lequë', yjaquë' quizi ga nac tu lu gui'a sib. ² Ni' bdza' ca nalá' lahuë' Jesús lauquë'. Gyëp yös yení' lahuë' Jesús ca ruzeni' gbidz, ati' böac chguichdau'z lari' nacué' ca yení'. ³ Ni'r gualé'inë' bönni' uséd queë' na' buluí' lauquë' Moisés len Elías, tuí'lenë' Jesús didza'. ⁴ Ni'r Pedro rë' Jesús:

—Xan, nac dxi'a zoaru' ni. Chqui' rë'nnu', guna' ni tsonn yu'u lága'dau', tu quiu', yetú queë' Moisés, len yetú queë' Elías.

⁵ Tsal ni' ru'ë didza' ni Pedro, la' grö'të ni' tu böaj yení' le gzxoá lequë', ati' lu böaj na' byön chi'i nu rna:

—Bönni' ni Zxi'ncza'. Nadxi'ida'-në' len rdzag ladxa'a Lë'. Gul-zë nagli' didza' gu'ë.

⁶ Cati' gulayönnë' chi'i na' bönni' uséd queë', guladzö'ë guzru'al len gladxi guladzöbnë'. ⁷ Ni'r gbiguë'ë Jesús ga na' nacué'ë, ati' gdanë' lequë', rnë':

—Gul-tsás. Cutu gádxili'.

⁸ Cati' gulachís lauquë', guluyúë', nutur nu gualé'inë', san tuzë' Jesús.

⁹ Cati' ni' tu'dinnië' lu gui'a na', gna bé'inë' lequë' Jesús, rnë':

—Nutu nu guiëli' ca guc lë ni blé'ili' cati' ubanra' lu yöl-la' gut neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách.

¹⁰ Ni'r gulanabnë' Lë' bönni' uséd queë', ta'në':

—¿Bizx quië ta'në' bönni' gda' usédi run bayúdx uluí' lahuë' Elías zi'al ca uluí' lahuë' Cristo?

¹¹ Bubi'ë didza' Jesús, rë' lequë':

—Le nactè uluì' lauczè' zi'al Elías, len uca'nè' tsahui' yúgu'tè. ¹² Neda' rëpa' lbi'ili': “Chbuluì' lahuè' Elías na', san cutu guluúnbè'è lè', ati' yúgu'tè ca rnaz quequè' glunè' queè'.” Lèzca' cni lunè' quia' neda', Bönni' Nuhuòaquè' Gdu Bunách, lusaca' zi'è neda'.

¹³ Ni'r gulayéjni'nè' bönni' uséd queè', bé'lenè' lequè' didza' Jesús ca guc queè' Juan, bönni' na' buquilè' bunách nis.

Ruúnè'-bi' Jesús tubi' bi'i bönni' ré'ibi' xjuti'

¹⁴ Cati' guladxiné' ga na' nacuá' bunách zian, gbiguè'è ga zoè' Jesús tu bönni', ati' buzechu xzibè' lahuè' Jesús ¹⁵ len rè' Lè':

—Xan, buechi' ladxì'-bi' bi'i bönni'dau' quia', le ré'ibi' xjuti', len szxöni rzaca' rguì'bi', ati' zian lzu rdzò'bi' lu guì' o lu nis. ¹⁶ Chdgu'a-bi' lauquè' bönni' uséd quiu' san cutu guc luúnè'-bi'.

¹⁷ Bubi'è didza' Jesús, rnè':

—Lbi'ili', bunách curéjlè'li' len cunacli' tsahui'. ¿Gáca'xtécz ral-la' sóalena' lbi'ili' quiè tséjlè'li' neda'? ¿Gáca'xtécz ral-la' gua' glena' queèli'? Gul-dguá'-bi' quia' ni.

¹⁸ Ni'r Jesús buzeynè' ba nadx bö' xöhui' na' yu'u lèbi', ati' la' burujtè lèbi', ati' la' na'z böáctèbi' bi'i bönni'dau' na'.

¹⁹ Ni'r, quizi gulabiguè'è ga zoè' Jesús bönni' uséd queè', ati' gulanabnè' Lè', ta'nè':

—¿Bizx quiè na' netu' cutu guc ubijtu' bö' xöhui' na'?

²⁰ Jesús rè' lequè':

—Cutu gzxáqui'li' le curéjlè'li' Dios gdu ladxì'li'. Le nactè rëpa' lbi'ili', zal-la' cuidi'z nac yöl-la' rejlé' queèli' Dios, nacx ca tu xseydau' mostaza, huac guèli' guí'adau' ni: “Bcuit ni len yajsóa ni'l”, ati' la' gcuittè guí'adau' na'. Cutu bi' zoa le cugác gunli' chqui' réjlè'li' Dios gdu ladxì'li'. ²¹ Tu bö' xöhui' cni gac ubijli' tuz chqui' ulidzli'-nè' Dios, len gunli' gubás.

Rguíxjö'è leyúbl Jesús ca zi'a ludöddè' Lè'

²² Tsal ni' ta'dè' luyú Galilea, Jesús gudxè' yugu' bönni' uséd queè', rnè':

—Zoa nu udód neda', Bönni' Nuhuòaquè' Gdu Bunách, lu na'gac bunách. ²³ Ludöddè' neda', san cati' gac tsonn dza Dios uspanè' neda'.

Ni'r guluhui'nnè' bönni' uséd queè'.

Jesús rguizxj lazè' qui gdau'

²⁴ Cati' guludxinè' Capernaum Jesús len yugu' bönni' uséd queè', guladxiné' ga zoè' Pedro bönni' tu'quizxjè' bunách lazgac qui gdau', ati' tè' Pedro:

—¿Naru' cu quizxj lazè' qui gdau' bönni' rusèdnè' lbi'ili'?

²⁵ Bubi'è didza' Pedro, rnè':

—Ja, huaguizxjè'.

Cati' buaziè' Pedro lu yu'u, Jesús la' bulidztè' lè' len rè' lè':

—¿Nacx rusaca' quiu', Simón? Bönni' ta'ná bé'è luyú ni, ¿nupx tu'quizxjè' le rguizxj laz len lazxj qui yu? ¿Naru' tu'quizxjè' bunách uládz quequè' o bunách gza'a?

²⁶ Bubi'è didza' Pedro, rè' Lè':

—Bunách gza'a tu'quizxjè'.

Ni'r Jesús rè' lè':

—Qui lè ni na', cutu run bayúdx quizxj laza' qui gdau' le naca' Zxi'nè' Dios ca na' cutu bi' ta'guizxj nup nacgac bunách uládz qui nu na' ruquizxj. ²⁷ Na'a, quiè nutu nu gun leyru', gyeaj ra' nis zxön, yajzál lu nis le

rzönnu'-ba' bö'l, ati' bö'l cuiju'-ba' zi'al, gzxi'-ba'. Cati' gsalju' rú'aba', ni' gdzölinu' tu dumí lasdau'. Gzxi' lei, ati' gdizxj laza' len lazu'.

18

¿Nuzxal gac blau?

¹La' dza ni'z guladxinë' ga zoë' Jesús bönni' uséd queë', ati' gulanabnë' Lë', ta'në':

—¿Núzxalë' bönni' ni gaquë' blau ga rna bë'ë Dios yehua' yubá?

²Bulidzë'-bi' Jesús tubi' bi'i bönni'dau', ati' buzóë'-bi' gatsj lahui'l ga na' nacué'. ³Ni'r rë' lequë':

—Le nactë rëpa' lbi'ili', chqui' cuhuöacl'i ca nacbi' bi'idau', cutu ca' tsazli' ga ni' rna bë'ë Dios yehua' yubá. ⁴Qui lë ni na', núti'tëz nu gac nöxj ladxi' len huöac ca nacbi' bi'idau' ni, nu ni gac blau ga ni' rna bë'ë Dios yehua' yubá. ⁵Núti'tëz nu gun ba la'n tubi' bi'idau' cni le náquibi' quia', néda'cza' gun ba la'n.

Le tun ga nu gun dul-la'

⁶Gnë' ca' Jesús:

—Nu gun ga gunbi' dul-la' tubi' bi'idau' cni réjlë'bi' neda', dxi'ar gac queë' bönni' na' la'naru' ugal-lë' guiöj ryétuni yag yenë', ati' tsajsladzu' cuinë' lu nis zxön. ⁷Bica' bayechi' bunách yödzyú ni tun ga tunë' dul-la' lza'gac. Nacua'tecz le tun ga nu gun dul-la', san bica' bayechi' nu run ga nu gun dul-la'.

⁸Qui lë ni na', chqui' gun ga gunu' dul-la' na'u o ni'u, bchugu lei, len gru'n lei. Dxi'ar gac quiu' tsajtsaziu' ga su' gbanu' curza'u o narugu ni'a na'u, len clëg nacué' chop na'u len chop ni'u ati' tsajtsaziu' lu gui' gabíl le gatga ul. ⁹Chqui' gun ga gunu' dul-la' yöj lau', gleaj lei len gru'n lei. Dxi'ar gac quiu' tsajtsaziu' ga su' gbanu', zoa tuz yöj lau', len clëg nacué' chop yöj lau', ati' tsajtsaziu' lu gui' gabíl.

Le run lsaqui' bö'cu' zxila' nanitba'

¹⁰Gnë' ca' Jesús:

—Gul-gún chi'i cuinli' cui uzoali'-bi' tsla'l nitubi' bi'idau' cni. Neda' rëpa' lbi'ili', nacué'teczë' gbaz la'y tun chi'ë lecbi' lahuë' Xuza' zoë' yehua' yubá. ¹¹Bida' ni neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, quië uslá' nu ni nanít.

¹²¿Nacx runi lbi'ili'? Nu bönni', nacua'ba' queë' tu gayuá' bö'cu' zxila', chqui' nitba' tuba', ¿naru' cu uca'në'-ba' taplalj yu chënnaba' na' len tsijë' gap nac lu gui'a, tsajtiljë'-ba' bö'cu' zxíla'dau' na' nanitba'? ¹³Chqui' udzölnë'-ba', le nactë rëpa' lbi'ili', udzijrnë' queë'ba' bö'cu' zxíla'dau' na' ca gunë' quecba' yetaplalj yu chënnaba' ni' cutu gulanitba'. ¹⁴Lëzca' cni, Xuzru' Dios, zoë' yehua' yubá, cutu rë'nnë' nitbi' nitubi' bi'idau' cni.

Ca ral-la' unít lauru' böchi' lza'ru'

¹⁵Gnë' ca' Jesús:

—Chqui' gua' dö' quiu' böchi' lza'u, gyeajtsca', yajcá'nlenë' tsahui' la' lbi'izli'. Chqui' uzë naguë' li', chbuguel-lu'u böchi' lza'u. ¹⁶Chqui' cutu uzë naguë' xtidzu'u, bchë'ë yetúë' o yechopë' bönni' quië urúj li' xtidzu'u laquë' chop tsonnë' bönni', nup gac lun lna' lau qui' xtídza'li'. ¹⁷Chqui' cutu uzë naguë' xtídza'quë', gudx ca' bunách tu'dúb tu'séd queë' Dios, len chqui' cutu uzë naguë' xtídza'gac bunách na', ni'r gaquë' quiu' bönni' na' ca bönni' curejlë'ë Dios len ca bönni' ruquizzjë' uláz qui yöd z'itu'.

¹⁸ 'Le nactë rëpa' lbi'ili', yúgu'të le gna bè'li' luyú ni, nac le chgna bè'ë Dios yehua' yubá, ati' yúgu'të le güi'li' latj luyú ni, nac le chbë'ë latj Dios yehua' yubá.

¹⁹ 'Lëzca' cni rëpa' lbi'ili', chqui' chopzli' gun tuz xtídza'li' luyú ni ca nac tu le gnábili'-në' Dios, gunnë' queëli' lë na' Xuzcza' Dios, zoë' yehua' yubá. ²⁰ Ga nacua' chop tsonn nup ni nudubgac quia' neda', zoacza' neda' gatsj lahui'l ga na' nacué.

²¹ Ni'r gbiguë'ë Pedro ga zoë' Jesús len gnabnë' Lë', rnë':

—Xan, ¿báxatë lzu ral-la' unít lahua' böchi' lza'a, nu na' rua' dö' quia'? ¿Naru' gadx lzu?

²² Jesús rë' lë':

—Neda' rëpa' li', clëg gadx lzuz, san gdu tsonnlaj yu chi cö' nac gadx lzu.

Le run lsaqui' bönni' huen dxin cutu bunít lahuë' lzë'ë

²³ Gnë' ca' Jesús:

—Yetú ca', ca gun Nu na' rna bè' yehua' yubá nac ca benë' bönni' rna bè'ë. Gu'nnë' ucá'nlenë' tsahui' yugu' bönni' huen dxin queë'. ²⁴ Cati' gzu lahuë' rucá'nlenë' lequë' tsahui', djua'quë' ga zoë' tu bönni' ral-lë'ë queë' zian gayuá' dumí. ²⁵ Le cutu guc quizzjë', gna bè'ë xanë' la'da'u lë' len ngul queë', len yugu' bi'i queë', len yúgu'të le dë queë', ati' ni'r gazxj le ral-lë'ë queë' xanë' na'. ²⁶ Ni'r buzechu zxibë' lahuë' xanë' huen dxin na' len gnabnë' lë', rnë': “Xan, ben zxön ladxu'u neda'. Huaguixjczca' li' yúgu'të.” ²⁷ Ni'r xanë' na' buechi' ladxë'ë bönni' huen dxin queë' na', len bunít lahuë' lë' lë na' ral-lë'ë queë', ati' busanë' lë'. ²⁸ Cati' burujë' ni' bönni' huen dxin na', la' yajtsagtë' tu bönni' rúnlenë' lë' tsazxön dxin, ati' bönni' na' ral-lë'ë queë' láti'dau'z dumí. Ni'r gzxönë' lë' len gzxöndjë' yenë', rë' lë': “Gdizxjtë lë na' ral-lu'u quia’.” ²⁹ Ni'r buzechu zxibë' lahuë' lzë'ë na' len gnab yechë'ë lahuë', rnë': “Ben zxön ladxu'u neda'. Huaguixjczca' li' yúgu'të.” ³⁰ Cutu gu'nnë' bönni' huen dxin na', ati' yajlu'ë lë' lidx guía dza quizzjre' lë na' ral-lë'ë queë'. ³¹ Cati' gulalé'inë' lë ni yezica'rë' huen dxin, guluhú'ntsquinë' ni'a queë', ati' yajtíxjöi'cnë' xanquë' yúgu'të lë na' guc. ³² Ni'r bulidzë' bönni' huen dxin na' xanquë', ati' rë' lë': “Li', huen dxin cunác tsahui'. Yúgu'të dumí na' gul-lu'u quia' bunít lahua' li'. Busula' lë na' gul-lu'u quia' le gnab yechu'u lahua'. ³³ ¿Naru' cu ral-la' huechi' ladxu'u ca' lza'u ca na' bena' quiu' neda', buechi' ladxa'a li'?” ³⁴ Ni'r gléytsquinë' xanë' len budödë' lë' lu na'gac nup lusaca' zi' lë' dza quizzjre' gdu'të le ral-lë'ë queë'.

³⁵ Ni'r rnë' Jesús:

—Lëzca' cni gunë' queëli' Xuza' zoë' yehua' yubá chqui' cutu unít lauli' gdu ládxi'li' yugu' böchi' lza'li'.

19

Nup tu'lá'a yöl-la' nutság na'

¹ Cati' budx bè'ë yugu' didza' ni Jesús, buzë'ë luyú Galilea, ati' bdxinë' luyú Judea le dë yetslá'a yegu Jordán zaca' ga rlen gbidz. ² Zjaclen Jesús bunách zian, ati' bunë' lequë' ni'.

³ Ni'r guladxinë' ga zoë' Jesús la'quë' bönni' gdau' fariseo quië la'zì' bè'ë Lë', ati' gulanabnë' Lë', ta'në':

—¿Naru' dè latj bönni' nutschág në'ë usanè' ngul queë' ni'a qui bíti'tèz bi rac?

⁴ Bubi'ë didza' Jesús, rë' lequë':

—¿Naru' cu nulábnili' le nayúj lu guich la'y ca benè' bunách Dios cati' zi'a benè' yödzlyú, bönni' len ngul benè' lequë'? ⁵ Cni gnè' Dios: “Qui lè ni na', ral-la' usanè' xuz xnè'ë bönni', ati' tsaz tsajsóalenè'-nu ngul queë', ati' gropè' na' luhuöaquè' tuz bunách.” ⁶ Cni nac, cutur nacquè' chopè' san tuz bunách chnuhuöacquè'. Qui lè ni na', cutu ral-la' lulé'ë bönni' nup na' benè' tuz Dios.

⁷ Ni'r gulanabnè' Jesús bönni' gdau' na', ta'nè':

—¿Bizx quiè na' gna bé'inè' lequë' Moisés le rui' latj bönni' unödzejè queënu ngul queë' tu guich le rulá'a yöl-la' nutschág na', ati' usanè'-nu ngul queë' na'?

⁸ Jesús rë' lequë':

—Cni benè' Moisés le nazíd icj láchxi'dau'li', bennè' lbi'ili' latj usanli'-nu ngul queëli', san cati' gzu lau guta' grö' yödzlyú, cutu guc cni. ⁹ Neda' rëpa' lbi'ili', chqui' usanè'-nu ngul queë' bönni' len cutu gdálennu bönni' yubl, ati' utság ná'lenè'-nu ngul yubl, gunè' dul-la' le rguitsj zxba qui yöl-la' nutschág na'. Lëzca' cni, chqui' utság ná'lenè'-nu ngul na' nu bönni', nusanè'-nu bönni' queënu, gunè' dul-la' le rguitsj zxba qui yöl-la' nutschág na'.

¹⁰ Ni'r tè' Jesús bönni' uséd queë', ta'nè':

—Chqui' cni nac queë' bönni' zóalenè'-nu ngul queë', dxi'ar gac queë' la'naru' cu gtsagcz në'ë, uga'nè' tuzè'.

¹¹ Bubi'ë didza' Jesús, rë' lequë':

—Cutu gac la'zí' lu na'gac didza' ni yúgu'tè bunách, san nupz na' Dios ruzéjni'nè' lequë'. ¹² Nacu'ë bönni' cutu tu'tság ná'lenquè' ngul le cunacquè' gdu bönni' byu', le glaljè' ca', ati' yela'què' bönni' cutu tu'tság ná'lenquè' ngul le guluzaga' xnözquè' bunách, ati' yela'què' bönni' cutu tu'tság ná'lenquè' ngul quiè gac lunè' xchinè' Dios Nu rna bè' yehua' yubá. Nu saqui' si' lu në'i didza' ni ral-la' si' lu në'i lei.

Rulídz tsahuë'ë-bi' Jesús yugu' bi'idau'

¹³ Ni'r djua'cquè'-bi' ga zoè' Jesús bi'idau' xuz xna'cbi' quiè gxoá në'ë lecbi' len ulidzè' Dios ni'a quecbi', ati' guluzaguë'ë xnözquè' bönni' uséd queë'. ¹⁴ Ni'r rë' lequë' Jesús, rnè':

—Gul-güi'-bi' latj bi'idau' la'dxinbi' ga zoa', len cutu uzága'li' xnözcbi', le la'zí' latj nup nacgac ca yugu' bi'idau' cni ga ni' rna bè'ë Dios yehua' yubá.

¹⁵ Bxoá në'ë lecbi' Jesús, ati' ni'r buzé'ë ni'.

Bönni' cuidi' dè yöl-la' tsahui' queë'

¹⁶ Duyúè' Jesús bönni' ni zoè' iz cuidi' queë', len rë' Lè':

—Bönni' Usèdi gdu dxi'a. ¿Bizxa le nac dxi'a ral-la' guna' quiè gdél-li'da' yöl-la' na'bán gdu?

¹⁷ Bubi'ë didza' Jesús, rë' lè':

—¿I nöznu' bizxa na' rnau' quia', rnau' naca' gdu dxi'a? Nutu nu bönni' naquè' gdu dxi'a. Tuzè' Dios naquè' gdu dxi'a. Chqui' rë'nnu' gdél-li'nu' yöl-la' na'bán gdu, ben ca rna bè' zxba queë' Dios.

¹⁸ Ni'r rë' Jesús bönni' na', rnè':

—¿Bizxal zxba na'?

Jesús rë' lè':

—Zxba na' gna bè'ë Moisés:

Cutu gdödnü' bunách.

Cutu gunu' dul-la' le rguitsj zxba qui yöl-la' nutság na'.

Cutu cuanu'.

Cutu gnëu' qui lza'u le cunác.

¹⁹ Ben ba la'n xuz xna'u.

Bdxí'i böchi' lza'u ca nadxí'i cuinu'.

²⁰ Gudxë' Jesús bönni' na' ni zoë' iz cuidi' queë', rnë':

—Yúgu'të lë ni runa' ga gdel-la' naca' bi'idau'. ¿Naru' zoa yetú le ral-la' guna'?

²¹ Jesús rë' lë':

—Chqui' rë'nnu' gacu' gdu tsahui', gyeaj, yjëti' le dë quiu', ati' dumí na' si'u, bunödzej quegac bunách yechi'. Cni gata' quiu' yöl-la' tsahui' ni' yehua' yubá. Ni'r gda, gda' neda'.

²² Cati' byönnë' didza' ni bönni' na' ni zoë' iz cuidi' queë', zhuöjë' ruhui'nnë' le dëtsca yöl-la' tsahui' queë'.

²³ Ni'r Jesús gudxë' yugu' bönni' uséd queë', rnë':

—Le nactë rëpa' lbi'ili', baníg nac tsazië' ga rna bè'ë Dios yehua' yubá bönni' dë yöl-la' tsahui' queë'. ²⁴ Yetú ca' rëpa' lbi'ili', nacr baníg tsazië' ga ni' rna bè'ë Dios bönni' dë yöl-la' tsahui' queë' ca tödba' böa' lu nag yötsi'.

²⁵ Cati' gulayönnë' didza' ni bönni' uséd queë', gulubannë', ta'në':

—¿Nuzxa caz gac ulá, chqui'nu'?

²⁶ Buyüë' lequë' Jesús len rë' lequë':

—Cutu gac lun lë ni bunách, san Dios huac gunë' yúgu'të.

²⁷ Ni'r bubie' didza' Pedro, rë' Jesús:

—Byutsca', netu' chbuca'ntu' yúgu'të len zá'leutu' Li'. ¿Bizxar gata' queëtu'?

²⁸ Jesús rë' lequë':

—Le nactë rëpa' lbi'ili', dza ni' cati' ucúb yödzlyú ati' cö'a gna bè'a neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, ga ni' gáctëra' blau, lëzca' lbi'ili' zá'lenli' neda', cö'li' chinnu latj ga gna bè'li', cuequi xbeyli' idxinnu cö'të yödz quegac zxi'n xsoë' Israel. ²⁹ Nu bönni' ruca'në' lidxë', o yugu' böchë'të, o yugu' zanë', o xuzë', o xnë'ë, o ngul queë', o yugu' zxi'në', o yugu' la' yël queë', quië gunë' xchina', bönni' ni si' queë' yetú gayua'tër ca', len gata' ca' queë' yöl-la' na'bán gdu. ³⁰ Zian nup na'a nacgac blau, ca'z lugá'n, ati' nup na'a naga'ngac ca'z, hualác blau.

20

Runë' lsaqui' Jesús ca tunë' bönni' huen dxin

¹ Gnë' ca' Jesús:

—Ca gun Nu na' rna bè' yehua' yubá nac ca benë' tu bönni' xan yu'u. Brujë' zildau', yajtiljë' bönni' lunë' dxin ga nac la' yël queë' ga na' naduzgac lba uva. ² Cati' chbugá'nlenë' tsahui' yugu' bönni' huen dxin na', quizzjë' lequë' tu dumí lazzj qui tu dza, bsölë'ë lequë' lunë' dxin ga nac la' yël queë'. ³ Cati' burujë' gdu xsil, blé'inë' yela'quë' bönni' nacua'zë' ca' ga nac lu yë'y. ⁴ Rë' lequë': “Gul-tséaj ca' lbi'ili' ga nac la' yël quia', ati' quizzja' lbi'ili' le nac tsahui'.” La' yjactë' ca' lequë'. ⁵ Burujë' leyúbl bönni' xan yu'u na' gdu huagbíd, lenca' gdu xhuö udzö' len la' tuz ca' benë', bsölë'ë la' yël queë' yugu' bönni' yajxaquë'ë ni'. ⁶ Burujë' ca' cati' ni' zoa yeláti'dau'z gbidz len yajxaquë'ë yela'quë' bönni' nacua'zë' ca' ni', ati'

rè' lequè': "¿Bizx quiè zóatsali' ni ca'z gdu dza, cutu bi dxin runli'?" ⁷ Tè' lè' bönni' na', ta'nè': "Nutu nu benn xchintu'." Ni'r rè' lequè': "Gul-tséaj ca' lbi'ili' ga nac la' yèl quia', ati' quixxa' lbi'ili' le nac tsahui'." ⁸ Cati' chzoa gal, bönni' xan la' yèl na' rè' bönni' yu'u lu nè'è dxin na', rnè': "Blidz-que' bönni' huen dxin na', ati' gu'u lazxjquè', quixxju' zi'al bönni' na' guladxinè' yajseytè. Udx na' quixxju' bönni' na' guladxinè' zí'atèl."⁹ Ni'r guladxinè' bönni' yjenquè' dxin cati' ni' zoa yeláti'dau'z gbidz, len gulazi'è tu tuhueajquè' dumí lazxj qui tu dza. ¹⁰ Cati' guladxinè' bönni' yjenquè' dxin zí'atèl, gláquinè' huazi'què' yelati', san lèzca' gulazi'è tu tuhueajquè' dumí lazxj qui tu dza. ¹¹ Cati' gulazi'è lei, gulanètsquè' queè' bönni' xan yu'u na', ¹² ta'nè': "Bönni' ni guladxinè' ga yajseytè, tu chí'z glunè' dxin, len tuz ca gdxixjtsu' lequè' ca netu', ati' netu' ni bentu' dxin gdu dza, gúguitscatu' gbidz." ¹³ Bubi'è didza' xan la' yèl na', rè' tuè': "Böcha'a, cutu bi runa' quiu' le cunác tsahui'. ¿Naru' cu bugá'n tsáhuiru' si'u tu dumí lazxj qui tu dza? ¹⁴ Gzxi' lazxju', len böaj lidxu'. Neda' rè'nda' quixxa' bönni' ni yjenè' dxin ga yajseytè la' leyz ca na' rguixxa' li'. ¹⁵ ¿Naru' cu dè lu na'a guna' ca rè'nda' len yugu' le naqui quia'? ¿Naru' ruzxé'itsanu'-nè' lza'u le runna' queè' szxōni'?" ¹⁶ Cni nac, la'què' bönni', tu'cán lequè' ca'z bunách, lacquè' blau, ati' la'què' bönni', nacquè' blau, luga'nè' ca'z. Zian nup nulidza', san nabábz nup la'rögac.

Rguíxjö'è leyúbl Jesús ca zì'a ludöddè' Lè'

¹⁷ Cati' ni' yu'è nöz Jesús, zijè' Jerusalén, bch'è' quizi idxínnutè' bönni' uséd queè', len rè' lequè':

¹⁸ —Gul-yutsca', rbenru' zijru' Jerusalén, ati' ni' soa nu udöd neda', Bönni' Nuhuöaquè' Gdu Bunách, lu na'què' bxuz uná bè' len lu na'què' bönni' gda'u tu'sèdi, ati' la'chuguè' quia' gatia'. ¹⁹ Ludödè' neda' lu na'què' bönni' gza'a quiè lutitjè' neda'. La'guinë' neda' len ludè'è neda' lè'i yag cruz, san cati' gac tsonn dza, Dios uspanè' neda' lu yöl-la' gut.

Le gnábinu Jesús xna'què' Jacobo len Juan

²⁰ Ni'r bdxinnu ga zoè' Jesús xna'què' Jacobo len Juan, yugu' zxi'nè' Zebedeo, dzagquè'-nu chopè' ni, ati' buzechu xzibnu lahuè' Jesús, len gnábinu Lè' tu le uzá' ladxè'è queènu. ²¹ Jesús gnabnè'-nu, rnè':

—¿Bizxa rè'nnu'?

Rènu Lè':

—Gna bè' cö'bi' tubi' zxi'na' ni cuit lè'u yubél len yetubi' cö'bi' cuit lè'u yögl ga ni' gna bè'u.

²² Bubi'è didza' Jesús, rè' lequè':

—Cutu nözili' le rnabli'. ¿Naru' huac gua' glenli' le saca' qui'a neda', len gdil-li' nis ca gdila' neda' nis, gatia'?

Tè' Lè':

—Huactu'.

²³ Ni'r Jesús rè' lequè':

—Le nactè le ral-la' saca' qui'a neda', gac ca' queèli', len le ral-la' gdila' neda' nis, gatia', gdil-li' ca' nis lbi'ili', san quiè cö'li' cuit lè'a yubél o cuit lè'a yögl, cutu dè lu na'a nu gu'a qui, san gata' quegac nup ni' chnupè'è quegac Xuza'.

²⁴ Cati' gulayönnè' lè ni yechiè' bönni' uséd queè' Jesús, gulaleynè'. ²⁵ Ni'r bulidzè' lequè' Jesús, rnè':

—Nöziczli' ca tunè' bönni' ta'ná bé'inè' bunách gza'a, rdödtè bè'i ta'ná bé'inè' lequè', ati' nup ni' nacgacr blau ta'ná be'i la' lza'gacz. ²⁶ Cutu

gac cni queëli'. Núti'tézl-li' lbi'ili' nu rë'ni gac zxön ga zoali', nu ni ral-la' gun dxin qui yezíca'rli'. ²⁷ Lëzca' cni, núti'tézl-li' lbi'ili' nu guë'ni gac blau, ral-la' gac ca bönni' nada'u qui yezíca'rli'. ²⁸ Lëzca' neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, bida' ni, clëg quië nu gun xchina', san quië guna' xchingac bunách, len udöda' yöl-la' na'bán quia', le quizxjda' quegac bunách zian quië lulá.

Ruúnë' Jesús chopë' bönni' nachúl lauquë'

²⁹ Cati' ni' tu'rujë' yödz Jericó, zjacen Jesús bunách zian. ³⁰ Nacu'ë ni' chopë' bönni' nachúl lauquë', rë'quë' ra' nöz. Cati' gulayönnë' rdödë' ni' Jesús, glu'ë zidzj didza', ta'në':

—Xan, zxi'n xsoë' David, buechi' ladxi' netu'.

³¹ Gulaná be'i lequë' bunách zian nacuá' ni' quië la'cu'ë dxiz, san zidzjr glu'ë didza', ta'në':

—Xan, zxi'n xsoë' David, buechi' ladxi' netu'.

³² Ni'r gzë' rbözë' Jesús, len bulidzë' lequë', ati' gnabnë' lequë', rnë':

—¿Bizxa rë'nili' guna' queëli'?

³³ Të' Jesús:

—Xan, rë'nitu' gunu' ga huöalj yöj lautu'.

³⁴ Ni'r buechi' ladxë'ë lequë' Jesús len gdanë' yöj lauquë'. La' gu-luhuöaljtë yöj lauquë', ati' yjáclenë' Jesús.

21

Ba zxön ryazië' Jesús yödz Jerusalén

¹ Cati' guladxíngalë' yödz Jerusalén, len ni' nacu'ë ga dë yödz Betfagé ga na' zoa Gui'a Ga Rö'gac Yag Olivo, ni'r bsölë'ë Jesús chopë' bönni' uséd queë', ² len rë' lequë':

—Gul-tseajtsca' yödzdau' ni' ca dödl ga ni zoaru', ati' la' tsajxáca'tëli'-ba' tuba' burro gna' nága'ba', len dzag lëba' tuba' burro byu'dau'. Gul-tsajsédx-ba' len gchë'li'-ba' quia' ni. ³ Chqui' nu bi guië lbi'ili', gul-guië nu na': "Xanru' rquinnë'-ba'." Ni'r gsölë'ë quia' lecba'.

⁴ Cni' gac quië butság ca na' buzujë' lu guich bönni' bë'ë didza' uláz queë' Dios, gnë':

⁵ Gul-guië nup nacuá' yödz Sión,

Gul-yutsca', zë'ë queëli' Bönni' gna bé'inë' lbi'ili'.

Lu yöl-la' nöxj ladxi' queë' dxië'-ba' tuba' burro.

Dxië' cúdzu'ba' búrrodau' nacba' zxi'nba' böa' rua'ba' yua'.

⁶ Ni'r yjaquë' ni' bönni' uséd queë', ati' glunë' ca na' gna bé'inë' lequë' Jesús. ⁷ Gulachë'ë-ba' burro gna' na' len burro byu'dau' na', ati' guludxíë' cúdzu'cha' yugu' lari' guitsa' quequë', ati' lahui lari' na' gdxië' Jesús. ⁸ Nacuá' ca' ni' bunách zian, ati' gulachílj la' nöz yugu' lari' ta'xóa cúdzu'quë'. Yela'quë' guluchibë' zin le guluzxóë' ga nac la' nöz. ⁹ Zidzj glui' didza' bunách na' nanörgac len nup na' zjacen Jesús, ta'në':

—Yöl-la' ba Lë', zxi'n xsoë' David. Bica' ba nu ni za' ni'a qui lë' Xanru'. Yöl-la' ba Dios.

¹⁰ Cati' gyazië' Jesús Jerusalén, glun rushö yúgu'të bunách lu yödz na', ati' zian nup glë lza'gac, ta'ná:

—¿Nuzxa caz bönni' ni'?

¹¹ Yela'gac bunách ni' ta'ná:

—Nu ni Jesús, bönni' ru'ë didza' uláz queë' Dios, nac ladxë' Nazaret luyú Galilea.

Jesús rulatjè' lö'a gdau'

¹² Cati' gyaziè' Jesús lö'a gdau' queè' Dios, buláguè'è ni'l yúgu'tè nup tuti' len ta'u ga nac lö'a gdau' na'. Burixè' ca' yugu' blag quequè' bönni' tu'tsè'è dumí yöd'z zi'tu', len yugu' le ta'bö'i nup tuti' budödau'. ¹³ Rè' lequè':

—Nayú' lu guich la'y, rna: “Lidxa' si' lei, yu'u ga nu ulíd'z Dios”, san lbi'ili' chnunli' ni ca nac bloj quegac gban.

¹⁴ Cati' ni' zoè' Jesús nchil gdau', guladxiné' ga na' zoè' la'què' bönni' nachúl lauquè' len bönni' cuta'zè'è, ati' Lè' bunè' lequè'. ¹⁵ Gulaleynè' yugu' bxuz uná bè' len bönni' gdau' tu'sèdi cati' gulalé'inè' yugu' yöl-la' huac ni runè' Jesús, len gulayönnè' tui'bi' zidz didza' bi'idau' ga nac nchil gdau', ta'nabi':

—Bica' ba Lè', zxi'n xsoè' David.

¹⁶ Ni'r tè' Jesús:

—¿Naru' cu ryönnu' ca ta'nabi' bi'i ni?

Bubi'è didza' Jesús, rnè':

—Ja, ryönda'. ¿Naru' gatga nulábinili' le nayú' lu guich la'y cnicz ral-la' gac? Cni' rna: “Li' benu' ga glul-lbi' yöl-la' ba le nac gdu yugu' bi'i cuidi' len yugu' bi'idau' ni' tádx'i'bi'.”

¹⁷ Ni'r buca'nè' lequè' Jesús len burujè' Jerusalén, ati' gyijè' Betania ga ni' buga'nè' gdu yèl.

Jesús rulíd'z zi'è yag higo

¹⁸ Cati' za' reni', ati' ni' zhuöjè' Jesús Jerusalén, rdunè'. ¹⁹ Blé'inè' tu yag higo zoa gal-la' cuiti nöz, ati' gbiguè'è ga na' zoa, san cutu bi bdzölinè' lu yag na'. Xlagui'z dxia. Ni'r Jesús gudxè' lei:

—Cutur cuia le rbia quiu'.

La' gbidxtè yag higo na'. ²⁰ Cati' gulalé'inè' lè ni bönni' uséd queè', gulubannè', ati' gulanabnè' Jesús, ta'né':

—¿Nacxcz guc, gbidxtè yag ni?

²¹ Bubi'è didza' Jesús, rè' lequè':

—Le nactè rëpa' lbi'ili', chqui' tséjlè'li' Dios len cugác chop ládxi'li', clëgz huac gunli' ca na' bena' qui yag ni, san chqui' guièli' gui'a ni: “Bcuit len yajsóa lu nis zxön”, gac ca na' gnali'. ²² Lëzca' cni, yúgu'tè le gnabli' cati' ulidzli'-nè' Dios, chqui' huayéjlè'li' gunnè' queèli' Dios, huazi'li' lè na' gnabli'.

Yöl-la' uná bè' dè lu nè'è Jesús

²³ Ni'r gyaziè' Jesús nchil gdau', len tsal ni' rusèdnè' bunách nacuá' ni', guladxiné' ga zoè' yugu' bxuz uná bè' len bönni' gul tu'zejni'i, ati' gulanabnè' Jesús, ta'né':

—¿Bizxa yöl-la' uná bè' dè lu na'u, runtsu' yugu' lè ni? ¿Nuzxa budöd lu na'u yöl-la' uná bè' ni?

²⁴ Bubi'è didza' Jesús, rè' lequè':

—Lëzca' neda' gnábtsqui'da' lbi'ili' tu didza'. Chqui' quíxjöi'li' neda' ca nac, neda' ca' gyèpa' lbi'ili' bizxa yöl-la' uná bè' dè lu na'a runa' cni. ²⁵ ¿Nuzxa caz bsöla' Juan, buquilé' bunách nis? ¿Naru' Dios bsölè'è lè', o gulasölè'è lè' bönni'?

Ni'r gulazú lauquè' bönni' gdau' na' ta'né' la' légaczè':

—Chqui' gnaru': Dios bsölë'ë lë', la' guiëtë' rë'u: “¿Bizx quië cutu gyéjlë'li' lë'?” ²⁶ Na'a, chqui' gnaru': Gulasölë'ë lë' bönni', rádxi'u' bunách lu yöd z le ta'yéjlë'ë yúgu'të' Juan na' bë'ë didza' uláz queë' Dios.

²⁷ Qui lë ni na' gulubi'ë didza', të' Jesús:

—Cutu nózitu'.
Jesús rë' lequë':

—Neda' ca', cutu gyëpa' lbi'ili' bizxa yöl-la' uná bë' dë lu na'a runa' lë ni.

Runë' lsaqui' Jesús ca nac quecbi' chopbi' bi'i bönni' queë' tu bönni'

²⁸ Ni'r Jesús gudxë' yugu' bönni' gdau' na':

—¿Nacx runi lbi'ili'? Zoë' bönni' nacua'bi' chopbi' bi'i bönni' queë', ati' yjödxe'-bi' tubi' bi'i queë' na', gnë': “Zxi'na', gyeaj na'a tsjenu' dxin ga nac la' yël quia' ga rö'gac lba uva.” ²⁹ Bubi'bi' didza' bi'i na', gudxbi'-në': “Cutu rë'nda' tsija'.” Gdöd ni' bubí'i ládxi'bi' ati' yjenbi' dxin. ³⁰ Ni'r bönni' na' yjödxe'-bi' yetubi' bi'i queë' na', len la' leyz ca gnë', ati' bubí'bi' didza' bi'i ni, gudxbi'-në': “Huac, Dad. Huayija'.” Cutu gyeajbi' bi'i ni. ³¹ ¿Núxalbi' bi'i chop ni benbi' le bdzag ladxë'ë xuzbi'?

Gulubi'ë didza', të' Jesús:

—Bi'i zi'al na'.

Ni'r Jesús rë' lequë':

—Le nactë rëpa' lbi'ili', la'nörë' ca lbi'ili' yugu' bönni' uquízjx tua'dö' len yugu' ngul udá dzag, la'yazië' ga ni' rna bë'ë Dios. ³² Cni' gac, le bidë' ga zoali' Juan, bönni' buquilé' bunách nis, len busëdnë' lbi'ili' le nac tsahui' ca ral-la' gunli', ati' lbi'ili' cutu gyéjlë'li' lë', san gulayéjlë'ë lë' yugu' bönni' uquízjx len yugu' ngul udá dzag. Zal-la' blé'ili' lë ni, cutu bubí'i ládxi'li' quië tséjlë'li' lë'.

Runë' lsaqui' Jesús ca nac quequë' bönni' huen dxin cunacquë' tsahui'

³³ Gnë' ca' Jesús:

—Gul-zë nagli' yetú le guna' lsaqui'. Zoë' bönni' xan yu'u, ati' bönni' ni guzë' la' yël queë' yugu' lba uva. Glequë' li'aj qui len bchö'në' lerui guiöj ga gsië' xisi uva na'. Benë' ca' tu yu'u xtsa' ga nu uyú gdu'të' la' yël queë'. Ni'r budödë' la' yël na' lu na'quë' bönni' huen dxin, la'zi'ë' quequë' lati' hueaj, ati' gyijë' yöd z zi'tu'.

³⁴ Cati' chbdxin dza luchibë' la' yël na', bsölë'ë bönni' xan la' yël la'quë' ni'a në'ë ga na' nacu'ë bönni' huen dxin ni' quië luzi'ë lu na'quë' uláz queë'. ³⁵ Ni'r yugu' bönni' huen dxin na' gulazönë' yugu' ni'a në'ë na'. Glunë' huë' tuë' len yetúë' ca' guludöddë' lë', len yetúë' gululadxë' lë' guiöj. ³⁶ Leyúbl bsölë'ë ca' yela'quë' ni'a në'ë bönni' xan la' yël na', glaquë' ziantërë' ca nup na' bsölë'ë zi'al, ati' la' tuz ca glunë' quequë' bönni' huen dxin ni'.

³⁷ 'Ga yajseytë, bsölë'ë ca' zxi'në' ga na' nacu'ë. Gza' ladxë'ë, rnë': “Hualunë' ba la'n bi'i quia'.” ³⁸ Cati' gulalé'inë'-bi' zxi'në' bönni' huen dxin na', la' gulanatë' la' légaczë': “Bi'i ni gaqui queëbi' la' yël ni. Gul-dá, gdödiru'-bi', ati' gaqui queëru' le ral-la' gaqui queëbi'.” ³⁹ Ni'r gulazönë'-bi', ati' gulubijë'-bi' ni'l la' yël ga na' rö'gac lba uva, ati' ni' guludöddë'-bi'.

⁴⁰ Ni'r Jesús gnabnë' lequë', gnë':

—Cati' udxinë' bönni' xan la' yël na', ¿nacx gunë' quequë' bönni' huen dxin ni'?

⁴¹ Gulubi'ë didza' bönni' gdau' na', të' Jesús:

—Usnitië' bönni' tua'dò' na', ati' la' yël queë' na' udödë' lu na'quë' yela'quë' bönni' huen dxin, bönni' lu'ë lë' uláz queë' cati' gdxin dza luchibë' lei.

⁴² Ni'r gudxë' lequë' Jesús:

—¿Naru' gatga nulábnili' lë na' nayúj lu guich la'y ca nac lë ni? Cni rna: Guiöj na' gularu'në' bönni' tu'cu'ë zö'ö,

La' guiöj na'z chnac guiöj len zö'ö.

Lëczë' Xanru' benë' ga nac cni

Ati' nac tu le run ga rubániru'.

⁴³ Qui lë ni na' rëpa' lbi'ili', xlatjli' ga na' rna bë'ë Dios gdua queëli' len gata' quegac bunách lun ca ral-la' gun nu nadel-li' latj ni'. ⁴⁴ Nu gtup lu guiöj ni, la' cuinzi quitsj, ati' chqui' guiöj ni tsajbaga' bönni', uzxúxj lë'.

⁴⁵ Cati' gulayönnë' lë na' benë' lsaqui' Jesús yugu' bxuz uná bë' len yugu' bönni' gdau' fariseo, táquibe'inë' bë'ë didza' Jesús ca nac quequë'.

⁴⁶ Gulazú gulabö'ë la'zönë' Jesús, san gládxinë' bunách zian nacuá' ni' le ta'yejlë' naquë' Jesús bönni' ru'ë didza' uláz queë' Dios.

22

Runë' lsaqui' Jesús ca nac qui lni qui yöl-la' rutság na'

¹ Leyúbl bë'lenë' lequë' didza' Jesús, benë' lsaqui', rnë':

² —Ca gac quegac nup la'yáz ga rna bë'ë Dios yehua' yubá nac ca gac quegac nup bulidzë' bönni' rna bë'ë cati' benë' lni qui dza utság na'bi' bi'i bönni' queë'. ³ Bsölë'ë ni'a në'ë tsajxi'quë' nup na' chnulidzë' lid lni queëbi', san cutu glë'nnë' lidë'. ⁴ Ni'r bsölë'ë yela'quë' ni'a në'ë len gudxë' lequë': “Gul-tsjödxtsca' nup na' chnulidza', guiëli' lequë': Gul-yutsca', chnupá'a la' huagu. Chbudödcdä'-ba' yugu' xpëdxa' len yugu' böa' bëdx renni' quia'. Yúgu'të chnupá'a. Gul-dá, soaru' lni queëbi' bi'i quia' utság na'bi'.” ⁵ Cutu glunë' lequë' ba la'n bönni' na' yajlidzquë', ati' yjaquë' qui queëquë'. Tuë' yjenë' dxin, len yetué' gyijë' tsjö'u tsjéti'ë. ⁶ Yela'quë' gulazönë' yugu' ni'a në'ë na', ati' glu'ë dö' quequë' len guludöcdë' lequë'. ⁷ Cati' byönnë' lë ni bönni' na' rna bë'ë, gleyne' len bsölë'ë bönni' queë' rjaquë' gdil-l, guludöcdë' bönni' gdödi bunách na', ati' guluquel-lë'ë gui' ladzquë'. ⁸ Ni'r gudxë' yugu' ni'a në'ë bönni' na' rna bë'ë, gnë': “Le nactë chnupá'a qui lni na', san bönni' ni' bulidza' lequë', cutu glaquë' lsaca' djaquë' lni quia'. ⁹ Gul-tseajtsca' gap nac la' nöz len gul-lídz yúgu'të nup tsajxáca'li' ni' lid lni queëbi' bi'i quia' utság na'bi'.” ¹⁰ Ni'r gularujë' ni'a në'ë na', zjaquë' gap nac la' nöz, ati' gulutubë' yúgu'të nup ni' yajxáca'quë', yugu' bönni' dxi'a len bönni' tua'dò', ati' ga na' rac lni gdza'r bunách.

¹¹ 'Cati' gyazië' bönni' na' rna bë'ë quië uyúë' nup ni' nudubgac, ni' blë'inë' tu bönni' cutu nacuë' lari' dxi'a le bunödzejë' quequë' bönni' nacu'ë lni na'. ¹² Ni'r gudxë' bönni' na': “Böcha'a, ¿zoatsu' ni len cutu nacu' lari' dxi'a bunödja' quegac nup nacuá' lni?” Bönni' na' buséyj ru'ë. ¹³ Ni'r gudxë' nup na' tun xchinë' bönni' na' rna bë'ë, gnë': “Gul-guga' ni'a në'ë bönni' ni. Gul-tsajchú'n-në' ni'l ga na' rö' chul. Ni' cödxë' len utíl-l layë'ë, lu yöl-la' ruhui'ni queë'.”

¹⁴ Ni'r Jesús gudxë' lequë':

—Zian nup nulidza', san nabábz nup la'rögac.

Didza' bë'ë Jesús ca nac le rguizxj lazru'

¹⁵ Ni'r guluzé'è ni' bönni' gdaul fariseo na', ati' glun xtídza'què' luné' ga bi gnè' Jesús quiè gac luquíé' Lè'. ¹⁶ Quiè luné' cni, gulasölè'è ga zoè' Jesús la'què' bönni' da'què' lequè' len bönni' da'què' Herodes, nup na' glè' Jesús:

—Bönni' Usèdi, nözitu' ru'u didza' Li' catèz nac len nac gdtè' li ca rusèdnu' le naqui queè' Dios, len cutu rui' ladxu'u le ta'ná quiu' bunách, le cutu rbequi xbeynu' bunách ca nac le ta'náz bunách na'. ¹⁷ Gdxjöi' netu'. ¿Nacx runi li'? ¿I run bayúdx o cutu run bayúdx quizzxj laztu' queè' César, bönni' yöd zitu' na' rna bé'iné' rë'u?

¹⁸ Ráquibe'iné' Jesús tè'nné' lubijé' Lè' didza', ati' gudxé' lequè':

—Lbi'ili', bönni' rulu'iz tsahui' cuinli', ¿bizx quiè rui'li' didza' le ruzóa neda' ra' gui'a? ¹⁹ Gul-luí'i neda' dumí le rguizzxj lazli'.

Ni'r gulului'iné' Lè' tu dumí yöd z Roma. ²⁰ Jesús gnabné' lequè', rnè':

—¿Nuzxa lahui zoa ni, len nuzxa lei zoa lè'i dumí ni?

²¹ Tè' Lè':

—Queè' César na'.

Ni'r Jesús gudxé' lequè':

—Gul-quizzxjé' César le naqui queè' César, ati' Dios le naqui queè' Dios.

²² Cati' gulayönné' lè ni, gulubanné' ca nac didza' dxi'a bubí'è Jesús, ati' guluca'né' Lè', zhuöjcté'.

Ta'nabi yudxné' Jesús ca ral-la' lubán nup chnatgac

²³ La' dza ni'z guladxiné' ga zoè' Jesús bönni' gdaul saduceo, nup na' ta'ná cutu lubán nup chnatgac, ati' gulanabné' Jesús, ²⁴ ta'né':

—Bönni' Usèdi, Moisés gnè': “Chqui' gatié' bönni' zoanu ngul queè', len nutu nu bi'i queè' zoabi', ni'r bi'i böchë'è bönni' na' ral-la' utság ná'lenbi'-nu ngul queè', cui nit di'a dza queè' bönni' böchi'bi' na'.”

²⁵ Gulacua'bi' ga zoatu' gadx bi'i bönni' nac böchi'c'bi'. Bi'i zi'al na' butság ná'lenbi'-nu ngul, ati' güttébi'. Le nutu nu bi'i queèbi' zoabi', bi'i buróp na' butság ná'lenbi'-nu ngul uzéb queèbi' bi'i böchi'bi' na'. ²⁶ Lézca' cni guc queèbi' bi'i buróp na', lenca' queèbi' bi'i bunn, len la' tuz ca guc quec'bi' igádx'tébi', glatbi' yúgu'tébi'. ²⁷ Ga budxté gutnu ca' ngul na'. ²⁸ Cati' gdxin dza lubán nup chnatgac, ¿núzxabí' bi'i gadx ni' gáquinu queèbi' ngul na', le gulutság ná'lenbi'-nu ngul na' yúgu'tébi'?

²⁹ Ni'r bubí'è didza' Jesús, rë' lequè':

—Nachíxitsquili' lbi'ili' le curéjni'li' le nayúj lu guich la'y, len le cunúnbé'li' yöl-la' huac queè' Dios. ³⁰ Cati' gdxin dza lubán nup chnatgac, cutur gac yöl-la' rzoalen ngul, len cutu lutság na'què', san lacquè' ca nacquè' gbaz la'y queè' Dios nacué' yehua' yubá. ³¹ Ca na' ral-la' lubán nup chnatgac, ¿naru' cu nulábinili' lè na' gudxczé' lbi'ili' Dios? ³² Cni gnè': “Neda' naca' Dios queè' Abraham len Dios queè' Isaac, len Dios queè' Jacob.” Dios na' cutu naquè' Dios quegac nup natgac tsaz, san naquè' Dios quequè' bönni' ni nabanquè' zal-la' glatié'.

³³ Cati' gulayöni didza' ni bunách nacué' ni', gulubanné' ca nac lè na' rusèdné' lequè' Jesús.

Zxba queè' Dios le nac blau

³⁴ Cati' gláquibe'iné' bönni' gdaul fariseo ca bené' Jesús, buseyjé' rú'acquè' bönni' gdaul saduceo, ni'r guludubé' yúgu'té'. ³⁵ Tuè' bönni' nutsé'è ladjquè' len nazèdè' zxba queè' Moisés, gu'nné' si' bè'è Jesús.

³⁶ Qui lè ni na' gnabné' Jesús, rnè':

—Bönni' Usèdi, ¿bizxal zxba queè' Dios nac blau?

37 Jesús rë' lë':

—Gdxi'inu' Xanu' Dios gdu ladxu'u, len gdu icj ládxi'da'u, lenca' len gdu yöl-la' rejni'i quiu'. 38 Zxba ni nac blau len nactër zxön. 39 Zxba na' nac buróp, la' tuz ca nac, len cni rna: “Gdxi'inu' böchi' lza'u ca nadxi'i cuinu'.”

40 Chop zxba ni nac ga zön yúgu'të le rna bë' zxba queë' Dios, len yúgu'të le gulusëdnë' bönni' glu'ë didza' uláz queë' Dios.

¿Nuzxa zxi'n naquë' Cristo?

41 Tsal ni' nacu'ë tsazxön bönni' gdau' fariseo na', Jesús gnabnë' lequë', 42 rnë':

—¿Nacx runi lbi'ili' queë' Bönni' na' lë' Cristo? ¿Nuzxa zxi'n naquë'?

Gulubi'ë didza', ta'në':

—Zxi'n xsoë' David naquë'.

43 Ni'r Jesús rë' lequë':

—¿Bizx quië na' lëczë' David bulidzë' Lë', gnë': “Xana”’? Cni gnë' cati' ni' bë'ë didza' uláz queë' Dios Bö' La'y, gnë':

44 Xanru' Dios gudxë' Xana':

“Grö' cuit lë'a yubël,

Cati' gunra' ga luzechu zxibgac lau' nup cuta'le'i Li' dxi'a.”

45 Chqui' David na' rnë' queë' naquë' Xanë', ¿nacx nac, rnali' naquë' zxi'n xsoë' David?

46 Nutu nu guc ubí'i didza', ati' ga gzu lau dza na', nutur nu burugui bi gnabi Lë'.

23

Jesús ruquië' yugu' bönni' gdau'

1 Ni'r Jesús bë'lenë' bunách nacuá' ni' len yugu' bönni' usëd queë' didza'. 2 Rë' lequë':

—Nuhazquë' xlatjë' Moisés, tu'sëdnë' bunách yugu' bönni' gdau' fariseo len bönni' gdau' tu'sëdi. 3 Qui lë ni na', gul-gún yúgu'të le lë' lbi'ili', san cutu gunli' lbi'ili' ca na' tunë' lequë', le tu le ta'në' len yetú le tunë'.

4 Le ta'ná bé'inë' bunách nac ca tu yua' zi'le cusaqui' nu gua', ati' tu'gu'ë lei yen zxichjgac bunách, san lequë' cutu të'nnë' lustedá'lenquë' lei, clëg len tuz xbönni' na'quë'. 5 Yúgu'të le tunë', tunë' quië la'le'i lequë' bunách, le tunë' zxön le túgu'ë yen na'quë' len ra' xgaquë' ga na' nuzujquë' tu le nayúj lu guich la'y, len tu'tunnë' luzx lari' nácuquë'.

6 Të'nnë' la'bö'ë ga nac latj blau ga na' tu'dubë' tahuë', lenca' ga na' nac latj blau lu yu'u ga tu'dubë' tu'sëdë' queë' Dios. 7 Lëzca' cni, të'nnë' lugáp lequë' didza' ba zxön bunách gap nac laugac bunách, len të'nnë' lë' lequë': “Padiux, bönni' usëdi.”

8 ‘San lbi'ili', cutu ral-la' gunli' ga nu guië lbi'ili': “Bönni' usëdi”, le zoa tuz Nu nac Bönni' Usëdi queë'li, neda', Cristo, ati' yúgu'tëli' nacli' böchi'li' tuli' yetuli'. 9 Nutu nu guiëli' luyú ni, cu gnali': “Xuz”, le zoa tuz Nu nac Xuzli', zoë' yehua' yubá. 10 Cutu gunli' ga nu guië lbi'ili': “Xan”, le zoa tuz Nu nac Xanli', neda', Cristo. 11 Nu nutsa' ladjli' nu run xchinli' yezíca'rli', nu ni gactër blau ga zoali'. 12 Chqui' nu uzóa cuini latj blau, ca'z ugá'n nu na', san nu nac nöxj ladxi', gac blau.

13 ‘Bica' bayechi' lbi'ili', bönni' gdau' usëdi lenca' lbi'ili', bönni' gdau' fariseo, bönni' rulu'z tsahui' cuinli'. Ruzága'li' nöz zjaclen bunách la'dxín ga ni' rna bë'ë Dios yehua' yubá. La' lbi'izli' cutu saqui' tsazli', len cutu rui'li' latj la'yáz nup të'ni la'yáz.

14 'Bica' bayechi' lbi'ili', bönni' gdau' usëdi lenca' lbi'ili', bönni' gdau' fariseo, bönni' rulu'iz tsahui' cuinli'. Rguali' lidxcnu ngul uzëbdau', len quië ulu'iz tsahui' cuinli', xtsey rulidzli'-në' Dios. Qui lë ni na', zxöntër le grugu queëli' saca' qui'li'.

15 'Bica' bayechi' lbi'ili', bönni' gdau' usëdi lenca' lbi'ili', bönni' gdau' fariseo, bönni' rulu'iz tsahui' cuinli'. Rdödli' gdu lu nis zxön len gdu yödzylyü ni quië gunli' ga tsej ladxë'ë Dios tsaxxon len lbi'ili' tu bönni', len cati' ni' chgzáqui'li'-në', runli' ga nabága'rë' zxguia' ca lbi'ili', tsajtsu'ë lu gui' gabíl.

16 'Bica' bayechi' lbi'ili'. Nachúl lauli' ati' rë'nili' ului'ili' nöz bunách. Cni nac queëli' le rnali': "Chqui' bi rzi' lu në'ë bönni', rneynë' gdau', cutu run bayúdx, san chqui' gneynë' oro dzö' gdau', bayúdx gun." 17 Lbi'ili', bönni' lau chul len cuta'yejni'i. ¿Bizxal nacr blau? ¿Naru' oro na' o gdau' le run la'y oro na'? 18 Lëzca' cni rnali': "Chqui' gneynë' bcugu la'y bönni', cutu gun bayúdx, san chqui' gneynë' gun zxoa lahui, bayúdx gun." 19 Lbi'ili', nazidli' len nachúl lauli'. ¿Bizxal nacr blau? ¿Naru' gun zxoa lahuiz o bcugu la'y na' run la'y gun na'? 20 Qui lë ni na', chqui' rneynë' bcugu la'y bönni', rneynë' lei lenca' yúgu'të le dë lahuiz. 21 Lëzca' cni, chqui' rneynë' gdau' bönni', rneynë' lei lenca' Dios, nunczë' xlatjë' ni'. 22 Lëzca' cni, chqui' rneynë' yehua' yubá bönni', rneynë' latj ga rō'ë rna bē'ë Dios, lenca' Lëczë' Dios rō'ë ni'.

23 'Bica' bayechi' lbi'ili', bönni' gdau' usëdi lenca' lbi'ili', bönni' gdau' fariseo, bönni' rulu'iz tsahui' cuinli'. Cni nac queëli' le rguizxjli' qui gdau' tu cuia tsa tu chi cuia le rzi'li' qui xhueaj len qui guixi' anís len qui comino la' huagu, san ruca'nli' le nacr blau le rna bē' zxba queë' Dios, cutu runli' le nac tsahui', len cutu ruhuechi' ládxi'li' lza'li', len cutu réjlë'li'-në' Dios. Yugu' lë ni run bayúdx gunli' len lëz cutu uca'nli' yezica' lë na' runli', rguizxjli' qui gdau'. 24 Lbi'ili', nachúl lauli' len rë'nili' ului'ili' nöz bunách. Ca na' runli' nac ca rudödli' bdzadzau' le ri'jli', rubíjgacli'-ba' bō'yudau', san ri'jli'-ba' böa' ta'bíë'-ba' bönni'.

25 'Bica' bayechi' lbi'ili', bönni' gdau' usëdi lenca' lbi'ili', bönni' gdau' fariseo, bönni' rulu'iz tsahui' cuinli'. Nacli' ca zxíga'dau' rí'ijili' len yō'ön ráhuili'. Rguibli' le nua' cuit lë'i, san icj ládxi'dau'li' nadzë'ir yugu' le rbanli' len yugu' le cunác tsahui' runli'. 26 Lbi'ili', bönni' gdau' fariseo lau chul. Zi'al gul-quíb le nua' lu zxíga'dau' len lu yō'ön, gacli' dxi'a lu icj ládxi'dau'li', quië gacli' ca' dxi'a cuit lë'li'.

27 'Bica' bayechi' lbi'ili', bönni' gdau' usëdi, lenca' lbi'ili', bönni' gdau' fariseo, bönni' rulu'iz tsahui' cuinli'. Cni nac queëli' le nacli' ca yeru ba quegac nup chnatgac, le nacgac chguichdau'z cuit lë'i, len le nactë lach nala'gac, san nadzë'igac dxit quegac nup chnatgac lenca' yúgu'të le zgut. 28 Lëzca' cni nacli' lbi'ili'. Le nactë lahuiz rulu' cuinli' tsahui' laugac bunách, san icj ládxi'dau'li' nadzë'iz yugu' le rulu'iz tsahui' cuini, len le cunác runli'.

29 'Bica' bayechi' lbi'ili', bönni' gdau' usëdi lenca' lbi'ili', bönni' gdau' fariseo, bönni' rulu'iz tsahui' cuinli'. Ruchisli' lguitj qui ba gap nagáchi'quë' bönni' glu'ë didza' uláz queë' Dios, len rui'li' lguitj gap nagáchi'gac bunách tsahui'. 30 Lëzca' cni rnali': "La'naru' zoatu' dza ni'të cati' gulacu'ë xuz xtau'tu', cutu guntu' lequë' tsaxxon cati' guludödcdë' bönni' glu'ë didza' uláz queë' Dios." 31 Le rnali' cni, la' lbi'izli' runli' lna'

lau nacli' xzi'n xsoagac nup ni' guludödi bönni' glu'ë didza' uláz queë' Dios. ³² Cni nac, gdu ruspaga' cuinli' xzguia' na' gulabaguë'ë xuz xtau'li'.

³³ 'Lbi'ili', nacli' ca yugu' bël snia' len di'a dza quegac bël snia'. ¿Nacxzc ulali' lu le usaca' zi' lbi'ili' lu gui' gabíl? ³⁴ Qui lë ni na', neda' gsöla'a queëli' bönni' lu'ë didza' uláz queë' Dios, lenca' bönni' ta'yejni'i, len yugu' bönni' usëdi. Yugu' bönni' ni, la'quë' gdödili', len yela'quë' uda'li' lë'i yag cruz, len yela'quë' quinli' gap nac lu yu'u ga rudubli' rusëdli' queë' Dios, len ulagli' lequë' tu yetú yödz. ³⁵ Cni gac, gbága'li' lbi'ili' xzguia' qui yúgu'të rön quequë' bönni' tsahui' le glalj luyú, ga gdel-la' nu budödi Abel, bönni' tsahui', ga rdxintë nup guludödi Zacarias, xzi'në' Berequías, bönni' na' budödili'-në' gatsj lahui'l ga dë gdau' len ga dë bcugu la'y ga na' tu'zëgui'quë'-ba' lahuë' Dios böa' bëdxdu'. ³⁶ Le nactë rëpa' lbi'ili', yúgu'të lë ni la'baga' bunách nacuá' dza ni zoaru' na'a.

Jesús rbödxë' ni'a qui yödz Jerusalén

³⁷ Lëzca' cni gnë' Jesús:

—Jerusalén, Jerusalén, lbi'ili' na' rudödigacli'-në' bönni' tu'ë didza' uláz queë' Dios len ruládxigac'li' guiöj nup nasölë'ë queëli' Dios. Zian lzu gu'nda' utuba' lbi'ili' quia', ca runba' yjéd, rutubba' xzan xilba' xzi'nba'dau', san cutu gú'nili'. ³⁸ Gul-yutsca', ca'z ugá'n yu'u lidxli'. ³⁹ Cni gac, le rëpa' lbi'ili', na'a su lau cutur glé'ili' neda' cati' gnarli': “La'y naquë' bönni' na' zë'ë uláz queë' Xanru.”

24

Rgu'xjö'ë Jesús ca zi'a luquindjë' gdau'

¹ Brujë' nchil gdau' Jesús, len tsal ni' ruzë'ë ni', gulabiguë'ë ga zoë' bönni' usëd queë', ati' gulului'inë' Lë' ca nacgac zö'ö nagu'ugac li'aj gdau'. ² Bubi'ë didza' Jesús, rë' lequë':

—¿Rlé'itsali' yúgu'të lë ni? Le nactë rëpa' lbi'ili', cutu ca' ugá'n ni guiöj nabaga' lzë'i, le cugguíndj.

Le lac bë' chzoa gdxin dza udx qui yödzlyú

³ Cati' ni' rö'ë Jesús ga nac lu Gui'a Ga Rö'gac Yag Olivo, guladxinë' bönni' usëd queë' ga na' zoë' queëzë', len të' Lë':

—Gdixjöi' netu', ¿batx lac lë ni, len bizxa gac bë' dza huödu' len dza udx qui yödzlyú ni?

⁴ Ni'r bubi'ë didza' Jesús, rë' lequë':

—Gul-yú qui nadxi nu si' ye'i lbi'ili' ⁵ le djaquë' zian bönni', si' laquë' ca lea' neda'. La'në' nacquë' Cristo, len la'zi' yé'inë' bunách zian. ⁶ Huayónili' rac gdil-l len le rui' didza' qui gdil-l, san cutu guni lbi'ili' baníg, le ral-la' lac yúgu'të lë ni, le cutu rdxini dza udx cati' lacr lë ni. ⁷ Til-l tu yödz len yetú yödz, ati' tu ga nu rna bë' len yetú ga nu rna bë'. Latsj guidzhuë' zxon len gac gbin, ati' zian latj sa' rtit. ⁸ Yúgu'të lë ni nacgac le la'zú lau yugu' le la'zaca' la'gu'i bunách.

⁹ Ni'r ludöd lbi'ili' bunách lu na' nu usaca' zi' lbi'ili'. Luzóa lbi'ili' tsal' yúgu'të bunách le da'li' neda', len ludöddë' la'li' lbi'ili'. ¹⁰ Cati' gac cni, gac chop ládxigac zian bunách, lucá'n neda', len udöd tu yetú lzë'i, len tu yetú uzóa lzë'i tsal'l. ¹¹ Ni'r lulu' laquë' zian bönni' ta'zi' yë'ë, lulu' cuinquë' ca bönni' tu'ë didza' uláz queë' Dios, len la'zi' yé'inë' zian bunách. ¹² Szxöni lua' dö' bunách, ati' qui lë ni na' cutur la'dxi'i böchi' lza'gac. ¹³ Nu gaqui tsaz queë' Dios ga gdxintë dza udx, nu ni ulá. ¹⁴ Gdu

yödzyú gac lban qui didza' dxi'a ca rna bë'ë Dios quië gac lna' lau qui laugac yúgu'të bunách gza'a, ati' ni'r gdxin dza udx.

¹⁵⁻¹⁶ 'Nu uláb lë ni ral-la' uzejni'i ladxi'. Gnë' Daniel, bönni' bë'ë didza' uláz queë' Dios, gnë': "Tsaz latj la'y queë' Dios le curlé'inë' Dios dxi'a, lë na' rusnít." Cati' glé'ili' gac cni, ni'r nup nacua' luyú Judea ral-la' tsajzundjgac zaca' guí'adau'. ¹⁷ Nu dxia cju'ul cutu gal-la' huötj tsajxi' bi dë qui lu yu'u, san ral-la' gzxundjtë. ¹⁸ Nu zoa ladj guixi', cutu gal-la' huöj tsajxi' lari' qui. ¹⁹ Bica' bayechi' ngul zi'a luzoanu bi'idau' quecnu, lenca' ngul ni' tu'gádxí'nu-bi' bi'idau' quecnu cati' gdxin dza ni'. ²⁰ Gul-lidzë' Dios gnábili'-në' cui gdxin dza ni' gzxundjli' cati' rac beo' ziaq o cati' nac dza la'y, ²¹ le la'zaca' la'gui'itër bunách dza ni' ca gulazaca' gulaguí'i bunách dza ni'të cati' zi'a guta' grö' yödzyú, ga rdxintë na'a dza, len clëg dza zi'a za' cutu la'zaca' la'guí'i cni. ²² Cati' gdxin dza ni', chqui' Dios cutu cuequi lahuë' quequë', nutu nu ulá, san cuequi lahuë' quequë' dza ni', gáclenë' nup gröczë' Lë'.

²³ 'Ni'r cutu tséjlë'li' chqui' nu gdxin queëli', len guië lbi'ili': "Gul-yutsca', ni zoë' Cristo", o gna: "Ni' zoë'." ²⁴ Luluí' lahuë' zian bönni' ta'zì' yë'ë, la'në' nacquë' Cristo, o la'në' tu'ë didza' uláz queë' Dios. Lunë' le lac bë' len le lun ga lubani bunách, ati' la'zi' yé'inë' nup gröczë' Dios chqui' huala'záqui'në'. ²⁵ Gul-yutsca', chgudxcza' lbi'ili' yúgu'të lë ni zì'atël ca zi'a lac. ²⁶ Qui lë ni na', cutu grujli' chqui' la'dxín queëli' nup lë lbi'ili': "Gul-yutsca', ni' zoë' Cristo lu latj ca'z." Lëzca' cni, cutu tséjlë'li' chqui' la'ná: "Gul-yutsca', lu yu'u zoë'." ²⁷ Ca na' rac cati' ryëp yös ga rlen gbidz, len ruzeni' ga rbia gbidz, lëzca' cni gac cati' huöda' neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách. ²⁸ Lactë cni, ca na' ta'ná bunách: "Gátitëz ga dë tu le nat, ni' ludubczba' bëchláb."

Ca gac cati' huödë' Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách

²⁹ Gnë' ca' Jesús:

—Töd yugu' dza ni' cati' la'zaca' la'guí'i cni bunách, gchul gbidz, ati' beo' cutu gunn yení' qui. La'guindjba' bölj luzxbá, ati' la'zixíz le nala'gac luzxbá dë yöl-la' huac quegac. ³⁰ Ni'r gla' lahui luzxbá le gac bë' huöda' neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, ati' la'bödx yechi' yúgu'të bunách yödzyú ni, cati' la'le'i neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, zuzá'a lu böaj luzxbá, dë lu na'a yöl-la' uná bë' zxon len yöl-la' yení'. ³¹ Ni'r gsóla'gaca'-në' gbaz la'y quia'. Lucödxë' zidzj trompeta, ati' lutubë' nup naböa' quia', nacua' gdap la'të yödzyú len yúgu'të latj zxan luzxbá.

³² 'Gul-zejni'i ládxi'li' le rusëdi lbi'ili' le rac qui yag higo. Cati' ta'lén xzuza' në'i huë'ndau' len chrubía xlagui' yuldau', nózili' chzoa gdxin dza gba. ³³ Lëzca' cni, cati' glé'ili' tac yúgu'të lë ni, gnózili' chzoa gdxin dza udx na' len chrdzag lahui. ³⁴ Le nactë rëpa' lbi'ili', yúgu'të lë ni lac zì'atël ca lat bunách nacua' dza ni'. ³⁵ Huadöd quegac luzxbá len luyú ni, san yugu' xtidza'a cutu la'död ca'z.

³⁶ 'Cati' gdxin dza ni' nutu nu nözi. Cutu nözcnë' gbaz la'y queë' Dios nacu'ë yehua' yubá len cutu nözda' neda', Zxi'në' Dios, san tuzë' Dios Xuz nöznë'.

³⁷ 'Ca na' guc dza ni' cati' ni' zoë' Noé, lëzca' cni gac cati' huöda' neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách. ³⁸ Yugu' dza ni' zì'atël ca zi'a gdxin nis guiöj le busnít yödzyú, gli'j glahuë', gulutság na'quë' len guludödë' zxi'nquë' lu yöl-la' rutság na' ga bdxintë dza gyazië' Noé lë'i barco zxon ni' benë', ³⁹ len cutu gláquibe'inë' cati' bdxintë nis guiöj le busnít yödzyú ati'

gulanitië' yúgu'tè'. Lëzca' cni gac cati' zi'a huöda' neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, nutu nu gáquibe'i. ⁴⁰ Dza huöda' la'cu'ë chopë' bönni' ladj guixi'. Tuë' uchë'a-në' quia' ati' yetué' uca'na'-në'. ⁴¹ La'cua'nu chopnu ngul nacua'nu huëtu. Tunu uchë'a-nu quia', ati' yetunu uca'na'-nu.

⁴² 'Gul-spán ládxi'li' le cutu nözili' bizxa dza huöda' neda', Xanli'. ⁴³ Na'a, gul-tsejni'i lë ni. La'naru' nöznë' xan yu'u bizxa dza guidë' gban, huanë'ë yël len cutu gu'ë latj nu quidj zö'ö quië cuan le dzö' lidxë'. ⁴⁴ Qui lë ni na', gul-spán ládxi'li' ca' lbi'ili', le huöda' neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, tu dza cutu nuzóa icjli'.

Bönni' huen dxin gdu len bönni' huen dxin cunaquë' gdu

⁴⁵ Gnë' ca' Jesús:

—¿Nuzxa caz bönni' huen dxin naquë' gdu len réjni'në', bönni' huen dxin na', xanë' cu'ë lu në'ë bunách nacua' lidxë' quië gu'ë le lágugac cati' gdxin dza? ⁴⁶ Bica' ba bönni' huen dxin na' naquë' gdu, bönni' na', cati' udxinë' xanë', duxaquë' lë' cni runë' le nudödë' xanë' lu në'ë. ⁴⁷ Le nactë rëpa' lbi'ili', yúgu'tè le dë queë' xanë', udödë' lu në'ë bönni' huen dxin na' runë' cni. ⁴⁸ Chqui' huöaquë' huia'dö' bönni' huen dxin queë' len sa' ladxë'ë, gnë': “Huadzeynë' xana', cutu huödtë'”, ⁴⁹ len chqui' su lahuë' gundë' zi' bönni' túnlenë' lë' tsazxón dxin, len su lahuë' ca' gui'j gágulenë' nup ta'zudxi, ⁵⁰ ni'r huödë' xanë' bönni' huen dxin na' tu dza cati' cuzóë' rbözë' o tu yël cutu ráquinë'. ⁵¹ Ni'r xanë' na' usaca' zi'tsquë' bönni' huen dxin na' len gunë' ga gac queë' ca na' ral-la' gac quegac nup tu'lu'z tsahui' cuingac. Ni'r cödx yechë'ë len útil-l layë'ë.

25

Runë' lsaqui' Jesús ca nac quecbi' chibi' bi'i ngul ra'bandau'

¹ Gnë' ca' Jesús:

—Ca gac quegac nup ral-la' la'yáz ga rna bë'ë Dios yehua' yubá nac ca gac quecbi' chibi' bi'i ngul ra'bandau'. Gulazi'bi' le nua'gac gui' quecbi', ati' gularubjbi' tsajtsagcbi' bönni' utság në'ë. ² Gáyu'bi' naccbi' bi'i cuta'yejni'i san yegáyu'bi' nasína'cbi'. ³ Gulazi'bi' le nua'gac gui' quecbi' bi'i ngul cuta'yejni'i na' san cutu glua'bi' yelati' za regui. ⁴ Glua'bi' za regui lu böga'dau' quecbi' bi'i sina' na' len le nua'gac gui' quecbi'. ⁵ Le gdzeynë' bönni' utság në'ë, gdöd yël laucbi' len glástëbi'. ⁶ Cati' bdxin gdu ladxì yël, byön chi'i nu rnë zidzj, rna: “Chzë'ë bönni' utság në'ë. Gul-rúj tsajtsagli'-në'.” ⁷ Ni'r gulayasbi' yúgu'tëbi' bi'i ngul na', ati' gulupa'bi' le nua'gac gui' quecbi'. ⁸ Glu'bi' didza' bi'i cuta'yejni'i na', glëbi' yugu' bi'i sina' na': “Gul-gúnn queëtu' láti'dau' za regui queëli' le tu'úl le nua'gac gui' queëtu' ni.” ⁹ Gulubi'ibi' didza' bi'i sina' na', gulanabi': “Cutu gac, le cutu bi ugán queëtu' len queëli'. Gul-tsejtsca' ga rda'u za regui, tsjõ'uli' queëli'.” ¹⁰ Tsal ni' zjacbi' zajxi'cbi' lei, bdxinë' bönni' utság në'ë. Gulayázlentëbi' lë' ga na' rac lni qui utság na' bi'i na' nacua'bi' sina' ta'bözbi' lë', ati' la' gyejytë yu'u. ¹¹ Gdöd ni' guladxinbi' ni' yezíca'rbi' bi'i ngul ra'bandau' na', ati' gululidzbi'-në', gulanabi': “Xan, Xan, bsalj queëtu'.” ¹² Lë' bubì'ë didza', rnë': “Le nactë rëpa' lbi'ili', cutu núnbë'a lbi'ili'.”

¹³ Ni'r Jesús gudxë' lequë':

—Gul-spán ládxi'li', le cutu nözili' bizxa dza o bizxa yël huöda' neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách.

Runë' lsaqui' Jesús ca nac qui dumí zaca'

¹⁴ Gnë' ca' Jesús:

—Ca gun Nu na' rna bë' yehua' yubá nac ca benë' tu bönni', chzoa tsijë' zi'tu'. Bulidzë' yugu' bönni' huen dxin queë' len glu'ë lu na'quë' yugu' le dë queë'.

¹⁵ Tuë' bönni' huen dxin na', glu'ë lu në'ë gayu' dumí zaca', len yetúë' glu'ë lu në'ë chop dumí zaca'. Yetúë' glu'ë ca' lu në'ë tu dumí zaca'. Tu tuë' glu'ë lu na'quë' tsa hueaj le la'záqui'në'. Ni'r la' gza'atë' ga nac zi'tu'.

¹⁶ Gyijë' bönni' huen dxin na' gzxì'ë gayu' dumí zaca' na', len yajtíjlenë' lei yegayu' dumí zaca'. ¹⁷ Lëzca' cni, bönni' na' gzxì'ë chop dumí na', yajtíjlenë' lei yechóp ca'. ¹⁸ Bönni' na' gzxì'ë tu dumí gyijë' len yajchö'në' lu yu, ati' lu yu ni' bucachë'ë dumí queë' xanë'.

¹⁹ 'Cati' chgdzey, budxinë' xanque' bönni' huen dxin na', ati' bugá'nlenë' lequë' tsahui'. ²⁰ Ga gzu lau bdxintë' bönni' na' gzxì'ë gayu' dumí zaca' na', len zunu'ë yegayu' dumí ca', ati' rë' xanë': "Xan, gayu' dumí glu'u lu na'a. Ni dë yegayu' dumí ca' yajtíjlena' lei." ²¹ Xanë' na' rë' lë': "Nac dxi'a. Nacu' huen dxin gdu. Tsáhui'dau' benu' cati' ni dë lu na'u láti'dau'z. Na'a szxönitër cu'a lu na'u. Gyaz ga zoa', udzjíjlennu' neda'."

²² Gdöd ni' bdxinë' ca' bönni' huen dxin na' gzxì'ë chop dumí zaca', rnë': "Xan, chop dumí glu'u lu na'a. Ni dë yechóp dumí ca' yajtíjlena' lei."

²³ Ni'r xanë' na' rë' lë': "Nac dxi'a. Nacu' huen dxin gdu. Tsáhui'dau' benu' cati' ni dë lu na'u láti'dau'z. Na'a, szxönitër cu'a lu na'u. Gyaz ga zoa', udzjíjlennu' neda'." ²⁴ Ni'r cati' bdxinë' bönni' huen dxin na' gzxì'ë tu dumí zaca' na', rnë': "Xan, nözda' nacu' bönni' bizxj, le rlapu' ga cutu guzu', len rutubu' ga cutu bchilju'.

²⁵ Qui lë ni na' gúdxida' li', ati' gyija', yajcacha'a dumí quiu' lu yu. Ni dë na'a le naqui quiu'." ²⁶ Ni'r bubi'ë didza' xanë', rë' lë': "Nacu' huen dxin cunác tsahui' len zxhuëd. Nözcnu' rlapa' ga cutu guza' len rutuba' ga cutu bchilja'.

²⁷ Qui lë ni na', dxi'ar gac quiu' la'naru' bunödzu' dumí quia' lu na'quë' bönni' lugunë' lei dxin, la'guíljenë' lei yelati', quië cati' huöda' neda', uzi'a le naqui quia' len icji ca'."

²⁸ Ni'r xanë' na' gudxë' nup nacua' ni': "Gul-cúa dumí na' dë lu në'ë bönni' ni, len gul-cú'u lu në'ë bönni' na' dë queë' chi dumí." ²⁹ Núti'tëz nu rugún dxi'a dxin le dë qui, zoa nu unödzej queë' yelati', ati' gata' queë' szxöni, san nu na' cutu rugún dxi'a dxin le dë qui, la'z dui le dë qui gdua.

³⁰ Na'a, bönni' huen dxin cunác tsahui' ni, gul-tsjachú'n-në' ni'l ga nac chul. Ni' cödx yechë'ë len utíl-l layë'ë.

Cristo cuequi xbeynë' bunách

³¹ Gnë' ca' Jesús:

—Cati' ni' huöda' neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, duná bë'a, ati' dzagquë' neda' yúgu'të gbaz la'y quia', ni'r cö'a latj tsahui' quia', ga na' cuequi xbeyda' bunách. ³² Ludúb dëra lahua' neda' bunách yödzyü ni, ati' ucu'a lequë' tsla'a hueaj ca runë' bönni' uyú bö'cu' zxila', rucu'ë-ba' tsla'a hueajba' yugu' chivo len yugu' bö'cu' zxila'.

³³ Yugu' bö'cu' zxila' na' ucu'ë-ba' cuit lë'ë yubél, ati' yugu' chivo na' ucu'ë-ba' cuit lë'ë yögl. ³⁴ Ni'r, neda', bönni' uná bë', gyëpa' nup nacua' cuit lë'a yubél, gnia': "Gul-dá ga zoa', lbi'ili' bubijë' lbi'ili' quizi queë' Xuza'. Naqui queëli' latj ga na' rna bë'ë, lë na' bupë'ë queëli' dza ni'të cati' ni' benë' yödzlyü. ³⁵ Cni naqui queëli' le gduna', ati' bennli' le gdahua'. Gbidxa' nis, ati' bennli' le gu'a.

Guca' ca bönni' rda zi'tu', ati' glu'li' neda' lidxli'. ³⁶ Byadzj le gacua', ati'

bugáculi' neda' le ráculi'. Güi'ida', ati' duyuli' neda'. Gyu'a lidx guia, ati' duyuli' neda'." ³⁷ Ni'r lubi'è didza' bönni' tsahui' na', lè' neda': "Xan, ¿batx blé'itu' Li' gdunu' ati' bugágutu' Li'? ¿Batx gbidxu' ati' benntu' le gu'u? ³⁸ ¿Batx blé'itu' Li' gdau' zi'tu' ati' glu'tu' Li' lidxtu'? ¿Batx byadzj le gacu' ati' bugácutu' Li' le rácutu'? ³⁹ ¿Batx blé'itu' Li' güi'inu' o gyu'u lidx guia ati' duyutu' Li'?" ⁴⁰ Ubi'a didza' neda', bönni' uná bē', gyēpa' lequē': "Le nactē rēpa' lbi'ili', le benli' cni queē' nu bönni' böcha'adau' ni, zal-la' naquē' bönni' ca'z, quia' néda'cza' benli' ca'."

⁴¹ Ni'r gyēpa' nup nacuá' cuit lē'a yögl, gnia': "Gul-cuít ga zoa', lbi'ili' na' nabága'li' zxguia', tsajtsazli' lu gui' cutu ul, lē na' bup'ē'ē Dios qui tu' xōhui' len quegac gbaz da'gac lei. ⁴² Cni gac queēli' le gduna', ati' cutu bennli' le gahua'. Gbidxa' nis, ati' cutu bennli' le gui'ja'. ⁴³ Guca' ca bönni' rda zi'tu', ati' cutu glu'li' neda' lidxli'. Byadzj le gacua', ati' cutu bugáculi' neda' le ráculi'. Güi'ida' lenca' gyu'a lidx guia, ati' cutu duyuli' neda'." ⁴⁴ Ni'r la'ná ca' nup na', lē neda': "Xan, ¿batx blé'itu' Li' gdunu', o gbidxu', o gucu' ca bönni' rda zi'tu', o byadzj le gacu', o güi'inu', o gyu'u lidx guia, ati' cutu gúclentu' Li'?" ⁴⁵ Ni'r ubi'a didza' neda', bönni' uná bē', gyēpa' lequē': "Le nactē rēpa' lbi'ili', le cutu bi benli' qui tu nu nutsa' ladj nup nacuá' ni, zal-la' nac ca'z nu na', cutu bi benli' quia' neda'." ⁴⁶ Ni'r bunách tua'dō' na' la' tsajtsázgactē ga ni' la'zaca' la'gui'itecz, san bunách tsahui' ni' gata' yöl-la' na'bán gdu quegac.

26

Tun xtídza'quē' bönni' gdau' la'zōnē' Jesús

¹ Cati' budx bē'ē yugu' didza' ni Jesús, gudxē' yugu' bönni' uséd queē', ² rnē':

—Nőziczli' yechóp dza gdxin Lni Pascua, ati' dza na' neda', Bönni' Nuhuōaquē' Gdu Bunách, ludōdē' neda' lu na'gac nup ludá' neda' lē'i yag cruz.

³ Ni'r guladxinē' yugu' bxuz uná bē' len bönni' gdau' tu'sēdi len bönni' gul tu'zėjni'nē' bunách judío, guludubē' ga nac lō'a lidx bxuz blau, lē' Caifás. ⁴ Ni' glun xtídza'quē' la'zōnē' Jesús, lu yöl-la' rzi' yē' quequē', quiē ludōddē' Lē'. ⁵ Ta'nē':

—Cutu gunru' lē ni dza lni, qui nadxi lun rushō bunách.

Ngul rgu'nu le rla' zxix icjē' Jesús

⁶ Cati' ni' zoē' Jesús lu yödz Betania lu yu'u lidxē' Simón, bönni' na' güi'inē' huē' nudzu' ruzōd, ⁷ bdxinnu cúdzu'lē' Jesús tu ngul, nua'nu tu böga'dau' náquini guiōj zaca', len yudz tu le rla' zxix le zaca' szxōni, ati' glu'nu lei icjē' Jesús cati' ni' rō'ē' rahuē'. ⁸ Cati' gualé'inē' lē ni bönni' uséd queē' Jesús, gulaleynē', ta'nē':

—¿Bizx quiē raqui ditj lē ni? ⁹ Guc nu guti' lē ni len si' dumí zian quiē gáclenru' bunách yechi'.

¹⁰ Cati' byōnnē' lē ni Jesús, rē' lequē':

—¿Bizx quiē rnēli' queēnu ngul ni? Dxi'a nac le bennu quia'. ¹¹ La'cuá'lentecz lbi'ili' bunách yechi', san neda' cutu ugá'nlentecza' libi'li'. ¹² Le bennu ngul ni, glu'nu neda' le rla' zxix ni, nac le rupa'nu neda' quiē dza ggacha'a yeru ba. ¹³ Le nactē rēpa' lbi'ili', gáti'tēz yödzlyú ga gac lban qui didza' dxi'a ni, lēzca' la'guixjō' bunách le bennu quia' ngul ni quiē nu tsajnéy lēnu.

Rzi' lu nē'ē Judas udōdē' Jesús lu na'quē' bönni' ta'ná bē'ē

¹⁴ Ni'r gyijé' ga na' nacu'è bxuz uná bè' Judas Iscariote, bönni' dzagué' chinnué' na' da'qué' Jesús, ¹⁵ len gudxé' lequé':

—¿Bizxa gunnli' quia' chqui' neda' udöda'-nè' Jesús lu na'li'?

Gulugá'nlené' lè' tsahui' lu'è lè' chi uruá' dumí plata. ¹⁶ Ni'r gzu lahué' Judas na' rzu rbö'è udödè' Jesús lu na'qué'.

Le ráguru' rusá' ládxi'ru' ca gutiè' Xanru'

¹⁷ Cati' nac dza rzu lau lni quequé' bönni' judío cati' tahué' yöt xtil cunazí' xnè'i, gulabigué'è ga zoé' Jesús bönni' uséd queé' len tè' Lè':

—¿Gazx rè'nnu' tsajpa'tu' queèru' gáguru'-ba' bō'cu' zxíla'dau' dzō' Lni Pascua?

¹⁸ Jesús rè' lequé':

—Gul-tseajtsca' yödž ni' ga na' zoé' tu bönni' len gul-guié'è: “Bönni' rusédnè' netu' rnè': Chza' gal-la' dza quia'. Lu yu'u lidxu' gágulengaca'-nè' bönni' uséd quia' bō'cu' zxíla'dau' dzō' Lni Pascua.”

¹⁹ Ni'r gluné' bönni' uséd queé' ca na' gna bé'iné' lequé' Jesús, ati' gulupé'è ni' le lahué' dzō' Lni Pascua.

²⁰ Cati' chgdzō' dza na', Jesús grō'lené' idxínnutè' bönni' uséd queé' tahué'. ²¹ Tsal ni' tahué', Jesús rè' lequé':

—Le nactè rēpa' lbi'ili', tu nu nutsa' ladjli' ni udöd neda'.

²² Ni'r guluhui'ni ládxi'qué', len gulanabnè' Jesús tu tuzé', ta'nè':

—Xan, ¿naru' neda'?

²³ Bubi'è didza' Jesús, rnè':

—Bönni' ni rnè' nè'è tsaxxōn len na'a lu yō'ōn, bönni' ni udödè' neda'.

²⁴ Le nactè neda', Bönni' Nuhuōaqué' Gdu Bunách, huayija' ga gatia' ca na' nayúj lu guich la'y ca ral-la' gac quia', san bica' bayechi' nu na' udöd neda' gatia'. Dxi'ar gac queé' bönni' na' la' cuguljé'.

²⁵ Ni'r bubi'è didza' Judas, bönni' na' udödè' Jesús, rnè':

—Bönni' Usédi, ¿naru' neda'?

Jesús rè' lè':

—Ja, li' na'.

²⁶ Tsal ni' tahué', gdel-lè'è yöt xtil Jesús len gudxé' Dios: “Xclenu'.” Ni'r buzzuxzjé' lei len bunödžjé' quequé' bönni' uséd queé', rnè':

—Gul-sí', gul-gagu. Lè ni le nayá' nabana'. Ca bena' qui yöt xtil ni ruluí' ca gac qui gdu ca nayá' nabana'.

²⁷ Gdel-lè'è ca' tu zxíga'dau' len gudxé' Dios: “Xclenu'.” Ni'r bunödžjé' ca' quequé', rnè':

—Gul-gui'aj yúgu'téli'. ²⁸ Lè ni ruluí' ca nac xchōna' le run tsutsu didza' cub rucá'n tsahui'. Xchōna' na' glalj ni'a quegac bunách zian quié gac unít lahué' Dios yugu' dul-la' nabága'qué'. ²⁹ Rēpa' ca' lbi'ili', cutur gui'ja' xisi le rbia lba uva ni cati' gdxinr dza ni' guí'jlēna' lbi'ili' tu le cub ga ni' rna bè'è Xuza'.

Jesús rnè' gnè' Pedro cutu nunbè'è Jesús

³⁰ Cati' budx glul-lè' yöl-la' ba queé' Dios, yjaqué' lu Gui'a Ga Rō'gac Yag Olivo. ³¹ Ni'r Jesús rè' lequé':

—Yúgu'téli' gac chop ládxi'li', uca'nli' neda' na'a dzō' ni, le nayúj lu guich la'y ca gac quia', rna: “Guna' ga gatié' Bönni' Uyú Bō'cu' Zxila', ati' láslasba' bō'cu' zxila' na'.” ³² Cati' ubana' lu yöl-la' gut, ni'r tsija' tsajnōra' lauli' zaca' luyú Galilea.

³³ Ni'r bubi'è didza' Pedro, rè' Jesús:

—Zal-la' lac chop ládxi'quë', luca'në' Li' yúgu'të', neda' cutu gac chop ladxa'a, cutu uca'na' Li'.

³⁴ Jesús gudxë' lë':

—Le nactë rëpa' li', na'a dzö' ni, cati' zi'a cödxlba' zxi'n druz, li' chgnau' tsonn lzu cutu núnbë'u neda'.

³⁵ Ni'r Pedro gudxë' Jesús:

—Zal-la' gátlentea' Li', cutu ca' gnia' cutu núnbë'a Li'.

Lëzca' cni gulanë' yúgu'të bönni' usëd queë'.

Jesús rulidzë' Dios la' yël Getsemaní

³⁶ Ni'r Jesús bdxínlenë' lequë' la' yël Getsemaní, ati' gudxë' yugu' bönni' usëd queë' na', rnë':

—Gul-có'tsca' ni tsal tsija' yelati' ni'l, tsajlidza'-në' Dios.

³⁷ Jesús bchë'ë Pedro len gropë' zxi'në' Zebedeo, ati' gzu lahuë' ruhui'nnë' len rsëbi ladxë'ë. ³⁸ Ni'r Jesús gudxë' lequë':

—Ruhui'ni ladxa'a len huatcza' lu yöl-la' rsëbi ladxí'. Gul-gá'n ni len gul-ná' yël tsazxón len neda'.

³⁹ Gdödë' Jesús yeláti'dau' ni'l, ati' ni' byechuë'. Butság lahuë' lyu len bulidzë' Dios, gnë':

—Xuza', chqui' huac, ben ga cugún bayúdx saca' qui'a lë ni, san clëg ca rë'nda' neda', san ca rë'nnu' Li' gunu'.

⁴⁰ Cati' budxinë' Jesús ga na' nacu'ë bönni' usëd queë', yajxaquë'ë lequë' tasië', ati' rë' Pedro:

—¿Naru' cu guctsa gná'lenu' neda' tsazxón yël tu chi'itëz? ⁴¹ Gul-ná' yël len gul-lidzë' Dios gnábili'-në' gáclenë' lbi'ili', cui güi'li' latj si' bë' lbi'ili' le xöhui' Satanás tu' xöhui'. Bö' nacczli' nasína'tecz, san lu yöl-la' bunáchz queëli' nacuídi'li'.

⁴² Ni'r gyijë' Jesús le buróp lzu len bulidzë' Dios, rnë':

—Xuz, chqui' cugác gunu' ga cutu saca' qui'a lë ni, ben ca rdzag ladxu'u Li'.

⁴³ Cati' böjë', leyúbl duxaquë'ë lequë' tasië' le nadödr yël yöj lauquë'.

⁴⁴ Ni'r buca'në' lequë' Jesús, ati' gyijë' leyúbl len bulidzë' Dios le bunn lzu, len tuz ca gnë' zi'al rnë'. ⁴⁵ Leyúbl böjë' ga na' nacu'ë bönni' usëd queë' len rë' lequë':

—¿Rástsali' na'a, len ruzi'tsa ládxi'li'? Gul-yutsca', chbudzág lau. Neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, chnadöda' lu na'quë' bönni' dul-la'.

⁴⁶ Gul-tsás, huajejru'. Gul-yutsca', chbdxinë' ni bönni' na' rudödë' neda'.

Ta'chë'ë Jesús nadzunë'

⁴⁷ Tsal ni' ru'ë didza' ni Jesús, la' bdxintë' ni' Judas, bönni' nabáblenë' idxínnutë' na', ati' dzagquë' lë' bönni' zian, nua'quë' guia tuchi' len yugu' yagdau'. Nasöla'quë' lequë' yugu' bxuz uná bë' len bönni' gul tu'zëjni'në' bunách judío. ⁴⁸ Judas, bönni' na' rudödë' Jesús, chbului'inë' lequë' tu le gunë' le gac bë' nu nac Jesús, gnë':

—Bönni' na' utság lahua'-në', Lë' na' Jesús. Gul-sönë'.

⁴⁹ Ni'r gbiguë'ë Judas ga na' zoë' Jesús, rnë':

—Padiux, Bönni' Usëdi.

Ni'r la' butság lautë' Lë'. ⁵⁰ Jesús rë' lë':

—Böcha'a, ¿bizxa huen za'u ni?

Ni'r gulabiguë'ë bönni' na', gulazönë' Jesús. ⁵¹ Gleycjë' guia tuchi' queë' tuë' bönni' dzaguë' Jesús len benë' huë', bchuguë' guid naguë' huen dxin queë' bxuz blau. ⁵² Jesús gudxë' lë':

—Bugú' lidx, guia tuchi' quiu' na'. Yúgu'tè nup tu'di'ini guia tuchi', lu guia tuchi' lat. ⁵³ ¿Naru' cu nõznu' huac ulidza' Xuza', ati' Lè' la' gsõla'tè' quia' ziantèr ca chinnu cõ' gbaz la'y le nac zian gayu'è tu cõ' hueaj? ⁵⁴ Chqui' guna' cni, ¿nacx gac utság le nayúj lu guich la'y, rna cni ral-la' gac quia'?

⁵⁵ Ni'r Jesús gudxè' yugu' bönni' ni':

—¿Brújtsali' nua'li' guia tuchi' len yagdau' quiè sönli' neda' ca runli' rzönli'-nè' gban? Yugu' dza grõ'a lauli' ga nac nchil gdau' busédgacda' bunách, san cutu gzxönli' neda'. ⁵⁶ Rac cni yúgu'tè lè ni quiè utság le nayúj lu guich la'y, ca na' gulanè' bönni' glu'è didza' uláz queè' Dios.

Ni'r guluca'nè' Jesús yúgu'tè bönni' uséd queè', len guluzxundjè' ni'.

Rdxinë' Jesús lauquè' bönni' gdau'

⁵⁷ Ni'r gulachè'è Jesús bönni' na' zönquè' Lè', guladxinë' lahuè' Caifás, bxuz blau, ga ni' nudubquè' ca' bönni' gdau' tu'sèdi len bönni' gul tu'zejni'i. ⁵⁸ Pedro nauzè' Jesús zi'tu' zi'tu'z, len bdxinë' ga nac lõ'a lidx bxuz blau na', quiè glé'inè' nacx utsaguè' Jesús.

⁵⁹ Guluguiljè' nu uquí Jesús yugu' bxuz uná bè' len bönni' gul tu'zejni'i len bönni' gdau' ta'bequi xbey, zal-la' si' yè'è bönni' na', quiè gac la'chuguè' queè' gatiè'. ⁶⁰ Cutu bi guludzölnè' zal-la' guladxinë' bönni' zian len gulanè' queè' le cunác. Ga budxtè guladxinë' chopè' bönni', ati' lu yöl-la' rzi' yè' quequè' gulanè' queè', ⁶¹ ta'nè':

—Bönni' ni gnè': “Huac uquindja' gdau' queè' Dios, ati' tsonn dzaz uchisa' lei.”

⁶² Ni'r gyasè' gzuinë' bxuz blau na', len rè' Jesús:

—¿Naru' cu rubi'tsu' didza'? ¿Bizxa caz lè ni ta'nè' quiu' bönni' ni?

⁶³ Jesús cutu bi gnè'. Ni'r bxuz blau gudxè' Lè':

—Ni'a queè' Xanru' Dios ban rna bé'ida' Li' quíxjö'u le nacx. Gdixjöi' netu' chqui' nacu' Li' Cristo, Zxi'nè' Dios.

⁶⁴ Jesús rè' lè':

—Ca na' rnau' naca'. Le nactè rëpa' lbi'ili', glé'ili' neda', Bönni' Nuhuõaquè' Gdu Bunách, rõ'a cuít lè'è yubél Dios, ga ni' dè lu na'a yöl-la' uná bè', len guida' lu bõaj luzxbá, gdxina' ga zoali'.

⁶⁵ Ni'r lu yöl-la' rley queè' bchözè' lari' nacuè' bxuz blau, rnè':

—Gnè' zi'è queè' Dios bönni' ni. ¿Nuzzar naquíniru' nu gnè queè' bönni' ni? Chbyõniczli' didza' xõhui' bè'è. ⁶⁶ ¿Nacx runi lbi'ili'?

Gulubi'è didza', gulanè':

—Nabaguè'è zxguia' gatiè'.

⁶⁷ Ni'r guluchijè' zxõna' lahuè' Jesús len glu'è dö' queè'. Gulagapè'è ru'è Jesús yela'què', ⁶⁸ tè' Lè':

—¿Nacstu' Li' Cristo? Gnèya'atsca' na'a, ¿nuzxa na' gdap Li'?

Pedro rnè': “Cutu núnbè'a-nè' Jesús”

⁶⁹ Tsal ni' glac lè na', lõ'al röl'è Pedro, ati' bdxinnu ga na' zoè' tunu ngul huen dxin, rnanu:

—Lèzca' li' gdálenu' Jesús, bönni' Galilea na'.

⁷⁰ Gdá'baguè'è Pedro laugac bunách nacuá' ni', rnè':

—Cutu nõzda' nuzxa qui na' ru'u didza'.

⁷¹ Cati' brujè' Pedro ga nu ryaz lõ'a, blé'inu-nè' yetunu ngul, ati' gudxnu nup nacuá' ni':

—Bönni' ni gdálenè' ca' Jesús, bönni' Nazaret na'.

⁷² Leyúbl gdá'baguë'è Pedro len gneynë' Dios, rnë':

—Cutu ca' núnbë'a-në' bönni' ni.

⁷³ Yeláti'dau'z gdzey, gulabiga' ga na' zoë' Pedro nup nacua' ni', len të' lë':

—Le nactë li' nunu' ca' tsazxõn lequë' le nac bë'u yöl-la' rui'z quiu' didza'.

⁷⁴ Nì'r gzu lahuë' Pedro rudxía dö' cuinë' len rneynë' Dios, rnë':

—Cutu ca' núnbë'a-në' bönni' ni.

La' na'z gródx'tëba' zxi'n druz. ⁷⁵ Nì'r yajneynë' Pedro didza' gudxë' lë' Jesús, gnë': “Cati' zi'a cödxlba' zxi'n druz, tsonn lzu chgnau' cutu núnbë'u neda”, ati' burujë' ni' Pedro len gródx yéchi'tsquë'.

27

Tu'dödë' Jesús lu në'è Pilato

¹ Cati' za' reni' dza na', glun xtídza'quë' yúgu'të bxuz uná bë' len bönni' gul tu'zéjni'në' bönni' judío quië ludóddë' Jesús. ² Gulachë'è Jesús náguë'è ati' guludödë' Lë' lu në'è Poncio Pilato, bönni' rna bë'è.

Ratië' Judas

³ Cati' chnózinë' Judas, bönni' na' budödë' Jesús lu na'quë' bönni' gdau', narugu queë' Jesús gatië', bui'nnë', ati' yju'ë chi uruá' dumí plata na' lu na'quë' bxuz uná bë' len yugu' bönni' gul na'. ⁴ Rë' lequë' Judas:

—Bena' dul-la' le budóda'-në' bönni' tsahui' gatië'.

Nì'r të' lë':

—Cutu gun ga cö'tu' bagu'i' lë ni. Le benczu' li' na'.

⁵ Nì'r gru'në' Judas yugu' dumí plata na' ga nac nchil gdau' ati' buzë'è ni', yajsi yenë'.

⁶ Guluzi'ë yugu' dumí plata na' bxuz uná bë', ta'në':

—Cutu gunn cu'ru' dumí ni ga rgu'ru' dumí gun, le nac lazxië' bönni' gdödi bunách.

⁷ Nì'r glun xtídza'quë', ati' glá'uinë' dumí na' tu la' yël queë' bönni' huen rö'ö quië gac ga la'gachë'è bönni' gza'a. ⁸ Qui lë ni na', ga rdxintë na'a dza nazi' lei latj na', La' Yël Rön. ⁹ Cni guc, butság lë na' gnë' Jeremías, bönni' bë'è didza' uláz queë' Dios, gnë': “Gulaguel-lë'è chi uruá' dumí plata na', tsca le gulasáqui'në' Lë' bönni' Israel, ¹⁰ ati' dumí na' glá'uinë' la' yël queë' bönni' huen rö'ö. Lë ni bului'inë' neda' Xana'.”

Rdxinë' Jesús lahuë' Pilato

¹¹ Cati' guluschinë' Jesús lahuë' Pilato, bönni' rna bë'è na', bönni' ni gnabnë' Jesús, rë' Lë':

—¿I nacu' Li' Bönni' gna bé'inë' bönni' judío?

Jesús rë' lë':

—Le nac rnau'.

¹² Cati' guluquë'è Jesús yugu' bxuz uná bë' len bönni' gul tu'zejni'i, cutu bi didza' bubi'è Jesús. ¹³ Nì'r Pilato rë' Jesús:

—¿Naru' cu ryóntsanu' cáti'ga zian le ta'në' quiu'?

¹⁴ Jesús cutu bi didza' bubi'è. Cni guc, bubannë' bönni' na' rna bë'è.

R-rugu queë' Jesús gatië'

¹⁵ Cati' nac dza Lni Pascua na', dëcz tu le runë' Pilato, bönni' na' rna bë'è, ca ta'náb bunách rusanë' tuë' bönni' yu'ë lidx guia, núti'tëz nu të'ni usanë'. ¹⁶ Dza na' yu'ë lidx guia ni' bönni' nabaguë'è zxguia', lë' Barrabás.

¹⁷ Cati' guludúb ni' bunách zian na', gnabnë' lequë' Pilato, rnë':

—¿Núzzalè' ré'nili' usana' queèli'? ¿Naru' Barrabás o Jesús, Bönni' na' lè' Cristo?

¹⁸ Cni gnè' Pilato le ráquibe'inè' guludödè' Jesús lu nè'è bönni' gdau' le tu'zxe'inè' Lè'.

¹⁹ Tsal ni' rø'è Pilato ga na' rbequi xbeynè', bsöla'nu nu tsjödø lè' ngul queè', rna:

—Cutu bi gunu' queè' bönni' tsahui' ni, le szxöni gúdxida' gdyèl lu yèl bëhcál le nac queè' Lè'.

²⁰ Gulagú'u yöl-lè'è bunách zian ni' yugu' bxuz uná bè' len bönni' gul tu'zejni'i, quiè la'nabi Pilato usanè' Barrabás na' ati' gdöddè' Jesús.

²¹ Leyúbl bè'è didza' bönni' na' rna bè'è, ré' lequè':

—¿Núzzalè' chopè' ni ré'nili' usana'-nè' queèli'?

Gulanè':

—Barrabás.

²² Ni'r Pilato gnabnè' lequè', rnè':

—¿Nacx guna' queè' Jesús, bönni' na' lè' Cristo?

Yúgu'tè' ta'nè':

—Bdè'è lè'i yag cruz.

²³ Ni'r bönni' na' rna bè'è ré' lequè':

—¿Bizxa le cunác benè'?

Zidzjr glu'è didza', ta'nè':

—Bdè'è lè'i yag cruz.

²⁴ Cati' ráquibe'inè' Pilato cutu bruj xtídzè'è, san glunr rusbö bunách, ni'r gdel-lè'è nis len gdib nè'è lauquè', rnè':

—Cutu bi zxguia' nabaga'a neda' ni'a qui yöl-la' gut queè' bönni' tsahui' ni. Le gunczli' lbi'ili' lè ni.

²⁵ Gulubí'i didza' yúgu'tè bunách ni', ta'ná:

—Yöl-la' gut queè' bönni' ni gbága'tu' netu' len la'baga' ca' zxi'ntu'.

²⁶ Ca' guc, Pilato busanè' quequè' Barrabás na'. Ni'r gna bé'inè' bönni' rjaquè' gdil-l la'guinë' Jesús, ati' gdöd ni' budödè' Lè' lu na'què' quiè ludé'è Lè' lè'i yag cruz.

²⁷ Gulaché'è Jesús lu yu'u yúlahui' nazí' lei pretorio bönni' rjaquè' gdil-l nacu'è lu nè'è bönni' na' rna bè'è, ati' ni' golutubè' ga na' zø'è Jesús yúgu'tè bönni' rjaquè' gdil-l nacu'è ni'. ²⁸ Ni'r gulagú'è lari' nacuè' Jesús len gulugacuè' Lè' tu lari' xna, ca rácugac nup ta'ná bè'. ²⁹ Guludxiè' icjè' tu bregui' zxuza' nè'i yag yøtsi' len guluzøè' tu guidau' lu nè'è yubél le ruluí' ca tu xuyág qui bönni' yúlahui'. Ni'r guluzechu zxibquè' lahuè' len golutitjè' Lè', ta'nè':

—Bica' zxön Li', rna bé'inu' bönni' judío.

³⁰ Ni'r guluchijè' Lè' zxöna', ati' guluguel-lè'è gui na' len gulaguinë' icjè'.

³¹ Gdöd golutitjè' Jesús, gulugú'è lari' na' nacuè', ati' gulugacuè' Lè' lari' queèczè'. Ni'r gulaché'è Lè' quiè tsajda'què' Lè' lè'i yag cruz.

Tu'dè'è Jesús lè'i yag cruz

³² Cati' ni' gularujè', yajxáca'què' Simón, bönni' Cirene, ati' glunè' ga bi'è yag cruz queè' Jesús.

³³ Cati' guladxinë' latj nazí' lei Gólgota, le rna lu didza' xidza', Latj Qui Böga' Icjru', ³⁴ ni' gulugui'jè' Jesús nup zi nutsi'i zxágala'aba' böa' guixi'. Cati' buxí' ru'è lei Jesús, cutu gu'nnè' gui'jè'.

³⁵ Cati' chnuda'què' Lè' lè'i yag cruz, gulaguisiè' lari' nacuè', len guluquitjè' lahui le gac bè' núzzalè' gaqui queè'. Cni guc, butság lè na'

gnë' bönni' bë'ë didza' uláz queë' Dios, gnë': "Gulaguisië' lari' nacua' len guluquitjë' lahui le gac bë'." ³⁶ Ni'r gulabö'ë ni', tu'yüë' Jesús. ³⁷ Lëzca' guluzóë' lë'i yag cruz icjlë' Jesús tu didza' rguixiö' le nabaguë'ë, rna cni: "Bönni' ni Jesús, Bönni' rna bë'inë' bunách judío."

³⁸ Ga ni' dë'ë Jesús, ni' guludë'ë ca' lë'igac yag cruz chopë' gban. Tuë' guludë'ë cuít lë'ë yubél, len yetüë' na' cuít lë'ë yögl. ³⁹ Guladödë' ni' bönni' gululídz zi'ë Jesús len golutá icjqüë', tu'titjë' Lë', ⁴⁰ ta'në':

—Ja, Li' na' uquindju' gdau' ati' tsonn dzaz ca' uchistsu' lei. Buslá cuinu' na'a chqui' nacu' Li' Zxi'në' Dios. Bötjtsca' lë'i yag cruz na'.

⁴¹ Lëzca' cni gulutitjë' Lë' yugu' bxuz uná bë' len bönni' gdau' tu'sëdi len yugu' bönni' gdau' fariseo, len bönni' gul tu'zejni'i, ta'në':

⁴² —Yugu' nu yubl buslé' bönni' ni, san cutu gac uslá cuinë'. Chqui' naquë' bönni' gna bë'inë' bunách Israel, huötjtsquë' na'a lë'i yag cruz, ati' tséjlë'tu' Lë'. ⁴³ Lë' buzxöni ladxë'ë Dios. Dios uslaczë' Lë' na'a chqui' rë'nnë' Lë', le gnë': "Zxi'në' Dios naca'."

⁴⁴ Lëzca' cni gululídz zi'ë Lë' gban na' da'quë' lë'igac yag cruz ga ni' dë'ë Jesús.

Ratië' Jesús

⁴⁵ Cati' bdxin huagbídz, bchul gdtüë yödzlyú ga bdxintë gdu rdöd xhuö. ⁴⁶ Gdu rdöd xhuö na', bë'ë zidzj didza' Jesús, rnë':

—Elí, Elí, ¿lama sabactani?

Didza' ni rna lu didza' xidza': "Dios quia', Dios quia', ¿bixz quië nubíj ladxu'u neda'?"

⁴⁷ Cati' gulayöni didza' ni nup nacua' ni', ta'ná:

—Bönni' ni rulidzë' Elías, bönni' ni' bë'ë didza' uláz queë' Dios.

⁴⁸ La' gxítit'ë tuë' bönni' nutsë'ë ladjquë' len gdel-lë'ë tu le blul rxzup nis, ati' buxúpínë' lei nup zi len buzóë' lei lu gui, ati' butsaguë' lei ru'ë Jesús quië xupë'. ⁴⁹ Ni'r yela'quë' bönni' ni' ta'në':

—Glözgar. Úyútsca'ru' chqui' huidë' Elías uslé' Lë'.

⁵⁰ Leyúbl grödxyé'ë zidzj Jesús ati' burujtë bö' nacczë', guttë'. ⁵¹ La' na'z bröza'të lari' nal-la' lu gdau', bruj chopl le gdel-la' icjl ga bdxintë xni'i. Ni'r gtit luyú len gualá'a guiöj. ⁵² Gulayálj yeru ba quegac nup chnatgac, bönni' ni' gulayejlë'ë Dios, ati' gulubanë' bönni' na'. ⁵³ Gdöd bubanë' Jesús, gfulurujë' yeru ba quequë' bönni' na' len gulayazië' yödz la'y Jerusalén, ga ni' gulale'i lequë' bunách zian.

⁵⁴ Ni'r cati' gualalë'inë' gtit luyú len lë na' glac, gládxinë' bönni' ni' nacu'ë lu në'ë bönni' rjaquë' gdil-l lenca' bönni' rjaquë' gdil-l nacua'lenë' lë' tu'yüë' Jesús, ta'në':

—Le nactë bönni' ni guquë' Zxi'në' Dios.

⁵⁵ Zi'tu'z gulacua'nu ni' ngul zian tu'yunu Jesús, ngul na' guladálennu Jesús cati' ni' buzë'ë luyú Galilea, ati' glunnu xchinë', gulagu'nu le glahuë'. ⁵⁶ Nútsa'cnu ca' ladjcnu María Magdalena len María, xna'quë' Jacobo len José, ati' zoanu ca' ni' xna'quë' zxi'në' Zebedeo.

Ta'gu'ë Jesús yeru ba nadj lë'i gui'a guiöj

⁵⁷ Cati' chrdzö' dza na', bdxinë' ni' José, bönni' Arimatea, bönni' dë yöl-la' tsahui' queë', len dë'ë ca' Jesús. ⁵⁸ Yajyüë' Pilato bönni' ni len gnabë' latj u'ë Jesús. Ni'r Pilato gna bë'ë lunödzejë' queë' Jesús. ⁵⁹ Gzxi'ë Lë' José len buchölinë' Lë' tu lari' dxi'a. ⁶⁰ Ni'r glu'ë Lë' yeru ba cub queë' le naguidjë' lë'i gui'a guiöj. Budë'ë tu guiöj blag zxön ga nu ryaz yeru ba

na' ati' zhuöjè'. ⁶¹ Gulacua'nu ni' María Magdalena len yetunu María ca', rö'cnu ra' yeru ba na'.

Tun chi'è ba queë' Jesús bönni' rjaquë' gdil-l

⁶² Cati' za' rení' yetú dza, gdöd gulupé'è qui dza la'y quequë' bönni' judío, guludubë' ga zoë' Pilato yugu' bxuz uná bè' len yugu' bönni' gdau' fariseo. ⁶³ Të' Pilato:

—Bönni', rajneytu' bi gnë' bönni' rzi' yë' na', cati' ni' zoë' nabanë', gnë': “Cati' gac tsonn dza ubana' lu yöl-la' gut.” ⁶⁴ Qui lë ni na' gna be'i nup lun chi'i ba ni' ga gdxintë dza bunn, cui djaquë' chdzö'l bönni' uséd queë' lubijë' Lë'. Ni'r lë' bunách: “Bubanë' Jesús lu yöl-la' gut.” Chqui' cni' gac, didza' cunác lu'è guntër huia'dò' ca ben didza' cunác na' glu'è zi'al.

⁶⁵ Pilato gudxë' lequë':

—Ni nacu'è bönni' rjaquë' gdil-l. Gul-chë'è queëli'. Gul-tséaj, gul-gún chi'i yeru ba na' tsca sáqui'li' gunli'.

⁶⁶ Ni'r yjaquë' ni' len guluseyjë' dxi'a yeru ba na', len guludé'è lë'i guiöj na' tu le gac bë' chqui' gsalj, ati' guluca'në' ni' bönni' rjaquë' gdil-l lun chi'è lei.

28

Rubanë' Jesús lu yöl-la' gut

¹ Cati' chgdöd dza la'y quequë' bönni' judío, len chza' rení' dza domingo, yajyucnu yeru ba queë' Jesús María Magdalena len yetunu María na'.

² Tsalz gtit luyú. Cni' gac, le bötjè' tuë' gbaz la'y queë' Xanru' narujë' yehua' yubá. Bdxinë' ra' yeru ba na' ati' gduë' guiöj blag zxön na' len grö'è lu guiöj na'. ³ Nalá' lahui gbaz la'y na' ca yös yení', ati' zxíla'dau'z nac lari' nacuë'. ⁴ Cati' gualé'inë' lë' bönni' na' rjaquë' gdil-l tun chi'è yeru ba na', gládxinë' lë' len gulazzizië'. Guladzö'è lu yu, glaquë' ca bönni' nat. ⁵ Ni'r gbaz la'y na' gudxë' yugu' ngul na', rnë':

—Cutu gádxili'. Nözda' ruguiljli'-në' Jesús, bönni' na' guludé'è Lë' lë'i yag cruz. ⁶ Cutu zoë' ni le chbubanë' ca na' chgnaczë' Lë'. Gul-dá, uyuli' ga ni' guté' Xanru'. ⁷ Gul-tséaj na'a, gul-tsjödx-quë' bönni' uséd queë' chbubanë' Jesús lu yöl-la' gut, ati' na'a Léczë' nörë' lauli' zaca' luyú Galilea. Ni' ulé'ili'-në'. Chgudxa' lbi'ili' le glu'è Dios lu na'a.

⁸ Ni'r la' guluzá'tënu ra' yeru ba na', tádxinu len tu'dzjínu, ati' jarélu'cnu zjacnu zajtixjöi'cnu yugu' bönni' uséd queë'. ⁹ Tsal ni' zjacnu, yajtsaguë' lecnu Jesús, len rë' lecnu:

—Padiux.

Ni'r gulabíga'nu ga zoë' Jesús len gulunída'nu ni'è. Gulayj ládxi'cnu Lë'. ¹⁰ Ni'r Jesús rë' lecnu:

—Cutu gádxili'. Gul-tséaj, gul-tsajtixjöi'-cnë' böcha'a tsjaquë' zaca' luyú Galilea, ati' ni' lulé'inë' neda'.

Le gulaguíxjö'è bönni' rjaquë' gdil-l

¹¹ Tsal ni' zjacnu ngul na', guludxinë' lu yödz ni' bönni' na' rjaquë' gdil-l glun chi'è yeru ba na', ati' gulaguíxjöi'në' yugu' bxuz uná bè' yúgu'të lë na' glac. ¹² Cati' chgulutubë' bönni' gul tu'zejni'i, glun xtídza'quë'. Ni'r dumí zian gulunödzjë' quequë' bönni' na' rjaquë' gdil-l. ¹³ Të' lequë':

—Cni' gnali': “Guládxinë' chdzö'l bönni' uséd queë' len gulubijë' Lë' tsal ni' rastu'.” ¹⁴ Chqui' huayönnë' lë ni bönni' rna bè'è, netu' uzéjni'tu' lë' len guntu' ga cutu bi gunë' queëli'.

¹⁵ Ni'r gulazi'è dumí na' bönni' na' rjaquë' gdil-l ati' yjenquë' ca na' chnazëdquë'. Cni guc, tu'zë' didza' ni bönni' judío ga rdxintë na'a dza.

Jesús rsölë'ë yugu' bönni' gbaz queë'

¹⁶ Ni'r yjaquë' luyú Galilea idxineaajtë' bönni' usëd queë' Jesús, ati' guladxinë' lu guí'adau' na' chbului'inë' lequë' Jesús. ¹⁷ Cati' gululé'inë' Jesús, gulayíj lãdxi'quë' Lë', san la'quë' glac chop lãdxi'quë'. ¹⁸ Ni'r gbiguë'ë Jesús ga na' nacu'ë, len rë' lequë':

—Dios chnudödë' lu na'a yúgu'të yöl-la' uná bë' yehua' yubá len luyú ni. ¹⁹ Qui lë ni na', gul-tséaj, gul-tsajsëdi yúgu'të bunách gza'a gdutë yödzyú. Gul-quíl lequë' nis, ugunli' dxin lë' Dios Xuz, len lë' Dios Zxi'n, len lë' Dios Bö' La'y. ²⁰ Gul-sëdi lequë' lunë' yúgu'të lë na' gna bé'ida' lbi'ili'. Gul-yutsca', néda'cza' zóalena' lbi'ili' yúgu'të dza ga gdxinr dza udx qui yödzyú. Ca' gac.

DIDZA' DXI'A BUZUJË' LU GUICH SAN MARCOS

Lban benë' Juan, bönni' buquilë' bunách nis

¹ Cni gzu lau didza' dxi'a ca guc queë' Jesucristo, Zxi'në' Dios.

² Butság lë na' buzujë' lu guich Isaías, bönni' bë'ë didza' uláz queë' Dios, le gnë' Dios:

Byutsca'. Rsöla'a bönni' gbaz quia', nörë' Lau'.

Lë' upë'ë nöz ga tödu'.

³ Yön chi'ë bönni' ulidzë' zidzj lu latj ca'z, gnë':

“Gul-pá' nöz gdxin queëli' Xanru'.

Gul-bíj li yugu' nöz las tödë'.”

⁴ Lë ní butság, le ruquilë' bunách nis Juan lu latj ca'z, len runë' lban quië la' díl bunách nis, bönni' na' gulubí'i ládxi'quë' quië unít lahuë' Dios ca nac dul-la' nabága'quë'. ⁵ Gularúj bunách zian yúgu'të yödZ luyú Judea lenca' Jerusalén, yjaquë' ga na' zoë' Juan, ati' Juan na' buquilë' lequë' nis lu yegu Jordán, bönni' na' gulaxóalëpë' dul-la' nabága'quë'.

⁶ Nacuë' Juan lari' náquini lítsa'ba' böa' len tu pan guid núguë'ë lë'ë. Rahuë'-ba' böchi'zú len ri'jë' le zxiq qui bözdau'. ⁷ Runë' lban Juan, rnë':

—Zi'a zë'ë bönni' töd na'a, naprë' yöl-la' uná bë' ca neda'. Cutu naca' neda' lsaca' yechua', gleycja' lölë' nudë'ë. ⁸ Neda' ruquila' lbi'ili' nis, san Lë' gunë' le rulu'z yöl-la' rdil nis ni, uchizië' lbi'ili' Dios Bö' La'y.

Rdilë' Jesús nis

⁹ Tu dza ni' brujë' Jesús yödZ Nazaret luyú Galilea, ati' buquilë' Lë' nis Juan na' lu yegu Jordán. ¹⁰ Cati' burujë' lu nis Jesús, la' na'z blé'inë' gyalj luzxbá len ruhuötjë' Dios Bö' La'y, ruluí' cuinë' ca budödau', dusóalenë' Lë'. ¹¹ Byön chi'i nu rui' didza' yehua' yubá, rna:

—Li' nacu' Zxi'na'. Nadxi'ida' Li' len rdzag ladxa'a Li'.

Rë'ni tu' xöhui' ugáp Jesús dul-la'

¹² Ni'r bayúdx bchë'ë Jesús lu latj ca'z Dios Bö' La'y. ¹³ Choa' dza gzoë' Jesús latj ca'z na', ati' gu'ni Satanás tu' xöhui' ugáp Jesús dul-la'. Gzoë' Jesús ga ni' ta'daba' böa' guixi' dzö'ba' guí'adau'. Gláclenë' Jesús gbaz la'y queë' Dios, gulagu'ë le gdahuë'.

Rusëdnë' bunách Jesús luyú Galilea

¹⁴ Gdöd gulagu'ë Juan na' lidx guia, zijë' Jesús luyú Galilea. Runë' lban ni' qui didza' dxi'a ca rna bë'ë Dios. ¹⁵ Cni rnë':

—Chbdxin dza. Chzoa duná bë'ë ni Dios. Gul-bí'i ládxi'li' len gul-tsejllë' didza' dxi'a ni.

Rulidzë' Jesús tapë' bönni' uzön böl

¹⁶ Tsal ni' rdë' Jesús ra' nis zxon qui Galilea, blé'inë' Simón len Andrés, bönni' böchë'ë Simón na'. Nacquë' uzön böl len ta'chiljë' yöxj böl quequë' lu nis na'. ¹⁷ Gudxë' lequë' Jesús, rnë':

—Gul-dutá' neda', ati' guna' ga gchë'li' quia' bunách, gunli' ca runli' rzönli'-ba' böl.

¹⁸ La' guluca'ntë' yöxj quequë', zjáclenë' Jesús.

¹⁹ Gdödë' Jesús yeláti'dau' ni'l ati' ni' blé'inë' Jacobo len Juan, yugu' zxi'në' Zebedeo, nacu'ë lë'i bárcodau' quequë', tu'únë' yöxj böl quequë'.
²⁰ La' bulidztë' lequë' Jesús, ati' guluca'në' xuzquë' Zebedeo, dzaguë' yugu' huen dxin queë' lë'i bárcodau' na', ati' zjáclenë' Jesús.

Tu bönni' yu'u lë' bö' xöhui'

²¹ Guladxinë' yödz Capernaum Jesús len bönni' da'quë' Lë'. Cati' ni' nac dza la'y quequë' bönni' judío, gyazië' Jesús yu'u ga tu'dubë' tu'sëdë' queë' Dios bönni' judío, ati' ni' gzu lahuë' rusëdnë' nup nudubgac ni'.
²² Gulubannë' ca na' rusëdnë' Jesús, le rusëdnë' ca runë' bönni' dë lu në'ë len clëg ca tunë' bönni' gdau' usëdi. ²³ Zoatë' ca' ni' lu yu'u ga na' tu'dubë' tu'sëdë' queë' Dios tu bönni' yu'u lë' bö' xöhui', ati' grödxyë'ë bönni' na',
²⁴ rnë':

—¿Bizxa rál-la'tu' quiu', Jesús, bönni' Nazaret? ¿Za'tsu' usnitiu' netu'? Núnbë'a Li', nacu' Bönni' La'y queë' Dios.

²⁵ Buzeynë' lei ba nadx Jesús, rnë':

—Bseyj ru'u len burúj lu bönni' ni.

²⁶ Ni'r buxiztsca bönni' na' yu'u lë' bö' xöhui' na', ati' grödxya'a zidzj, len la' burujtë. ²⁷ Gulubannë' yúgu'të bönni' nacu'ë ni', ati' gulanabi lza'quë', ta'në':

—¿Bizxa caz lë ni? ¿Naru' nactsa zxba cub? Len yöl-la' uná bë' rna bé'inë' yugu' bö' xöhui', ati' tun ca rnë'.

²⁸ La' gzëtë didza' qui yöl-la' huac queë' Jesús, gulayöni bunách gdu'të luyú Galilea na'.

Ruúnë' Jesús xna'nu ngul queë' Pedro

²⁹ Ni'r burujë' Jesús lu yu'u ga na' tu'dubë' tu'sëdë' queë' Dios, len la' gyéajlentë' Jacobo len Juan, guladxinë' lidxquë' Simón len Andrés. ³⁰ Ni' dënu xna'nu ngul queë' Pedro, yu'unu tu xla. La' gulaguíxjöi'tenë' Jesús ca rac queënu. ³¹ Ni'r gbiguë'ë Jesús, ati' gdel-lë'ë na'nu, bchisé'-nu. La' burujtë tu xla na' yu'unu, ati' bupa'nu le glahuë'.

Ruúnë' Jesús zian nup te'i

³² Cati' chrdzö', ca gdxia gbidz, la' djuá'gactë' ga zoë' Jesús yúgu'të nup te'i len bönni' yu'u lequë' bö' xöhui'. ³³ Gulaguír ga nu ryz yu'u ga na' zoë' Jesús yúgu'të bunách lu yödz. ³⁴ Jesús bunë' zian nup te'i, nac zian guidzhuë' té'inë'. Bubijë' ca' zian bö' xöhui' yu'ugac bunách na'. Cutu bë'ë latj la'në' bö' xöhui' na' le núnbë'gac Lë' Nu naquë'.

Runë' lban Jesús luyú Galilea

³⁵ Zí'adau' gyasë' Jesús, ni' nac chul. Brujë' yödz na', zijë' tu latj ca'z, ati' ni' bulidzë' Dios. ³⁶ Zajtiljquë' Jesús Simón len nup nacua'len lë'. ³⁷ Cati' yajxáca'quë' Lë', të' Lë':

—Tu'guílj Li' yúgu'të bunách.

³⁸ Ni'r gudxë' lequë' Jesús, rnë':

—Huayejru' yugu' dzag yödz, quië guna' ca' lban ni'. Qui lë ni na' bruja'.

³⁹ Cni' guc, gdödë' Jesús gdu luyú Galilea, runë' lban lu yu'u gap tu'dubë' tu'sëdë' queë' Dios bönni' judío len rubijë' bö' xöhui' yu'ugac bunách.

Bönni' ré'inë' huë' nudzu' ruzöd

⁴⁰ Bdxinë' ga zoë' Jesús bönni' ré'inë' huë' nudzu' ruzöd. Buzechu zxibë' len gúta'yuë' lahuë', rnë':

—Chqui' rë'nnu', huac unu' neda'.

41 Buechi' ladxë'ë lë' Jesús. Bulí në'ë, gdanë' lë' len gudxë' lë':

—Rë'nda'. Chnuhuöacu'.

42 Ca gnë' ca', la' bunittë huë' ré'inë', böaquë' dxi'adau'. 43 Ni'r buzeynë' bach bönni' na' Jesús len la' busöla'të' lë'. 44 Cni gudxë' lë':

—Nutu nu gui'u ca bena' quiu', san gyeaj, yajluí' cuinu' lahuë' bxuz, len yajnödzej quië le böacnu' li' qui gdau' ca na' gna bë'ë Moisés, lë na' uluí' bunách chnuhuöacu'.

45 Burujë' bönni' ni len gzu lahuë' rguíxjöi'në' bunách zian ca guc queë'. Le buzë' didza' ni, cutur guc tsazië' yalj lulu nitú lu yödz Jesús, san gzoazë' ni'l gap nac lu latj ca'z. Ga ni' zoë' Jesús guladxín lahuë' bunách yúgu'të yödz.

2

Bönni' ré'inë' huë' nacu'në' bin

1 Cati' chgdöd chop tsonn dza, buazië' Jesús yödz Capernaum, ati' gzë didza' zoë' yu'u. 2 La' guludubtë bunách zian ga na' zoë' Jesús, ga bdxintë cutur gzxaqui' la'cu'ë ni', ni ra' yu'u, ati' Jesús benë' lban qui xtidzë'ë lauquë'. 3 Ni'r guladxinë' ga na' zoë' Jesús tapë' bönni', nua'quë' tu bönni' huë' nacu'në' bin. 4 Cutu guc la'dxinë' lahuë' Jesús le nacuá' ni' bunách zian. Qui lë ni na' gulasaljë' cju'u ca dödl ga zoë' Jesús. Cati' budx guludxië' yeru na', ni' guluzötjë' le deynë' bönni' huë' na'. 5 Cati' gúquibe'inë' Jesús ca na' ta'yejlë'ë Lë', gudxë' bönni' huë' na':

—Zxi'na', chbunít lahua' li' ca nac dul-la' nabagu'u.

6 Rö'quë' ni' la'quë' bönni' gdau' usëdi, ta'zá' ládxi'quë', ta'në': 7 “¿Bizx quië ru'ë cni didza' bönni' ni? Ruca'në' ca'z Dios. Nutu nu bönni' gac unít lahuë' dul-la'. Tuzë' Dios gac gunë' lë ni.” 8 La' gúquibe'itenë' Jesús le ta'zá' ládxi'quë', ati' gudxë' lequë':

—¿Bizx quië rza' ládxi'li' cni? 9 Cutu nac baníg nu guiëz bönni' huë' ni chbunít lau dul-la' nabaguë'ë, san nac baníg nu gun ga huöasë' len u'ë le deynë' len uzë'i ni'ë. 10 Guna' le gac bë' neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, dë lu na'a luyú ni unít lahua' dul-la' nabága'gac bunách.

Ni'r Jesús gudxë' bönni' huë' na':

11 —Li' rëpa': “Gyas. Bua' le deynu' len böaj lidxu'.”

12 La' gyastë' bönni' huë' na', bu'ë le gúti'në' len burujë' laugac yúgu'të nup nacuá' ni'. Gulubannë' yúgu'të' len gulagu'ë Dios yöl-la' ba, ta'në':

—Gatga rlé'initu' le cni.

Jesús rulidzë' Leví

13 Burujë' yödz Capernaum na' Jesús, gdödë' leyúbl ra' nis zxön. Guludúb ga zoë' Jesús bunách zian, ati' Lë' busëdnë' lequë'. 14 Cati' rdödë' ni' Jesús, blé'inë' Leví, zxi'në' Alfeo, rö'ë ga ruquizzjë' uláz qui yödz zi'tu'. Jesús gudxë' lë':

—Gda' neda'.

La' gyastë' Leví na', zéajlenë' Jesús.

15 Gdöd guc lë ni, rö'ë Jesús rahuë' lu yu'u lidxë' Leví na', ati' röl'enquë' tsaxxön Jesús len yugu' bönni' usëd queë' zian bönni' uquízxj len yela'quë' bönni' ca'z. Cni guc, le rjaclen Jesús bunách zian. 16 Cati' gualé'inë' Lë' bönni' gdau' tu'sëdi len yugu' bönni' gdau' fariseo, rö'ë rágulenë' tsaxxön yugu' bönni' uquízxj len yela'quë' bönni' ca'z, glë' yugu' bönni' usëd queë' Jesús, ta'në':

—¿Bizxa caz runtsë'? Ri'j rágulenë' yugu' bönni' uquízjx len yela'quë' bönni' dul-la'.

¹⁷ Byönnë' Jesús didza' ni tu'ë len gudxë' lequë':

—Cutu naquínigac nu un bunách nup nacua' dxi'a, san nup te'í naquínigac nu un bunách. Za'a neda', clëg dulídizgaca' bunách tsahui', san rulídizgaca' bunách dul-la' quië lubí'i ládxi'gac.

Ru'ë Jesús didza' qui yöl-la' run gubás

¹⁸ Tu dza ni' tunë' gubás bönni' da'quë' Juan len bönni' da'quë' yugu' bönni' gdau' fariseo, ati' guladxín ga zoë' Jesús nup gulanabi Lë', ta'ná:

—¿Bizx quië tunë' gubás bönni' da'quë' Juan len bönni' da'quë' yugu' bönni' gdau' fariseo, san bönni' da'quë' Li' cutu tunë' gubás?

¹⁹ Bubi'ë didza' Jesús, rë' lequë':

—¿Naru' ráquitsali' lun gubás nup nacua' lni queë' bönni' utság në'ë tsal ni' zóalenë' lequë' bönni' na' utság në'ë? Tsal ni' zóalenë' lequë' bönni' na' utság në'ë, cutu gac lunë' gubás. ²⁰ Gdxin dza cati' gduë' bönni' na' utság në'ë, cutur sóalenë' lequë', ati' dza ni'r lunë' gubás.

²¹ 'Nutu nu bönni' udë'ë tu lari' cubdau' lu lari' chnatëb, le uxú'n lari' cub na' len huachöza' lari' tëb na', ati' huaröza'r lari' tëb na'. ²² Lëzca' cni nutu nu bönni' quë'ë xisi uva cub lu rö'ö bidx náquini guid, le gal xisi uva cub na' len ulá'a rö'ö bidx na' náquini guid, ati' glalj xisi uva na' len gac ditj rö'ö náquini guid. Xisi uva cub lu rö'ö náquini guid cub ral-la' ca'aru'.

Ta'leycjë' deu dza la'y bönni' da'quë' Jesús

²³ Tu dza la'y quequë' bönni' judío, gdödë' Jesús gap dë yöl zxo'a' xtil, ati' bönni' usëd queë' gulazú lauquë' ta'leycjë' deu ga dxia zxo'a' xtil. ²⁴ Ni'r glë' Jesús bönni' gdau' fariseo, ta'në':

—Byutsca'. ¿Bizx quië tunë' bönni' da'quë' Li' le cutu ral-la' gunru' dza la'y?

²⁵ Jesús gudxë' lequë':

—¿Naru' cu nulábnili' ca benë' David cati' gdunë'? Byadzj le lahuë', lë' len nup nacua' len lë' ²⁶ ati' gyazië' lu yu'u queë' Dios cati' ni' naquë' bxuz blau Abiatar, len gdahuë' yöt xtil tu'cu'ë lahuë' Dios, lë na' cutu dë latj nu gagu, san tuz bxuz dë latj lahuë' lei. Bë'ë ca' le lahuë' bönni' nacua' lenë' lë'.

²⁷ Ni'r Jesús gudxë' lequë':

—Dios benë' dza la'y quië luzí' xbey bunách, clëg benë' bunách quië lun chi'i dza la'y. ²⁸ Qui lë ni na', neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, naca' Xani dza la'y.

3

Ruúnë' Jesús bönni' narequi' në'ë

¹ Leyúbl gyazië' Jesús tu lu yu'u ga tu'dubë' tu'sëdë' queë' Dios bönni' judío, ati' zoë' ca' ni' bönni' narequi' në'ë. ² Tu'yúë' Jesús bönni' gdau' ni' chqui' unë' bönni' na' dza la'y, le të'nnë' luquíë' Lë'. ³ Ni'r gudxë' bönni' na' narequi' në'ë Jesús, rnë':

—Gyas len gzui laugac bunách ni.

⁴ Gnabnë' bunách ni' Jesús, rnë':

—¿Naru' dë latj gunru' le nac dxi'a cati' nac dza la'y o gunru' le cunác? ¿Naru' dë latj gunru' ga la'del-li' yöl-la' na'bán bunách o usnitru' lei?

Gulacua' dxiz bunách ni'. ⁵ Ni'r len yöl-la' rley queë', buyúe' Jesús bunách na' nacuá' gdu cuitië', ruhui'nnë' le nacquë' zid ladxi'. Gudxë' bönni' na' narequi' në'ë, rnë':

—Bli na'u.

Ni'r bulí në'ë bönni' na' ati' böactë dxí'adau' në'ë. ⁶ Ni'r gulurujë' bönni' gdau' fariseo ati' la' gluntë' tsaxxón didza' len bönni' da'quë' Herodes bi lunë' queë' Jesús, quië ludöddë' Lë'.

Tu'dúb ra' nis zxön bunách zian

⁷ Buzë'ë ni' Jesús tsaxxón len bönni' da'quë' Lë', bdxinë' ra' nis zxön, ati' zjaclen Lë' bunách zian narujgac luyú Galilea len luyú Judea. ⁸ Guladxín ca' ga zoë' Jesús bunách zian narujgac Jerusalén len luyú Idumea len yetslá'a yegu Jordán len yödz nacuá' gdu zbi'il ga nacuá' yödz Tiro len yödz Sidón. Cni glunë', le gulayönnë' ca nac yugu' le zxön runë' Jesús. ⁹ Qui lë ni na' Jesús gna bé'inë' bönni' da'quë' Lë' lucöztecze' tu bárcodau' ga gac cuenë', cui luquí lutsútsj Lë' bunách zian na'. ¹⁰ Cni guc, le chbunë' zian nup te'i, ati' gulaguír ga zoë' bunách zian na' quië la'gán Lë'. ¹¹ Cati' gulale'i Jesús bö' xöhui' yu'ugac bunách, guludxiga' xni'ë Jesús bunách na' yu'ugac, len gulabödxya'a, ta'ná:

—Nacu' Li' Zxi'në' Dios.

¹² Buzeyne' ba nadx bö' xöhui' na' Jesús, cui la'guixjö' nu naquë' Lë'.

Rbö'e' Jesús chinnu bönni' lacquë' gbaz queë'

¹³ Ni'r grenë' Jesús tu lu guí'adau', ati' ni' bulidzë' nup rë'nnë'. Gulabiguë'ë gdu cuitië' bönni' ni. ¹⁴ Bucu'ë chinnuë' bönni' ni Jesús, quië la'cuá'lenë' Lë' len quië gsölë'ë lequë' tsjenquë' Iban. ¹⁵ Budödë' lu na'quë' yöl-la' huac luúnë' nup te'i len lubijë' bö' xöhui' yu'ugac bunách. ¹⁶ Cni nacgac laquë':

Simón, (nuzóë' Jesús yetú lë', Pedro),

¹⁷ Jacobo,

Juan, (bönni' böchë'ë Jacobo, ati' nacquë' zxi'në' Zebedeo. Chopë' ni, Jesús buzóë' yetú laquë', Boanerges, le rna lu didza' xidza': "Bönni' snia' ca gziu"),

¹⁸ Andrés,

Felipe,

Bartolomé,

Mateo,

Tomás,

Jacobo, (zxi'në' Alfeo),

Tadeo,

Simón, (bönni' rui' ladxë'ë yödz queë'),

¹⁹ Judas Iscariote, (bönni' udödë' Jesús lu na'quë' bönni' ludöddë' Lë').

Ta'në': dzag Jesús tu' xöhui'

Gdöd ni' guludxinë' tu lu yu'u Jesús len bönni' da'quë' Lë'. ²⁰ Leyúbl gulaguír ga zoë' Jesús bunách zian, ati' cutur guta' latj lahuë' yöt Jesús len bönni' na' da'quë' Lë'. ²¹ Cati' gulayönnë' ca rac queë' Jesús di'a dza queë', guladxinë' ni' quië luchë'ë Lë', ta'në': "Rchixi icjë'."

²² Lëzca' cni gulanë' queë' bönni' gdau' usëdi, narujquë' Jerusalén, ta'në':

—Dzag Lë' Beelzebú, xangac bö' xöhui', ati' len yöl-la' uná bë' qui rubijë' yugu' bö' xöhui'.

²³ Ni'r bulidzë' bönni' gdau' tu'sëdi na' Jesús, len benë' lsaqui', rnë':

—¿Naru' ubijtsa la' cuinzi Satanás tu' xõhui'? ²⁴ Chqui' la'rúj chopl bunách tu yödZ, len la'dil-len lza'gac, cutu gac gdia' yödZ na'. ²⁵ Lëzca' cni chqui' la'rúj chopl bunách nacua' tu yu'u, len la'dil-len lza'gac, cutu gac la'día' bunách nacua' yu'u na'. ²⁶ Qui lë ni na', chqui' tá'baga' lzë'i Satanás tu' xõhui', narujgac chopl bö' xõhui' ati' cutu gac gdia' yöl-la' uná bë' qui, san chzoa udx qui.

²⁷ 'Nutu nu gac tsaz lidxë' tu bönni' nal len cuiaj yöl-la' tsahui' queë' chqui' cutu gäguë'ë zi'al bönni' nal na', ati' ni'r sáqui'në' cuijë' le dzö' lidxë'.

²⁸ 'Le nactë rëpa' lbi'ili': Dios gac unít lahuë' bunách ca nac yúgu'të dul-la' nabága'gac len ca nac yúgu'të didza' xõhui' ta'ná, ²⁹ san núti'tëz nu gnë xõhui' queë' Dios Bö' La'y, gatga unít lahuë' nu na' Dios. Tsaz nabaga' zxguia' nu na'.

³⁰ Cni gnë' Jesús le ta'në' queë' bönni' gdau' usëdi na', ta'në': "Dzag Lë' tu' xõhui'."

Nu nac xnë'ë Jesús len bönni' böchë'ë

³¹ Ni'r guladxinë' ga zoë' Jesús yugu' bönni' böchë'ë lenca' xnë'ë. Gulacu'ë lö'al len gulasölë'ë nu tsajlídZ Jesús. ³² Glë Jesús bunách zian na' rö'gac cuitië', ta'në':

—Nacu'ë lö'al yugu' bönni' böchu'u lenca' xna'u, tu'lidzë' Li'.

³³ Bubi'ë didza' Jesús, gudxë' lequë':

—¿Nuzxa caz na' xna'a, len nupxcz bönni' böcha'a?

³⁴ Ni'r buyüë' nup na' rö'gac gdu cuitië', rnë':

—Gul-yutsca'. Nup ni nacgac ca xna'a len yugu' bönni' böcha'a. ³⁵ Nu run ca rë'nnë' Dios, nu ni nac ca bi'i böcha'a len bi'i zana' lenca' xna'a.

4

Runë' lsaqui' Jesús ca nac queë' bönni' guz

¹ Leyúbl gzu lahuë' Jesús rusëdnë' bunách ga nac ra' nis zxon. Guludúb ga zoë' bunách zian ati' grenë' Jesús tu lë'i bárcodau' zxoá lu nis na', len grö'ë ni', ati' yúgu'të bunách na' gulacua' luyú ra' nis na'. ² Zian le busëdnë' lequë' Jesús, benë' lsaqui'. Tsal ni' rusëdnë' lequë', rnë':

³ —Gul-zë nagli' didza' ni. Brujë' bönni' guz, zjësië' xseydau'. ⁴ Tsal ni' rusië', glas ra' nöz la'gac xseydau' na', ati' guladxinba' bguindau', glë'jba' lei. ⁵ Glas ga rö' guiöj ga cutu rö' szxöni yu yela'gac xseydau' na'. Bayön gualén xseydau' na' le cutu rö' szxöni yu. ⁶ Ni'r cati' blen gbidz, buquexu' lei, ati' gbidz, le cutu nun luí ga rë'. ⁷ Glas ga tu'lén lba yötsi' yela'gac xseydau' na'. Cati' gualén xseydau' na', gululén ca' lba yötsi' na' len gularöli lei, ati' cutu bi bunödZj lë na' bësië'. ⁸ Glas ga nac luyú dxi'a yela'gac xseydau' na', ati' gulazzön len xtsa' ra' gulabö'. GulunödZj lë na' bësië'. Tu dxigu' xseydau' na' bësië' bunödZj yechí uruá' xseydau' ca'. Yetú bunödZj yetsonnlalj ca' ati' yetú na' bunödZj yetú gayuá' ca'.

⁹ Ni'r gudxë' lequë' Jesús, rnë':

—Nu zoa nag len ryöni ral-la' uzë nag.

Rguíxjö'ë Jesús bizx quië runë' lsaqui'

¹⁰ Cati' chbuga'në' tuzë' Jesús, guladxín ga zoë' nup da'gac Lë', nungac tsazxon idxínnutë' bönni' usëd queë' ati' gulanabné' Lë' bi rë'ni gna lë na' benë' lsaqui'. ¹¹ Gudxë' lequë' Jesús, rnë':

—Lbi'ili' nadél-li'li' tséjni'li' le nagachi' ca rna bē'ē Dios, san nup na' cunacgac tuz len rē'u, yúgu'tē ruí'lēna' lequē' didza' yugu' le runa' lsaqui'.¹² Cni runa' quiē utság lē na' nayúj lu guich la'y, rna: “Luyúē' len cutu la'lé'inē'. Luzē nagquē' len cutu la'yéjni'nē' len cutu lubí'i ládxi'quē' quiē gac unít lahua' lequē' ca nac dul-la' nabága'quē'.”

Runé' lsaqui' Jesús le bené' lsaqui'

¹³ Gudxē' ca' bönni' da'quē' Lē' Jesús, rnē':

—¿Naru' cu réjni'tsali' lē na' bena' lsaqui'? ¿Nacxzc gac tséjni'li' yezica' le guna' lsaqui'?¹⁴ Naquē' nu ruzē didza' bönni' guz na'.¹⁵ Nacgac la'gac bunách ca xseydau' na' glas ra' nöz. Ta'yönnē' xtídzē'ē Dios, len ca ta'yöznē' ca', la' za'tē Satanás tu' xöhui', rguá didza' na' bdxin lu icj ládxi'dau'quē'.¹⁶ Nacgac yela'gac bunách ca xseydau' na' glas ga rō' guiōj. Ta'yönnē' didza' na' ati' lu yöl-la' rudziji quequē' ta'zi'ē lei.¹⁷ Cutu ryaz icj ládxi'dau'quē' ati' lu chí'z ta'dē'ē lei. Cati' bi rac quequē' o zoa nu rbia ladxí' lequē' le ta'dé'ē didza' na', la' tu'huōatē ládxi'quē'.¹⁸ Nacgac yela'gac bunách ca xseydau' na' glas ga na' tu'lén lba yōtsi'. Ta'yönnē' didza' na'¹⁹ san tui' ládxi'quē' le nacgac qui yödzyú ni. Nazí' yé'icnē' le nadxi'icnē' yugu' yöl-la' tsahui' len ta'zē ládxi'quē' yugu' le dē. Ta'yáz icj ládxi'dau'quē' yúgu'tē lē ni len tu'snít didza' na', cui gun dxin lu icj ládxi'dau'quē'.²⁰ Nacgac yela'gac bunách ca xseydau' na' glas ga nac luyú dxi'a. Ta'yönnē' didza' na' len ta'zi' lu na'quē' lei, ati' run dxin lu icj ládxi'dau'quē'. Nacgac la'gac bunách cni ca xseydau' na' gulunódzj yechí uruá' hueaj. Nacgac yela'gac ca xseydau' na' gulunódzj yetsonnlaj ca', ati' nacgac yela'gac bunách ca xseydau' na' gulunódzj yetú gayuá' ca'.

Runé' lsaqui' Jesús qui tu le runn yení'

²¹ Gudxē' ca' bönni' da'quē' Lē' Jesús, rnē':

—¿Naru' rgál-la'ru' gui' ati' rudúsi'ru' lei tu gui'n o rgu'ru' lei zxani le ráti'ru'? Cutu ca' runru' cni san ruzoaru' gui' ga nac xtsa' ga gunn yení'.²² Yúgu'tē le nagachi' gla' lahui' ati' yúgu'tē le rac balánz la'rúj ga lna'.²³ Nu zoa nag len ryōni ral-la' uzē nag.

²⁴ Gudxē' ca' lequē':

—Gul-güí' ládxi'li' le ryōnili'. Ca nac le rurixli', la' leyz urixē' queēli' Dios ati' gunnē' queēli' yelati'.²⁵ Nu dē qui, gu'ē qui yelati', san nu cudē qui, la'z dui le dē qui, gdua.

Runé' lsaqui' Jesús ca rzxön zxoa' xtil

²⁶ Gnē' ca' Jesús:

—Ca rac ni le rna bē'ē Dios nac ca rac cati' ruchijē' zxoa' xtil lu yu bönni'.²⁷ Chdzō'l rasiē' len ryasē' cati' za' rení'. Ta'lén zxoa' xtil na' len ta'zxön san cutu nöznē' lē' nax rac ta'zxön.²⁸ La' cuinzi luyú na' ruxön le naduzgac luyú na', zi'al xyazi, ni'r za' deu qui, len töd na' cuia xui'i nal lu deu qui.²⁹ Cati' chnal xui'i, la' tseajtē' tsajchuguē' deu na' le chbdxin dza uzi'ē xui'i.

Runé' lsaqui' Jesús ca rac qui xsey mostaza

³⁰ Gnē' ca' Jesús:

—¿Bizxa caz gnaru' ca rac ni le rna bē'ē Dios? ¿Bizxa gunru' lsaqui' ca rac? ³¹ Rac ca rac qui tu xseydau' mostaza. Cati' ryaz luyú nac xseydau' nactēr cuídi' ca yúgu'tē xseydau' dzō' luyú,³² san cati' chnadúz, rlen len

rzxöntër ca yúgu'të guixi' cuan rö'gac luyú. Tsca run yana' zxuza' në'i, gac la'dxinba' bguindau' ludxía lidxcba' lu zxul qui.

Ca rugunë' dxin Jesús le runë' lsaqui'

³³ Cni guc, busëdnë' lequë' Jesús, len zianr ca' le benë' lsaqui' tsca guc la'yéjni'në'. ³⁴ Yúgu'të didza' bé'lenë' bunách benë' lsaqui' ati' yúgu'të didza' ni busálj la'në', buzéjni'në' légaczë' bönni' usëd queë'.

Jesús rbequi dxië' bö' bdunu'

³⁵ La' dza na'z, cati' gdzö', Jesús gudxë' bönni' da'quë' Lë', rnë':

—Tödtsca'ru' yetslá'a nis zxön ni.

³⁶ Ni'r bulá'alenë' bunách zian nacuá' ni', ati' gulusë'ë bárcodau' ga na' chzoazë' Jesús. Gulacuá' ca' ni' yela'gac bárcodau' zjaclen lequë'. ³⁷ Gzu lau reycj bö' bdunu' lu nis na', ati' gda'a nis lë'i bárcodau' na'. Ca' guc, zeaj rdza' nis lë'i bárcodau' na'. ³⁸ Dë' rasië' Jesús lu xcugüë' ga nac xtsa'l lë'i bárcodau' na', ati' guluspanë' Lë', të' Lë':

—Bönni' Usëdi. ¿Naru' cu rui' láchixi'tsu' netu'? Huatcztu' lu nis ni.

³⁹ Ni'r gyasë' Jesús, len gna bé'inë' bö' na' reycj, gnë':

—Cu'u bö.

Gudxë' ca' nis na', gnë':

—Dxiz gzoa.

Grö' dxi bö' na' gyeycj len gzoa dxi lu nis zxön na'. ⁴⁰ Ni'r gudxë' bönni' da'quë' Lë' Jesús, rnë':

—¿Bizx quië radxi rdzöbili' cni? ¿Naru' cu réjlë'li' Dios?

⁴¹ Ni' tádxinë' glë lza'quë' tuë' yetúë':

—¿Nuzxa caz bönni' ni? Tun ca rna xtudzë'ë bö' reycj len nis zxön.

5

Bönni' Gadara yu'u lë' bö' xöhui'

¹ Ni'r guladxinë' Jesús len bönni' da'quë' Lë' yetslá'a nis zxön ga nac lu xyugac bunách Gadara. ² Cati' burujë' Jesús lë'i bárcodau' na', la' dutsagtë' Lë' tu bönni' r-rujë' bloj ga nacuá' yeru ba. Bönni' ni yu'u lë' bö' xöhui', ³ len nun xlatjë' ga na' nacuá' yeru ba. Nutu nu guc guga' bönni' na', len clëg len du guia. ⁴ Zian lzu guluzóë' bregui' guia yen në'ë len ni'ë len glúguë'ë lë' du guia. Yugu' du guia na' bulë'ë ati' bregui' guia na' buzzuxzjë'. Cutu rzáqui'në' nu bönni' gna bé'inë' lë'. ⁵ Rdáteczë' rbödxyë'ë rël len të dza ga na' nacuá' yeru ba len gap nac lu gui'adau', run huë' cuinë' yugu' lu guiöj dzö' ni'. ⁶ Cati' blé'inë' zë'ë zi'tu' Jesús, jarélu'ë gyijë' ga na' zë'ë Jesús, ati' buzechu zxibë' lahuë' Lë'. ⁷ Bë'ë zidzj didza', rë' Jesús:

—¿Bizxa ral-la'a quiu' Jesús, Zxi'në' Dios náctërë' blau? Ni'a queë' Xanru' Dios ráta'yua' lau', cutu usaca' zi'u neda'.

⁸ Cni gnë' le chgudxë' bö' xöhui' na' Jesús:

—Li', bö' xöhui', burúj lu bönni' ni.

⁹ Jesús gnabnë' lei, rnë':

—¿Bi leu'?

Bubí'i didza' lei, gudx Lë':

—Le Zian lea' le nac ziantu'.

¹⁰ Gnab yechi' Jesús cui gsölë'ë yugu' bö' xöhui' na' zi'tu' luyú ni'. ¹¹ Nacua'ba' lu gui'adau' ni'z cuch zian, ta'daba' táguba' ni'. ¹² Gulanáb yechi' Jesús bö' xöhui' na', ta'ná:

—Bsöla' netu' ga ni' dzö'ba' cuch zian. Bë' netu' latj tsajtsú'ugactu'-ba'.

¹³ La' bë'tè' leygac latj Jesús ati' gularúj bö' xöhui' na', yajtsu'ugac cuch zian na', ati' gulaxíti'ba' cuch zian na', yajbixcha' ga nac ra' gui'a, yajtsu'ucba' nis zxön. Lu nis zxön na' gulayépi'ba' nis, glatba', len naccba' ca galj gayua'ba'.

¹⁴ Ni'r gulaxzúndj nup ni' glun chi'i cuch zian na', yajtíxjöi'cnè' bunách lu yöd'z ni' lenca' bunách nacua' ladj guixi' ni'. Gularúj bunách lu yöd'z, zajyuquè' bizxa na' guc ni'. ¹⁵ Cati' guladxiné' ga ni' zoè' Jesús, gulalé'inè' bönni' na' zi'al yu'ugac lè' bö' xöhui'. Bönni' ni' rö'è ni', nacuè' lari' len zoè' dxí'adau', ati' gladxi bunách na'. ¹⁶ Nup na' gulalé'i le benè' Jesús gulaguixjöi' bunách na' gularúj lu yöd'z ca na' guc queè' bönni' na' zi'al yu'ugac lè' bö' xöhui', lenca' ca guc quecha' cuch na'. ¹⁷ Ni'r gulazú laugac bunách zian na' tá'ta'yuè' lahuè' Jesús urujè' lu xyuquè'.

¹⁸ Cati' bubenè' Jesús lè'i bárcodau', bönni' na' zi'al yu'ugac lè' bö' xöhui' zian, gúta'yuè' lahuè' Jesús gu'e lè' latj tséajlenè' Lè'. ¹⁹ Jesús cutu bë'è lè' latj, san gudxè' lè':

—Böaj lidxu'. Yajtíxjöi' yugu' di'a dza quiu' yugu' le zxön bena' quiu' neda', naca' Xanu', len ca bena' buechi' ladxa'a li'.

²⁰ Zhuöjè' bönni' na', ruzè' didza' yugu' yöd'z Decápolis ca nacgac le zxön benè' queè' Jesús, ati' gulubani yúgu'tè' bunách nacua' yugu' yöd'z ni'.

Bi'i ngul queè' Jairo len ngul gdannu lari' nacuè' Jesús

²¹ Cati' budxinè' Jesús yetslá'a nis zxön na', ni'r guludúb bunách zian ga na' zoè' ra' nis zxön. ²² Bidè' ca' ga zoè' Jesús bönni' lè' Jairo, bönni' rna bë'è lu ya'u ga tu'dubè' tu'sèdè' queè' Dios bönni' judío. Cati' blé'inè' Jesús, buzechu zxibè' lahuè' ²³ len szxöni gúta'yuè' lahuè', rnè':

—Chraqi gatbi' bi'i nguldau' quia'. Gda gxo'a na'u lèbi' quiè huöacu' len cui gatbi'.

²⁴ Zéajlenè' lè' Jesús, ati' zjaclen Jesús bunách zian, tu'quí' Lè'. ²⁵ Zoanu ca' ni' ngul, chnac chinnu iz ré'ínu, cutu ruhuí'i rön queènu qui huè' quégaccznu ngul. ²⁶ Szxöni chgzxaca' gdi'nu lu na'què' zian bönni' tu'ún bunách. Daduz chbutönu dèra le dè queènu, cutu bi guclen lènu, san ryali' queènu. ²⁷ Cati' byönninu tui' didza' bunách ca nac queè' Jesús, gdöndu ladjl bunách zian na', bdxinnu zaca' cúdzu'lè' Jesús len gdannu lari' nacuè'. ²⁸ Cni bennu le rnanu: “Chqui' canza' le nacuè', huöaca'.” ²⁹ La' bui'tè rön queènu ati' ráquibe'ínu chböacnu qui le guc queènu.

³⁰ La' gúquibe'itenè' Jesús ben dxin yöl-la' huac queè', ati' bueycjè', ruyúè' bunách zian na', rnè':

—¿Nuzxa na' gdan neda'?

³¹ Ni'r tè' Lè' bönni' da'què' Lè', ta'nè':

—Rlé'icznu' bunách zian ni tu'quí' Li', len rnatsu': “¿Nuzxa na' gdan neda'?”

³² Ruyúè' Jesús gdu cuitiè' quiè glé'inè' nuzxa na' gdan Lè'. ³³ Ni'r gbíga'nu lahuè' ngul na', rádxinu len rxixiznu le chnózinu bi na' guc queènu, ati' buzechu zxibnu lahuè' Jesús, len gudxnu Lè' gdu'tè le nacz.

³⁴ Jesús rë'-nu:

—Nguldau'. Chböacu' le réjlè'u neda'. Böaj lidxu' gdu ladxu'u. Tsaz nuhuöacu' qui le guc quiu'.

³⁵ Tsal ni' ru'è cni didza' Jesús, guladxín ni' nup narujgac lidxè' bönni' na' rna bë'è lu ya'u ga tu'dubè' tu'sèdè' queè' Dios, len té' bönni' na':

—Chgutbi' bi'i nguldau' quiu'. Cutur upizxjnu' Bönni' Usèdi.

³⁶ Cutu bè' ladxè'è Jesús lè na' ta'né', ati' gudxè' bönni' uná bè' na', rnè':

—Cutu gádxinu'. Gyéjlé'zè' Dios.

³⁷ Cutu bè'è latj Jesús tsjaclen Lè' yezica'r bunách, san légazcè' Pedro len Jacobo, len Juan, bōchē'è Jacobo na'. ³⁸ Cati' bdxinè' lidxè' bönni' na' rna bè'è ga tu'dubè' tu'sèdè' queè' Dios, blé'inè' rac rusbō lenca' nup ni' ta'bōdx len nup ta'bōdx yechi'. ³⁹ Gyaziè' Jesús len gudxè' lequè':

—¿Bizx quiè runli' rusbō len rbōdxli' cni? Cutu natbi' bi'i nguldau' ni. Raszbi' na'.

⁴⁰ Ni'r gulutitjè' Jesús san Lè' bubijè' ni'l yúgu'tè bunách na' ati' bchè'è xuz xna'bi' bi'i nguldau' na' lenca' nup nacua'len Lè', gyaziè' ga na' dèbi'.

⁴¹ Gdel-lè'è na'bi' bi'i nguldau' na' len gudxè'-bi':

—Talita, cumi.

Didza' ni rna lu didza' xidza': “Bi'i nguldau'. Gyas.” ⁴² La' gyástèbi' bi'i nguldau' na' len buzé'ibi'. Chyu'ubi' chinnu iz. Gulubani nup nacua' ni'.

⁴³ Ni'r Jesús gna bé'inè' lequè' nutu nu la'guíxjöi'nè' lè na' guc. Gudxè' lequè':

—Gul-güí' le gágubi' bi'i nguldau' ni.

6

Rudxinè' Jesús Nazaret, le nac ladzè'

¹ Buzè'è ni' Jesús, budxinè' ladzè', ati' yjáclenè' Lè' bönni' da'què' Lè'.

² Cati' bdxin dza la'y quequè' bönni' judío, gzu lahuè' rusèdnè' bunách Jesús ga na' tu'dubè' tu'sèdè' queè' Dios. Gulacua' ni' bunách zian ta'yöni Lè'. Gulubannè', ta'nè':

—¿Gazxcz bzèdnè' yugu' lè ni bönni' ni? ¿Bizxa caz yöl-la' rejni'i ni nadél-li'nè'? ¿Nacxcz runè' le nacgac bè' na' za'c yehua' yubá? ³ Naquè' bönni' ni bèdx yag na', xzi'nnu María. Naquè' bōchi'què' Jacobo len José len Judas len Simón. Nacua'lennu ca' rè'u ngul zanè'.

Qui lè ni na' guluca'nè' Lè' ca'z. ⁴ Ni'r gudxè' lequè' Jesús, rnè':

—Gáti'tèz tunè' ba la'n nu bönni' ru'è didza' uláz queè' Dios, san cutu tun Lè' ba la'n bunách uládz queè' len bunách di'a dza queè' len bunách nacua' lidxè'.

⁵ Qui lè ni na' cutu guc gunè' ni' Jesús nitú yöl-la' huac zxön. Tuz bunè' nabábz bunách te'i, bxoá nè'è lequè'. ⁶ Bubannè' Jesús le cuta'yejlè'è Lè'. Gdöd na' gdödè' yugu' yödzdau' nacua' zbi'il, rusèdnè' bunách ni'.

Rsölè'è Jesús bönni' da'què' Lè' tsjenquè' lban

⁷ Ni'r bulidzè' Jesús idxínnutè' bönni' da'què' Lè' len gzu lahuè' rsölè'è lequè' chop hueajquè'. Budödè' lu na'què' yöl-la' uná bè' lubijè' bō' xōhui' yu'ugac bunách. ⁸ Gna bé'inè' lequè' cutu bi lu'è la' nōz, ni yōxj, ni yöt, ni dumí cutu la'gu'è bzud quequè', san tuz xuyagdau' lu'è. ⁹ Ral-la' ludè'è lölquè', san clèg chop lari' luxóa yenquè'. ¹⁰ Gudxè' ca' lequè':

—Gáti'tèz ga tsazli' tu yu'u, gul-zóa yu'u na' cati' uza'rli' yöd z na'.

¹¹ Chqui' tsazli' tu yöd z ga cutu lun lbi'ili' ba la'n bunách lu yöd z na', len cutu luzè nagquè' xtídzali', gul-rúj ni' len gul-quíndj bëchtó da' lalabli'. Lè ni gac bè' nabága'què' xzguia'. Le nactè rèpa' lbi'ili', cati' gdxin dza gchuguè' Dios quegac bunách, la'zaca' la'guí'ir bunách lu yöd z na' ca la'zaca' la'guí'i bunách Sodoma len Gomorra, yugu' yöd z na' busnitiè' Dios.

¹² Ni'r gularujè' bönni' da'què' Lè', yjenquè' lban ca ral-la' lubí'i ládxi'gac bunách. ¹³ Gulubijè' ca' zian bö' xöhui' yu'ugac bunách. Gulagu'è le za zian nup te'i, guluúnè' lequè'.

Ca guludöddè' Juan, bönni' buquilè' bunách nis

¹⁴ Byönnè' Herodes, bönni' rna bè'è, ca nac le runè' Jesús, le rzè didza' gáti'tèz qui yöl-la' huac queè' Jesús. La'gac bunách ta'ná:

—Chbubanè' lu yöl-la' gut Juan, bönni' ni' buquilè' bunách nis. Qui lè ni na' napè' yöl-la' huac runè' yugu' lè ni.

¹⁵ Yela'gac bunách ta'ná:

—Naquè' Elías, bönni' bè'è didza' uláz queè' Dios.

Yela'gac bunách ta'ná:

—Naquè' bönni' ru'è didza' uláz queè' Dios ca glaquè' bönni' dza ni'tè glu'è didza' uláz queè'.

¹⁶ Cati' byönnè' Herodes yugu' lè ni, gnè':

—Naquè' Juan, bönni' na' brixá' yenè'. Chbubanè' lu yöl-la' gut.

¹⁷ Cni gnè' Herodes le bsölè'è lèczè' nup yaxöngac Juan na', glúguè'è lè' du guía lu yu'u lidx guía. Cni benè' Herodes le rleyun-nè' Juan na' Herodías, ngul na' gucnu ngul queè' Felipe, böchè'è Herodes na'. Herodes gduè'-nu Herodías na', len butság ná'lenè'-nu. ¹⁸ Juan na' gudxè' Herodes:

—Cutu ral-la' sóalenu'-nu ngul queè' böchu'u.

¹⁹ Qui lè ni na' gzu grö'nu Herodías, gú'ninu bi gunnu queè' Juan, le gú'ninu gdódinu lè', san cutu bi gzxáqui'nu ²⁰ le rádxinè' Juan Herodes, le nõzcznè' naquè' Juan na' tsahui' len la'y. Qui lè ni na' ben chi'è lè' len buzè' naguè' lè' gdu ladxè'è zal-la' lè na' rnè' Juan ben ga grö'è baguí'i Herodes na'. ²¹ Ni'r bdxin tu dza gzxáqui'nu Herodías na', nac dza runè' lni Herodes qui dza gyé'inè' iz. Bupè'è le li'j lahuè' bönni' dè lu na'què' uláz queè' len bönni' nacu'è lu na'què' bönni' rjaquè' gdil-l lenca' bönni' nacquè' blau luyú Galilea. ²² Gyazbi' bi'i ngul queènu Herodías ga na' ti'j tahuè' len bya'abi' lauquè'. Bdzag ladxè'è Herodes ca runbi', len guladzág ládxi'gac ca' nup tè'j tágulen lè'. Ni'r gudxè'-bi' bi'i ngul na' Herodes, gnè':

—Gnab bi rè'nnu' gunna' quiu', ati' guna' ca'.

²³ Benè' tsutsu xtudzè'è, gudxè'-bi':

—Ni'a queè' Xanru' Dios gunna' quiu' bíti'tèz bi gnabu' ga gdxintè gatsj ga rna bè'a.

²⁴ Burujbi' lèbi', gudxbi' xna'bi':

—¿Bizxa gnabtsa'?

Lènu gudxnu-bi':

—Icjè' Juan, bönni' buquilè' bunách nis, gnabu'.

²⁵ La' buáztèbi' ga na' zoè' Herodes, rèbi'-nè':

—Rè'nda' gxu' quia' na'a lu zxiga' zxön icjè' Juan, bönni' na' buquilè' bunách nis.

²⁶ Ni'r bui'nnè' Herodes, san le gneynè' Dios, len le gulayöni ca' nup tágulen lè', cutu gu'nnè' nit xtudzè'è na' gzxi' lu nè'è queèbi'. ²⁷ Herodes la' bsöla'tè' bönni' rijè' gdil-l zoè' run chi'è, gna bé'inè' lè' tsajxi'è icjè' Juan. ²⁸ Gyijè' lidx guía bönni' na' rijè' gdil-l, yajrixè' yen Juan na', ati' bu'è icjè', nuxóè' lei lu zxiga' zxön. Budödè' lei lu na'bi' bi'i ngul na', ati' lèbi' bunödzbj' queènu xna'bi' lei.

²⁹ Cati' gulayönnè' didza' chguc lè na' bönni' da'què' Juan na', guladxinè' ni' len guluú'è lè', yajcáchi'què' lè' yeru ba.

Rugahuè' Jesús zianr ca chián gayuá' bunách

³⁰ Gdöd ni' guludubè' ga zoè' Jesús bönni' gbaz queè', len gulaguíxjöi'nè' Lè' yúgu'tè le glunè' len yugu' le gulusédnè' bunách. ³¹ Nacuá' ni' bunách zian, nup za'c len nup zjac, ga bdxintè cutur dè latj lahuè' yöt Jesús len bönni' da'què' Lè'. Qui lè ni na' gudxè' lequè' Jesús, rnè':

—Gul-dá. Huayejczru' ga nac latj ca'z, uzí' ládxi'ru' tu chi'i.

³² La' légaczè' yjaquè' tu lè'i bárcodau', guladxinè' tu latj ca'z. ³³ Gulale'i lequè' zjaquè' ni' bunách zian len núnbè'gac Jesús. Qui lè ni na' jarélu'què' yjaquè' ni' bönni' yúgu'tè yöd z ni', gulazè'i ní'acquè', ati' guladxinè' ni' zí'atèl ca Jesús len yugu' bönni' da'què' Lè'. ³⁴ Cati' burujè' Jesús lè'i bárcodau' na', blé'inè' bunách zian na' ati' buechi' ladxè'è lequè' le nac-què' ca bö'cu' zxíla'dau' cuzóa nu uyú lecba'. Gzu lahuè' zian le rusédnè' lequè'. ³⁵ Cati' chrdzö' dza na', guladxinè' ga zoè' Jesús bönni' da'què' Lè', tè' Lè':

—Chrdzö' ati' latj ca'z nac ni. ³⁶ Bsöla' bunách zian ni tsjac yugu' yu'udau' len yugu' yödzdau' nacuá' zbi'il, tsjö'ugac yöt, le cutu bi dè ni le lahuè'.

³⁷ Bubi'è didza' Jesús, gudxè' lequè':

—Gul-güi' le lahuè' lbi'iczli'.

Glè' Lè':

—¿Naru' tsjö'utsatu' yöt xtil lazxjru' qui gdu xunu' beo', ati' güi'tu' lahuè'?

³⁸ Jesús gudxè' lequè':

—¿Balx yöt xtil dè queèli'? Gul-tsajyutsca'.

Cati' chnözcnè', tè' Lè':

—Gayu'z yöt xtil dè, len chopzba' böi dèba'.

³⁹ Ni'r gna bè'è Jesús lunè' ga la'bö' bunách zian na', la'cu'è tu cuia hueajquè' ga nac lachi' lu daca'. ⁴⁰ Gulacu'è tu cuia hueajquè', tu gayuá' hueajquè' len chián hueajquè'. ⁴¹ Ni'r gdèl-lè'è Jesús igáyu'tè yöt xtil na' len gropba' böi na'. Buyúé' zaca' luzxbá len gudxè' Dios: “Xclenu!” Ni'r buzxuzxjè' yöt xtil na' len bè'è quequè' bönni' uséd queè' quiè la'guisiè' quegac bunách zian na'. Gdisiè' ca' gróptèba' böi na' quequè' yúgu'tè bönni' na'. ⁴² Glahuè' yúgu'tè len guluhuöljnè'. ⁴³ Ni'r golutubè' le bizxj qui yöt xtil na' len quecha' böi, chinnu bdö'a guludzè'è. ⁴⁴ Glaquè' ca chián gayu'è bönni' na' glahuè'.

Rzè'i ni'è Jesús lu nis zxön

⁴⁵ La' bentè' Jesús ga gulabenè' lè'i bárcodau' bönni' da'què' Lè', la'nörè' lahuè', la'dödè' lu nis zxön na', la'dxinè' lu yöd z Betsaida, tsal ni' Lè' ruzeynè' bunách zian na' didza'. ⁴⁶ Cati' chbudx buzeynè' lequè' didza', gyijè' tu lu guí'adau', ati' ni' bulidzè' Dios. ⁴⁷ Cati' chgul, zeaj bárcodau' na' gatsj lahui' nis zxön, ati' zoè' Jesús tuzè' luyú bidx na'. ⁴⁸ Blé'inè' lequè' Jesús, baníg tu'sè'è bárcodau' na' le reycj bö' za' ga na' ta'dödè'. Gdöd ladxi' yèl bdxinè' Jesús ga na' nacu'è, rzè'i ni'è lu nis zxön na', ati' gu'nnè' tödzè' ga na' nacu'è. ⁴⁹ Cati' gualé'inè' Lè' rzè'i ni'è lu nis zxön, gláquinè' bxin na', len gulabödxyé'è ⁵⁰ le gualé'inè' Lè' yúgu'tè len gladxi guladzöbnè'. Ni'r la' bulidztè' lequè' Jesús, rnè':

—Gul-típ ládxi'li'. Néda'cza'. Cutu gádxili'.

⁵¹ Grenë' Jesús lë'i bárcodau' ga na' nacu'ë, ati' grò' dxi bò' na' reycj, ati' lequë' gulaníttsqinë' gulubannë'. ⁵² Cutu ta'yéjni'ninë' le ruluí' lë na' benë' Jesús qui yöt xtil na'. Ni' nac zid icj ládxi'dau'quë'.

Ruúnë' Jesús nup te'i yödz Genesaret

⁵³ Guladödë' yetslá'a nis zxön Jesús len bönni' da'quë' Lë', guladxinë' ga nac lu xyugac bunách Genesaret. Guludxiguë'ë bárcodau' luyú bidx ni'. ⁵⁴ Cati' gularujë' lë'i bárcodau' na', la' guluúnbë'të Jesús bunách ni'. ⁵⁵ Gulaxiti' bunách na', yjac yúgu'të yödzdau' gdu zbi'il len gulazú lauquë' djua'quë' ga zoë' Jesús yúgu'të nup te'i, xzoagac yugu' le deycni, ati' guladxinë' gátí'tëz ta'yönnë' zoë' Jesús. ⁵⁶ Gátí'tëz ga rdödë' Jesús, yugu' lu yödzdau' len yugu' yödz zxön len yugu' yu'udau', tu'cu'ë gap nac la' nöz len gap nac lu yë'y nup te'i quequë', len tá'ta'yuë' lahuë' Jesús gu'ë lequë' latj la'ganzë' tui'i lari' nacuë'. Guluhuöactë dxi'adau' yúgu'të nup na' gulagán lari' na' nacuë'.

7

Le tun ga cunacgac dxi'a bunách lahuë' Dios

¹ Ni'r guludubë' ga zoë' Jesús la'quë' bönni' gdau' fariseo len la'quë' bönni' gdau' usëdi, narujquë' Jerusalén. ² Bönni' gdau' ni gulalé'inë' bönni' uséd queë' Jesús tahuë' yöt, cunadxí'agac na'quë', lë na' rna: cutu nayargac ca nalëbcnë' tunë'. Qui lë ni na' gulanë' quequë'. ³ Tunë' bönni' gdau' fariseo na' len yezica' bunách judío ca glëbcnë' glunë' xuz xtau'quë', len chqui' cutu ta'guíb na'quë' zian lzu ca na' nalëbcnë' tunë', cutu ca' tahuë'. ⁴ Cati' tu'dxinë' rjò'uquë' lu yë'y, chqui' cutu ta'guibë' lë na' ca nalëbcnë' tunë', cutu ca' tahuë'. Zianr ca' tunë', yugu' le nalëbcnë' tunë', ta'guibë' zxiga' yö'ön, len yugu' zxiga' guia, len yugu' le tati'në'. ⁵ Qui lë ni na' gulanabnë' Jesús yugu' bönni' gdau' fariseo len bönni' gdau' tu'sëdi, ta'në':

—¿Naru' cutu tunë' bönni' uséd quiu' ca glëbcnë' glunë' xuz xtau'ru', san tahuë' yöt cunadxí'agac na'quë'?

⁶ Bubi'ë didza' Jesús, rë' lequë':

—Lbi'ili', bönni' ruluí'z tshui' cuinli'. Nactë le gdíxjö'ë queëli' Isaías, bönni' ni' bë'ë didza' uláz queë' Dios. Buzujë' lu guich, gnë': Bunách ni, len rú'agacz tun neda' ba la'n, Clëg gdu ládxi'gac.

⁷ Daduz nac yöl-la' ba ta'gu'ë neda'

Le tu'sëdnë' le ta'ná bë' bunách,
Clëg zxba quia'.

⁸ Cni nac, le ruca'nli' le gna bë'ë Dios, ati' runli' yugu' le nazí' láhuili' lu na'gac bunách.

⁹ Gudxë' ca' lequë':

—Gdu ruca'nli' ca'z le gna bë'ë Dios quië gunli' ca nac le nalëbili' runli'. ¹⁰ Moisés gnë' cni: “Ben ba la'n xuz xna'u.” Gnë' ca': “Nu ulíd zì' xuz o xnë'i, gul-dödité nu na'.” ¹¹ Lbi'ili' rnalí' cni: “Chqui' nu bönni' guië' xuzë' o xnë'ë: ‘Cutu gac bi gunna' queëli', le nac Corbán', le rna lu didza' xidza': ‘Le nuzóa' quizi queë' Dios’,” ¹² ni'r rnalí': “Cutu run bayúdx bi gunë' quegac xuz xnë'ë bönni' na'.” ¹³ Cni nac, ruca'nli' ca'z xtidzë'ë Dios quië gunli' le nalëbili' runli', yugu' le rudödlí' lu na'gac zxi'n xsoali'. Zianr ca' le cni runli'.

¹⁴ Ni'r Jesús bulidzë' bunách zian na' nacué' ni', rë' lequë':

—Gul-zé nagli' didza' gu'a, yúgu'téli', len gul-tsejni'i. ¹⁵ Cutu bi dë le ryaz bönni' le gac gun ga cunaquë' dxi'a lahuë' Dios, san le r-ruj lë', lë ni gac gun ga cunaquë' dxi'a lahuë' Dios. ¹⁶ Chqui' zoa nagli' quië yónili', gul-zé nagli'.

¹⁷ Cati' bulá'alenë' bunách zian na' Jesús len gyazië' tu yu'u, gulanabnë' Lë' bönni' uséd queë' ca nac lë na' benë' lsaqui'. ¹⁸ Jesús gudxë' lequë':

—¿Ryadzjtsa ca' queëli' yöl-la' rejni'i? ¿Naru' cu réjni'ili', yúgu'të le ryaz bönni', cutu gac gun ga cunaquë' dxi'a lahuë' Dios? ¹⁹ Nac cni le cutu ryaz icj ládxi'dau'huë', san lë'ëzë' ryaz, len rurúj lë'ë.

Le gnë' cni Jesús, bului'inë' rë'u nac dxi'a yúgu'të le ri'lj ráguru'. ²⁰ Gnë' ca' Jesús:

—Le r-ruj bönni' run ga cunaquë' dxi'a lahuë' Dios. ²¹ Cni nac, le ta'rúj icj ládxi'dau'quë' bönni' yugu' le ta'zá' ládxi'quë' le nac xöhui', yugu' le tun ga tunë' dul-la' ta'guitsjë' zxba qui yöl-la' nutság na' len yugu' le cunác. Tun ga tu'döddë' bunách ²² len ta'banë', len ta'zë' ládxi'quë' le dë qui lza'quë', len tu'ë dö', len ta'zí' yë'ë, len tu'zxë'ë, len ta'në' qui lza'quë', len tun ba zxon cuinquë', len tunë' le cunözi. ²³ Yúgu'të le xöhui' cni ta'rúj icj ládxi'dau'huë' bönni' len tun ga cunaquë' dxi'a lahuë' Dios.

Réjlë'nu Jesús ngul gza'a

²⁴ Buzë'ë ni' Jesús, bdxinë' gal-la' ga nacuá' yödz Tiro len yödz Sidón. Ni' gyazië' tu yu'u len gu'nnë' nutu nu gnözi, san cutu ca' guc ucachi' cuinë'. ²⁵ Byöninu didza' rzë ca nac queë' Jesús ngul, zoabi' bi'i nguldau' queënu, yu'u lëbi' bö' xöhui', ati' la' bídtënu ga zoë' Jesús, len buzechu zxbnu xni'ë. ²⁶ Ngul ni cutu nacnu judío, san nababnu bunách Sirofenicia. Gúta'yunu lahuë' Jesús ubijë' bö' xöhui' na' yu'u-bi' bi'i nguldau' queënu. ²⁷ Ni'r gudxë'-nu Jesús, rnë':

—Bë' latj luhuölj zi'al nup nacgac ca zxi'n xan yu'u, le cutu nac dxi'a uguaru' yöt quecbi' bi'i na' len chu'nru' lei lauchba' bö'cu'dau'.

²⁸ Bubi'inu didza' ngul na', gudxnu Jesús:

—Ja, Xan, san yugu' bö'cu'dau' nacula'ba' zxani ga tágubi', táguba' le bizxj tu'huóxj ga na' tágubi'.

²⁹ Ni'r gudxë'-nu Jesús, rnë':

—Le gnau' cni, huac huóju'. Chburúj bö' xöhui' na' gyu'u-bi' bi'i nguldau' quiu'.

³⁰ Cati' budxinnu lidxnu, blé'inu-bi' bi'i nguldau' queënu na', dëbi' lu da'a len chnurúj bö' xöhui' na' gyu'u lëbi'.

Jesús ruúnë' bönni' nacödzüë' len curnë'

³¹ Burujë' Jesús latj na' nabáb yödz Tiro ati' gdödë' gap dë yödz Sidón len yugu' yödz Decápolis, bdxinë' ra' nis zxon qui Galílea. ³² Bunách ni' djua'gac ga zoë' Jesús tuë' bönni' nacödzüë' len curnë', tá'ta'yuë' lahuë' Jesús gxoá në'ë lë'. ³³ Bubijë' lë' tsla'l Jesús ladj bunách na', ati' bnë'ë xbönni' në'ë yeru naguë' bönni' na'. Gru'në' zxon'dau' len gdanë' ludxë'ë. ³⁴ Ni'r buyüë' luzxbál len gnë' ladxë'ë, rnë':

—Efata.

Didza' hebreo ni rna lu didza' xidza': “Gyalj”.

³⁵ La' böaljtë naguë' len la' buguitjtë ludxë'ë, gnëtë' dxí'adau'. ³⁶ Gna bé'inë' lequë' Jesús nutu nu lë' ca', san tsca gna bé'inë' lequë', guluzëtërë' ca' didza' qui lë na' benë'. ³⁷ Gulubannë', ta'në':

—Dxi'adau' runë' yúgu'të. Runë' ga tu'yöni nup glac cödzu len ga tu'hui' didza' nup cugüc la'në.

8

Rugahuë' Jesús zianr ca choa' gayuá' bunách

¹ Yugu' dza ni'z guludúb ga zoë' Jesús bunách zian. Le cudë le lahuë', Jesús bulidzë' bönni' uséd queë' len bé'lenë' lequë' didza'. ² Gudxë' lequë':

—Ruhuechi' ladxa'a bunách zian ni le chnac tsonn dza nacuá'lenë' neda' ni len cutu dë le lahuë'. ³ Chqui' usöla'a lequë' lidxquë' ta'dunzë' ca', huala'cuídi'në' la' nöz, le za'quë' zi'tu' la'quë'.

⁴ Gulubi'ë didza' bönni' uséd queë', të' Lë':

—¿Bizxa ugágutsaru' bunách guizx yu ni, ga ni nac latj ca'z?

⁵ Gnabnë' lequë' Jesús, rnë':

—¿Balx yöt xtil dë queëli'?

Të' Lë':

—Gadxz.

⁶ Ni'r gna bé'inë' bunách zian na' Jesús la'bö' lyu. Gdel-lë'ë gadx yöt xtil na' ati' gudxë' Dios: “Xclenu'.” Ni'r buzzuxjé' leygac len bé'ë quequë' bönni' uséd queë' quië la'guisië' laugac bunách zian na'. ⁷ Guta' ca' quequë' tu chopba' bö' cuidi'. Jesús gudxë' Dios: “Xclenu'”, ati' gna bé'inë' lequë' la'guisië' lecba' ca' laugac bunách. ⁸ Glahuë' yúgu'të bönni' na' len guluhuöljnë'. Ni'r golutubë' le bizxj naga'ngac, ati' guladzá' gdu gadx bdö'a. ⁹ Bönni' na' glahuë' glaquë' gdu ca choa' gayu'ë. Jesús busölë'ë lequë' lidxquë' ¹⁰ ati' grenë' lë'i bárcodau' tsaxón len yugu' bönni' uséd queë', guladxinë' lu xyugac bunách Dalmanuta.

Ta'nabnë' Jesús gunë' tu le gac bë' nuzxa naquë'

¹¹ Ni'r guladxinë' ga zoë' Jesús bönni' gdau' fariseo len gulazú lauquë' ta'díl-lenë' Lë' didza'. Glë'nnë' la'zi' bë'ë Jesús. Qui lë ni na' gulanabnë' Lë' gunë' tu le nac bë' za' yehua' yubá. ¹² Gnëtsca ladxë'ë Jesús, rnë':

—¿Bizx quië ta'nábítsa neda' bunách ni guna' tu le nac bë' za' yehua' yubá? Le nactë rëpa' lbi'ili', cutu ca' glé'ili' nitú le nac bë' za' yehua' yubá.

¹³ Ni'r bulá'alënë' lequë', bubenë' lë'i bárcodau' len zijë' yetslá'a nis zxön.

Le tu'sëdnë' bönni' gdau' nac ca xnë'i yöt xtil

¹⁴ Glal ládxi'quë' bönni' uséd queë' Jesús lu'ë bi lahuë' ati' tuz yöt xtil dë lë'i bárcodau' na'. ¹⁵ Ni'r buzéjni'në' lequë' Jesús, rnë':

—Gul-sáca'tsca' queëli'. Gul-gún chi'i cuinli' cui si'li' le nac ca xnë'i yöt xtil quequë' bönni' gdau' fariseo len queë' Herodes.

¹⁶ Gulazú lauquë' tu'ë didza' bönni' uséd queë' la' légaczë', ta'në':

—Gnë' cni le cudë yöt xtil gáguru'.

¹⁷ Ráquibe'inë' Jesús le ta'në', ati' rë' lequë':

—¿Bizx quië rui'li' cni didza' le cudë yöt xtil gáguru'? ¿Naru' cu réjni'tsali' len cu ráquibe'itsali'? ¿Ni nactsa zid icj ládxi'dau'li'? ¹⁸ ¿Zoatsa yöj lauli' len cutu rlé'ili', len zoatsa guid nagli' len cutu ryönili'? ¿Naru' cu rajnéytsali'?

¹⁹ Cati' ni' buzzuxjja' gayu' yöt xtil ati' glahuë' chián gayu'ë bönni', ¿balx bdö'a budza'li' le bizxj butubli'?

Gulanë':

—Chinnu.

²⁰ Gnë' ca' Jesús:

—Cati' ni' buzxuzxja' gadx yöt xtil ati' glagu choa' gayuá' bunách, ¿balx bdö'a budza'li' le bizxj butubli'?

Gulané':

—Gadx.

²¹ Ni'r Jesús gudxë' lequë':

—¿Naru' cu réjni'tsali' na'a, bè'a didza' qui le tu'sëdnë' bönni' na'?

Jesús ruúnë' bönni' Betsaida nachúl lahuë'

²² Cati' guladxinë' yödz Betsaida Jesús len bönni' da'quë' Lë', guladxín ga zoë' Jesús nup djua'gac queë' tu bönni' nachúl lahuë', tá'ta'yuë' lahuë' canë' bönni' na'. ²³ Jesús gdel-lë'ë në'ë bönni' na' nachúl lahuë', ati' bchë'ë lë' ni'l ra' yödz. Ni' bdxie' zxöna' yöj lahuë' len bxoá në'ë lë'. Ni'r gnabné' lë', rnë':

—¿Ba rlé'inu' lati'?

²⁴ Buyúë' bönni' na' nachúl lahuë', rnë':

—Rlé'igacda' bunách, nala'gac ca yugu' yag, san ta'dá bunách na'.

²⁵ Leyúbl bxoá në'ë yöj lahuë' Jesús, ati' buyutsquë' bönni' na' nachúl lahuë' ati' böactë dxí'adau' yöj lahuë'. Na'a rlé'inë' dxí'adau' yúgu'të.

²⁶ Ni'r Jesús busölë'ë lë' lidxë', rnë':

—Cutu tsajdüdu' lahui' yödz, len nutu nu gui'u ca' lu yödz ni.

Rnë' Pedro Jesús naquë' Cristo

²⁷ Gdöd na', guluzë'ë ni' Jesús len yugu' bönni' uséd queë', guladödë' yödzdau' nababgac Cesarea, ga na' rna bé'ë Filipo. Tsal ni' yu'ujuë' nöz, Jesús gnabi yudxë' bönni' uséd queë', rnë':

—¿Bizxa ta'ná quia' bunách nu naca'?

²⁸ Gulubi'ë didza', ta'në':

—Ta'ná la'gac bunách nacu' Juan, bönni' buquilë' bunách nis. Ta'ná yela'gac nacu' Elías, bönni' ni' bé'ë didza' uláz queë' Dios. Ta'ná yela'gac nacu' yetúë' bönni' bé'ë didza' uláz queë' Dios dza ni'të.

²⁹ Ni'r gnabné' lequë' Jesús, rnë':

—Nazx lbi'ili', ¿bizxa rnali' quia' nu naca'?

Bubi'ë didza' Pedro, rnë':

—Li' nacu' Cristo.

³⁰ Ni'r gna bé'inë' lequë' Jesús nutu nu la'guíxjöi'në' nu naquë'.

Rguíxjö'ë Jesús ca zi'a ludöddë' Lë'

³¹ Ni'r gzu lahuë' Jesús rusëdnë' bönni' da'quë' Lë', rnë':

—Run bayúdx saca' qui'a neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách. Luzóë' neda' tsla'l bönni' gul tu'zejni'i len yugu' bxuz uná bè' len bönni' gdau' tu'sëdi. Ludöddë' neda', san cati' gac tsonn dza ubana'.

³² Yalj lulu bé'lenë' lequë' didza' ni. Ni'r bchë'ë Jesús tsla'l Pedro len gzu lahuë' rdil-lë' Lë' didza'. ³³ Bueycjë' Jesús, buyúë' yezíca'rë' bönni' uséd queë', ati' buzeynë' bach Pedro, rnë':

—Bcuit ga zoa'. Nacu' ca Satanás, tu' xöhui'. Le rza' ladxu'u cutu nac queë' Dios, san ca ta'zá' ládxi'gac bunách nac.

³⁴ Ni'r Jesús bulidzë' yugu' bönni' uséd queë' lenca' bunách naca' ni', len gudxë' lequë':

—Chqui' ré'nnë' të'ë neda' bönni', ral-la' uzóë' tsla'l le ré'ncznë' bönni' na', len gaquë' ca bönni' zijë' zajtë'ë lë'i yag cruz, ati' ni'r huac të'ë neda'. ³⁵ Nu bönni' rui'tsca ladxë'ë yöl-la' na'bán queë', unitië' lei, san nu bönni' unitië' yöl-la' na'bán queë' le dë'ë neda' o le dë'ë didza' dxi'a quia', uguel-lë'ë bönni' ni yöl-la' na'bán queë'. ³⁶ ¿Naru' uzi'tsë' xbey bönni'

chqui' utübë' yúgu'të le dë yödzlyú ni, san unít cuinë'? ³⁷ Cutu bi gac unödzejë' bönni' le huöa'ui cuinë'. ³⁸ Chqui' zoë' bönni' rutui'në' neda' len xtidza'a laugac bunách ni nuca'ngac Díos len tun dul-la', lëzca' cni neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, utui'da' bönni' na' cati' guidlena' yöl-la' yení' queë' Xuza', dzagquë' neda' gbaz la'y.

9

¹ Gudxë' ca' lequë' Jesús, rnë':

—Le nactë rëpa' lbi'ili', nacuá' ni nup cutu lat cati' la'le'ir duná bë'ë luyú ni Díos, gla' lahui yöl-la' uná bë' zxon queë'.

Rdza' ca rna' lahuë' Jesús

² Cati' chguc xop dza, Jesús bchë'ë Pedro len Jacobo len Juan, ati' légaczë' yjaquë' tu lu gui'a sib. Ni' bdza' ca rna' lahuë' Jesús lauquë' yonnë' na'. ³ Gyëp yös yení' lari' nacuë' Jesús, guc chguichdau'z. Zxíla'dau'z guc, nutu nu ra' lari' yödzlyú ni gac gun chguichdau'z ca guc lari' na'. ⁴ Gululuí' lauquë' Elías len Moisés, tuí'lenë' Jesús didza'. ⁵ Ni'r Pedro gudxë' Jesús:

—Bönni' Usëdi, bica' ba rë'u zoaru' ni. Gúntsca'tu' tsonn yu'u lága'dau', tu quiu', yetú queë' Moisés, len yetú queë' Elías.

⁶ Cni gnë' Pedro le cutu nöznë' Pedro bi na' rnë', le tádxinë' bönni' usëd queë' Jesús na'. ⁷ Ni'r grö' böaj glu'u zxul lequë', len byön chi'i nu rui' didza' lu böaj na', rna:

—Bönni' ni Zxi'na'. Nadxi'ida' Lë'. Gul-zë nagli' Lë'.

⁸ La' guluyutë' san cutur nu ta'lé'inë'. Tuzë' Jesús zóalenë' lequë'.

⁹ Tsal ni' yu'uquë' nöz, tu'dinnië' gui'a sib na', gna bé'inë' lequë' Jesús nutu nu lé' ca', lë na' gulalé'inë', cati' ubanrë' lu yöl-la' gut Lë', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách. ¹⁰ Qui lë ni na' gulagúz'icjqüë' didza' ni bë'ë, ati' la' légaczë' ta'nabi yudxi lza'quë' bizxa rë'ni gna didza' na' bë'ë: ubanë' lu yöl-la' gut. ¹¹ Gulanabnë' Jesús, ta'në':

—¿Bizx quië ta'në' bönni' gdau' usëdi run bayúdx guidë' Elías zi'al ca guidë' Cristo?

¹² Bubi'ë didza' Jesús, rnë':

—Le nactë güjé' zi'al Elías len ucu'ë yúgu'të ca ral-la' gac. Na'a, ¿bizx quië nayúj lu guich lë na' rna run bayúdx saca' qui'ë szxöni Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, ati' lucá'n Lë' ca'z bunách? ¹³ Rëpa' lbi'ili': Chbidë' Elías, ati' glunë' queë' tsca glë'nnë', tsca nayúj lu guich la'y ca ral-la' gac queë'.

Ruünë'-bi' Jesús bi'i bönni' yu'u lëbi' bö' xöhui'

¹⁴ Cati' ni' guludxinë' Jesús len bönni' dzagquë' Lë' ga na' nacu'ë yezíca'rë' bönni' usëd queë' Jesús, gulalé'inë' nacuá' ni' bunách zian, ati' ta'díl-lenë' yugu' bönni' usëd queë' na' didza' bönni' gdau' tu'sëdi. ¹⁵ Cati' gulalë'i Jesús bunách zian na', gulubannë' len jarélu'quë' za'quë' ga na' zë'ë, djödxquë' Lë':

—Padiux.

¹⁶ Ni'r gnabnë' bönni' usëd queë' na' Jesús, rnë':

—¿Bizxa didza' na' rdíl-lenli' lequë'?

¹⁷ Bubi'ë didza' bönni' nutsë'ë ladj bunách zian na', rnë':

—Bönni' Usëdi, nachë'a-bi' quiu' ni bi'i bönni'dau' quia', yu'u lëbi' bö' xöhui' run ga curnëbi'. ¹⁸ Cati' riyu'u lëbi' bö' xöhui' na', ruríx rutúl lëbi' lyu, ati' rbia bdxina' zidi' rú'abi' len rutíl-l láya'bi'. Qui lë ni na' zeaj

rdxitbi'. Gnabceda'-në' bönni' uséd quiu' lubijë' bö' xöhui' na', san cutu gulazáqui'në'.

¹⁹ Bubi'ë didza' Jesús, rnë':

—Lbi'ili', curéjlë'li'. ¿Gáca'xtëcz ral-la' sóalena' lbi'ili'? ¿Gáca'xtëcz ral-la' gua' glena' queëli'? Gul-dguá'-bi' quia' ni.

²⁰ Djua'quë'-bi' ga na' zoë'. Cati' ble'i Jesús bö' xöhui' na', la' buxiztë lëbi'. Gdzö'bi' lyu, ati' brix butúl lëbi', len gdxia bdxina' zidi' rú'abi'.

²¹ Ni'r gnabnë' xuzbi' bi'i na' Jesús, rnë':

—¿Gaca'x chguc rac cni queëbi'?

Rnë' xuzbi' na':

—Ni' náctëbi' bi'idau' ré'ibi' cni. ²² Zian lzu r-ru'n lëbi' lu gui' len lu nis quië gdödi lëbi'. Qui lë ni na', chqui' racu' lati', buechi' ladxi' netu', gáclenu' netu'.

²³ Jesús gudxë' lë':

—Chqui' huac tséjlë'u, yúgu'të huac chqui' tséjlë'u Dios.

²⁴ La' bë'të' zidzj didza' xuzbi' bi'i na', rnë':

—Réjlë'a. Guclen neda' quië tséjlë'ra' Lë'.

²⁵ Cati' blé'inë' Jesús za'c bunách zian, tu'quí tu'tsútsj Lë', buzeynë' ba nadx bö' xöhui', rë' lei:

—Li', bö' xöhui' runu' ga curnë len curyöni bunách, rna bé'ida' li' uruju' lu bi'i ni, len cutur tsu'u lëbi'.

²⁶ Grödxya'a bö' xöhui' na', ati' brix butultsca lëbi' len burujtë, bucá'n bi'i na' ca bi'i natz. Ca' nac, glui' didza' zian bunách ni', ta'ná:

—Chnatbi'.

²⁷ Ni'r gdel-lë'ë na'bi' Jesús, buchisë'-bi' ati' gzuibi' bi'i na'.

²⁸ Ni'r gyazië' Jesús tu yu'u, ati' la' légaczë' gulanabnë' Lë' bönni' uséd queë', ta'në':

—¿Bizx quië cutu guc ubijtu' bö' xöhui' na' netu'?

²⁹ Jesús gudxë' lequë':

—Cutu gac ubijli' ca'z bö' xöhui' cni, san tuz chqui' ulidzli'-në' Dios len gunli' gubás.

Rguúxjö'ë leyúbl Jesús ca zi'a ludöddë' Lë'

³⁰ Cati' guluzé'ë ni' Jesús len bönni' da'quë' Lë', guladödë' luyú Galilea. Cutu rë'nnë' Jesús nu gnözi ga na' zoë' ³¹ le rusëdnë' yugu' bönni' uséd queë', rë' lequë':

—Ludödë' neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, lu na'quë' bönni' ludöddë' neda', san töd gatia', cati' gac tsonn dza ubana'.

³² Cutu gulayéjni'në' didza' ni rë' lequë', ati' le tádxinë', cutu bi gulanabnë' Lë'.

Nu nac blau

³³ Ni'r guladxinë' yödz Capernaum Jesús len bönni' da'quë' Lë', len tsal ni' nacu'ë lu yu'u, Jesús gnabnë' lequë', rnë':

—¿Bizxa didza' na' rdil-len lza'li' cati' ni' yu'uli' nöz?

³⁴ Lequë' guluséyj rú'aque', le ta'dil-len lza'quë' didza' la' nöz ni' núzخالquë' gaquë' bönni' blau. ³⁵ Ni'r grö'ë Jesús len bulidzë' idxínnutë' bönni' uséd queë', rë' lequë':

—Nu rë'ni gac blau ral-la' gac ca tu bönni' cuidi'z lenca' ca ni'a na'li' yúgu'tëli'.

³⁶ Ni'r gdel-lë'ë-bi' tubi' bi'idau' Jesús len buzóë'-bi' gatsj lahui'l ga na' nacu'ë. Ni' runidë'-bi', rë' lequë':

37 —Nu bönni' si' lu në'ë tu bi'idau' cni le náquibi' quia', si' lu në'ë ca' neda', ati' nu bönni' si' lu në'ë neda', clëg neda'z si' lu në'ë, san si' lu në'ë ca' Xuza', nasölë'ë neda'.

Nu curdá'baga' rë'u, raclen rë'u

38 Ni'r Juan gudxë' Jesús:

—Bönni' Usëdi, blé'itu'-në' bönni' rubijë' yugu' bö' xöhui', rugunë' dxin lau'. Gna bé'itu' lë' cutur gunë' ca', le cutu dë'ë rë'u.

39 Ni'r Jesús gudxë' lë':

—Cutu gna bé'ili' lë', le chqui' zoë' bönni' runë' tu yöl-la' huac za' yehua' yubá, rugunë' dxin la' neda', cutu ca' gac gnë' zi'ë quia' bönni' na'. 40 Cni nac, nu curdá'baga' rë'u, raclen rë'u nu na'. 41 Núti'tëz nu gunn queëli' tu xzíga'dau' nis gui'jli' le da'li' neda', Cristo, si'cz le ral-la' si' nu na'.

Zoa banádx queëru' gunru' ga nu gun dul-la'

42 Gnë' ca' Jesús:

—Núti'tëz nu gun ga gunbi' dul-la' tubi' bi'idau' cni réjlë'bi' neda', dxi'ar gac nu ugal-la' guich ryëtu yag yeni nu na', len tsajchú'n lë' lu nis zxön. 43 Chqui' tu na'u gun ga gunu' dul-la', bchugu lei. Dxi'ar gac quiu' tsajtsaziu' ga su' gbanu' zoa tuz na'u, clëg zoa chop na'u, ati' tsajtsaziu' lu gui' gabíl, ga ni' cutu ul gui' qui. 44 Latj ni' cutu latba' bzuga' yu'ucba' nup tsajcuá' ni', ati' gui' na' cutu ca' ul. 45 Lëzca' cni, chqui' tu ni'u gun ga gunu' dul-la', bchugu lei. Dxi'ar gac quiu', tsajtsaziu' ga su' gbanu' zoa tuz ni'u, clëg zoa chop ni'u, ati' tsajtsaziu' lu gui' gabíl, ga ni' cutu ul gui' qui. 46 Latj ni' cutu latba' bzuga' yu'ucba' nup tsajcuá' ni', ati' gui' na' cutu ca' ul. 47 Lëzca' cni, chqui' tu yöj lau' gun ga gunu' dul-la', gleaj lei. Dxi'ar gac quiu' tsajtsaziu' ga rna bë'ë Dios zoa tuz yöj lau', clëg zoa chop yöj lau', ati' tsajtsaziu' lu gui' gabíl. 48 Latj ni' cutu latba' bzuga' yu'ucba' nup tsajcuá' ni', ati' gui' na' cutu ca' ul.

49 'Ruxi'iru' bëla' zödi', rugál-la'ru' lei ra' gui', cui gac ditj. Lë ni rusëdi rë'u ca luhuöác dxi'a yúgu'të bunách. Lëzca' cni, rë'nnë' Dios gzxi'i zödi' yúgu'të böa' bëdxau' tu'zégui'quë'-ba' lu bcugu la'y queë'. 50 Dxi'a nac zödi', san chqui' nit yöl-la' sna' qui, ¿nacx úniru' lei sna'? Gul-gác la' lbi'izli' ca zödi' dxi'a, soali' dxi'adau' tuli' len yetuli'.

10

Rusëdnë' Jesús qui nu rulá' yöl-la' nutság na'

1 Buzë'ë Jesús yödz Capernaum, gyijë' luyú Judea len gdödë' yetslá'a yegu Jordán zaca' ga rlen gbidz. Ni' guludúb leyúbl ga zoë' bunách zian, ati' leyúbl busëdnë' lequë' ca runczë'. 2 Ni'r guladxinë' ga zoë' Jesús bönni' gdau' fariseo, të'nnë' lunë' ga bi gnë' Jesús quië gac luquíë' Lë'. Gulanabné' Lë', ta'në':

—¿I dë latj bönni' nutság në'ë usanë'-nu ngul queë'?

3 Bubi'ë didza' Jesús, rnë':

—¿Bizxa gna bé'inë' lbi'ili' Moisés?

4 Gulanë':

—Moisés bë'ë latj bönni' uzujë' lu guich le rna rulá'alenë'-nu, ati' ni'r usanë'-nu ngul queë' na'.

5 Bubi'ë didza' Jesús, rnë':

—Gna bé'inë' lbi'ili' cni Moisés le nac zid icj ládxi'dau'li', 6 san cati' gzu lau guta' yödzlyú, bönni' len ngul Dios benë' lequë'. 7 Gnë': “Qui lë

ni na' uca'nè' xuz xnè'è bönni', tsajsóalenè'-nu ngul queë' ⁸ ati' chopè' ni luhuöaquè' ca tuz bunách." Qui lè ni na' cutur nacquè' chopè' san tuz chnacquè'. ⁹ Qui lè ni na' ca', nu nac bunách cutu ral-la' ulá'a nup na' chnatsaguè' Dios.

¹⁰ Cati' guluyaziè' yu'u, gulanabi yudxè' Jesús bönni' uséd queë' ca nac didza' na' bè'è. ¹¹ Jesús gudxè' lequè':

—Núti'tèz bönni' ulá'alenè'-nu ngul queë' len utság ná'lenè'-nu ngul yubl, runè' dul-la' le rguitsj zxba qui yöl-la' nutság na' le ruspaguè'è-nu dul-la' ngul na' gzóalenè'-nu zi'al. ¹² Lèzca' cni chqui' usannu-nè' bönni' queënu ngul nutság ná'lennu lè', len si'nu-nè' bönni' yubl, runnu ca' dul-la' le rguitsj zxba qui yöl-la' nutság na'.

Rulídz tsahuè'è-bi' Jesús yugu' bi'idau'

¹³ Ni'r guladxín ga zoè' Jesús bunách djua'gac bi'idau' quegac, tè'ni gxoá nè'è lecbi', ati' gulazú lauquè' bönni' uséd queë' Jesús ta'díl-l dídza'què' nup na' djua'gac lecbi'. ¹⁴ Cati' blé'inè' lè ni Jesús, gleyne' len gudxè' lequè':

—Gul-güi'-cbi' latj bi'idau' la'dxinbi' quia'. Cutu uzága'gacli'-bi', le gata' quegac nup nacgac ca bi'idau' ni, latj ga rna bè'è Dios. ¹⁵ Le nactè rëpa' lbi'ili': Nu cusí' lu nè'i le rna bè'è Dios ca runbi' bi'idau', cutu ca' tsaz ga ni' rna bè'è.

¹⁶ Ni'r bunidè'-bi' yugu' bi'idau' na' Jesús, bxoá nè'è lecbi' len bulídz tsahuè'è-bi'.

Bönni' cuidi' rlé'inè' yöl-la' tsahui'

¹⁷ Cati' bu'è nöz Jesús, jarélu'è bidè' bönni', buzechu zxibè' lahuè' Jesús len gnabnè' Lè', rnè':

—Bönni' Usèdi gdu dxi'a, ¿nacx guna' quiè gdél-li'da' yöl-la' na'bán gdu?

¹⁸ Jesús gudxè' lè':

—¿Bizx quiè ru'u quia' didza', rnau': "Gdu dxi'a"? Nutu nu bönni' naquè' gdu dxi'a. Tuzè' Dios naquè' gdu dxi'a. ¹⁹ Chnözcznu' yugu' le gna bè'è Dios, gnè':

Cutu gunu' dul-la' le rguitsj zxba qui yöl-la' nutság na'.

Cutu gdöddu' bunách.

Cutu cuanu'.

Cutu gneu' qui lza'u le cunác.

Cutu ucachi' lanu'.

Ben ba la'n xuz xna'u.

²⁰ Bubi'è didza' bönni' na', rë' Jesús:

—Bönni' Usèdi, yúgu'tè lè ni runcza' cati' ni' nactea' bi'idau'.

²¹ Len yöl-la' dxi'i ladxi' queë', buyúè' lè' Jesús, rnè':

—Tu le ryadzj quiu'. Gyeaj, yjèti' yúgu'tè le dè quiu' len bnödzej quegac bunách yechi' lè na' si'u, ati' gata' quiu' yöl-la' tsahui' yehua' yubá. Ni'r huödu' quia', gacu' ca bönni' zijè' zajté'è lè'i yag cruz, ati' ta'u neda'.

²² Cati' byönnè' didza' ni, bui'nnè' ati' zhuöjè' rsèbi ladxè'è le dètsca queë' yöl-la' tsahui'.

²³ Ni'r buyúè' Jesús gdu cuitiè' len gudxè' yugu' bönni' uséd queë':

—Baníg nac la'yáz ga rna bè'è Dios nup ta'le'i yöl-la' tsahui'.

²⁴ Gulubannè' bönni' uséd queë' ca nac xtídzè'è ati' leyúbl Jesús gudxè' lequè':

—Lbi'ili', zxi'na'dau', baníg nac la'yazië' ga rna bè'ë Dios bönni' tu'zxonì ládxi'quë' yöl-la' tsahui' quequë'. ²⁵ Nacr baníg tsazië' ga rna bè'ë Dios nu bönni' rlé'inë' yöl-la' tsahui', ca tödba' böa' lu nag yötsi'.

²⁶ Cati' gulayönnë' didza' ni, gulubántërnë' ca', ta'në' la' légacžë':

—¿Nuzxa caz gac ulá, chqui'nu'?

²⁷ Buyúë' lequë' Jesús, rnë':

—Cutu gac gun lë ni bunách, san huaquë' Dios, le rzáqui'në' Dios yúgu'të.

²⁸ Ni'r Pedro gudxë' Lë':

—Xan, netu' nuca'ntu' yúgu'të len da'tu' Li'.

²⁹ Bubi'ë didza' Jesús, rnë':

—Le nactë rëpa' lbi'ili', nu bönni' uca'në' lidxë', o böchë'ë, o zanë', o xuzë', o xnë'ë, o ngul queë', o yugu' zxi'në', o xyuë', le runë' xchina' o le runë' lban qui didza' dxi'a quia', ³⁰ bönni' ni huazí' queë' yetú gayua'tër ca' dza ni zoaru' na'a, yugu' lidxë', len yugu' böchë'ë, len yugu' zanë', len yugu' xnë'ë, len yugu' zxi'në', len yugu' xyuë', lenca' yugu' le la'bia ládxi'gac lë' bunách, ati' yödzlyú zi'a za', gata' yöl-la' na'bán gdu queë'. ³¹ Zian nup nacgac blau na'a, lac cuidi'z ni', ati' nup nacgac cuidi'z na'a, lac blau ni'.

Leyúbl rgu'xjö'ë Jesús ca zi'a ludöddë' Lë'

³² Cati' ni' yu'uquë' nöz, ta'benë' zjaquë' Jerusalén, nanörë' Jesús lauquë' bönni' usëd queë'. Nanitcnë' len lu yöl-la' radxiz zjáclënë' Lë'. Leyúbl bchë'ë quizi idxínnutë' na' Jesús. Gzu lahuë' ruí'lenë' lequë' didza' ca nac le ral-la' gac queë', ³³ rnë':

—Rlé'iczli' rbenru' zijru' Jerusalén ga ni' soa nu udöd neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, lu na'gac bxuz uná bè' len lu na'quë' bönni' gdau' tu'sëdi. La'chuguë' quia' gatia', len ludödë' neda' lu na'quë' bönni' gza'a. ³⁴ Lutitjë' neda' bönni' na' len lundë' neda' zi'. Luchijë' neda' zxöna'. Ni'r ludöddë' neda', san cati' gac tsonn dza ubana' lu yöl-la' gut.

Ta'nabnë' Jesús Jacobo len Juan bi gunë' quequë'

³⁵ Ni'r gulabiguë'ë lahuë' Jesús Jacobo len Juan, zxi'në' Zebedeo, len të' Lë':

—Bönni' Usëdi, ré'nitu' gunu' queëtu' le gnabtu'.

³⁶ Jesús gudxë' lequë':

—¿Bizxa ré'nili' guna' queëli'?

³⁷ Glë' Lë':

—Cati' gdxin dza cö'u ga gna bè'u, ben ga cö'tu' tutu' cuitiu' yubél len yetutu' cuitiu' yögl.

³⁸ Ni'r Jesús gudxë' lequë':

—Cutu nözili' bi rnabli'. ¿Naru' huac si'li' le ral-la' si'a neda', le nac le saca' qui'a? ¿Naru' huac gdil-li' nis ca gdila' neda' nis, gatia'?

³⁹ Gulubi'ë didza', ta'në':

—Huactu'.

Jesús gudxë' lequë':

—Le nactë, le saca' qui'a neda', si'li' ca' lbi'ili', len ca gdila' neda' nis, gdil-li' ca' nis, ⁴⁰ san cutu dë lu na'a cöa' nu cö' cuitia' yubél len nu cö' cuitia' yögl. Dios unödžjë' quequë' bönni' chnupë'ë quequë' yugu' latj na'.

⁴¹ Cati' gulayönnë' didza' ni yechié' bönni' usëd queë' Jesús, lequë' ta'leynë' Jacobo len Juan na'. ⁴² Ni'r bulidžë' lequë' Jesús, rnë':

—Nózcizli' ca tun nup ta'ná be'i yugu' yöd, tu'zeynë' bach bunách, ati' nup nacgac blau ladjqüë' ta'ná be'i lza'gac. ⁴³ Cutu gac cni queëli', san nu guë'ni gac zxön ga zoali', ral-la' gun xchinli' yezica'rli', ⁴⁴ ati' núti'tëzl-li' nu guë'ni gac blau ral-la' gac ca bönni' nada'u queëli' yúgu'tëli'. ⁴⁵ Cni ral-la' gunli' le bida' ni neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, clëg quië nu gun xchina', san quië guna' xchingac bunách len udöda' yöl-la' na'bán quia' le huöá'uida' bunách zian.

Jesús ruúnë' Bartimeo, bönni' nachúl lahuë'

⁴⁶ Ni'r guladxinë' yöd Jericó Jesús len bönni' da'quë' Lë'. Cati' ni' rurujë' yöd ni Jesús, dzagquë' Lë' bönni' uséd queë' lenca' bunách zian. Ra' nöz ni' rö'ë bönni' nachúl lahuë', lë' Bartimeo, zxi'në' Timeo. Rnabë' nu bi gunnz queë'. ⁴⁷ Cati' byönnë' Bartimeo rdödë' ni' Jesús, bönni' Nazaret, gzu lahuë' ru'ë zidz didza', rnë':

—Jesús, zxi'n xsoë' David. Buechi' ladxi' neda'.

⁴⁸ Guladíl-l lë' didza' nup ta'död ni', të lë':

—Bseyj ru'u.

Ni'r zidzjr bulidzë', rnë':

—Zxi'n xsoë' David. Buechi' ladxi' neda'.

⁴⁹ Ni'r gzë' dxiz Jesús, rbözë', ati' rë' lequë':

—Gul-lidzë'.

Gululidzë' bönni' na' nachúl lahuë', të lë':

—Btip ladxu'u. Gyasch. Rulidzë' Li'.

⁵⁰ Ni'r gru'në' tsla'l lari' naxóa yenë'. La' gyastë' len bidë' ga na' zoë' Jesús. ⁵¹ Gnabnë' lë' Jesús, rnë':

—¿Bizxa rë'nnu' guna' quiu'?

Bubi'ë didza' bönni' na' nachúl lahuë', rnë':

—Bönni' Usëdi, rë'nda' gunu' ga huöalj yöj lahua'.

⁵² Jesús gudxë' lë':

—Böaj lidxu'. Chnuhuöacu' le réjlë'u neda'.

La' böaljtë yöj lahuë' ati' zéajlenë' Jesús.

11

Ryazië' Jesús yöd Jerusalén

¹ Guladxinë' Jesús len bönni' da'quë' Lë' gal-la' ga dë Jerusalén, ga na' nacuá' yöd Betfagé len yöd Betania, len ga na' dë ca' Gui'a Ga Rö'gac Yag Olivo. Ni'r Jesús bsölë'ë chopë' bönni' uséd queë', ² rë' lequë':

—Gul-tséaj lu yödzdau' dë lauru' ni', len cati' tsazli' ni', tsajxáca'li'-ba' ni' tuba' búrrodau' nága'ba', nutu nu rbiani lëba'. Gul-sédx-ba' len gul-chë'-ba' quia' ni. ³ Chqui' nu bi quië lbi'ili' le runli' lë ni, gul-guië nu na': “Xanru' rquinnë'-ba', ati' la' usóla'të'-ba' quiu'.”

⁴ Ni'r yjaquë' yajxáca'quë'-ba' búrrodau' na', nága'ba' ga nu ryaz lö'a ga nac ra' nöz, ati' gulasedxë'-ba'. ⁵ Nup nacuá' ni' të lequë':

—¿Bizxa ni runli'? ¿Bizx quië rsedxli'-ba' búrrodau' na'?

⁶ Gulubi'ë didza' bönni' uséd queë' Jesús, glë' lequë' ca na' chgudxczë' lequë' Jesús, ati' glui' lequë' latj bunách ni'. ⁷ Ni'r gulachë'ë-ba' búrrodau' na' ga na' zoë' Jesús. Gulaxóë' cúdzu'ba' lari' quequë' ati' Jesús gdxie'-ba'. ⁸ Zian bönni' nacu'ë ni' gulachiljë' lari' quequë' gap nac la' nöz. Yela'gac bunách ni' gulaguütsj zin le guluzxóa la' nöz.

⁹ Gulazú lau tui' zidz didza' nup nanörgac lahuë' Jesús len nup na' za'c cúdzu'lë', ta'në':

—Yöl-la' ba. Dios gun la'yè' Bönni' zè'è ni, nasöl'è Lè' Xanru' Dios. ¹⁰Dios gun la'yè' Bönni' ni zi'a gna bè'è, ca na' gna bè'è xuz xtau'ru' David. Yöl-la' ba Dios.

¹¹Cni guc, bdxinë' Jesús Jerusalén, ati' gyaziè' lö'a gdau'. Cati' budx buyúe' yúgu'tè le nacuá' gdu zbi'il ni', burujè' zaca' yödz Betania le chrdzò', dzagquè' Lè' bönni' uséd queè'.

Jesús rulídz zi'è yag higo

¹²Cati' za' rení' yetú dza, ati' tu'rujè' yödz Betania Jesús len bönni' da'què' Lè', rdunè' Jesús. ¹³Zi'tu' blé'inè' tu yag higo dxia xlagui'. Gbiguè'è ga na' zoa yag na' chqui' utsajxaquè'è lati' le rbia. Cati' bdxinë' ni' cutu bi yajxaquè'è le rbia. Xlagui'z dxia le cutu rdxini dza cuia. ¹⁴Ni'r bulidzè' yag na' Jesús, rnè':

—Cutur nu gagu le rbia quiu'.

Gulayönnè' didza' ni bönni' uséd queè'.

Jesús rulatjè' lö'a gdau'

¹⁵Cati' guladxinë' Jerusalén Jesús len bönni' da'què' Lè', gyaziè' Jesús lö'a gdau' len gzu lahuè' rubijè' ni'l nup tuti' len nup ta'u lö'a gdau'. Brixè' yugu' blag quegac nup tu'tsá' dumí gza'a, lenca' yugu' ga ta'bò' nup tuti' budödau'. ¹⁶Cutu ca' bè'è latj nu bi gua', uzóa nöz ga nac lö'a gdau'. ¹⁷Busèdnè' nup nacuá' ni', rnè':

—Nayúj lu guich la'y, rna: “Lidxa' si' lei, yu'u ga lulídz Dios bunách gdtè yödzlyú.” Lbi'ili' chnunli' lei ca nac bloj quegac gban.

¹⁸Cati' gulayönnè' didza' ni yugu' bxuz uná bè' len bönni' gdau' tu'sèdi, gulazú lauquè' ta'zú ta'bò'è ludöddè' Jesús, san le tádxinë' bunách, cutu bi glunè' queè', le tu'bani yúgu'tè bunách ca nac le rusèdnè' Jesús. ¹⁹Cati' chrdzò' burujè' Jesús lu yödz na'.

Rbidx yag higo bulídz zi'è Jesús

²⁰Cati' za' rení' yetú dza, guladödè' Jesús len bönni' da'què' Lè' ga zoa yag higo na' bulídz zi'è Jesús, len gulalé'inè' lei, chnabídx gdu luí. ²¹Ni'r yajneynè' Pedro bi guc ati' gudxè' Jesús:

—Bönni' Usèdi, byutsca'. Yag higo ni bulídz zi'u nij, chnabídx.

²²Bubi'è didza' Jesús, rè' lequè':

—Gul-tsejlè' Dios. ²³Le nactè rëpa' lbi'ili', chqui' nu bönni' guiè' gui'adau' ni: “Bcuit ni, yajsóa lu nis zxön”, len cugác chop ladxè'è bönni' na' san gdu ladxè'è tsejlè'è gunè' Dios ca na' rnè', ca' gac. ²⁴Qui lè ni na' rëpa' lbi'ili': Yúgu'tè le gnabli' cati' ulidzli'-nè' Dios, gul-tsejlè' chbennè' queèli' Dios lè na' rnabli', ati' gunnè' queèli'. ²⁵Cati' ni' rulidzli'-nè' Dios, chqui' zoa nu rleyli' nu bi ben queèli', gul-nít lau nu na' quiè unít lahuè' ca' lbi'ili' ca nac dul-la' nabága'li', Xuzli' na' zoè' yehua' yubá. ²⁶Chqui' cu unít lauli' bunách, cutu unít lahuè' lbi'ili' dul-la' nabága'li' Xuzli' zoè' yehua' yubá.

Yöl-la' uná bè' dè lu në'è Jesús

²⁷Ni'r yhuöjquè' Jerusalén Jesús len bönni' da'què' Lè'. Cati' ni' rdè' Jesús ga nac nchil gdau', guladxinë' ga zoè' yugu' bxuz uná bè' len bönni' gdau' tu'sèdi len bönni' gul tu'zejni'i. ²⁸Gulanabnè' Jesús, ta'nè':

—¿Bizxa yöl-la' uná bè' dè lu na'u runu' yugu' lè ni? ¿Nuzxa caz budöd lu na'u yöl-la' uná bè' gunu' cni?

²⁹Bubi'è didza' Jesús, rè' lequè':

—Neda' ca' gnabda' lbi'ili' tu didza'. Chqui' ubi'ili' quia' didza', ni'r gyëpa' lbi'ili' bi yöl-la' uná bè' runda' yugu' lë ni. ³⁰ ¿Nuzxa budöd lu në'ë Juan uquilë' bunách nis? ¿Naru' Dios o bunách? Gul-natsca'.

³¹ Gulazú lauquë' tun xtídza'quë' la' légaczë', ta'në':

—Chqui' gnaru' Dios bsölë'ë lë', guië' rë'u: “¿Bizx quië cutu gyéjlë'li' lë'?” ³² ¿Naru' guiëtsaru'-në': “Gulasölë'ë lë' bönni'”?

Cni ta'zá' ládxi'quë' le tádxinë' bunách zian nacuá' ni' le taqui yúgu'të bunách na' bè'ë didza' uláz queë' Dios Juan na'. ³³ Qui lë ni na' glë' Jesús:

—Cutu nõzitu'.

Ni'r Jesús gudxë' lequë':

—Neda' ca' cutu quíxjöi'da' lbi'ili' bi yöl-la' uná bè' dë lu na'a runda' yugu' lë ni.

12

Runë' lsaqui' Jesús quegac huen dxin cunacgac tsahui'

¹ Ni'r gzu lahuë' Jesús ruí'lenë' bönni' da'quë' Lë' didza' yugu' le runë' lsaqui', rnë':

—Gzoë' bönni', szxöni bdë'ë lba uva ga nac la' yël queë'. Glequë' li'aj qui, len gchö'në' röga' guiöj ga gsië' xisi uva na'. Budxië' tu yu'u gup ga nac xtsa' ga nu uyú la' yël na'.

² Ni'r budödë' lu na'quë' huen dxin la' yël queë' na', la'zi'ë gatsj hueaj le unödzej, ati' gyijë' yödz zi'tu'. ³ Cati' bdxin dza luchibë' le rbia, bsölë'ë-bi' bi'i huen dxin queë' tsajxi'bi' lu na'quë' huen dxin na' le ral-la' si'ë xanbi' qui le gulabía lba uva na'. ⁴ Ni'r gulaguel-lë'ë-bi' bi'i na' yugu' huen dxin na' len glundë'-bi' zi', ati' gulusölë'ë-bi' ca'zbi'. ⁵ Ni'r bsölë'ë-bi' yetubi' bi'i huen dxin queë' bönni' xan la' yël na', ati' bi'i ni gululadxë'-bi' guiöj, gululë'ë icjbi'. Glu'ë dö' queëbi'. ⁶ Ni'r bsölë'ë-bi' ca' yetubi' bi'i huen dxin queë' bönni' xan la' yël na', ati' bi'i ni guludöddë'-bi'. Bsölë'ë-bi' ca' zianrbi' ati' la'cbi' gluncdë'-bi' zi' len yela'cbi' guludödcde'-bi'.

⁷ Nutur nu nagá'n queë' xan la' yël na'. Naga'nzbi' bi'i bönni' queë' ati' nadxí'itsquinë'-bi'. Ga yajseytë, bsölë'ë-bi' zxi'në', rnë': “Lunë' ba la'n zxi'na'.” ⁸ Ni'r gulanë' la' légaczë' bönni' huen dxin na', ta'në': “Bi'i ni ral-la' gaqui queëbi' la' yël ni. Gul-dá, gdödiru'-bi' ati' gaqui queëru' la' yël ni.” ⁹ Qui lë ni na' gulazönë'-bi' len guludöddë'-bi'. Gularu'në'-bi' ni'l la' yël qui lba uva na'.

¹⁰ Ni'r gnabnë' bönni' nacu'ë ni' Jesús, rnë':

—¿Nacx gunë' chqui'nu', bönni' xan la' yël na'? Huidë' len huadödcde' bönni' huen dxin na', ati' udödë' lu na'gac bunách yubl la' yël na'.

¹¹ ¿Naru' cu nulábnili' lë na' nayúj lu guich la'y? Cni rna:

Guiöj na' gularu'në' bönni' tu'cu'ë zö'ö, Na'a nac guiöj len, squin zö'ö.

¹² Xanru' Dios benë' ga nac cni

Ati' rubániru' ca nac lë ni rlé'iru'.

¹³ Ni'r gulazú gulabö'ë la'zönë' Jesús le táquibe'inë' benë' lsaqui' ni ca nac quequë', san tádxinë' bunách zian nacuá' ni' len qui lë ni na' guluca'në' Lë', zhuöjquë'.

Ca nac le ta'guíxj lazgac bunách

¹⁴ Gdöd lë ni yugu' bönni' gdau' uná bè' na' gulasölë'ë ga zoë' Jesús la'quë' bönni' gdau' fariseo len bönni' da'quë' Herodes quië lunë' ga bi

gnë' Jesús quië gac luquíë' Lë'. ¹⁴ Guladxinë' ga na' zoë' Jesús bönni' ni, len tē' Lë':

—Bönni' Usëdi, nözitu' ru'u didza' gdutë li. Cutu rui' ladxu'u bi ta'náz bunách, le curuyuzu' le tu'lu'iz cuingac bunách, san rusëdnu' ca nacz le rē'nne' Dios lun bunách. ¿I runn netu' latj zxba queë' Moisés quizzj lastu' le tu'quizzjé' uláz queë' César? ¿Naru' uguizzjtu' o cutu quizzjtu'?

¹⁵ Ráquibe'inë' Jesús tu'ë didza' lu yöl-la' rguilj ladxi' quequë' ati' rë' lequë':

—¿Bizx quië rubijli' neda' didza'? Gul-djua'tsca' quia' tu dumí rda quië glë'ida' lei.

¹⁶ Djua'quë' lei ati' gnabnë' lequë' Jesús, rnë':

—¿Nuzxa lahui da' lë'i ni len nuzxa lei ni?

Gulubi'ë didza', ta'në':

—Queë' César na'.

¹⁷ Ni'r Jesús gudxë' lequë', rnë':

—Gul-nödzj queë' César le naqui queë' César, ati' queë' Dios le naqui queë' Dios.

Gulubannë' ca nac didza' bubí'ë Jesús.

Ca nac qui yöl-la' rubán lu yöl-la' gut

¹⁸ Ni'r guladxinë' ga zoë' Jesús la'quë' bönni' gdau' saduceo. Bönni' ni ta'në' cutu lubán nup chnatgac. Qui lë ni na' glë' Jesús, ¹⁹ ta'në':

—Bönni' Usëdi, Moisés nuzujë' queëtu' lu guich chqui' gatië' bönni' cuzóa bi'i queë', ati' uga'nnu ngul queë', ral-la' utság ná'lenbi'-nu bi'i böchë'ë bönni' na' len uzoabi' bi'idau' gacbi' bi'i queëbi' böchi'bi'.

²⁰ Gulacua'bi' gadxbi' bi'i nac böchi'cbi'. Bi'i zi'al na' butság ná'lenbi'-nu ngul, ati' gutbi', nutu nu gul-la' bi'idau' queëbi'. ²¹ Bi'i buróp na' butság ná'lenbi'-nu ngul uzëb na', ati' gutbi' ca', nutu nu gul-la' bi'idau' queëbi'.

Lëzca' cni guc queëbi' bi'i bunn. ²² Cni guc, gulutság ná'lenbi'-nu yúgu'tëbi', nutu nu gul-la' bi'idau' quechi'. Ga yajseytë, gutnu ca' ngul na'.

²³ Na'a, cati' lubán nup chnatgac, ¿núzxabí' gáquinu queëbi' ngul na', le gulutság ná'lenbi'-nu igádxtebi'?

²⁴ Bubi'ë didza' Jesús, rë' lequë':

—Rchíxili' le cunúnbë'li' le nayúj lu guich la'y len cutu nözili' ca nac yöl-la' huac queë' Dios. ²⁵ Cati' lubán nup chnatgac, cutu ca' lutság na'quë', len cutu la'cuá'lenë'-nu ngul bönni', san lacquë' ca nacquë' gbaz la'y queë' Dios, nacu'ë yehua' yubá. ²⁶ Na'a, ca nac quegac nup chnatgac chqui' lubán, ¿naru' cu nulábinili' le buzujë' lu guich Moisés? Rui' didza' ca na' bulidzë' lë' Dios lu yag yötsi'dau' regui, rë' lë': “Neda' naca' Dios queë' Abraham len Dios queë' Isaac, len Dios queë' Jacob.” Le gnë' cni quequë', nac bë' nabanquë' zal-la' glatië' zi'al. ²⁷ Dios naquë' Dios quegac nup nabangac, clëg quegac nup natgac tsaz. Szxönitër rchíxili'.

Le nac blau gna bë'ë Dios

²⁸ Bidë' ca' ga zoë' Jesús bönni' gdau' usëdi. Byönnë' ca na' gluí'lenë' Jesús didza' len nöznë' dxí'adau' bubí'ë didza' Jesús. Qui lë ni na' gnabnë' Jesús, rnë':

—¿Bizxal le gna bë'ë Dios nactër blau ca yúgu'të le gna bë'ë?

²⁹ Bubi'ë didza' Jesús, rë' lë':

—Le gna bë'ë nactër blau ca yúgu'të nac lë na' rna: “Gul-yöni bunách Israel. Xanru' Dios, tuzë' Lë' naquë' Xanru'. ³⁰ Ral-la' gdxi'inu' Xanu' Dios

gdu ladxu'u, len lu gdu icj ládxi'da'u len lu gdu yöl-la' rejni'i quiu' len lu gdu yöl-la' huac quiu'." Lë ni nac le gna bē'ë nactēr blau. ³¹ Le gna bē'ë nac buróp, toz ca nac. Cni rna: "Ral-la' gdxí'inu' lza'u ca nadxí'i cuinu'." Cutu ca' zoa yetú le gna bē'ë nacr blau ca chop ni gna bē'ë.

³² Ni'r gudxë' Jesús bönni' gdau' usëdi na', rnë':

—Dxi'adau' gnaul, Bönni' Usëdi. Le nacz rnau'. Tuzë' naquë' Dios, len nutur nu zoa nac Dios. ³³ Quië gdxí'iru'-në' Dios gdu ládxi'ru', len lu gdu yöl-la' rejni'i queëru' len lu gdu icj ládxi'dau'ru' len lu gdu yöl-la' huac queëru', len quië gdxí'iru' lza'ru' ca nadxí'i cuinru', nacr lsaca' ca yúgu'të böa' bëdxdu' rudódicru'-ba' lu bcugu la'y queë' Dios, lenca' ca yúgu'të böa' bëdxdu' ruzégui'cru'-ba' lu bcugu na'.

³⁴ Cati' byönnë' Jesús dxi'adau' rubi'ë didza' bönni' ni, ni'r gudxë' lë', rnë':

—Yelati'z ryadzj quiu' gúnbë'u le rna bē'ë Dios.

Nutur nu buruguí bi gnabi Jesús.

¿Nuzxa zxi'n naquë' Cristo?

³⁵ Cati' ni' rusëdnë' Jesús bunách ga nac nchil gdau', rnë':

—¿Bizx quië ta'në' bönni' gdau' usëdi naquë' Cristo zxi'n xsoë' David?

³⁶ Lëczë' David na' bē'ë didza', zóalenë' lë' Dios Bö' La'y, gnë':

Xanru' Dios gudxë' Xana':

“Grö' cuit lë'a yubél

Cati' gunra' ga luzechu zxibgac Lau'

Nup cuta'le'i Li' dxi'a.”

³⁷ ¿Naru' nactsë' Cristo zxi'n xsoë' David chqui' lëczë' David na' rnë' queë' naquë' Xanë'?

Guladzág ládxi'gac didza' ni bunách zian nacuá' ni' tu'zë naggac Lë'.

Jesús ruquë' bönni' gdau' tu'sëdi

³⁸ Ni' rusëdnë' bönni' da'quë' Lë' Jesús, rë' lequë':

—Gul-gún chi'i cuinli' quequë' bönni' gdau' tu'sëdi. Ta'dzág ládxi'quë' ta'dë' ni'l na'l, nácuquë' lari' tunn. Ta'dzág ládxi'quë' ca' tu'líd zshui' lequë' bunách gap nac lu yë'y. ³⁹ Ta'bö'ë yugu' latj blau lu yu'u ga tu'dubë' tu'sëdë' queë' Dios bunách lenca' gap tu'dubë' ti'j tahuë'. ⁴⁰ Tu'gúë' lidxcnu ngul uzëb len quië lulu'z tshui' cuinquë', xtsey tu'lidzë' Dios. Yugu' bönni' ni, gúntscarë' lequë' zxguia' Dios.

Le bunödzjnu queë' Dios tu ngul uzëbdau'

⁴¹ Tsal ni' rō'ë Jesús nchil gdau' ga zoa gui'n ga ta'gú'u bunách dumí gun, ruyúë' ca tun bunách ta'gú'u dumí lu gui'n. Dumí zian ta'gu'ë bönni' dë yöl-la' tshui' quequë'. ⁴² Ni'r bdxinnu ni' ngul yechi' uzëbdau', glu'nu chop dumí lasdau', le záca'gac láti'dau'z. ⁴³ Ni'r bulidzë' yugu' bönni' usëd queë' Jesús, rë' lequë':

—Le nactë rëpa' lbi'ili', ngul yechi' uzëbdau' ni glu'rnu ca yúgu'të nup bi ta'gú'u lu gui'n qui gdau'. ⁴⁴ Ta'gu'ë qui le nagá'nz quequë' yúgu'të bönni' ni, san ngul ni, lu yöl-la' yéchi'dau' queënu glu'nu gdu'të la'z dui tsca le dëz queënu, le ral-la' gáhuinu.

13

Rgu'xjö'ë Jesús ca zi'a luquindjë' gdau'

¹ Cati' burujë' Jesús nchil gdau', gudxë' Lë' tuë' bönni' usëd queë', rnë':

—Bönni' Usédi, byutsca' nactga yugu' yu'u xzön ni, len nactga yugu' guiöj lë'i zö'ö quegac.

² Bubi'ë didza' Jesús, rë' lë':

—Rlé'inu' yugu' yu'u xzön ni, san cutu ca' ugá'n ni guiöj lahui lzë'i, le luquündj leygac bunách.

Le lac bë' cati' zi'a udx qui yödzyú

³ Ni'r yjaquë' Jesús len bönni' da'quë' Lë' lu Gui'a Ga Rö'gac Yag Olivo, gui'a na' dë ca dödl ra' gdau'. Cati' chrö'ë ni' Jesús, glë' Lë' la' légaczë' Pedro len Jacobo len Juan len Andrés, ⁴ ta'në':

—Gdixjói' netu' batx lac lë ni. ¿Bizxa gac bë' chzoa lac yúgu'të lë ni?

⁵ Bubi'ë didza' Jesús, rusëdnë' lequë', rnë':

—Gul-gún chi'i cuinli' qui nadxi nu si' ye'i lbi'ili'. ⁶ La'lá' lauquë' zian bönni' si' laquë' ca lea' neda', la'në' nacquë' Cristo. Cni la'zi' yé'inë' bunách zian.

⁷ Ni'r cati' yónili' rac gdil-l ni'l na'l, cutu gádxili'. Yúgu'të lë ni ral-la' gac, san cutu rdxini dza udx. ⁸ Tu yödzt til-len yetú yödzt len tu ga nu rna bë' tsajtil-len yetú ga nu rna bë'. Zian latj sa' rtit len gac gbin. Lun rusbó bunách. Yugu' lë ni lac le su lau la'zaca' la'gu'i bunách dza ni'.

⁹ Ni'r gul-gún chi'i cuinli', le ludödë' lbi'ili' lu na'quë' bönni' yúlahui'. La'guinë' lbi'ili' gap tu'dubë' tu'sëdë' queë' Dios bönni' judío. Gdxinli' lauquë' bönni' ta'ná bë'ë len lauquë' bönni' ta'ná bé'inë' yödzt zi'tu'. Lunë' cni queëli' le da'li' neda', san ni' gunli' lna' lau quia' neda'. ¹⁰ Zi'al ca gdxin dza udx, run bayúdx gac lban qui didza' dxi'a quia' laugac bunách gdtütë yödzyú. ¹¹ Cati' ni' la'ché'ë lbi'ili', len ludödë' lbi'ili' lu na'quë' bönni' yúlahui', cutu güi' ládxi'li' bizxa gnali'. La' dza ni'z Dios gunnë' queëli' didza' güi'li', ati' lë ni gnali'. Cati' ni' güi'li' didza', clëg lbi'izli' na' gnali', san Dios Bö' La'y gnë'. ¹² Ludöd la' böchi'gacz bunách lu na'quë' bönni' ludödcdë' lequë'. Bönni' nacua'bi' bi'i quequë' ludödë' la' xzi'ngacczë' ca', ati' xzi'nquë' na' ludödbi' la' xuz xná'gacczbi' lu na'quë' bönni' ludödcdë' lequë'. ¹³ Luzóa lbi'ili' tsla'y yúgu'të bunách le da'li' neda', san nul-li' gua' glenli' lë na' gac ga gdxin dza udx, ulali'.

¹⁴ Nup tu'láb didza' ni ral-la' la'yejni'i. Buzujë' lu guich Daniel, bönni' ni' bë'ë didza' uláz queë' Dios, le rna cni: “Tsaz ga cutu ral-la' tsaz tu le xöhui' le rusnít.” Dza ni'r ral-la' la'zxúndj nup nacua' luyú Judea, tsjac gap nac guí'adau'. ¹⁵ Nu zoa cju'u dza ni' ral-la' gzxundjtë, len cutu huötj zxan yu'u tsajxi' bi dë qui lu yu'u. ¹⁶ Nu zoa ladj guixi' ral-la' gzxundjtë, len cutu huöaj tsajxi' lari' rxoa yeni. ¹⁷ Bica' bayechi' ngul dza ni' nua'cnu-bi' bi'idau', lenca' ngul tu'gádxinu-bi' bi'idau'. ¹⁸ Gul-lidzë' Dios gnábili'-në' cugún bayúdx gzxundjli' cati' nac beo' ziaq. ¹⁹ Yugu' dza ni' la'zaca' la'gu'ir bunách ca le guc zi'atël cati' zi'a guta' yödzyú le benë' Dios ga rdxintë na'a dza, ni dza zi'a za'c cutu gac cni. ²⁰ La'naru' cu nunë' Dios ga luhuöac nabábz yugu' dza ni', nutu nu ulá, san le nadxi'inë' nup chgröczë', chnunë' queë' gunë' ga luhuöac nabábz yugu' dza ni'.

²¹ Na'a, chqui' nu guië lbi'ili': “Gul-yutsca', ni zoë' Cristo”, o gna: “Gul-yutsca', ni' zoë'”, cutu ca' tséjlë'li' nu na'. ²² La'lá' lahui zian nup la'zi' ye'i bunách, la'në' nacquë' Cristo len la'në' nacquë' bönni' tu'ë didza' uláz queë' Dios. Lului'në' le lac bë' len lunë' yugu' yöl-la' huac xzön. Huala'zi' yé'inë' ca' nup gröczë' Dios la'naru' la'záqui'në'. ²³ Ni'r lbi'ili', gul-zóa ban ládxi'li'. Yúgu'të chgudxa' lbi'ili' zi'atël ca gac.

Ca huödë' Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách

²⁴ Gnë' ca' Jesús:

—Yugu' dza ni', töd gac dza na' la'zaca' la'gui'i cni bunách, gchul gbidz len cutu gun yení' beo'. ²⁵ La'guíndj bölj luzxbá len la'zxíz le nala'gac, nacgac blau luzxbá na'. ²⁶ Ni'r la'le'i neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, za'a lu böaj luzxbá, napa' yöl-la' huac zxön len yöl-la' yení' quia'. ²⁷ Gsöla'gaca'-në' gbaz la'y quia', lutubë' bunách rö quia' nacuá' idáp la'a yödzyú, ga naguél-la'të luyú bidx, ga rdxintë ga naguel-la' luzxbá.

²⁸ Gul-tsejni'i le rusëdi lbi'ili' yag higo. Cati' ta'lén zxuza' në'i huë'ndau' len rubía xlagui' yulu, nözili' chzoa gdxin dza gba. ²⁹ Lëzca' cni, cati' glë'ili' tac lë ni, gnözili' chzoa gdxin dza udx na', len chrdzag lau. ³⁰ Le nactë rëpa' lbi'ili', yúgu'të lë ni lac zí'atël ca lat nup nacuá' dza na'. ³¹ Huadöd qui luzxbá len qui luyú ni, san xtídza'a gatga töd qui.

³² 'Cati' gdxin dza ni' o dzö' ni', nutu nu nözi. Cutu nözcnë' gbaz la'y nacu'ë yehua' yubá, len cutu nözda' neda', Zxi'në' Dios. Tuzë' Dios Xuz nöznë'. ³³ Qui lë ni na', gul-spán ládxi'li'. Gul-zóa sina' len gul-lidzë' Dios le cutu nözili' bizxa dza gac lë ni. ³⁴ Gac ca rac cati' zijë' zítu' tu bönni'. Cati' chzoa uzë'ë lidxë', udödë' lu na'quë' huen dxin queë' yugu' le dë queë'. Qui queë'quë' gu'ë xchinquë' len gna bë'ë soa ban ladxí' nu zoa huen chí'i ga nu ryaz. ³⁵ Gul-zóa lbi'ili' ban ladxí' le cutu nözili' batx huödë' xan yu'u, cati' chrdzö', o gatsj lahui' yël, o cati' rbödxba' zxi'n druz, o zildau'. ³⁶ Gul-gún cni, cui duxaquë'ë lbi'ili' rasli' chqui' huödë' tu tsalz. ³⁷ Lë ni rëpa' lbi'ili', rëpa' ca' yúgu'të bunách: Gul-zóa ban ladxí'.

14*Tun xtídza'quë' bönni' gdau' la'zönë' Jesús*

¹ Yechóp dza ca' gac Lni Pascua cati' tu'spanë' bönni' judío ca benë' Dios, buslé' xuz xtau'quë' luyú Egipto, nac lni cati' tahuë' yöt xtil cunazí' xnë'i. Ta'zú ta'bö'ë bxuz uná bë' len bönni' gdau' tu'sëdi la'zönë' Jesús bagachi'z quië ludöddë' Lë'. ² Ta'në':

—Cutu gac sönru'-në' dza lni le lun rushö bunách.

Ngul rgu'nu icjë' Jesús le rla' zxix

³ Zoë' Jesús yödZ Betania, lu yu'u lidxë' Simón, bönni' güi'inë' huë' nudzu' ruzöd. Tsal ni' rö'ë rahuë' Jesús, gyaznu ngul, nua'nu böga'dau' náquini guiöj zaca', yudz le rla' zxix qui yöj susén las gdu, le zaca' szxöni. Bla'anu böga'dau' na' len glu'nu le rla' zxix icjë' Jesús. ⁴ Gulaléylanë' la'quë' bönni' nacu'ë ni', ta'në' la' légaczë':

—¿Bizx quië guc ditj le zxix na'? ⁵ La'naru' nu guti' lë na', huazí' qui yelati' ca laxjru' qui tu iz quië nu quisi quegac bunách yechi'.

Szxöni gulanë' queënu.

⁶ Ni'r Jesús bë'ë didza', rnë':

—Gul-güi'-nu latj. ¿Bizx quië rnë' zítu' queënu? Nac dxi'a le bennu quia'. ⁷ Nacuá'lentecz lbi'ili' bunách yechi', len bátti'tëz guë'nili', huac gunli' dxi'a quequë', san neda' cutu sóatecza' ga zoali'. ⁸ Tsca le gzxáqui'nu bennu ngul ni. Glu'nu neda' le rla' zxix ni, bupa'nu neda' zítu' ca ggacha'a yeru ba. ⁹ Le nactë rëpa' lbi'ili', gátitëz ga gac lban qui didza' dxi'a quia' gdu yödzyú, soa nu quixjö' ca' lë ni bennu quia' ngul ni. Cni gac quië nu tsajnéy lënu.

Rzi' lu në'ë Judas udödë' Jesús

10 Ni'r brujë' Judas Iscariote, bönni' nabáblenë' chinnuë' na' da'quë' Jesús, gyijë' ga nacu'ë bxuz uná bë' quië udödë' Jesús lu na'quë'. 11 Cati' gulayönnë' xtudzë'ë Judas na', guludzijnë' ati' gulazí' lu na'quë' lu'ë lë' dumí. Ni'r gzu lahuë' Judas rzu rbö'ë udödë' Jesús lu na'quë'.

Le ri'j ráguru' ruspanru' ca gutië' Xanru'

12 Nac dza rzu lau lni tahuë' yöt xtil cunazí' xnë'i, dza na' tu'döddë'-ba' bö'cu' zxíla'dau' tahuë' Lni Pascua na', cati' tu'spanë' ca benë' Dios buslë' bönni' judío luyú Egipto. Ni'r gulanabnë' Jesús bönni' uséd queë', ta'në':

—¿Gazx rë'nnu' tseajtu' tsajpa'tu' le gáguru' xtsö' qui Lni Pascua?

13 Ni'r bsölë'ë chopë' bönni' uséd queë' Jesús, rë' lequë':

—Gul-tséaj lu yöd. Ni' huadzagli' tu bönni' nu'ë rö'ö nis. Gul-tséajlenë'.

14 Ga na' tsazië', gul-guië' xan yu'u na': “Rnë' Bönni' Usédi: ¿Gazx zoa yu'u ga na' gágulengaca'-në' bönni' uséd quia' xtsö' qui Lni Pascua?” 15 Ni'r ului'inë' lbi'ili' tu yu'u zxön ga nac buróp cuia ga chnabá'a. Gul-pá' ni' le gáguru'.

16 Gularujë' bönni' uséd queë' na', guladxinë' lu yöd, ati' yajxáca'quë' yúgu'të ca na' chgudxë' lequë' Jesús. Gulupé'ë ni' le lahuë' qui Lni Pascua.

17 Cati' chgul, bdxinë' ni' Jesús, dzagquë' Lë' idxínnutë' bönni' uséd queë'. 18 Tsal ni' rö'quë' tahuë', bë'ë didza' Jesús, rnë':

—Le nactë rëpa' lbi'ili', zoa nu dzag lbi'ili', nu rágulen neda' tsazxön, udöd neda' lu na'gac bunách.

19 Ni'r guluhui'nnë' len gulazú laquë' të' Lë' tu tuë':

—¿Naru' neda'?

Yetúë' ca' gnë':

—¿Naru' neda'?

20 Bubi'ë didza' Jesús, rë' lequë':

—Nac nu nutsa' ladj chínnuli' ni, bönni' na' nunë'ë në'ë tsazxön len na'a lu zxiga'. 21 Tsija' ga gatia' neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, ca na' nayú lu guich la'y ca gac quia', san bica' bayechi' bönni' na' udödë' neda' lu na'quë' bönni' ludöddë' neda'. Dxi'ar gac queë' bönni' na' la'naru' cu guljë'.

22 Tsal ni' tahuë', gdel-lë'ë yöt xtil Jesús. Gudxë' Dios: “Xclenu'.” Buzxuzxjë' lei len bë'ë quequë', rnë':

—Gul-gagu. Lë ni nac gdu ca nayá' nabana'.

23 Gdel-lë'ë ca' tu zxíga'dau' len gudxë' Dios: “Xclenu'.” Ni'r bë'ë quequë', ati' glë'jcdë' lei yúgu'të'. 24 Rë' lequë' Jesús:

—Lë ni xchöna' le run tsutsu didza' cub rucá'n tsahui', le núnlenë' bunách Dios. Rön ni glalj ni'a quegac bunách zian. 25 Le nactë rëpa' lbi'ili', cutur gui'ja' xisi uva ga gdxinr dza gui'ja' le cub ga ni' rna bë'ë Dios.

Rnë' Jesús gnë' Pedro cutu nunbë'ë Jesús

26 Gdöd glul-lë' yöl-la' ba, gularujë' zjaquë' Gui'a Ga Rö'gac Yag Olivo.

27 Ni'r gudxë' lequë' Jesús, rnë':

—Yúgu'tëli' gac chop ládxi'li', uca'nli' neda' na'a dzö', le nayú lu guich la'y, rna: “Gdödda'-në' uyú bö'cu' zxíla', ati' láslasba' bö'cu' zxíla' na'.”

28 Töd ubana' lu yöl-la' gut, zi'al ca lbi'ili' tsija' luyú Galilea.

29 Ni'r Pedro gudxë' Jesús, rnë':

—Zal-la' lac chop ládxi'quë', luca'në' Li' yúgu'të', cutu ca' gac chop ladxa'a neda'.

30 Jesús gudxë' lë', rnë':

—Le nactë rëpa' li, la' dzö' niz, zi'a cödxlba' zxi'n druz le buróp lzu, tsonn lzu gnau' cutu núnbë'u neda'.

³¹ Ni'r gneynë' Dios Pedro, rnë':

—Zal-la' gátlentea' Li' tsazxón, cutu ca' gnia' cutu núnbë'a Li'. Lëzca' cni gulanë' yúgu'të'.

Jesús rulidzë' Dios la' yël Getsemaní

³² Ni'r guladxinë' la' yël Getsemaní Jesús len bönni' da'quë' Lë', ati' gudxë' lequë' Jesús, rnë':

—Gul-có' ni, tsal tsija' neda', tsajlidza'-në' Dios.

³³ Bchë'ë Pedro len Jacobo len Juan, ati' gzu lahuë' rdzöbnë' Jesús len rsëbi ladxë'ë. ³⁴ Gudxë' lequë' Jesús, rnë':

—Huatzca' lu yöl-la' rsëbi ladxi'. Gul-cöz ni len gul-ná' yël.

³⁵ Ni'r gzë'ë Jesús yeláti'dau' len butság lahuë' lyu, bulidzë' Dios. Gnabné' Lë', chqui' huac, ucuitë' queë' le ral-la' saca' qui'ë dza na'. ³⁶ Ni' rulidzë' Dios, rnë':

—Xúza'dau', yúgu'të huac gunu' Li'. Bcuit lë na' ral-la' saca' qui'a, san clëg ca rë'nda' neda', san ca rë'nnu' Li', gunu'.

³⁷ Ni'r böjë' Jesús ga na' nacu'ë bönni' usëd queë', yajxaquë'ë lequë' tasië'. Gudxë' Pedro:

—Simón, ¿rastsu'? ¿Naru' cu rubijtsu' yen lau' tu chi'itëz? ³⁸ Gul-ná' yël len gul-lidzë' Dios, gnábili'-në' cui gata' latj dulú'u yöl-la' lbi'ili' tu' xöhui'. Le nactë bö' nacczli' zoacz sina', san lu yöl-la' bunách queëli' rcuúdi'li'.

³⁹ Ni'r zijë' leyúbl Jesús, rulidzë' Dios, len la' tuz ca gnë'. ⁴⁰ Cati' böjë' leyúbl ga na' nacu'ë, yajxaquë'ë lequë' tasië' le dxia bëhcál lauquë'. Cutu nözcnë' bizxa didza' lubi'ë, lë' Lë'. ⁴¹ Cati' böjë' le bunn lzu ga na' nacu'ë, rë' lequë':

—¿Rástsali'? ¿Ruzí'tsa ládxi'li'? Tsca'ti' gaz. Chbdxin dza. Gul-yutsca', Neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, chnadöda' lu na'gac bunách dul-la'. ⁴² Gul-tsás, huajejru'. Gul-yutsca', chzë'ë bönni' na' udödë' neda' lu na'gac bunách.

Ta'zönë' Jesús

⁴³ Ni' ru'ë didza' ni Jesús, bdxinë' Judas, bönni' nabáblenë' chinnuë' na' da'quë' Jesús, ati' zá'clenë' lë' bönni' zian, nua'quë' guia tuchi' len yag. Nasöla'quë' lequë' yugu' bxuz uná bë' len bönni' gdau' tu'sëdi len bönni' gul tu'zejni'i. ⁴⁴ Judas, bönni' na' rudödë' Jesús lu na'quë' chnului'inë' lequë' tu le gac bë' nu nac Jesús, gnë':

—Bönni' na' utság lahua'-në', Lë' na' Jesús. Gul-sönë' len gul-chë'ë. Gul-yutsquë'.

⁴⁵ Cati' bdxinë' ni' Judas, la' gbíga'të' ga na' zoë' Jesús len gudxë' Lë':

—Bönni' Usëdi, Bönni' Usëdi.

Ni'r butság lahuë' Jesús. ⁴⁶ Ni'r gulazönë' Jesús len gulachë'ë Lë' nadzunë'.

⁴⁷ Ni'r tuë' bönni' ni' dë'ë Jesús glijë' guia tuchi' len benë'-bi' huë' bi'i huen dxin queë' bxuz blau, bchuguë' guid nagbi'. ⁴⁸ Jesús gudxë' bunách na', rnë':

—¿Narútsali' nua'li' guia tuchi' len yag quië sönli' neda', runli' ca runli' rzönli'-në' gban? ⁴⁹ Yugu' dza gzóalena' lbi'ili' rusëdgacda' bunách ga nac nchil gdau' ati' cutu gzxönli' neda', san rac cni quië utság le nayúj lu guich la'y.

⁵⁰ Ni'r guluca'në' Jesús yúgu'të bönni' usëd queë', ta'zxundjë'.

Rzxundjbi' tubi' bi'i ra'bán

⁵¹ Zoabi' ca' ni' bi'i ra'bán zajnaubi' Jesús, nuxóaz cuinbi' lari' blaga'. Yugu' bönni' na' nachë'quë' Jesús gulazönë'-bi' ⁵² san busanbi' lari' na', xguidzbi' buzxundjbi'.

Rdxinë' Jesús lauquë' bönni' yúlahui' blau

⁵³ Gulachë'ë Jesús lahuë' bxuz blau, ati' ni' guludubë' yúgu'të bxuz uná bë' len bönni' gul tu'zejni'i len bönni' gdau' tu'sëdi. ⁵⁴ Pedro yajnáuë' Jesús zi'tu' zi'tu'z, gyazië' lö'a lidx bxuz blau na' len gró'lenë' tsaxxón ni'a në'ë bxuz blau na', rutsë'i cuinë' ra' gui'.

⁵⁵ Yugu' bxuz uná bë' len yúgu'të bönni' yúlahui' blau guluguiljë' tu le luspaguë'ë Jesús quië gac la'chuguë' queë' gatië' san cutu bi guludzölnë'. ⁵⁶ Gulanë' queë' Jesús le cunác z bönni' zian, san cutu yajlözgac le gulanë' queë'. ⁵⁷ Ni'r gulazuinë' bönni' gulanë' queë' Jesús le cunác z, ta'në':

⁵⁸ —Netu' byönitu' didza' bë'ë bönni' ni, gnë': “Uquindja' gdau' ni, lë ni naqui lu ni'a lu na' bunách, ati' tsonn dzaz uchisa' yetú le cunaqui lu ni'a lu na' bunách.”

⁵⁹ Ni lë ni, cutu yajlözgac xtídza'quë'.

⁶⁰ Ni'r gyasë' bxuz blau na' gatsj lahui'l bunách nacuá' ni, len gnabnë' Jesús, rnë':

—¿Naru' cu rubi'tsu' didza'? ¿Bizxa na' ta'në' quiu' bönni' ni?

⁶¹ Jesús, dxiz zoë', cutu bi didza' rubi'ë. Gnabnë' Lë' leyúbl bxuz blau na', rnë':

—¿Naru' nacu' Li' Cristo, Zxi'në' Dios La'y?

⁶² Bubi'ë didza' Jesús, rnë':

—Naca'. Glé'ili' neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, soa' cö'a cuitië' yubél Dios napczë' yöl-la' huac cati' ni' huöda' lu böaj luzxbá.

⁶³ Ni'r lu yöl-la' rley queë' bchözë' lari' nacuë' bxuz blau na', rnë':

—¿Nuzxar naquíniru' nu quixjö'? ⁶⁴ Ryöniczli' ruca'në' Dios ca'z len didza' ru'ë. ¿Nacx runi lbi'ili'?

Yúgu'të' gulachuguë' queë' gatië'.

⁶⁵ Ni'r gulazú lauquë' la'quë' tu'chijë' Jesús zxöna'. Guluseyjë' lahuë' len glundë' Lë' zi', ta'në':

—Gnë' ya'atsca' nuzxa na' bë' Li'.

Gulagapë'ë ru'ë Jesús bönni' ni'a në'ë bxuz blau.

Rnë' Pedro cutu nunbë'ë Jesús

⁶⁶ Cati' ni' zoë' Pedro lö'a z xan yu'u, bdxinbi' ga zoë' bi'i ngul huen dxin queë' bxuz blau na'. ⁶⁷ Cati' blé'ibi' Pedro, rö'ë rutsë'i cuinë' ra' gui', buyubi' lë', rnabi':

—Da'u ca' li' Jesús, bönni' Nazaret na'.

⁶⁸ Gdá'baguë'ë Pedro, rnë':

—Cutu nunbë'a-në', len cutu nözda' bizxa na' rnau'.

Burujë' Pedro yajsóë' ga nu ryaz lö'a. Ni'r grödxba' zxi'n druz. ⁶⁹ Buyubi' lë' leyúbl bi'i ngul huen dxin na', len gzu laubi' rëbi' nup nacuá' ni':

—Bönni' ni dzaguë' lequë'.

⁷⁰ Leyúbl gdá'baguë'ë Pedro. Yelati' gdzey të Pedro nup nacuá' ni', ta'ná:

—Le nactë dzagu' lequë', le nacu' bönni' Galilea. Yöl-la' rui'z quiu' didza' nac bë'u, le tuz ca rnëli'.

⁷¹ Gzu lahuë' Pedro rudxía dö' cuinë', len rneynë' Dios, rnë':

—Cutu ca' núnbë'a-në' bönni' na' rui'li' didza' ca nac queë'.

⁷² La' grödx'tëba' zxi'n druz le buróp lzu. Ni'r yajneynë' Pedro didza' na' bë'ë Jesús, gudxë'lë': "Zi'a cödxlba' zxi'n druz le buróp lzu, tsonn lzu gnau' cutu núnbë'u neda'." Cati' yajneynë' didza' ni, gzu lahuë' rbödxtsquë'.

15

Rdxinë' Jesús lahuë' Pilato, bönni' rna bë'ë

¹ Ni' nac zildau', glun xtída'quë' yugu' bxuz uná bë' len bönni' gul tu'zejni'i len bönni' gdau' tu'sëdi, len yúgu'të bönni' yúlahui' blau. Ni'r gulachë'ë Jesús nágüë'ë len guludödë' Lë' lu në'ë Pilato, bönni' rna bë'ë.

² Pilato gnabnë' Jesús, rnë':

—¿Naru' nacu' Li' Bönni' gna bé'inë' bunách judío?

Bubi'ë didza' Jesús, rnë':

—Ca nacz rnau'.

³ Zian le guluquë' Jesús bxuz uná bë'. ⁴ Ni'r gnabnë' Lë' leyúbl Pilato, rnë':

—¿Naru' cu rubi'tsu' didza'? Bzëtsca' nagu' cáti'ga zian le ta'në' quiu'.

⁵ Cutu bi didza' bubí'ë Jesús. Ca' guc, bubannë' Pilato.

Ta'chuguë' queë' Jesús gatië'

⁶ Dë tu le runë' Pilato cati' rac lni na', rusanë' quegac bunách tu bönni' nadzunë' lidx guia, núti'tëz nu ta'náb. ⁷ Nadzunë' lidx guia bönni' lë' Barrabás, ati' dzagquë' lë' yela'quë' lzë'ë, bönni' guludödcde' bunách cati' guladá'baguë'ë yúlahui'. ⁸ Cati' guladxín ni' bunách zian, gulazú lauquë' ta'nabë' lahuë' Pilato gunë' quequë' ca runczë'. ⁹ Bubi'ë didza' Pilato, rnë':

—¿I rë'nili' usana'-në' queëli' Bönni' Gna Bé'inë' Bunách Judío?

¹⁰ Cni gnë' Pilato le ráquibe'inë' guludödë' Jesús lu në'ë bxuz uná bë' le tu'zxë'inë' Lë'. ¹¹ Gulagu'ë xla ládxi'gac bunách zian na' bxuz uná bë' na', quië la'nabë' lahuë' Pilato usanë' lu na'quë' Barrabás. ¹² Ni'r gnabnë' lequë' leyúbl Pilato, rnë':

—¿Bizxa rë'nili' guna' queë' bönni' na' rui'li' lë', Bönni' Gna Bé'inë' Bunách Judío?

¹³ Glu'ë zidzj didza', ta'në':

—Bdë'ë lë'i yag cruz.

¹⁴ Gnabnë' lequë' Pilato, rnë':

—¿Bizxa caz dö' nu'ë?

Leyúbl tu'ë zidzj didza', ta'në':

—Bdë'ë lë'i yag cruz.

¹⁵ Le gu'nnë' Pilato gunë' ga la'dzág ládxi'gac bunách zian na', busanë' lu na'quë' Barrabás. Ni'r gna bé'inë' nu quín Jesús, ati' budödë' Lë' lu na'quë' bönni' ludë'ë Lë' lë'i yag cruz.

¹⁶ Ni'r gulachë'ë Jesús lö'a yúlahui' bönni' rjaquë' gdil-l, ati' ni' golutubë' lza'quë'. ¹⁷ Gulugacuë' Jesús lari' xna, len glunë' tu bregui' xzuza' në'i yötsi', guludxíë' icjë'. ¹⁸ Ni'r gulazú lauquë' tu'lidzë' Jesús, ta'në':

—Yöl-la' ba li', rna bé'inu' bunách judío.

¹⁹ Gulaguinë' gui icjë' len guluchijë' Lë' zxöna'. Guluzechu zxibquë' lahuë', len lu yöl-la' rutítj glunë' Lë' ba la'n. ²⁰ Cati' budx golutitjë' Lë', gulugüë' lari' xna na' nacuë' ati' gulugacuë' Lë' lari' queëczë'. Ni'r gulachë'ë Lë' ni'l yúlahui' na' quië tsajda'quë' Lë' lë'i yag cruz.

Tu'dě'ě Jesús lě'i yag cruz

²¹ Gluně' ga gu'ě yag cruz queē' Jesús bönni' Cirene, rdödžě' ni' zuzě'ě ladj guixi'. Lě' Simón, len naquē' xuzcbi' Alejandro len Rufo.

²² Gulachě'ě Jesús latj nazí' lei Gólgota, tu didza' hebreo le rna lu didza' xidza', Latj Qui Böga' Icjru'. ²³ Glu'ě le gui'jě' Jesús xisi uva nutsi'i nör sla' qui mirra, san Lě' cutu gu'ě. ²⁴ Ni'r guludě'ě Lě' lě'i yag cruz, ati' gulaguisiē' lari' nacuē' Jesús, gulazí' qui queēquē' bönni' na' rjaquē' gdil-l. Gulubijē' le gac bē' quiē' la'nöznē' bizxal gdē-la' qui queēquē'.

²⁵ Nac gdu xsil cati' guludě'ě Lě' lě'i yag cruz. ²⁶ Didza' na' guluzóē' lě'i yag cruz icjlē' Jesús ca nac le tu'quiē' Lě' rna cni: "Bönni' Rna Bé'inē' Bunách Judío." ²⁷ Tsaxxón guludá'lenē' Jesús lě'igac yag cruz chopē' gban, tuē' cuit lě'ě yubél len yetuē' cuit lě'ě yögl. ²⁸ Cni guc, butság lē na' nayúj lu guich la'y, rna: "Gbáblenē' bönni' tua'dō'."

²⁹ Bönni' ta'dödē' ni' tu'lídž zí'ě Jesús, tu'tá icjquē', ta'ně':

—jJa! ¿Naru' uquindjtsu' gdau' queē' Dios ati' tsonn dzaz uchistsu' lei?

³⁰ Buslá cuinu' na'a len bötj lě'i yag cruz na'.

³¹ Lězca' cni tu'titjē' Lě' yugu' bxuz uná bē' len bönni' gdau' tu'sēdi, tē lza'quē' tuē' yetuē':

—Bunách yubl buslé', san cutu gac uslá cuinē'.

³² Ta'ně' ca':

—jJa! ¿Nactsu' Cristo, Bönni' Gna Bé'inē' Bunách Israel? Bötjtsca' na'a lě'i yag cruz quiē' glé'itu' ati' tséjlē'tu' Li'.

Gululídž zí'ě ca' Lě' bönni' na' da'quē' tsaxxón len Lě' lě'igac yag cruz.

Le guc cati' gutiē' Jesús

³³ Cati' bdxin gdu huagbídž, bchul gdutē yödzlyú, guc cni ga bdxintē gdu rdöd xhuō. ³⁴ Gdu rdöd xhuō na' bē'ě zidž didza' Jesús, rnē':

—Eloi, Eloi, ¿lama sabactani?

Didza' hebreo ni rna lu didza' xidza': "Dios quia', Dios quia', ¿bizx quiē nubíj ladxu'u neda'?"

³⁵ Gulayönnē' didza' ni bönni' nacu'ě ni', ati' ta'ně':

—Gul-zětsca' nagli'. Elías rulidžě'.

³⁶ Ni'r gxítí'ě bönni' nutsē'ě ladjquē', buxúpinē' nup zi tu le blul ri'j nis. Budě'ě lei lahui gui len bē'ě le xupē' Jesús, rnē':

—Cöžtsca'ru', uyuru' chqui' huidē' Elías uzötjē' Lě'.

³⁷ Grödxyē'ě zidž Jesús, guttē'. ³⁸ Bröza' lari' yödx nal-la' lu gdau', bruj chopl, gdē-la' icjl burujtē zxanil. ³⁹ Bönni' na' nacu'ě lu nē'ě bönni' rjaquē' gdil-l zuinē' lahuē' Jesús, blé'inē' ca na' guc grödxyē'ě Jesús, guttē', ati' gnē':

—Le nactē bönni' ni guquē' Zxi'nē' Dios.

⁴⁰ Nacua'nu ca' ni' ngul, zi'tu'z tu'yunu. Nútsa'cnu ladjcnu María Magdalena len Salomé len María, xna'cbi' Jacobo cuidi' len José. ⁴¹ Ngul ni yjáclennu Jesús cati' ni' gdē' luyú Galilea, gláclennu Lě', gulagu'nu le glahuē'. Nacua'nu ca' ni' yela'cnu ngul zian gulazá'clennu Lě' lu yödz Jerusalén.

Ta'gu'ě Jesús yeru ba

⁴² Chza' ral len nac dza tu'pě'ě, dza zi'a gdxin dza la'y quequē' bönni' judío. ⁴³ Qui lē ni na' bidē' José, bönni' yödz Arimatea, naquē' bönni' blau ladjquē' bönni' yúlahui' blau, len rbözē' ca' dza gna bē'ě Dios. Gdu ladxē'ě gyaziē' ga na' zoē' Pilato len gnabnē' lē' gu'ě lē' latj u'ě Jesús. ⁴⁴ Bubannē'

Pilato le gnë' chgutië' Jesús, ati' bulidzë' bönni' na' nacu'ë lu në'ë bönni' rjaquë' gdil-l quië gnabnë' lë' chqui' chnatië' Jesús. ⁴⁵ Cati' byönnë' ca na' gnë' bönni' na' nacu'ë lu në'ë bönni' rjaquë' gdil-l, bë'ë José latj u'ë Jesús. ⁴⁶ Ni'r José na' gu'uë' lari' záqui'tsqui, ati' buzötjé' Jesús lë'i yag cruz len buchölinë' Lë' lari' záqui'tsqui na'. Ni'r glu'ë Lë' yeru ba nadj lë'i gui'a guiöj. Budë'ë tu guiöj blag zxön ga nu ryz ba na'. ⁴⁷ Tu'yunu ga na' rgu'ë Jesús María Magdalena len María, xnë'ë José.

16

Rubanë' Jesús lu yöl-la' gut

¹ Cati' chnadöd dza la'y quegac bunách judío le nac dza sábado, ta'zi'nu yugu' le rla' zxix quië tsajlu'cnu Jesús María Magdalena, len Salomé, len María, xnë'ë Jacobo. ² Ni' nac zildau' dza domingo, yjacnu ra' yeru ba queë'. Guladxinnu ni' cati' zi'a blen gbidz. ³ Të lza'cnu:

—¿Nuzxa cuatsa queëru' guiöj na' da' ga nu ryz ba queë'?

⁴ Cati' guladxinnu ni', guluyunu len gulalé'inu chnadúa guiöj na', ati' guiöj zxön nac. ⁵ Gulayu'nu yeru ba lë'i gui'a guiöj na', ati' ni' gulalé'inu-bi' tubi' bi'i bönni' ra'bán, nachi' gbaz la'y queë' Dios. Rö'bi' tsla'a yubél lu yeru ba na', nácubi' lari' tunn chguichdau'z. Gládxitsquinu. ⁶ Ni'r gudxbi' lecnu bi'i na', rnabi':

—Cutur gádxili'. Ruguilji' Jesús, bönni' Nazaret, Nu na' gda' lë'i yag cruz. Chbubanë'. Cutu zoë' ni. Gul-yú ga ni gulagu'ë Lë'. ⁷ Gul-tséaj na'a, gul-tsajtixjöi' ca' yugu' bönni' uséd queë' lenca' Pedro, guiëli' lequë': “Tsjijé' Jesús zi'al ca lbi'ili' luyú Galilea. Ni' ulé'ili'-në' ca na' chgudxczë' lbi'ili'.”

⁸ Ni'r gulusujnu ni', guluzxundjnu ra' yeru ba na' le ta'zxiznu lu yöl-la' radxi rdzöbi quecnu. Nutu nu glënu ca' le tádxinu.

Ruluí' lahuë' Jesús launu María Magdalena

⁹ Cati' bubanë' Jesús zildau' dza domingo na', buluí' lahuë' zi'al launu María Magdalena, ngul na' bubijë' gadx bö' xöhui' gulayú'u lënu. ¹⁰ Gyeajnu yajtixjöi'nu nup na' guladalen Jesús. Nup ni ta'sëbi ládxi'gac len ta'bödx. ¹¹ Cati' gulayönnë' didza' rui'nu, zoë' nabanë' Jesús ati' blé'icznu Lë', cutu gulayejlë'ë lënu.

Ta'lé'inë' Jesús chopë' bönni' uséd queë'

¹² Gdöd na', nadzá'l buluí' lahuë' Jesús lauquë' chopë' bönni' uséd queë' yu'uquë' nöz, zjaquë' ga nac ladj guixi'. ¹³ Ni'r yjaquë', yajtixjöi'cnë' yezíca'rë', ati' ni xtídza'quë' cutu gulayejlë'ë.

Le rgu'ë Jesús lu na'quë' bönni' gbaz queë'

¹⁴ Ga yajseytë, buluí' lahuë' Jesús lauquë' idxineajtë' tsal ni' rö'quë' tahuë', ati' gdil-lë' lequë' le cutu ta'yejlë'ë Lë' len le nac zid icj ládxi'dau'quë', cutu gulayejlë'ë xtídza'gac nup na' gulalë'i Lë' nubanë'. ¹⁵ Ni'r gudxë' lequë', rnë':

—Gul-tséaj gdu yödzlyú tsjenli' lban qui didza' dxi'a laugac yúgu'të bunách. ¹⁶ Nu tsejlë' neda' len gdil nis, ulá nu na', san nu cutu tsejlë', grugu qui, gat nu na'. ¹⁷ Le lac bë' ni lunë' bönni' la'yejlë'ë neda'. Lugunë' dxin la' neda', lubijë' bö' xöhui' yu'ugac bunách len lu'ë didza' yubl. ¹⁸ Chqui' la'zönë'-ba' bël lu na'quë', o chqui' li'jé' le naché' yöl-la' gut, cutu bi gun quequë'. La'xóa në'ë nup te'i, ati' luhuöactë.

Ruhuëpë' yehua' yubá Jesús

¹⁹ Cati' budx bë'lenë' lequë' didza' ni Xanru', buchisë' Lë' Dios yehua' yubá ga ni' grö'ë cuitië' yubél Dios. ²⁰ Gularujë' lequë', rjenquë' lban yúgu'té yödz. Gúclenë' lequë' Xanru', benë' ga glunë' le nacgac bë' nac gdutë li didza' tu'ë. Ca' nac.

DIDZA' DXI'A BUZUJË' LU GUICH SAN LUCAS

Didza' rgu'ë San Lucas lu në'ë Teófilo

¹ Zian nup chglun bayúdx luzúj lu guich, gaz lu dzö' yugu' le naccz, le guc ga zoaru', ² catëz na' gululuí'i rë'u nup ni' dza ni'të gulale'i lei, len guluzë didza' qui. ³ Runi neda' nac dxi'a uzuja' quiu' lu guich, gaz lu dzö' yugu' lë ni, Teófilo, bönni' tsáhui'dau', le chbuguilja' gazxj ga rë' ca nac yúgu'të lë na' guc dza ni'të. ⁴ Ruzuja' quiu' lu guich ni quië gnöznu' nac gdu'të li lë na' chnazëdu'.

Rulu'ë gbaz la'y queë' Dios ca zi'a galjë' Juan, bönni' uquilë' bunách nis

⁵ Dza ni'të cati' gna bë'ë luyú Judea Herodes, ni' zoë' bxuz lë' Zacarías. Nabáblenë' cö' bxuz, nazi' lei Cö' Queë' Abías. Nacnu ca' zxi'n xsoë' Aarón, bönni' guquë' bxuz blau zi'al, Elisabet, ngul queë' Zacarías na'. ⁶ Nacquë' tsahui' lahuë' Dios Zacarías len Elisabet, len gdu ládxi'quë' tunë' ca rna xtidzë'ë Dios len le rna bë' zxba queë'. Cni guc, nutu nu guc bi gnë quequë'. ⁷ Nutu nu zoa bi'i quequë', le nacnu ngul huödx Elisabet, ati chnagulquë' grotë'.

⁸ Bdxin dza gul-la' uláz qui cö' na' nabáblenë' Zacarías lunë' dxin lahuë' Dios, lu yöl-la' bxuz quequë'. ⁹ Ca nalëbcnë' tunë' bxuz, gul-la' uláz queë' Zacarías gyazië' lu latj la'y qui gdau' quië uzégui'ë yal lahuë' Xanru' Dios. ¹⁰ Tsal ni' ruzégui'ë yal Zacarías na', gulacua' ni' yúgu'të bunách, tu'lídZ Dios. ¹¹ La' na'z buluí' lahuë' gbaz la'y queë' Xanru' ga zoë' Zacarías na', zuinë' tsla'a yubél bcugu la'y ga na' regui yal. ¹² Cati' blé'inë' gbaz la'y na' Zacarías, grö'ë baguí'i len gudxi bdzöbnë'. ¹³ Ni'r gudxë' lë' gbaz la'y na', gnë':

—Zacarías, cutu gádxinu', le chbyönnë' Dios le rnabu' lahuë', ati uzoanu-bi' tubi' bi'i bönni'dau' Elisabet, ngul quiu', ati' gu'u labi' Juan. ¹⁴ Gata' quiu' le uzi'u xbey len udzijnu', ati' zian nup ludziji ládxi'gac le guljbi' bi'idau' na', ¹⁵ le gáctscabi' zxön lahuë' Dios. Cutu gui'jbi' xisi uva len clëg tu le rsudxi bunách, ati' gdu sóalenë'-bi' Dios Bö' La'y cati' su lau zi'a galjbi'. ¹⁶ Gunë' Juan ni ga luhuöác queë' Xanru' zian bunách Israel. ¹⁷ Nörë' Lë' ca Xanru', ati' la'cua'len lë' Bö' na' len yöl-la' huac na' gulacua'len Elías, bönni' bë'ë didza' uláz queë' Dios. Cni gunë' quië unë' tuz nup nacgac xuz len zxi'nquë', len uzéjni'në' nup ta'dá'baga' quië lacquë' tsahui', len ucözë' bunách lacquë' sina' la'zi' lu na'quë' Xanru'.

¹⁸ Gnabnë' gbaz la'y na' Zacarías, rnë':

—¿Bizxa gac bë' quië gnözda' lac lë ni? Chnagula' neda' len chnagulnu ca' ngul quia'.

¹⁹ Bubi'ë didza' gbaz la'y na', rnë':

—Neda' lea' Gabriel. Runa' dxin lahuë' Dios. Lëczë' bsölë'ë neda' gü'lëna' li' didza', len quíxjöi'da' li' didza' dxi'a ni. ²⁰ Na'a, le cutu gyéjlë'u xtidza'a, gcödzu' len cutur gac gneu' cati' gacr lë ni. Yúgu'të lë ni udxin cati' gdxin dza qui.

²¹ Tsal ni' tac lë ni, nacua' ni'l bunách, ta'bözë' Zacarías, ati' tu'bannë' le rdzeynë' xtsey ga na' zoë' lu latj la'y. ²² Cati' burujë' Zacarías, cutu guc

gü'lenë' lequë' didza', ati' gláquibe'inë' blé'inë' tu le bului'inë' lè' Dios lu latj la'y. Bulá' bului'zë' Zacarías, buzéjni'në' lequë', le curác gnë'.

²³ Cati' bza'a yugu' dza na' ral-la' gunë' dxin lahuë' Dios Zacarías, ni'r böjë' lidxë'. ²⁴ Gdöd yugu' dza na' bia'nu-bi' lè'nu bi'idau' Elisabet, ngul queë' Zacarías na', ati' gdu gayu' beo' buga'nznu yu'u. Gza' ládxi'nu, ²⁵ rnanu:

—Cni runë' quia' Xanru'. Ruzá' ladxë'ë quia' bi'idau', len runë' ga cutur utui'da' laugac bunách.

Rgu'xjö'ë gbaz la'y ca zi'a galjbi' Jesús

²⁶ Cati' chguc xop beo', bului' lahuë' gbaz la'y na', le bsölë'ë lëczë' Gabriel Dios, tsijë' Nazaret, tu yöd z luyú Galilea. ²⁷ Dios bsölë'ë lè' ni' tsajyué'-bi' tubi' bi'i ngul ra'bandau' lëbi' María. Chnazí' lu na'bi' María utság ná'lenbi'-në' bönni' lè' José. Naquë' José zxi'n xsoë' David, bönni' gna bé'inë' bunách Israel. ²⁸ Cati' gyazië' Gabriel na' ga zoabi' María, gudxë'-bi':

—Padiux. Dios ruzá' ladxë'ë quiu'. Zóalenë' li' Xanru' Dios. Lëczë' benë' ga nacru' li' bica' ba ca yúgu'të ngul.

²⁹ Cati' blé'ibi' gbaz la'y na' María, grö'bi' bague'i ni'a qui didza' na' bë'ë, len rubani ládxi'bi' nax rna didza' na' bulidzë'-bi' gbaz la'y na'. ³⁰ Ni'r gudxë'-bi' gbaz la'y na', rnë':

—María, cutu gádxinu', le chbdél-li'nu' le ruzá' ladxë'ë quiu' Dios. ³¹ Na'a, tsu'ubi' lè'u tubi' bi'idau', ati' uzú'-bi' tubi' bi'i bönni'dau', ati' gu'u labi' Jesús. ³² Jesús ni gáctërë' blau, len si' Lë' Zxi'në' Dios, Nu nactër blau. Xanru' Dios gunë' ga gna bë'ë ca na' gna bë'ë David, xuz gul gdöd queë'. ³³ Jesús na' gna bé'itecznë' bunách Israel, ati' le gna bë'ë Lë' gatga udx qui.

³⁴ Ni'r gnábibi' gbaz la'y na' María, rnabi':

—¿Naczc gac lè ni, le cutu zóalena' bönni'?

³⁵ Bubi'ë didza' gbaz la'y na', rë'-bi':

—Gdxinë' ga zu' Dios Bö' La'y, ati' soalen li' yöl-la' huac queë' Dios, Nu nactër blau, le gac ga zu' ca tu zzul rgu'u böaj. Qui lè ni na' bi'i bönni'dau' na' ral-la' galjbi', tsu'ubi' lu në'ë Dios, ati' si' labi' Zxi'në' Dios. ³⁶ Yetú ca', Elisabet, ngul di'a dza quiu', chnua'nu-bi' ca' lè'nu tubi' bi'i bönni'dau' zal-la' chnagulnu. Gulanë' queënu: “Nacnu ngul huödx”, san chzeaj xop beo' nua'nu-bi' lè'nu bi'idau' na'. ³⁷ Cutu bi' zoa le cusáqui'në' Dios.

³⁸ Ni'r María gnabi':

—Ni zoa'. Tsaz naca' huen dxin queë' Xanru'. Gac quia' ca na' chgnau'. Ni'r la' buza'të' gbaz la'y na' ga zoabi' María.

María zajyubi'-nu Elisabet

³⁹ La' dza ni'z gyu'ubi' nöz María, ati' jarélu'bi' gyeajbi' ga nac guí'adau', bdxinbi' tu yöd z luyú Judea. ⁴⁰ Ni' gyazbi' lidxë' Zacarías len gudxbi'-nu Elisabet:

—Padiux.

⁴¹ Cati' byöninu Elisabet didza' na' bë'bi' María, la' butatë cuinbi' bi'i huë'ndau' na' yu'ubi' lè'nu, ati' dusóalenë'-nu Dios Bö' La'y. ⁴² Ni'r bë'nu zidz didza' Elizabet, rnanu:

—Chnunë' Dios ga nacru' li' bica' ba ca yúgu'të ngul len chnunë' ca' ga nachi' bica' ba bi'idau' na' yu'ubi' lè'u. ⁴³ ¿Núzxatë neda', za'nu quia' xnë'ë Xana'? ⁴⁴ Cati' byönda' didza' bë'u, bulidzu' neda', lu yöl-la' rudziji

queëbi' la' butatë cuinbi' bi'i huëndau' ni yu'ubi' lè'a. ⁴⁵ Bica' bau' li' le gyéjlè'u xtidzè'è gbaz la'y, ati' udxíncz lè na' gudxè' li' uláz queë' Xanru'.

⁴⁶ Ni'r gnabi' María:

“Gdu ladxa'a runa' Xanru' zxön,

⁴⁷ Len rudziji ládxi'lèna'-nè' Dios, Nu ruslá neda'.

⁴⁸ Dioscz buzá' ladxè'è quia' neda'.

Yu'a lu në'è, tsaz naca' huen dxin queë'.

Na'a su lau, ca nac quia' la'ná:

‘Bica' ba ngul na'.’

⁴⁹ Zxöntër nac le benè' quia' Dios uná bè'.

La'y nac lè'.

⁵⁰ Lè' ruhuechi' ládxi'teczè' bunách tadxi Lè'

Na'a dza len dza zi'a za'c.

⁵¹ Yugu' yöl-la' huac zxön chbenè' Lè'.

Buzötjè' nup glun zxön yöl-la' rejni'i quegac.

⁵² Bugúè' yöl-la' uná bè' quegac nup glac blau,

Len benè' ga glac blau nup glac nöxj ladxi'.

⁵³ Benè' ga guluhuöjl guladze'i nup guladún,

Len buca'nè' ca'z nup gulale'i yöl-la' tsahui'.

⁵⁴ Gúclenè' bunách Israel, nup na' tun xchinè',

Le yajneynè' lequè' len buechi' ladxè'è lequè'.

⁵⁵ Benè' ca gzxì' lu në'è gunè' quequè' xuz xtau'ru'

Lenca' queë' Abraham len quegac zxi'n xsoè'.”

⁵⁶ Bugá'nlenbi'-nu Elisabet María gdu ca tsonn beo', ati' gdöd ni' böajbi' lidxbi'.

Le guc cati' guljè' Juan, bönni' buquilè' bunách nis

⁵⁷ Cati' bdxin dza ral-la' soabi' bi'idau' queënu Elisabet, buzoanu-bi' tubi' bi'i bönni'dau'. ⁵⁸ Gulayöni dzag yu'u queënu len yugu' di'a dza queënu ca na' guc, buechi' ladxè'è-nu Dios, ati' guludzjijlen lènu. ⁵⁹ Cati' chguc xunu' dza zoabi' bi'idau' na', guladxiné' di'a dza queënu quiè la'chuguè' lu xpèla'bi' bi'i bönni'dau' na' lè na' gac bè' náquibi' queë' Dios, ati' tèn'nè' lu'è labi' Zacarías ca na' lè' xuzbi'. ⁶⁰ Ni'r bubì'inu didza' Elisabet, xna'bi', rnanu:

—Cutu. Juan si' labi'.

⁶¹ Gulanabnè'-nu, ta'nè':

—¿Bizx queé? Nutu nu di'a dza quiu' lè' Juan.

⁶² Ni'r gululá' gulului'znè', gulanabnè' xuzbi' nacx rē'nnè' gu'è labi'.

⁶³ Gnabè' tu blagdau' Zacarías na', ati' buzujè' lahui cni: “Juan lèbi'.”

Gulubannè' yúgu'tè'. ⁶⁴ La' ni'z böaljté ru'è Zacarías na' len buguitjtè

ludxè'è, ati' bè'è didza' le glu'è Dios yöl-la' ba. ⁶⁵ Ni'r gládxiné' len

gulubannè' yúgu'tè dzag yu'u quequè', ati' yúgu'tè yödzdau' nacuá' lu

gu'adau' luyú Judea, gzè didza' ca guc lè ni. ⁶⁶ Gulazá' ládxi'gac yúgu'tè

nup gulayöni ca na' guc, ta'ná:

—¿Nacxcz gachi' bi'i bönni'dau' ni? Le nactè zóalenè'-bi' Xanru'.

Didza' bè'è Zacarías uláz queë' Dios

⁶⁷ Ni'r dusóalenè' Zacarías, xuzbi' Juan, Dios Bö' La'y, ati' bè'è didza' uláz queë' Dios, rnè':

⁶⁸ “Yöl-la' ba Dios, Xangac bunách Israel

Le duyüè' rè'u, bunách queë', len böa'uè' rè'u.

⁶⁹ Bsölè'è queëru' Nu uslá rè'u,

Len yöl-la' huac zxön qui,
Nu na' gulj ladj zxi'n xsoë' David,
Huen dxin queë' Dios.

⁷⁰ Dza ni'të gzxi' lu në'ë gunë' cni,
Nac ca na' gnë' lu rú'acquë' bönni' glu'ë didza' uláz queë'.

⁷¹ Gzxi' lu në'ë uslé' rë'u
Lu na'gac nup ta'léy rë'u

Lenca' lu na'gac nup cuta'le'i rë'u dxi'a.

⁷² Gzxi' lu në'ë huechi' ladxë'ë xuz xtau'ru'
Len tsajneynë' le gzxi' lu në'ë le nac la'y.

⁷³ Lë ni benë' tsutsu xtudzë'ë gzxi' lu në'ë,
Le gunë' queë' Abraham, xuzru' gul gdöd,
Le nac tu le ral-la' gunë' queëru' rë'u.

⁷⁴ Gzxi' lu në'ë uslé' rë'u
Lu na'gac nup cuta'le'i rë'u dxi'a

Quië cutur gádxiru' gunru' xchinë' Lë',

⁷⁵ Len quië gacru' ba'a ladx'i len gdu dxi'a
Lahuë' Lë' yúgu'të dza soaru' gbanru'.

⁷⁶ Li', zxi'na'dau', si' lau' bönni' ru'ë didza' uláz queë' Dios Nu nactër blau
Le tsajnöru' ca Xanru'cz, upa'u nöz ga tödë'.

⁷⁷ Gunu' ga la'nözi bunách queë' ca gac lulá
Len ca na' unít lahuë' Dios dul-la' nabága'quë'.

⁷⁸ Cni gac, le ruhuéchi'tsca ladxë'ë rë'u Dios
Len runë' ga tsení' queëru' Nu nac yení' gdu.

⁷⁹ Lei gunn yení' ga nacué' nup nacué' gap nac chul len gap nac lu zzul
qui yöl-la' gut

Quië ugú'u rë'u nöz ga cö' dxi ládxi'dau'ru'."

⁸⁰ Gzxönbi' bi'i bönni'dau' na' len bdip ládxi'bi'. Gzoazbi' gap nac lu latj
ca'z cati' bdxinr dza buluí' laubi' laugac bunách Israel.

2

Le guc cati' guljbi' Jesús

¹ La' dza ni'z gna bë'ë Augusto César la'yáz lu guich yúgu'të bunách nacué' yödzyú. ² Cati' zi'al lzu gulayáz lu guich ni, rna bë'ë luyú Siria bönni' lë' Cirenio. ³ Yúgu'të bunách yjac yödzt qui queëquë' ga na' nababquë' quië la'yazië' lu guich. ⁴ Gzë'ë José yödzt Nazaret luyú Galilea, zijë' luyú Judea, len bdxinë' yödzt Belén, ga ni' guljë' David, le naquë' José zxi'n xsoë' David na'. ⁵ Gyijë' ni' José quië tsazië' lu guich, ati' dzagbi-në' María, bi'i ngul nazi' lu na'bi' utság ná'lenbi' lë', len chzoa soabi' bi'idau' queëbi'. ⁶ Cati' ni' nacué' lu yödzt Belén, bdxin dza soabi' bi'idau' queëbi'. ⁷ Ni' buzoanu-bi' tubi' bi'i bönni'dau', bi'i zi'al queënu. Buchölinu-bi' yugu' lári'dau', ati' gdxijnub-i' tu lu yu'udau' ga ta'gú'u le táguba' böa' quegac bunách yu'ugac nöz. Cni guc, le cutu bdzöli latj la'cu'ë lu yu'u ga ni' ta'dxinë' bönni' yu'ugac nöz.

Tu'luí' lahuë' gbaz la'y queë' Dios ga nacué' bönni' tu'yúë'-ba' bö'cu' zxila'

⁸ Gal-la' ra' yödzt Belén nacué' ladj guixi' bönni' tu'yúë'-ba' bö'cu' zxila', tun chi'ë-ba' chdzö'l. ⁹ La' buluí'të lahuë' gbaz la'y queë' Xanru' ga na' nacué'. Glu'u yení' ga na' nacué' yöl-la' yení' queë' Xanru', ati' gládxinë'. ¹⁰ Ni'r gudxë' lequë' gbaz la'y na', rnë':

—Cutu gádxili'. Na'a rguíxjöi'da' lbi'ili' didza' gun ga udzjitsquili', le luzí' ca' xbey yúgu'tè bunách. ¹¹ Na'a chgulgbi' ladzè' David Nu uslá lbi'ili'. Nu ni nac Cristo, Xanru'. ¹² Lè ni gac bè' nu nachi'. Udzölili'-bi' bi'idau' na', narölibi' yugu' lári'dau' len dèbi' tu lu yu'udau' ga ta'gú'u le táguba' böa' quegac bunách yu'ugac nöz.

¹³ Ga na' zoè' gbaz la'y na', tu tsalz gululu' lauquè' zianr ca' gbaz la'y queè' Dios, narujquè' yehua' yubá len ta'gu'è Dios yöl-la' ba, ta'nè':

¹⁴ Yöl-la' ba Dios zoè' xtsa',
Ati' gac luyú le cuequi dxi ládxi'dau'què'
Bönni' rdzag ladxè'è lequè' Dios.

¹⁵ Cati' guluzè'è gbaz la'y na' ga ni' nacu'è, zhuöjqüè' yehua' yubá, ni'r glè lza'què' tuè' yetüè' bönni' uyú bö'cu' zxila' na', ta'nè':

—Uyéajtsca'ru' Belén quiè glé'iru' lè ni chguc ca na' chbului'inè' rè'u Xanru'.

¹⁶ Jarélu'què' yjaquè' ati' yajxáca'què' María len José, lenca' bi'idau' na', dèbi' tu lu yu'udau' ga ta'gú'u le táguba' böa' quegac bunách yu'ugac nöz.

¹⁷ Cati' gulalé'inè' lèbi', gulaguíxjö'è lè na' zi'a gudxè' lequè' gbaz la'y na' ca nac queèbi' bi'idau' na'. ¹⁸ Gulubani yúgu'tè nup gulayöni didza' glu'è bönni' uyú bö'cu' zxila' na'. ¹⁹ Glu'uz icj nagnu yugu' didza' ni María, ati' gza' ládxi'nu ca nac qui. ²⁰ Zhuöjqüè' bönni' na' uyú bö'cu' zxila', tunè' zxön Dios len ta'gu'è Lè' yöl-la' ba ni'a qui yúgu'tè lè na' gulayönnè' len gulalé'inè', le guc ca na' gudxè' lequè' gbaz la'y na'.

Ta'gu'è-bi' bi'idau' Jesús lu nè'è Dios

²¹ Cati' chguc xunu' dza zoabi' bi'idau' na', gulachuguè' lu xpèla'bi' lè na' nac bè' náquibi' queè' Dios, ati' glu'è labi' Jesús ca na' chbè'czè' labi' gbaz la'y na' zi'al cati' zi'a tsu'ubi' lè'nu xna'bi'.

²² Cati' chbza'a dza qui le tu'pá' cuincnu ngul ca rna bè' zxba queè' Moisés, gulachè'è-bi' bi'idau' Jesús Jerusalén quiè la'gu'è-bi' lu nè'è Xanru' Dios. ²³ Cni glunè', le nayúj lu guich lu zxba queè' Xanru' le rna: “Yúgu'tèbi' bi'i bönni'dau' nachi' bi'i zi'al queènu xna'cbi', lubijè'-bi' quizi queè' Xanru' Dios.” ²⁴ Qui lè ni na' yjaquè' ni' quiè ludöcdè'-ba' len la'gu'què'-ba' lahuè' Dios chopba' gúgudau' o chopba' budöda' ca na' rna bè' zxba queè' Xanru' Dios.

²⁵ Dza ni'z zoè' Jerusalén tu bönni' lè' Simeón. Bönni' ni naquè' tsahui' len rej ladxè'è Dios. Rbözè' Nu na' gsölè'è Dios, Nu gaclen bunách Israel. Zóalenè' Simeón na' Dios Bö' La'y, ²⁶ len chbului'inè' lè' cutu gatiè' cati' glé'irnè' Cristo, Nu na' gsölè'è Xanru' Dios. ²⁷ Bdxinè' Simeón na' nchil gdau' le bchè'è lè' ni' Dios Bö' La'y. Cati' gulachè'è-bi' bi'idau' Jesús nchil gdau' xuz xna'bi' quiè lunè' queèbi' ca rna bè' zxba na', ²⁸ ni'r bunidè'-bi' Simeón na', len gyij ladxè'è Dios, rnè':

²⁹ “Xana', na'a huac gunnu' neda' latj gatia',
Soa dxi ladx'a'a

Le chguc le gudxu' neda', huen dxin quiu'.

³⁰ Chblé'ida' Nu na' buzoaczu', Nu uslá bunách,

³¹ Nu na' rulú'u lahui laugac yúgu'tè bunách.

³² Lèbi' nachi' yení' uzení' bunách gza'a

Len nachi' ca' yení' quegac bunách Israel quiu'.”

³³ Gulubannè' José len María, xna'bi' bi'idau' Jesús, ca nac lè na' gnè' Simeón ca nac queèbi' Jesús. ³⁴ Gnabnè' Dios Simeón gunè' ga gac dxi'a quequè', ati' gudxè'-nu María, xna'bi' Jesús, rnè':

—Byutsca'. Bi'i ni nuzóë'-bi' Dios quië gunbi' ga la'chixi bunách zian, ati' luhuóás bunách zian ladj bunách Israel. Gacbi' tu le nac bè', ati' la'né queëbi' bunách. ³⁵ Gac cni quië la'lá' lahui le ta'zá' ládxi'gac bunách zian. Yugu' lë ni lac quiu' ca tu guia tuchi' le tsaz ládxi'da'u.

³⁶ Zoanu ca' ni' Ana, ngul rui'nu didza' uláz queë' Dios. Nacnu zxi'në' Fanuel, bönni' nababë' di'a dza queë' Aser. Chnagúltscanu Ana na', le gzóalennu bönni' queënu gdu gadx iz gdöd gucnu ra'bandau', ³⁷ ati' bga'nnu uzëb cati' bdxintë dza chyu'unu gdu ca taplalj yu tap iz. Cutu ca' rubí'i ruza'nu ga nac nchil gdau'. Rël len të dza rej ládxi'nu-në' Dios, runnu gubás len rulidznu-në' Dios. ³⁸ La' na'z bdxíntënu ni', rënu-në' Dios: "Xclenu'." Gdíxjöi'nu yúgu'të bunách ca nac queëbi' bi'idau' Jesús, bunách na' nacua' Jerusalén, ta'bóz dza gdxin Nu na' gsölë'ë Dios gaclen bunách.

Zhuöjqüë' José len María yödZ Nazaret

³⁹ Gdöd glunë' José len María yúgu'të le rna bè' zxba queë' Xanru' Dios, yhuöjqüë' ladzquë' Nazaret luyú Galilea. ⁴⁰ Gzxönbi' bi'idau' Jesús len bdip ládxi'bi'. Guta' queëbi' yöl-la' rejni'i, ati' zxön nac le ruzá' ladxë'ë queëbi' Dios.

Rudxinbi' bi'idau' Jesús nchil gdau'

⁴¹ Yugu' iz rjaquë' Jerusalén xuz xna'bi' Jesús cati' rac Lni Pascua, lni tu'spanë' bönni' judío ca benë' Dios, bubijë' xuz xtau'quë' luyú Egipto. ⁴² Cati' chyu'ubi' chinnu iz bi'i Jesús, yjaquë' Jerusalén ca tunczë' cati' rac lni na'. ⁴³ Cati' gdöd lni, zhuöjqüë', san buga'nbi' Jerusalén bi'idau' Jesús, san cutu táquibe'inë' José len María, xna'bi' Jesús. ⁴⁴ Le táquinë' nútsa'bi' ladj bunách zian yú'ulengac lequë' nöz, tu dza nayá' gulazë'ë. Ni'r cati' guluguiljë'-bi' gap nacua' di'a dza quequë' len gap nacua' nup núnbë'quë' ⁴⁵ cutu guludzölnë'-bi'. Qui lë ni na' yhuöjqüë' Jerusalén, zajtiljqüë'-bi'.

⁴⁶ Cati' chguc dza bunn, guludzölnë'-bi' ga nac nchil gdau', rö'bi' gatsj láhui'lë' bönni' gdau' tu'sëdi, ruzë nagbi' didza' tu'ë len rnabi yúdxibi' lequë'. ⁴⁷ Gulubani yúgu'të nup gulayöni didza' bë'bi' ca nac yöl-la' rejni'i queëbi' len ca nacgac didza' bub'i'bi'. ⁴⁸ Cati' gualalë'inë'-bi' xuz xna'bi', gulubannë', ati' gudxnu-bi' xna'bi', rnanu:

—Zxi'na', ¿bizx quië benu' cni queëtu? Byutsca', len yöl-la' ruubi rugu'i buguiljtu' li' neda' len xuzu'.

⁴⁹ Ni'r gudxbi' lequë' Jesús, rnabi':

—¿Bizx quië buguiljli' neda'? ¿Naru' cu nözili' run bayúdx guna' xchinë' Xuza'?

⁵⁰ Cutu gulayéjni'në' xuz xna'bi' didza' na' gudxbi' lequë'.

⁵¹ Böajlenbi' lequë' Jesús, budxinbi' Nazaret, ati' benbi' ca rna xtídza'quë' xuz xna'bi'. Glu'znu icj ládxi'dau'nu yúgu'të lë ni María, xna'bi' Jesús. ⁵² Rata'r queëbi' bi'i Jesús yöl-la' rejni'i, len rxzönbi'. Burujbi' dxi'a lahuë' Dios len laugac bunách.

3

Lban runë' Juan, bönni' ruquülë' bunách nis

¹ Cati' chguc chinu iz rna be'inë' gdu'të yödZlyú Tiberio César, ati' rna bë'ë Poncio Pilato luyú Judea, ati' Herodes rna bë'ë ca' luyú Galilea, ati' Felipe, böchë'ë Herodes na', rna bë'ë luyú Iturea len luyú Traconite, ati' Lisianas rna bë'ë luyú Abilinia, ² yugu' dza na' nacque' bxuz blau Anás

len Caifás, ati' la' na'z Dios bé'lenë' Juan, zxi'në' Zacarías, didza' cati' ni zoë' Juan lu latj ca'z. ³ Rdë' Juan ni yúgu'të latj nacuá' ra' yegu Jordán, runë' Iban ca ral-la' la'díl nis nup tu'bí'i ládxi'gac quië unít lahuë' Dios dul-la' nabága'queë'. ⁴ Guc cni ca na' nayúj lu guich la'y yugu' didza' bë'ë Isaías, bönni' bë'ë didza' uláz queë' Dios, rna:

Ryön chi'ë bönni' rulidzë' lu latj ca'z, rnë':

“Gul-pá' nöz gdxin queëli' Xanru'.

Gul-bíj li yugu' nöz las tödë'.

⁵ Gdzë'igac yúgu'të gap nac röga'.

Luhuóác lachi' yúgu'të gui'a sib len guí'adau'.

Lurúj li nöz nayéycj naröligac,

Ati' luhuóác dxi'a nöz guiöj.

⁶ La'le'i yúgu'të bunách Nu na' gsölë'ë Dios, Nu uslá bunách.”

⁷ Cati' gularúj bunách zian quië la'díl nis lu në'ë Juan, lë' gudxë' lequë':
—Lbi'ili', di'a dza quecha' bël snia'. ¿Nuzxa buluí'i lbi'ili' gzxundjli' yöl-la' rusyúdx zi'a gac quegac bunách? ⁸ Na'a, gul-gún le lac bë' chbubí'i ládxi'li' len cutu sa' ládxi'li', cugnali': “Nactu' tsahui' le nactu' zxi'n xsoë' Abraham”, le rëpa' lbi'ili', huac quel-lë'ë Dios yugu' guiöj ni len gunë' ga luhuóác zxi'n xsoë' Abraham. ⁹ Nacli' ca yugu' yag. Chzoa rböz guía huag gchugu yugu' yag. Yúgu'të yag cuta'bía le nac dxi'a, la'chuguë' yag na' len la'gu'ë leygac lu gui'.

¹⁰ Ni'r gulanabi lë' bunách nacuá' ni', ta'ná:

—¿Nacx gúntsatu'?

¹¹ Bubi'ë didza' Juan, rë' lequë':

—Nu dë chop zzey ral-la' unödzej qui nu cudë qui, ati' nu dë le gagu, lëzca' cni ral-la' quis quegac nup cudë le lagu.

¹² Guladxinë' ca' ni' quië la'dilë' nis la'quë' bönni' tu'quizxjë' lazgac bunách uláz qui yödzej zitu', ati' gulanabnë' lë', ta'në':

—Bönni' usëdi, ¿nacx gúntsatu' netu'?

¹³ Juan gudxë' lequë':

—Cutu uquizxjrli' tsca le chgna bé'inë' lbi'ili' bönni' uná bë'.

¹⁴ Gulanabnë' ca' lë' la'quë' bönni' rjaquë' gdil-l, ta'në':

—¿Nazx netu', nacx guntu'?

Juan gudxë' lequë':

—Cutur gun gádxili' nitú bunách quië cúali' le dë qui. Cutur gnëli' quegac bunách le cunáczej quië gunlí' ga la'guíxj lbi'ili', san gul-dzág ládxi'li' tsca razxjli'.

¹⁵ Ta'zá' ládxi'gac bunách na' ta'böz Nu na' ral-la' gsölë'ë Dios, chqui' naquë' Juan na' bönni' lë' Cristo. ¹⁶ Bubi'ë didza' Juan, gudxë' yúgu'të', rnë':

—Le nactë neda' ruquila' lbi'ili' nis, san zë'ë bönni' gunë' le rulu'z yöl-la' rdil nis ni, gchizië' lbi'ili' Dios Bö' La'y len le nac gui' queë'. Bönni' ni naprë' yöl-la' uná bë' ca neda', ati' neda' cutu naca' lsaca' gleycja' lölä' nudë'ë. ¹⁷ Zönë' lu në'ë bcö' queë' ati' ulubë' ga rlu'bxoa' xtil queë', lë ni ruluí' le gac quegac bunách. Utubë' xzoa' xtil, len cu'ë lei xlatji, san bëb qui uzëgui'ë lu gui' le gatga ul.

¹⁸ Ca nacgac didza' ni len yela'gac zian didza' le bchizië' icj naggac bunách, benë' Iban Juan lauquë' qui didza' dxi'a. ¹⁹ Juan na' buquíë' Herodes, bönni' rna bë'ë, le zóalenë'-nu Herodías, ngul queë' Felipe, bönni'

böché'ë, lenca' le runë' zian le cunác. ²⁰ Ni'r benë' Herodes tu le nacr huia'dö', glu'ë lidx guia Juan na'.

Rdilë' nis Jesús

²¹ Dza na' zi'a gdzunë' lidx guia Juan, cati' ni' ruquilë' bunách nis, bdilë' ca' nis Jesús. Cati' ni' rulidzë' Dios, gyalj luzxbá ²² ati' bötjë' Dios Bó' La'y, bdxinë' ga na' zoë' Jesús. Buluí' lahuë', rnë'ë ca tuba' budödau', ati' byön chi'i Nu rui' didza' yehua' yubá, rna:

—Li' nacu' Zxi'na'. Nadxi'ida' Li' len rdzag ladxa'a Li'.

Yugu' xuz xna' gul queë' Jesús

²³ Cati' gzu lahuë' runë' xchinë' Jesús, yu'ë ca chi uruá' iz. Taqui bunách naquë' zxi'në' José. Jesús naquë' zxi'n xsoë' Elí, nu na' naquë' xuznu María.

²⁴ Elí na' guquë' zxi'në' Matat,

nu ni guc zxi'në' Leví,

nu ni guc zxi'në' Melqui,

nu ni guc zxi'në' Jana,

nu ni guc zxi'në' yetúë' José.

²⁵ José ni guquë' zxi'në' Matatías,

nu ni guc zxi'në' Amós,

nu ni guc zxi'në' Nahum,

nu ni guc zxi'në' Esli,

nu ni guc zxi'në' Nagai.

²⁶ Nagai na' guquë' zxi'në' Maat,

nu ni guc zxi'në' yetúë' Matatías,

nu ni guc zxi'në' Semei,

nu ni guc zxi'në' yetúë' José,

nu ni guc zxi'në' Judá.

²⁷ Judá na' guquë' zxi'në' Joana,

nu ni guc zxi'në' Resa,

nu ni guc zxi'në' Zorobabel,

nu ni guc zxi'në' Salatiel,

nu ni guc zxi'në' Neri.

²⁸ Neri na' guquë' zxi'në' yetúë' Melqui,

nu ni guc zxi'në' Adi,

nu ni guc zxi'në' Cosam,

nu ni guc zxi'në' Elmodam,

nu ni guc zxi'në' Er.

²⁹ Er na' guquë' zxi'në' Josué,

nu ni guc zxi'në' Eliezer,

nu ni guc zxi'në' Jorim,

nu ni guc zxi'në' yetúë' Matat.

³⁰ Matat na' guquë' zxi'në' Leví,

nu ni guc zxi'në' Simeón,

nu ni guc zxi'në' Judá,

nu ni guc zxi'në' yetúë' José,

nu ni guc zxi'në' Jonán,

nu ni guc zxi'në' Eliaquim.

³¹ Eliaquim na' guquë' zxi'në' Melea,

nu ni guc zxi'në' Mainán,

nu ni guc zxi'ně' Matata,
 nu ni guc zxi'ně' Natán.
³² Natán na' guquě' zxi'ně' David,
 nu ni guc zxi'ně' Isai,
 nu ni guc zxi'ně' Obed,
 nu ni guc zxi'ně' Booz,
 nu ni guc zxi'ně' Salmón,
 nu ni guc zxi'ně' Naasón.
³³ Naasón na' guquě' zxi'ně' Aminadab,
 nu ni guc zxi'ně' Aram,
 nu ni guc zxi'ně' Esrom,
 nu ni guc zxi'ně' Fares,
 nu ni guc zxi'ně' yetúě' Judá.
³⁴ Judá na' guquě' zxi'ně' Jacob,
 nu ni guc zxi'ně' Isaac,
 nu ni guc zxi'ně' Abraham,
 nu ni guc zxi'ně' Taré,
 nu ni guc zxi'ně' Nacor.
³⁵ Nacor na' guquě' zxi'ně' Serug,
 nu ni guc zxi'ně' Ragau,
 nu ni guc zxi'ně' Peleg,
 nu ni guc zxi'ně' Heber,
 nu ni guc zxi'ně' Sala.
³⁶ Sala na' guquě' zxi'ně' Cainán,
 nu ni guc zxi'ně' Arfaxad,
 nu ni guc zxi'ně' Sem,
 nu ni guc zxi'ně' Noé,
 nu ni guc zxi'ně' Lamec.
³⁷ Lamec na' guquě' zxi'ně' Matusalén,
 nu ni guc zxi'ně' Enoc,
 nu ni guc zxi'ně' Jared,
 nu ni guc zxi'ně' Mahalaleel,
 nu ni guc zxi'ně' yetúě' Cainán.
³⁸ Cainán na' guquě' zxi'ně' Enós,
 nu ni guc zxi'ně' Set,
 nu ni guc zxi'ně' Adán,
 nu ni guc ca zxi'nczě' Dios.

4

Rzi' bě' Jesús Satanás tu' xōhui'

¹ Buzě'ě Jesús ra' yegu Jordán, gdu zóaleně' Lě' Dios Bō' La'y, ati' Dios Bō' La'y na' bchě'ě Jesús lu latj ca'z. ² Gzoě' ni' Jesús gdu ca choa' dza, ati' gzxi' bě' Lě' tu' xōhui' quiě gun ga gchíxině' Jesús. Cutu bi gdahuě' Jesús yugu' dza na', ati' gdōdr ni' rduně'. ³ Ni'r gudx Jesús tu' xōhui' na', rna:

—Chqui' nacczu' Li' Zxi'ně' Dios, gnatsca' luhuōác yōt xtil guiōj ni.

⁴ Bubi'ě didza' Jesús, rě' lei:

—Nayúj lu guich, rna: “Clěgz yōt xtil nabánigac bunách, san nabánigac ca' yúgu'tě xtídzě'ě Dios.”

⁵ Ni'r bchë' Jesús tu' xöhui' na' ga nac tu lu gui'a sib ati' tu chi'idau'z buluí'i Lë' yúgu'të xlatjgac nup ta'ná bë' yödzyú. ⁶ Rë Jesús tu' xöhui' na', rna:

—Gunna' quiu' yúgu'të xlatjgac nup ta'ná bë' ni len yöl-la' tsahui' quegac, le nadöd lu na'a yúgu'të lë ni, ati' nu rë'nzda' ru'a qui. ⁷ Chqui' Li' uzechu zxibu' lahua' gunu' neda' zxön, yúgu'të lë ni gaqui quiu'.

⁸ Bubi'ë didza' Jesús, rë' lei:

—Bcuit ga zoa', Satanás, le nayúj lu guich la'y le rë netu', rna: “Xanu' Dios tsej ladxu'u-në', len tuzë' Lë' gunu' xchinë'.”

⁹ Ni'r bchë' Jesús Jerusalén tu' xöhui' na', ati' budxía Lë' cju'u gdau', len rë Lë':

—Chqui' nacu' Zxi'në' Dios, busládzu'tsca' cuinu' ni ¹⁰ le nayúj lu guich la'y, rna:

Dios gsölë'ë gbaz la'y queë', láclenë' Li'.

¹¹ Lu na'quë' luchisë' Li'

Cui tsajchegu'u guiöj, cugunu' zi' ni'u.

¹² Bubi'ë didza' Jesús, rë' lei:

—Nayúj lu guich la'y, rë netu': “Cutu si' bë'u Xanu' Dios.”

¹³ Cati' cutu budzöli yetú le si' bë' Jesús tu' xöhui' na', buzá' ga zoë' tu chi'idau'.

Rzu lahuë' Jesús runë' xchinë' luyú Galilea

¹⁴ Böjë' Jesús luyú Galilea, dë lu në'ë yöl-la' huac queë' Dios Bö' La'y. Gzë didza' ca nac queë', ati' gulayöni bunách nacuá' yúgu'të yödz gdu zhi'il. ¹⁵ Busëdnë' bunách Jesús gap nac lu yu'u ga tu'dubë' tu'sëdë' queë' Dios bönni' judío, ati' glun Lë' zxön yúgu'të bunách ni'.

Le benë' Jesús yödz Nazaret, ga nac ladzë'

¹⁶ Ni'r budxinë' Jesús yödz Nazaret ga ni' gzxönë'. Cati' bdxin dza la'y quequë' bönni' judío, ca runczë' Jesús, gyazië' lu yu'u ga tu'dubë' tu'sëdë' queë' Dios bönni' judío, ati' gzuinë' quië ulabë' tu le nayúj lu guich la'y. ¹⁷ Guludödë' lu në'ë Jesús guich ga na' nayúj didza' bë'ë Isaías, bönni' bë'ë didza' uláz queë' Dios. Cati' bsaljë' guich na', bdzölnë' ga nayúj lu guich le rna:

¹⁸ Zóalenë' neda' Bö' La'y queë' Xanru'

Le nubijë' neda' quizi queë'

Quië quíxjöi'da' bunách yechi' didza' dxi'a.

Bsölë'ë neda' una' nup rac zi' ládxi'dau'gac,

Len usyönda' nup nadzungac, ca gac lulá,

Len una' bunách nachúl laugac,

Len uslá' bunách zoa nu runi leygac zi',

¹⁹ Len guna' lban qui dza ruzá' ladxë'ë quegac bunách Xanru' Dios.

²⁰ Ni'r butubë' guich na' Jesús len bugu'ë lei lu në'ë bönni' run chi'ë yugu' guich la'y, ati' grö'ë. Ni'r gulaná' Jesús yúgu'të nup nudubgac lu yu'u na'. ²¹ Gzu lahuë' Jesús rë' lequë':

—Na'a dza ni zoali' lbi'ili', rudxíncz le nayúj lu guich ni.

²² Gulanë' dxi'a queë' yúgu'të', len gulubannë' ca nac didza' dxi'a ru'ë, ati' ta'në':

—¿Naru' clëg bönni' ni zxi'në' José?

²³ Rë' lequë' Jesús, rnë':

—Nazx huëli' neda' lë ni ta'ná bunách, le rna: “Li', bönni' ruún bunách, ben cuinu'.” Lëzca' cni huëli' neda': “Yugu' le byõnitu' benu' Capernaum, ben ca' ga ni nac ladzu'.”

²⁴ Gnë' ca' Jesús:

—Le nactë rëpa' lbi'ili', chqui' zoë' bönni' ru'ë didza' uláz queë' Dios, cutu tun lë' ba la'n bunách uládz queë'. ²⁵ Le nactë rëpa' lbi'ili', gulacua'nu zian ngul uzëb luyú Israel yugu' dza ni' zoë' Elías, bönni' bë'ë didza' uláz queë' Dios, cati' ni' cutu gul guiöj gdu ca tsonn iz yu xop beo' ati' guc gbin luyú na', ²⁶ san Dios cutu bsölë'ë Elías na' ga nacua'nu ngul uzëb nacua'nu luyú Israel, san bsölë'ë lë' ga na' zoanu ngul uzëb lu yödz Sarepta, le nabáb yödz Sidón. ²⁷ Lëzca' cni, gulacua' luyú Israel zian nup te'i huë' nudzu' ruzöd dza ni' zoë' Eliseo, bönni' bë'ë didza' uláz queë' Dios, san cutu böaquë' nitüë' bönni' nutsë'ë ladj bunách Israel na', san böaquë' tuzë' Naamán, bönni' nababë' luyú Siria.

²⁸ Cati' gulayönnë' didza' ni, gulaleynë' yúgu'të bönni' nacu'ë lu yu'u ga na' tu'dubë' tu'sëdë' queë' Dios. ²⁹ Ni'r gulayasë' len gulubijë' Jesús ni'l ra' yödz. Gulachë'ë Lë' ga nac lë'i gui'a guiöj ga na' dë ladzquë' quië lusládzu'ë Lë' ga nac lë'i gui'a guiöj na'. ³⁰ Ni'r gdödë' Jesús gatsj lahui'l ga na' nacu'ë, zhuöjtë'.

Tu bönni' yu'u lë' bö' xöhui'

³¹ Ni'r gyijë' Jesús yödz Capernaum luyú Galilea, ati' ni' busëdnë' bunách yugu' dza la'y quequë' bönni' judío. ³² Gulubannë' ca nac le rusëdnë' lequë' Jesús, le bë'ë didza' ca tu bönni' dë lu në'ë.

³³ Zoatë' ca' ni' lu yu'u ga na' tu'dubë' tu'sëdë' queë' Dios bönni' yu'u lë' bö' xöhui', ati' bë'ë zidzj didza', ³⁴ rnë':

—Bsan netu'. ¿Bizxa rál-la'tu' quiu', Jesús, bönni' Nazaret? ¿Naru' za'u usnitiu' netu'? Núnbë'a Li' nu nacu'. Bönni' La'y queë' Dios nacu'.

³⁵ Buzeyne' ba nadx bö' xöhui' na' Jesús, rë' lei:

—Bseyj ru'u len burúj lu bönni' ni.

Ni'r gru'n lyu bönni' na' bö' xöhui' na' laugac bunách nacua' ni' len burujtë lu bönni' na', san cutur bi ben queë'. ³⁶ Gulubannë' yúgu'të' len glu'ë didza' tuë' len yetüë', ta'në':

—¿Bizxa didza' ni ru'ë? Len yöl-la' uná bë' len yöl-la' huac zxön rna bé'inë' yugu' bö' xöhui', ati' tu'rujtë bö' xöhui' na'.

³⁷ Gzë didza' ca nac queë' Jesús, ati' gulayöni bunách yúgu'të yödz gdu zbi'il.

Ruünë' Jesús xna'nu ngul queë' Pedro

³⁸ Ni'r gyasë' Jesús len burujë' lu yu'u ga na' tu'dubë' tu'sëdë' queë' Dios, ati' gyazië' lidxë' Simón. Ni' zoanu xna'nu ngul queë' Simón na', yu'unu tu xla, ati' gláta'yuë' lahuë' Jesús unë'-nu. ³⁹ Gbiguë'ë Jesús ga na' dënu, ati' bulidzë' huë' xla na' yu'unu. La' brujtë tu xla na' yu'unu, ati' la' gýástënu len bë'nu le glahuë'.

Ruünë' Jesús zian nup te'i

⁴⁰ Cati' chrbia gbidz, guladxín ni' yúgu'të nup nacua'len lequë' nup na' te'i qui queëgac guidzhuë', ati' yjua'quë' leygac ga na' zoë' Jesús. Lë' bxoa në'ë nup na' te'i, bunë' leygac. ⁴¹ Gulurúj ca' zian bö' xöhui' yu'ugac bunách te'i na'. Ta'bödxya'a bö' xöhui', ta'ná:

—Li' nacu' zxi'në' Dios.

Ni'r buzeynë' ba nadx yugu' bö' xöhui' na' Jesús, len cutu bë'ë latj la'na', le nõzigac naquë' Cristo.

Runë' Jesús lban luyú Galilea

⁴² Cati' za' reni' yetú dza, brujë' Jesús Capernaum na', ati' gyijë' tu latj ca'z. Ni' guluguilj Jesús bunách zian. Cati' guladxinë' ga na' zoë', glë'nnë' lutseyne' Lë', cui uzë'ë ga na' nacu'ë. ⁴³ Ni'r gudxë' lequë' Jesús, rnë':

—Run bayúdx tsija' gap nacuá' yezica' yödz, tsjena' ca' ni' lban qui didza' dxi'a ca rna bë'ë Dios. Qui lë ni na' bsölë'ë neda' ni.

⁴⁴ Cni guc, benë' lban yugu' yödz luyú Galilea len gap nac lu yu'u ga tu'dubë' tu'sëdë' queë' Dios bönni' judío.

5

Ta'dzunba' bö' zian

¹ Cati' ni' zoë' Jesús ra' nis zxön nazí' lei Genesaret, guluquí gulutsútsj Lë' bunách zian quië la'yöni xtidzë'ë Dios. ² Ni'r blé'inë' chop bárcodau' Jesús, zxoagac lu nis zxön ga na' nac ra' yu bidx, ati' narujquë' lë'igac bárcodau' na' bönni' uzön bö' len ta'guibë' yöxj bö' quequë'. ³ Grenë' Jesús tu lë'i bárcodau' na', le naqui queë' Simón Pedro, ati' gnabné' lë' udxiguë'ë lei yeláti'dau' zi'tu' ga nac ra' yu bidx na'. Ni'r grö'ë Jesús lë'i bárcodau' na', len rö'zë' ca' ni' rusëdnë' bunách zian nacuá' ni' lu yu bidx na'. ⁴ Cati' budx bë'ë didza' Jesús, ni'r gudxë' Simón, rnë':

—Bsa' bárcodau' ni lu nis zxön ga na' rö' zil, ati' ni' gul-zál yöxj bö' queëli' quië sönli'-ba' bö'.

⁵ Bubi'ë didza' Simón, rë' Jesús:

—Bönni' Usëdi, gdu yël chbentu' dxin len nituba' bö' cutu rzönitu'-ba', san didza' quiu' gzálgara' lei.

⁶ Cati' chgulazalë' yöxj na', gulazönë' ziántërba' bö' ati' ráquitiqui' gröza' yöxj bö' na'. ⁷ Ni'r gululá' gulului'znë', gululidzë' lza'quë' nacu'ë yetú lë'i bárcodau' na' djaquë' láclenë' lequë'. Cati' guladxinë' ni' guludzë'ë'-ba' bö' grotpe' bárcodau' na' ati' chraqui luhuó'tj lu nis bárcodau' na'. ⁸ Cati' blé'inë' lë' ni Simón Pedro, ni'r buzechu zxibë' lahuë' Jesús, rnë':

—Bcuit ga zoa', Xan, le naca' bönni' dul-la'.

⁹ Cni gnë' le radxi rdzöbnë' Pedro ni'a quecba' bö' zian na' gulazönquë'-ba', len lëzca' cni guc quegac nup nacula'len lë'. ¹⁰ Gladxi guladzöbnë' ca' Jacobo len Juan, yugu' zxi'në' Zebedeo, nup ni nacgac lzë'ë Simón Pedro na'. Ni'r rë' Simón na' Jesús, rnë':

—Cutu gádxinu'. Na'a su lau' gchë'u quia' bunách ca runu' rzönu'-ba' bö'.

¹¹ Cati' chguluschinë' yugu' bárcodau' na' ga nac ra' yu bidx, ni'r guluca'në' ni' yúgu'të, ati' zjáclenë' Jesús.

Ruúnë' Jesús bönni' ré'inë' huë' nudzu' ruzöd

¹² Cati' zoë' Jesús tu lu yödz ni', bdxinë' ga na' zoë' bönni' ré'itsquinë' huë' nudzu' ruzöd. Cati' blé'inë' Jesús, butság lahuë' lyu, len gúta'yuë' lahuë', rnë':

—Xan, chqui' rë'nnu', huac unu' neda'.

¹³ Ni'r bulí në'ë Jesús len gdanë' lë'. Rë' lë':

—Rë'nda'. Gacu' dxi'a.

La' gbidxtë huë' nudzu' queë' bönni' na'. ¹⁴ Ni'r gna bé'inë' lë' Jesús nutu nu quië' ca'. Gudxë' lë':

—Gyeaj, yajluí' cuinu' lahuë' bxuz, ati' yajnódzj quië le un dxi'a li' qui gdau' ca gna bë'è Moisés, lë na' ulu'í lequë' chböacu'.

¹⁵ Gzëtër ca' didza' qui yöl-la' huac queë' Jesús, ati' guludúb ga na' zoë' bunách zian quië la'yöni xtídzë'è len quië unë' lequë', ugúë' guidzhuë' quequë'. ¹⁶ Ni'r buzë'è ni' Jesús, gyijë' tu latj ca'z, ati' ni' bulidzë' Dios.

Ruúnë' Jesús bönni' huë' nacu'në' bin

¹⁷ Yetú dza, cati' ni' rusëdnë' bunách Jesús, rö'quë' ca' ni' yugu' bönni' gdau' fariseo len bönni' gdau' tu'sëdi taquë' zxba queë' Moisés, narujquë' yúgu'të yödz luyú Galilea len luyú Judea len lu yödz Jerusalén. Nac bë' dë lu në'ë Jesús yöl-la' huac queë' Xanru' Dios le ruúnë' bunách te'i nacua' ni'. ¹⁸ Ni'r guladxinë' ni' bönni' nua'quë' le deynë' bönni' huë' nacu'në' bin, ati' gulaguljë' naxc lunë' la'gu'ë lë' lu yu'u quië la'guixjë' lë' lahuë' Jesús. ¹⁹ Cati' cutu guladzölnë' naxc lunë', le nacua' ni' bunách zian, gulabenë' cju'u yu'u na' len gulasaljë' cju'u na'. Ni'r guluzötjë' ni' le deynë' bönni' huë' na', ati' gulaguixjë' lë' gatsj lahui'l bunách ni' lahuë' Jesús. ²⁰ Cati' gúquibe'inë' Jesús ca na' ta'yejlë'è Lë', gudxë' bönni' huë' na':

—Bönni', yugu' dul-la' nabagu'u chbunít lahua'.

²¹ Ni'r gulazú lauquë' ta'zá' ládxi'quë' bönni' gdau' tu'sëdi na' len yugu' bönni' gdau' fariseo, ta'në':

—¿Nuzxa caz bönni' ni rnë' le rucá'n Dios ca'z? ¿Nuzxa caz gac unít lau dul-la'? Tuzë' Dios runít lahuë' dul-la'.

²² Ráquibe'inë' Jesús le ta'zá' ládxi'quë' ati' rë' lequë':

—¿Bizx quië rza' ládxi'li' cni? ²³ Cutu nac baníg nu guiëz bönni' ni: “Yugu' dul-la' nabagu'u chbunít lahua'”, san nac baníg nu gun ga tsasë' len së'i ni'ë. ²⁴ Guna' ga gnözili' dë lu na'a luyú ni neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, yöl-la' uná bë' unít lahua' dul-la'.

Ni'r gudxë' bönni' na' nacu'në' bin, rnë':

—Li' rëpa', gyas. Bua' le deynu' len böaj lidxu'.

²⁵ La' gyastë' bönni' huë' na' lauquë' ati' bu'ë lë na' gúti'në', zhuöjë' lidxë', rgu'ë Dios yöl-la' ba. ²⁶ Gulaníttsquinë' yúgu'të', ati' gulagu'ë Dios yöl-la' ba, len tádxiznë' ca', ta'në':

—Na'a blé'iru' le run ga rubániru'.

Jesús rulidzë' Leví

²⁷ Gdöd glac lë ni brujë' ni' Jesús ati' blé'inë' tu bönni' uquízjx lazgac bunách lë' Leví, rö'ë ga na' ruquizxjë', ati' Jesús rë' lë':

—Gda' neda'.

²⁸ La' gyastë' Leví, ati' buca'në' yúgu'të, zéajlenë' Jesús.

²⁹ Gdöd ni', benë' Leví na' tu güi'í huagu queë' Jesús ga nac lu yu'u lidxë', ati' gulacu'ë ni' zian bönni' uquízjx len yela'quë' bönni' ta'b'ö'lenë' lequë' tahuë'. ³⁰ Ni'r gulanë' quequë' bönni' usëd queë' Jesús bönni' gdau' tu'sëdi len yugu' bönni' gdau' fariseo, ta'në':

—¿Bizx quië ri'j rágulenil' yugu' bönni' uquízjx len yela'quë' bönni' dul-la'?

³¹ Bubi'ë didza' Jesús, rë' lequë':

—Cutu naquincnë' nu un bunách bönni' nacu'ë dxi'a, san bönni' té'inë' naquincnë' nu un bunách. ³² Za'a, clëg ulídzgaca'-në' bönni' tsahui', san za'a ulídzgaca'-në' bönni' dul-la' quië lubí'í ládxi'quë'.

Ta'nabnë' Jesús ca nac qui yöl-la' run gubás

³³ Ni'r gulanabnë' Jesús bönni' gdau' na', ta'në':

—¿Bixx quië tunë' gubás zian lzu bönni' da'quë' Juan, len tu'lidzë' Dios, ati' tunë' ca' cni bönni' da'quë' yugu' bönni' gdau' fariseo, san bönni' da'quë' Li' ti'j tahuë'?

³⁴Jesús rë' lequë':

—¿Naru' huactsa gunli' ga lunë' gubás bönni' nacu'ë lni qui yöl-la' rutság na' tsal ni' zóalenë' lequë' bönni' rutság në'ë? ³⁵Huadxín dza cati' gduë' ga nacu'ë bönni' rutság në'ë. Dza ni'r lunë' gubás.

³⁶Ni'r benë' lsaqui' ca nac lë ni Jesús, rë' lequë':

—Nutu nu bönni' gchuguë' lari' cub chnadía len cuijë' tstaca' le udë'ë lë'i lari' tēb. Chqui' gunë' cni, clëgz gac ditj lari' cub na', san lári'dau' na' gruj lë'i lari' cub na' cutu tsajlöz lari' tēb na'. ³⁷Lëzca' cni, nutu nu bönni' rguë'ë xisi uva cub lu rō'ö gul náquini guid. Chqui' nu gun cni, ulá'a rō'ö gul na' náquini guid xisi uva cub na', ati' glalj xisi uva na', ati' gac ditj rō'ö gul na'. ³⁸Qui lë ni na' ral-la' ca'aru' xisi uva cub lu rō'ö náquini guid cub, ati' gprotë lac chi'i. ³⁹Chqui' zoa nu ri'j xisi uva gul, cutu guë'nitë gui'j xisi uva cub, le rna: “Nacr szxi' xisi uva gul na'.”

6

Ta'leycjë' deu zxoá' xtil dza la'y bönni' uséd queë' Jesús

¹Cati' nac tu dza la'y quequë' bönni' judío, rdödë' Jesús gap dë yöl zxoá' xtil, ati' ta'leycjë' deu ga dxia zxoá' xtil bönni' uséd queë'. Ta'zxabí'ni na'quë' lei len tahuë'. ²Ni'r gulanabné' lequë' bönni' gdau' fariseo, ta'në':

—¿Bixx quië runli' le cural-la' gunru' dza la'y?

³Bubi'ë didza' Jesús, rë' lequë':

—¿Naru' cu nulábnili' ca benë' David cati' gdunë', ati' guladún ca' nup nacua'len lë'? ⁴Gyazië' lu yu'u queë' Dios len gxzi'ë yöt xtil tu'cu'ë lahuë' Dios, lë na' cutu ral-la' gáguru', san tuz bxuz dë latj lahuë', ati' gdahuë' lei David len bē'ë ca' quegac nup nacua'len lë'.

⁵Ni'r gudxë' lequë' Jesús, rnë':

—Naca' xani dza la'y neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách.

Tu bönni' narequi' në'ë

⁶Cati' nac yetú dza la'y quequë' bönni' judío, gyazië' Jesús lu yu'u ga tu'dubë' tu'sédë' queë' Dios len busédnë' nup nacua'ni'. Zoë' ca' ni' bönni' narequi' në'ë yubél. ⁷Tu'yúë' Jesús bönni' gdau' tu'sëdi len yugu' bönni' gdau' fariseo quië la'lé'inë' chqui' unë' lë' cati' nac dza la'y quequë' quië ludzölnë' nax luquië' Lë'. ⁸Ráquibe'inë' Jesús le ta'zá' ládxi'quë', ati' gudxë' bönni' na' narequi' në'ë, rnë':

—Gyas. Gzui gatsj lahui'l ni.

La' gyastë' bönni' na', gzuinë'. ⁹Ni'r gudxë' yugu' bönni' gdau' na' Jesús, rnë':

—Unábitsqui'da' lbi'ili' tu didza'. ¿Naru' dë latj cati' nac dza la'y gunru' le nac dxi'a o gunru' le cunác? ¿Naru' dë latj uguél-la'ru' yöl-la' na'bán quegac bunách, o uguaru' lei?

¹⁰Ni'r buyúë' Jesús yúgu'të bönni' na' nacu'ë gdu cuitië', ati' gudxë' bönni' huë' na':

—Bli na'u.

Bulí në'ë bönni' na', ati' la' böactë në'ë na'. ¹¹Ni'r gulaleynë' bönni' gdau' na', ati' glun xtídzá'quë' la' légazçë' nax bi lunë' queë' Jesús.

Rböë' Jesús chinnuë' bönni' lacquë' gbaz queë'

¹² Dza ni' gyijë' Jesús ga nac tu lu guí'adau'. Ni' bulidzë' Dios, ati' gdu yël bé'lenë' Dios didza'. ¹³ Cati' za' rení', bulidzë' bönni' da'quë' Lë', ati' gröë' chinnuë' quië lacquë' gbaz queë'. ¹⁴ Bulidzë'

Simón, (lë' ca' Pedro),

Andrés, (böché'ë Pedro),

Jacobo,

Juan,

Felipe,

Bartolomé,

¹⁵ Mateo,

Tomás,

Jacobo, (zxi'në' Alfeo),

Simón, (bönni' rui' ladxë'ë yödز queë'),

¹⁶ Judas, (böché'ë Jacobo),

Judas Iscariote, (bönni' udödë' Jesús lu na'quë' bönni' ludöddë' Lë').

Ruúnë' Jesús bunách zian

¹⁷ Bötjlenë' bönni' gbaz queë' na' Jesús lu guí'adau' na', ati' guladxinë' tu ga nac lachi', ga ni' nacu'ë zianr ca' bönni' uséd queë', nacua'len lequë' bunách zian narujgac yúgu'të yödز luyú Judea len yödز Jerusalén, len yugu' yödздau' dëgac ra' nis zxon ga na' nacua' yödз Tiro len Sidón. Guladxín ni' bunách ni quië luzë nagquë' xtidzë'ë Jesús, len luhuöaquë' lu guidzhuë' qui queëquë'. ¹⁸ Guluhuöaquë' ca' bönni' ni' ta'zaca' ta'gui'ë lu na'gac bö' xöhui'. ¹⁹ Yúgu'të bunách zian na' tui' lãdxi'gac la'gán Jesús le ruúnë' yúgu'të' len yöl-la' huac queë'.

Nup nacgac bica' ba len nup nacgac bica' bayechi'

²⁰ Ni'r buyüë' Jesús bönni' uséd queë' nacu'ë ni', len gudxë' lequë':

—Bica' ba lbi'ili', nacli' yechi' lãdxi', le gata' queëli' latj ga rna bé'ë Dios.

²¹ 'Bica' ba lbi'ili' rdunli' na'a, le huöljli'.

'Bica' ba lbi'ili' rbödxli' na'a, le uzxidxli'.

²² 'Bica' ba lbi'ili', le za' dza cati' cula'le'i lbi'ili' dxi'a bunách len lubíj lbi'ili' ga nacua' len la'në zi' queëli', len lucá'n ca'z le nazí' lali' ca tu le nac xöhui' le da'li' neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách. ²³ Gul-zí' xbey dza na' len gul-dziji, le nac zxon le gaqui queëli' yehua' yubá. Lëzca' cni glunë' xuz xtau'gac bunách ni quequë' bönni' glu'ë didza' uláz queë' Dios.

²⁴ 'Bica' bayechi' lbi'ili', dë yöl-la' tsahui' queëli', le chdë le ruzi'li' xbey.

²⁵ 'Bica' bayechi' lbi'ili' nuhuölj nadzë'ili' na'a, le huadunli'.

'Bica' bayechi' lbi'ili' ruzxidxli' na'a, le huí'nili' le cödx yéchi'li'.

²⁶ 'Bica' bayechi' lbi'ili' ta'në dxi'a queëli' yúgu'të bunách. Lëzca' cni glunë' xuz xtau'li', gulanë' dxi'a quequë' bönni' gulazí' yë'ë, gulanë' nacquë' bönni' tu'ë didza' uláz queë' Dios.

Ral-la' gdxí'iru' nup cuta'le'i rë'u dxi'a

²⁷ Gnë' ca' Jesús:

—Lbi'ili' zoali' ni ryönili' neda', rëpa' lbi'ili': Gul-dxí'i nup cuta'le'i lbi'ili' dxi'a. Gul-gún le nac dxi'a quegac nup tu'dí'i lbi'ili'. ²⁸ Gul-náb lahuë' Dios gac dxi'a quegac nup tua' dö' queëli' len gul-lidzë' Dios gnábili'-në' gáclenë' nup ta'në zi' queëli'. ²⁹ Chqui' nu capa' tsla'a xagu', bzë yetslá'a ca' xagu'. Chqui' nu cua lari' naxóa cudzu'u, bé' latj cua ca' zxau'. ³⁰ Núti'tëz nu bi gnab le dë quiu', bnödз qui, ati' nu cua le naqui

quiu', cutu unabu' lei. ³¹ Ca rě'nili' lun queëli' bunách, lězca' cni gul-gún quequë'.

³² 'Chqui' nadxi'izli' nup nadxi'igac lbi'ili', ¿bizxa yöl-la' ba gdél-li'li'? Lězca' cni tunë' bönni' dul-la', ta'dxi'inë' nup nadxi'igac lequë'. ³³ Chqui' runli' le nac dxi'a quegac nup tun dxi'a queëli', ¿bizxa yöl-la' ba gdél-li'li'? Lězca' cni tunë' bönni' dul-la'. ³⁴ Chqui' runödzejli' quegac nup runli' löz lubi'i queëli', ¿bizxa yöl-la' ba gdél-li'li'? Lězca' cni tunë' bönni' dul-la', tu'nödzej' quegac nup tun dul-la', le tunë' löz lubi'i quequë' lë na' gulunödzej'. ³⁵ Neda' rëpa' lbi'ili': Gul-dxi'i nup cuta'le'i lbi'ili' dxi'a len gul-gún le nac dxi'a. Gul-nödzej quegac bunách zal-la' cutu runli' löz nu ubi'i queëli'. Chqui' cni gunli', zxön nac le gata' queëli', ati' gacli' zxi'nczë' Dios, Nu nactër blau, le runë' Lë' le nac dxi'a quegac bunách cuta'dzág ládi'gac len quegac bunách tua'dö'. ³⁶ Gul-huechi' ladxi' bunách ca na' runë' Xuzli' Dios, ruhuechi' ladxë'ë yúgu'të bunách.

Cutu ral-la' gchugu bë'ru' qui lza'ru'

³⁷ Gnë' ca' Jesús:

—Cutu glag yudxli' lza'li', ati' nutu nu glag yudx lbi'ili'. Cutu cuiaj bë'li' qui lza'li', ati' nutu nu cuiaj bë' queëli'. Gul-nít lau lza'li', ati' Dios unít lahuë' ca' lbi'ili'. ³⁸ Gul-nödzej qui lza'li', ati' Dios gunnë' queëli'. Lunödzej' queëli' le lurixë' len tu gui'n rbixi le nac gdu, le naguír, len naguí gazxj ga rë', len zoatsca gba. Ca nac le rurixli', la' ca'z urixë' ca' queëli' Dios.

³⁹ Benë' lsaqui' Jesús, rë' lequë':

—¿Naru' huactsa bönni' lau chul gchë'ë yetué' bönni' lau chul? Cutu ca' gac, le la'bixë' gropë' tu yeru. ⁴⁰ Cutu ca' gacrë' blau bönni' uséd ca nu rusëdi lë', san cati' udx gzëdë' bönni' na', gaquë' ca nac nu na' rusëdi lë'.

⁴¹ ¿Bizx quië ruyú' bëbdau' yu'u yög lahuë' böchi' lza'u, len cutu rlé'inu' le zxön yu'u yög lau' li'? ⁴² ¿Naru' huactsa gui'u-në' böchi' lza'u: “Böcha'a, benn latj cuija' bëbdau' yu'u yög lau'”, len cutu rlé'inu' le zxön yu'u yög lau' li'? Li', bönni' rulu'iz tsahui' cuinu'. Gleaj zi'al le zxön yu'u yög lau' li', ati' ni'r glé'inu' dxi'a quië cuiju' bëbdau' yu'u yög lahuë' böchi' lza'u.

Le runru' nac bë' le nacru'

⁴³ Gnë' ca' Jesús:

—Cutu gac cuia le xöhui' yag dxi'a. Lězca' cni, cutu gac cuia le nac dxi'a yag xöhui'. ⁴⁴ Cni nac, le rbia yag nac bë' ca nac yag na'. Cutu ruchibru' le rbia yag higo lu yag yötsi', len clëg lu bsequi' yötsi' cutu ruchibru' le rbia lba uva. ⁴⁵ Didza' dxi'a ru'ë bönni' dxi'a le yu'u icj ládi'dau'huë' le nac dxi'a, ati' didza' xöhui' ru'ë bönni' xöhui' le yu'u icj ládi'dau'huë' le xöhui'. Rnë rú'aru' ca nac le yu'u icj ládi'dau'ru'.

Chop ca gac udxiaru' xlibi yu'u

⁴⁶ Gnë' ca' Jesús:

—¿Bizx quië rulidzli' neda', rnali': “Xantu', Xantu'”, san cutu runli' ca rna bé'ida' lbi'ili'? ⁴⁷ Ului'ida' lbi'ili' ca nac nu na' za' quia' len ryöni xtidza'a len run ca rna bé'ida' lei. ⁴⁸ Nu ni nac ca bönni', cati' benë' lidxë', ga rë' bchö'në' len bdxie' xlibi yu'u ga nac lu guiöj. Cati' bötj gba'u, bchö'n cuit yu'u na', san cutu gac uquíndj lei, le nulíb ga nac lu guiöj. ⁴⁹ Na'a, nu ryöni xtidza'a len cutu run ca rna bé'ida' lei, nu ni nac ca bönni' benë' lidxë' ga nac lu yu ca'z, cutu nunë' xlibi. Cati' bchö'n cuit yu'u na' gba'u, la' bguíndjtë, ati' gbix dëra zö'ö qui.

7

Ruínë'-bi' Jesús bi'i huen dxin queë' bönni' Roma

¹ Cati' budx bé'lenë' lequë' didza' ni, gyazië' Jesús Capernaum. ² Lu yödZ ni' zoë' bönni' Roma, nacu'ë lu në'ë bönni' rjaquë' gdil-l len zoabi' bi'i huen dxin queë' nadxí'itsquinë'-bi', ati' bi'i ni ré'ibi' len chraqui gatbi'. ³ Cati' byönnë' bönni' ni didza' tu'ë bönni' ca nac queë' Jesús, la' bsöla'të' ga na' zoë' Jesús la'quë' bönni' gul tu'zëjni'në' bönni' judío, tsjöta'yuquë' lahuë' Jesús guidë' duhuenë'-bi' bi'i huen dxin queë' na' ré'ibi'. ⁴ Guladxinë' ga zoë' Jesús bönni' gul tu'zejni' na', ati' gláta'yuë' lahuë' gdu ládxi'quë', ta'në':

—Naquë' Isaca' bönni' na' gunu' queë' lë ni, ⁵ le runë' ba la'n bunách uláz queëru' len benë' queëru' yu'u ga rudubru' rusëdru' queë' Dios.

⁶ Ni'r gyéajlenë' lequë' Jesús. Cati' chzoa la'dxinë' lidxë' bönni' na', lë' bsölë'ë ga zë'ë Jesús la'quë' böchi' lzë'ë, të' Lë':

—Xan, rnë' bönni' na': “Cutu ugui'inu', le cutu naca' Isaca' tsaziu' lidxa' ⁷ len cutu naca' Isaca' guida' ga zu'. Qui lë ni na' cutu burúguida' guida' ga zu'. Bé'z didza' ati' huöáctëbi' bi'i huen dxin quia'. ⁸ Neda' ca', zoa nu rna be'i neda', ati' nacu'ë ca' bönni' rjaquë' gdil-l rna bé'ida' lequë'. Rëpa'-në' tuë': Gyeaj ni', ati' rijë'. Rëpa'-në' yetúë': Gda ni, ati' ridë'. Rëpa'-në' ca' huen dxin quia': Ben dxin ni, ati' runë' dxin na'.”

⁹ Cati' byönnë' didza' ni Jesús, bubannë' queë' bönni' na', ati' bueycjë', len gudxë' bunách na' za'c cúdzu'lë', rnë':

—Le nactë rëpa' lhi'ili', nutu nu bönni' Israel cutu rajxáqui'da'-në' rejlë'ë neda' ca rejlë'ë neda' bönni' ni.

¹⁰ Cati' guludxinë' bönni' na' bsölë'ë lequë' bönni' nacu'ë lu në'ë bönni' rjaquë' gdil-l, gulayazië' ga nac lu yu'u lidxë' len gulalé'inë' chböachi' bi'i huen dxin na'.

Ruspanë'-bi' Jesús bi'i bönni' queënu ngul uzëb

¹¹ Gdöd guc lë ni, zijë' Jesús yödZ Nain, dzagquë' Lë' bönni' usëd queë' lenca' bunách zian. ¹² Cati' bdxinë' gal-la' ra' yödZ na', ni' blé'inë' bönni' nua'quë'-bi' tubi' bi'i bönni' nat zajcáchi'quë'-bi'. Bi'i nat na' nacbi' la'z dui bi'i queënu ngul uzëbdau'. Zjaclen-nu ngul uzëb na' zian bunách uláz queënu. ¹³ Cati' blé'inë'-nu Xanru', buechi' ladxë'ë-nu, ati' gudxë'-nu:

—Cutur cödxu'.

¹⁴ Ni'r gbiguë'ë Jesús, gdanë' da'a yag ga na' dëbi' bi'i nat na'. Gulabözë' bönni' na' nua'quë'-bi', ati' Jesús gnë':

—Bi'i, li' rëpa', gyas.

¹⁵ Ni'r bubanbi'. Grö'bi' bi'i na' zi'al natbi', ati' gzu laubi' rui'bi' didza'. Budödë'-bi' Jesús lu na'nu xna'bi'. ¹⁶ Cati' gulale'i lë ni bunách ni', gládxinë' yúgu'të', ati' gulagu'ë Dios yöl-la' ba, ta'në':

—Blë'ë queëru' bönni' blau, ru'ë didza' uláz queë' Dios. Dioscz ráclenë' bunách queë'.

¹⁷ Gzë didza' ca nac yöl-la' huac queë' Jesús, ati' gulayöni bunách yúgu'të yödZ luyú Judea len yúgu'të yödZ gdu zbi'il.

Le r nabë' Juan, bönni' buquilë' bunách nis

¹⁸ Gulaguíxjöi'në' Juan bönni' da'quë' lë' yúgu'të lë ni runë' Jesús. Bulidzë' Juan chopë' bönni' na' da'quë' lë' ¹⁹ ati' bsölë'ë lequë' ga na' zoë' Jesús quië la'nabnë' Lë', la'në': “¿I nacu' Li' Cristo, bönni' ral-la' guidë', o

naru' ral-la' cöztu'-nè' bönni' yubl?" ²⁰ Cati' guladxinè' ga na' zoè' Jesús bönni' na' nasölè'è Juan, tè' Jesús:

—Nasölè'è netu' Juan, bönni' buquülè' bunách nis, quiè gnábitu' Li', gnatu': "¿Inacu' Li' Cristo, bönni' na' ral-la' guidè', o naru' ral-la' cöztu'-nè' bönni' yubl?"

²¹ La' na'z ruúnè' Jesús zian nup telì, yugu' bönni' huè' len bönni' yu'ugac lequè' bö' xöhui', ati' zian bönni' lau chul busaljè' yøj lauquè'. ²² Bubi'è didza' Jesús, rè' chopè' bönni' na' nasölè'è Juan, rnè':

—Gul-tséaj, gul-tsajtixjöi'-nè' Juan ca nac le blé'ili' len le byönili'. Tu'lé'inè' bönni' bchul lauquè'. Tu'zè'è bönni' glatsjè'. Nuhuöacquè' bönni' güi'cnè' huè' nudzu' ruzöd. Tu'yönnè' bönni' gulacöduè'. Nubanquè' bönni' glatiè'. Ta'yönnè' didza' dxi'a bönni' yechi'. ²³ Bica' ba nu cugác chop ladxi' za'len neda' zal-la' cutu runa' ca raqui nu na' ral-la' guna'.

²⁴ Cati' guluzè'è ni' bönni' na' bsölè'è Juan, gzu lahuè' Jesús rè' bunách ni' ca nac queè' Juan, rnè':

—¿Bizxa brujli' yajyuli' lu latj ca'z? ¿Naru' brujli' yajyuli' gui rutá lei bö' reycj? ²⁵ ¿Bizxa caz brujli' yajyuli'? ¿Naru' brujli' yajyuli'-nè' bönni' nacué' lari' záca'tsqui? Nöziczli' nacué' lidxquè' bönni' ta'ná bè'è nup nacugac lari' záca'tsqui len tu'zì' xbey yöl-la' tsahui'. ²⁶ ¿Bizxa caz brujli' yajyuli'? ¿Naru' brujli' yajyuli'-nè' bönni' ru'è didza' uláz queè' Dios? Ja, rèpa' lbi'ili', ati' nactèrè' blau ca nu rui' didza' uláz queè' Dios. ²⁷ Naquè' Juan bönni' na' nayúj lu guich la'y ca nac queè', rna:

Byutsca', rsöla'a-nè' gbaz quia', nörè' ca Li'.

Bönni' ni upè'è nöz ga tödu'.

²⁸ Neda' rèpa' lbi'ili': Gap nacué' bunách, chqui' zoè' bönni' ru'è didza' uláz queè' Dios, cutu nacrè' blau ca Juan, bönni' na' buquülè' bunách nis, san nu nactèr cuidi'z ga rna bè'è Dios nactèr blau ca Juan na'.

²⁹ 'Cati' gulayöni didza' ni bè'è Juan bunách ni' len bönni' tu'quizxjè' lazgac bunách, gláquibe'inè' le nac tsahui' lahuè' Dios, len guladilè' ca' nis lu nè'è Juan, ³⁰ san yugu' bönni' gdau' fariseo len bönni' gdau' tu'sèdi taquè' zxba queè' Moisés cutu guladilè' nis lu nè'è Juan, ati' cni guc, guluca'nè' ca'z le gu'nnè' Dios gunè' quequè'.

³¹ Gnè' ca' Xanru':

—¿Nacx usáqui'da' bunách dza ni zoaru' na'a? ¿Nacxzc nacquè'?

³² Nacquè' ca bi'idau' ta'guitjbi'. Ta'bö'bi' lu yè'y len ta'bödxya'abi'. Ta'nabi' tubi' yetubi': "Rucödxtu' queè'li' gui san cutu rya'li'. Rul-l'yéchi'tu' san cutu rbödxli'." ³³ Cni nacli' le bidè' Juan, bönni' buquülè' bunách nis, len cutu gdahuè' yöt xtil, len cutu gu'è xisi uva, ati' rnali' queè': "Tu' xöhui' dzag lè'." ³⁴ Cati' bida' neda', Bönni' Nuhuöaquè' Gdu Bunách, len ri'j rahua', rnali' quia': "Bönni' ni naquè' bönni' huáguxö'ö len bönni' ri'jè'. Naquè' lza'què' bönni' tu'quizxjè' len yezíca'rè' bönni' dul-la'." ³⁵ Rèpa' lbi'ili': Nac bè' nup nappgac yöl-la' rejni' queè' Dios ni'a qui le tun.

Le benè' Jesús lidxè' bönni' gdau' fariseo

³⁶ Bulidzè' Jesús gágulenè' lè' tsaxxön bönni' gdau' fariseo, ati' gyaziè' Jesús lidxè' bönni' na', len grö'è rahuè'. ³⁷ Zoanu lu yödz na' ngul udá dzag, len cati' gnözinu rō'è ráhuè' Jesús lidxè' bönni' gdau' fariseo na', ni'r bdxinnu ni' nua'nu böga'dau' náquini guiøj zaca' le yudz tu le rla' zxix. ³⁸ Cati' bdxinnu zaca' cüdzu'lè' Jesús, grö'nu xni'è rbödxnu. Ni'r gzu launu rgu'nu nis rbödxnu ni'è Jesús len ruzxinu ni'è len guitsa' icjnu. Butság launu ni'è len glu'nu ni'è lè na' rla' zxix. ³⁹ Cati' blé'inè' lè ni bönni' gdau'

fariseo na' nulidzè' Jesús, gza' ladxè'è, rnè': "La'naru' naquè' bönni' ni bönni' ru'è didza' uláz queè' Dios, huáquibe'inè' nuzxa na' len nacx nacnu ngul ni rgannu Lè', le nacnu ngul udá dzag." ⁴⁰ Ni'r gudxè' bönni' fariseo na' Jesús, rnè':

—Simón, dè tu le ral-la' gyèpa' li'.

Bubi'è didza' bönni' na', rnè':

—Gna, Bönni' Usèdi.

⁴¹ Jesús rè' lè':

—Zoè' bönni' dè dumí queè' ati' nacu'è chopè' bönni' tal-lè'è dumí queè'. Tuè' bönni' na' ral-lè'è queè' lazzjè' qui chop iz, ati' yetúè' na' ral-lè'è queè' lazzjè' qui chop beo'. ⁴² Le cudè quequè' dumí luguizxjè' lè na' tal-lè'è queè', qui lè ni na' bunít lahuè' gropè' lè na' tal-lè'è queè'. Gnatsca' na'a. ¿Núxalè' bönni' chopè' ni gdxí'irnè' bönni' na' bunít lahuè' lequè'?

⁴³ Bubi'è didza' Simón na', rnè':

—Ráquida' neda', bönni' na' rál-la'rè' queè' dumí, lè na' bunít lahuè'.

Jesús gudxè' lè':

—Le nacx rnau'.

⁴⁴ Ni'r bueycjè' Jesús, ati' ni' ruyúè'-nu ngul na', rè' Simón:

—¿Naru' rlé'ínu' ngul ni? Gyazia' lidxu' ati' cutu bennu' quia' nis quibda' ni'a, san glu'nu ni'a nis rbödxnu ngul ni, len buzzinu ni'a len guitsa' icjnu. ⁴⁵ Cutu butság lau' neda', san cati' bdxintea' lidxu', cutu ruzóa dxinu ngul ni, rutság launu ni'a. ⁴⁶ Cutu glu'u icja' le za, san glu'nu ni'a lè na' rla' zxi ngul ni. ⁴⁷ Qui lè ni na' rëpa' li', dul-la' zian nabága'nu ngul ni, chgyu'u yöl-la' runít lau quegac, ati' nadxí'itsquinu neda'. Nu na' Dios runít lahuè' lei láti'dau'z, láti'dau'z nadxí'i Dios nu na'.

⁴⁸ Ni'r gudxè'-nu ngul na' Jesús, rnè':

—Dul-la' nabagu'u chgyu'u yöl-la' runít lau qui.

⁴⁹ Gulazú lauquè' tè lza'què' bönni' na' ta'bó'lenè' Jesús tahuè', ta'nè':

—¿Nuzxa caz bönni' ni, runít lautsé' ca' dul-la'?

⁵⁰ Ni'r gudxè'-nu ngul na' Jesús, rnè':

—Le réjlè'u neda', chbuláu' li'. Bôaj lidxu', zoa dxi ladxu'u.

8

Ngul táclennu Jesús, ta'gu'nu le tahuè'

¹ Gdöd glac lè ni, gdè' Jesús gap nacuá' zian yödz zxön len yugu' yödzdau', ati' ni' benè' lban len gdíxjò'è didza' dxi'a ca rna bè'è Dios, dzagquè' Lè' idxínnutè' bönni' uséd queè'. ² Dzagcnu ca' Lè' la'cnu ngul bunè' lecnu Jesús, bubijè' bô' xöhui' yu'ugac lecnu, len bugúè' yugu' guidzhuè' quecnu. Nútsa'nu ladjcnu María, lènu ca' Magdalena, ngul na' bubijè' gadx bô' xöhui' yu'ugac lènu. ³ Nútsa'nu ca' ladjcnu Juana, ngul queè' Chuzá, bönni' dè lu nè'è le dè lidxè' Herodes, len nútsa'nu ca' ladjcnu Susana. Ta'gu'nu le tahuè' Jesús len yugu' bönni' uséd queè' ngul ni len zianrnu ca', tu'nödznju le dè quecnu.

Runè' lsaqui' Jesús ca nac queè' bönni' guz

⁴ Gularúj yugu' yödz ni' bunách zian, guladxín ga na' zoè' Jesús. Cati' guludubè' ga na' zoè', Lè' benè' lsaqui', rè' lequè':

⁵ —Brujè' bönni' guz, zjèsiè' xseydau'. Cati' ni' zjèsiè', guluhuöxj ga nac la' nöz la'gac xseydau' na', ati' gululíb leygac bunách. Guladxinba' ca' bguindau', glè'jba' xseydau' na' dzö' la' nöz. ⁶ Guluhuöxj yela'gac

xseydau' na' lyu ga rō' guiōj. Cati' gulalén xseydau' na', la' gulabidxtē le cunalupa' yu na'. ⁷ Guluhuōxj yela'gac xseydau' na' ga gululén lba yōtsi'. Tsaxzōn gulaxzōn lba yōtsi' na' len xseydau' na', ati' gularōli xseydau' na' gulalén, lba yōtsi' na', len glun ditj leygac. ⁸ Guluhuōxj yela'gac xseydau' na' ga nac luyú dxi'a. Cati' chgulaxzōn, gulunōdzj. Tu dxigu' na' bunōdzj yetú gayua'tēr xseydau' ca'.

Cati' budx gnē' cni Jesús, bē'ē zidzj didza', rnē':

—Nu zoa nag len ryōni ral-la' uzē nag.

Bizx quiē runē' lsaqui' Jesús

⁹ Ni'r gulanabnē' Jesús bōnni' usēd queē', ta'nē':

—¿Bizxa rē'ni gna lē na' benu' lsaqui'?

¹⁰ Jesús gudxē' lequē':

—Dios ruzējni'nē' lbi'ili' le nagachi' ca rna bē'ē Lē', san yezica' bunách ni, ruí'lēna' lequē' didza' le runa' lsaqui' quiē cati' luyúē', cutu la'lé'inē', len cati' la'yōnnē', cutu la'yējni'nē'.

Rgu'xjō'ē Jesús le rulu' le benē' lsaqui'

¹¹ Gnē' ca' Jesús:

—Cni nac le rulu' lē na' bena' lsaqui': Xseydau' na' nac xtidzē'ē Dios. ¹² Xseydau' na' guluhuōxj la' nōz tu'luí' ca rac quegac nup ni ta'yōni didza' na' san la' za'tē tu' xōhui' len rgua didza' na' bdxin lu icj lādxi'dau'quē' bōnni' na', cui la'yejlē'ē len cui lulē'. ¹³ Xseydau' na' guluhuōxj lyu ga rō' guiōj tu'luí' ca rac quegac nup ni ta'yōni didza' na' len tu'dzjinē' ta'zi'ē lei, san nacque' ca xseydau' na' cutu ben lui. Tu chi'z ta'yejlē'ē, le rdxin le rzi' bē' lequē', ati' la' tu'huōatē lādxi'quē'. ¹⁴ Xseydau' na' guluhuōxj ga gululén lba yōtsi' tu'luí' ca rac quegac nup ta'yōni didza' na', len cati' chgulayōnnē', tun nigui lequē' yugu' le tui' lādxi'quē' yōdzlyú ni, len yugu' yōl-la' tsahui' qui, len yugu' le ta'dzág lādxi'quē' tac ni, ati' cutu run dxin didza' na' lu icj lādxi'dau'quē'. ¹⁵ Xseydau' na' guluhuōxj ga nac luyú dxi'a tu'luí' ca rac quegac nup ni, gdu lādxi'quē' ta'yōnnē' didza' na' len ta'gu'ē tsutsu lei lu icj lādxi'dau'quē', ati' lu yōl-la' rbōz zxōn lādxi' tunē' ca rna didza' na'.

Runē' lsaqui' Jesús qui le rgu'u yení' lidxru'

¹⁶ Gnē' ca' Jesús:

—Cutu ca' ruquel-lē'ē gui' bōnni' ati' la' rudúsi'tē' lei gui'n, len cutu rgu'ē lei zxani le rāti'nē', san ruzōē' lei xlatj ga nac lna' lu yu'u, ati' luzí' xbey gui' na' nup la'yáz ni'. ¹⁷ Gla' lahui yúgu'tē le nagachi', ati' gac bē' len gruj ga lna' yúgu'tē le rac balánz.

¹⁸ Qui lē ni na', gul-zē nagli', le huadél-li'nē' yelati' bōnni' ruzōē' tsutsu icj lādxi'dau'huē' didza' ryōnnē', huazi'rē' xtidzē'ē Dios, san bōnni' curuzōē' tsutsu icj lādxi'dau'huē' didza' ryōnnē', huadúa didza' na' byōnnē'.

Xnē'ē Jesús len yugu' bōnni' bōchē'ē

¹⁹ Ni'r guladxinē' ga na' zoē' Jesús xnē'ē len yugu' bōnni' bōchē'ē, san cutu guc la'biguē'ē gal-la' ga zoē' le nacuá' ni' bunách zian. ²⁰ Zoa ni' nu bulídz Jesús, rna:

—Nacu'ē lō'a xna'u len yugu' bōnni' bōchu'u, tē'nnē' luí'lenē' Li' didza'.

²¹ Bubi'ē didza' Jesús, rē' lequē':

—Nup ni ta'yōni xtidzē'ē Dios len tun ca rna, bōnni' ni nacque' ca xna'cza' len yugu' bōnni' bōchi'cza'.

Jesús rbequi dxiè' bö' bdunu'

²² Tu dza grenè' Jesús tu lè'i bárcodau', dzagquè' Lè' bönni' uséd queè', ati' Jesús rè' lequè':

—Huadödtsc'a'ru' yetslá'a nis zxön ni.

Ni'r zjactè'. ²³ Tsal ni' ta'dödè' lu nis zxön na', rasiè' Jesús. Ni'r gzu lau reycj bö' bdunu' lu nis zxön na', ati' chraqui huötj znan nis bárcodau' na' len zoa banádx quequè'. ²⁴ Ni'r gulabiguè'è ga dè' Jesús len guluspanè' Lè', ta'nè':

—¡Bönni' Usèdi! ¡Bönni' Usèdi! Chraqui huötjru' lu nis.

Cati' bubanè' Jesús, bulidzè' bö' na' reycj len nis na' ryas rdxiatasca, ati' gzoa dxi bö' na' reycj len grò' dxi lu nis zxön na'. ²⁵ Ni'r gudxè' yugu' bönni' uséd queè' Jesús, rnè':

—¿Naru' cu réjlè'li' Dios?

Gládxiné' lequè' len tu'bannè'. Glè lza'què', tuè' yetúé':

—¿Nuzxa caz bönni' ni? Rna bé'inè' bö' reycj len nis zxön, ati' tun ca rna xtidzè'è.

Bönni' yödZ Gadara yu'u lè' bö' xöhui'

²⁶ Ni'r guladxiné' lu xyuquè' bönni' Gadara, le dè yetslá'a nis zxön ca dödl ga dè luyú Galilea. ²⁷ Cati' brujè' lè'i bárcodau' na' Jesús ga nac lu yu na', dutsaguè' lè' bönni' yödZ na'. Chgdzey yu'u lè' bö' xöhui', len cutur racuè' lari' len cutur rzoè' lu yu'u, san nun xlatjè' lu bloj ga nadjgac yeru ba. ²⁸ Cati' blé'inè' Jesús bönni' na' yu'u lè' bö' xöhui', grödxyé'è zidZj, ati' buzechu zxibè' lahuè' Jesús len bè'è zidZj didza', rnè':

—¿Bizxa ral-la'a quiu', Jesús, Zxi'nè' Dios náctèrè' blau? Ráta'yua' lau' cui usaca' zi'u neda'.

²⁹ Cni gnè' le chgna bé'inè' Jesús bö' xöhui' na' urúj lu bönni' na'. Zian lzu zí'atèl brix butultsca bönni' na' bö' xöhui' na', ati' glúguè'è lè' du guia bönni' yödZ ni' len gulusijnè' bregui' guia ni'a nè'è, san blè'è yugu' du guia na', ati' bchè' lè' lu latj ca'z bö' xöhui' na' yu'u lè'. ³⁰ Ni'r gnabnè' bö' xöhui' na' Jesús, rnè':

—¿Bi leu'?

Bö' xöhui' na' gudx Lè':

—Le Zian lea'.

Cni gna le yu'ugac lè' bö' xöhui' zian. ³¹ Ni'r gláta'yu lahuè' Jesús bö' xöhui' na' cutu gsölè'è leygac latj chul quegac nup natgac. ³² Nacua'ba' ca' ni' tu cö'ba' cuch zian ta'daba' táguba' lu guí'adau' ni', ati' gulanáb yechi' Jesús bö' xöhui' na' gu'è leygac latj tsajtsu'ugac cuch zian na'. Jesús bè'è leygac latj. ³³ Gulurúj lu bönni' na' bö' xöhui', len yajtsu'ugac cuch zian na', ati' yjacha' cuch zian na' ga nac lè'i guiøj. Yajbixcba' lu nis zxön, ati' ni' gulayé'piba' nis.

³⁴ Cati' gulalé'inè' ca na' guc quecha' bönni' tu'yuquè'-ba' cuch zian na', gládx guladzöbnè'. Gulazxundjè' ni', ati' yhuøjquè' yajtjxjöi'cnè' nup nacua' yödZ na' len nup nacua' ladj guixi' ni'. ³⁵ Ni'r gularujè' bönni' yödZ na', yajyuquè' lè' na' guc. Cati' guladxiné' ga na' zoè' Jesús, gulalé'inè' bönni' na' gulayú'u lè' bö' xöhui', rö'è xni'è Jesús. Nacuè' lari' len dxí'adau' chozè', ati' gládxiné'. ³⁶ Gulaguixjöi' lequè' ca guc nup na' gulale'i lè' na' guc, böaquè' bönni' na' gulayú'u lè' bö' xöhui'. ³⁷ Ni'r gláta'yu lahuè' Jesús urujè' lu xyugac yúgu'tè bunách zian na' quegac yödZ nababgac Gadara na', le tádxiné'. Bubenè' Jesús lè'i bárcodau' na' zhuøjè'. ³⁸ Gúta'yuè' lahuè'

Jesús bönni' na' gulurúj lè' bö' xöhui' na' gu'è lè' latj tséajlenè' Lè' tsazxön. Gna bé'inè' lè' Jesús uga'nè' ni', rnè':

³⁹—Böaj lidxu'. Yajtixjöi' bunách uládz quiu' yugu' le zxön benè' quiu' Dios.

Böjë' lidxè' bönni' na', ati' buzè' didza' gdu lu yödz ni' ca nac le zxön benè' queè' Jesús.

Ruúnè'-bi' Jesús bi'i ngul queè' Jairo lenca' ngul na' gdannu lari' nacué'

⁴⁰Cati' budxinè' Jesús yetslá'a nis zxön na', guludziji queè' bunách zian nacua' ni', le ta'bözè' Lè' yúgu'tè'. ⁴¹Ni'r bdxinè' ga zoè' Jesús Jairo, bönni' blau qui yu'u ga tu'dubè' tu'sèdè' queè' Dios bönni' judío. Byechuè' xni'è' Jesús len gúta'yuè' lahuè' tsijè' lidxè'. ⁴²Cni benè' le zoabi' tubi' bi'i ngul queè', chraqui gatbi'. Nachi' bi'i tuticz queè' len yu'ubi' ca chinnu iz. Tsal ni' zijè' Jesús, naugac Lè' bunách zian, tu'quí' Lè'.

⁴³Nútsa'nu ladj bunách zian na' ngul, chguc chinnu iz rzaca' rgui'nu, cutu ruhu'i rön queènu qui huè' quégaccznu ngul, ati' chbutönu dëra le dè queènu, rguizxjnu nup tu'ún bunách, san cutu guc nu bönni' unè'-nu. ⁴⁴Gbíga'nu zaca' cúdzu'lè' Jesús len gdannu rui'i lari' nacué', ati' la' bui'tè huè' rön queènu.

⁴⁵Ni'r gnabnè' nup nacua' ni' Jesús, rnè':

—¿Nuzxa na' gdan neda'?

Guladá'baguè'è yúgu'tè'. Ni'r glè' Lè' Pedro len nup nacua'len lè', ta'nè':

—Bönni' Usèdi, nacua' ni' bunách zian, tu'quí' Li', len tu'dxiguè'è Li', ati' ¿rnatsu': “¿Nuzxa na' gdan neda'”?

⁴⁶Ni'r Jesús gnè':

—Zoa nu gdan neda', le gúquibe'ida' bruj neda' yöl-la' huac le ruún bunách.

⁴⁷Cati' ráquibe'inu ngul na' nöznè' Jesús le bennu, ni'r gzxiznu. Byéchunu xni'è' Jesús len gdíxjöi'nu Lè' laugac bunách zian na' bizx quiè na' gdannu lari' nacué' len ca na' guc, la' böáctènu. ⁴⁸Ni'r Jesús gudxè'-nu: —Zxi'na', le réjlè'u neda' chböacu'. Böaj lidxu', zoa dxi ladxu'u.

⁴⁹Cati' ni' ru'è didza' ni Jesús, bdxinè' ni' bönni' zè'è lidxè' bönni' blau na' qui yu'u ga tu'dubè' tu'sèdè' queè' Dios, ati' gudxè' bönni' blau na':

—Chgutbi' bi'i nguldau' quiu'. Cutur upizxjnu'-nè' Bönni' Usèdi.

⁵⁰Cati' byönnè' lè ni Jesús, bubì'è didza', rè' bönni' blau na':

—Cutu gádxinu'. Gyejlè'z Dios. Huöacbi' bi'i nguldau' quiu'.

⁵¹Cati' gyaziè' Jesús yu'u na', cutu bè'è latj nu tsazlen Lè' san légacze' Pedro len Jacobo len Juan, lenca' xuz xna'bi' nguldau' na'. ⁵²Ta'bödx nup nacua' ni'. Ta'bödx yechè'è queèbi' bi'i nguldau' na', ati' rè' lequè' Jesús, rnè':

—Cutur cödxli'. Cutu natbi' nguldau' ni'. Raszbi'.

⁵³Gulutitjè' Lè' le nözcnè' chnatbi'. ⁵⁴Ni'r gdel-lè'è na'bi' Jesús len bè'è zidz didza', rnè':

—Bi'i nguldau', gyasch.

⁵⁵Ni'r bu'u bö' nacczbi', bubanbi', ati' la' gyástèbi'. Gna bé'inè' lequè' Jesús lu'è le gágubi'. ⁵⁶Gulubannè' xuz xna'bi', san Jesús gna bé'inè' lequè' nutu nu lè' ca na' guc.

9

Rösöl'è Jesús bönni' usèd queè' tsjenquè' lban

¹ Ni'r butübë' Jesús idxínnutë' bönni' uséd queë', ati' budödë' lu na'quë' yöl-la' huac len yöl-la' uná bë' lubijë' bö' xöhui' yu'ugac bunách, len luúnë' nup te'i. ² Bsölë'ë lequë' tsjenquë' lban ca rna bë'ë Dios len tsajhuenquë' nup te'i. ³ Jesús gudxë' lequë':

—Cutu bi gua'li' quië' la' nöz, ni xuyagdau', ni yöxj, ni yöt, ni dumí, len cutu gxoá yenli' chop lari'. ⁴ Biti'tëz yu'u ga tsazli', gul-zóa ni' cati' uza'rli' yödz na'. ⁵ Gátitëz ga cutu lun lbi'ili' ba la'n bunách, gul-rúj yödz na' len gul-cuíb bëchtö da' lalabli', le uluí'i lequë' nagá'n zxguia' nabága'quë'.

⁶ Ni'r gularujë' bönni' uséd queë' na'. Guladödë' yúgu'të yödzdau', tunë' lban qui didza' dxi'a, len tu'únë' nup te'i yúgu'të lu yödz na'.

Ca gutië' Juan, bönni' buquilé' bunách nis

⁷ Byönnë' Herodes, bönni' rna bë'ë, ca nac yúgu'të le runë' Jesús, ati' grö'ë baguí'i, le ta'ná bunách:

—Juan na' chbubanë' lu yöl-la' gut.

⁸ Yela'quë' ta'në':

—Chbulë'ë Elías, bönni' na' bë'ë didza' uláz queë' Dios.

Yela'quë' ta'në':

—Chbubanë' bönni' bitsë'ë bönni' glu'ë didza' uláz queë' Dios dza ni'të.

⁹ Herodes na' gnë':

—Juan na' brixá' yenë'. ¿Nuzxa caz bönni' ni, ryönda' queë' runë' yugu' lë ni?

Rzu rbö'ë Herodes glé'inë' Jesús.

Rugahuë' Jesús chián gayuá' bunách

¹⁰ Cati' guludxinë' ga zoë' Jesús bönni' gbaz nasölë'ë Lë', gulului'inë' Lë' yúgu'të le glunë'. Ni'r bchë'ë lequë' quizi Jesús. Yjaquë' tu latj ca'z lu xyu yödz Betsaida. ¹¹ Cati' chnözigac lë ni bunách, yajnaugac Lë', ati' Jesús benë' lequë' ba la'n len bë'lenë' lequë' didza' ca rna bë'ë Dios, ati' bunë' nup te'i.

¹² Cati' chza' ral dza na', gulabiguë'ë ga zoë' Jesús idxínnutë' bönni' gbaz queë', len të' Lë':

—Busöla' bunách ni tsjac gap dë yödzdau' len gap dë yu'udau' gdu zbi'il quië tsajtiljquë' gap luga'në' len bi lahuë', le nac latj ca'z ga ni zoaru'.

¹³ Ni'r Jesús rë' lequë':

—Gul-gu'ë lbi'ili' le lahuë'.

Të' Lë':

—Gayu'z yöt xtildau' dë len chopzba' böl dëba' queëtu', o ¿naru' huayéajtsatu' tsjö'utu' le lagu bunách zian ni?

¹⁴ Nacu'ë ni' ca chián gayu'ë bönni'. Ni'r gudxë' yugu' bönni' uséd queë' Jesús, rnë':

—Gul-gún ga la'bö'ë tu cö' hueajquë', lac ca chián hueajquë'.

¹⁵ Cni glunë' ati' gulabö'ë yúgu'të'. ¹⁶ Ni'r gdel-lë'ë Jesús gayu' yöt xtil na' len chopba' böl na', ati' bchis lahuë' ruyúë' luzxbá, len rë' Dios: “Xclenu.” Ni'r buzuxzjë' leygac len bë'ë quequë' bönni' uséd queë' quië lucu'ë laugac bunách na'. ¹⁷ Glahuë' yúgu'të' len guluhuölnjë'. Gdöd na' gulutubë' yugu' le nagá'n, ati' guludzë'ë gdu chinnu bdö'la.

Rnë' Pedro Jesús naquë' Cristo

¹⁸ Tu dza tsal ni' zoë' quizi Jesús, rulidzë' Dios, ati' dzagquë' Lë' bönni' uséd queë', gnabnë' lequë' Jesús, rnë':

—¿Nuzxa ta'ná bunách nu naca'?

¹⁹ Gulubi'ë didza', ta'né':

—Ta'ná la'gac bunách nacu' Juan, bönni' buquilé' bunách nis. Ta'ná yela'gac nacu' Elías, ati' ta'ná yela'gac nacu' bönni' bitsè'ë bönni' glu'ë didza' uláz queè' Dios dza ni'tè, nubanè' lu yöl-la' gut.

²⁰ Ni'r gnabnè' lequè' Jesús, rnè':

—Nazx lbi'ili', ¿nuzxa rnali' naca'?

Bubi'ë didza' Pedro, rnè':

—Nacu' Cristo nasölè'ë Dios.

Rguúxjö'ë Jesús ca zi'a ludöddè' Lè'

²¹ Ni'r gudxtsquè' lequè' Jesús len gna bé'inè' lequè' nutu nu lè' Nu naquè' Lè'. ²² Ni'r rè' lequè':

—Run bayúdx saca' qui'a neda', Bönni' Nuhuöaquè' Gdu Bunách, zian le gac quia'. Luca'nè' neda' ca'z bönni' gul tu'zejni'i len yugu' bxuz uná bé' len bönni' gdau' tu'sèdi. Ludöddè' neda', san töd tsonn dza Dios uspanè' neda' lu yöl-la' gut.

²³ Gudxè' ca' yúgu'tè':

—Chqui' rënnè' bönni' të'ë neda', ral-la' uzóè' tsla'l le naqui queè' len gaquè' ca bönni' zijè' zajtè'ë lè'i yag cruz, ati' ni'r gac të'ë neda'. ²⁴ Núti'téz bönni' rui' ladxè'ë gun chi'ë yöl-la' na'bán queè', unitiè' lei, san bönni' unitiè' yöl-la' na'bán queè' le dè'ë neda', bönni' ni gata' queè' yöl-la' na'bán gdu. ²⁵ Cutu bi uzi'ë xbey bönni' chqui' utubè' queè' yúgu'tè' le dè yödzyú ni san unitiè' tsaz yöl-la' na'bán queè'. ²⁶ Nu bönni' rutui'nè' neda' len rutui'nè' ca' xtidza'a, lëzca' neda', Bönni' Nuhuöaquè' Gdu Bunách, utui'da' bönni' na' cati' huöda' duná bé'a, dzaggac neda' yöl-la' yení' queè' Xuza' len yöl-la' yení' quequè' gbaz la'y queè' Dios. ²⁷ Le nactè' rëpa' lbi'ili', nacuá' ni la'què' bönni' cutu latiè' cati' la'lé'irnè' dza duná bé'ë Dios.

Rdza' ca rna' lahuè' Jesús

²⁸ Cati' bza'a xunu' gbidz gdöd bë'ë yugu' didza' ni Jesús, ni'r bchè'ë Pedro len Juan len Jacobo, ati' grenè' tu lu guí'adau', ga na' bulidzè' Dios.

²⁹ Tsal ni' ruí'lenè' Dios didza', bdza' ca rna' lahuè', ati' böac chguichdau'z lari' nacuè' len gyèp yös yení'. ³⁰ Ni'r gululuí' lauquè' ga zoè' Lè' chopè' bönni' tuí'lenè' Lè' didza'. Nacquè' Moisés len Elías. ³¹ Gulayèpè' yös yení' chopè' ni len tuí'lenè' Jesús didza' ca zi'a uzè'ë yödzyú ni, gatiè' lu yödz Jerusalén. ³² Zal-la' chraçtsca lasiè' Pedro len nup nacula'len lè', bayúdx gulana'zè' ta'lé'inè' yöl-la' yení' queè' Jesús len chopè' na' nacuá'lenè' Lè'. ³³ Cati' guluzè'ë ni' chopè' na' ga na' zoè' Jesús, ni'r Pedro gudxè' Lè':

—Bönni' Usèdi, dxi'a nac zoaru' ni. Gúntsca'tu' tsonn yu'u lága'dau', tu quiu', yetú queè' Moisés, len yetú queè' Elías.

Cutu nöznè' Pedro bi na' rnè'. ³⁴ Tsal ni' ru'è didza' ni, la' grö'tè böaj bucachi' lequè', ati' gládxinè' le nacu'ë lu böaj na'. ³⁵ Ni'r byön chi'i Nu rui' didza' lu böaj na', rna:

—Bönni' ni naquè' Zxi'na'. Nadxi'ida' Lè'. Gul-zè nagli' didza' gu'è.

³⁶ Cati' budx bë' didza' chi'i na', tuzè' Jesús nagá'nlenè' lequè'. Ta'cuá' dxiè' bönni' usèd queè', ati' dza na' nutu nu glè' ca nac le gulalé'inè'.

Ruúnè'-bi' Jesús bi'i bönni' yu'u-bi' bö' xöhui'

³⁷ Cati' za' rení' yetú dza guluhuöjtjè' lu guí'adau' na' Jesús len bönni' na' dzagquè' Lè', ati' gularúj bunách zian dutsaggac Jesús. ³⁸ Ni'r bë'ë zidzj didza' tu bönni' nutsè'ë ladj bunách zian na'. Bulidzè' Jesús, rnè':

—Bönni' Usëdi, ráta'yua' lau' duyú'-bi' bi'i bönni' quia' le nacbi' bi'i tuticz quia'. ³⁹ Yu'u lëbi' bö' xöhui' run ga rbödxya'abi' len ruxiztsca lëbi'. Run ga rbia bdxina' zidi' rú'abi' len rurix rutultsca lëbi', len gatga rusán lëbi'. ⁴⁰ Gúta'yua' lauquë' bönni' uséd quiu' lubijë' lei, san cutu gulazáqui'në'.

⁴¹ Bubi'ë didza' Jesús, rnë':

—Lbi'ili', curéjlë'li' len nachixi icjli'. ¿Gáca'xtë ral-la' sóalena' lbi'ili' len gua' glena' queëli'? Djua'-bi' ni bi'i bönni' quiu'.

⁴² Cati' ni' za'bi' rbíga'bi' ga na' zoë' Jesús, brix butultsca lëbi' bö' xöhui' na', ati' gdil-lë' bö' xöhui' na' Jesús len bunë'-bi' bi'i bönni' na'. Ni'r bugu'ë-bi' lu në'ë xuzbi'. ⁴³ Gulubani yúgu'të bunách ni' ca nac yöl-la' huac zxön queë' Dios.

Rgúxjö'ë leyúbl Jesús ca zi'a ludöddë' Lë'

Tsal ni' tu'bani yúgu'të bunách ca nac le zxön runë' Jesús, Lë' gudxë' yugu' bönni' uséd queë', ⁴⁴ rnë':

—Gul-cú'u icj nagli' didza' ni, le zi'a ludöddë' neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, lu na'gac bunách.

⁴⁵ Cutu gulayéjni'në' didza' ni bönni' uséd queë', le cutu rui'në' lequë' latj Dios la'yéjni'në', san cutu gulurúguinë' la'nabnë' Jesús ca nac didza' ni.

Nu nac blau

⁴⁶ Ni'r gulazú lauquë' tunë' rusbö bönni' uséd queë' Jesús. Ta'nabi lza'quë' tuë' yetúë' núzçalë' gaquë' blau. ⁴⁷ Ráquibe'inë' Jesús le ta'zá' ládxiquë', ati' gdel-lë'ë-bi' tubi' bi'idau', len buzöë'-bi' cuitië'. ⁴⁸ Ni'r rë' lequë':

—Núti'tëz bönni' gunë' ba la'n tu bi'idau' cni le náquibi' quia', néda'cza' gunë' ba la'n, ati' nu bönni' gunë' neda' ba la'n, gunë' ca' ba la'n Xuza' nasölë'ë neda'. Qui lë ni na' bönni' nutsë'ë ladjli' nacrë' nöxj ladxi', bönni' ni naquë' blau.

Nu curdá'baga' rë'u, raclen rë'u

⁴⁹ Ni'r bulidzë' Jesús Juan, rnë':

—Bönni' Usëdi, blé'itu'-në' bönni' rugunë' dxin lau' rubijë' bö' xöhui', ati' gna bé'itu'-në' le cutu dë'ë rë'u.

⁵⁰ Jesús rë' lë':

—Cutu gna bé'ili'-në', le raclen rë'u nu curdá'baga' rë'u.

Rdil-lë' Jesús Jacobo len Juan

⁵¹ Cati' chza' gal-la' dza ral-la' gatië' Jesús len huëpë' yehua' yubá, benë' bayúdx tsijë' Jerusalén. ⁵² Bsölë'ë yugu' bönni' gbaz queë' la'nörë' ca Lë', ati' yjaquë' tu yödzdau' quegac bunách Samaria tsajpa'quë' ga uga'në' tu dzö'. ⁵³ Cutu glunë' Jesús ba la'n bönni' yödz na' le chnac queë' Jerusalén zijë'. ⁵⁴ Cati' gulalë'inë' lë ni Jacobo len Juan, bönni' uséd queë', të' Jesús:

—Xan, ¿naru' gnábtscatu' huötj gui' za' yehua' yubá le usnit lequë', guntu' ca na' benë' Elías?

⁵⁵ Bueycjë' Jesús len gdil-lë' lequë', rnë':

—Cutu nózili' bizxa bö' dzag lbi'ili'. ⁵⁶ Bida' ni neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, clëg quië usnitia' yöl-la' na'bán quegac bunách, san bida' dslá' bunách.

Ni'r yjaquë' yödz yubl.

Nup tē'ni tsjaclen Jesús

⁵⁷ Tsal ni' yu'uquē' nōz Jesús len bōnni' da'quē' Lē', bdxinē' ni' tu bōnni', len rē' Jesús:

—Xan, rē'nda' sá'lēna' Li' gáti'tēz ga tsiju'.

⁵⁸ Jesús rē' lē':

—Yugu' böza', nacuá' zxan guiōj quecha', ati' yugu' bguindau', dxiagac lidxcba', san nēda', Bōnni' Nuhuōaquē' Gdu Bunách, cutu dē quia' ga gata' uzi' ladxa'a.

⁵⁹ Ni'r gudxē' bōnni' yubl Jesús, rnē':

—Gda' nēda'.

Bōnni' ni gudxē' Lē':

—Xan, benn nēda' latj huōja' zi'al lidxa' ga gdxinr dza chbucacha'a-nē' xuzá'.

⁶⁰ Jesús gudxē' lē':

—Bē' latj bōnni' chzoa latiē' lucachē'ē nup chnat quequē', san li', gyeaj, yjen lban ca gna bē'ē Dios.

⁶¹ Ni'r bdxinē' yetúē' ca', rē' Jesús:

—Xan, rē'nda' sá'lēna' Li', san benn nēda' latj tsija' zi'al tsajzéygacda'-nē' didza' di'a dza quia'.

⁶² Jesús gudxē' lē':

—Núti'tēz bōnni' rui' ladxē'ē le rac yōdzlyú naquē' ca bōnni' ruga'nē'-ba' bēdx len ruyúē' zaca' cúdzulē'. Nu run cni cutu nac lsaca' tsaz ga rna bē'ē Dios.

10*Rsölē'ē Jesús tsonnlalj yu chiē' bōnni' tsjenquē' lban*

¹ Gdōd glac lē ni, grōē' Xanru' yetsonnlalj yu chiē' ca' bōnni' usēd queē', ati' bsölē'ē lequē' chop hueajquē' la'nōrē' ca Lē' tsjaquē' yúgu'tē yōdz len yōdzdau' gap chzoa tōdē' Lē'. ² Gudxē' lequē':

—Le nactē, dētsca dxin quia', le nac ca tu la' yēl zxōn ga nu tsajchíb, san nabábz huen dxin quia'. Qui lē ni na', gul-gáta'yu lahuē' Dios, naquē' Xan la' yēl na', gsölē'ē yugu' huen dxin ga nac la' yēl queē'. ³ Gul-tséaj na'a. Gul-yutsca', nēda' rsōla'a lbi'ili', nacli' ca bö'cu' zxila' zjacba' ladjcba' bö'cu' zuga' snia'. ⁴ Cutu gua'li' yōxj dumí ni bzud yōt, len cutu gua'li' yetú cō' löl-li', len cutu tseyli' güi'lenli' bunách didza' gap nac la' nōz. ⁵ Gáti'tēz yu'u ga tsazli', zi'al gnali': “Le rbequi dxi ladxi' gac quegac bunách nacuá' yu'u ni.” ⁶ Chqui' zoa ni' nu bōnni' rō' dxi ladxē'ē, uga'nlen lē' le rbequi dxi ladxi' na' gnabli', san chqui' cuzóa ni' nu bōnni' cni, uga'nlen lbi'ili' le rbequi dxi ladxi' na' gnabli'. ⁷ Gul-gá'n yu'u ga na' tsazli' len gul-guí'aj gul-gagu bi lunnē' queēli', le udzölcznē' bōnni' huen dxin le gahuē'. Cutu tōdli' yu'u yu'u. ⁸ Gáti'tēz yōdz ga tsazli' ati' lun lbi'ili' ba la'n, gul-gagu le lucu'ē lauli'. ⁹ Gul-ún nup te'i nacuá' yōdz na', len gul-guiē' lequē': “Chbdxin ga zoali' le rna bē'ē Dios.” ¹⁰ Gáti'tēz yōdz ga tsazli', chqui' cutu lun lbi'ili' ba la'n, gul-rúj tsajsoali' la' nōz qui yōdz na', gnali': ¹¹ “Bēchtō qui ladzli' da' lalabtu' ruquindjtu' lei, le ruluí' nabága'li' zxguia', san ral-la' gnōzili' lē ni, chbdxin ga zoali' le rna bē'ē Dios.” ¹² Nēda' rēpa' lbi'ili', cati' gdxin dza gchuguē' Dios quegac bunách, la'zaca' la'guí'ir bunách yōdz ni' ca la'zaca' la'guí'i bunách yōdz Sodoma, nup ni' busnitiē' Dios.

Le gac quegac nup culubí'i lādxi'gac

13 Gnë' ca' Jesús:

—Bica' bayechi' lbi'ili', bunách yödZ Corazín. Bica' bayechi' lbi'ili', bunách yödZ Betsaida. La'naru' glac lu yödZ Tiro len lu yödZ Sidón yugu' yöl-la' huac rubani ca yugu' le bena' ga zoali', dza ni'të lubi'í ládxi'quë' bönni' ni', lacuë' lari' ca'z len la'gu'ë dö cuinquë', le uluí' chgulubí'í ládxi'quë'. 14 Qui lë ni na', cati' gdxin dza gchuguë' Dios quegac bunách, saca' qui'rli' ca la'zaca' la'gui'ë bönni' Tiro len Sidón. 15 Lbi'ili', bunách Capernaum. ¿Naru' cugúc queëli' ca gyëpli' ga nu ryaz yehua' yubá? Huötjli' tsajtsazli' latj chul quegac nup natgac.

16 Ni'r gudxë' yugu' bönni' usëd queë' Jesús, rnë':

—Nu ruzë nag lbi'ili', ruzë nag ca' neda', ati' nu rucá'n lbi'ili' ca'z, rucá'n ca' neda' ca'z, len nu rucá'n neda' ca'z, rucá'n ca' ca'z Xuza', nasölë'ë neda'.

Tu'dxinë' ga zoë' Jesús bönni' yjenquë' lban

17 Cati' guludxinë' ga zoë' Jesús tsonnlalj yu chië' bönni' na' bsölë'ë Lë', yjenquë' lban, ta'në':

—Xan, tun ca rnatu' bö' xöhui' cati' ruguntu' dxin lau' Li'.

18 Jesús gudxë' lequë':

—Neda' blé'ida' Satanás tu' xöhui', gbix zxan luzxbá ca run yös, ryaz luyú. 19 Gul-yutsca', neda' nudöda' lu na'li' yöl-la' uná bë' söncli'-ba' bël snia' len xajnö' ati' cutu bi gac queëli', ati' uxicijli' lu yöl-la' uná bë' qui tu' xöhui', nu curle'i rë'u dxi'a. 20 Na'a, gul-dziji, clëgz le tun ca rnali' bö' xöhui', san le nayujgac lali' lu guich ni' yehua' yubá.

Rudzijnë' Jesús

21 La' ni'z rudzijnë' Jesús, dzaguë' Lë' Dios Bö' La'y, rnë':

—Rgu'a Li' yöl-la' ba, Xuza', nacu' Xani yehua' yubá len Xani luyú ni, le bucachu'u yugu' lë ni lauquë' bönni' tac szxöni len bönni' ta'yejni'i, san bului'icnu'-bí' bi'idau' ca nac. Ca' gac, Xuza', le cni bdzag ladxu'u.

22 Ni'r gnë':

—Yúgu'të budödë' lu na'a Xuza'. Nutu nu bönni' nöznë' Nu naquë' Zxi'në' Dios, san tuzë' Dios Xuz nöznë', ati' nutu nu nözi Nu naquë' Dios Xuz, san tuzë' Zxi'në' nöznë', ati' gnözigac ca' nup na' Zxi'në' rë'nnë' ului'inë' lequë' Xuzë'.

23 Ni'r buyüë' yugu' bönni' usëd queë' Jesús len rë' lequë':

—Bica' bagac nup ta'le'i le rlé'ili' lbi'ili', 24 le rëpa' lbi'ili': Glë'nnë' la'lé'inë' le rlé'ili' zian bönni' glu'ë didza' uláz queë' Dios len bönni' gulaná bë'ë, san cutu gulalé'inë' lei. Glë'nnë' la'yönnë' le ryönili', san cutu galayönnë' lei.

Bönni' Samaria naquë' tsahui'

25 Ni'r gyasë' bönni' gdau' usëdi, len quië si' bë'ë Jesús, gnabnë' Lë', rnë':
—Bönni' Usëdi, ¿bizxa ral-la' guna' quië gdél-li'da' yöl-la' na'bán gdu?

26 Jesús rë' lë':

—¿Bizxa caz nayúj lu guich lu zxba queë' Moisés? ¿Nacx rusaca' quiu' lë na' rulabu'?

27 Bubi'ë didza' bönni' na', rnë':

—Cni rna: Gdxi'inu' Xanu' Dios gdu ladxu'u, len lu gdu icj ládxi'da'u, len lu gdu yöl-la' run quiu', len lu gdu yöl-la' rejni'i quiu', ati' gdxi'inu' böchi' lza'u ca nadxí'i cuinu'.

28 Jesús rë' lë':

—Dxi'adau' bubi'u didza'. Ben cni, ati' gata' quiu' yöl-la' na'bán na'.

²⁹ Le gu'nnë' bönni' na' ubj' dxi'a cuinë', rë' Jesús:

—¿Nuzxa na' böchi' lza'a'?

³⁰ Bubi'ë didza' Jesús, rë' lë':

—Gzë'ë Jerusalén bönni', rudinnië', zijë' yödz Jericó. La' nöz ni' gu-lazönë' lë' gban. Gulagüë' lari' nacuë' len glunë' lë' huë'. Ni'r guluzë'ë ni', nuca'nquë' lë', chratzë'. ³¹ Ni'r gdödë' la' nöz ni' bxuz. Cati' blé'inë' bönni' huë' na', tsla'l gdödë'. ³² Gdödë' ca' ni' bönni' nababë' zxi'n xsoë' Leví, bönni' na' tunë' dxin qui gdau'. Cati' blé'inë' lë', tsla'l ca' gdödë'. ³³ Lëzca' yu'ë nöz na' bönni' Samaria, ati' bdxinë' gal-la' ga dë' bönni' huë' na'. Cati' blé'inë' lë', buechi' ladxë'ë lë'. ³⁴ Gbiguë'ë ga na' dë', ati' glu'ë le za len xisi uva nal lu huë' queë', len buchölinë' lei lari'. Ni'r bdxie' lë' cúdzu'ba' böa' queë' len bu'ë lë' yu'u ga ta'dxinë' bönni' yu'uquë' nöz, ati' ni' ben chi'ë lë'. ³⁵ Cati' za' rení' yetú dza, len chzoa uzë'ë ni' bönni' Samaria na', glijë' lazjë' qui chop dza, le buca'në' lu në'ë bönni' xan yu'u na', rë' lë': “Ben chi'ë bönni' ni, len chqui' utóu' yelati' dumí, ubi'a quiu' neda' cati' huöda.” ³⁶ Na'a, ¿nacx runi li'? ¿Núxalë' bönni' yonn ni guquë' böchi' lzë'ë bönni' na' glu'ë dö' queë' bönni' gban?

³⁷ Bubi'ë didza' bönni' gdau' usëdi na', rë' Jesús:

—Bönni' na' buechi' ladxë'ë lë'.

Ni'r Jesús gudxë' lë':

—Gyeaj na'a, yjen ca' li'.

Le benë' Jesús lidxcnu Marta len María

³⁸ Ni'r bu'ë nöz Jesús, bdxinë' tu yödzdau' ga ni' bchë'nu Lë' lidxcnu ngul lënu Marta. ³⁹ Marta ni zoanu ngul zxilnu lënu María, ati' María na' gró'tënu ga nac xni'ë Jesús, ruzë nagnu xtidzë'ë. ⁴⁰ Marta na' bubi bugui'nu, zian dxin runnu, ati' gbíga'nu ga na' zoë' Jesús, rënu Lë':

—Xan, ¿naru' cu rui' ládi'tsu' neda' le nuca'nbi' neda' bi'i zxila' ni, ati' tuza' runa' dxin? Gudx-bi' gáclenbi' neda'.

⁴¹ Bubi'ë didza' Jesús, rë'-nu:

—Marta, Marta, ruúbi ruguí'itsquinu', len zian le rui' ladxu'u runu'.

⁴² Tuz le run bayúdx nu gun, ati' María ni gröbi' lë na' nactër dxi'a, ati' lë na' gröbi' cutu gdua queëbi'.

11

Ca ral-la' ulidzru'-në' Dios

¹ Tu dza ni' rulidzë' Dios Jesús. Cati' budx bë'lenë' Dios didza', rë' Lë' tuë' bönni' usëd queë', rnë':

—Xan, bsëdi netu' ulidztu'-në' Dios güi'lentu'-në' didza', ca benë' Juan, busëdnë' bönni' da'quë' lë'.

² Ni'r Jesús rë' lequë':

—Cati' ulidzli'-në' Dios güi'lenli'-në' didza', gul-ná:

Xuztu', zu' yehua' yubá, gac zxön lau'.

Gda gna bë'u.

Luyú ni gac ca rdzag ladxu'u Li', ca na' rac ni' yehua' yubá.

³ Benn le gágutu' na'a dza.

⁴ Bnit lau netu' dul-la' nabága'tu'

Ca netu' ca' runít lautu' nup bi tun queëtu'.

Cutu gu'u latj si' bë' netu' le xöhui',

San buslá netu' lu na' nu rua' dö'.

⁵ Jesús rē' ca' lequē':

—Chqui' zoē' bōnni' nutschē' ladjli', len zoē' böchi' lzē'ē, len chqui' tsijē' ga na' zoē' ladxī' yēl, ati' ulidzē' lē', gnē': “Bōcha'a, benn quia' tsonn yōt xtil ⁶ le zi'a bdxinē' quia' böchi' lza'a, zē'ē zi'tu', san cutu bi dē gu'a-nē' gahuē'.” ⁷ ¿Naru' ubi'ē didza' cni bōnni' na' zoē' yu'u, guiē' lē': “Cutu utsa'u neda'. Chnayéj yu'u, ati' chdēlenchi' neda' bi'i quia'. Cutu gac tsasa' bi gunna' quiu'?” ⁸ Neda' rēpa' lbi'ili': Zal-la' cutu tsasē' bi unōdzjē' queē' le naquē' böchi' lzē'ē, san tsasē' len unōdzjē' queē' yúgu'tē le rquinnē' quiē' cutur upizxjnē' lē'. ⁹ Qui lē ni na' rēpa' lbi'ili': Gul-náb, ati' Dios gunnē' queēli'. Gul-quilj, ati' gdzōl queēli'. Gul-lídz ra' yu'u, ati' tsalj queēli'. ¹⁰ Nu rnab, rzi' qui, ati' nu rguilj, rdzōl qui, ati' nu rulídz ra' yu'u, ryalj qui.

¹¹ 'Chqui' zoē' bōnni' nutschē' ladjli', naquē' xuz, len chqui' gnábibi' lē' yōt xtil zxi'nē', ¿naru' unōdzjtsē' queēbi' guiōj? Chqui' gnábibi' lē' tuba' bōl, ¿naru' unōdzjtsē' queēbi' bēl? ¹² Chqui' gnábibi' lē' dxit qui bōrj, ¿naru' unōdzjtsē' queēbi' xajno'? ¹³ Cni nac, chqui' nacli' lbi'ili' huia'dō' san nōzili' unōdzjli' quecbi' zxi'nli' le nac dxi'a, nactēr lōz gunnē' queēli' Dios Bō' La'y Xuzlí' zoē' yehua' yubá, nul-li' gnábili' Lē'.

Ta'nē' runē' dxin Jesús len yōl-la' huac qui tu' xōhui'

¹⁴ Tu dza bubijē' bō' xōhui' yu'u bōnni' Jesús, le run ga curnē'. Cati' burúj bō' xōhui' na', bē'ē didza' bōnni' na' cugnē', ati' gulubani bunách nacuá' ni'. ¹⁵ La'gac bunách nacuá' ni' ta'ná:

—Len yōl-la' huac qui tu' xōhui' Beelzebú, xangac bō' xōhui', rubijē' yugu' bō' xōhui' na'.

¹⁶ Glē'ni la'zī' bē' Jesús yela'gac bunách na', ati' gulanabi Lē' gunē' tu le gac bē' za' yehua' yubá. ¹⁷ Ráquibe'inē' Jesús le ta'zá' lādxi'quē', ati' rē' lequē':

—Gátitēz ga ta'ná be'i lza'gac bunách, chqui' la'rúj chopl la' leygacz bunách na', la'nít. Chqui' la'rúj chopl bunách nacuá' tu yu'u, udx quegac. ¹⁸ Lēzca' cni rac qui Satanás, tu' xōhui', lēzca' nazī' lei Beelzebú. Chqui' la'rúj chopl nup da'gac lei, ¿nacx gac gdia' yōl-la' uná bē' qui? ¿Rnásali' na'a: len yōl-la' huac qui Beelzebú rubija' yugu' bō' xōhui'? ¹⁹ Chqui' neda', len yōl-la' huac qui Beelzebú rubija' yugu' bō' xōhui', ¿nuzxa runn quegac nup da'gac lbi'ili' yōl-la' huac tu'bīj yugu' bō' xōhui'? Qui lē ni na', nup ni nacgac bē' nachíxili'. ²⁰ Chqui' neda', len yōl-la' huac queē' Dios rubíjgaca' bō' xōhui', le nactē chbdxin ga zoali' le rna bē'ē Dios.

²¹ 'Cati' dē lu nē'ē le rneynē' bōnni' nal, len run chi'ē lidxē', nac chi'i dēra le dē queē'. ²² Na'a, chqui' zē'ē yetúē' bōnni' náltērē' ca lē' len uxijc' lē', ni'r cuē' yúgu'tē le rneynē', lē na' ruzxōni ladxē'ē, ati' quisiē' le dē queē' bōnni' na'.

²³ 'Nu curaclen neda', rdá'baga' neda'. Nu curutublen neda', ruslás nu na'.

Ca nac qui bō' xōhui' rudxín xlatj

²⁴ Gnē' ca' Jesús:

—Cati' r-ruj lu bōnni' bō' xōhui', rda gap nabídx, rguilj ga uzī' ladxī'. Chqui' cutu gdzōl qui, gna: “Huōja' xlatja' ga ni' bruja'.” ²⁵ Cati' rudxín ni', rajxaca' bōnni' na', naquē' ca tu yu'u chnulúa len chnabá'a quiē' nu tsajsóa ni'. ²⁶ Ni'r reaj len rajxí' yegádx bō' xōhui', nácgactēr xōhui' ca lei, ati' ta'yú'u bōnni' na'. Na'a, le rac queē' bōnni' na' nayáli'tēr ca le guc queē' zi'al.

Le nac bica' ba le nac gdu

²⁷ Tsal ni' ru'ë didza' ni Jesús, bë'nu zidzj didza' ngul nútsa'nu ladj bunách zian na', rnanu:

—Bica' ba ngul na' bia'nu Li' lè'nu, len bica' ba ca' lchu'nu ga na' gudxu'u.

²⁸ Bubi'ë didza' Jesús, gnè':

—Nácgactër bica' ba nup ta'yöni xtidzë'ë Dios len tun ca rna.

Ta'nabnë' Jesús gunë' le gac bë' nuzxa naquë'

²⁹ Tsal ni' ta'biga' ga zoë' Jesús bunách zian, gzu lahuë' ru'ë didza', rnë':

—Ta'nabi neda' bunách tua'dö' ni guna' le gac bë' ga za' yöl-la' huac quia', san cutu bi le gac bë' la'lé'inë'. Tuz le gac bë' ca na' guc queë' Jonás la'lé'inë'. ³⁰ Ca na' guc queë' Jonás, guquë' tu le nac bë' laugac bunách yödz Nínive, lëzca' cni gac quia' neda', Bönni' Nuhuôaquë' Gdu Bunách, gaca' tu le gac bë' laugac bunách dza ni zoaru' na'a. ³¹ Cati' gdxin dza gchuguë' Dios quegac bunách len cuequi xbeynë' bunách dza ni zoaru' na'a, Dios uchisë'-nu ngul dza ni'të gna bé'ínu bunách luyú ni' dë tsla'a ga rdöd gbidz beo' ziaq, ati' le bennu ulu' nabága'gac bunách ni zxguia', le bidnu lënu, brujnu ga nac zi'tu' quië duzë nagnu didza' rejni'i bë'ë Salomón, bönni' gna bé'inë' bunách Israel, san na'a, zoa' ni neda', len náctëra' blau ca Salomón na'. ³² Lëzca' cni, Dios uchisë' bönni' gulacu'ë yödz Nínive cati' gdxin dza gchugu bë'ë quegac bunách len cuequi xbeynë' bunách dza ni zoaru' na'a, ati' le glunë' ulu' nabága'gac bunách ni zxguia', le gulubí'i ládxi'quë' bönni' Nínive cati' gulayönnë' lban benë' Jonás, ati' na'a zoa' ni neda', len náctëra' blau ca Jonás na'.

Le rgu'u yení' lu icj ládxi'dau'ru'

³³ Gnë' ca' Jesús:

—Cati' nu ruquel-la' gui', cutu rgu'u lei ga nagachi', len cutu rudusi' lei gui'n, san ruzóa lei xtsa' ga lna', quië uzení' quegac nup ta'yáz yu'u na'. ³⁴ Yöj lauru' nac ca tu le rgu'u yení' lu icj ládxi'dau'ru'. Chqui' yöj lau' nac dxi'a, gduteo' yudz le nac yení', san chqui' nac xöhui' yöj lau', gduteo' yudz le nac chul xöhui'. ³⁵ Ben chi'i cuinu' na'a, cui huôac chul lë na' rgu'u yení' lu icj ládxi'da'u. ³⁶ Cni nac, chqui' gduteo' nadzë'iznu' le nac yení' len cutu bi zoalen li' le chul xöhui', yúgu'të glé'ínu' dxi'a ca rac cati' ruzení' quiu' gui'.

Ruquië' Jesús yugu' bönni' gdau'

³⁷ Cati' budx bë'ë didza' ni Jesús, bulidzë' Lë' tsajtágulenë' lë' bönni' gdau' fariseo. Cati' gyazië' Jesús lidxë' bönni' gdau' na', grö'ë rahuë'. ³⁸ Cati' blé'inë' Lë' bönni' gdau' fariseo na', bubannë' le cutu gdib në'ë Jesús cati' zi'a gahuë'. ³⁹ Xanru' rë' lë':

—Lbi'ili', bönni' gdau' fariseo, rguib cuinli' ca rguibli' láhuilgac le ri'iji ráhuili', san lu icj ládxi'dau'li' ruhuídi'li' len rza' ládxi'li' le cunác. ⁴⁰ Lbi'ili', bönni' curéjni'li'. ¿Naru' cu nözili', Nu ben le zoa lahuiz ben ca' le yu'u lë'il? ⁴¹ Na'a, gul-gún gun le dë queëli', ati' ni'r huôac dxi'a yúgu'të le dë queëli'.

⁴² Bica' bayechi' lbi'ili', bönni' gdau' fariseo. Rguizzjli' qui gdau' tu cuia tsa tu chi cuia le rzi'li' qui xhueaj, len qui guixi' rud, len quegac guixi' cuandau', san rudödzi' le nac sahui' len yöl-la' nadxi' quiëli' Dios. Yugu' lë ni run bayúdx gunli', len cutu uca'nli' yezíca' lë na' runli'.

43 'Bica' bayechi' lbi'ili', bönni' gdau' fariseo. Ré'nili' cö'li' gap nac blau lu yu'u ga rudubli' rusëdli' queë' Dios len ré'nili' lulíd'z lbi'ili' ba xzön bunách gap nac lahui' laugac bunách.

44 'Bica' bayechi' lbi'ili', bönni' gdau' usëdi, lenca' lbi'ili', bönni' gdau' fariseo, bönni' ruluí'z tsahui' cuinli', le nacli' ca nacgac yeru ba quegac nup natgac le cunala'gac, ati' ta'dá láhuigac yeru ba na' bunách len cutu táquibe'inë'.

45 Ni'r bubi'ë didza' bönni' gdau' usëdi raquë' zxba queë' Moisés, rë' Jesús:

—Bönni' Usëdi, cati' rnau' cni, netu' ca' runu' zi'.

46 Jesús rë' lë':

—Bica' bayechi' ca' lbi'ili', bönni' gdau' usëdi racli' zxba queë' Moisés, le ruspága'cli' bunách yua' zi' le cugác nu gua', san lbi'ili' ni lati'z cutu ruláhu'i'lei len na'li'.

47 'Bica' bayechi' lbi'ili', le rchisli' lguitj qui ba ga nagáchi'quë' bönni' glu'ë didza' uláz queë' Dios, bönni' ni' guludöddë' lequë' xuz xtau'li'. 48 Cni nac, runli' Ina' lau runli' tuz le glunë' xuz xtau'li' le guludöcdë' lequë' xuz xtau'li' na', ati' lbi'ili' rchisli' lguitj qui ba ga nagáchi'quë'.

49 'Qui lë ni na', lu yöl-la' rejni'i queë', Dios gnë' cni: "Gsöla'a quequë' bönni' lu'ë didza' uláz quia' len yugu' bönni' gbaz quia', ati' yugu' bönni' ni, la'quë' ludöcdë', len yela'quë' la'bía ládxi'quë'." 50 Cni gunë' Dios le cuequi xbeynë' bunách dza ni zoaru' na'a, ni'a qui rön quegac yúgu'të bönni' glu'ë didza' uláz queë', bönni' ni' guludödi lequë' bunách cati' gzu lau zi'a rata' yödzyú 51 ga gzu lau nu budödi Abel, ga bdxintë guludöddë' Zacarias, bönni' na' guludöddë' gatsj lahui'l ga dë bcugu la'y ga na' tu'zëgui'quë'-ba' böa' bëdxau' lahuë' Dios len ga zoa latj la'y. Qui lë ni na', rëpa' lbi'ili', Dios cuequi xbeynë' bunách dza ni zoaru' na'a, ni'a qui rön quegac yúgu'të bönni' na' guludöcdë' lequë' xuz xtau'li'.

52 'Bica' bayechi' lbi'ili', bönni' gdau' usëdi, racli' zxba queë' Moisés. La' lbi'izli' dë lu na'li' xzi'n guia qui latj ga rdzölriru' yöl-la' rejni'i. Lbi'ili' cutu ryazli', ati' ruzága'li' xnözgcac nup té'ni la'yáz.

53 Cati' budx bë'lenë' lequë' didza' ni Jesús, gualéytsquinë' Lë' bönni' gdau' tu'sëdi len yugu' bönni' gdau' fariseo, ati' gulazú lauquë' ta'nabi yúdxtsquinë' Lë' ca nac zian le tac, 54 le tu'bijë' Lë' didza' quië gac luquië' Lë' ni'a qui didza' ubi'ë.

12

Rusëdnë' Jesús ca nac yöl-la' ruluí'z tsahui' cuini

1 La' dza na'z guludúb ga zoë' Jesús zian gayuá' bunách ga bdxintë ta'röliz lza'gac bunách na'. Ni'r gzu lahuë' Jesús rë' zi'al yugu' bönni' usëd queë', rnë':

—Gul-gún chi'i cuinli' qui le nac ca xnë'i yöt xtil quequë' bönni' gdau' fariseo, le nac yöl-la' ruluí'z tsahui' cuini quequë'. 2 Cutu bi dë le nac landau'z le cuglá' lahui, len cutu bi dë le nagachi' le cugác bë'. 3 Qui lë ni na', yúgu'të le chgnali' ga nac chul, la'yöni lei bunách ga nac lu yení', ati' didza' bë'li' bagachi'z ga gzoa lu yu'u nayéyj, gac lban qui ga nac lahui' laugac bunách.

Nu ral-la' gádxiru'

4 Gnë' ca' Jesús:

—Böcha'adau', rëpa' lbi'ili': Cutu gádxili' bönni' tu'dödcdé' bunách, ati' töd na' cutur bi gac luné' quegac. ⁵ Ului'ida' lbi'ili' nu ral-la' gádxili'. Gul-gadxi Nu na' gac ugúa yöl-la' na'bán queëli', len töd na' dë lu në'ë yöl-la' uná bë' chu'në' lbi'ili' lu gui' gabíl. Ja, rëpa' lbi'ili', gul-gadxi Nu na'.

⁶ ¿Naru' cu túti'quë'-ba' gáyu'ba' bguindau' len chop dumí lasdau'? Nituba' lecha', cutu ral ladxé'ë-ba' Dios. ⁷ Lëzca' cni, yúgu'të guitsa' icjli' nababgac lahuë' Dios. Qui lë ni na', cutu gádxili'. Nazáca'tërli' lbi'ili' ca zianba' bguindau'.

Nup ta'ná náquigac queë' Jesús

⁸ Gnë' ca' Jesús:

—Rëpa' lbi'ili': Yúgu'të bönni' ta'në' náquicnë' quia' neda' laugac bunách, lëzca' neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, gnia' náquicnë' quia' lauquë' gbaz la'y queë' Dios, ⁹ ati' bönni' ta'dá'baguë'ë náquicnë' quia' laugac bunách, lëzca' neda' tá'baga'a náquicnë' quia' lauquë' gbaz la'y queë' Dios.

¹⁰ Yúgu'të nup bi la'në' quia' neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, gac unít lahuë' leygac Dios, san nu gnë' zi' queë' Dios Bö' La'y, cutu unít lahuë' nu na' Dios.

¹¹ 'Cati' la'ché'ë lbi'ili' gap nac lu yu'u ga tu'dubë' tu'sëdë' queë' Dios bönni' judío, len lauquë' bönni' la'bequi xbeynë' lbi'ili', len lauquë' bönni' dë lu na'quë', cutu ubi ugui'ili' nacx gunli' o bizxa didza' ubi'ili', o bizxa gnali'. ¹² La' dza na'z usëdnë' lbi'ili' Dios Bö' La'y le ral-la' gnali'.

Huac gun ga gal ládxi'ru'-në' Dios yöl-la' tsahui' queëru'

¹³ Rë' Jesús bönni' nutsë'ë ladj bunách zian na', rnë':

—Bönni' Usëdi, gudxë' böcha'a gunnë' uláz quia' le guta' queë' xuztu'.

¹⁴ Jesús rë' lë':

—Bönni'. ¿Naru' zoa nu buzóa neda' ca nu cuequi xbey lbi'ili', o nu gun gatsj le dë queëli'?

¹⁵ Ni'r gudxë' bunách nacua' ni' Jesús, rnë':

—Gul-yutsca'. Gul-gún chi'i cuinli' cui uhuídi'li'. Le uzi'ë xbey bönni' cutu nacz le zian le dë queë'.

¹⁶ Ni'r bé'lenë' lequë' didza' Jesús, benë' lsaqui', rnë':

—Zoë' bönni' rlé'inë' yöl-la' tsahui' queë', ati' szxöni runödzej glap lu xyuë'. ¹⁷ Ni'r gza' ladxë'ë bönni' na', rnë': “¿Nacx guntsa'? Cutu dë ga gun chi'a le rulá' quia'.” ¹⁸ Ni'r rnë': “Cni guna'. Uquindjca' yu'u ga run chi'a le rulá' quia', ati' guna' yugu' yu'u zxöntër ca', ati' ni' gun chi'a le rulá' quia' len yugu' le dë quia'.” ¹⁹ Ni'r gac guië cuina': Chdëtsca quia' zian le chnutuba', le gáhuída' zian iz. Uzi'tsca ladxa'a. Gui'j gahua', len udzijda'.” ²⁰ Ni'r Dios rë' lë': “Li', bönni' cunözi. Na'a dzö' gatiu'. Na'a, ¿nuzza caz gaqui qui, lë na' chnutubu'?” ²¹ Cni rac queë' bönni' rutubë' la' queëzë' yöl-la' tsahui', len cutu runë' le nac ca yöl-la' tsahui' lahuë' Dios.

Dios run chi'ë bunách queë'

²² Gdöd ni' gudxë' yugu' bönni' usëd queë' Jesús, rnë':

—Qui lë ni na' rëpa' lbi'ili': Cutu ubi ugui'ili' ni'a qui le gui'j gáguli', lë na' nabánili', o ni'a qui lari' gáguli'. ²³ Nacr lsaca' yöl-la' na'bán queëli' ca le ráguli', ati' nacr lsaca' gdu ca nayá' nabinli' ca lari' ráculi'. ²⁴ Gul-yutëz ca rac quecha' beycj. Cutu tazba', len cutu ta'lappa', len cutu nacua' quecha' ga run chi'iba' le rulá' quecha', san Dios rugahuë' lecha'. ¿Naru' cu

nazáca'térli' lbi'ili' ca yugu' bguindau'? ²⁵ ¿Nuzxa caz bönni' nutsë'ë ladjli' gac gunë' ga soë' gbanë' yetú chi'i'dau'z le ruúbi rugu'i' ládxi'dau'huë'? ²⁶ Qui lë ni na', chqui' cugác gunli' lë ni nac cuidi'z, ¿bizx quië ruúbi rugu'i'li' ni'a qui le nac zxöntër?

²⁷ 'Gul-yutëz ca ta'zxön yöjdau'. Cutu tun du lari' len cutu tab lari', san rëpa' lbi'ili', cutu gucr lach ca nacgac yöjdau' ni lari' gucuë' Salomón, zal-la' szxöni guta' queë' yöl-la' tsahui'. ²⁸ Chqui' runë' lach Dios yugu' yöj guíxi'dau' rö'gac na'a ladj guixi', ati' cxö huídzj la'gu'ë leygac lu gui', ¿naru' cu gunë' queëli' le zxöntër ca', lbi'ili', curéjlë'li' Dios gdu ládxi'li'? ²⁹ Qui lë ni na', cutu güi' ládxi'li' le ral-la' gáguli', len le ral-la' gui'jli', len cutu ubi ugu'i' ládxi'dau'li'. ³⁰ Yúgu'të lë ni ta'guilj bunách yödzlyú ni, san chnözcnë' Xuzli' Dios yugu' le rquínili'. ³¹ Gul-güi' ládxi'li' tsazli' ga rna bë'ë Dios, ati' yúgu'të lë ni cu'ë xnöz queëli'.

Yöl-la' tsahui' rgu'ru' yehua' yubá

³² Gnë' ca' Jesús:

—Cutu gádxili', lbi'ili' na' nacli' yugu' bö'cu' zxíla'dau' quia'. Nababzli' zoali' san rdzag ladxë'ë Xuzli' Dios gunnë' lbi'ili' latj tsazli' ga ni' rna bë'ë Lë'. ³³ Gul-guti' le dë queëli' len gul-nödzj quegac bunách yechi'. Cni gac, gunli' queëli' yöxj dumí le cutu gac ditj, len cu'li' yehua' yubá yöl-la' tsahui' na' cutu ubídx udú, ga ni' cutu gdxin gban len cutu usnitba' lei böa'dau' qui. ³⁴ Ga ni' dë yöl-la' tsahui' queëli', ni' güi' ládxi'li' gdxinli'.

Ral-la' soaru' ban ladxí'

³⁵ Gnë' ca' Jesús:

—Gul-zóa sina' len gul-quel-la' gui' le uzení' queëli'. ³⁶ Gul-gác ca bönni' huen dxin ta'bözë' dza huödë' xanquë', bönni' zijë' lni qui yöl-la' rutság na', quië cati' udxinë' len ulidzë', la' la'saljtë' queë' tsazië'. ³⁷ Bica' bagac huen dxin na' la'cu'ë ban ladxí' cati' huödë' xanquë'. Le nactë rëpa' lbi'ili', upá' cuinë' xanquë' na', ati' gunë' ga la'böë ga lahuë', ati' cu'ë le lahuë'. ³⁸ Zal-la' huödë' cati' chral o gdu ladxí' yël, chqui' duxaquë' lequë' nacu'ë ban ladxí', bica' bagac huen dxin na'. ³⁹ Lë ni ral-la' gnözili'. La'naru' nöznë' xan yu'u bizxa dza huadxín gban, uspán ladxë'ë len cutu gu'ë latj bönni' udxíë' yeru lidxë', cui cuanë' le dzö' lidxë'. ⁴⁰ Qui lë ni na', gul-zóa ban ladxí' ca' lbi'ili', le huöda' neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, dza curbözli' neda'.

Bönni' huen dxin tsahui' len bönni' huen dxin cunác tsahui'

⁴¹ Ni'r Pedro gnabnë' Jesús, rnë':

—Xan, ¿naru' rë'u netu'z lë ni runu' lsaqui', o rë'u ca' cni yúgu'të bunách?

⁴² Rë' lë' Xanru':

—¿Nuzxa na' bönni' huen dxin tsahui' len réjni'inë', dë lu në'ë uláz queë' xanë'? Bönni' ni, xanë' udödë' lu në'ë lidxë' quië cati' gal-la'r lahuë' bönni' nacu'ë lidxë', gu'ë qui queëquë' le lahuë'. ⁴³ Bica' ba bönni' huen dxin na' cati' huödë' xanë', duxaquë'ë lë' runë' cni dxin na' nudödë' lu në'ë. ⁴⁴ Le nactë rëpa' lbi'ili', udödë' xanë' lu në'ë bönni' huen dxin tsahui' na' yúgu'të le dë queë'. ⁴⁵ Chqui' gáquinë' huadzeynë' huödë' xanë' bönni' huen dxin cni, ati' su lahuë' gu'ë dö' quequë' yezíca'rë' huen dxin, bönni' len ngul, len su lahuë' gui'j gahuë' len súdxinë', ⁴⁶ ni'r huödë' xanë' bönni' huen dxin na' cati' curbözë' lë' len cati' curáquibe'inë', ati' usaca' zí'ë bönni' huen dxin cunaquë' tsahui' na', len gchuguë' queë' ca narugu quequë' bönni' cuta'yeylë'ë.

47 'Bönni' huen dxin na' nöznë' le rë'nnë' xanë', len cutu zoë' sina', len cutu runë' ca rnë' xanë', bönni' ni, szxönitër quinë' lë' xanë'. 48 Chqui' cutu nöznë' le rë'nnë' xanë' bönni' huen dxin, len gunë' le gun ga gbaguë'ë le quinë' lë' xanë', bönni' ni quinë' lë' láti'dau'z. Bönni' yu'u lu në'ë szxöni, szxöni unabë' xanë' lu në'ë, ati' bönni' na' xanë' nuzxöni ladxë'ë lë' szxöni, szxönitër ca' unabë' xanë' lu në'ë bönni' huen dxin na'.

Gun ga la'rúj chopl bunách le naquë' Jesús

49 Gnë' ca' Jesús:

—Bida' neda' djena' ga tsegui gui' yödzyú ni, len la' bíqui'czda' chnaguel-la' gui' na'. 50 Na'a, dë tu le ral-la' saca' qui'a le nac ca tu le gdilda' nis, ati' rö'a baníg ga gdxintë gac cni quia'. 51 ¿Naru' ráquili' bida' dulequi dxia' le rac yödzyú ni? Rëpa' lbi'ili': Cutu. Bida' dulequia' le gun ga la'rúj chopl bunách. 52 Na'a su lau lula'alén lza'gac gayu' bunách nacuá' tu yu'u. Tsonnë' la'dá'baguë'ë chopë' nazi'quë' xtidza'a, ati' chopë' na' la'dá'baguë'ë tsonnë' na'. 53 Nu bönni' zoabi' bi'i bönni' queë' tá'baguë'ë xzi'në' na', ati' bi'i bönni' na' tá'baga'bi' xuzbi'. Ngul zoabi' bi'i ngul queënu tá'baga'nu xzi'nnu na', ati' bi'i ngul na' tá'baga'bi' xna'bi'. Ngul zoanu ngul xzoa' lidxnu tá'baga'nu xzoa' lidxnu na', ati' ngul xzoa' lidxnu na' tá'baga'nu xtau' xzi'nnu.

Le nacgac bë' le tac na'a dza

54 Gudxë' ca' bunách zian nacuá' ni' Jesús, rnë':

—Cati' rlé'ili' za' böaj zaca' ga rbia gbidz, la' rnátëli': “Hual guiöj”, ati' cni rac. 55 Cati' reycj bö' za' zaca' ga rdöd gbidz beo' ziaq, rnali': “Udzá'a na'a”, ati' cni rac. 56 Lbi'ili', bönni' rulu'z tsahui' cuinli'. Nözili' le rulu' le rac luzxbá len le rac luyú ni, san cutu ráquibe'ili' le rulu' le nacgac bë' tac dza ni zoaru' na'a.

Ral-la' ugá'nlenru' tsahui' nu rley rë'u

57 Gnë' ca' Jesús:

—¿Bizx quië cutu rbequi xbeyli' la' lbi'izli' ca nac le nac tsahui'? 58 Chqui' zoa nu bi unabi yudxi li' ati' zeajli' gdxinli' yúlahui', bë' ladxu'u ugá'nlenru' tsahui' nu na' tsal ni' yu'uli' nöz, cui uquí li' lahuë' bönni' cuequi xbeynë' lbi'ili', ati' bönni' cuequi xbey na' udödë' li' lu në'ë bönni' ruseyjë' lidx guia, ati' bönni' na' ruseyjë' lidx guia cu'ë li' lidx guia na'. 59 Rëpa' li', cutu uruju' ni' cati' udxr quizxju' yúgu'të dumí lasdau' ral-lu'u qui nu na'.

13

Run bayúdx ubi'í ládxi'ru'

1 La' dza ni'z guladxinë' ni' bönni' ta'guíxjöi'në' Jesús ca benë' Pilato, budödcdë' la'quë' bönni' Galilea len gzxi'ë rön quequë', le bugútsi'në' xchöncha' böa' bëdx chguludödcdë'-ba' quië la'gu'ë lahuë' Dios xchöncha' na'. 2 Bubi'ë didza' Jesús, rë' lequë':

—¿Naru' ráquili' glacrë' bönni' dul-la' bönni' Galilea na' ca yezíca'rë' bönni' Galilea, le gulazaca' gulagui'ë cni? 3 Rëpa' lbi'ili': Cutu, ati' chqui' cutu ubi'í ládxi'li', nitli' ca' yúgu'tëli'. 4 Lëzca' cni guc quequë' chixxunë' bönni' ni', yajbaga' lequë' yu'u zian cuia na' nazí' lei Siloé, ati' glatië'. ¿Naru' ráquili' gulabága'tërë' zxguia' lequë' ca yezica' bunách nacuá' Jerusalén? 5 Rëpa' lbi'ili': Cutu, ati' chqui' cutu ubi'í ládxi'li', nitli' ca' yúgu'tëli'.

Runë' lsaqui' Jesús qui yag higo curbía

⁶ Ni'r benë' lsaqui' Jesús, rë' lequë':

—Zoë' bönni', zoa yag higo nazë' ga nac la' yël queë'. Rajtiljë' le rbia yag na', san cutu bi rdzölnë'. ⁷ Ni'r gudxë' bönni' runë' dxin la' yël queë' na', rnë': “Chguc tsonn iz rida' rdudilja' le cuia yag higo ni len cutu bi rdzölda'. Bchugu lei. ¿Bizx quië rnig luyú ni?” ⁸ Ni'r bubi'ë didza' bönni' huen dxin na', rë' lë': “Xan, bca'ngar lei yetú iztëz, ati' gzatsa' yu zxani len cu'a bëb zxani. ⁹ Chqui' cuia yag ni, gac dxi'a, san chqui' cutu bi cuia, ni'r gchugu' lei.”

Ruínë' Jesús ngul ré'inu cati' nac dza la'y

¹⁰ Tu dza rusëdnë' Jesús bunách nacua' yu'u ga tu'dubë' tu'sëdë' queë' Dios bönni' judío cati' nac dza la'y quequë'. ¹¹ Zoanu ni' ngul chguc chizxunu' iz ré'inu, le yu'u lënu bö' xöhui' run ga te'i bunách, ati' nayéchutecznu rdanu, len cutu ca' rac ulí cuinnu. ¹² Cati' blé'inë'-nu Jesús, bulidzë'-nu, rnë':

—Nguldau', chböacu' qui guidzhuë' quiu'.

¹³ Ni'r bxoá në'ë lënu Jesús, ati' la' bulitë cuinnu, len glu'nu-në' Dios yöl-la' ba. ¹⁴ Ni'r gleynë' bönni' blau qui yu'u ga na' tu'dubë' tu'sëdë' queë' Dios. Rleyne' le bunë'-nu ngul na' Jesús cati' nac dza la'y. Gudxë' nup nacua' ni' bönni' blau na', rnë':

—Xop dza nacua' runru' dxin. Dë latj yugu' dza ni guidli' nu un lbi'ili', len clëg dza la'y.

¹⁵ Ni'r bubi'ë didza' Xanru', rnë':

—Lbi'ili', bönni' rulu'iz tsahui' cuinli', ¿naru' cu rusedxcli'-ba' böa' bëdx qui queëli' ga na' da'cba' cati' nac dza la'y, ati' tsjua'gacli'-ba' li'jba' nis? ¹⁶ Nacnu zxi'n xsoë' Abraham ngul ni len gdu chizxunu' iz chyu'nu lu yal-lj qui Satanás tu' xöhui'. ¿Naru' cu ral-la' nu usëdx lënu zal-la' nac dza la'y?

¹⁷ Cati' bë'ë didza' ni Jesús, golutui'në' yúgu'të bönni' nacu'ë ni' ta'leynë' Lë', san guludziji yezica' bunách, yúgu'të nup nacua' ni', le ta'lé'inë' yugu' le zxön runë' Jesús.

Runë' lsaqui' Jesús qui xseydau' mostaza

¹⁸ Ni'r rnë' Jesús:

—¿Nacxzc rac rzxön le rna bë'ë Dios, o bizxa usáqui'tsaru' lei? ¹⁹ Rac ca rac qui xseydau' mostaza, le gzxi'ë bönni' ati' guzë' lei ga nac la' yël queë'. Gzxön mostaza na' len guc ca yag zxön, ati' guladxinba' bguindau', glunba' lidxcha' lu zxuza' në'i mostaza na'.

Runë' lsaqui' Jesús qui xnë'i yöt xtil

²⁰ Lëzca' cni rnë' Jesús:

—¿Bizxa caz usáqui'tsada' le rna bë'ë Dios? ²¹ Nac ca xnë'i yöt xtil, le gzxi'nu ngul len bugútsi'nu tsonn cuia cua yöt xtil, ati' gyazx gdutë' cua na'.

Tu ga tsazru' le nac guidau'

²² Tsal ni' yu'ë nöz Jesús, zijë' Jerusalén, rdödë' yugu' yödz zxön len yugu' yödzdau', rusëdnë' bunách nacua' gap na'. ²³ Gnabnë' Jesús bönni' zoë' ni', rnë':

—Xan, ¿naru' nabábz nup lulá?

Rë' nup nacua' ni' Jesús, ²⁴ rnë':

—Gul-güi' ládxi'li' tsazli' zaca' ga nu ryaz le nac guidau', le rëpa' lbi'ili': Zian nup lë'ni la'yáz ni', san cutu la'záqui'në'. ²⁵ Töd tsasë' useyjë' yu'u xan yu'u, su lauli' lbi'ili' na' zoali' ni'l ulidzli'-në' ra' yu'u na', guiëli'-në': “Xan, Xan, bsalj queëtu.” Ni'r ubi'ë didza' Lë', guië' lbi'ili': “Cutu nözda' nuzxa lbi'ili'.” ²⁶ Ni'r su lauli' gnali': “Güi' gdágulentu' Li', ati' busëdnu' gap nac lu yë'y queëtu.” ²⁷ Ni'r guië' lbi'ili': “Rëpa' lbi'ili', cutu nözda' gazx bunách lbi'ili'. Gul-cuít ga zoa', yúgu'tëli' rua'li' dö.” ²⁸ Ni'r cödx yéchi'li' len utíl-l láya'li' cati' glé'igacli'-në' Abraham len Isaac, len Jacob, len yúgu'të bönni' glu'ë didza' uláz queë' Dios, nacu'ë ga ni' rna bë'ë Dios, san lbi'ili' zoali' ni'l. ²⁹ La'dxín bunách la'rúj zaca' ga rlen gbidz, len zaca' ga rbia gbidz, len zaca' ga za' bô' ziaq, len zaca' ga rdöd gbidz beo' ziaq, ati' la'bô'ë lahuë' ga ni' rna bë'ë Dios. ³⁰ Ni'r lac blau la'gac bunách nacgac ca'z na'a, ati' lugá'n ca'z la'gac nup nacgac blau na'a.

Rbödx yechë'ë Jesús ni'a quegac bunách Jerusalén

³¹ La' dza ni'z guladxinë' ga zoë' Jesús bönni' gdau' fariseo len tē' Lë':

—Burúj, buzúndj ni, le rē'nnë' gdöddë' Li' Herodes.

³² Jesús rē' lequë':

—Gul-tséaj, gul-tsjödxë' bönni' na' naquë' ca tuba' böza', gnali': “Byutsca', rubíjgaca' bô' xöhui' len ruúna' bunách na'a len cxö, len cati' gac lidzj, udx guna' dxin quia'.” ³³ Run bayúdx tséajlenza' ca' nöz na'a len cxö len huidzj, ati' gdxina' Jerusalén, le tu'dödcde' ni' bönni' tu'ë didza' uláz queë' Dios.

³⁴ Lbi'ili', zoali' Jerusalén. Rudödigacli'-në' bönni' tu'ë didza' uláz queë' Dios len ruládxigacli'-në' guiöj bönni' gbaz rsölë'ë queëli' Dios. Cati'ga zian lzu gu'nda' utuba' lbi'ili' quia' ca runba' yjéd, rutubba' zxi'nba' zxan xilba', san cutu gú'nili'. ³⁵ Gul-yutsca', ca'z ugá'n lidxli', ati' rëpa' lbi'ili', cutur glé'ili' neda' cati' gdxinr dza gnali': “Bica' ba nu za' uláz queë' Xanru'.”

14

Ruúnë' Jesús bönni' ré'inë' huë' gui

¹ Cati' nac dza la'y quequë' bönni' judío, gyazië' Jesús lidxë' bönni' uná bë', bönni' gdau' fariseo. Rö'ë Jesús rahuë', ati' ta'né'ë Lë' bönni' gdau' fariseo nacu'ë ni'. ² Zoë' ca' ni' lahuë' Jesús bönni' ré'inë' huë' gui. ³ Ni'r Jesús gnabné' bönni' gdau' tu'sëdi taquë' zxba queë' Moisés len yugu' bönni' gdau' fariseo, rnë':

—¿Naru' dë latj unru' nu re'i cati' nac dza la'y?

⁴ Lequë' guluséy rú'acquë'. Ni'r gdél-lë'ë bönni' huë' na' Jesús len bunë' lë', ati' la' busóla'të' lë'. ⁵ Ni'r rë' yugu' bönni' gdau' na' Jesús, rnë':

—Chqui' zoë' bönni' nutsë'lë' ladjli', ati' nacua'ba' queë' bôa' bëdx, ati' gbixba' tuba' lu yeru, ¿naru' cu tsajlijtë'-ba', zal-la' nac dza la'y?

⁶ Cutu bi didza' guc lubi'ë ca nac lë ni.

Nu cö' latj blau

⁷ Cati' blé'inë' Jesús ca tunë' bönni' gdau' fariseo na', ta'bô'ë latj blau ga na' ta'bô'ë tahuë', ni'r benë' lsaqui', rë' lequë':

⁸ —Cati' nu ulíd li' guidu' ga rac lni qui yöl-la' rutság na', cutu cö'u latj blau. Nazx ca' nulidzë' ca' bönni' náctërë' blau ca li'. ⁹ Ni'r huidë' ga zu' bönni' na' bulidzë' li', len guië' li': “Bë' latj bönni' ni cö'ë ga zu'”, ati' ni'r lu yöl-la' rutuí' quiu' tsajchö'u zxanti. ¹⁰ Qui lë ni na', cati' nu ulíd li', gyeaj

yajchö' zxanti, quië cati' gdxinë' bönni' na' bulidzë' li', huë' li': "Böcha'a, gdöd yelati' nil." Ni'r gacru' li' blau laugac nup ta'bö'len li' tsazxön. ¹¹ Nu run ba zxön cuini, lunë' ga huöta' huöxj, san nu zoa nöxj ladxi', lunë' ga gacr blau nu na'.

¹² Jesús rë' ca' bönni' na' bulidzë' Lë', rnë':

—Cati' gunu' güi'i huagu o lnidau', cutu ulidzcu'-në' yugu' böchi' lza'u len yugu' bönni' böchu'u len yugu' di'a dza quiu', len yugu' dzag yu'u quiu' ta'lé'inë' yöl-la' tsahui' quequë', le lulidzë' ca' li', ati' cni gac, ubí'i quiu'. ¹³ Cati' gunu' güi'i huagu, bulídz bunách yechi', len nup nabíx ni'a na'gac, len nup cuta'zá', len yugu' lau chul. ¹⁴ Ni'r gacu' bica' ba, le cutu gac bi lubi'ë quiu' bönni' cni, san ubí'i quiu' cati' gdxin dza lubán nup natgac, nacgac tsahui'.

Runë' lsaqui' Jesús qui lni zxön

¹⁵ Cati' byönnë' didza' ni bönni' rö'ë rágulenë' Jesús, rë' Lë':

—Bica' ba nu gagu ga ni' rna bë'ë Dios.

¹⁶ Jesús rë' lë':

—Zoë' bönni' benë' lni zxön, ati' zian nup bulidzë'. ¹⁷ Cati' chnabá'a la' huagu, bsölë'ë bönni' huen dxin queë' tsjödxe' nup na' chnulidzë', gnë': "Gul-dá, yúgu'të chnabá'a." ¹⁸ Gulazú lauquë' yúgu'të' ta'nabë' latj cutsjaquë'. Bönni' zi'al na' rnë': "Zi'a gzxi'a tu la' yël, len runtsca bayúdx tsajyúa' lei. Ráta'yua' lau' gunnu' neda' latj." ¹⁹ Yetúë' rnë': "Zi'a gzxi'a gayu' nözba' bëdx ati' tsajxí' bë'a lecba' ugúngaca'-ba' dxin. Ráta'yua' lau' gunnu' neda' latj." ²⁰ Yetúë' rnë': "Zi'a butság na'a, len qui lë' ni na' cutu gac guida'." ²¹ Cati' böjë' bönni' huen dxin na', yajtíxjöi'në' xanë' yúgu'të' lë' ni. Ni'r gleynë' bönni' xan yu'u na', ati' gudxë' bönni' huen dxin na', rnë': "Gyeajtë na'a gap nac lu yë'y len gap nac la' nöz qui yödz ni, ati' gchë'u ni bunách yechi' len nup nabíx ni'a na'gac, len nup cuta'zá', len yugu' lau chul." ²² Cati' chnunë' cni bönni' huen dxin na', rnë': "Xan, chbena' ca na' gna bé'inu' neda', ati' ni dë' latj." ²³ Ni'r gudxë' bönni' huen dxin na' xanë', rnë': "Gyeaj gap nac la' nöz len gap nac nöz las, ati' ben bayúdx lid nup nacua' ni' quië gdza' lidxa', ²⁴ le rëpa' lbi'ili': Cutu gahuë' qui lni quia' nitúë' bönni' ni' bulidza' zi'al."

Le rzáca'ru' zéajlenru'-në' Cristo

²⁵ Yugu' dza ni' rjaclen Jesús bunách zian, ati' bueycjë' Jesús, rë' lequë':

²⁶ —Chqui' guídenë' neda' bönni' len cutu gdx'i'irnë' neda' ca nadxi'inë' xuz xnë'ë, len ngul queë', len yugu' zxi'në', len yugu' bi'i böchë'ë, len yugu' bi'i zanë', len yöl-la' na'bán queë', cutu gac gaquë' bönni' uséd quia'. ²⁷ Nu bönni' cugaquë' ca tu bönni' zijë' zajtë'ë lë'i yag cruz, len të'ë neda', cutu gac gaquë' bönni' uséd quia'. ²⁸ Chqui' zoë' bönni' ladj lbi'ili' guë'nnë' gunë' tu yu'u zian cuia, ¿naru' cu cö'ë zi'al ulabë' gaca'x dumí ral-la' gtöë' quië gnöznë' chqui' dë' queë' tsa le rquinnë' quië usyudxë' gunë' yu'u na'? ²⁹ Chqui' cutu gunë' cni, len su lahuë' cuequië' xlibi yu'u na', ati' cutu gac usyudxë' gunë' yu'u na', ni'r la'zú laugac lutítj lë' yúgu'të' nup la'le'i lei, ³⁰ la'ná: "Bönni' ni gzu lahuë' runë' yu'u, san cutu gac usyudxë' gunë'." ³¹ Lëzca' cni, chqui' zoë' bönni' rna bë'ë, len ral-la' tsijë' gdil-l tsajtíl-lenë' yetúë' bönni' rna bë'ë, ¿naru' cu cö'ë zi'al cuequi icjë' chqui' sáqui'në' tsajtíl-lenë' bönni' ni' nachë'ë galj milë' bönni', ati' lë' chi milzë' bönni' nachë'ë? ³² Chqui' cutu sáqui'në', cati' ni' zoë' zi'tu yetúë' bönni' na' rna bë'ë, gsölë'ë queë' bönni' gbaz queë', ati' gnabë' nax ral-la' gunë'

quië ludzaguë' dxi'a. ³³ Cni nac, chqui' zoë' bönni' ladj lbi'ili' cutu uca'në' yúgu'të le dë queë', cutu gac gaquë' bönni' usëd quia'.

Zödi' nanít yöl-la' sna' qui

³⁴ Gnë' ca' Jesús:

—Dxi'a nac zödi', san chqui' nit yöl-la' sna' qui, ¿nacx úniru' lei sna'?
³⁵ Cutur nac lsaca' zödi' na', ni quië luyú, ni quië ga r-ru'nru' bëb, san chu'nru' lei ni'l. Nu zoa nag len ryöni, ral-la' uzë nag nu na'.

15

Runë' lsaqui' Jesús ca nac queëba' bö'cu' zxila' gnitba'

¹ Guludubë' ga zoë' Jesús yúgu'të bönni' uquízjx lazgac bunách len yugu' bönni' ca'z quië luzë nagquë' Lë'. ² Qui lë ni na' gulanë' queë' yugu' bönni' gdau' fariseo, len bönni' gdau' tu'sëdi, ta'në':

—Bönni' ni runë' ba la'n bönni' dul-la', len rágulenë' lequë'.

³ Ni'r benë' lsaqui' ni Jesús, rë' lequë':

⁴ —Chqui' zoë' bönni' ladj lbi'ili', nacia'ba' queë' tu gayua'ba' bö'cu' zxila', len chqui' nitba' tuba', ¿naru' cu uca'në' yezíca'rba' taplalj yu chënnaba' na' ga nac lu latj ca'z, ati' tsijë' tsajtiljë'-ba' bö'cu' zxila' na' nanitba', cati' udzölrnë'-ba'? ⁵ Cati' udzölnë'-ba', lu yöl-la' rudziji queë' gxoë'-ba' yen zxicjë', ⁶ len cati' udxinë' lidxë' utubë' yugu' böchi' lzë'ë len yugu' dzag yu'u queë', ati' guië' lequë': “Gul-dzjilen neda', le chbudzöldä'-ba' bö'cu' zxila' quia' gnitba'.” ⁷ Rëpa' lbi'ili': Lëzca' cni gactër yöl-la' rudziji yehua' yubá ni'a queë' tuë' bönni' dul-la' ubí'i ladxë'ë ca gac quequë' taplalj yu chënnë' bönni' tsahui', bönni' táquinë' cutu naquincnë' lubí'i ládxi'quë'.

Runë' lsaqui' Jesús qui dumí gnit

⁸ Rnë' ca' Jesús:

—Chqui' zoanu ngul, dë queënu chi dumí plata, len chqui' nit tu dumí plata na', ¿naru' cu ggál-la'nu gui', ati' gluanu yu'u, uguíl yúdxinu lei cati' udzölrinu lei? ⁹ Cati' udzölinu lei, utubnu yugu' ngul lza'nu, len yugu' ngul dzag yu'u queënu, ati' guiënu lecnu: “Gul-dzjilen neda', le chbudzöldä' dumí plata na' gnit.” ¹⁰ Rëpa' lbi'ili': Lëzca' cni, ludzjtsquirnë' gbaz la'y queë' Dios ni'a queë' tuë' bönni' dul-la' ubí'i ladxë'ë.

Runë' lsaqui' Jesús queëbi' bi'i gnitbi'

¹¹ Rnë' ca' Jesús:

—Zoë' bönni' nacia'bi' chopbi' bi'i bönni' queë'. ¹² Bi'i cuidi' na' rëbi' xuzbi': “Dad, benn quia' le dë quiu' le ral-la' gaqui quia'.” Ni'r xuzbi' na' gdisië' quechi' le dë queë'. ¹³ Nabábz dza gdzey, yúgu'të butubbi' bi'i cuidi' na', gyeajbi' yödz zítu', ati' ni' butöbi' dëra le dë queëbi'. Le cunác benbi'. ¹⁴ Cati' chbutöbi' dëra le dë queëbi', guc gbin lu yödz ga na' zoabi', ati' byadzj queëbi'. ¹⁵ Ni'r gyeajbi' yajsoabi' huen dxin queë' bönni' lu yödz ni', ati' bönni' na' bsölë'ë-bi' ga dë la' yël queë' tsajgágubi'-ba' yugu' cuch queë'. ¹⁶ Guc ládxi'bi' gágubi' guixi' ca'z na' táguba' cuch, san nutu nu bi bë' le gágubi'. ¹⁷ Ni'r bubí'i ládxi'bi', rnabi': “Cati'ga zian bönni' huen dxin nacu'ë lidxë' xuzä', len dëtsca le tahuë', san neda' ni huatcza' yöl-la' rdun. ¹⁸ Uzä'a ni, huöja' ga zoë' xuzä', len tsjödxa'-në': Dad, bena' dul-la' lahuë' Dios, zoë' yehua' yubá, len lau' li'. ¹⁹ Cutur naca' neda' lsaca' gaca' zxi'nu'.

Ben neda' ca bönni' huen dxin quiu'." ²⁰ Ni'r gyu'ubi' nöz, zhuöjbi' ga zoë' xuzbi'.

¹ Cati' ni' zoabi' zi'tu' zuza'bi', blé'iné'-bi' xuzbi', len buechi' ladxé'ë-bi'. Jarélu'ë yajxi'gal-lé'-bi' xuzbi' len yajnidé' yenbi', gdahué'-bi' bzxidu. ²¹ Ni'r zxi'né' na' rébi'-né': "Dad, bena' dul-la' lahué' Dios, zoë' yehua' yubá, len lau' li'. Cutur naca' neda' lsaca' gaca' zxi'nu'." ²² Ni'r xuzbi' ré' yugu' bönni' huen dxin queë', rné': "Gul-tsjajleajtë lari' záca'tsqui, len gul-gacu-bi'. Gul-cú'u le zaca' xbönni' na'bi', len gul-dá' lölbi' ní'abi'. ²³ Gul-tsjaxí'-ba' bédx renni', ati' gul-dödi-ba'. Gáguru'-ba' len gunru' lni, ²⁴ le guc bi'i bönni' quia' ni ca bi'i chnatbi', ati' bubanbi'. Gnitbi' ati' chbula'abi' na'a." Ni'r gulazú lauquë' tu'dzjné'.

²⁵ Tsal ni' rac lë ni, zoabi' ladj guixi' bi'i bönni' zi'al queë' bönni' na'. Cati' zuza'bi' rudxinbi' gal-la' ra' yu'u, ryönibi' rac huil-l len rac huö'a lu yu'u na'. ²⁶ Ni'r bulidzbi'-né' bönni' huen dxin zoë' ni', len gnábibi' lë' bizxa na' rac. ²⁷ Bönni' huen dxin na' ré'-bi': "Bi'i böchu'u na' budxinbi', ati' gna bë'ë xuzu' guludöddë'-ba' bédx renni', le budxinbi' lu në'ë dxi'a tsáhu'i'dau'." ²⁸ Ni'r gleybi' bi'i zi'al na' len cutu gúnibi' tsazbi' yu'u. Ni'r brujë' xuzbi', len gúta'yüé' laubi' tsazbi'. ²⁹ Bubi'ibi' didza' bi'i zi'al na', rébi'-né' xuzbi': "Nözcnu' cáti'ga zian iz bena' dxin lau', len gatga gdá'baga'a li', san gatga bennu' quia' tuba' bö'cu' zxíla'dau' güi'lena' xbey yugu' lza'a. ³⁰ Na'a, cati' budxinbi' bi'i quiu' ni busnitbi' yugu' le dë quiu', gdálenbi'-nu yugu' ngul udá dzag, benu' ga guludöddë'-ba' bédx renni' ni'a queëbi'." ³¹ Ni'r ré'-bi' xuzbi', rné': "Zxi'na', li' zóalenczu' neda' ati' yúgu'të le dë quia', quiu' naqui. ³² Ben bayúdx gunru' lni len udzjiru', le gucbi' bi'i böchu'u ni ca bi'i chnatczi', ati' nubanbi'. Gnitbi' ati' chbula'abi'."

16

Runë' lsaqui' Jesús queë' bönni' huen dxin cunaquë' tsahui'

¹ Rë' ca' bönni' da'quë' Lë' Jesús, rné':

—Zoë' bönni' dë yöl-la' tsahui' queë', len zoë' ca' queë' bönni' huen dxin dë lu në'ë uláz queë'. Guladxiné' bönni' tu'quíë' bönni' huen dxin na' lahué' xané', ta'né' queë' rutözë' le dë queë' xané' na'. ² Ni'r bulidzë' bönni' huen dxin na' xan yu'u na', len rë' lë': "¿Bizxa didza' ni ryönda' quiu'? Blui' neda' le nac bë' dxin nunu', le cutur gata' lu na'u uláz quia'." ³ Ni'r gza' ladxé'ë bönni' huen dxin na', rné': "¿Nacx guntsa'? Rubijë' neda' xana' latj blau ga runa' dxin. Cutu sáqui'da' guna' dxin gu'n, len utui'da' gnaba' nu bi gunnz quia'. ⁴ Na'a chnözda' nac guna' quië cati' ubijë' neda' latj blau ni, la'cuá' nup luzí' neda' lidxgac." ⁵ Ni'r bulidzë' yugu' bönni' bi tal-lë'ë queë' xané' bönni' huen dxin na', ati' ré' bönni' zi'al: "¿Gaca'x ral-lu'u queë' xana'?" ⁶ Lë' rné': "Tu gayuá' rö'ö chugu le za ral-la'a." Rë' lë' bönni' huen dxin blau na', rné': "Ni dë guich ga nayúj le ral-lu'u. Grö'të ni len bzuj yetú lu guich gna chián rö'ö chugu ral-lu'u." ⁷ Gdöd ni' gnabné' yetúë', rné': "Nazx li', ¿gaca'x ral-lu'u?" Lë' rné': "Tu gayuá' da'a xzoa' xtil." Ni'r ré' lë' bönni' huen dxin blau na', rné': "Ni dë guich ga nayúj le ral-lu'u. Bzuj yetú lu guich gna taplalj da'a ral-lu'u." ⁸ Ráquibe'iné' xané' na' sína'të bené' bönni' huen dxin cunác tsahui' na'. Cni nac, nácgacrë' sina' bönni' yödzlyú ni lu yugu' le tunë' la' légcacë', ca bunách ta'dalen Dios lu yení' queë'.

⁹ 'Neda' rèpa' lbi'ili': Gul-cözlen dxi'a bunách, ugunli' dxin yöl-la' tsahui' dë queëli' yödzyú ni, quië cati' gdxin dza uca'nli' yugu' lë ni, lunë' lbi'ili' ba la'n latj ni' zoa tzalzú.

¹⁰ 'Nu rugún dxi'a dxin tu le cuidi'z dë lu në'i, lëzca' ugún dxi'a dxin tu le zxön gata' lu në'i. Nu cutu rugún dxi'a dxin tu le cuidi'z dë lu në'i, cutu ugún dxi'a dxin tu le zxön gata' lu në'i. ¹¹ Qui lë ni na', chqui' cutu rugunli' dxi'a dxin yöl-la' tsahui' dë queëli' yödzyú ni, ¿nuzxa caz udöd lu na'li' yöl-la' tsahui' le nac gdu? ¹² Chqui' cutu rugunli' dxi'a dxin le dë lu na'li' le naqui qui nu yubl, ¿nuzxa caz udöd lu na'li' le ral-la' gaqui quiëczli'?

¹³ 'Cutu gac gunë' xchingac chop xanë' nitüë' huen dxin, le udi'inë' tuë' len gdxin'inë' yetüë', o gunë' ba la'n tuë', len uzöë' tsala' yetüë' na'. Cutu gac gunli' xchinë' Dios, len gunli' ca' dxin quië uzi'li' xbey yöl-la' tsahui' qui yödzyú.

¹⁴ Gulayönnë' ca' didza' ni bönni' gdau' fariseo, ati' le nadxi'icnë' yöl-la' tsahui' quequë', qui lë ni na' gulutitjë' Jesús. ¹⁵ Ni'r Jesús rë' lequë':

—Lbi'ili' rubíj dxi'a cuinli' laugac bunách, san nözcznë' Dios le yu'u icj ládxi'dau'li', le nac lë na' tun zxön bunách tu le ruzóë' Dios tsala'.

Zxba queë' Moisés len le rna bë'ë Dios

¹⁶ Gnë' ca' Jesús:

—Ga bdxintë dza zoë' Juan, ben dxin le rna bë' zxba queë' Moisés len le guluzujë' lu guich bönni' glu'ë didza' uláz queë' Dios. Ni'r cati' bdxinë' Juan na', gzu lau rac lban ca gac nu tsaz ga rna bë'ë Dios, ati' tun bayúdx yúgu'të bunách la'yáz ni'.

¹⁷ 'Zal-la' rac cni, gacr huëz la'död qui luzxbá len qui luyú ni ca nit tu didza'z nayúj lu guich lu zxba queë' Dios.

Le rulá'a yöl-la' nutság na'

¹⁸ Gnë' ca' Jesús:

—Chqui' ulá'alenë' ngul queë' bönni', ati' utság ná'lenë'-nu ngul yubl, gunë' dul-la' le rguitsj zxba qui yöl-la' nutság na', ati' nu utság na'len ngul na' nusanë'-nu bönni' queënu, gun ca' dul-la' le rguitsj zxba qui yöl-la' nutság na'.

Bönni' dë yöl-la' tsahui' queë' len Lázaro

¹⁹ Ni'r benë' lsaqui' Jesús, rnë':

—Zoë' bönni' rlé'inë' yöl-la' tsahui' queë'. Racuë' lari' xna len lari' záca'tsqi, ati' yugu' dza rúnteczë' lni, ti'j tahuë' le banaqui. ²⁰ Zoë' ca' ni' bönni' yéchi'dau' lë' Lázaro, bönni' rnabë' nu bi unödzy queë', ati' huë'tézë' rö'ë ra' yu'u queë' bönni' na' rlé'inë' yöl-la' tsahui'. ²¹ Rac ladxë'ë bönni' yéchi'dau' na' gahuë' le bizxj tu'huöxj zxani ga rahuë' bönni' na' rlé'inë' yöl-la' tsahui'. Ta'dxinba' ca' bö'cu', ta'lë'ëba' lu huë' queë' bönni' yéchi'dau' na'. ²² Bdxin dza gutië' bönni' yéchi'dau' na', ati' gulachë'ë lë' gbaz la'y queë' Dios tsajsóalenë' Abraham ga nac latj lach queë' Dios. Gutië' ca' bönni' na' blé'inë' yöl-la' tsahui', ati' gulucachë'ë lë' yeru ba. ²³ Cati' ni' rzaca' rgui'ë bönni' na' blé'inë' yöl-la' tsahui', zoë' latj quegac nup natgac, bchis lahuë' len blé'inë' Abraham zoë' zi'tu', dzaguë' lë' Lázaro na'. ²⁴ Ni'r bë'ë zidzj didza', rnë': “Xuza', Abraham, buechi' ladxí' neda'. Bsöla' quia' Lázaro uspisë' xbönni' në'ë len dusuhualë' ludxa'a, le rzaca' rgui'tsca' lu gui' ni.” ²⁵ Rë' lë' Abraham, rnë': “Zxi'na', bsa' ladxu'u ca gac quiu', buzi'u xbey yöl-la' tsahui' tsal ni' zu' nabanu', san Lázaro

ni, guc queë' yöl-la' yechi', ati' na'a, ruzí' zxönë' Lázaro ni, san li' rzaca' rgui'u. ²⁶ Yetú ca', ra' gui'a sib nac, zoa gatsj lahui'l ga ni' zoali' lbi'ili' len ga ni' zoatu' netu'. Qui lë ni na' nup nacua' ni len lë'ni la'död ga zoali' lbi'ili', cutu ca' gac lunë' ca', len cutu gac lid ni nup nacua' ni'. ²⁷ Ni'r rë' lë' bönni' na' blé'inë' yöl-la' tsahui', rnë': "Xuza' Abraham, ráta'yua' lau' gsölu'u-në' Lázaro tsijë' lidxë' xuza', ²⁸ le nacu'ë ni' gáyu'ë bönni' böcha'a. Bsölë'ë tsjenë' lna' lau qui le rac ni, cui djaquë' ca' latj ga ni rzaca' rgui'a." ²⁹ Ni'r rë' lë' Abraham, rnë': "Dë quequë' le buzujë' lu guich Moisés len le guluzujë' lu guich bönni' glu'ë didza' uláz queë' Dios. Yugu' didza' quequë' na' ral-la' luzé nagquë'." ³⁰ Bubi'ë didza' bönni' na' blé'inë' yöl-la' tsahui', rnë': "Xuza' Abraham, cutu gac cni, san chqui' ubanë' bönni' lu yöl-la' gut, len tsijë' ga na' nacu'ë, lubí'i ladxí'quë'." ³¹ Rë' lë' Abraham, rnë': "Chqui' cutu tu'zë nagquë' didza' bë'ë Moisés len le gulanë' bönni' glu'ë didza' uláz queë' Dios, cutu la'yejlë'ë zal-la' nu ubán lu yöl-la' gut."

17

Zoa banádx queëru' gunru' ga nu gun dul-la'

¹ Rë' bönni' da'quë' Lë' Jesús, rnë':

—Nacua'tecz le tun ga lun dul-la' bunách, san bica' bayechi' nu na' run ga nu gun dul-la'. ² Dxi'ar gac queë' bönni' na' runë' cni, nu ugal-la' yag yenë' guiöy rëtu len tsajchú'n lë' lu nis zxön, cati'l gunë' ga gun dul-la' bönni'dau' náquinë' quia'. ³ Gul-gún chi'i cuinli'. Chqui' gu'ë dö' quiu' böchi' lza'u, bzejni'-në', len chqui' ubí'i ladxë'ë, bnit lau lë'. ⁴ Zal-la' gadx lzu tu dza gu'ë dö' quiu', len gadx lzu ca' guidë' ga zu' len guië' li': "Rubí'i ladx'a'a", ral-la' unít lau' lë'.

Yöl-la' huac qui le réjlë'ru' Cristo

⁵ Ni'r të' Xanru' bönni' gbaz queë', ta'në':

—Ben ga tséjlë'rtu'-në' Dios.

⁶ Rë' lequë' Xanru', rnë':

—La'naru' nac cuidi'z yöl-la' rejle' queëli' Dios, nacz ca xseydau' mostaza, huac guiëli' yag zxön ni: "Bcuit ni, yajsóa lu nis zxön", ati' gun ca rnalí' yag na'.

Le ral-la' gun nu nac huen dxin

⁷ Gnë' ca' Jesús:

—Chqui' zoë' bönni' ladjlbi'ili', len zoë' queë' bönni' nada'u ruga'në'-ba' bëdx o rlapë', cati' udx gunë' xchinë' xanë', çnaru' huëtsë' lë' xanë', gnë': "Gda, grö' gagu'." ⁸ Cutu. Cni guië' lë': "Bpa'a le gahua'. Gzoa sina' cu'u le gui'j gahua', ati' tödr na' huac gui'j gagu' li'." ⁹ ÇNaru' huëtsë' bönni' nada'u queë' na': "Xclenu'", le benë' ca gna bé'inë' lë'? Runi neda', cutu gunë' cni. ¹⁰ Lëzca' cni gac queëli'. Cati' chnunli' yúgu'të le gna bé'inë' lbi'ili' Dios, ral-la' gnali': "Nactu' huen dxin cunactu' lsaca', le benztu' le run bayúdx guntu'."

Chië' bönni' té'inë' huë' nudzu' ruzöd

¹¹ Tsal ni' yu'ë nöz Jesús, zijë' Jerusalén, rdödë' gap dë yözdau' nabab-gac luyú Samaria len luyú Galilea. ¹² Cati' gyazië' tu yözdau', gularujë' dutsagquë' Lë' chië' bönni' té'inë' huë' nudzu' ruzöd, ati' gulacu'ë zi'tu'z, ¹³ len tu'ë zidz didza', ta'në':

—Jesús, Bönni' Usëdi, buechi' ladxí' netu'.

¹⁴ Cati' blé'inë' lequë' Jesús, rë' lequë':

—Gul-tséaj, gul-tsajlu' cuinli' laugac bxuz.

Tsal ni' zjaquë', guluhuöaquë' dxi'a. ¹⁵ Ni'r tuë' bönni' nutsë'ë ladjquë', cati' ráquibe'inë' chnuhuöaquë' dxi'a, böjë' ga na' zoë' Jesús, ruí'teczë' zidzj didza', rgu'ë Dios yöl-la' ba. ¹⁶ Byechuë' len butság lahuë' lyu lahuë' Jesús, len rë' Lë': "Xclenu'."

Nababë' Samaria bönni' ni. ¹⁷ Ni'r Jesús rë' lë':

—¿Naru' cu guluhuöaquë' dxi'a chië' bönni'? ¿Gazx nacua'tsë' yezíca'rë' bönni' na'? ¹⁸ ¿Naru' cu zoa nu huöd cu'u Dios yöl-la' ba, san tuzë' bönni' gza'a ni?

¹⁹ Ni'r gudxë' bönni' na' Jesús, rnë':

—Gyas len böaj lidxu'. Chböacu' dxi'a le réjlë'u neda'.

Ca gdxin le rna bë'ë Dios

²⁰ Cati' ta'nabnë' Jesús bönni' gdau' fariseo batx ral-la' gdxin le rna bë'ë Dios, Lë' bubi'ë didza', rë' lequë':

—Ca gdxin le rna bë'ë Dios, cutu nac le glé'iru'. ²¹ Nutu nu gac gna: "Ni bdxin", o gna: "Ni' bdxin." Gul-yutsca'. Rna bë'ë Dios lu icj ládxi'dau'gac bunách.

²² Ni'r gudxë' yugu' bönni' uséd queë' Jesús, rnë':

—Huadxín dza cati' guë'nili' glé'ili' dza huöda' neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, san cutu glé'ili' lei. ²³ La'cuá' nup lë lbi'ili': "Ni zoë'", o la'ná: "Ni' zoë'." Cutu tseajli' ni', len cutu tséajlenli' lequë'. ²⁴ Ca rac cati' ryëp yös, ruzeni' gda'l luzxbá, lëzca' cni gac cati' gdxin dza huöda' neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách. ²⁵ Zi'al ca gac lë ni, run bayúdx saca' qui'itsca', ati' lucá'n neda' ca'z bunách dza ni zoaru' na'a. ²⁶ Ca na' guc dza ni' zoë' Noé, lëzca' cni gac cati' gdxin dza huöda' neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách. ²⁷ Dza ni'të na' gli'j glahuë'. Gulutság na'quë' len guludödë' zxi'nquë' lu yöl-la' rutság na' g bdxintë dza gyazië' Noé lë'i barco zxön na' nazí' lei arca, ati' bdxintë nis guiöj usnít yödzyú le busnít yúgu'të'. ²⁸ Lëzca' cni guc dza ni' zoë' Lot. Gli'j glahuë'. Gla'uë' len glúti'ë. Glazë' xyuquë' len glunë' yugu' yu'u quequë'. ²⁹ Cati' bdxin dza na' burujë' Lot lu yödz Sodoma, ca tu nis guiöj, böxj gui' len le ruzégui'tsca nazí' lei azufre, ati' busnít yúgu'të'. ³⁰ Lëzca' cni gac cati' gdxin dza ulu' lahua' neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách.

³¹ 'Cati' gdxin dza na', chqui' zoë' cju'u bönni', len dzö' yu'u na' le dë queë', cutu ral-la' huötjë' tsajxi'ë le dë queë', ati' nu zoa ladj guixi', lëzca' cni, cutu ral-la' huöjë' lidxë'. ³² Gul-sá' ládxi'li' ca guc queënu ngul queë' Lot. ³³ Nu bönni' rë'nnë' gun chi'ë yöl-la' na'bán queë', unitië' lei, san bönni' unitië' yöl-la' na'bán queë', udel-lë'ë lei.

³⁴ 'Rëpa' lbi'ili': Cati' gdxin rël na', la'cu'ë chopë' bönni' tuz ga tasië', ati' tuë' duxi'a-në', len yetúë' uca'na' lë'. ³⁵ La'cua'nu huëtu tsaxxön chopnu ngul, ati' tunu duxi'a-nu, len yetunu uca'na'-nu. ³⁶ La'cu'ë ladj guixi' chopë' bönni', ati' tuë' duxi'a-në', len yetúë' uca'na' lë'.

³⁷ Cati' gulayönnë' lë ni bönni' uséd queë' Jesús, gulanabnë' Lë', ta'në':

—Xan, ¿gazx gac lë ni?

Jesús rë' lequë':

—Ga dë tu le nat, ni' ludubczba' bëchláb.

18

Ngul uzëb len bönni' rbequi xbey

1 Ni'r benë' Isaqui' Jesús, rë' lequë' ca run bayúdx ulídztecru'-në' Dios, len cucág chop ládxi'ru'. 2 Rnë':

—Zoë' tu yödز bönni' rbequi xbey curádxinë' Dios, len curunë' bönni' ba la'n. 3 La' yödز na'z zoanu ngul uzëb, ati' bdxinnu ga zoë' bönni' rbequi xbey na' ngul ni, rnanu: “Glequi xbey le run quia' nu rua' dö' quia'.” 4 Xtsey cutu gu'nnë' bi gunë' queënu, san gdöd ni' gza' ladxë'ë, rnë': “Cutu rádxida'-në' Dios, len cutu runa' bönni' ba la'n, 5 san le rupizzjnu neda' ngul uzëb ni, qui lë ni na' cuequi xbeyda'-nu, cui guídtecnu ni, len cui töd bë'i upizzjnu neda'.”

6 Ni'r rë' lequë' Xanru', rnë':

—Gul-zé nagli' ca na' gnë' bönni' rbequi xbey na' cunaquë' tsahui'. 7 ¿Naru' cu cuequi xbeynë' Dios bunách gröczë' queë', nup na' tu'lídz Lë' rël len të dza? ¿Naru' huadzéytsanë' gáclenë' lequë'? 8 Rëpa' lbi'ili': La' cuequi xbéytenë' lequë'. Cati' huöda' neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, ¿naru' gdzöldä' luyú ni nup ta'yejlë' neda'?

Bönni' gdau' fariseo len bönni' uquízjx

9 Benë' Isaqui' Jesús ca nac quequë' bönni' tu'bíj dxi'a cuinquë', len tu'ca'në' ca'z yezica' bunách. 10 Cni rnë':

—Guládxinë' chopë' bönni' ga nac nchil gdau' quië lulidzë' Dios. Naquë' bönni' gdau' fariseo tuë' bönni' na', ati' yetué' na' naquë' bönni' uquízjx lazgac bunách. 11 Gzuinë' bönni' gdau' fariseo na', len cni bulidzë' Dios, rnë': “Dios, rëpa' Li': Xclenu', le cunaca' ca nacquë' yezica'rë' bönni', nacquë' gban, len cunacquë' tsahui'. Ta'guitsjé' zxba qui yöl-la' nutság na'. Lëzca' cutu naca' ca bönni' uquízjx ni. 12 Neda' runa' gubás chop lzu tsa xunu' dza hueaj, len runödza' qui gdau' tu cuia tsa tu chi cuia qui yúgu'të le rata' quia'.” 13 Gzoazë' zi'tu' bönni' uquízjx na', len cutu böazzjnë' gchis lahuë' uyúë' luzxbá, san gdapë' lchu'ë, rnë': “Dios, buechi' ladxí' neda', bönni' dul-la'.” 14 Neda' rëpa' lbi'ili': Böjë' lidxë' bönni' uquízjx na', nuhuöaquë' tsahui' lahuë' Dios, clëg yetué' bönni' ni'. Núti'tëz bönni' run ba zxön cuinë', gunë' Dios ga huöta' huöxjë', san nu bönni' rzoë' nöxj ladxí', gunë' Dios ga gacrë' blau.

Rulídz tsahuë'ë-bi' bi'idau' Jesús

15 Ni'r guládxinë' ga zoë' Jesús yugu' bönni' len ngul, nachë'quë'-bi' bi'idau' quequë' quië gxoa në'ë lechi' Jesús. Cati' gulalé'inë' lë ni bönni' usëd queë' Jesús, guladil-lë' lequë'. 16 Ni'r bulidzë' bönni' da'quë' Lë' Jesús, rnë':

—Gul-güi'-bi' latj la'dxinbi' ga zoa' bi'idau' ni, cu uzága'li' xnözcbi', le gata' quegac nup nacgac cni latj ga rna bë'ë Dios. 17 Le nactë rëpa' lbi'ili': Nu cusí' lu në'i le rna bë'ë Dios, ca runbi' tubi' bi'idau', cutu ca' tsaz ga ni' rna bë'ë Lë'.

Bönni' rlé'inë' yöl-la' tsahui'

18 Gnabnë' Jesús bönni' uná bë', rnë':

—Bönni' Usëdi gdu dxi'a. ¿Bizxa ral-la' guna' quië gdél-li'da' yöl-la' na'bán gdu?

19 Jesús rë' lë':

—¿Bizx quië rë'u neda': “Gdu dxi'a”? Nutu nu bönni' naquë' gdu dxi'a. Tuzë' Dios naquë' gdu dxi'a. 20 Nözcnu' yugu' le gna bë'ë Dios: Cutu gunu' dul-la' le rguitsj zxba qui yöl-la' nutság na'. Cutu gdödcdü' bunách.

Cutu cuanu'.

Cutu gneu' qui lza'u le cunác.

Ben ba la'n xuz xna'u.

²¹ Rë' Jesús bönni' na', rnë':

—Yúgu'të lë ni runa' ga gdel-la' naca' bi'idau'.

²² Cati' byönnë' didza' ni Jesús, rë' lë':

—Yetú le ryadzj quiu' gunu'. Bëti' yúgu'të le dë quiu', ati' lë na' si'u bnödzej quegac bunách yechi', ati' gata' quiu' yöl-la' tsahui' yehua' yubá. Ni'r gda, gda' neda'.

²³ Cati' byönnë' didza' ni bönni' na', ruhui'nnë', le dëtsca yöl-la' tsahui' queë'. ²⁴ Cati' blé'inë' Jesús ca na' ruhui'nnë' bönni' na', rnë':

—Bica' banig gac, la'yáz ga rna bë'ë Dios nup ta'le'i yöl-la' tsahui'.

²⁵ Gacr huëz tödba' nag yötsi' böa', ca tsazië' ga rna bë'ë Dios bönni' rlé'inë' yöl-la' tsahui'.

²⁶ Ni'r nup gulayöni didza' ni ta'ná:

—¿Nuzxa caz gac ulá, chqui'nu'?

²⁷ Jesús gudxë' lequë':

—Le cugác lunë' bönni', huac gunë' Dios.

²⁸ Ni'r Pedro rë' Jesús:

—Byutsca', netu' nuca'ntu' yúgu'të le dë queëtu', len da'tu' Li'.

²⁹ Ni'r Jesús rë' lequë':

—Le nactë rëpa' lbi'ili', nu bönni' uca'në' lidxë', o xuz xnë'ë, o yugu' böchi' zanë', o ngul queë', o yugu' zxi'në', le rui' ladxë'ë gna bë'ë Dios, ³⁰ bönni' ni huazi'rë' dza ni zoaru' na'a, ati' dza zi'a za' gdél-li'në' yöl-la' na'bán gdu.

Rguíxjö'ë leyúbi Jesús ca zi'a ludöddë' Lë'

³¹ Bchë'ë quizi queë' idxínnutë' bönni' uséd queë' Jesús, len rë' lequë':

—Gul-yutsca', rbenru' zijru' Jerusalén, ga ni' lutság yúgu'të le nayujgac lu guich ca gulanë' bönni' glu'ë didza' uláz queë' Dios ca ral-la' gac quia' neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách. ³² Ludöddë' neda' bönni' Jerusalén lu na'quë' bönni' zi'tu', ati' lutitjë' neda', len lulídz zi'ë neda', len luchijë' neda' zxöna'. ³³ La'guinë' neda', ati' tödr ni' ludöddë' neda', san cati' gac tsonn dza ubana'.

³⁴ Cutu gulayéjni'në' didza' ni bönni' uséd queë', len cutu gláquibe'inë' le ruí'lenë' lequë' didza' qui, le nac le cusaqui' la'yéjni'ndë'.

Jesús ruúnë' bönni' Jericó nachúl lahuë'

³⁵ Cati' chzoa gdxinë' Jesús yödz Jericó, zoë' ni' bönni' nachúl lahuë'. Rö'ë ra' nöz rnabë' nu bi gunnz queë'. ³⁶ Bönni' ni' byönnë' ta'död ni' bunách zian, ati' gnabë' bizxa na' rac. ³⁷ Bunách ni' tē lë':

—Jesús, bönni' Nazaret, rdödë' ni.

³⁸ Ni'r bë'ë zidzj didza' bönni' na' nachúl lahuë', rnë':

—Jesús, Zxi'n xsoë' David, buechi' ladxi' neda'.

³⁹ Guladil-lë' bönni' na' nachúl lahuë' bönni' nanörquë' lahuë' Jesús, quië uséyj ru'ë, san lë' zidzjr bë'ë didza', rnë':

—Zxi'n xsoë' David, buechi' ladxi' neda'.

⁴⁰ Ni'r gzë' dxiz Jesús rbözë', ati' gna bé'inë' nu tsajlídz lë' gdxinë' lahuë'. Cati' bdxinë' lahuë' Jesús bönni' na' nachúl lahuë', gnabnë' lë' Jesús, ⁴¹ rnë':

—¿Bizxa rë'nnu' quiu'?

Bönni' na' nachúl lahuë' rnë':

—Rè'nda' huöalj yöj lahua'.

⁴² Jesús rè' lè':

—Chböalj yöj lau'. Chböacu' le réjlè'u neda'.

⁴³ La' ni'z bulé'itenè', ati' zéajlenè' Jesús, rgu'è Dios yöl-la' ba. Gulagú'u ca' Dios yöl-la' ba yúgu'tè bunách nacuá' ni' ta'le'i lè na' guc.

19

Jesús len Zaqueo

¹ Ni'r gyaziè' Jesús Jericó, rdödè' lu yödz na'. ² Ni' zoè' bönni' lè' Zaqueo, bönni' blau ladjquè' bönni' uquízjx len dè yöl-la' tsahui' queè'. ³ Rui' ladxè'è glé'inè' Jesús bönni' ni, san cutu guc queè' le nacuá' ni' bunách zian, len naquè' ga rè'dau'z. ⁴ Ni'r jarélu'è yajnörè' laugac bunách zian na', ati' yajchenè' lu yag quiè gac glé'inè' Jesús, le ral-la' tödè' ni'. ⁵ Cati' bdxinè' ni' Jesús, bchis lahuè' ruyúè' ga na' dxiè' Zaqueo na', len rè' lè':

—Zaqueo, bötjtè' lu yag na', le run bayúdx tsajga'na' lidxu' na'a.

⁶ Ni'r la' bötjtè' lu yag Zaqueo, ati' lu yöl-la' rudziji queè' bchè'è Jesús lidxè'. ⁷ Cati' gulale'i lè ni bunách nacuá' ni', gulazú lauquè' ta'nè' queè' yúgu'tè, ta'nè':

—Gyaziè' Jesús ugá'nlenè' bönni' dul-la'.

⁸ Ni'r gzuinè' Zaqueo, len rè' Xanru':

—Xan, byutsca'. Gatsj le dè quia' gu'a quegac bunách yechi', len chqui' bi gdöd bè'i buquizxja' bunách, ubi'a quegac bunách na' tap cuiatèl ca'.

⁹ Jesús rè' lè':

—Na'a dza ni bdxin yöl-la' ruslá quegac nup nacuá' yu'u ni, le naquè' ca' bönni' ni zxi'n xsoè' Abraham. ¹⁰ Bida' neda', Bönni' Nuhuöaquè' Gdu Bunách, dudilja' len duslá' nup nanitgac.

Runè' lsaqui' Jesús qui chi cö' dumí

¹¹ Tsal ni' ta'yönnè' didza' ni ru'è Jesús, rè' lequè' le runè' lsaqui', le chzoa la'dxinè' Jerusalén, ati' táquinè' chzoatè gla' lahui le rna bè'è Dios. ¹² Cni rnè' Jesús:

—Zoè' bönni' blau, zijè' tu yödz zi'tu' quiè si' lu nè'è ni' yöl-la' uná bè', ati' ni'r huödè'. ¹³ Cati' chzoa tsijè' ni' bulidzè' chiè' bönni' huen dxin queè', len bè'è qui queè'què' tu cö' hueaj dumí, rè' lequè': “Gul-quilljen dumí ni tsal huöda.” ¹⁴ Cuta'lé'inè' lè' dxi'a bönni' uládz queè', ati' gulasölè'è ga ni' tsijè' yugu' gbaz quequè', la'nè': “Cutu rè'nitu' gna bé'inè' netu' bönni' ni.” ¹⁵ Ni'r gzxi' lu nè'è yöl-la' uná bè', ati' budxinè' ladzè'. Ni' gna bé'inè' nu tsajlíd z yugu' bönni' huen dxin na' budödè' lu na'què' dumí na', quiè gnöznè' gaca'x guluguíljenè' lei tu tuquè'. ¹⁶ Cati' bdxinè' lahuè' bönni' zi'al na', rnè': “Xan, tu cö' dumí quiu' na' chben icji yechí cö' ca'.” ¹⁷ Xanè' na' rè' lè': “Dxi'a benu'. Nacu' huen dxin tsahui'. Le dxí'adau' bugunu' dxin lati'z na' guta' lu na'u, na'a, guna' ga gna bé'inu' chi yödz.” ¹⁸ Ni'r bdxinè' lahuè' yetúè' bönni' huen dxin na', rnè': “Xan, tu cö' dumí quiu' na' chben icji yegayu' cö' ca'.” ¹⁹ Xanè' na' rè' ca' lè': “Gna bé'inu' gayu' yödz.” ²⁰ Ni'r bdxinè' lahuè' yetúè', rnè': “Xan, ni dè tu cö' dumí quiu' na'. Ben chi'a lei, butulda' lei lari', ²¹ le rádxada' li', le nacu' bönni' bizxj. Runu' ca na' ta'ná bunách: Ruzi'u le cutu bzu', len rlapu' ga cutu guzu'.” ²² Ni'r xanè' na' rè' lè': “Nacu' huen dxin cunác tsahui'. Ni'a qui didza' bè'u cuequi xbeyda' li'. Ráquibe'inu' naca' bönni' bizxj, len ruzi'a le cutu bzoa', len rlapa' ga cutu guza'. ²³ Na'a, çbizx quiè

cutu yajlú'u dumí quia' na' ga gun icji, quië cati' huöda', uzi'a lei gdu len icji?" ²⁴ Ni'r rë' nup nacua' ni': "Gul-cúa lu në'ë dumí na', ati' gul-güi' queë' bönni' na' dë queë' chi cö' dumí." ²⁵ Lequë' tē' lē': "Xan, chdë queë' chi cö' dumí." ²⁶ Ni'r bubi'ë didza' xanquë', rnë': "Rëpa' lbi'ili': Nu rugún dxi'a dxin le dau' dë lu në'i, luzxöni lãdxi'gac lē' yelati', san nu curugún dxi'a dxin le dau' dë lu në'i, lubij lu në'i lē na' guta' lu në'i. ²⁷ Ca nac quequë' bönni' ni' cuta'lé'inë' neda' dxi'a, len cutu glë'nnë' gna bé'ida' lequë', gul-tsajxi' lequë' djaquë' ni, len gul-dödi lequë' lahua' ni."

Len ba zxön ryazië' Jesús Jerusalén

²⁸ Cati' budx gnë' cni Jesús, buguel-lë'ë xnözë', zijë' zaca' Jerusalén. ²⁹ Cati' guladxinë' gal-la' ga nacua' yödZ Betfagé len yödZ Betania, ga nac lu gui'adau' nazí' lei Gui'a Ga Rö'gac Yag Olivo, bsölë'ë Jesús chopë' bönni' uséd queë', ³⁰ rë' lequë':

—Gul-tséaj yödZdau' ni' ca dödl ga zoaru', len cati' tsazli' ni', tsajxáca'li'-ba' tuba' búrrodau' nága'ba' ni', búrrodau' na' nutu nu rbiani lëba'. Gul-sédx-ba', len gul-duchë'-ba' quia' ni. ³¹ Chqui' zoa nu gnabi lbi'ili', gna: "¿Bizx quië rsedxli'-ba'?", ubi'ili' didza' cni gnali': "Xanru' rquinnë'-ba'."

³² Zjaquë' bönni' uséd queë' na' nasölë'ë, ati' yajxáca'quë'-ba' ca na' chgudxë' lequë' Jesús. ³³ Cati' gulasedxë'-ba' búrrodau' na', bönni' xanba' tē' lequë':

—¿Bizx quië rsedxli'-ba' búrrodau' na'?

³⁴ Gulubi'ë didza', ta'në':

—Xanru' rquinnë'-ba'.

³⁵ Gulachë'ë-ba' ga na' zoë' Jesús. Cati' chgulaxóë' yugu' lari' tsla'a quequë' cüzdu'ba' búrrodau' na', guludxië' Jesús cüzdu'ba' lahui lari' na'. ³⁶ Gap ral-la' tödë' Jesús, gulachiljë' lari' quequë' la' nöz. ³⁷ Cati' chguladxinë' gal-la' ga zoa ldinn qui Gui'a Ga Rö'gac Yag Olivo, lu yöl-la' rudziji quequë' gulazú lauquë' yúgu'të bönni' da'quë' Jesús, tu'ë zidZ didza', ta'gu'ë Dios yöl-la' ba, ni'a quegac yöl-la' huac zxön gulalé'inë' benë' Jesús. ³⁸ Ta'në':

—Yöl-la' ba bönni' uná bē' ni zē'ë uláz queë' Xanru' Dios. Yehua' yubá za' le rbequi dxi lãdxi'ru'. Yöl-la' ba Dios.

³⁹ Ni'r tē' Jesús bönni' gdau' fariseo nútsa'quë' ladj bunách zian ni', ta'në':

—Bönni' Usëdi, gdil-l yugu' bönni' uséd quiu'.

⁴⁰ Bubi'ë didza' Jesús, rë' lequë':

—Rëpa' lbi'ili': Chqui' la'cuá' dxië' bönni' ni, hualuí'cz zidZ didza' yugu' guiöj.

⁴¹ Cati' bdxinë' gal-la' ra' yödZ na', len rlé'inë' lei, rbödxë' qui Jesús, ⁴² rnë':

—Rac ladxa'a huanözili' na'a dza le gac gun ga cuequi dxi lãdxi'li' lahuë' Dios, san na'a chnagachi' queëli', cui glé'ili' lei. ⁴³ Huala'dxín queëli' dza cati' la'bequi zö'ö gdu zbi'il ga zoali' nup cuta'le'i lbi'ili' dxi'a, len la'gú'u lbi'ili' li'aj, ati' yúgu'të latj gdu zbi'il lúnlenë' lbi'ili' gdil-l.

⁴⁴ Luquindjë' zö'ö run chi'i yödZ queëli', len ludödcde' nup nacua' lu yödZ ni. Cutu ugá'n guiöj lahui lzë'i. Yúgu'të lē ni gac queëli' le cutu gúquibe'ili' dza bidë' Dios duyúë' lbi'ili'.

Rulatjë' Jesús lö'a gdau'

45 Ni'r gyazië' Jesús lö'a gdau', len gzu lahuë' rubijë' ni'l yúgu'të nup tuti', len nup ta'u ga nac lö'a gdau'. 46 Rë' lequë':

—Nayúj lu guich la'y, rna: “Lidxa' nac yu'u ga lulíd Dios bunách”, san lbi'ili' chnunlí' lei ca tu bloj quegac gban.

47 Yugu' dza rusëdnë' Jesús bunách ga nac nchil gdau', ati' gulazú gulabö'ë ludöddë' Lë' yugu' bxuz uná bë', len bönni' gdau' tu'sëdi, len yugu' bönni' blau qui lu yödz. 48 Cutu guludzölnë' nacx ludöddë' Lë', le tu'zë naggac xtídzë'ë gdu ládxi'gac yúgu'të bunách.

20

Yöl-la' uná bë' dë lu në'ë Jesús

1 Tu dza, cati' ni' rusëdnë' bunách Jesús ga nac nchil gdau', len rguíxjö'ë didza' dxi'a, guladxinë' ga na' zoë' yugu' bxuz uná bë' len bönni' gdau' tu'sëdi, len bönni' gul tu'zejni'i, 2 ati' të' Jesús:

—Gdixjöi' netu'. ¿Bizxa yöl-la' uná bë' dë lu na'u runu' cni? ¿Nuzxa caz budöd lu na'u yöl-la' uná bë' ni?

3 Bubi'ë didza' Jesús, rë' lequë':

—Huanabda' ca' lbi'ili' tu didza', ati' ubi'ili' gnali'. 4 ¿Nuzxa bsöla' Juan buquülë' bunách nis? ¿Naru' Dios, o bunách?

5 Glun xtídza'quë' la' légaczë' bönni' gdau' na', ta'në':

—Chqui' gnaru': Bsölë'ë lë' Dios, guië' rë'u: “¿Bizx quië cutu gyëjlë'li'-në'?” 6 Chqui' guiëru'-në': Gulasölë'ë lë' bönni', luladxi' rë'u guiöj bunách lu yödz ni, le nözgaccznë' bë'ë didza' uláz queë' Dios Juan na'.

7 Ni'r gulubi'ë didza', ta'në':

—Cutu nözitu' nuzxa na' bsöla' Juan.

8 Ni'r Jesús rë' lequë':

—Neda' ca' cutu gyëpa' lbi'ili' bi yöl-la' uná bë' rúnida' cni.

Bönni' huen dxin cunacgac tsahui'

9 Ni'r la' gzu lautë' Jesús ruí'lenë' bunách nacuá' ni' didza', runë' lsaqui', rnë':

—Zoë' bönni' bdë'ë la' yël queë' yugu' lba uva, ati' budödë' la' yël na' lu na'quë' bönni' huen dxin lun gatsjë' len lë' le luzi'ë, ati' gyijë' zi'tu' ga ni' buga'në' xtsey. 10 Cati' bdxin dza luchibë' la' yël na', bsölë'ë tuë' bönni' gbaz queë' ga na' nacu'ë huen dxin na' quië si'ë uláz queë' qui le luzi'ë, san glundë' lë' zi' huen dxin na', len gulusölë'ë lë' ca'z. 11 Leyúbl bsölë'ë yetüë' gbaz queë', ati' lequë' glundë' lë' ca' zi', len glu'ë dö' queë', ati' gulusölë'ë lë' ca'z. 12 Leyúbl bsölë'ë quequë' bönni' bunn gbaz queë', ati' guludxië' ca' lë' huë', len gulubijë' lë' ni'l la' yël na'.

13 Ni'r gza' ladxë'ë xani la' yël na', gnë': “¿Nacx guntsa'? Gsöla'a quequë' zxi'ncza' nadxi'ida'-bi'. Cati' la'lë'inë'-bi', nazx ca' lunë'-bi' ba la'n.” 14 Ni'r, cati' gulalë'inë'-bi' huen dxin na', glun xtídza'quë' la' légaczë', ta'në': “Bi'i ni gaqui queëbi' la' yël ni. Gul-dá, gdödiru'-bi', quië gaqui queëru' le ral-la' gaqui queëbi'.” 15 Gulubijë'-bi' ni'l la' yël na', guludöddë'-bi'.

16 Na'a, ¿nacxcz gunë' quequë' xani la' yël na'? 16 Guidë' len gdöddë' yugu' huen dxin na', ati' udödë' la' yël queë' lu na'gac bunách yubl.

Cati' gulatoryni lë ni bunách nacuá' ni', gulanë':

—Dios cugnë' gac cni.

17 Ni'r buyüë' lequë' Jesús, rnë':

—¿Bizxa rë'ni gna lë na' nayúj lu guich la'y, rna:

Guiøj na' gularu'në' bönni' huen zö'ö,

Guiøj ni chnac guiøjlen squin zö'ö?

¹⁸ Núti'tëz nu gbix lahui guiøj ni, quitsj nu na', ati' nu bönni' tsajbaga' lë' guiøj ni, uzxúzxj lë'.

Ca nac dumí ta'guíxj lazgac bunách

¹⁹ La' dza ni'z, gulazú gulabö'ë la'zönë' Jesús yugu' bxuz uná bë' len bönni' gdau' tu'sëdi, le táquibe'inë' gnë' quequë' lë na' benë' lsaqui', san gládxinë' bunách zian nacuá' ni'. ²⁰ Ni'r guluyutsquë' Jesús, len gulasölë'ë bönni' lubijë' Lë' didza', lulu' cuinquë' ca bönni' tsahui', quië lunë' ga bi gnë' Jesús, quië gac ludödë' Lë' lu në'ë bönni' rna bé'inë' lequë'. ²¹ Quië lunë' cni, gulanabnë' Jesús, ta'në':

—Bönni' Usëdi, nözitu' le nacz rnau', len le nacz rusëdnu', len cutu rbequi xbeynu' ca nac le tu'luí'z lahui bunách, san gdu'të li nac ca rusëdnu' zxba queë' Dios. ²² Gdixjoi' netu'. ¿Naru' run bayúdx quixxj laztu' queë' César, bönni' Roma rna bé'ë, o cutu?

²³ Ráquibe'inë' Jesús le të'nnë' lunë' queë', ati' rë' lequë':

—¿Bizx quië rzi' bë'li' neda'? ²⁴ Gul-lui'itsqui' neda' tu dumí rda. ¿Nuzxa lahui da' lë'i ni, len nuzxa lei nayúj ni?

Gulubi'ë didza', ta'në':

—Queë' César na'.

²⁵ Ni'r Jesús rë' lequë':

—Gul-nödzj queë' César le naqui queë' César, ati' queë' Dios le naqui queë' Dios.

²⁶ Cutu guc lunë' bi gnë' Jesús quië gac luquíë' Lë' laugac bunách zian na', san gulubannë' ca nac didza' bubí'ë, ati' guluséyj rú'aquë'.

Ca gac quegac nup lubán lu yöl-la' gut

²⁷ Ni'r guladxinë' bönni' gdau' saduceo, nup na' ta'ná cutu lubán nup chnatgac, ati' gulanabnë' Jesús, ²⁸ ta'në':

—Bönni' Usëdi, Moisés buzujë' queëru' lu guich, le rna: “Chqui' gatië' bönni', ati' uga'nnu ngul queë', len chqui' nutu nu zoa bi'i queë', ni'r ral-la' si'bi'-nu ngul queë' na' bi'i böchë'ë, quië uzoabi' bi'i queë' bönni' böchi'bi' na' gutië'.” ²⁹ Gulacua'bi' gadx bi'i bönni' nacchi' böchi'bi', ati' bi'i zi'al na' butság ná'lenbi' bi'i ngul, len gutbi', cuzoabi' bi'i queëbi'. ³⁰ Ni'r butság ná'lenbi'-nu ngul na' bi'i buróp na', ati' gutbi' ca' bi'i ni, cuzoabi' bi'i queëbi'. ³¹ Butság ná'lenbi'-nu bi'i bunn na', ati' la' tuz ca glunbi' igádxhtëbi', len glatbi', cuzoabi' bi'i queëbi'. ³² Ga budxtë, gutnu ca' ngul na'. ³³ Na'a, cati' lubán nup chnatgac, ¿núxalbi' gáquinu queëbi' ngul na', le gulutság ná'lenbi'-nu igádxhtëbi'?

³⁴ Ni'r bubí'ë didza' Jesús, rë' lequë':

—Tu'tság na'gac bunách dza ni zoaru' na'a, len tu'nödzjë'-bi' zxi'nquë' quië lutság na'cbi'. ³⁵ Na'a, nup nacgac lsaca' lubán lu yöl-la' gut len tsajcuá' yödzlyú zi'a gata', cutu lunë' yöl-la' rzoalen ngul len cutu lutság na'quë'. ³⁶ Cni gac, le cutur latië', san lacquë' ca nacquë' gbaz la'y queë' Dios, len lacquë' zxi'në' Dios, nup na' lubán lu yöl-la' gut. ³⁷ Ca na' ral-la' lubán nup chnatgac, rului'inë' rë'u Moiséscz ga na' nayúj lu guich ca nac qui yag yötsi' regui, ga ni' ru'ë didza' Xanru', rnë' naquë' Dios queë' Abraham, len Dios queë' Isaac, len Dios queë' Jacob. ³⁸ Dios naquë' Dios,

clèg quegac nup natgac tsaz, san quegac nup nabangac, le nabangac lahuè' Lè' yúgu'tè bunách, zal-la' glat luyú ni.

³⁹ Ni'r gulubi'è didza' la'què' bönni' gdau' usèdi, ta'nè':

—Bönni' Usèdi, dxí'adau' gnau'.

⁴⁰ Cutur gulurúguinë' la'nabnè' Lè' didza'.

¿Nuzxa zxi'n naquè' Cristo?

⁴¹ Ni'r Jesús rè' lequè':

—¿Nacxcz na' ta'nè': “Cristo naquè' zxi'nè' David.”? ⁴² Davidcz bè'è didza' le nayúj lu guich la'y ga nayujgac salmo, rna:

Xanru' Dios gudxè' Xana':

“Grö' cuit lè'a yubèl

⁴³ Cati' gunra' ga luzechu zxibgac lau' nup ta'dá'baga' Li'.”

⁴⁴ Davidcz na' gnè' queè' naquè' Xanè'. ¿Nacxcz nac, rnali' lbi'ili' naquè' zxi'nè'?

Jesús ruquè' bönni' gdau' tu'sèdi

⁴⁵ Tsal ni' tu'zè naggac Jesús yúgu'tè bunách nacua' ni', rè' yugu' bönni' usèd queè':

⁴⁶ —Gul-gún chi'i cuinli' quequè' bönni' gdau' tu'sèdi, le ta'dzág ládxi'què' ta'dé' nácuquè' lari' tunn, len tè'nnè' lulídz lequè' zxön bunách gap nac lu yè'y, len ta'dzág ládxi'què' ca' ta'bö'è latj blau gap tu'dubè' tu'sèdè' queè' Dios, len gap ta'bö'è tahuè'. ⁴⁷ Ta'gúè' lidxcnu ngul uzèbdau', len quiè lulu' tsahui' cuinquè', xtsey tu'lidzè' Dios. Yugu' bönni' ni, szxönitèr gunè' Dios ga la'zaca' la'gui'è.

21

Gun glu'nu lahuè' Dios ngul yechi'

¹ Ga na' zoè' Jesús nchil gdau', bchis lahuè' len rlé'inè' bönni' dè yöl-la' tsahui' quequè', ta'gu'è gun lu gui'n qui dumí gun qui gdau'. ² Blé'inè' ca' tu ngul yechi' uzèbdau', rgu'nu chop dumí lasdau', le záca'gac láti'dau'z. ³ Rnè' Jesús:

—Le nactè rèpa' lbi'ili', le zxöntèr glu'nu ngul yechi' uzèbdau' ni ca yezica' bunách na' ta'gu'è dumí. ⁴ Yúgu'tè', tsca le nadöd bè'i dè quequè', gulagu'è gun qui gdau', san ngul ni, lu yöl-la' yechi' queènu glu'nu gdutè le dè queènu, le ral-la' gáhuinu.

Rguíxjö'è Jesús ca lusnitiè' gdau'

⁵ Nacua' ni' nup tui' didza' ca nac qui gdau' na', ca na' nazí' lguitj qui, yugu' guiöj záqui'tsraigac len gundau' nacgac lach, ati' rè' lequè' Jesús, rnè':

⁶ —Yúgu'tè lè ni rlé'ili', huadxín dza cati' cutur ugá'n ni guiöj lahui lzè'i, le lusnít gdau' ni bunách.

Le lac bè' cati' zi'a gdxin dza udx

⁷ Ni'r gulanabnè' Jesús, ta'nè':

—Bönni' Usèdi, ¿batx gac lè ni? ¿Bizxa gac bè' chzoa gac cni?

⁸ Bubi'è didza' Jesús, rnè':

—Gul-gún chi'i cuinli', qui nadxi nu si' ye'i lbi'ili', le la'la'què' bönni' zian, la'zi' laquè' ca lea' neda', la'nè' nacquè' Cristo, len la'nè': “Chza' gal-la' dza udx.” Neda' rèpa' lbi'ili': Cutu tséajlenli' lequè'. ⁹ Cati' yönili' rac

gdil-l, len ta'dá'baga' yúlahui' bunách, cutu gadxi gdzöbilibi', le run bayúdx lac zi'al le cni, san cutu zuiténi dza udx.

¹⁰ Ni'r rë' ca' lequë':

—Til-l tu yödZ len yetú yödZ, ati' bunách tu ga nu rna bë' la'dil-len bunách yetú ga nu rna bë'. ¹¹ Utittsca yödZlyú, ati' zian latj gac gbin len latsj guidzhuë' zxön. La'lá' lahui luzxbá le lun gadxi bunách len le lac bë'.

¹² 'Zi'atël cati' zi'a lac lë ni, la'zön lbi'ili' bunách len la'bía lãdxigac lbi'ili'. La'chë'ë lbi'ili' gap tu'dubë' tu'sëdë' queë' Dios quië lusyudxë' lbi'ili', len la'gu'ë lbi'ili' lãdx guia. La'chë'ë lbi'ili' lauquë' bönni' ta'ná bë'ë, len lauquë' bönni' blau, le da'li' neda'. ¹³ Gac cni queëli' quië sãqui'li' gunli' lna' lau quia' neda'. ¹⁴ Tsutsu gul-gún lãdxili', cui cuequi icjli' zi'al nãx gnali' ulãz queëli', ¹⁵ le gunna' queëli' didza' ubi'ili', len yöl-la' rejni'i, cui gac luxicjë' lbi'ili', len cui gac bi la'në' qui xtãdza'li' bönni' ni' cuta'lé'inë' lbi'ili' dxi'a. ¹⁶ Ni'r ludödë' lbi'ili' xuzczli', len yugu' bönni' böchi'czli', len yugu' di'a dza queëczli', len yugu' böchi' lza'czli', ati' ludöcdë' la'li'. ¹⁷ Luzóa lbi'ili' tsla'l yúgu'të bunách le da'li' neda', ¹⁸ san cutu nit nitú guitsa' icjli'. ¹⁹ Chqui' uga'nli' tsutsu, gdél-li'li' yöl-la' na'bãngu.

²⁰ 'Cati' glé'ili' nagu'uquë' li'aj Jerusalén bönni' rjaquë' gdil-l, gnözili' chbdxin dza nit yödZ ni. ²¹ Ni'r nup nacuá' luyú Judea ral-la' la'zxúndj ni len tsjac gap nac guí'adau', ati' nup nacuá' lu yödZ ni ral-la' la'rúj ni, ati' nup nacuá' ladj guixi', cutu ral-la' ludxin lu yödZ ni. ²² Yugu' dza ni' Dios gunë' zxguia' nup nacuá' yödZ ni quië utsãg yúgu'të le nayúj lu guich la'y ca ral-la' gac quequë'. ²³ Cati' gdxin dza ni', bica' bayechi' ngul nua'cnu-bi' bi'idau' zi'a laljbi', len ngul tu'gãdxi'nu-bi' bi'idau', le la'zaca' la'gui'itsca bunách nacuá' ni', ati' Dios guntsquë' zxguia' bunách ni'. ²⁴ Latië' zianë' lu gdil-l na', ati' la'chë'ë yela'quë' nadzunquë' ga la'dxinë' gdu'të yödZlyú, ati' yödZ Jerusalén ni, lulj lulibë' lei bönni' zi'tu' na', cati' gza'ar dza quequë'.

Le lac bë' zi'a huödë' Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách

²⁵ Gnë' ca' Jesús:

—Ni'r la'cuá' le lac bë' lu gbidz, len lu beo', len yugu' lu bölj luzxbá ati' luyú ni luchixi bunách, ati' lãdxinë', le yön chi'i gziu' yu qui nis zxön len qui le ryas rdxia nis na'. ²⁶ Ludú lãdxi'quë' lu yöl-la' radxi quequë' le la'zá' lãdxi'quë' quegac le ral-la' lac yödZlyú, le la'zxiz le nala'gac luzxbá. ²⁷ Ni'r la'lé'inë' neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, guida' lu böaj luzxbá, dë lu na'a yöl-la' uná bë', len gla' lahui yöl-la' yení' quia'. ²⁸ Cati' su lau lac lë ni, gul-típ lãdxi'li', len gul-chís lauli', le chzoa udxina' neda', huöa'ua' lbi'ili'.

²⁹ Gudxë' ca' lequë' Jesús tu le benë' lsaqui', rnë':

—Gul-yutsca' ca rac qui yag higo, len qui bití'tëz yag yubl. ³⁰ Cati' rlé'ili' ta'lén zxuza' në'i huë'ndau', nõziczi' chza' gal-la' beo' ba. ³¹ Lëzca' cni, cati' glé'ili' chtac lë ni, gnözili' chza' gal-la' dza duná bë'ë Dios luyú ni.

³² 'Le nactë rëpa' lbi'ili', cutu lat bunách dza ni zoaru' na'a, cati' udxínr yúgu'të lë ni. ³³ La'död qui luzxbá len qui luyú ni, san xtãdza'a, cutu töd ca'z, san udxíncz ca rna.

³⁴ 'Gul-gún chi'i cuinli' cui güi'li' latj tsaz icj lãdxi'dau'li' le gun ditj lbi'ili', lë na' nac yöl-la' ragu lë'ë, len yöl-la' rzudxi, len yöl-la' ruübi rugu'i, quië cati' gdxin dza ni', cui soali' nit lãdxi', ³⁵ len cui gac queëli'

ca tu le rzön bunách, ca nac le gac quegac yúgu'të bunách nacuá' gdu'të yödzyú. ³⁶ Qui lë ni na', gul-zóa ban ladxí', len gul-lídzteczë' Dios, quië gac ulali' lu lë na' ral-la' lac, len cui utui'li' cati' gdxinli' lahua' neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách.

³⁷ Lahui' dza rzoë' Jesús nchil gdau', rusëdnë' bunách, ati' chdzö'l r-rujë' ni' rijë' lu guí'adau' nazí' lei Gui'a Ga Rö'gac Yag Olivo. ³⁸ Yugu' zil guladxín ga zoë' Jesús nchil gdau' yúgu'të bunách quië luzë naggac xtídzë'è.

22

Tun xtídzá'quë' ludöddë' Jesús

¹ Cati' chzoa gdxin lni cati' tahuë' yöt xtil cunazí' xnë'i, nazí' lei Pascua lni na', ² guludubë' yugu' bxuz uná bë' len bönni' gdau' tu'sëdi. Ta'zú ta'bö'ë ludöddë' Jesús, san cutu gulazáqui'në' le tádxinë' bunách.

³ Ni'r yajtság Judas Satanás tu' xöhui'. Judas lë' ca' Iscariote, len nababë' idxínnutë' gbaz nasölë'ë Cristo. ⁴ Gyijë' Judas na', yjë'lenë' didza' yugu' bxuz uná bë' len bönni' dë lu na'quë' qui gdau', nacx gunë' quië udödë' Jesús lu na'quë'. ⁵ Guludzijnë' bönni' gdau' na', len gulazí' lu na'quë' lunödzejë' queë' dumí. ⁶ Rdzag ladxë'ë Judas, ati' rzu rbö'ë udödë' Jesús lu na'quë' bagachi'z.

Le ráguru' rusá' ládxi'ru' ca gutië' Xanru'

⁷ Bdxin dza na' tahuë' yöt xtil cunazí' xnë'i, cati' ral-la' ludöddë'-ba' bö'cu' zxila' tahuë' xtsö' Lni Pascua. ⁸ Bsölë'ë Pedro len Juan, Jesús, rnë': —Gul-tséaj, gul-tsajpá' queëru' le gáguru' dzö' Lni Pascua.

⁹ Të' Lë':

—¿Gazx rë'nnu' tsajpa'tu' queëru'?

¹⁰ Rë' lequë' Jesús, rnë':

—Gul-yutsca', cati' tsazli' lu yödz ni, ni' grujë' bönni' dutsaguë' lbi'ili', zunu'ë rö'ö nis. Gul-tséajlenë' ga gdxintëli' yu'u ga tsazië'. ¹¹ Gul-guië' xan yu'u na': “Bönni' Usëdi rë' li': ¿Gazx zoa yu'u lni ga gágulena' yugu' bönni' usëd quia' xtsö' Lni Pascua?” ¹² Ni'r ului'inë' lbi'ili' tu yu'u zxön xtsa' ga ni' chnabá'a. Gul-pá' ni' le gáguru'.

¹³ Ni'r yjaquë' len yajxáca'quë' ca na' chgudxë' lequë' Jesús, ati' gulupë'ë ni' le lahuë' xtsö' Lni Pascua.

¹⁴ Cati' bdxin dzö' na', grö'ë Jesús ga lahuë', ati' gulabö'lenë' Lë' tsaxxön gbaz queë' na'. ¹⁵ Ni'r Jesús rë' lequë':

—Guctsca ladxa'a gágulena' lbi'ili' tsaxxön xtsö' ni zí'atël cati' zi'a saca' qui'a len gatia'. ¹⁶ Rëpa' lbi'ili': Cutur gahua' lë ni cati' gdxinr dza gac le rulu'z xtsö' ni ga ni' rna bë'ë Dios.

¹⁷ Gdel-lë'ë zxíga'dau' len gudxë' Dios: “Xclenu'.” Ni'r rë' lequë':

—Gul-sí' lë ni len gul-gui'aj lati' hueaj, ¹⁸ le rëpa' lbi'ili': Cutur gui'ja' xisi uva cati' gdxinr le rna bë'ë Dios.

¹⁹ Ni'r gdel-lë'ë yöt xtil len gudxë' Dios: “Xclenu'.” Gdöd ni' buzxuzxjë' lei len bë'ë qui queëquë', rnë':

—Lë ni nac gdu ca nayá' nabana' le rudöda' uláz queëli'. Gul-gún cni quië usá' ládxi'li' neda'.

²⁰ Cati' budx glahuë', lëzca' cni bë'ë didza' qui zxíga'dau' na', rnë':

—Zxíga'dau' ni ruluí' ca nac didza' cub rucá'n tsahui', ati' run tsutsu lei rön quia', rön na' glalj ni'a queëli'.

²¹ 'Na'a, rö'ë rágulenë' neda' tsaxzón bönni' na' udödë' neda' lu na'gac bunách. ²² Le nactë huayija' ga ludöddë' neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, gac quia' ca na' nayúj lu guich la'y ca ral-la' gac quia', san bica' bayechi' bönni' na' udödë' neda'.

²³ Ni'r gulazú lauquë' ta'nabné' Lë' tu tuë', ta'në':
—¿Núxzaltu' nu gun cni?

Tui' xtíza'quë' núxzalquë' gaquë' blau

²⁴ Ni'r glu'ë didza' la' légaczë' núxzalquë' gdél-li'në' latj blau. ²⁵ Jesús gudxë' lequë':

—Bönni' ta'ná bë'ë tu'gunë' dxin yöl-la' uná bë' quequë', ta'ná bé'inë' bunách, ati' nup ni' dë lu na'gac yöl-la' uná bë', lëquë' bönni' taclen. ²⁶ Lbi'ili' cutu ral-la' gunli' cni, san nu nac blau ladjli' ral-la' gac ca nu nac cuídi'tër, ati' nu rna bë' ral-la' gac ca nu run dxin qui lzë'i. ²⁷ ¿Nuzxal na' nacr blau, nu na' rö' ragu, o nu rupá' la' huagu? ¿Naru' clëg nu na' rö' ragu nacr blau? Neda' zóalena' lbi'ili' ca nu rupá' la' huagu.

²⁸ 'Lbi'ili' ni gzóalenli' neda' cati' ni' bi guc quia', yugu' le gulazí' bë' neda'. ²⁹ Qui lë ni na' udöda' lu na'li' tu ga gna bë'li', ca na' benë' Xuza', budödë' lu na'a ga gna bë'a neda'. ³⁰ Cni guna' quië gac cö'li', gui'j gágulenli' neda' ga ni' gna bë'a, ati' cö'li' xlatjczli' ga cuequi xbeyli' idxinnu cö' zxi'n xsoë' Israel.

Rnë' Jesús gnë' Pedro cutu nunbë'ë Lë'

³¹ Gnë' ca' cni Xanru':

—Simón, Simón. Byutsca'. Chgnab lbi'ili' Satanás tu' xöhui', quië uríx udöd lbi'ili' ca nu ruríx rudöd zxoá' xtil ³² san chbulidza'-në' Dios gnabda' Lë' gáclenë' li', cui udx udú yöl-la' rejlë' quiu' neda'. Na'a, cati' huöacu' quia', btip ládxi'quë' böchi' lza'u.

³³ Pedro rë' Lë':

—Xan, chzoa' sá'lena' Li', clëgz tsija' lidx guia, san lëzca' gátlena' Li'.

³⁴ Jesús rë' lë':

—Pedro, rëpa' li': Zi'al cödxba' zxi'n druz na'a, chgdá'bagu'u tsonn lzu, gnau' cutu núnbë'u neda'.

Le benë' Jesús cati' chzoa ludöddë' Lë'

³⁵ Gnabné' lequë' Jesús, rnë':

—Cati' bsöla'a lbi'ili' cunua'li' yöxj yöt, ni bzud dumí, ni chop cö' löl-li', ¿naru' bi byadzj queëli'?

Lequë' ta'në':

—Cutu bi.

³⁶ Ni'r rë' lequë':

—Na'a, nu dë qui yöxj yöt ral-la' gua' lei, ati' lëzca' cni ral-la' gun nu dë qui bzud dumí, ati' nu cudë qui guia tuchi' ral-la' guti' lari' rxoa yeni len si' tu guia tuchi'. ³⁷ Rëpa' lbi'ili': Run bayúdx gac quia' lë na' nayúj lu guich la'y, rna: “Glunë' queë' ca tunë' quegac nup tua' dö”, le lutság yúgu'të le nayujgac lu guich ca ral-la' gac quia'.

³⁸ Ni'r lequë' ta'në':

—Xan, ni dë chop guia tuchi'.

Lë' rë' lequë':

—Chnac.

Jesús rulidzë' Dios la'yël Getsemaní

39 Ni'r brujë' Jesús len ca runczë' zijë' lu Gui'a Ga Rö'gac Yag Olivo, ati' zjáclenë' Lë' bönni' uséd queë'. 40 Cati' guladxinë' ni', rë' lequë' Jesús, rnë': —Gul-lidzë' Dios, gnábili'-në' cui gata' latj si' bë' lbi'ili' tu' xöhui'.

41 Ni'r gzë'ë ga na' nacu'ë Jesús, gdödë' yelati' tsca ga rdxin guiöj r-ru'nru', ati' ni' buzechu zxibë' rulidzë' Dios. 42 Rnë':

—Xuz, chqui' rë'nnu', bcuas ga zoa' lë na' ral-la' saca' qui'a, san clëg ca rë'nda' neda', san ca rë'nnu' Li' gunu'.

43 Ni'r buluí' lahuë' gbaz la'y queë' Dios, zë'ë yehua' yubá, ati' butipë' ladxë'ë Jesús. 44 Lu yöl-la' rsëbi ladxí' queë', gdu ladxë'ë bulidzë' Dios Jesús, ati' guc ca rön raba' luyú nis yös queë'.

45 Cati' budx bulidzë' Dios, gyasë' len böjë' ga na' nacu'ë bönni' uséd queë', ati' duxaquë'ë lequë' tasië' ni'a qui yöl-la' ruhui'ni quequë'. 46 Ni'r Jesús rë' lequë':

—¿Rástsali'? Gul-tsás, gul-lidzë' Dios gnábili'-në' cui gata' latj si' bë' lbi'ili' tu' xöhui'.

Ta'zönë' Jesús

47 Tsal ni' ru'ë didza' Jesús, la' guladxintë' ni' bönni' zian, dzaguë' lequë' Judas, bönni' na' nababë' idxinnuë' bönni' uséd queë' Jesús, ati' nanörë' lauquë' bönni' zian na'. Gbiguë'ë ga zoë' Jesús quië utság lahuë' Lë'. 48 Ni'r Jesús rë' lë':

—Judas, ¿naru' rudödtsu' cni neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, rutság lau' neda'?

49 Cati' gualé'inë' ca na' rac queë' Jesús bönni' na' nacuá'lenë' Lë', të' Lë':

—Xan, ¿naru' güi'tu' lequë' guia tuchi'?

50 Tuë' bönni' uséd queë' Jesús benë' huë' guid naguë' bönni' huen dxin queë' bxuz blau. Burixë' guid naguë' yubél. 51 Jesús rnë':

—Chnac na'a. Tsca' gaz.

Gdanë' Jesús guid naguë' bönni' huen dxin na' len bunë' lei. 52 Ni'r rë' yugu' bxuz uná bë' len bönni' dë lu na'quë' qui gdau' len bönni' gul tu'zejni'i, bönni' na' cuta'lé'inë' Lë' dxi'a, rnë':

—¿Narútsali' nua'li' guia tuchi' len yag quië sönlí' neda' ca runli' rzönlí'-në' gban? 53 Yugu' dza gzóalencza' lbi'ili' nchil gdau', ati' cutu bi benli' quia', san na'a chbdxin dza queëli', nac dza dë lu në'i nu na' zoa latj chul.

Rnë' Pedro: "Cutu núnbë'a-në' Jesús"

54 Ni'r gulazönë' Jesús len gulachë'ë Lë' ga na' tu'schinë' Lë' lidxë' bxuz blau. Pedro nahuë' Jesús zi'tu' zi'tu'z. 55 Cati' chgulabequië' gui' lö'a lidxë' bxuz blau ni'a nëë bxuz blau na', gulabö'ë gdu zbi'il ra' gui' na', ati' Pedro gró'lenë' lequë' tsaxxön. 56 Cati' blé'ibi'-në' Pedro tubi' bi'i ngul huen dxin, ni' rözë' ra' gui', buyubi' lë, rnabi':

—Bönni' ni dë'ë ca' Jesús.

57 Gdá'baguë'ë Pedro, rnë':

—Ngul, cutu ca' núnbë'a-në' bönni' na'.

58 Yelati' gdzey blé'inë' Pedro yetúë' bönni', ati' rnë':

—Li' da'u ca' lequë'.

Pedro gnë':

—Bönni', clëg neda'.

59 Yelati'z gdzey, gnë' yetúë' bönni':

—Le nactë bönni' ni dë'ë Jesús, le naquë' bönni' Galilea.

⁶⁰ Ni'r Pedro gnë':

—Bönni', cutu nözda' bizxa na' ru'u didza' qui.

Tsal ni' ru'ë didza' ni, la' grödxhtëba' zxi'n druz. ⁶¹ Ni'r bueycjë' Xanru' ruyúë' Pedro, ati' yajneynë' Pedro xtidzë'ë Xanru', ca na' gudxë' lë': “Zi'al cödxba' zxi'n druz na'a, li' chgdá'bagu'u tsonn lzu, gnau' cutu núnbë'u neda'.” ⁶² Burujë' ni'l Pedro ati' rönzc grödxë'.

Tu'titjë' Jesús

⁶³ Gulutitjë' Jesús bönni' na' zönquë' Lë', ati' gulaguinë' Lë'. ⁶⁴ Ni'r guluseyjë' lahuë' Jesús, ati' gulagapë'ë lahuë' len gulanabnë' Lë', ta'në':

—Gnëya'atsca'. ¿Nuzxa na' gdapa' Li'?

⁶⁵ Zianr ca' gulanë' queë' le glu'ë dö' queë'.

Rdxinë' Jesús lauquë' bönni' gdau' ta'bequi xbey

⁶⁶ Cati' chza' rení' dza na', guludubë' bönni' gul tu'zëjni'në' bunách judío len yugu' bxuz uná bë' len bönni' gdau' tu'sëdi, ati' gulachë'ë Jesús lauquë' bönni' gdau' ta'bequi xbey, ati' ni' gulanabnë' Lë', ⁶⁷ ta'në':

—Gdixjõi' netu'. ¿Naru' nactusu' Li' Cristo?

Jesús rë' lequë':

—Chqui' gyëpa' lbi'ili' naca' Cristo, cutu tsëjlë'li' neda', ⁶⁸ len chqui' unabda' lbi'ili' tu didza', cutu ubi'ili' didza', len cutu usanli' neda'. ⁶⁹ Na'a su lau, neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, cö'a cuít lë'ë yubél Dios, náptëre' yöl-la' uná bë'.

⁷⁰ Gulanabnë' Lë' yúgu'të', ta'në':

—¿Naru' nactusu' Li' Zxi'në' Dios?

Lë' gudxë' lequë':

—Le nacz rnali'.

⁷¹ Ni'r ta'në':

—¿Nuzzar naquíniru' nu gun lna' lau queë'? La' rë'uz chbyöniru' didza' ru'ë.

23

Rdxinë' Jesús lahuë' Pilato

¹ Ni'r gulayasë' yúgu'të bönni' zian ni', ati' gulachë'ë Jesús lahuë' Pilato.

² Ni' gulazú lauquë' tu'quíë' Lë', ta'në':

—Bönni' ni, budzölitu' ca runë', runë' ga ta'dá'baga' yúlahui' bunách uládz queëtu', len ruzaguë'ë xnözgac nup ta'guíxj laz ruquixjë' César, len rnë' lëczë' naquë' Cristo, bönni' ral-la' gna bë'ë.

³ Ni'r Pilato gnabnë' Jesús, rnë':

—¿Naru' nacu' Li' nu gna be'i bunách judío?

Bubi'ë didza' Jesús, rnë':

—Le nacz rnau'.

⁴ Ni'r Pilato gudxë' yugu' bxuz uná bë' len bunách nacuá' ni', rnë':

—Cutu bi rudzölda' le nac zxguia' nunë' bönni' ni.

⁵ Ni'r glunrë' tsutsu xtídza'quë', ta'në':

—Runë' ga tun rusbö bunách len rusëdnë' cni bunách gdu luyú Judea. Gzu lahuë' benë' cni luyú Galilea ga rdxintë runë' ca' ni.

Rdxinë' Jesús lahuë' Herodes

⁶ Cati' byönnë' didza' ni Pilato, tu'ë didza' qui luyú Galilea, ni'r gnabnë' lequë' chqui' naquë' Jesús bönni' Galilea. ⁷ Cati' gnöznë' nababë' Jesús ga

ni' rna bè'è Herodes, bsöl'è Lè' lahuè' Herodes na', le zoè' ca' Jerusalén Herodes yugu' dza na'. ⁸ Cati' blé'inè' Jesús Herodes na', budzijnè', le chguc xtsey rè'nnè' glé'inè' Lè' le chbyönnè' le zian ca nac queè' Jesús len runè' löz glé'inè' tu yöl-la' huac gunè'. ⁹ Ni'r zian le gnabnè' Jesús Herodes, san Jesús, cutu bi didza' bubi'è. ¹⁰ Nacu'è ca' ni' yugu' bxuz uná bè' len bönni' gdau' tu'sèdi, ati' guluquitsquè' Jesús. ¹¹ Ni'r guluca'nè' Jesús ca'z Herodes len bönni' queè' rjaquè' gdil-l, len quiè lutitjè' Lè', gulugacuè' Lè' lari' zaca' ca racuè' bönni' rna bè'è, ati' leyúbl guluschinè' Lè' lahuè' Pilato. ¹² Dza na' guludzaguè' dxi'a Pilato len Herodes, le zi'al gualéy lza'què' tuè' yetué'.

Ta'chuguè' queè' Jesús gatiè'

¹³ Ni'r butubè' Pilato yugu' bxuz uná bè' len bönni' dè lu na'què' len bunách lu yödz, ¹⁴ ati' rè' lequè':

—Djua'li'-nè' lahua' neda' bönni' ni, rnali' queè' runè' ga tun rusbõ bunách, san cati' gnabi yudxda'-nè', ati' zóatèli' ca' ni, cutu bi budzölda' le nac xzguia' nabaguè'è, yugu' lè na' ruquili'-nè'. ¹⁵ Cati' bsóla'a lbi'ili' lahuè' Herodes, cutu bi budzölnè' le benè' bönni' ni le nac xzguia' nabaguè'è quiè nu gchugu queè' gatiè'. ¹⁶ Na'a usaca' zi'a-nè' len töd na' usana'-nè'.

¹⁷ Run bayúdx bi gunè' Pilato, usanè' lu na'gac bunách tuè' bönni' nadzunè' cati' rac lni na', ca na' runczè'. ¹⁸ Ni'r glu'è zidzj didza' yúgu'tè bönni' nacu'è ni', ta'nè':

—Bdöddè' bönni' ni len bsanè' queètu' Barrabás.

¹⁹ Nadzunè' lidx guia Barrabás na' le gdil-lenè' yúlahui' lu yödz na' len le budödcde' bunách. ²⁰ Bulidzè' lequè' leyúbl Pilato, le rè'nnè' usanè' Jesús, ²¹ ati' leyúbl glu'è zidzj didza', ta'nè':

—Bd'è lè'i yag cruz, bd'è lè'i yag cruz.

²² Ni'r Pilato gudxè' lequè' le bunn lzu, rnè':

—¿Bizxa caz le cunác benè' bönni' ni? Cutu bi budzölda' nunè' le run ga nabaguè'è xzguia' gatiè'. Usaca' zi'a-nè', ati' ni'r usana'-nè'.

²³ Zidzjr glu'è didza', ta'nabè' t'è' Jesús lè'i yag cruz. Le gulabödxyé'è szxöni yugu' bönni' na' len yugu' bxuz uná bè', guladél-li'nè' gac ca na' t'è'nnè'. ²⁴ Ni'r bchuguè' queè' Jesús Pilato, quiè gac queè' ca na' ta'nabè'. ²⁵ Busanè' quequè' bönni' na' nadzunè' lidx guia le gdil-lenè' yúlahui' len budödcde' bunách, bönni' na' chgulanabè', ati' budödè' Jesús quiè gac queè' ca na' t'è'nnè'.

Dè'è Jesús lè'i yag cruz

²⁶ Cati' ni' ta'ch'è'è Jesús tsajda'què' Lè' lè'i yag cruz, gulazönè' Simón, bönni' yödz Cirene, zuzè'è ladj guixi', ati' gulaxóè' yen zxicjè' yag cruz na' quiè gu'è lei, tsijè' cúdzu'lè' Jesús.

²⁷ Zajnaugac Jesús bunách zian lenca' yugu' ngul, ta'bödxnu len ta'bödx yéchi'nu queè'. ²⁸ Ni'r bueycjè' Jesús ruyúè' lecnu, ati' rè' lecnu:

—Lbi'ili' ngul Jerusalén. Cutu cödxli' quia' neda', san gul-cödx queèczli' len quecbi' zxi'nli' ²⁹ le huadxín dza la'ná: “Bica' bagac yugu' ngul huödx len ngul cutu glua'nu-bi' bi'idau', len cutu gulugádxinu-bi' bi'idau'.” ³⁰ Ni'r la'zú laugac la'ná bunách, lè' yugu' gui'a sib: “Gul-dubaga' netu'”, ³¹ Chqui' cni tunè' quia' neda', naca' ca tu yag ya'a, ¿naru' cu lúntèrè' ca' queèli', nacli' ca yag bidx?

³² Gulaché'ë ca' chopè' bönni' tua'dö', quië ludödcdè' lequë' tsazxön len Jesús. ³³ Cati' guladxinë' latj nazi' lei Calavera, le rna lu didza' xidza': "Latj Qui Böga' Icjru'", ni' guludé'ë Jesús lè'i yag cruz. Guludé'ë ca' lè'igac yag cruz chopè' bönni' tua'dö' na'. Tuè' guludé'ë cuít lè'ë yubél Jesús, len yetué' guludé'ë cuít lè'ë yögl. ³⁴ Ni'r Jesús rnè':

—Xuz, bnit lau lequë', le cutu nözcne' bi tunè'.

Gululé'ë qui queëquë' le nacué' Jesús bönni' rjaquë' gdil-l nacué'ë ni', len guluquitjè' le gac bè' lahui. ³⁵ Gulutitjè' Jesús bunách nacua' ni' tu'yú len bönni' dé lu na'quë', ta'né':

—Yugu' nu yubl buslé' bönni' ni. Na'a ral-la' uslá cuinë' chqui' naquë' Cristo, bönni' gröczè' Dios.

³⁶ Gulutitjè' ca' Jesús bönni' na' rjaquë' gdil-l. Gulabiguë'ë ga na' zoè' len gulugui'jè' Lè' nup zi, ³⁷ ta'né':

—Chqui' nacu' Li' bönni' gna bé'inè' bunách judío, buslá cuinu'.

³⁸ Da' ca' lè'i yag cruz icjlè' Jesús tu le nayúj lu guich lu didza' griego len lu didza' latín len lu didza' hebreo, le rna cni: "Bönni' Rna Bé'inè' Bunách Judío." ³⁹ Tuè' bönni' huia'dö' na' dé'ë lè'i yag cruz bulídz zì'ë Jesús, rnè':

—Chqui' nacu' Li' Cristo, buslá cuinu' lenca' netu'.

⁴⁰ Bubi'ë didza' yetué' bönni' huia'dö' na', gdil-lè' lzè'ë na', rnè':

—¿Naru' cu rádxinu'-nè' Dios? Lèzca' li' narugu quiu' gatiu'. ⁴¹ Le nactè rè'u, le ral-la'z gac queëru' rzaca' rguiru', ca na' rajlöz dö' bia'ru', san Bönni' ni, cutu bi dö' nu'ë.

⁴² Ni'r bönni' ni rè' Jesús:

—Yajnéy neda' cati' gdxinu' ga ni' gna bè'u.

⁴³ Jesús rè' lè':

—Le nactè rèpa' li', na'a dza ni sóalenu' neda' latj lach quia'.

Ratiè' Jesús

⁴⁴ Cati' bdxin gdu huagbíd, bchul gdu'tè yödzlyú ga bdxinr gdu rdöd xhuö. ⁴⁵ Bchul gbidz, ati' lari' nal-la' lu gdau' bröza' chop di'il. ⁴⁶ Ni'r bè'ë zidz didza' Jesús, rnè':

—Xuz, rgu'a lu na'u bö' naccza'.

Cati' budx gnè' cni, brujtè bö' nacczè', gutiè'.

⁴⁷ Cati' blé'inè' ca na' guc bönni' nacué'ë lu nè'ë bönni' rjaquë' gdil-l, glu'ë Dios yöl-la' ba, rnè':

—Le nactè bönni' ni guquë' bönni' tsahui'.

⁴⁸ Cati' gualé'inè' lè na' guc yúgu'tè bönni' nacué'ë ni' tu'yúë', yhuöjquë' yödz, ta'gapa' lchu'quë' le tu'bannè'. ⁴⁹ Zi'tu'z gulugá'n yúgu'tè nup ni' núnbè'gac Jesús len ngul na' yjáclennu Lè' cati' ni' gzoè' luyú Galilea, tu'yúë' lè ni rac.

Rgachè'ë Jesús yeru ba

⁵⁰ Zoè' ca' ni' bönni' yödz Arimatea qui luyú Judea, lè' José. Bönni' ni naquë' dxi'a len tsahui', len nabáblenè' bönni' gdau' ta'bequi xbey. ⁵¹ Cutu benè' tuz nup na' gulachugu queë' Jesús, le rbözè' ca' José ni le rna bè'ë Dios. ⁵² Ni'r gyijè' lahuë' Pilato José na' len gnabè' latj u'ë Jesús. ⁵³ Cati' chnuzötjè' Lè', buchölinè' Lè' lari', ati' glu'ë Jesús yeru ba, le nadjlè'i gui'a guiöj, ati' lu ba na', nutu nu nagü'cnè'. ⁵⁴ Dza na' nac dza tu'pé'ë qui dza la'y quequë' bönni' judío, le zì'a gdxin dza na'.

⁵⁵ Yjacnu ca' ni' ngul na' gulazá'lennu Jesús, cati' ni' gzoè' luyú Galilea, ati' gualé'inu yeru ba na', len ca na guc, gulagu'ë Lè' ni'. ⁵⁶ Cati' yhuöjcnu

yu'u, gulupa'nu nör rla' zxic len yugu' le za rla' zxic. Ni'r guluzi' ládxi'cnu dza la'y na' quequë' bönni' judío ca na' rna bë' zxba queë' Dios.

24

Rubanë' Jesús lu yöl-la' gut

¹ Cati' bdxin dza rguel-la' semán na', cati' ni' nac zildau', guladxinnu ngul na' ra' yeru ba queë' Jesús. Nua'cnu yugu' le rla' zxic, lë na' chnupa'cnu, ati' dzagcnu lecnu yela'cnu ngul. ² Cati' guladxinnu ni', duxáca'cnu chnadúa guiöj na' da' ga nu ryaz yeru ba queë'. ³ Cati' gulayaznu yeru ba na', cutu guludzölinu ni' Xanru' Jesús. ⁴ Cati' ni' ta'bö'nu baguí'i ni'a qui lë ni, la' guladxintë' ni' len gulazuinë' ga na' nacua'nu chopë' bönni' nácuquë' lari' ryëp yös yení'. ⁵ Ni'r gládxinu len guluzötj icjcnu, tu'yunu lyu, ati' të' lecnu gbaz la'y na', ta'në':

—¿Bizx quië ruguiljli' xlatj nu nat nu zoa nabán? ⁶ Cutu zoë' ni, le chbubanë'. Gul-tsajnéy lë na' chgudxczë' lbi'ili' cati' ni' zoë' luyú Galilea. ⁷ Gnë': “Run bayúdx nu udöd neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, lu na'quë' bönni' dul-la', ati' ludë'ë neda' lë'i yag cruz, ati' ubana' cati' gac tsonn dza.”

⁸ Ni'r yajneycnu didza' na' bë'ë Jesús, ⁹ ati' guluza'nu ra' yeru ba na', yajtíxjöi'cnu idxineajtë' bönni' gbaz queë' Cristo len yezíca'rë' ca', ca nac lë na' guc. ¹⁰ Ngul na' yajtíxjöi'cnu bönni' gbaz na' yugu' lë ni, naccnu María Magdalena, len Juana, len María, xnë'ë Jacobo, len yela'cnu ngul na' dzagcnu lecnu. ¹¹ Gláquinë' bönni' gbaz na' didza' chixi tui'nu len cutu gulayejlë'ë lecnu.

¹² Ni'r gyasë' Pedro len jarélu'ë zijë' ra' yeru ba na'. Cati' buyúë' lu ba na', blé'inë' yugu' lari'z nacua' ni', ati' ni'r böjë' lidxë', rubannë' ca nac lë na' guc.

Le guc la' nöz rdxintë Emaús

¹³ La' dza na'z zjaquë' chopë', yu'uquë' nöz rdxintë Emaús, le nac ca chop hora rza' Jerusalén. ¹⁴ Yú'ugaczë' ca' nöz, tu'ë didza' ca nac yúgu'të lë na' guc. ¹⁵ Tsal ni' yu'uquë' nöz, tu'ë didza' ni la' légaczë', gbiguë'ë gal-la' lëczë' Jesús len tsazxön gdálenë' lequë'. ¹⁶ Cutu guluúnbë'ë Lë' le nac ca tu le nabaga' yöj lauquë'. ¹⁷ Ni'r Jesús gnabnë' lequë', rnë':

—¿Bizxa didza' na' rui'li' la' lbi'izli' yu'uli' nöz? ¿Bizx quië na' ruhu'ni'li'?

¹⁸ Bubi'ë didza' bönni' na' lë' Cleofas, rë' Lë':

—¿Nactsu' bönni' zi'tu' lu yödZ Jerusalén, len tuzu' li' cutu nöznu' lë na' guc nij nas ni'?

¹⁹ Ni'r Jesús rë' lequë':

—¿Bizxa na' guc?

Të' Lë':

—Lë na' guc queë' Jesús, bönni' Nazaret. Guquë' bönni' bë'ë didza' uláz queë' Dios, ati' len yöl-la' huac zxcön benë' dxin len bë'ë didza' lahuë' Dios len laugac yúgu'të bunách. ²⁰ Guludödë' Lë' yugu' bxuz uná bë' len bönni' ta'ná bé'inë' netu', glunë' ga nu bchugu queë' gatië', ati' guludë'ë Lë' lë'i yag cruz. ²¹ Netu' bentu' löz guquë' Lë' bönni' na' ral-la' huöa'uë' bunách Israel, san na'a chguc tsonn dza cati' glac lë ni. ²² Yetú ca', glunnu ga grö'tu' baguí'i la'cnu ngul nútsa'cnu ladjtu'. Yjacnu ra' yeru ba queë' cati' zi'a glen gbidz na'a dza, ²³ len cati' cutu guludzölinu Lë', duhuöjcnu, len glënu netu' gulalé'inu ca' yugu' gbaz la'y queë' Dios, nup ni' glë lecnu

zoë' nabanë' Jesús. ²⁴ Ni'r yjaquë' ra' yeru ba na' la'quë' bönni' lza'tu' len yajxáca'quë' lei ca na' gulananu ngul na', san cutu gualé'inë' Jesús.

²⁵ Ni'r Jesús gudxë' lequë':

—Lbi'ili', bönni' curejni'i. Nazíd icj ládxi'dau'li' cui tséjlë'li' yúgu'të le gulanë' bönni' glu'ë didza' uláz queë' Dios. ²⁶ ¿Naru' cu ben bayúdx saca' qui'ë Cristo yugu' lë ni len tsazië' ga ni' gáctërë' blau?

²⁷ Ni'r gzu lahuë' Jesús rguíxjöi'në' lequë' yúgu'të le rui' didza' ca nac queë' nayujgac lu guich la'y, ca na' gzu lau bë'ë didza' Moisés ga bdxintë yugu' le gulanë' yúgu'të bönni' glu'ë didza' uláz queë' Dios.

²⁸ Cati' guladxinë' yödzdau' ga na' zjaquë', benë' Jesús ca bönni' zéajtërë' zi'tu'. ²⁹ Glunë' bayúdx ugá'nlenë' lequë', ta'në':

—Bga'nlen netu', le chrdzö' na'a, len chzoa gal.

Ni'r gyazië' yu'u Jesús, bugá'nlenë' lequë'. ³⁰ Cati' ni' rö'ë rágulenë' lequë' Jesús, gdel-lë'ë yöt xtil len gudxë' Dios: “Xclenu’.” Ni'r buzzuxzjë' lei, len bë'ë quequë'. ³¹ La' ni'z bdua lë na' gbaga' yöj lauquë', ati' guluúnbë'ë Jesús, ati' Lë' bunít cuinë' lauquë'. ³² Ni'r glë lza'quë' tuë' yetúë':

—¿Naru' cu böála'tsca ládxi'dau'ru' tsal ni' ruí'lenë' rë'u didza' la' nöz, len cati' ni' ruzálj la'në' le nayúj lu guich la'y?

³³ La' ni'z gulayasë' yhuöjquë' Jerusalén, ati' yajxáca'quë' nudubquë' idxineajtë' bönni' gbaz queë' Jesús len nup nacua'len lequë'. ³⁴ Ni'r glë chopë' na' bönni' na' nacué' ni':

—Chhubanczë' Xanru', ati' buluí' lahuë', blé'inë' Lë' Simón.

³⁵ Ni'r gulaguíxjö'ë ca na' guc quequë' la' nöz chopë' na', len ca na' guluúnbë'ë Jesús cati' ni' buzzuxzjë' yöt xtil na'.

Tu'lé'inë' Jesús bönni' usëd queë'

³⁶ Tsal ni' tu'ë didza' ca nacgac lë ni, la' yajsoatë' Jesús gatsj lahui'l ga na' nacué', ati' rë' lequë':

—Gul-zóa dxi ládxi'li'.

³⁷ Ni'r gladxi guladzöbnë' le táquinë' bxin ta'lé'inë'. ³⁸ Jesús rë' lequë':

—¿Bizx quië rö'li' baguí'i? ¿Bizx quië rza' ládxi'li' yugu' lë ni? ³⁹ Gul-yutsca' na'a len ni'a. Neda'cza' ni. Gul-cán neda' len gul-yú neda', le cutu da' bëla' bxin, len cutu yu'u dxit ca ni rlé'ili' nac quia' neda'.

⁴⁰ Ni' rui'zë' ca' didza' ni, buluí'inë' lequë' në'ë len ni'ë. ⁴¹ Ni'a qui yöl-la' rudziji quequë' cutu gulayejlë'ë, len tsal ban raz gulacu'ë. Qui lë ni na' Jesús gudxë' lequë':

—¿I dë queëli' ni le gahua'?

⁴² Ni'r gulunödzjë' queë' láti'dau'ba' böln chnégui'ba', len tu quízxi'ba' böz. ⁴³ Gzxi'ë lei Jesús len gdahuë' lauquë'. ⁴⁴ Ni'r rë' lequë':

—Lë na' glac quia' glac ca na' gudxcza' lbi'ili' cati' ni' zóalena' lbi'ili', gnia': “Run bayúdx utság yúgu'të le nayúj lu guich lu zxba queë' Moisés len le gulanë' bönni' glu'ë didza' uláz queë' Dios, len le nayúj lu guich nazí' lei Salmos, ca ral-la' gac quia' neda'.”

⁴⁵ Ni'r buzéjni'në' lequë' lë na' nayujgac lu guich la'y, ⁴⁶ rë' lequë':

—Cni nayúj lu guich ca run bayúdx gac queë' Cristo, saca' qui'ë len ubanë' lu yöl-la' gut cati' gac tsonn dza, ⁴⁷ ati' gdutë yödzyú ral-la' gac lban ca nac quia' neda' quië lubí'i ládxi'gac bunách quië unít lahuë' Dios dul-la' nabága'quë'. Lu yödZ Jerusalén su lau gac lban na' ⁴⁸ ati' lbi'iczlí' na' blé'ili' yugu' lë ni ral-la' gunli' lna' lau qui. ⁴⁹ Gul-yutsca', gsöla'a

queëli' le gzxì' lu në'ë Xuza' gunnë' queëli', san gul-gá'nz Jerusalén cati' gdxinr queëli' yöl-la' huac na' za' yehua' yubá.

Ruhuëpë' Jesús yehua' yubá

⁵⁰Ni'r bchë'ë bönni' da'quë' Lë' Jesús, zjaquë' yödz Betania, ati' ni' bchis në'ë len bulídz tsahuë'ë lequë'. ⁵¹Tsal ni' rulídz tsáhui'zë' ca' lequë', gza'të' ga na' nacué, buëpë' yehua' yubá. ⁵²Gdöd gulayíj ládxi'quë' Lë', lu yöl-la' rudziji quequë' yhuöjqüë' Jerusalén. ⁵³Gulacuá'teczë' nchil gdau', ta'gu'ë Dios yöl-la' ba len tunë' Lë' zxön. Ca' nac.

DIDZA' DXI'A BUZUJË' LU GUICH SAN JUAN

Böac bunách Nu nazí' lei Didza'

¹ Cati' gzu lau, zí'atël cati' zi'a gata' yödzyú, ni' zoaczë' Bönni' lë' Didza', ati' zóalenë' Dios Bönni' na' naquë' Didza', len naccz Dios Didza' na'.
² Zóalenë' Dios Bönni' na' naquë' Didza' cati' ni' gzu lau zi'a rata' yödzyú.
³ Lu në'ë Bönni' ni, Dios benë' yúgu'të le dë, len cutu bi dë le nunë' Dios le cutu benë' lu në'ë Bönni' na'.
⁴ Dëcz queë' yöl-la' na'bán, ati' yöl-la' na'bán na' nac ca tu yení' ruzení' lu icj ládxi'dau'gac bunách. ⁵ Ruzení' ga nac chul xöhui' yení' na', san cutu ca' saqui' usúl yení' na' le chul xöhui'.

⁶ Dios bsölë'ë ni bönni' lë' Juan. ⁷ Bidë' bönni' ni quië gaquë' nu gun lna' lau. Bidë' quië gunë' lna' lau queë' Bönni' na' naquë' yení', quië tséjlë'gac Dios yúgu'të bunách ni'a qui lë na' runë' lna' lau. ⁸ Cutu naquë' yení' na' Juan, san bidë' quië gunë' lna' lau queë' Bönni' na' naquë' yení'. ⁹ Ni' ryazië' yödzyú ni Bönni' na' naquë' yení' le nac gdu, ati' ruzení'ë lu icj ládxi'dau'gac yúgu'të bunách.

¹⁰ Bdxinë' yödzyú ni Bönni' na' naquë' yení', ati' lu në'ë Lë' Dios benë' yödzyú ni, san cutu guluúnbë'ë Lë' bunách yödzyú. ¹¹ Bdxinë' ga naqui queë', san cutu ca' gulazí' lu na'quë' Lë' bönni' nabáblenë'. ¹² Yúgu'të bönni' gulazí' lu na'quë' Lë', bönni' ni' gulayejlë'ë Jesús, Lë' benë' ga dë lu na'quë' lacquë' zxi'në' Dios. ¹³ Nacquë' zxi'në' Dios bönni' ni, clëg le nacquë' zxi'ngac bunách, len clëg le naljquë' ni'a qui le ta'zë ládxi'gac bunách, o ni'a qui tu le rë'nnë' tu bönni', san nacquë' cni le rë'ncznë' Dios.

¹⁴ Böaquë' bunách Bönni' na' naquë' Didza', len tu chi'z gzóalenë' rë'u, gdu dzaggac Lë' le ruzá' ladxë'ë queëru' Dios len le nac gdu'të li. Blé'itu' yöl-la' yení' queë', ati' yöl-la' yení' queë' na' nac le rui' queëbi' bi'i la'z dui qui, Nu na' nac Xuzbi'. ¹⁵ Benë' lna' lau queë' Bönni' na' Juan, len bë'ë zidz didza', rnë':

—Naquë' Bönni' ni Nu na' gdíxjö'a qui, gnia': “Bönni' zi'a zátëlë' ca neda' náctërë' blau ca neda', le zoaczë' Lë' zí'al ca neda'.”

¹⁶ Le nac gdu queë' buzi'ru' xbey yúgu'tëru', lë na' buzá' ladxë'ë queëru', len zianr ca' le ruzá' ladxë'ë queëru'. ¹⁷ Bdxin queëru' zxba queë' Dios lu në'ë Moisés, san le ruzá' ladxë'ë queëru' Dios len le nac gdu'të li guladxín queëru' lu në'ë Jesucristo. ¹⁸ Gatga nu ble'i Dios, san Lë', la'z dui Zxi'në' Dios, Nu na' nadxí'itsquinë' Dios Xuz, Lë' na' benë' ga núnbë'ru'-në' Dios.

Le benë' lna' lau queë' Jesús Juan, bönni' buquilé' bunách nis

¹⁹ Lë ni nac le benë' lna' lau Juan, cati' ni' bönni' judío uná bë' naca'ë Jerusalén gulasölë'ë ga zoë' Juan yugu' bxuz len yugu' bönni' zxi'n xsoë' Leví, nup nacgac ni'a na'quë' bxuz, quië la'nabné' Juan na', la'në':

—¿Nuzxa bönni' li'?

²⁰ Yalj lulu bë'ë didza' Juan len cutu gdá'baguë'ë, san gdíxjö'ë catëz nac, rnë':

—Cutu naca' Cristo, Bönni' na' gzxi' lu në'ë Dios gsölë'ë queëru'.

²¹ Ni'r gulanabné' lë' leyúbl, të' lë':

—¿Nuzxa caz li'? ¿Naru' nacu' li' Elías, bönni' bë'ë didza' uláz queë' Dios? Gnë' Juan:

—Cutu naca'.

Ni'r të' lë':

—¿Naru' nacu' li' bönni' na' ral-la' guidë' gu'ë didza' uláz queë' Dios?

Bubi'ë didza' Juan, rnë':

—Clëg neda'.

²² Ni'r të' lë':

—¿Nuzxa caz nacu'? Gdixjöi' netu' quië gac quíxjöi'tu' nup gulasöla' netu'. ¿Bizxa rnau' li' nuzxa nacu'?

²³ Bubi'ë didza' Juan, rë' lequë':

—Neda' naca' bönni' na', nayúj lu guich la'y ca nac queë', rna: “Ryön chi'i nu rulídz lu latj ca'z, rna: Gul-bíj li nöz gdxin queëli' Xanru.” Cni gnë' Isaías, bönni' bë'ë didza' uláz queë' Dios.

²⁴ Nacquë' bönni' gdau' fariseo bönni' na' nasöla'quë' bönni' judío uná bë'. ²⁵ Gulanabnë' Juan, të' lë':

—¿Bizx quië ruquilu' bunách nis chqui' cutu nacu' li' Cristo, len cutu nacu' Elías, len cutu nacu' bönni' na' ral-la' guidë' gu'ë didza' uláz queë' Dios?

²⁶ Bubi'ë didza' Juan na', rë' lequë':

—Neda' ruquila' bunách nis lu nis, san gatsj lahui'l ga zoali' zoë' bönni' cutu núnbë'li'-në'. ²⁷ Bönni' ni naquë' Bönni' na' zi'a zá'tëlë' ca neda', len náctërë' blau ca neda', ati' cutu naca' lsaca' neda' uleycja' lölë' nudé'ë.

²⁸ Yúgu'të lë ni guc lu xyu yödz Betábara, ga nac yetslá'a yegu Jordán, zaca' ga rlen gbidz, ga ni' buquilé' bunách nis Juan.

Jesús naquë' ca bö'cu' zxíla'dau' tu'döddë'-ba' lahuë' Dios ni'a qui dul-la'

²⁹ Dza buróp ni' Juan blé'inë' Jesús, zë'ë ga zoë', ati' rnë':

—Gul-yutsca'. Bönni' ni naquë' bö'cu' zxíla'dau' queë' Dios, rugüë' dul-la' quegac bunách yödzlyú. ³⁰ Lë' naquë' bönni' na' gnia' queë': “Zi'a zá'tëlë' ca neda' tu bönni', náctërë' blau ca neda', le zoaczë' zi'al ca neda'.” ³¹ Cutu núnbë'a-në' neda' zi'al, san bida', ruquila' bunách nis quië lumbë' Lë' bunách Israel.

³² Benë' lna' lau queë' Lë' Juan, rnë':

—Blé'ida'-në' Dios Bö' La'y, bö'tjë' brujë' yehua' yubá, gnë'ë ca rna'ba' budödau', ati' bdxinë' ga zoë' Jesús len bugá'nlenë' Lë'. ³³ Cutu núnbe'ida' Lë' neda' zi'al. Gudx neda' Nu na' bsöla' neda' uquila' bunách nis, gnë': “Cati' glé'ínu'-në' huötjë' Dios Bö' La'y, tsajsóalenë' Bönni' len ugá'nlenë' Lë', Bönni' ni gunë' le rului'z yöl-la' rdil nis ni, uchizië' bunách Dios Bö' La'y.” ³⁴ Na'a, chblé'ida' lë na' len runa' lna' lau queë' Bönni' ni, naquë' Zxi'në' Dios.

Yugu' bönni' usëd zi'al queë' Jesús

³⁵ Yetú dza ca', leyúbl zoë' ni' Juan ati' nacuá'lenë' lë' chopë' bönni' da'quë' lë'. ³⁶ Cati' Juan na' blé'inë' Jesús, rdödë' ni', ni'r gudxë' bönni' na' da'quë' lë', rnë':

—Gul-yutsca'. Ni' zoë' bönni' na' naquë' bö'cu' zxíla'dau' queë' Dios.

³⁷ Gulayönnë' didza' ni bë'ë Juan chopë' bönni' na' da'quë' lë', ati' yajnauquë' Jesús. ³⁸ Ni'r bueycjë' Jesús len blé'inë' chopë' ni nauquë' Lë', ati' rë' lequë':

—¿Bizxa rguiljli'?

Të' Lë':

—Bönni' Usëdi, ¿gazx zu'?

³⁹ Bubi'ë didza' Jesús, rë' lequë':

—Gul-dá, uyuli'.

Ni'r yjáclenë' Lë' len gulalé'inë' ga na' zoë', ati' gulugá'nlenë' Lë' dza na', le chza' ral.

⁴⁰ Andrés, böchë'ë Simón Pedro, naquë' tuë' bönni' chopë' ni' gulayönnë' didza' bë'ë Juan len yajnauquë' Jesús. ⁴¹ Andrés na', zi'al yajtiljë' bönni' böchë'ë, lë' Simón, ati' rë' lë':

—Chbdzölitu'-në' Mesías.

Mesías nac tu didza' hebreo le rna lu didza' griego: “Cristo”, ati' lu didza' xidza': “Bönni' naböczë' Dios”.

⁴² Ni'r Andrés na' la' bchë'të' Simón ga na' zoë' Jesús. Cati' blé'inë' lë' Jesús, rë' lë':

—Li' nacu' Simón, zxi'në' Jonás. Na'a, si' lau' Cefas.

Cefas nac ca' tu didza' hebreo le rna: “Pedro” lu didza' griego, ati' lu didza' xidza': “Guiöj”.

Jesús rulidzë' Felipe len Natanael

⁴³ Cati' za' rení' yetú dza, gu'nnë' Jesús tsijë' luyú Galilea, ati' yajxaquë'ë Felipe, len rë' lë':

—Gda' neda'.

⁴⁴ Naquë' Felipe bönni' yödz Betsaida, le nac ladzquë' Andrés len Pedro. ⁴⁵ Felipe bdzölnë' Natanael, len rë' lë':

—Chbdzölitu'-në' bönni' na' buzujë' queë' lu guich Moisés lu zxba queë' Dios, ati' guluzujë' ca' queë' bönni' glu'ë didza' uláz queë' Dios. Bönni' ni Jesús, zxi'në' José, bönni' yödz Nazaret.

⁴⁶ Natanael rë' lë':

—¿Naru' huala'tsa Nazaret tu le nac dxi'a?

Felipe rë' lë':

—Gda uyú'.

⁴⁷ Cati' blé'inë' Jesús zë'ë ga zoë' Natanael na', rnë':

—Gul-yú ni bönni' naquë' gdu bönni' Israel len cutu rnazë' ca' bönni' ni.

⁴⁸ Ni'r Natanael gnabnë' Jesús, rë' Lë':

—¿Naru' núnbë'tsu' neda'?

Bubi'ë didza' Jesús, rë' lë':

—Cati' zi'a ulídzterë' li' Felipe, cati' ni' zu' zxan yag higo, blé'ida' li'.

⁴⁹ Ni'r bubí'ë didza' Natanael, rë' Lë':

—Bönni' Usëdi, Li' nacu' Zxi'në' Dios. Li' nacu' Nu gna be'i bunách Israel.

⁵⁰ Bubi'ë didza' Jesús, rë' lë':

—¿Réjlë'tsu', le gudxa' li': “Blé'ida' li' zxan yag higo”? Yugu' le zxöntër ca lë' ni hualé'inu'.

⁵¹ Lëzca' cni rë' lequë' Jesús, rnë':

—Le nactë rëpa' lbi'ili', glé'ili' nayálj luzxbá, len yugu' gbaz la'y queë' Dios ta'benë' len tu'huötjë' ga zoa' neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách.

2

Lni qui yöl-la' rutság na' guc lu yödz Caná

¹ Cati' chguc tsonn dza, guc lni qui yöl-la' rutság na' lu yödz Caná luyú Galilea, ati' zoanu ni' xnë'ë Jesús. ² Lëzca' zoa nu bulídz Jesús len yugu' bönni' uséd queë' djaquë' lni na'. ³ Cati' byadzj xisi uva li'jé', ni'r gudxnu Jesús xnë'ë, rnanu:

—Cutur dë xisi uva li'jé'.

⁴ Bubi'ë didza' Jesús, rë'-nu:

—Nguldau'. ¿Bizx quië rulidzu' neda'? Cutu ca' rdxini dza ulu'a lahui yöl-la' huac quia'.

⁵ Ni'r gudxn-në' bönni' huen dxin ta'gu'ë le tahuë' xnë'ë Jesús, rnanu: —Gul-gún yúgu'të le guië' lbi'ili'.

⁶ Nacuá' ni' xop yusu' guiój tu'gunë' dxin bönni' judío cati' tu'pá' cuinquë' ca nalëbcnë' tunë', len rúdzugac chop tsonn rë'ö nis tu tu yusu' na'. ⁷ Gudxë' yugu' bönni' huen dxin na' Jesús, rnë':

—Gul-dzá' nis yugu' yusu' ni.

Guludzé'ë nis yugu' yusu' na'. ⁸ Ni'r Jesús rë' lequë':

—Gul-gachi' na'a, len gul-tsjuá' lahuë' bönni' zoë' ra' yusu'.

Yjua'quë' na'. ⁹ Buyúë' chqui' nazxí' nis na' nuhuöác xisi uva bönni' na' zoë' ra' yusu', san cutu ráquibe'inë' gazx za'. Nözcne' bönni' huen dxin na' gláchë'ë nis na'. Ni'r bulidzë' bönni' utság në'ë bönni' na' zoë' ra' yusu', ¹⁰ len rë' lë':

—Zi'al tu'nödzejë' xisi uva nacr szxi' yúgu'të bönni', len cati' chgli'jë' szxöni, ni'r tu'nödzejë' le cunazxí'. Li', ga bdxintë na'a ben chi'u xisi uva nacr szxi'.

¹¹ Yöl-la' huac nac bë' ni benë' Jesús lu yödZ Caná luyú Galilea nac le rzu lau yugu' yöl-la' huac gunë'. Cni guc, bulu'ë lahui yöl-la' zxön queë', ati' gulayejlë'ë Lë' bönni' uséd queë'.

¹² Gdöd na' gyijë' Jesús yödZ Capernaum, dzagquë' Lë' xnë'ë len yugu' bönni' böchë'ë len yugu' bönni' uséd queë', ati' zian dza gulacu'ë Capernaum na'.

Rulatjë' Jesús lö'a gdau', rubijë' nup tun le cural-la' lun ni'

¹³ Cati' chzoa gdxin Lni Pascua cati' tu'spanë' bönni' judío ca benë' Dios, buslë' xuz xtau'quë' luyú Egipto, gyijë' Jesús Jerusalén. ¹⁴ Lu yödZ na' yajxaquë'ë Jesús dzö'ë lö'a gdau' bönni' túti'ë-ba' yugu' bëdx, len yugu' bö'cu' zxila', len yugu' budödau', böa' bëdx na' tu'dödcde'ë-ba' lahuë' Dios. Rö'quë' ca' ni' bönni' tu'tsë'ë dumí za' gdu'të yödZlyú. ¹⁵ Cati' blé'inë' lë ni Jesús, buzal-lë' yugu' du las le quindë' bunách na', ati' bulaguë'ë yúgu'të' ni'l lö'a gdau', len bulaguë'ë-ba' ca' ni'l yugu' bö'cu' zxila' len yugu' bëdx. Bësië' lu yu dumí quequë' bönni' na' tu'tsë'ë dumí, len brixë' yugu' blag quequë'. ¹⁶ Ni'r Jesús gudxë' bönni' na' túti'ë-ba' yugu' budödau', rnë':

—Gul-cúa ni yugu' lë ni. Cutu únili' yë'y lidxë' Xuzá'.

¹⁷ Ni'r yajneycnë' bönni' uséd queë' Jesús le nayúj lu guich la'y, rna: “Le rui'tsca ladxa'a lidxu', regui rla lãdxi'dau'hua'.”

¹⁸ Ni'r gulubi'ë didza' bönni' judío uná bë' nacu'ë ni', të' Jesús:

—¿Bizxa yöl-la' huac ului'inu' netu' le gac bë' dë lu na'u runu' yugu' lë ni?

¹⁹ Bubi'ë didza' Jesús, rë' lequë':

—Gul-quíndj gdau' ni, ati' tsonn dzaz uchisa' lei.

²⁰ Ni'r të' Lë' bönni' judío, ta'në':

—Gdu xopán iz gya' gdau' ni, ati' Li', çtsonn dzaz uchistsu' lei?

²¹ Gdau' na' bë'ë didza' qui Jesús nac la' cuinczë'. ²² Qui lë ni na', cati' bubanë' Jesús lu yöl-la' gut, yajneycnë' bönni' uséd queë' Jesús ca na' gnë', ati' gulayejlë'ë le nayúj lu guich la'y lenca' yugu' didza' bë'ë Jesús.

Jesús nunbë'ë yúgu'të bunách

²³ Cati' ni' zoë' Jesús Jerusalén, cati' rac Lni Pascua na', gulayejlë' Jesús bunách zian, le gulalé'inë' yugu' yöl-la' huac runë'. ²⁴ Cutu buzxöni lãdxë'ë lequë' Jesús, le núnbë'czë' yúgu'të bunách. ²⁵ Cutu naquinnë' Jesús

nu quixjöi' Lè' ca nacgac bunách, le nözcznè' Lè' le yu'u icj ládxi'dau'gac bunách.

3

Jesús len Nicodemo

¹ Nicodemo, bönni' gdau' fariseo, nabáblenè' yugu' bönni' judío uná bē'.
² Chdzö'l bidē' ga zoē' Jesús bönni' ni, len rē' Lē':

—Bönni' Usēdi. Ráquibe'itu' nasölē'ē Li' Dios quiē usēdnu' netu'. Cutu sáqui'nē' bönni' gunē' yöl-la' huac nacgac bē' ca nacgac le cni runu' Li' chqui' cuzóalenē' lē' Dios.

³ Bubi'ē didza' Jesús, rē' lē':

—Le nactē rēpa' li', nu cugálj leyúbl, cutu ca' gle'i latj ga ni' rna bē'ē Dios.

⁴ Gnabnē' Lē' Nicodemo, rnē':

—¿Nacxcz sáqui'nē' bönni' galjē' leyúbl cati' chnaquē' bönni' gul? ¿Naru' huactsa u'ē leyúbl lē'nu xnē'ē, ati' galjē' yetú?

⁵ Bubi'ē didza' Jesús, rē' lē':

—Le nactē rēpa' li'. Nu bönni' cugaljē' ni'a qui nis len ni'a queē' Dios Bō' La'y, cutu gac tsaziē' ga rna bē'ē Dios. ⁶ Nu na' nalj lu ni'a lu na' bunách, bunáchz nac, san nu nalj ni'a queē' Dios Bō' La'y, Bō' La'y nabani nu na'.
⁷ Cutu ubannu' le rēpa' li', run bayúdx galju' leyúbl. ⁸ Gáti'tēz reycj bō', ati' ryönnu' rnē bō' na', san cutu nöznu' gazx za', o gazx zeaj. Lēzca' cni rac quegac nup naljgac ni'a queē' Dios Bō' La'y.

⁹ Ni'r gnabnē' Jesús Nicodemo, rnē':

—¿Nacxcz gac lē ni'?

¹⁰ Bubi'ē didza' Jesús, rē' lē':

—¿Rusédtsanu' li' bunách Israel, len cutu nöznu' yugu' lē ni'? ¹¹ Le nactē rēpa' li', le nözitu' rui'itu' didza' qui, len le blé'itu' runtu' lna' lau qui, san cutu rzi' lu na'li' lē na' runtu' lna' lau. ¹² Chqui' cutu réjlē'li' neda' cati' rui'lēna' lbi'ili' didza' ca nac le rac yödzyú ni, ¿nacxcz gac tséjlē'li' chqui' gyēpa' lbi'ili' le tac yehua' yubá?

¹³ Gatga grenē' bönni' yehua' yubá, san tuza' neda', Bönni' Nuhuöaquē' Gdu Bunách, bötja' bruja' yehua' yubá, ati' zoacza' ni' yehua' yubá. ¹⁴ Ca na' benē' Moisés lu latj ca'z, buchisē'-ba' bēl náquiniba' guia, budé'ē-ba' lē'i yag, lēzca' cni run bayúdx gac quia' neda', Bönni' Nuhuöaquē' Gdu Bunách, luchisē' neda' xtsa'. ¹⁵ Cni gac quia', cui la'nít yúgu'tē nup la'yejlē' neda', san gata' quequē' yöl-la' na'bán gdu.

Dios nadxi'itsquinē' bunách yödzyú

¹⁶ Le bdxí'itsquinē' bunách yödzyú Dios, budödē' la'z dui Zxi'nē', cui la'nít yúgu'tē nup la'yejlē' Lē', san gata' quequē' yöl-la' na'bán gdu. ¹⁷ Dios bsölē'ē Zxi'nē' yödzyú ni, clég quiē gchuguē' quegac bunách yödzyú ni, san quiē lulá bunách yödzyú ni ni'a queē' Lē'.

¹⁸ Nu bönni' réjlē'ē Lē', Zxi'nē' Dios, cutu ca' narugu queē', san bönni' curejlē'ē Lē', chnarugu queē', le cutu réjlē'ē Lē', la'z dui Zxi'nē' Dios. ¹⁹ Qui lē ni na' chnarugu quegac bunách, le bdxinē' yödzyú ni Bönni' na' naquē' yení', san glunr zxön le nac chul xöhui' bunách ni ca le glunē' zxön Bönni' na' naquē' yení', le nacgac xöhui' le tunē'. ²⁰ Cutu rdzag ládxi'quē' yení' yúgu'tē bönni' tu'ē dō', len cutu djaquē' lu yení', cui gla' lahui' le tunē'. ²¹ Rdxin lu yení' nu run le nac gdu'tē li quiē gac bē' nungac ni'a queē' Dios le run nu na'.

Ru'ë didza' ca nac queë' Jesús Juan, bönni' ruquilë' bunách nis

²² Gdöd na', gyéajlenë' bönni' da'quë' Lë' Jesús, guladxinë' luyú Judea, ati' ni' gzóalenë' lequë', tu'quilë' bunách nis. ²³ Lëzca' ruquilë' bunách nis Juan ga nazí' lei Enón, gal-la' ga dë yödz Salim, le dë ni' nis zil. Latj na' ta'dxín bunách len ta'díl nis. ²⁴ Rac cni' zí'atël cati' zí'a gdzunë' lidx guia Juan na'.

²⁵ Ni'r gulazú lauquë' la'quë' bönni' da'quë' Juan ta'díl-lenë' bönni' judío didza' ca nac qui yöl-la' rupá' cuini qui gdau'. ²⁶ Guladxinë' ga zoë' Juan len tē' lē':

—Bönni' usëdi. Byutsca'. Ruquilë' bunách nis bönni' na' gzóalenë' li' yetslá'a yegu Jordán, bönni' na' benu' lna' lau queë', ati' ta'dxín ga zoë' yúgu'të bunách.

²⁷ Ni'r bubí'ë didza' Juan, rē' lequë':

—Cutu bi dë lu nē'ë bönni', chqui' Dios cutu nudödë' lei lu nē'ë. ²⁸ Byöniczli' lë na' bena' lna' lau, gnia': "Cutu naca' neda' Cristo", san Dios nasölë'ë neda' quíxjöi'da' bunách zí'a zē'ë Lë'. ²⁹ Bönni' na' rzi'ë-bi' bi'i ngul rutság na'bi' naquë' bönni' rutság nē'ë, san böchi' lzē'ë bönni' rutság nē'ë, len dzaguë' lē', ruzë' naguë' didza' ru'ë, len rudzijnë' le ryönnë' didza' ru'ë bönni' rutság nē'ë. Lëzca' cni, rudzjtsquida' neda' le rac cni lë ni. ³⁰ Run bayúdx gacrë' blau ca' Cristo, san neda', run bayúdx gacra' cuidi'z.

Nu za' zaca' yehua' yubál

³¹ Gnë' ca' Juan:

—Bönni' na' zē'ë zaca' xtsa'l náctërë' blau ca yúgu'të bunách. Bönni' naquë' bunách yödzlyú ni, qui yödzlyú ni naquë', len ru'ë didza' qui le rac yödzlyú ni, san Bönni' na' zē'ë zaca' yehua' yubál náctërë' blau ca yúgu'të bunách. ³² Bönni' ni runë' lna' lau qui le blé'inë' len le byönnë', san nutu nu rzi' lu nē'i le runë' lna' lau. ³³ Núti'tëz bönni' rzi' lu nē'ë lë na' runë' lna' lau, bönni' ni rulu'ë lahui rejlä'ë nac gdutë li didza' ru'ë Dios. ³⁴ Bönni' na' nasölë'ë Dios, didza' queë' Dios ru'ë, le nuzöë' Dios gdu ladxë'ë lu Bönni' na' Dios Bë' La'y. ³⁵ Dios Xuz nadxi'inë' Zxi'në', ati' yúgu'të le dë chnudödë' lu nē'ë Zxi'në' na'. ³⁶ Nu bönni' rejlä'ë Dios Zxi'n, dë yöl-la' na'bán gdu queë', san bönni' curejlä'ë Dios Zxi'n, cutu gdél-li'në' yöl-la' na'bán na', san nabaguë'ë zxguia' lahuë' Dios bönni' na'.

4

Jesús ru'lenë'-nu didza' ngul Samaria

¹ Gulayönnë' bönni' gdau' fariseo ca na' da'gac Jesús zianr bunách ca da'gac Juan, ati' ruquilë' ca' nis zianr bunách ca ruquilë' nis Juan. ² Cutu ruquilë' bunách nis Jesús, san tu'quilë' bunách nis bönni' uséd queë'. ³ Cati' gúquibe'inë' lë ni Jesús, buzë'ë luyú Judea, zijë' leyúbl luyú Galilea.

⁴ Ga ni' zijë', run bayúdx tödë' luyú Samaria. ⁵ Cni' guc, bdxinë' Jesús tu yödzdau' luyú Samaria, nazí' lei Sicar, gal-la' ga dë yu na' bunödzjé' Jacob queëbi' José queë' dza ni'të. ⁶ Latj na' zoa tu yeru nis nachö'në' ga rë' Jacobo na'. Cati' bdxinë' ni' Jesús, grö'ë ra' yeru nis na' le yajxáqui'në' yu'ë nöz. Guc gdu huagbídz. ⁷ Ni'r bdxinnu ni' ngul Samaria quië si'nu nis. Jesús ré'-nu:

—Benn le gui'ja'.

⁸ Tuzë' zoë' Jesús le chzjaquë' bönni' uséd queë' lu yödz zajxi'quë' le lahuë'. ⁹ Ni'r rënu Jesús ngul Samaria na', rnanu:

—¿Rnábtsanu' neda' le gui'ju', len nacu' bönni' judío? Neda' ni naca' ngul Samaria.

Cni gnanu le cutu ta'dzág dxi'a bunách Samaria len bunách judío.

¹⁰ Bubi'ë didza' Jesús, rë'-nu:

—La'naru' núnbë'u le runödzejë' Dios, len nuzxa na' rë li: “Benn le gui'ja”, li' gnabu' ati' Lë' gunnë' quiu' nis runn yöl-la' na'bán.

¹¹ Ni'r rënu Lë' ngul na', rnanu:

—Bönni', cutu nu'u le cuájaju' nis, ati' yeru nis ni, dxi'tër rö'. ¿Gazx dë nis na' runn yöl-la' na'bán? ¹² ¿Naru' náctërtsu' Li' zxon ca xuzru' gul gdöd Jacob, bönni' ni' bennë' queëtu' yeru nis ni, ga ni gzxi'ë nis gu'ë, len gli'jbi' ca' zxi'në', len glë'jba' ca' böa' bëdx queë'?

¹³ Bubi'ë didza' Jesús, rë'-nu:

—Núti'tëz nu gui'j nis ni, leyúbl ubídx nis, ¹⁴ san nu gui'j nis na' unödza' neda', cutur gbídx icj ládxi'dau'huë', le unödza' queë' nis na' gac lu icj ládxi'dau'huë' ca tu ga ralj nis, le güi' queë' yöl-la' na'bán gdu.

¹⁵ Ni'r rënu Lë' ngul na', rnanu:

—Bönni', benn quia' nis na', quië cutur ubídxa', len cutur duxi'a nis ni.

¹⁶ Jesús rë'-nu:

—Gyeaj, yajlidzë' bönni' quiu', ati' huödu' ni.

¹⁷ Bubi'ínu didza' ngul na', rënu Lë':

—Cutu nu zoa bönni' quia'.

Ni'r Jesús rë'-nu:

—Ca nacz rnau', “cutu nu zoa bönni' quia'”, ¹⁸ le chgzóalenu' gayu' bönni', ati' bönni' na' zóalenu'-në' na'a, cutu naquë' bönni' quiu'. Didza' ni ru'u, ca nacz rnau'.

¹⁹ Ni'r rënu Lë' ngul na', rnanu:

—Bönni', runi neda' nacu' bönni' ru'ë didza' uláz queë' Dios. ²⁰ Gulayíj ládxi'quë' Dios xuz xtau'ru' lu gui'a ni, san rnalí' lbi'íli' Jerusalén nac ga ral-la' la'yíj ládxi'gac Dios bunách.

²¹ Jesús rë'-nu:

—Ngul, gyejlë' neda'. Za' dza cati' tsej ládxi'li'-në' Dios Xuz zal-la' cutu dusoali' guí'adau' ni, len cutu tsajsoali' Jerusalén. ²² Lbi'íli' rej ládxi'li' Nu cu núnbë'li', san netu' núnbë'tu' Nu na' rej ládxi'tu', le benë' queë' Dios gla' lahui yöl-la' ruslá ni'a quequë' bönni' judío. ²³ Na'a, za' dza, len chrdxin dza na', cati' nup le nactë ta'yíj ládxi'gac Dios, la'yíj ládxi'quë' Lë', zóalenë' lequë' Dios Bö' La'y len le nac gdutë li, le rë'nnë' Dios Xuz lacquë' queë' bönni' la'yíj ládxi'quë' Lë' cni. ²⁴ Dios naquë' Bö', ati' nup ta'yíj ládxi'gac Lë', run bayúdx la'yíj ládxi'quë' Lë', zóalenë' lequë' Dios Bö' La'y len le nac gdutë li.

²⁵ Ni'r rënu Lë' ngul na', rnanu:

—Nözda' ral-la' guidë' Mesías, Bönni' na' lë' Cristo. Cati' guidrë' Lë' quíxjöi'në' rë'u yúgu'të.

²⁶ Jesús rë'-nu:

—Lëczë', ruí'lenë' li' didza'.

²⁷ Ractë cni guludxinë' bönni' uséd queë' Jesús, ati' gulubannë' le ruí'lenë'-nu ngul didza', san cutu burúguinë' gnabnë' Lë' nitüë', cugnë': “¿Bizxa rnabnu' lënu?” o: “¿Bizxa didza' ruí'lenu'-nu?” ²⁸ Ni'r buca'nnu ni' xchö'nu ngul na', ati' böajnu la' yöd, zjödixnu nup nacuá' ni', ²⁹ rnanu:

—Gul-dá, glé'íli'-në' bönni' gudxë' neda' yúgu'të le chnuna'. ¿Naru' cunactsë' Lë' Cristo?

³⁰ Ni'r gularúj bunách yödź na', guladxiné' ga zoë' Jesús.

³¹ Tsal ni' zhuöjnu ngul na', glunë' bayúdx bönni' uséd queë' Jesús, tē' Lē':

—Bönni' Usëdi, gdagu.

³² Jesús rē' lequë':

—Dē tu le rahua', le cunözili'.

³³ Ni'r gulanabi lza'quë' tuë' yetüë' bönni' uséd queë', ta'nē':

—¿Nuzxa chdgua'tsa le gdahuë'?

³⁴ Ni'r Jesús rē' lequë':

—Le nabánida' nac guna' ca rē'nnë' Xuza' nasölë'ë neda', len udx guna' xchinë'. ³⁵ Cni rnali' lbi'ili': "Yetáp beo' huadxín dza lapru'." Neda' rēpa' lbi'ili': Gul-chís lauli' uyuli' bunách nacgac ca gap naduzgac, le chnabidxgac quië tsajlapru'. ³⁶ Bönni' na' rlapë' rzi'ë lazxië', ati' lē na' rlapë' bönni' na', nac quië gata' quegac bunách yöl-la' na'bán gdu, quië gac ludziji tsaxzón nu raz len nu rlap. ³⁷ Nac gdutë li lē na' rna cni: "Tu nu raz, len yetü nu rlap." ³⁸ Neda' bsöla'a lbi'ili' tsajlapli' ga cutu guzli'. Glun dxin glaz bunách yubl, ati' lbi'ili' ruzi'li' xbey dxin na' nunquë'.

³⁹ Gulayejlë'ë Jesús zian bunách Samaria nacua' yödź Sicar na' ni'a qui xtídza'nu ngul na', bennu lna' lau queë', gnanu: "Gudxë' neda' yúgu'ttē le chnuna'." ⁴⁰ Cati' guladxiné' bönni' Samaria ga ni' zoë' Jesús, gláta'yuë' lahuë' ugá'nlenë' lequë'. Yechóp dza buga'nē' ni' Jesús. ⁴¹ Cni guc, gulayejlë'ë Lē' ziantërë' ca' bönni' ni' ni'a qui didza' bë'ë Jesús. ⁴² Ni'r glë'-nu ngul na' bönni' ni', ta'nē':

—Na'a réjlë'tu' Lē', clëgz ni'a qui didza' bë'u li', san lēzca' le byönitu' Lē' netu', len nözitu' le nactë naquë' Cristo, Nu ruslá bunách yödźlyú, bönni' ni.

Ruünë' Jesús zxi'në' tuë' bönni' dē lu nē'ë

⁴³ Yechóp dza ca', buzë'ë Jesús luyú Samaria, zijë' luyú Galilea. ⁴⁴ Cni benë', le gdíxjö'ë Léczë' Jesús, gnë': "Cutu tun ba la'n bönni' ru'ë didza' uláz queë' Dios, bunách uláz queë'." ⁴⁵ Cati' bdxinë' Jesús luyú Galilea, glunë' Lē' ba la'n bönni' Galilea na' le yjaquë' ca' Jerusalén cati' guc Lni Pascua len gulalé'inë' le benë' ni' Jesús.

⁴⁶ Ni'r böjë' Jesús yödź Caná luyú Galilea, ga ni' benë' ga böac xisi uva nis. Lu yödź Capernaum na' zoë' bönni' dē lu nē'ë uláz queë' bönni' rna bë'ë, ati' ré'ibi' bi'i bönni' queë' bönni' na' dē lu nē'ë. ⁴⁷ Cati' byönnë' bönni' ni chbuzë'ë Jesús luyú Judea len budxinë' luyú Galilea na', ni'r gyijë' ga na' zoë' Jesús, len gúta'yuë' lahuë' guidë' lidxë', duhuenë'-bi' bi'i bönni' queë' na', le chraqui gatbi'. ⁴⁸ Ni'r Jesús rē' lē':

—Cutu ca' tséjle'li' chqui' cutu glé'ili' le nacgac bë' len yugu' yöl-la' huac guna'.

⁴⁹ Ni'r gudxë' Jesús bönni' na' dē lu nē'ë uláz queë' bönni' rna bë'ë, rnë':

—Bönni', dia'të qui nadxi gatbi' bi'i quia'.

⁵⁰ Ni'r Jesús rē' lē':

—Böaj lidxu'. Nabanbi' bi'i quiu'.

Gyejle'ë didza' bë'ë Jesús bönni' ni, ati' zhuöjë'. ⁵¹ Tsal ni' yu'ë nöz zhuöjë', duxi'gal-la'quë' lē' bönni' huen dxin queë' ati' gulaguúxjö'i'nē' lē', ta'nē':

—Nabanbi' bi'i quiu'.

⁵² Gnabnë' lequë' bat cal gzu lau ruhuöác ládxi'bi'. Tē' lē':

—Ba'y, gdu huagbídź, burúj tu xla yu'ubi'.

⁵³Ni'r gúquibe'inè' xuzbi' bi'i na', böacbi' cati' ni' bë'lenè' lè' didza' Jesús, gudxè' lè': "Nabanbi' bi'i quiu'." Qui lè ni na' gyejlè'è Jesús ati' gulayejlè' ca' Lè' bunách nacuá' lidxè'.

⁵⁴Yöl-la' huac ni nac le buróp benè' Jesús cati' ni' zoè' luyú Galilea, gdöd buzè'è luyú Judea.

5

Ruúnè' Jesús bönni' nacu'nè' bin ga nazi' lei Betesda

¹Gdöd guc lè ni, guc lni quequè' bönni' judío, ati' gyijè' Jesús Jerusalén. ²Lu yödz na', gal-la' ga tu'ú'uba' bö'cu' zxila', dè tu pil nis zxön, nazi' lei Betesda lu didza' hebreo, len nacuá' gayu' nchil don qui. ³Yugu' nchil na' dèquè' zian bönni' té'inè', bönni' nachúl lauquè', len bönni' cuta'zè'è, len bönni' nacu'nquè' bin. Ta'bözè' bat cal utá cuini nis na'. ⁴Cni rac, le ruhuötjè' tu chi'i hueaj gbaz la'y queè' Dios, ryaziè' lu nis na', len rutè' nis na'. Huöactè' ca nac bíti'tèz guidzhuè' rac queè' bönni' tsajtsu'è zi'al lu nis na' cati' rutá cuini. ⁵Zoè' ni' bönni', chguc chizxunu' uruá' iz ré'inè'. ⁶Cati' blé'inè' dè' ni' bönni' huè' na' Jesús, len ráquibe'inè' chguc zian iz ré'inè', gnabnè' lè', rnè':

—¿I ré'nnu' huöacu'?

⁷Bubi'è didza' bönni' huè' na', rè' Jesús:

—Bönni', nutu nu zoa cu'u neda' lu nis na' cati' rutá cuini. Tsal zija' neda', ryaziè' bönni' yubl zi'al ca neda'.

⁸Jesús rè' lè':

—Gyasch. Bua' le deynu', len gzè'i.

⁹La' böactè' bönni' na', ati' bu'è le gúti'nè' len gzè'è. Dza na' rac cni nac dza la'y quequè' bönni' judío. ¹⁰Ni'r glè' bönni' na' nuhuöaquè' bönni' judío uná bë', ta'nè':

—Dza la'y nac na'a. Cutu ral-la' u'u le ráti'nu'.

¹¹Bubi'è didza' bönni' na', rè' lequè':

—Gudxczè' neda' bönni' na' bunè' neda', gnè': "Bua' le deynu' len gzè'i."

¹²Ni'r gulanabnè' lè', ta'nè':

—¿Nuzxa na' gudx cni li': "Bua' le deynu' len gzè'i"?

¹³Cutu nöznè' nuzxa na' bönni' na' nuhuöaquè', le chbuzè'è Jesús latj ni' le nacuá' ni' bunách zian. ¹⁴Gdöd guc lè ni, yajxaquè'è bönni' na' Jesús ga nac nchil gdau', ati' rè' lè':

—Byutsca'. Chböacu'. Cutur gunu' dul-la', cui gac quiu' tu le nacr zi' ca lè na' guc quiu'.

¹⁵Gyijè' bönni' na', yajtíxjöi'nè' yugu' bönni' judío uná bë' Jesús na' bunè' lè'. ¹⁶Qui lè ni na' gulabía ládxi'què' Jesús bönni' judío uná bë' len glè'nnè' ludöddè' Lè', le runè' yugu' lè ni cati' nac dza la'y quequè'.

¹⁷Bubi'è didza' Jesús, rè' lequè':

—Zuxa' na'atè runè' dxin, ati' neda' ca' runa' dxin.

¹⁸Qui lè ni na' glè'nrnè' bönni' judío uná bë' ludöddè' Jesús, clègz le gditsjè' zxba qui dza la'y quequè', san lèzca' le gnè' naquè' Dios Xuzczè', ati' cni nac nun cuinè' tuz ca naquè' Dios.

Yöl-la' uná bë' dè lu nè'è Zxi'nè' Dios

¹⁹Ni'r bubí'è didza' Jesús, rè' lequè':

—Le nactè rèpa' lbi'ili'. Cutu bi gac guna' neda', Zxi'nè' Dios, racz quia' san tuz lè na' rlé'ida' runè' Dios Xuz. Yúgu'tè le runè' Dios Xuz, lèzca' cni

runa' neda', Zxi'nè'. ²⁰ Dios Xuz nadxi'inè' neda', Zxi'nè', len rului'inè' neda' yúgu'tè le runè', ati' yugu' le zxöntèr ca lè ni ului'inè' neda', le lun ga ubánili' lbi'ili'. ²¹ Ca na' runè' Dios Xuz, ruspanè' nup natgac, len ruhué'è quequè' yöl-la' na'bán, lèzca' cni runa' neda', Zxi'nè', runódzja' quegac bunách yöl-la' na'bán ca rë'nczda'. ²² Nutu nu rbequi xbeynè' Dios Xuz, san chnudödè' lu na'a neda', Zxi'nè', yúgu'tè yöl-la' uná bè' cuequi xbeyda' bunách. ²³ Cni nac quiè lun ba la'n neda', Zxi'nè', yúgu'tè bunách ca na' tun ba la'n Dios Xuz. Nu cu run ba la'n neda', Zxi'nè', cutu run ba la'n Dios Xuz, nasölè'è neda', Zxi'nè' na'.

²⁴ 'Le nactè rëpa' lbi'ili'. Dè yöl-la' na'bán gdu queè' bönni' ryönnè' didza' ru'a len rejlé'è Dios Xuz na' nasölè'è neda', ati' cutu grugu queè', san naquè' ca nu chnubán lu yöl-la' gut le chdè yöl-la' na'bán gdu queè'. ²⁵ Le nactè rëpa' lbi'ili', za' dza, len chrdxin dza na', cati' la'yöni chi'a neda', Zxi'nè' Dios, nup chnatgac, ati' nup la'yöni xtidza'a len lun ca rna, huöata' yöl-la' na'bán quequè'. ²⁶ Ca na' dè lu në'è Dios Xuz unödzejè' quegac bunách yöl-la' na'bán, lèzca' cni benè' ga dè lu na'a neda', Zxi'nè', unödzja' quegac bunách yöl-la' na'bán. ²⁷ Lèzca' cni budödè' lu na'a yöl-la' uná bè' cuequi xbeyda' bunách, le naca' Bönni' Nuhuöaquè' Gdu Bunách. ²⁸ Cutu ubánili' ca nac lè ni, le huadxín dza cati' la'yöni chi'a yúgu'tè nup chnatgac, ²⁹ len lurúj yeru ba. Lubán nup na' glun le nac tsahui', huöata' quequè' yöl-la' na'bán, san nup na' glun le cunác, lubán, ati' grugu quequè' latiè' tsaz.

Le nac bè' le naquè' Jesús

³⁰ Gnè' ca' Jesús:

—Cutu bi gac guna' la' neda'z. Ca nac le ryönda' rè' neda' Xuza', cni rbequi xbeyda', ati' ca na' rbequi xbeyda' nac tsahui', le cutu runa' ca rë'nczda' neda', san ca rë'ncznè' Xuza' nasölè'è neda', runa'. ³¹ Chqui' neda' runa' lna' lau qui la' cuincza', cutu nac lsaca' lè na' runa' lna' lau. ³² Zoa Nu yubl Nu run lna' lau quia' neda', Lè' Xuza', ati' nözda' nac lsaca' le runè' lna' lau quia'. ³³ Lbi'ili' bsöla'li' bönni' yajnabcnè' Juan, ati' lè na' benè' lna' lau quia' nac gdu'tè li. ³⁴ Neda' cutu naquinda' nu bönni' gunè' lna' lau quia', san ru'a didza' ni quiè ulali'. ³⁵ Guc ca tu gui' yör didza' bë'è Juan na', le gyegui len buzení', ati' lbi'ili', tu chi'z bdzag ládxi'li' uzi'li' xbey yení' queè'. ³⁶ Na'a, zoa le run lna' lau quia' neda' le nacr gdu ca lè na' benè' lna' lau quia' Juan. Yugu' le budödè' lu na'a guna' Dios Xuz, la' leyz na' runa', ati' yugu' lè na' runa', tun lna' lau quia', len nacgac bë' bsölè'è neda' Dios Xuz. ³⁷ Lèzca' runè' lna' lau quia' Dios Xuz nasölè'è neda'. Gatga byönili' chi'è, len gatga blé'ili' lahuè', ³⁸ len cutu nazi' lu na'li' xtidzè'è, le cutu réjlè'li' neda', nu na' bsölè'è. ³⁹ Rusèdli' le nayúj lu guich la'y, le ráquili' huata' queèli' yöl-la' na'bán gdu ni'a qui lè na' nayúj lu guich la'y, ati' lè na' nayúj lu guich run lna' lau quia' neda'. ⁴⁰ Cutu rë'nili' guidli' quia' neda' quiè gata' queèli' yöl-la' na'bán.

⁴¹ 'Cutu rguilja' yöl-la' ba la'gú'u neda' bunách. ⁴² Neda' núnbè'a lbi'ili', len nözda' cutu nadxi'ili'-nè' Dios. ⁴³ Bdxina' ni uláz queè' Dios Xuz, ati' lbi'ili' cutu rzi' lu na'li' neda', san chqui' huadxín nu yubl nu guid racz qui, bönni' na' si' lu na'li'. ⁴⁴ ¿Nacxcz gac tséjlè'li' Dios chqui' rzi'li' yöl-la' run zxön qui lza'li' tuli' yetuli', len cutu rguiljli' yöl-la' run zxön na' za' lu në'è la'z dui Dios? ⁴⁵ Cutu uzóa icjli' uquía' lbi'ili' lahuè' Xuza'. Nu na' uquí lbi'ili' nac lèczè' Moisés, bönni' na' ruzxöni ládxi'li'-nè', zal-la'

gutië' dza ni'të. ⁴⁶ La'naru' réjlë'li'-në' Moisés, tséjlë'li' ca' neda', le buzujë' Moisés lu guich ca nac quia' neda'. ⁴⁷ Na'a, ¿nacxcz gac tséjlë'li' didza' ru'a neda' chqui' cutu réjlë'li' yugu' le buzujë' lu guich Moisés?

6

Rugahuë' Jesús zianr ca chián gayuá' bunách

¹ Gdöd guc lë ni, gyijë' Jesús yetslá'a Nis Zxön Qui Galilea, nazí' lei ca' Nis Zxön Queë' Tiberias. ² Yajnaugac Jesús bunách zian le gulale'i yugu' yöl-la' huac benë', bunë' bönni' té'inë'. ³ Ni'r grenë' Jesús, gyijë' ga nac tu lu guí'adau', ati' ni' grö'lenë' yugu' bönni' uséd queë'. ⁴ Chzoa gdxin Lni Pascua cati' tu'spanë' bönni' judío ca benë' Dios, bubijë' luyú Egipto xuz xtau'quë'. ⁵ Cati' bchis lahuë' Jesús len blé'inë' bunách zian za'c ga zoë', ni'r rë' Felipe:

—¿Gazx tsjǒ'uru' yöt xtil lagu bunách zian ni?

⁶ Cni gnë' Jesús quië si' bë'ë Felipe na', le nözcznë' Lë' nac gunë'. ⁷ Bubi'ë didza' Felipe, rnë':

—La'naru' si'ru' yöt xtil lazxjru' qui gdu xunu' beo', cutu gaqui láti'dau' hueaj lagu bunách zian ni.

⁸ Ni'r rë' Jesús bönni' uséd queë', lë' Andrés, böchë'ë Simón Pedro, rnë':

⁹ —Ni zoabi' bi'i bönni', nua'bi' gayu' yöt xtil náquini zxoá' cebada, len chopba' bö' cuídi'dau'. ¿Naru' huáqui'tsa ugagu cáti'ga zian bunách le dau' ni?

¹⁰ Ni'r Jesús rë' lequë':

—Gul-gún ga la'bǒ' lyu bunách zian ni.

Latj na', szxöni rö' daca', ati' ni' gulabö'ë gdu ca chián gayu'ë bönni'. ¹¹ Ni'r gdel-lë'ë Jesús yöt xtil na'. Cati' chgudxë' Dios: “Xclenu’”, gdisië' lei quequë' bönni' uséd queë', ati' lequë' gulaguisië' lei quegac yúgu'të nup na' rö'gac lu daca' ni'. Lëzca' cni glunë' quecba' bö' cuídi'dau' na', ati' glahuë' tsa glë'nnë' lahuë'. ¹² Cati' chguluhuö'ljnë', rë' yugu' bönni' uséd queë' Jesús, rnë':

—Gul-túb le bizxj naga'ngac, cui lac ditj.

¹³ Gulutubë' ca', ati' guludzé'ë chinnu bdó'adau' le bizxj quegac gayu' yöt xtil náquini zxoá' cebada na', le gulugá'n quequë' bönni' na' glahuë'.

¹⁴ Cati' gulalé'inë' bönni' ni' yöl-la' huac na' benë' Jesús, ta'në':

—Le nactë bönni' ni naquë' bönni' na' ru'ë didza' uláz queë' Dios, bönni' na' ral-la' guidë' yödzyú ni.

¹⁵ Le ráquibe'inë' Jesús tè'nnë' la'chë'ë Lë' bayúdx quië lunë' ga gna bé'inë' lequë', qui lë ni na' buzë'ë ni', zijë' tuzë' tu lu gui'a.

Rzë'i ni'ë Jesús lu nis zxön

¹⁶ Cati' chza' ral, yjaquë' bönni' uséd queë' Jesús, guladxinë' ra' nis zxön. ¹⁷ Ni' gulabenë' tu lë'i bárcodau', zjaquë' ta'dödë' lu nis zxön na', quië ludxinë' Capernaum. Chnac chul ati' Jesús cutu rdxíninë' ga na' nacu'ë. ¹⁸ Gzu lau reycj bö' bdu' lu nis zxön na', ati' ryas rdxia nis na'. ¹⁹ Cati' chgulusë'ë bárcodau' na', gza' le nac tsa rza'ru' tu hora, ni'r gulalé'inë' Jesús rzë'i ni'ë lu nis zxön na', len zë'ë rbiguë'ë ga na' zeaj barco na', ati' gladxi guladzöbnë'. ²⁰ Ni'r Jesús rë' lequë':

—Néda'cza'. Cutu gádxili'.

²¹ Ni'r len yöl-la' rudziji quequë' guluguel-lë'ë Lë' lë'i bárcodau' na', ati' la' bdxintë bárcodau' na' lu yu bidx ga ni' zjaquë'.

Tu'guilj Jesús bunách zian

22 Dza buróp ni', gláquibe'i bunách zian na' naga'ngac yetslá'a nis zxön bdxin ni' tuz bárcodau' ati' Jesús cutu grénlenè' yugu' bönni' uséd queë' lè'i bárcodau' na', san légaczè' na' yjaquè'. 23 Ni'r gularúj yela'gac bárcodau' lu yödZ Tiberias, ati' guladxín tu latj dè gal-la'z ga ni' glahuè' yöt xtil cati' ni' Xanru' Jesús gudxè' Dios: “Xclenu’”, qui. 24 Le gulalé'inè' cutur zoë' ni' Jesús len cutu nacu'è ni' bönni' uséd queë', qui lè ni na' gulabenè' lè'igac bárcodau' na', yjaquè' Capernaum, tu'guiljé' Jesús.

Naquè' Jesús yöt xtil nabánigac tsaz bunách

25 Cati' guladxín bunách zian na' yetslá'a nis zxön na', yajxáca'què' Jesús, len tè' Lè':

—Bönni' Usèdi, ¿batx bdxinu' ni'?

26 Bubi'è didza' Jesús, rè' lequè':

—Le nactè rëpa' lbi'ili': Ruguilji' neda', clèg le blé'ili' yugu' yöl-la' huac bena', san le gdáguli' yöt xtil ni' len böljli'. 27 Gul-gún dxin, clèg quiè si'li' la' huagu rdöd qui, san quiè si'li' la' huagu na' uga'ntecz, len runn yöl-la' na'bán gdu. Lè ni la' huagu gunna' queëli' neda', Bönni' Nuhuòaquè' Gdu Bunách, le bulu'è lahui Xuza' Dios naca' Zxi'nè'.

28 Ni'r gulanabnè' Lè', ta'nè':

—¿Bizxa run bayúdx guntu' quiè guntu' le rdzag ladxè'è Dios?

29 Bubi'è didza' Jesús, rè' lequè':

—Lè ni le rdzag ladxè'è Dios, quiè tséjlè'li' neda', naca' nu bsölè'è Lè'.

30 Ni'r gulanabnè' Lè', ta'nè':

—¿Bizxa le nac bè' runu', le glé'itu' quiè tséjlè'tu' Li'? ¿Bizxa yöl-la' huac runu'? 31 Glahuè' xuz xtau'ru' yöt xtil nazí' lei maná lu latj ca'z, ca nayúj lu guich la'y, rna: “Yöt xtil qui yehua' yubá bè'è quequè' Moisés, glahuè'.”

32 Bubi'è didza' Jesús, rè' lequè':

—Le nactè rëpa' lbi'ili': Clèg Moisés na' bennè' queëli' yöt xtil qui yehua' yubá, san Xuza' Dios runnè' queëli' yöt xtil gdu qui yehua' yubá. 33 Yöt xtil na' runnè' quegac bunách Dios naca' neda', lè na' bruj yehua' yubá len runödZj quegac bunách yödZlyú ni yöl-la' na'bán.

34 Ni'r tè' Lè':

—Xan, benntecz queëtu' yöt xtil na'.

35 Jesús rè' lequè':

—Neda' naca' yöt xtil nabánigac tsaz bunách. Nu za'len neda', huölj gdze'i tsaz nu na' le nac queë' Dios, ati' nu tsejlè' neda', chnè'j tsaz le nac queë' Dios. 36 Nac ca na' chgudxcza' lbi'ili', zal-la' rlé'ili' neda', cutu ca' réjlè'li' neda'. 37 Yúgu'tè nup na' runnè' quia' Xuza', lid quia', ati' nup na' lid quia', cutu usá'gaca'-nè'. 38 Cni nac, le bötja' bruja' yehua' yubá, clèg quiè guna' ca rè'nda' néda'cza', san quiè guna' ca rè'nnè' Dios Xuz, nasölè'è neda'. 39 Lè ni le rè'nnè' Xuza' nasölè'è neda', rè'nnè' cutu unitia' nitú nup na' bennè' quia', san uspana' lequè' dza udx. 40 Lè ni le rè'nnè' Dios Xuz nasölè'è neda', rè'nnè' gata' yöl-la' na'bán quequè', yúgu'tè nup na' la'le'i neda', Zxi'nè', len la'yéjlè'è neda', ati' neda' uspana' lequè' dza udx na'.

41 Ni'r gulanè' queë' Jesús bönni' judío uná bè' le gnè': “Neda' naca' yöt xtil na' bötj, bruj yehua' yubá.” 42 Qui lè ni na' ta'nè':

—¿Naru' clèg bönni' ni Jesús, zxi'nè' José? Núnbè'czru' xuz xnè'è. ¿Nacxcz nac na', rnè' bönni' ni: “Bötja' bruja' yehua' yubá”?

43 Ni'r bubi'è didza' Jesús, rè' lequè':

—Cutu gnëli' quia' la' lbi'izli'. ⁴⁴ Cutu sáqui'në' guidë' quia' nitué' bönni' chqui' cutu dugu'ë quia' nu na' Xuza' nasölë'ë neda', ati' neda' uspana' nu na' dza udx. ⁴⁵ Nayúj lu guich la'y ca gulanë' bönni' glu'ë didza' uláz queë' Dios, rna cni: “Dios usëdnë' yúgu'të bunách.” Qui lë ni na', za'quë' quia' yúgu'të bönni' ta'yönnë' chi'ë Xuza' len nazëdquë' lu në'ë Lë'.

⁴⁶ Nutu nu bönni' blé'inë' Dios Xuz, san tuzë' Bönni' na' brujë' ga zoë' Dios. Bönni' ni rlé'icznë' Dios Xuz. ⁴⁷ Le nactë rëpa' lbi'ili': Núti'tëz bönni' rejllë'ë neda' dë queë' yöl-la' na'bán gdu. ⁴⁸ Neda' naca' yöt xtil nabánigac tsaz bunách. ⁴⁹ Glahuë' xuz xtau'li' yöt xtil na' nazí' lei maná lu latj ca'z, len cati' bza'a dza quequë' glatië'. ⁵⁰ Neda' naca' yöt xtil ruhuójt r-ruj yehua' yubá, ati' núti'tëz bönni' gahuë' lei, cutu ca' gatië' bönni' na'. ⁵¹ Néda'cza' naca' yöt xtil na' nabánigac bunách, bötj bruj yehua' yubá, ati' chqui' núti'tëz bönni' gahuë' yöt xtil na', gbánteczë' bönni' na'. Yöt xtil na' runödza' neda' nac xpëla'a, le runödza' quië gata' yöl-la' na'bán quegac bunách yödzyú.

⁵² Ni'r gulachixi lza'quë' bönni' judío uná bë', ta'në':

—¿Naru' huactsa bönni' ni gunnë' queëru' xpëlë'ë gáguru' lei?

⁵³ Qui lë ni na' Jesús rë' lequë':

—Le nactë rëpa' lbi'ili': Chqui' cu gáguli' xpëla'a neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, len chqui' cu gui'jli' xchöna', cutu ca' zoalen lbi'ili' yöl-la' na'bán. ⁵⁴ Núti'tëz nu gagu xpëla'a len gui'j xchöna', dë qui yöl-la' na'bán gdu, ati' neda' uspana' nu na' dza udx. ⁵⁵ Cni gac, le nac xpëla'a la' huagu gdu, ati' xchöna' nac tu le nac gdu quië nu gui'j lei. ⁵⁶ Núti'tëz bönni' gahuë' xpëla'a len gui'j'ë xchöna', sóalenteczë' neda' bönni' na', ati' neda' sóalentecza' lë'. ⁵⁷ Ca na' zoë' nabanë' Dios Xuz nasölë'ë neda', ati' neda' nabánida' Lë', lëzca' cni gbáninë' neda' núti'tëz bönni' gahuë' neda'. ⁵⁸ Lë ni yöt xtil bötj bruj yehua' yubá, len cutu nac ca yöt xtil na' nazí' lei maná, lë na' glahuë' xuz xtau'li', len cati' bza'a dza quequë', glatië'. Núti'tëz bönni' gahuë' yöt xtil ni gbánteczë'.

⁵⁹ Yugu' didza' ni bë'ë Jesús ga nac tu lu yu'u ga tu'dubë' tu'sëdë' queë' Dios bönni' judío, ati' guc lë ni tsal ni' rusëdnë' bunách Capernaum.

Didza' tunn queëru' yöl-la' na'bán gdu

⁶⁰ Cati' gulayönnë' didza' ni, gulanë' qui zian bönni' usëd queë' Jesús, ta'në':

—Banigtë didza' ni. ¿Nuzxa caz gac si' lu në'i lei?

⁶¹ Ráquibe'inë' Jesús ta'në' qui xtidzë'ë bönni' usëd queë', ati' gnabnë' lequë', rnë':

—¿Naru' run lbi'ili' zi' didza' ni? ⁶² ¿Nacxcz gac chqui' hualé'ili' neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, huëpa' huöja' ga ni' zoa' zi'al? ⁶³ Le nac queë' Dios Bõ' La'y nac le runn queëli' yöl-la' na'bán. Le nac bëla'z cutu ca' nu uzí' xbey. Yugu' didza' na' bë'lëna' lbi'ili' nacgac queë' Dios Bõ' La'y len tunn quegac bunách yöl-la' na'bán. ⁶⁴ Na'a, la'li' cutu réjllë'li'.

Gnë' cni Jesús le nözcnë' dza ni'të nup na' cuta'yejlë', lenca' nu na' udöd Lë' lu na'quë' bönni' ludöddë' Lë'. ⁶⁵ Qui lë ni na' gnë':

—Qui lë ni na' chgudxcza' lbi'ili': “Cutu sáqui'në' të'ë neda' nitué' bönni' chqui' cutu gu'ë lë' latj Dios Xuz.”

⁶⁶ Dza na' glac chop ládxi'quë' zian bönni' usëd queë' len cutur guladälënë' Lë'. ⁶⁷ Ni'r Jesús gnabnë' idxínnutë' bönni' usëd queë' na', ré' lequë':

—¿Naru' ubíga'tsali' ca' lbi'ili'?

68 Bubi'ë didza' Pedro, rë' Lë':

—Xan, ¿nuzxa qui tseajtu'? Li' napu' didza' tunn queëtu' yöl-la' na'bán gdu. 69 Netu' ni réjlë'tu' Li', len núnbë'tu' Li', nacu' Cristo na' nasölë'ë Dios, len nacu' ca' Zxi'në' Dios ban.

70 Bubi'ë didza' Jesús, rë' lequë':

—Gröcza' lbi'ili' chínnuli' ni, san tuë' bönni' ladj lbi'ili' dzag lë' tu' xöhui'.

71 Didza' ni bë'ë Jesús queë' Judas Iscariote, zxi'në' tu bönni' lë' Simón, le naquë' Judas bönni' na' udödë' Jesús lu na'quë' bönni' ludöddë' Lë', len nabáblenë' yechineajë' bönni' uséd queë' Jesús.

7

Cutu ta'yejlë'ë Jesús bönni' böchi'czë'

1 Gdöd guc lë ni gdë' Jesús luyú Galilea. Cutu gu'nnë' tsijë' luyú Judea le të'nnë' bönni' judío uná bë' ni' ludöddë' Lë'. 2 Dza ni' chzoa gdxin lni quequë' bönni' judío cati' tu'spanë' ca gulacu'ë zxan lbin lága'dau' xuz xtäu'quë'. 3 Qui lë ni na' të' Jesús bönni' böchë'ë, ta'në':

—Bruj ni len gyeaj luyú Judea quië la'lé'inë' ca' yugu' yöl-la' huac runu' bönni' uséd quiu' nacu'ë ni'. 4 Chqui' rë'nnë' bönni' lunbë' lë' bunách, cutu runë' bagachi'z le runë'. Le runu' yugu' yöl-la' huac cni, blui' cuinu' laugac yúgu'të bunách.

5 Cni gulanë', le cu ta'yejlë'ë Jesús bönni' böchë'ë. 6 Ni'r Jesús rë' lequë':

—Cutu rdxini dza quia' uluí' lahua' laugac bunách, san dza queëli' tseajli' ni' choacz. 7 Cutu tu'zóa lbi'ili' tsia'l bunách yödzylyú ni, san tu'zóa neda' tsia'l le runa' lna' lau quequë', rnia' nac xöhui' le tunë'. 8 Gul-tséaj lbi'ili' lni na'. Cutu tsija' na'a lni na' le cutu rdxini dza quia'.

9 Cati' chgudxë' lequë' lë ni, buga'në' ni' luyú Galilea.

Zijë' Jesús lni quegac bunách judío

10 Gdöd zjaquë' lni na' bönni' böchë'ë Jesús, ni'r zijë' ca' Lë', clëg yalj lulu, san bagachi'z zijë'. 11 Ga na' rac lni na', guluguiljë' Jesús bönni' judío uná bë', ta'në':

—¿Gazx zoë' bönni' na'?

12 Szxöni glui' didza' ca nac queë' Jesús bunách zian ni'. La'quë' ta'në':

—Naquë' dxi'a.

Yela'quë' ta'në':

—Cutu naquë' dxi'a le rzi' yé'inë' bunách.

13 Cutu bë'ë didza' yalj lulu ca nac queë' Jesús nitúë' bönni', le tadxi yugu' bönni' judío uná bë' bunách zian na'.

14 Cati' chbdxin gatsj lni na', blë'ë Jesús ra' gdau' len busëdnë' bunách nacua' ni'. 15 Gulubannë' bönni' judío, ta'në':

—¿Nacxcz nac, raquë' szxöni bönni' ni len cutu ca' nazëdë' qui gdau'?

16 Bubi'ë didza' Jesús, rë' lequë':

—Le rusëdda' neda', clëg quia' na', san queë' Dios Xuz na' nasölë'ë neda'. 17 Chqui' rë'nnë' nu bönni' gunë' ca rë'nnë' Dios, huáquibe'inë' bönni' na' chqui' naqui queë' Dios le rusëdda' bunách o chqui' racz quia' ru'a didza'. 18 Nu bönni' ru'ë didza' racz queë', runë' cni quië lun lë' ba la'n bunách, san bönni' na' rë'nnë' lun bunách ba la'n nu nasöla' lë', bönni' ni ru'ë didza' gdu'të li len cutu ca' rzi' yë'ë.

19 'Bennë' queëli' zxba queë' Dios Moisés, san nituli' cutu runli' ca rna bë' zxba na'. ¿Bixz quië rzu rbö'li' gdödili' neda'?

20 Gulubí'i didza' bunách zian na', të Lë':

—Tu' xöhui' dzag li'. ¿Nuzxa caz rzu rbö' gdödi li'?

²¹ Bubi'ë didza' Jesús, rë' lequë':

—Tu yöl-la' huac bena', ati' rubáni'li' yúgu'tëli'. ²² Le nactë bennë' queëli' Moisés lë na' nac bë' narugu lu xpëla'li'. Clëg Moisészc bennë' queëli' lë na', san gzxì'ë lei lu na'quë' xuz xtau'huë'. Na'a, zal-la' nac dza la'y, rchúguli' lu xpëla'cbi' bi'i' bönni'dau' lë na' nac bë' náquicbi' queë' Dios. ²³ Chqui' ta'zi'bi' lu xpëla'cbi' lë na' nac bë' cati' nac dza la'y, cui quitsjli' zxba queë' Moisés, ¿naru' rléytsali' neda' le buna'-në' bönni', böaquë' dxí'adau' cati' nac dza la'y? ²⁴ Cutu ral-la' cuequi xbeyzli' ca', san gul-bequi xbey ca rajlöz le nac gdutë li.

Rguíxjö'ë Jesús ga narujë'

²⁵ Ni'r glu'ë didza' la'quë' bönni' nacu'ë Jerusalén, ta'në':

—¿Naru' clëg bönni' ni nu na' tu'guiljë' bönni' judío uná bë' quië ludöddë' Lë'? ²⁶ Gul-yutsca', yalj lulu ru'ë didza' len cutu bi të' Lë'. ¿Naru' táquibe'inë' bönni' ta'ná bé'inë' rë'u, le nactë bönni' ni naquë' Cristo, Nu na' ral-la' gna be'i rë'u? ²⁷ Bönni' ni, nöziczru' gazx bönni' Lë'. Cati' guidë' Cristo, nutu nu gnözi gazx bönni' Lë'.

²⁸ Ni' zoë' Jesús rusëdnë' bunách nchil gdau', len cati' byönnë' didza' ni, ni'r bë'ë zidzj didza', rnë':

—¿Naru' núnbë'tsali' neda' len nözitsali' gazx bönni' neda'? Bida' ni, clëg racz quia', san Dioscz nasölë'ë neda', ati' Lë', cutu núnbë'li'-në' lbi'ili'. ²⁹ Neda' núnbë'a-në', le za'a queë' Lë' ati' Lëczë' nasölë'ë neda'.

³⁰ Ni'r glunë' bayúdx la'zönë' Lë', san nutu nu gzxön Lë', le cutu rdxini dza queë' tsu'ë lu na'quë'. ³¹ Gulayejlë' Lë' zian bunách ni', ta'ná:

—Cati' guidë' Cristo, ¿naru' gunë' zianr yöl-la' huac ca le runë' bönni' ni?

Ta'sölë'ë bönni' gdau' nup la'zön Jesús

³² Gulayönnë' bönni' gdau' fariseo yugu' didza' ni tui' bunách ca nac queë' Jesús, ati' gulasölë'ë ni'a na'quë' tsajxönquë' Jesús yugu' bxuz uná bë' len yugu' bönni' gdau' fariseo na'. ³³ Ni'r Jesús gnë':

—Yetú chiz sóalena' lbi'ili' ati' ni'r huöja' ga zoë' Xuza' nasölë'ë neda'. ³⁴ Uguiljli' neda' san cutu udzölili' neda'. Ga ni' tsajsóa' neda' cutu gac guidli' lbi'ili'.

³⁵ Ni'r të' lza'quë' bönni' judío, ta'në':

—¿Gazx tseajtsë' bönni' ni, ga ni' cutu udzöliru'-në'? ¿Naru' huayeajtsë' ga nacu'ë bönni' judío náslasquë' gdutë yödzlyú len usëdnë' yugu' bönni' gza'a ni'? ³⁶ ¿Bizxa rë'ni gna didza' na' bë'ë: “Uguiljli' neda' san cutu udzölili' neda'”, lenca': “Ga ni' tsajsóa' neda' cutu gac guidli' lbi'ili'?”

Nis yegu runn queëru' yöl-la' na'bán

³⁷ Cati' ni' nac dza udx qui lni na', dza na' nac blau, gyasë' gzuinë' Jesús len bë'ë zidzj didza', rnë':

—Chqui' zoë' bönni' rbidx icj ládxi'dau'huë', ral-la' guidë' ga zoa' bönni' na' len guiljë'. ³⁸ Nu bönni' rejle'ë neda', gac queë' ca na' nayúj lu guich la'y, rna: “Lu icj ládxi'dau'huë' bönni' na' glen le nac ca nis yegu”, lë na' luzí' xbey bunách, gata' quequë' yöl-la' na'bán.

³⁹ Didza' ni bë'ë Jesús ca nac queë' Dios Bö' La'y, Nu ral-la' dusoalen bönni' na' la'yejlë'ë Jesús. Cni gnë' Jesús le cutu rdxíninë' Dios Bö' La'y, le cutu ruhuëpnë' Jesús ga gactërë' blau.

Ta'rúj chopl bunách

40 Cati' gulayöni didza' ni, gulaná la'gac bunách zian na', ta'ná:
—Le nactë naquë' bönni' ni bönni' na' ru'ë didza' uláz queë' Dios, bönni' na' gzxì' lu në'ë Dios gsölë'ë queëru'.

41 Ta'në' yela'quë':

—Naquë' Cristo bönni' ni.

Ta'ná la'gac bunách:

—¿Naru' Galilea grujtsë' Cristo? 42 Nayúj lu guich la'y le rna: “Cristo galjé' ladj zxi'n xsoë' David len gaquë' ca' bönni' Belén le guc ladjé' David na'.”

43 Cni guc, gularúj chopl bunách na' ni'a queë' Jesús. 44 Të'nnë' la'quë' la'zönë' Jesús san nutu nu bi ben queë'.

Cutu ta'yejlë'ë Jesús bönni' uná bë'

45 Ni'r guludxinë' ni'a na'quë' yugu' bxuz uná bë' len yugu' bönni' gdau' fariseo ga na' nacu'ë bönni' gdau' na', ati' lequë' glë' ni'a na'quë' na', ta'në':

—¿Bizx quië cutu zuchë'li'-në'?

46 Gulubi'ë didza' ni'a na'quë', ta'në':

—Nutu nu bönni' ru'ë didza' ca ru'ë didza' bönni' ni.

47 Ni'r gulubi'ë didza' bönni' gdau' fariseo na', ta'në':

—¿Naru' bë'tsali' latj gzxì' yé'inë' ca' lbi'ili'? 48 ¿Naru' gyéjlë'tsë' Lë' nu bönni' uná bë' o nu bönni' gdau' fariseo? 49 Bönni' ni cutaquë' zxba queë' Dios, dö' dxiaquë'.

50 Zoë' ca' ni' Nicodemo, bönni' na' bdxinë' ga zoë' Jesús chdzö'l, le naquë' ca' bönni' gdau' fariseo, ati' rë' lequë':

51 —¿Naru' rusyúdxtsaru' bönni' lu zxba queëru' chqui' cutu yóniru' lë' zi'al quië gnóziru' bi benë'?

52 Ni'r gulubi'ë didza' yezíca'rë' na', të' lë':

—¿Nactsu' ca' li' bönni' Galilea? Blab le nayúj lu guich la'y ati' uyú' gatga bruj luyú Galilea nitüë' bönni' ru'ë didza' uláz queë' Dios.

53 Ni'r qui queëquë' yhuøjquë' lidxquë'.

8

1 Gyijë' Jesús ga nac lu Gui'a Ga Rö'gac Yag Olivo.

Ngul naguitsjnu zxba qui yöl-la' nutság na'

2 Cati' za' reni' budxinë' Jesús ra' gdau', ati' guladxín ga zoë' yúgu'të bunách. Grö'ë ni' Jesús, rusëdnë' lequë'. 3 Ni'r duchë'quë'-nu ga zoë' Jesús ngul, bönni' gdau' tu'sëdi len yugu' bönni' gdau' fariseo, guladzölnë'-nu ni' rguitsjnu zxba qui yöl-la' nutság na'. Guluschinë'-nu laugac bunách na' tu'zë naggac Jesús, 4 ati' të' Lë':

—Bönni' Usëdi, ngul ni gzxöntu'-nu ni' runnu dul-la' rguitsjnu zxba qui yöl-la' nutság na'. 5 Lu zxba queë' Moisés, gna bé'inë' netu' uládxì'tu'-nu guiøj ngul runnu cni, gatnu. ¿Nazxga Li', nacx rnau'?

6 Cni gulanë' quië la'zì' bë'ë Jesús quië la'záqui'në' luquíë' Lë'. Ni'r byechuë' Jesús, ruyüë' lyu len ruzujë' lyu na' len xbönni' në'ë. 7 Cati' gulanábsquinë' Lë', ni'r buzuinë' Jesús len rë' lequë':

—Nul-li' cununli' dul-la' su lauli' uládxì'li'-nu guiøj.

8 Leyúbl byechuë' Jesús, ruyüë' lyu len bguel-lë'ë ruzujë' leyúbl lyu na'. 9 Cati' gulayönnë' didza' ni, guluxós lequë' ládxì'dau'quë', ati' gularujë' tu tuë', gulazú laquë' bönni' gulr ga bdxintë bönni' cuidi'. Naga'në' ni' Jesús, dzagnu Lë' ngul na' zoanu gatsj lahui'l nup na' tu'zë naggac Lë'.

¹⁰ Ni'r buzuinè' leyúbl Jesús, len nutu nu blé'inè' nu ruquí lènu, san tuznu ngul na', ati' rē'-nu:

—Ngul, ¿gazx nacuá' nup na' guluquí li'? ¿Naru' cutu zoa nu bönni' rchuguè' quiu'?

¹¹ Lènu rnanu:

—Nutu nucz, Xan.

Ni'r Jesús rē'-nu:

—Lèzca' neda', cutu rchuga' quiu'. Böaj lidxu', len cutur gunu' dul-la'.

Naquè' Jesús yení' quegac bunách yödzyú

¹² Leyúbl bë'lenè' lequè' didza' Jesús, rnè':

—Neda' naca' yení' quegac bunách yödzyú. Nu bönni' zá'lenè' neda', cutu tè' ga chul xöhui' san soalen bönni' na' yení' uluí'i lè' nac gata' yöl-la' na'bán gdu queè'.

¹³ Ni'r tè' Lè' bönni' gdau' fariseo, ta'nè':

—Li' runu' lna' lau qui la' cuinzu'. Cutu nac lsaca' le runu' lna' lau. Daduz nac.

¹⁴ Bubi'è' didza' Jesús, rē' lequè':

—Zal-la' runa' lna' lau qui la' cuinza', gdutè li nac le runa' lna' lau, le nözda' ga bruja' len ga tsija', san lbi'ili' cutu nözili' gazx za'a len clég gazx tsija'. ¹⁵ Lbi'ili' rbequi xbeyli' ca le tac yödzyú ni, san neda', racz quia' nutu nu bönni' cutu rbequi xbeyda' lè'. ¹⁶ La'naru' cuequi xbeyda', ca nacz cuequi xbeyda', le clég neda'z cuequi xbeyda', san gunè' neda' tsaxxón Xuza' nasölè'è neda'. ¹⁷ Lèzca' cni lu zxba queè' Moisés nayúj lu guich le rna: “Le tunè' lna' lau chopè' bönni', gdutè li nac.” ¹⁸ Neda' runa' lna' lau qui la' cuinza', ati' Xuza' nasölè'è neda', runè' ca' lna' lau quia'.

¹⁹ Ni'r gulanabnè' Lè' bönni' gdau' fariseo na', ta'nè':

—¿Gazx zoatsè' Xuzu'?

Bubi'è' didza' Jesús, rē' lequè':

—Cutu núnbè'li' neda', len cutu núnbè'li'-nè' Xuza'. La'naru' núnbè'li' neda', lèzca' Xuza' gúnbè'li'-nè'.

²⁰ Yugu' didza' ni bë'è Jesús cati' ni' zoè' rusèdnè' bunách nchil gdau', ga na' nacuá' gui'n gap ta'gu'è gun qui gdau', san nutu nu gzxön Lè', le cutu rdxini dza queè' tsu'è lu na'què'.

Rnè' Jesús: “Ga tsija' neda', cutu gac guidli”

²¹ Leyúbl rē' lequè' Jesús, rnè':

—Uzá'a yödzyú ni, ati' uguiljli' nu uslá lbi'ili', san ugá'n dul-la' nabága'li', gatli'. Ga tsija' neda', cutu gac guidli'.

²² Ni'r glu'è didza' bönni' judío uná bë', ta'nè':

—¿Naru' gdödi cuinè'? Rnè': “Ga tsija' neda', lbi'ili' cutu gac guidli'.”

²³ Jesús rē' lequè':

—Lbi'ili' nacli' qui luyú dè dxi'l ni, san neda' za'a yehua' yubá xtsa'. Lbi'ili' nacli' bunách yödzyú ni, san neda' cutu naca' bönni' yödzyú ni.

²⁴ Qui lè ni na' gudxa' lbi'ili': “Ugá'n dul-la' nabága'li', gatli'.” Chqui' cutu tséjlè'li' naccza' Nu uslá, ugá'n dul-la' nabága'li', gatli'.

²⁵ Ni'r gulanabnè' Lè', ta'nè':

—¿Nuzxa caz nacu'?

Jesús rē' lequè':

—Naca' la' leyz ca na' chgudxa' lbi'ili' dza ni'tè. ²⁶ Zian le ral-la' gyèpa' lbi'ili' len cuequi xbeyda' le nac queè'li'. Didza' gdutè li ru'è Xuza' nasölè'è neda', ati' didza' byönda' ru'è Lè', ruí'lana' bunách yödzyú ni didza'.

²⁷ Cutu gulayéjni'nè' ruí'lenè' lequè' didza' ca nac queè' Dios Xuz. ²⁸ Qui lè ni na' Jesús rè' lequè':

—Cati' gdxin dza uchisli' neda', Bönni' Nuhuöaquè' Gdu Bunách, gdödili' neda', ni'r gáquibe'ili' naccza' Nu ruslá, len cutu bi runa' racz quia', san ca na' bului'inè' neda' Xuza', ca' ru'a didza'. ²⁹ Zóalenè' neda' Xuza' nasölè'è neda'. Cutu nuca'nè' neda' tuza' Xuza', le rúntecza' le rdzag ladxè'è Lè'.

³⁰ Cati' bè'è didza' ni Jesús, gulayejlè'è Lè' bönni' zian.

Nup nacgac zxi'nè' Dios, len nup nadzungac lu na' dul-la'

³¹ Ni'r Jesús gudxè' bönni' judío na' ta'yejlè'è Lè', rnè':

—Chqui' gúnteczli' ca rna xtidza'a, gacli' gdu bönni' uséd quia'. ³² Gúnbè'li' le nac gdutè li ati' usán lbi'ili' le nac gdutè li na'.

³³ Gulubi'è didza', tè' Lè':

—Zxi'n xsoè' Abraham nactu', len nutu nu ben netu' bönni' nadá'ugac. ¿Ati' rnatsu': "Usán lbi'ili'?"

³⁴ Jesús rè' lequè':

—Le nactè rēpa' lbi'ili': Yúgu'tè nup tun dul-la', nadzungac lu na' dul-la'. ³⁵ Cutu uga'ntecz lidxè' xan yu'u nu nac bönni' nada'u, san nu nac zxi'nè' xan yu'u na' ruga'ntecz lidx nu na' nac xan yu'u. ³⁶ Cni nac, chqui' usán lbi'ili' Nu na' nac Zxi'nè' Dios, le nactè ulali'. ³⁷ Nözda' nacli' zxi'n xsoè' Abraham, san rzu rbö'li' gdödili' neda', le cunazi' lu na'li' xtidza'a. ³⁸ Neda' ru'a didza' ca nac le blé'ida' ga na' zoè' Xuza', san lbi'ili' runli' le byönili' ga zoa xuzczli'.

³⁹ Gulubi'è didza', tè' Lè':

—Abraham naquè' xuztu'.

Ni'r Jesús rè' lequè':

—La'naru' nacli' gdu zxi'n xsoè' Abraham, gunli' ca na' benè' Abraham. ⁴⁰ Na'a, rzu rbö'li' gdödili' neda', zal-la' ru'lēna' lbi'ili' didza' gdutè li, didza' na' byönda' bè'è Dios. Cutu benè' cni Abraham. ⁴¹ Lbi'ili' runli' ca run xuzczli'.

Ni'r tè' Lè':

—Netu' cutu ca' nactu' bi'i lagu. Tuzè' Dios naquè' Xuztu'.

⁴² Ni'r Jesús rè' lequè':

—La'naru' naquè' Dios gdu Xuzli', huadxi'ili' neda', le bruja' neda' ga zoè' Dios, bida' luyú ni, len clèg racz quia' bida', san Dioscz bsölè'è neda'. ⁴³ ¿Bizx quiè cutu gac tséjni'li' didza' ru'a? Nac le curè'nili' uzè nagli' xtidza'a. ⁴⁴ Xuzczli' nac tu' xöhui'. Náquili' qui tu' xöhui' len rē'nili' gunli' le rzè ladxì' xuzli' na'. Dza ni'tè nac gdödi' bunách tu' xöhui' len cutu nazi' lu nē'i le nac gdutè li, le cutu ca' rui' didza' gdutè li. Cati' rzi' yè' tu' xöhui', ca naccz rui' didza', le nac nu rzi' yè', len nac ca xuzgaccz nup ta'zì' yè'. ⁴⁵ Le ru'a neda' didza' gdutè li cutu réjlè'li' neda'. ⁴⁶ ¿Núzxal-li' gac uspága'li' neda' dul-la'? Chqui' ru'a didza' gdutè li, ¿bizx quiè cutu réjlè'li' neda'? ⁴⁷ Nu nac queè' Dios, ruzé nag xtidzè'è Dios, san lbi'ili', le cunacli' queè' Dios, cutu ruzé nagli' xtidzè'è.

Cristo zoaczè' zì'atèl ca Abraham

⁴⁸ Ni'r gulubi'è didza' bönni' judío, tè' Jesús:

—Catèz gnatu' cati' gnatu' nacu' bönni' Samaria, ati' dzag Li' tu' xöhui'.

⁴⁹ Bubi'è didza' Jesús, rè' lequè':

—Cutu dzag neda' tu' xöhui'. Neda' runa' Xuza' ba la'n, ati' lbi'ili' ruzoali' neda' tsla'l. ⁵⁰ Cutu runa' zxön cuina'. Zoa Nu run zxön neda',

ati' Lè' rbequi xbeynè' rë'u. ⁵¹ Le nactè rëpa' lbi'ili': Nu bönni' si' lu në'ë xtidza'a, cutu ca' gatiè' bönni' na'.

⁵² Ni'r të' Lè' bönni' judío na', ta'nè':

—Na'a ráquibe'itu' dzag Li' tu' xöhui'. Abraham gutiè', ati' glatiè' ca' bönni' glu'è didza' uláz queè' Dios, san Li' rnau': “Nu bönni' si' lu në'ë xtidza'a, cutu ca' gatiè' bönni' na'.” ⁵³ ¿Naru' náctertsu' Li' blau ca xuzru' Abraham? Gutie' lè' ati' glatiè' ca' bönni' glu'è didza' uláz queè' Dios. ¿Núxatër run cuinu'?

⁵⁴ Bubi'è didza' Jesús, rë' lequè':

—Chqui' neda' guna' zxön cuina', yöl-la' zxön na' cutu bi gac. Xuza' runè' neda' zxön, ati' lbi'ili' rnalì' naquè' Dios queèli'. ⁵⁵ Lbi'ili' cutu núnbè'li'-nè' Dios Xuz, san neda' núnbè'a-nè'. La'naru' gnìa': Cutu núnbè'a-nè', gaca' nu rzi' yè' ca na' nacli' lbi'ili', rzi' yè'li'. Na'a, le nactè núnbè'a-nè' len nazí' lu na'a xtidzè'è. ⁵⁶ Xuzli' Abraham budzijnè' le ral-la' glé'inè' dza soa' yödzyú ni, len zal-la' gutiè' dza ni'tè, blé'inè' lei, len budzjtsquinè'.

⁵⁷ Ni'r të' Jesús bönni' judío na', ta'nè':

—Cutu yui'nu' chián iz. ¿Naru' blé'itsanu' Abraham?

⁵⁸ Jesús rë' lequè':

—Le nactè rëpa' lbi'ili': Zí'atèl ca soè' Abraham, neda' zoacza'.

⁵⁹ Ni'r gulaguel-lè'è guiöj luladxè' Jesús, san Lè' bunittè cuinë', burujè' lö'a gdau' na'. Gdödè' gatsj lahui'l ga na' nacu'è, zhuöjè'.

9

Ruúnè' Jesús bönni' guljè' nachultè lahuè'

¹ Cati' gdödè' Jesús tu latj, blé'inè' ni' bönni' guljè' nachultè lahuè'.

² Gulanabnè' Jesús bönni' uséd queè', ta'nè':

—Bönni' Usèdi, ¿nuzxa ben dul-la'? ¿Naru' bönni' ni o xuz xnè'è le guljè' nachultè lahuè'?

³ Bubi'è didza' Jesús, rë' lequè':

—Cutu nac le benè' dul-la' bönni' ni, len clèg le glunè' dul-la' xuz xnè'è, san nac quiè gla' lahui yöl-la' huac queè' Dios ni'a queè' bönni' ni. ⁴ Run bayúdx gunru' xchinè' Xuza' nasölè'è neda', tsal ni nac ca lahui' dza. Huadxín dza gac chul qui yöl-la' gut, cati' nutu nu gac gun dxin. ⁵ Tsal ni zoa' yödzyú ni, naca' yení' quegac bunách yödzyú.

⁶ Cati' budx bè'è didza' ni Jesús, gru'nè' zxöna' lyu, ati' benè' gúna'dau' len zxöna' na', len bugu'è guna' na' yöj lahuè' bönni' na' nachúl lahuè'.

⁷ Ni'r rë' lè':

—Gyeaj yajtíb lau' lu biaj nis nazí' lei Siloé.

Siloé nac tu didza' hebreo le rna: “Nasöla”

Ni'r gyijè' ni' bönni' na' nachúl lahuè', yajtíb lahuè'. Cati' buzè'è ni' chrlé'inè'. ⁸ Ni'r gulubani bunách dzag yu'u queè' len nup ni' gulale'i lè' zí'atèl cati' ni' nachúl lahuè', ta'ná:

—¿Naru' clèg bönni' ni bönni' na' rbö'è r nabè' nu bi gnödzy queè'?

⁹ La'què' ta'nè':

—Lè' na'.

Yela'què' ta'nè':

—Cutu ca', san ca rna' lahuè' bönni' na', rna' lahuè' ca' bönni' ni.

Lè' rnè':

—Neda' na'.

¹⁰ Ni'r gulanabnè' lè', ta'nè':

—¿Nacxcz guc, gyalj yěj lau'?

¹¹ Bubi'è didza', rë' lequë':

—Bönni' na' lë' Jesús benë' gúna'dau' ati' gdëbë' yěj lahua' gúna'dau' na', len gudxë' neda': “Gyeaj ra' biaj nis nazi' lei Siloé, yajtíb lau'.” Gyija' ni', yajtíb lahua', ati' gyaljtë yěj lahua'.

¹² Ni'r gulanabné' lë', ta'në':

—¿Gazx zoë' bönni' na'?

Lë' rë' lequë':

—Cutu nözda'.

Bönni' gdau' ta'nabi yudxnë' bönni' na' gyalj yěj lahuë'

¹³ Ni'r gulachë'ë bönni' na' zi'al nachúl lahuë', guluschinë' lë' lauquë' bönni' gdau' fariseo. ¹⁴ Le nac dza la'y quequë' cati' benë' Jesús gúna'dau' na', len bsaljë' yěj lahuë' bönni' na' zi'al nachúl lahuë', ¹⁵ qui lë ni na' gulanabné' lë' leyúbl bönni' gdau' fariseo na' nacx guc gyalj yěj lahuë'. Lë' gudxë' lequë':

—Budxië' gúna'dau' yěj lahua', ati' yajtiba' lei len rlé'ida'.

¹⁶ Ni'r glu'ë didza' la'quë' bönni' gdau' fariseo na', ta'në':

—Cutu naquë' queë' Dios bönni' na', le curún chi'ë dza la'y.

Yela'quë' ta'në':

—¿Naru' huactsa bönni' dul-la' gunë' yugu' yöl-la' huac runë' bönni' na'?

Cni guc, gularujë' chochl. ¹⁷ Leyúbl gulanabné' bönni' na' zi'al nachúl lahuë', ta'në':

—¿Bizxa rnau' li' queë' bönni' na', bsaljë' yěj lau'?

Lë' rnë':

—Naquë' bönni' ru'ë didza' uláz queë' Dios.

¹⁸ Cutu gulayejlë'ë bönni' judío uná bë' na' guljë' nachultë lahuë' bönni' na', len gyalj yěj lahuë', cati' gululidzrë' xuz xnë'ë bönni' na' gyalj yěj lahuë', ¹⁹ len gulanabné' lequë', ta'në':

—¿Naru' naquë' xzi'nli' bönni' ni, rnali' guljë' nachultë lahuë'? ¿Nacxcz nac rlé'inë' na'a?

²⁰ Gulubi'ë didza' xuz xnë'ë na', të' lequë':

—Nözitu' naquë' xzi'ntu' bönni' ni, len guljë' nachultë lahuë', ²¹ san nacx guc, rlé'inë' na'a, cutu nözitu', len nuzxa na' bsalj yěj lahuë', cutu nözitu'. Gul-náb-në' lë', le chnaquë' bönni' chnac. Lëczë' quixjö'ë.

²² Cni gulanë' xuz xnë'ë bönni' na' zi'al nachúl lahuë', le tádxinë' yugu' bönni' judío uná bë', le chglun xtídza'quë' bönni' judío na' chqui' nu bönni' si' lu në'ë naquë' Cristo Jesús, tsaz lubijë' bönni' na' lu yu'u ga tu'dubë' tu'sedë' queë' Dios bönni' judío. ²³ Qui lë ni na' gulanë' xuz xnë'ë: “Gul-náb-në' lë', le chnaquë' bönni' chnac.”

²⁴ Ni'r gululidzë' leyúbl bönni' na' zi'al nachúl lahuë' bönni' judío uná bë', ati' të' lë':

—Ni'a queë' Xanru' Dios gdixjö' le nacx. Netu' ráquibë'itu' naquë' bönni' dul-la' bönni' na'.

²⁵ Ni'r bubi'ë didza', rnë':

—Chqui' naquë' bönni' dul-la' cutu nözda'. Tu le nözda'. Zi'al nachúl lahua', ati' na'a rlé'ida'.

²⁶ Gulanabné' lë' leyúbl, ta'në':

—¿Bizxa benë' quiu'? ¿Nacx benë' bsaljë' yěj lau'?

²⁷ Bubi'ë didza', rë' lequë':

—Chgudxcza' lbi'ili', san cutu gúnili' si' lu na'li' xtídza'a. ¿Bizx quië na' rë'nili' yönili' leyúbl? ¿Naru' rë'nili' ta'li' ca' Lë'?

²⁸ Ni'r gululídz zi'è lè', ta'né':

—Li' da'u Lè', san netu' da'tu' Moisés. ²⁹ Netu' nözitu' bë'lenè' Moisés didza' Dios, san ca nac queë' bönni' ni, cutu nözitu' nuzxa caz bsöla' Lè'.

³⁰ Ni'r bubi'è didza' bönni' na', rë' lequë':

—Lè ni run ga rubanda'. Lbi'ili' cutu nözili' nuzxa bsöla' bönni' ni, ati' Lè' bsaljè' yøj lahua'. ³¹ Nöziru' cutu ryönnè' yugu' bönni' dul-la' Dios, san chqui' rej ladxè'è Dios bönni' len runè' ca rë'nnè' Lè', bönni' ni, Dios ryönnè' lè'. ³² Dza ni'tè cutu ryön nu gna chqui' nu bönni' bsaljè' yøj lahuè' bönni' guljè' nachultè lahuè'. ³³ La'naru' cunaquë' queë' Dios bönni' ni, cutu bi gac gunè'.

³⁴ Ni'r gulubi'è didza', tè' lè':

—Ca gulju' nac bë' nabagu'u dul-la'. ¿Ati' li' ruséditsanu' netu'?

Ni'r gulubijè' lè' ni'l.

Nup nacgac chul nit

³⁵ Byönnè' Jesús ca glunè' bönni' judío uná bë', gulubijè' bönni' na' zi'al nachúl lahuè'. Cati' budzaguë' lè', gudxè' lè':

—¿I réjlè'u Zxi'nè' Dios?

³⁶ Bubi'è didza' lè', rë' Jesús:

—¿Nuzxa na', Xan, quië tséjlè'a Lè'?

³⁷ Jesús rë' lè':

—Chblé'inu' Lè', ati' neda' ni ruí'lena' li' didza', naca' Zxi'nè' Dios.

³⁸ Ni'r bönni' na', gyalj yøj lahuè', gyij ladxè'è Jesús, len rë' Lè':

—Xan, réjlè'a Li'.

³⁹ Jesús rnè':

—Quië cuequi xbeyda' bunách bida' yödzlyú ni, quië lule'i nup nachúl nanitgac, len lac ca nu nachúl lahui nup taqui ta'le'i.

⁴⁰ Cati' gulayönnè' didza' ni bönni' gdau' fariseo na' nacuá'lenè' Jesús, ni'r tè' Lè':

—¿Naru' nachúl naníttsatu'?

⁴¹ Bubi'è didza' Jesús, rë' lequë':

—La'naru' nachúlz yøj lauli', cutu gbága'li' dul-la'. Na'a rnali': “Ré'itu'.” Qui lè ni na' nabága'li' dul-la'.

10

Runè' lsaqui' Jesús qui li'aj quecba' bö'cu' zxila'

¹ Gnè' ca' Jesús:

—Le nactè rëpa' lbi'ili': Nu bönni' curyaziè' zaca' ga nu ryaz li'aj quecba' bö'cu' zxila', san tsaziè' zaca' ga yubl, bönni' ni naquë' gban len rbanczè'. ² Nu bönni' ryaziè' zaca' ga nu ryaz naquë' bönni' run chí'igacczè'-ba' bö'cu' zxila' na'. ³ Quië tsaziè' bönni' ni, rsalj nu zoa run chi'i ga nu ryaz, ati' ta'yöniba' chi'è bö'cu' zxila' na' len tu'únbè'ba'-nè'. Lè' rulidzè'-ba' qui queëba' ca lëcba' len rubijè'-ba' yugu' bö'cu' zxila' na'. ⁴ Cati' chnubijè'-ba' yúgu'tëba' bö'cu' zxila' náquicba' queë', rajnörè' laucha', ati' bö'cu' zxila' na' rajnaucha' lè', le tu'únbè'ba' chi'è. ⁵ Bönni' yubl cutu tsajnaucha' lè', san luzxúndjiba' lè', le cutu núnbè'cha' chi'iquë' bönni' yubl.

⁶ Le run lsaqui' ni gudxè' lequë' Jesús, san cutu gulayéjni'nè' lè na' rë' lequë'.

Naquë' Jesús ca bönni' run chi'è-ba' bö'cu' zxila'

7 Ni'r rē' lequē' leyúbl Jesús, rnē':

—Le nactē rēpa' lbi'ili': Neda' naca' ca tu ga ta'yazba' bö'cu' zxila'.
8 Chgualē'ē zian bönni' gulanē' nacquē' Cristo, san yúgu'tē bönni' na' guladxinē' zi'al ca neda', nacquē' gban len ta'banczē', ati' cutu guluzē nagcba' lequē' bö'cu' zxila' na'. 9 Neda' naca' ca tu ga nu ryaz. Núti'tēz bönni' tsázlenē' neda', ulē' bönni' na', len gaquē' ca tuba' bö'cu' zxila' ryazba' len rurujba', len rdzōliba' le ráguba'.

10 'Za'zē' gban quiē cuanē'-ba' len gdōddē'-ba' len usnitiē'-ba'. Neda' bida' quiē gata' yōl-la' na'bán gdu quegac bunách nacgac ca bö'cu' zxila' quia', len gata' gdu quequē' yōl-la' na'bán gdu na'. 11 Neda' run chí'igaca' bunách quia' ca runē' bönni', lu yōl-la' dxi'i ladxi' queē' run chí'ē-ba' bö'cu' zxila'. Bönni' cni run chí'ē-ba' bö'cu' zxila' zoaczē' udōdē' yōl-la' na'bán queē' ni'a quecba' bö'cu' zxila' queē'. 12 Bönni' nazxjē' run chí'ē-ba' bö'cu' zxila', cati' rlé'inē' za'ba' bö'cu' zuga' snia', ruca'nē'-ba' bö'cu' zxila' na', len ruzxundjē', ati' ráguya'aba' yugu' bö'cu' zxila' na' bö'cu' zuga' snia' na' len ruslasba' lecba'. Cni runē' bönni' na' run chí'ē-ba' bö'cu' zxila' le cunaquē' gdu nu run chí'i-ba' bö'cu' zxila', ati' cutu náquicba' queēcžē' bö'cu' zxila' na'. 13 Ruzxundjē' bönni' nazxjē' na' le run chí'ē-ba' bö'cu' zxila' na' quiē si'zē' dumí len cutu rui' ladxē'-ba' bö'cu' zxila' na'.

14-15 'Neda' naca' bönni', lu yōl-la' dxi'i ladxi' quia' run chí'igaca'-ba' bö'cu' zxila'. Ca na' nunbē'ē neda' Xuza', ati' neda' núnbē'a-nē' Xuza', lēzca' cni núnbē'gaca' bunách quia' nacgac ca bö'cu' zxila' quia', len rudōda' yōl-la' na'bán quia' ni'a quecba' bö'cu' zxila' na', ati' bö'cu' zxila' na' náquicba' quia' núnbē'cba' neda'. 16 Lēzca' nacua'ba' quia' yelá'gacrbā' bö'cu' zxila' cunababcbā' ni. Lēzca' lecba' ral-la' tsajxí'gaca'-ba'. Lecba' luzē nagcba' chí'a, len lacba' tuz len yezíca'rba' bö'cu' zxila' quia', ati' néda'cza' gun chí'igaca'-ba'.

17 'Qui lē ni na' nadxi'inē' neda' Xuza', le rudōda' yōl-la' na'bán quia', gu'a latj nu gdōdi neda', ati' uzi'a lei leyúbl, ubana' lu yōl-la' gut. 18 Nutu nu bönni' sáqui'nē' gdōddē' neda' san néda'cza' rudōda' yōl-la' na'bán quia', gatia'. Dē lu na'a udōda' lei, len dē lu na'a uzi'a lei leyúbl. Cni nac le gna bé'inē' neda' Xuza'.

19 Cati' gulayōnnē' didza' ni bönni' judío, leyúbl gularujē' chopl ca táquinē' queē'. 20 Zianē' ta'nē':

—Yu'u Lē' bö' xōhui', len nachixi icjē'. ¿Bizx quiē ruzē nagli' Lē'?

21 Yela'quē' ta'nē':

—Cutu ca' ru'ē cni didza' bönni' yu'u lē' bö' xōhui'. ¿Naru' huactsa bö' xōhui' usálj yōj lauquē' bönni' nachúl lauquē'?

Tu'zōē' Jesús tsla'l bönni' judío uná bē'

22 Rac beo' ziaq len nac dza na' tunē' lni yōdz Jerusalén, tu'spanē' ca galagu'ē lu nē'ē Dios gdau' quequē'. 23 Rdē' Jesús ra' gdau' ga nac nchil qui, nazí' lei Nchil Queē' Salomón. 24 Gulagu'ē Jesús li'aj bönni' judío uná bē' len tē' Lē':

—¿Batxcz usanu' runu' ga rō'tu' baguí'i? Chqui' nacu' li' Cristo, ca nacz gdixjōi' netu'.

25 Jesús rē' lequē':

—Chgudxcza' lbi'ili', san cutu réjlē'li' neda'. Nacgac bē' nu naca' yugu' dxin runa' le dē lu na'a uláz queē' Xuza'. 26 Lbi'ili' cutu réjlē'li' neda', le cutu nabáblenli' nup nacgac bö'cu' zxila' quia', ca na' chgudxcza' lbi'ili'.

27 Ta'yõniba' chi'a bö'cu' zxila' quia', len tu'únbè'ba' neda', ati' neda' núnbè'gaca'-ba', ati' rdjáclenba' neda'. 28 Neda' runödza' quecba' yõl-la' na'bán gdu, ati' cutu ca' la'nitba', ati' nutu nu saqui' ubíj lecba' lu na'a neda'. 29 Bennè' quia' lecba' Xuza' Dios, ati' Lè' náptèrè' yõl-la' huac ca yúgu'tè bunách, ati' nutu nu saqui' ubíj lecba' lu nè'è Xuza'. 30 Neda' len Dios Xuz, tuz nactu'.

31 Leyúbl guluguel-lè'è guiõj luladxè' Jesús bönni' judío uná bè' na'. 32 Jesús rè' lequè':

—Zian le nac dxi'a bena' lauli' le dè lu na'a uláz queè' Xuza'. ¿Ni'a qui bizzal dxin dxi'a ni uládx'i'li' neda' guiõj?

33 Gulubi'è didza' bönni' judío uná bè' na', tè' Lè':

—Ni'a qui dxin dxi'a cutu uládx'i'tu' li' guiõj, san le curnéu' dxi'a queè' Dios, le nacu' li' bunáchz, len run cuinu' Dios.

34 Bubi'è didza' Jesús, rè' lequè':

—¿Naru' cu nayúj lu guich lu zxba queëli' ca gnè' Dios, rna: “Neda' rnia': Nacli' yugu' dios”? 35 Nõziczru' tsaz nayújcz le nayúj lu guich la'y. Lu guich la'y na' rui' laquè' dios, bönni' ni' bé'lenè' lequè' didza' Dios. 36 Dios bubijè' neda' quizi queè' len bsölè'è neda' yõdzlyú ni. ¿Naru' rnátsali' quia': “Li' cutu rneu' dxi'a queè' Dios”, le gnia': Zxi'nè' Dios naca'? 37 Chqui' cutu runa' dxin budödè' lu na'a Xuza' Dios, cutu ral-la' tséjilé'li' neda'. 38 Chqui' runa' dxin budödè' lu na'a Dios, zal-la' cutu réjilé'li' néda'cza', gul-tsejilé' le nacgac bè' dxin na' runa', quiè gáquibe'ili' naquè' tuz len neda' Dios Xuz, ati' neda' ca' naca' tuz len Xuza'.

39 Leyúbl gulazú gulabö'è la'zönè' Jesús, san Lè' bulè' lu na'què'.

40 Ni'r gyijè' Jesús leyúbl yetslá'a yegu Jordán, ga ni' zí'atèl buquilà' bunách nis Juan, ati' buga'nè' ni' Jesús. 41 Guladxín ga zoè' Jesús bunách zian, ta'ná:

—Le nactè cutu benè' Juan nitú yõl-la' huac zxõn, san yúgu'tè le gnè' Juan na' ca ral-la' gac queè' bönni' ni, gdutè li nac.

42 Qui lè ni na' gulayejlè'è Jesús bönni' zian ga na' zoè'.

11

Le guc cati' gutiè' Lázaro

1 Dza ni' ré'inè' Lázaro, bönni' Betania, le nac ladzcnu María len Marta. Nacnu Marta zxilnu María. 2 Nacnu María na' ngul zanè' Lázaro, bönni' na' ré'inè', len nacnu ca' ngul na' glu'nu le rla' zxix ni'è Xanru', len buzzinu ni'è len guitsa' icjnu. 3 Gulasóla'nu ngul zanè' Lázaro na' nu yjõdx Jesús, gna:

—Xan, byutsca', ré'inè' Lázaro, bönni' na' nadxi'inu'-nè'.

4 Cati' byõnnè' didza' ni Jesús, gudxè' nup nacúa' ni', rnè':

—Guidzhuè' ni cutu nac le gdódi lè' tsaz, san nac quiè gla' lahui yõl-la' yení' queè' Dios, ati' ni'a qui guidzhuè' ni gla' lahui ca' yõl-la' yení' quia' neda', Zxi'nè' Dios.

5 Jesús nadxi'inè'-nu Marta, len ngul zxilnu Marta na', len Lázaro na'. 6 Zal-la' nadxi'inè' lequè' Jesús, cati' byõnnè' ré'inè' Lázaro, yechóp dza ca' buga'nè' ga na' zoè'. 7 Cati' bza'a chop dza na', gudxè' yugu' bönni' uséd queè' Jesús, rnè':

—Huayejru' leyúbl luyú Judea.

8 Ni'r tè' Lè' bönni' uséd queè', ta'nè':

—Bönni' Usèdi, zi'a gulazú gulabö'è luladxë' Li' guiöj bönni' judío uná bë' ni'. ¿Naru' huayejsu' ni' leyúbl?

⁹ Bubi'è didza' Jesús, rë' lequë':

—Zoacz chinnu hora lahui' dza. Nu bönni' rdë' lahui' dza, cutu tsajchégue'è, le rlé'inè', le zoalen lè' yení' zoa yödzlyú ni. ¹⁰ Chqui' rdë' chdzö'l bönni', rajchégue'è, le cutu zoalen lè' yení'.

¹¹ Cati' budx bë'è didza' ni Jesús, ni'r gudxë' lequë':

—Rasië' Lázaro, böchi' lza'ru', ati' tsija' neda', tsajspana'-në'.

¹² Ni'r të' Lë' bönni' uséd queë', ta'në':

—Xan, chqui' rasië', huöaquë'.

¹³ Gnë' cni Jesús le chgutië' Lázaro, san lequë' táquinë' gnë': “Raszë' Lázaro.” ¹⁴ Ni'r gudxë' lequë' yalj lulu Jesús, gnë':

—Chgutië' Lázaro. ¹⁵ Rudzija' le cutu zoa' ni', le gac na'a tu le uzi'li' xbey, le gun ga tséjlë'li' neda'. Huayejru' na'a ga na' dë' Lázaro.

¹⁶ Ni'r gudxë' yezíca'rë' bönni' uséd queë' Jesús Tomás, bönni' na' tu'è lë', Bönni' Cuach, rnë':

—Huayejru' ca' rë'u, gátlenru'-në'.

Naquë' Jesús Nu ruspán nup chnatgac, lenca' Nu nabániru'

¹⁷⁻¹⁹ Dë gal-la'z ga dë Jerusalén yödz Betania na', nac ca rza'ru' tu hóratëz. Qui lë ni na' chguladxinë' zian bönni' judío ga na' nacua'nu Marta len María, tu'huí' zxönë' lecnu le gutië' bönni' zancnu. Cati' bdxinë' ni' Jesús, byönnë' chguc tap dza yu'è yeru ba Lázaro na'. ²⁰ Cati' byöninu didza' Marta, zë'è Jesús, ni'r brujnu yu'u, yajtsagnu Lë', san María buga'nnu yu'u na'. ²¹ Marta na' rënu Jesús:

—Xan, la'naru' zu' ni, cutu gatië' bönni' zana'. ²² Lëzca' na'a, nözda' yúgu'të le gnabu' lahuë' Dios, Dios gunnë' quiu'.

²³ Jesús rë'-nu:

—Ubanë' bönni' zanu'.

²⁴ Marta rënu Lë':

—Nözda' ubanë' cati' gdxin dza udx cati' lubán nup chnatgac.

²⁵ Ni'r Jesús rë'-nu:

—Naccza' neda' Nu ruspán nup chnatgac lenca' Nu nabánigac bunách. Nu tsejlë' neda', zal-la' gat nu na', ubáncz, ²⁶ ati' yúgu'të bönni' nabanquë' len ta'yejlë'è neda', cutu ca' latië' tsaz. ¿I réjlë'u lë ni?

²⁷ Marta rënu Lë':

—Ja, Xan. Réjlë'a nacu' Li' Cristo, Zxi'në' Dios, Bönni' na' gzxi' lu në'è Dios gsölë'è yödzlyú ni.

Rbödxë' Jesús le ruhui'ni ladxë'è ni'a quecnu ngul zanë' Lázaro

²⁸ Cati' budx bë'nu didza' ni Marta na', böajnu yu'u, yajlidznu María, zxilnu, len bagachi'z rënu lënu:

—Bönni' Usèdi zoë' ni, rulidzë' li'.

²⁹ Cati' byöninu didza' ni María, la' gyástënu, zeajnu ga na' zoë' Jesús. ³⁰ Cutu ryaznë' Jesús la' yödzdau' na', san zoazë' ga na' yajtsagnu Lë' Marta. ³¹ Cati' gulalé'inë'-nu María na' gyasnu len jarélu'nu brujnu bönni' judío na' nacua'lenë'-nu ga nac lu yu'u len tu'huí' zxönë'-nu, ni'r glauquë'-nu, ta'në':

—Huayeajnu ra' yeru ba tsajchödxnu ni'.

³² Ni'r bdxinnu María ga na' zoë' Jesús. Cati' blé'ínu Lë', byéchunu xni'ë, rënu Lë':

—Xan, la'naru' zu' ni, cutu gatië' bönni' zana'.

33 Cati' blé'inë' Jesús rbödxnu, len ta'bödxë' ca' bönni' judío na' dza-gquë'-nu, ni'r bui'nnë' len gnëtsca ladxë'ë. 34 Rnë':

—¿Gazx bucáchi'li'-në'?

Të' Lë':

—Gda uyú'.

35 Grödxë' Jesús. 36 Ni'r gulanë' bönni' judío na', ta'në':

—Gul-yutsca' tscáti'ga nadxi'inë' lë'.

37 La'quë' ta'në':

—Benë' ga rlé'inë' bönni' na' zi'al nachúl lahuë' bönni' ni. ¿Naru' cu guctsa gunë' ga cu gatië' Lázaro?

Rubanë' Lázaro lu yöl-la' gut

38 Leyúbl gnëtsca ladxë'ë Jesús, ati' bdxinë' ra' yeru ba na'. Ba na' nac tu yeru nadj lë'i gui'a guiöj, ati' da' tu guiöj blag nuséj ga nu ryaz lei.

39 Gudxë' nup nacua' ni' Jesús, rnë':

—Gul-cúa guiöj ni.

Ni'r Marta, ngul zanë' bönni' nat na', rënu Lë':

—Xan, chrlë'ë zgut le chguc tap dza natië'.

40 Jesús rë'-nu:

—¿Naru' clëg chgudxcza' li' chqui' réjlë'u, hualé'inu' yöl-la' yení' queë' Dios?

41 Ni'r gulagüë' guiöj blag na' nuséj ga nu ryaz yeru ba ga na' yu'ë bönni' nat na'. Buyüë' Jesús zaca' luzxbál, rnë':

—Xuza', xclenu', rëpa' Li', le ryönnu' neda'. 42 Neda' nözda' ryöntecznu' neda', san ru'a didza' ni quië luzí' xbey bunách zian ni len la'yejlë' Li' na' nasölu'u neda'.

43 Cati' budx bë'ë didza' ni Jesús, zidzj bulidzë', rnë':

—Lázaro, burúj nil.

44 Burujë' bönni' nat na' lu yeru ba, naröligacr ni'a në'ë yugu' lári'dau', len nagachi' ca' lahuë' yetú lári'dau'. Ni'r Jesús rë' lequë':

—Gul-lí lari' na' naröli ni'a në'ë len gul-gu'ë latj së'ë.

Tun xtídzë'ë judío uná bë' ludöddë' Jesús

45 Ni'r gulayejlë'ë Jesús zian bönni' judío na' yjáclenë' tsaxxön María len gualalé'inë' lë na' benë' Jesús. 46 La'quë' yjaquë' ga nacu'ë bönni' gdau' fariseo len gulaguíxjöi'në' lequë' ca na' benë' Jesús. 47 Ni'r guludúblenë' tsaxxön bönni' gdau' ta'bequi xbey yugu' bönni' gdau' fariseo na', len yugu' bxuz uná bë', ta'në':

—¿Nacxcz gunru'? Runë' bönni' ni zian yöl-la' huac zxön. 48 Chqui' güi'zru'-në' latj gunë' ca ni runczë', la'yejlë' Lë' yúgu'të bunách, ati' ud-jaquë' ni bönni' Roma, duquindjquë' gdau' la'y queëru', len yödz queëru'.

49 Ni'r bë'ë didza' Caifás, bxuz blau iz na', len dzaguë' lequë', rë' lequë':

—Lbi'ili' cutu bi nözili', 50 len cutu ráquibe'ili' run bayúdx gatië' tuë' bönni' ni'a quegac bunách, cui nit gdu yödz.

51 Clëg racz queë' bë'ë didza' ni, san le naquë' bxuz blau iz na', qui lë ni na' bë'ë didza' uláz queë' Dios ca ral-la' gatië' Jesús ni'a quegac bunách yödz na'. 52 Gatië' Jesús, clëgz ni'a qui yödz na', san gatië' ca' quië utubë' zxi'në' Dios náslasquë', quië lacquë' tuz. 53 Cni guc, la' dza na'z glun xtídzä'quë' ludöddë' Jesús. 54 Qui lë ni na' cutur gdë' Jesús yalj lulu gap nacua' bunách judío, san buzë'ë ni', zijë' tu latj gal-la' ga nac latj ca'z, ati' bdxinë' yödz Efraín, ga ni' buga'në', ati' dzagquë' Lë' bönni' usëd queë'.

⁵⁵ Dza na' chza' gal-la' Lni PAscua quequë' bönni' judío cati' tu'spanë' ca benë' Dios, bubijë' luyú Egipto bunách queë'. Gularúj bunách zian yugu' yöd z ni', ati' gulabenë', zjaquë' Jerusalén cati' zi'a gdxin lni na' quië tsajpá' cuinquë' ca nac qui gdau'. ⁵⁶ Tu'guiljë' Jesús bönni' na' nacué' Jerusalén, len cati' ni' nacué' nchil gdau', gulanabi lza'quë' tuë' yetúë', ta'në':

—¿Bizxa rsáca'li'? ¿Huidtsë' lni, o cutu guidë'?

⁵⁷ Chgulaná bë'ë yugu' bxuz uná bë' len yugu' bönni' gdau' fariseo chqui' nu nözi ga zoë' Jesús, ral-la' dudixjoi' lequë' quië gac tsajxönquë' Lë'.

12

María rgu'nu ni'ë Jesús le rla' zxix

¹ Cati' ni' naga'ngac yexóp dza gdxin Lni Pascua cati' tu'spanë' ca benë' Dios, bubijë' luyú Egipto bunách queë', ni'r bdxinë' Jesús lu yöd z Betania, ga na' zoë' Lázaro, bönni' na' gutië' len bubanë' lu yöl-la' gut. ² Ni' gulagu'ë tu gü'i huagu gahuë' Jesús. Glu'nu le lahuë' María, ati' nutsë'ë Lázaro ladj bönni' röl'lenquë' Jesús tahuë'. ³ Ni'r gdél-la'nu María ca tu guia le rla' zxix qui yöj susén las gdu, le záqui'tsqüi, len glu'nu lei ni'ë Jesús. Buzzinu ni'ë len guitsa' icjnu. Gdutë' lu yu'u na' gze bö' zxix. ⁴ Ni'r bë'ë didza' bönni' uséd queë' Jesús, lë' Judas Iscariote, zxi'në' tu bönni' lë' Simón, len naquë' bönni' na' udödë' Jesús lu na'quë' bönni' gdau', rnë':

⁵ —¿Bizx quië cugda'u le rla' zxix na' le zaca' lazxjru' qui tu iz, ati' huac nu quis dumí na' quegac bunách yechi'?

⁶ Gnë' cni, clëg le rui' ladxë'ë bunách yechi', san le naquë' gban, len lëczë' nu'ë bzud dumí quequë', len rubíjanë' dumí na' tu'chijë' lu bzud na'. ⁷ Ni'r Jesús rë' lë':

—Bë'-nu latj, le nac lë ni bennu tu le nabá'a quië dza ggacha'a. ⁸ La'cuá'lentecz lbi'ili' bunách yechi', san neda' cutu ugá'ntecza' ga zoali'.

Tun xtídza'quë' bönni' judío uná bë' ludöddë' Lázaro

⁹ Cati' gulayönnë' zoë' Jesús Betania, guladxinë' ni' zian bönni' judío, clëgz le zoë' ni' Jesús, san lëzca' le të'nnë' la'lé'inë' Lázaro, bönni' na' buspanë' lë' Jesús lu yöl-la' gut. ¹⁰ Ni'r glun xtídza'quë' bxuz uná bë', ludöddë' ca' Lázaro, ¹¹ le ta'yejlë'ë Jesús len chnulá'alenquë' bxuz uná bë' na' zian bönni' judío ni'a queë' Lázaro na'.

Len ba zxön ryazië' Jesús Jerusalén

¹² Guladxín Jerusalén bunách zian dza Pascua, ati' dza buróp na' ta'yönnë' zë'ë Jesús ni'. ¹³ Ni'r gulaguitsjë' zin len gularujë' za-jxí'gal-la'quë' Jesús, ati' glu'ë zidzj didza', ta'në':

—Yöl-la' ba Dios. Yöl-la' ba Bönni' ni zë'ë uláz queë' Xanru', gna bé'inë' bunách Israel.

¹⁴ Bdzölnë'-ba' tuba' búrrodau' Jesús, ati' gdxie'-ba' ca na' nayúj lu guich la'y, rna:

¹⁵ Cutu gádxili', lbi'ili', zoali' yöd z Sión.

Gul-yutsca', zë'ë Bönni' gna bé'inë' lbi'ili'.

Dxië'-ba' tuba' búrrodau'.

¹⁶ Cati' ni' zi'a guc lë ni, cutu gulayéjni'në' bönni' uséd queë' Jesús, san gdöd ni', cati' bubanë' Jesús lu yöl-la' gut, buëpë' yehua' yubá queë', ni'r yajneycnë' lë ni nayúj lu guich la'y ca ral-la' gac queë', ati' guc cni queë' lë ni.

¹⁷ Lëzca' glunë' lna' lau queë' Jesús bönni' na' gulacua'lenë' Lë' cati' ni' bulidzë' Lázaro, yu'ë yeru ba, len buspanë' lë' lu yöl-la' gut. ¹⁸ Qui lë ni na' ca' gularujë' bönni' yaxi'gal-la'quë' Jesús, le gulayönnë' ca nac yöl-la' huac ni benë' Lë'. ¹⁹ Ni'r gulanë' la' légaczë' bönni' gdau' fariseo, ta'në':

—Chnac bë' cutu bi sáqui'ru' gunru'. Gul-yú ca da'gac Lë' yúgu'të bunách.

Tu'guiljë' Jesús bönni' gza'a

²⁰ Dzagquë' nup na' guladxín Jerusalén dza Lni Pascua na' la'quë' bönni' gza'a quië la'yíj ládxi'quë' Dios. ²¹ Yajtsagquë' Felipe, bönni' Betsaida qui luyú Galilea, yugu' bönni' gza'a na', ati' gláta'yuë' lahuë', ta'në':

—Bönni', rë'nitu' glé'itu'-në' Jesús.

²² Gyijë' Felipe na', yjödxe' ca' Andrés. Ni'r Andrés len Felipe na' glë' ca' Jesús. ²³ Bubi'ë didza' Jesús, rë' lequë':

—Chzoa gdxin dza gatia' neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, huöja' xlatja' yehua' yubá. ²⁴ Le nactë rëpa' lbi'ili': Ugá'n leyz tu xseydau' chqui' cutu ggachi' luyú len udx qui. Chqui' udx qui xseydau' na', ati' glen, szxónitër unódzj. ²⁵ Nu bönni' rui' ládxi'tsquë' yöl-la' na'bán queë', unitië' lei, le gatië' tsaz bönni' na'. Nu bönni' cutu rui' ladxë'ë yöl-la' na'bán dë queë' yödzyú ni gun chi'ë lei ga gdxinr dza gata' yöl-la' na'bán gdu queë'. ²⁶ Chqui' rë'nnë' bönni' gunë' xchina', ral-la' t'ë' neda' bönni' na', ati' ga ni' tsajsóa' neda', ni' tsajsóë' ca' bönni' na' runë' xchina'. Chqui' runë' xchina' bönni', gunë' ba la'n bönni' na' Xuza' Dios.

Rguíxjö'ë Jesús ca zi'a ludöddë' Lë'

²⁷ Gnë' ca' Jesús:

—Na'a rötscá' baguí'i neda'. ¿Nacx gnatsa'? ¿Naru' gnia': Xuza', buslá neda' lu le ral-la' gac quia' na'a? Qui lë ni na' bida', quië gua' glena' le ral-la' gac quia' na'a. ²⁸ Xuza', ben ga gla' lahui yöl-la' yení' quiu'.

Ni'r byön chi'i Nu rui' didza' yehua' yubá, rna:

—Chbena' ga nalá' lahui yöl-la' yení' quia', ati' leyúbl guna' ga gla' lahui yöl-la' yení' quia' na'.

²⁹ Gulayöni chi'i ni bunách zian nacua' ni', ati' ta'ná:

—Gziu' na' gnë.

Yela'gac bunách na' ta'ná:

—Bë'lenë' Lë' didza' gbaz la'y queë' Dios.

³⁰ Ni'r bubí'ë didza' Jesús, rë' lequë':

—Byön chi'i ni, clëg quië uzi'a xbey neda', san quië uzi'li' xbey lbi'ili'. ³¹ Chbdxin dza cuequi xbeynë' bunách yödzyú ni Dios. Na'a chu'në' Dios ni'l tu' xöhui' rna be'i bunách yödzyú ni. ³² Na'a, chqui' luchisë' neda' xtsa' bönni' ludöddë' neda', guna' ga ludúb quia' yúgu'të bunách.

³³ Didza' ni bë'ë Jesús nac bë' nac gatië'. ³⁴ Të Jesús bunách zian na', ta'ná:

—Netu' byönitu' nup gululáb le rna bë' zxba queë' Dios, lë na' rna: “Sóateczë' Cristo.” ¿Nacxzc nac, rnau' Li': “Run bayúdx Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, luchisë' Lë' xtsa'?” ¿Nuzxa na' Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách?

³⁵ Ni'r Jesús rë' lequë':

—Yetú chi'idau'z sóalena' lbi'ili' neda', naca' yení' queëli'. Gul-tá tsal ni zóalena' lbi'ili' len dë queëli' yení', cui gchul nitli'. Nu bönni' rdë' ga chul

xõhui' cutu nõznè' gazx zijè'. ³⁶ Tsal ni zóalena' lbi'ili' neda', naca' yení' queèli'. Gul-tsejlè' neda' naca' yení' queèli' quiè glé'ili' yení' na' nac gdu. Cati' budx bè'è didza' ni Jesús, yhuòjè' yajcachi' lahuè' lauquè'.

Le run nigui bunách judío, cui la'yejlè' Jesús

³⁷ Zal-la' benè' Jesús zian yöl-la' huac lauquè', cutu gulayejlè'è Lè'. ³⁸ Cni guc quiè butság lè na' buzujè' lu guich Isaías, bõnni' bè'è didza' uláz queè' Dios, gnè':

Xan, ¿nuzxa caz gyejlè' didza' bè'tu'?

¿Nuzxa caz bului'inè' lei Xanru' yöl-la' huac queè'?

³⁹ Cni guc, cutu guc la'yejlè'è Jesús. Guc ca na' gnè' ca' Isaías:

⁴⁰ Dios benè' ga gulachúl gulanitiè',

Ati' guc zid ládxi'dau'què'

Cui la'lé'inè' len yøj lauquè',

Len cui la'yéjni'nè' lu icj ládxi'dau'què'.

Cutu luhuõaquè' quia' quiè úngaca'-nè'.

⁴¹ Bè'è didza' ni Isaías le blé'inè' yöl-la' yení' queè' Cristo, len bè'è didza' ca nac queè' Lè'.

⁴² Zal-la' rac cni, gulayejlè' Jesús bunách zian, len ga bdxintè gulayejlè'è Lè' la'què' bõnni' uná bè', san le tádxinè' yugu' bõnni' gdau' fariseo, cutu glunè' lna' lau queè' yalj lulu, cui lubijè' lequè' tsaz ga na' tu'dubè' tu'sèdè' queè' Dios. ⁴³ Cni glunè' le tunrè' zxõn le tun lequè' ba la'n bunách ca le runè' lequè' ba la'n Dios.

Didza' bè'è Jesús lun ga grugu quegac bunách cuta'yejlè'

⁴⁴ Bè'è zidzj didza' Jesús, rnè':

—Nu bõnni' rejlè'è neda', clèg neda'z rejlè'è, san rejlè'è ca' Xuza' nasölè'è neda'. ⁴⁵ Lèzca' cni, nu bõnni' rlé'inè' neda', rlé'inè' ca' Xuza' nasölè'è neda'. ⁴⁶ Neda' naca' yení' len bida' yödzyú ni, cui luga'nè' ga chul xõhui' yúgu'tè bõnni' la'yejlè'è neda'. ⁴⁷ Chqui' ryõnnè' xtidza'a bõnni' len cutu runè' lei ba la'n, clèg neda' gchuga' queè' bõnni' na', le bida' ni, clèg quiè gchuga' quegac bunách yödzyú ni, san quiè uslá' bunách yödzyú ni. ⁴⁸ Nu bõnni' ruzóè' neda' tsal' l len cutu rzi' lu nè'è xtidza'a, chzoa le gchugu queè' bõnni' na'. Didza' na' chbè'lèna' lbi'ili' nac tu le gchugu queè' bõnni' na' dza udx. ⁴⁹ Cni nac, ru'a didza', clèg racz quia', san gudxè' neda' Xuza' nasölè'è neda' le ral-la' gnia', lenca' ca ral-la' gu'a didza'. ⁵⁰ Nõzda' gna bè'è cni Dios quiè gata' quegac bunách yöl-la' na'bán gdu. Cni nac, didza' na' ru'a, ru'a didza' ca na' chgudxczè' neda' Xuza'.

13

Jesús rguibè' ní'acquè' bõnni' usèd queè'

¹ Ni' nac dza zi'a gdxin Lni Pascua cati' tu'spanè' ca benè' Dios, bubijè' luyú Egipto bunách queè'. Nõzcnè' Jesús chbdxin dza queè' gatiè', cati' ral-la' uzè'è yödzyú ni, huòjè' ga zoè' Xuzè'. Ca na' nadxi'inè' bunách queè' nacua' yödzyú ni, na'a nadxi'inè' lequè' ga gdxintè gatiè' uláz quequè'.

² Chnagú'u yöl-la' Judas Iscariote, zxi'nè' tu bõnni' lè' Simón, Satanás tu' xõhui', quiè udödè' Jesús lu na'gac nup ludödi Lè'. ³ Nõzcnè' Jesús ca nac, brujè' ga zoè' Dios, len huòjè' ca' ga na' zoè' Dios, ati' chnudödè' lu nè'è Lè' Dios Xuzè' gdu'tè yöl-la' uná bè' queè'. ⁴ Qui lè ni na', cati' ni' tahuè', gyasè' Jesús len gduè' lari' rxoa yenè'. Gdel-lè'è tu lari' ruzxini na'ru' le

bdë'ë lë'ë. ⁵ Ni'r gdë'ë nis lu zxiga' guia, ati' gzu lahuë' rguibë' ní'acquë' bönni' uséd queë', len ruzxinë' ní'acquë' len lari' na' da' lë'ë.

⁶ Cati' bdxinë' ga rë'ë Simón Pedro, Pedro na' rë' Lë':

—Xan, ¿naru' Li' quibtsu' ni'a?

⁷ Bubi'ë didza' Jesús, rë' lë':

—Lë ni runa', cutu réjni'nu' na'a, san huadzéy tséjni'nu'.

⁸ Ni'r Pedro rë' Lë':

—Cutu quibczu' Li' ni'a.

Jesús rë' lë':

—Chqui' neda' cutu quiba' li', cutu ca' sáqui'nu' gunu' neda' tsaxzön.

⁹ Ni'r Simón Pedro rë' Lë':

—Xan, clëgz ni'a quibu', san quibu' ca' na'a len icja'.

¹⁰ Jesús rë' lë':

—Nu nayár, ní'azë' run bayúdx tsar, le nacczë' dxi'a gdutë', ati' lbi'ili' nacli' dxi'a, san clëgz yúgu'tëli'.

¹¹ Gnë' cni Jesús: “Clëgz yúgu'tëli' nacli' dxi'a”, le nözcznë' nulquë' na' udödë' Lë'.

¹² Gdöd gdibë' ní'acquë' Jesús, buguel-lë'ë lari' na' buxóya yenë'. Bubö'ë ga tahuë', ati' rë' lequë':

—¿I réjni'li' lë na' zi'a bena' queëli'? ¹³ Lbi'ili' rui'li' la' “Bönni' Usëdi”, lenca' “Xan”. Dxi'a nac ca rnalí', le cni naca'. ¹⁴ Na'a, chqui' neda' naca' Xanlı' len Bönni' Usëdi queëli', ati' gdiba' ní'ali', lëzca' cni ral-la' gunli' lbi'ili', quibli' ni'a lza'li' tuli' yetuli'. ¹⁵ Tu le bului'ida' lbi'ili' quië gunli' lbi'ili' ca na' bena' neda'. ¹⁶ Le nactë rëpa' lbi'ili': Cutu nactë'rë' blau ca xanë' bönni' huen dxin, ati' bönni' gbaz cutu nactë'rë' blau ca nu nasöla' lë'. ¹⁷ Chqui' réjni'li' yúgu'të lë ni, bica' ba lbi'ili' chqui' gunli' cni. ¹⁸ Didza' ni ru'a cutu rëpa' yúgu'tëli'. Nözcza' nup gröcza' neda', san run bayúdx utság lë na' nayúj lu guich la'y, rna: “Nu rágulen neda' tsaxzön, nu ní tá'baga' neda'.” ¹⁹ Na'a rguíxjöi'da' lbi'ili' zi'al ca gac, quië cati' gac cni, tséjlë'li' zoacza' neda'. ²⁰ Le nactë rëpa' lbi'ili': Nu bönni' gunë' ba la'n gbaz gsöla'a neda', neda' ca' gunë' ba la'n, ati' nu bönni' gunë' neda' ba la'n, gunë' ca' ba la'n Xuza', nasölë'ë neda'.

Rguíxjö'ë Jesús ca gunë' Judas, udödë' Lë'

²¹ Cati' budx bë'ë didza' ni Jesús, bui'nnë' ati' yalj lulu gnë':

—Le nactë rëpa' lbi'ili': Tu bönni' nutsë'ë ladjli' udödë' neda'.

²² Ni'r guluyú lau lza'quë' tuë' yetué' bönni' uséd queë' len gulabö'tsquë' baguí' ta'náb ládxi'quë' nuzxa qui na' gnë' cni Jesús. ²³ Tuë' bönni' uséd queë' Jesús, bönni' na' Jesús nadxi'inë' lë', zoë' cuít lë'ë.

²⁴ Simón Pedro bulá' bului'izë' bönni' ni quië gnabnë' Jesús nuzxa qui na' gnë' cni. ²⁵ Ni'r bönni' na' zoë' cuít lë'ë Jesús rë' Lë':

—Xan, ¿nuzxa na' ru'u didza' qui?

²⁶ Bubi'ë didza' Jesús, rë' lë':

—Naquë' bönni' na' gu'a-në' yöt xtil nabís.

Ni'r buspisë' yöt xtil na', len bë'ë queë' Judas Iscariote, zxi'në' bönni' lë' Simón. ²⁷ Gdöd gdahuë' yöt xtil na' Judas, gyaz icj ládxi'dau'huë' Satanás tu' xöhui'. Ni'r Jesús rë' lë':

—Lë na' gunu', yjentë na'a.

²⁸ Cutu ta'yéjni'në' bizx quië na' gudxë' lë' cni Jesús yezíca'rë' bönni' uséd queë' rë'quë' tahuë'. ²⁹ Le nu'ë Judas bzud dumí quequë', táquinë' la'quë' gudxë' lë' Jesús: “Yajxí' le gáguru' lni”, o gnë': “Bë' lati' quegac

bunách yechi.'” ³⁰ Cati' budx gdahuë' yöt xtil na', len ni' nac chdzö'l, la' brujtë' Judas.

Tu zxba cub

³¹ Cati' chbrujë' Judas na', ni'r gnë' Jesús:

—Na'a chzoa gla' lahui yöl-la' yeni' quia' neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, len gla' lahui ca' yöl-la' yeni' queë' Dios. ³² Chqui' gla' lahui yöl-la' yeni' queë' Dios ni'a quia' neda', Zxi'në', lëzca' Lëczë' Dios gunë' ga gla' lahui yöl-la' yeni' quia' neda', Zxi'në', len la' guntë' cni. ³³ Zxi'na'dau', yetú chi'z zóalena' lbi'ili'. Uguilji' neda', ati' ca na' chgúdxgaca'-në' bönni' judío, lëzca' cni rëpa' lbi'ili' na'a: Ga na' tsija' neda', cutu gac guidli' racz queëli'. ³⁴ Tu zxba cub rna bé'ida' lbi'ili' le rna cni: “Gul-dxí'i lza'li' tuli' yetuli’”. Ca na' neda' nadxi'ida' lbi'ili', lëzca' cni ral-la' gdxi'ili' lza'li' tuli' yetuli'. ³⁵ Chqui' huadxí'i lza'li' tuli' yetuli', láquibe'i yúgu'të bunách da'li' neda'.

Rnë' Jesús gnë' Pedro cutu nunbë'ë Lë'

³⁶ Ni'r gnabnë' Jesús Simón Pedro, rnë':

—Xan, ¿gazxcz tsiju'?

Bubi'ë didza' Jesús, rnë':

—Ga na' tsija' neda', cutu gac sá'lenu' neda' na'a, san huadzéy guidu' ga tsija' neda'.

³⁷ Pedro rë' Lë':

—Xan, ¿bizx quië cutu gac sá'lenu' Li' na'a? Chzoa' udöda' yöl-la' na'bán quia', gatia' le nadxi'ida' Li'.

³⁸ Bubi'ë didza' Jesús, rë' lë':

—¿Naru' udödu' yöl-la' na'bán quiu' le nadxi'inu' neda'? Le nactë rëpa' li', tsonn lzu tá'bagu'u, gnau' cutu núnbë'u neda' zi'al ca cödxba' zxi'n druz.

14

Naquë' Jesús nöz tséjlenru' gdxinru' ga zoë' Dios Xuz

¹ Rnë' Jesús:

—Cutu gchixi icj ládxida'li'. Gul-tsejlë' Dios, len gul-tsejlë' ca' neda'.

² Lu yu'u lidxë' Xuza' latj zian nacuá'. La'naru' cu nac cni, neda' chgudxcza' lbi'ili'. Tsija' na'a, tsajpá'a queëli' latj ga tsajsoali'. ³ Chqui' huayija' len tsajpá'a queëli' latj ga tsajsoali', huöda' leyúbl, uchë'a lbi'ili' latj quia', quië ga na' tsajsóa' neda', ni' tsajsoali' ca' lbi'ili'. ⁴ Nözcizli' ga ni' tsija', len núnbë'li' ca' nöz.

⁵ Tomás rë' Lë':

—Xan, cutu nözitu' gazx na' tsiju'. ¿Nacxcz gac gúnbë'tu' nöz?

⁶ Bubi'ë didza' Jesús, rë' lë':

—Neda' naccza' nöz, len naca' ca' le nac gdu'të li, len naca' ca' Nu nabánigac bunách. Ni'a quia' neda'z gac nu gdxin ga zoë' Dios Xuz.

⁷ La'naru' núnbë'li' neda', Xuza' ca' núnbë'li'-në'. Na'a, núnbë'li'-në' len chblé'ili'-në'.

⁸ Ni'r Felipe rë' Lë':

—Xan, buluí'i netu' Xuzu', ati' nactë queëtu'.

⁹ Bubi'ë didza' Jesús, rë' lë':

—Felipe, xtsey chguc zóalena' lbi'ili'. ¿Naru' cu núnbë'tsu' neda'? Nu bönni' rlé'inë' neda', rlé'inë' ca' Xuza'. ¿Rnatsu: “Buluí'i netu' Xuzu'”?

¹⁰ ¿Naru' cu réjle'u zóalencza'-në' Xuza', ati' Xuza' zóalenczë' neda'? Yugu'

didza' ni ruí'lena' lbi'ili', clëgracz quia' ru'a didza' ni, san Xuza' zóalenczë' neda', Lëczë' runë' dxin ni. ¹¹ Gul-tsejlë' neda', zóalencza'-në' Xuza', ati' Xuza' zóalenczë' neda'. Chqui' cugác gunli' cni, gul-tsejlë' neda' ni'a quegac dxin ni runa'. ¹² Le nactë rëpa' lbi'ili': Yugu' dxin ni runa' neda', lëzca' cni gunë' bönni' na' rejlä'ë neda', ati' le zxöntër ca' gunë' bönni' na' le huöja' ga zoë' Dios Xuz. ¹³ Yúgu'të le gnabli' lahuë' Dios Xuz len ugunli' dxin la' neda', neda' guna' lë na' gnabli', quië ulu'a lahui yöl-la' yení' zxön queë' Dios Xuz neda', Zxi'në'. ¹⁴ Bítí'tëz bi gnabli' len ugunli' dxin la' neda', neda' guna' lei.

Gsölë'ë Dios Bö' La'y Jesús, dusóalenë' bunách queë'

¹⁵ Rnë' ca' Jesús:

—Chqui' nadxi'ili' neda', gul-gún le rëpa' lbi'ili', ¹⁶ ati' neda' gáta'yua' lahuë' Dios Xuz, ati' Lë' gsölë'ë queëli' Nu yubl Nu gaclen lbi'ili', Nu hui' zxön lbi'ili', len sóalencz lbi'ili'. Nu ni nac Dios Bö' La'y, Nu rui' didza' gdu'të li. ¹⁷ Cutu gac luzí' xbë' Lë' bunách yödzyú ni, le cutu gac la'lé'inë' Lë' len cutu gac lumbë'ë Lë', san zóalenczë' lbi'ili', ati' soë' lu icj ládxi'dau'li'. ¹⁸ Cutu uca'na' lbi'ili' ca yugu' bi'i uzëbdau'. Huöda' dusóalena' lbi'ili'. ¹⁹ Yetú chi'idau'z cutur la'le'i neda' bunách yödzyú ni, san lbi'ili' ulé'ili' neda'. Le zoacza' nabana' neda', lbi'ili' ca', tsaz soali' gbanli'. ²⁰ Dza ni'r cati' dusóalenë' lbi'ili' Dios Bö' La'y na', gnózcizli' zóalencza'-në' Xuza' Dios, ati' lbi'ili' zóaleni' neda', ati' neda' ca' zóalencza' lbi'ili'. ²¹ Nu bönni' rzi' lu në'ë xtidza'a len runë' ca rna, nac bë' nadxi'inë' neda' bönni' na'. Xuza' Dios gdxi'inë' bönni' na' nadxi'inë' neda', ati' neda' gdxi'ida'-në' bönni' na' len uluí' lahua' lahuë'.

²² Judas rë' lë', san clëg Judas Iscariote, rnë':

—Xan, ¿nacxcz gac uluí' lau' lautu' netu', len cutu uluí' lau' laugac bunách yödzyú?

²³ Bubi'ë didza' Jesús, rë' lë':

—Gunë' ca rna xtidza'a bönni' nadxi'inë' neda', ati' Xuza' Dios gdxi'inë' bönni' na', ati' guidtu' dusóalentu'-në' bönni' na' lu icj ládxi'dau'huë'. ²⁴ Cutu runë' ca rna xtidza'a bönni' cunadxi'inë' neda'. Dídza' na' byönili' bë'a neda', clëgz quia' na', san nac queë' Dios Xuz nasölë'ë neda'.

²⁵ 'Rëpca' lbi'ili' yugu' lë ni tsal ni zóalena' lbi'ili', ²⁶ san gáclenë' lbi'ili' len hui' zxönë' lbi'ili' Dios Bö' La'y, Nu na' gsölë'ë queëli' Xuza' Dios le ugunli' dxin la' neda'. Usëdnë' lbi'ili' yúgu'të, len usë'ë ládxi'li' ca nac yúgu'të didza' na' chgudxa' lbi'ili'.

²⁷ 'Ruca'na' queëli' le cuequi dxi ládxi'li'. Runna' queëli' le rë' dxi ladxi' quia'. Le rë' dxi ladxi' na' runna' queëli' cutu nac ca le tunn queëli' bunách yödzyú ni. Cutu gchixi icj ládxi'dau'li', len cutu gadxi gdzöbili'. ²⁸ Chbyönili' ca na' chgudxa' lbi'ili': Huöja', ati' huöda' dusóalena' lbi'ili'. La'naru' nadxi'ili' neda', udzjili' cati' ni' gudxa' lbi'ili' huöja' ga zoë' Dios Xuz, le náctërë' blau Dios ca neda'. ²⁹ Na'a, chgudxa' lbi'ili' zi'al ca zi'a gac, quië cati' gac cni, tsëjlä'li' neda'.

³⁰⁻³¹ 'Cutur gü'lena' lbi'ili' didza' zian, le za' tu' xöhui', nu rna be'i bunách yödzyú ni. Zal-la' cutu bi dë lu në'i bi gun quia' neda', cni ral-la' gac quië láquibe'i bunách yödzyú ni nadxi'ida'-në' Dios Xuz, len runa' ca na' chgudxë' neda' guna'. Gul-tsás, uza'ru' ni.

15

Ca nac qui lba uva len xzuza' në'i lba na'

¹ Lëzca' cni gudxë' lequë' Jesús:

—Naca' neda' ca tu lba uva le nac gdu, ati' Xuza' naquë' ca bönni' guz gu'n run chi'ë lba na'. ² Ugüë' yúgu'të xzuza' në'i lba na' naca' neda', le cutu bi ta'bía, ati' uchi'ë yúgu'të xzuza' në'i na' ta'bía, quië la'bía yelati'. ³ Lbi'ili' chnacli' dxi'a ni'a qui didza' na' chgudxa' lbi'ili'. ⁴ Gul-da'tecz neda', ca na' neda' dá'tezca' ca' lbi'ili'. Ca nac qui xzuza' në'i lba na', cutu gac bi cuia racz qui, chqui' cuda'tecz lba na', lëzca' cni nac queëli', cutu bi gac gunli' chqui' cutu tá'teczli' neda'.

⁵ 'Naca' neda' ca lba na', ati' lbi'ili' nacli' ca xzuza' në'i. Nu bönni' dá'teczë' neda', ca na' neda' dá'tezca' lë', bönni' ni naquë' ca xzuza' në'i lba na' rbia szxöni, le chqui' nulá'alenli' neda', cutu bi gac gunli'. ⁶ Nu bönni' cu dá'teczë' neda', gac queë' ca rac quegac xzuza' në'i lba na' cunacgac dxi'a, ta'ru'në' xzuza' në'i na' ati' la'bídx. Cati' chnabidxgac xzuza' në'i na', lutubë' leygac len la'gu'ë leygac lu gui', ati' tséguigac.

⁷ 'Chqui' tá'teczli' neda', len gunli' ca rna xtidza'a, huac gnabli' bi guë'nili', ati' neda' guna' lë na' gnabli'. ⁸ Gunli' ba la'n Xuza' Dios cati' gunli' xchinë', gacli' ca xzuza' në'i lba na' ta'bía, len cni gac bë' nacli' gdu bönni' ta'dé'ë neda'. ⁹ Ca na' nadxi'inë' neda' Dios Xuz, lëzca' cni nadxi'ida' lbi'ili'. Gul-guntecz ca ral-la' gunë' bönni' nadxi'ida'-në'. ¹⁰ Chqui' gunli' ca rëpa' lbi'ili', gunli' ca ral-la' gunë' bönni' nadxi'ida'-në', ca na' neda' ca' runa' ca chgudxë' neda' Xuza' Dios guna', len rúntezca' le rdzag ladxë'ë Dios nadxi'inë' neda'.

¹¹ 'Yugu' didza' ni rëpa' lbi'ili' quië udzójilenli' tsazxön neda' len gac gdu ca na' udzójili'. ¹² Lë ni nac le rëpa' lbi'ili' gunli'. “Gul-dxi'i lza'li' tuli' yetuli', ca na' neda' ca' nadxi'ida' lbi'ili'.” ¹³ Cutu gac gdxirné' lzë'ë bönni' ca nu udöd yöl-la' na'bán qui, gatië' bönni' na' quië gáclenë' yugu' böchi' lzë'ë le nadxi'inë' lequë'. ¹⁴ Lbi'ili' nacli' böchi' lza'a chqui' gunli' ca na' chgudxa' lbi'ili' gunli'. ¹⁵ Cutur gnia' queëli' nacli' huen dxin quia', le cutu nöznë' bönni' huen dxin nac gunë' xanë'. Neda' chgnia' queëli' nacli' böchi' lza'a, le chbena' ga nözili' yúgu'të le chgudxë' neda' Xuza' guna'. ¹⁶ Clëg lbi'ili' gröli' neda', san neda' gröcza' lbi'ili', len buzó'a lbi'ili' quië tseajli' bi tsjenli', ca na' tun xzuza' në'i lba na' ta'bía szxöni, ati' uga'ntecz lë na' gunli'. Cni gac, gunnë' queëli' Xuza' Dios yúgu'të le gnabli' lahuë' len ugunli' dxin la' neda'. ¹⁷ Lë ni nac le rëpa' lbi'ili' gunli': “Gul-dxi'i lza'li' tuli' yetuli'.”

Tu'zóa tsla'l Jesús len nup da'gac Lë' bunách yödzyú

¹⁸ Gnë' ca' Jesús:

—Chqui' tu'zóa lbi'ili' tsla'l bunách yödzyú ni, nözili' chguluzóë' neda' tsla'l zì'al ca tu'zóë' lbi'ili' tsla'l na'a. ¹⁹ La'naru' nacli' tuz len bunách yödzyú ni, huala'dxi'i lbi'ili' bunách yödzyú ni ca na' ta'dxi'i lza'gac, san tu'zóa lbi'ili' tsla'l bunách yödzyú ni le cunacli' tuz len leygac, le gröcza' lbi'ili' neda', len bubija' lbi'ili' ladj bunách yödzyú ni. ²⁰ Gul-tsajnéy didza' na' chgudxa' lbi'ili', gnia': “Cutu náctërë' blau bönni' huen dxin ca xanë'.” Chqui' gulabía ladxigac neda' bunách, la'bía ladxigac ca' lbi'ili'. Chqui' nacuá' nup tun ca rna xtidza'a, lun ca' ca rna xtidza'li' lbi'ili'. ²¹ Yúgu'të lë ni lun queëli' bunách le da'li' neda', le cutu núnbë'gac Dios Xuz nasölë'ë neda'.

22 'La'naru' cu bida', len la'naru' cu bé'léna' lequè' didza', cutu la'baguè'è dul-la', san na'a le bida' ni, cutu bi la'né' qui dul-la' nabága'què' le ubíj lequè' dxi'a. 23 Nu bönni' ruzóè' neda' tsala', ruzóè' ca' tsala' Xuza' Dios. 24 La'naru' cu bena' yugu' yöl-la' huac ga nacu'è, yugu' le nutu nu ben ca glac, cutu la'baguè'è dul-la'. Na'a, gualé'inè' yugu' lè na' bena', ati' tu'zóè' neda' tsala' len tu'zóè' ca' tsala' Xuza'. 25 Cni rac, quiè utság ca rna xtidzè'è Dios, le nazi' lu na'què', rna: "Tu'zóè' neda' tsala' len cutu zoa bizx queè."

26 'Cati' gdxiné' ni Dios Bö' La'y, Nu rui' didza' gdutè li, len Nu gaclen lbi'ili' len hui' zxön lbi'ili', Nu na' gsöla'a queèli' uláz queè' Dios Xuz, Nu ni gun lna' lau quia' neda'. 27 Lbi'ili' ca' gunli' lna' lau quia', le zóalenczli' neda' tsaxxön dza ni'tè.

16

1 'Yugu' didza' ni chgudxa' lbi'ili', cui gac chop ládxi'li'. 2 Tsaz lubijè' lbi'ili' ga tu'dubè' tu'sédè' queè' Dios bönni' judío, ati' gdxin dza cati' nu bönni' gdöddè' lbi'ili' gáquinè' dxin queè' Dios runé'. 3 Cni luné', le cunúnbè'què' Dios Xuz, len le cunúnbè'què' neda'. 4 Répa' lbi'ili' yugu' didza' ni, quiè cati' gdxin dza na', tsajneyli' didza' ni chgudxcza' lbi'ili'.

Le gunè' Dios Bö' La'y

Gnè' ca' Jesús:

—Yugu' didza' ni cutu gudxa' lbi'ili' dza ni'tè, le ni' zóalencza' lbi'ili'. 5 Na'a huöja', tsajsóalena'-nè' Dios Xuz, nasölè'è neda', ati' cutu gnábili' neda' nituli' lbi'ili', cugnali': "¿Gazx tsiju'?" 6 Na'a, le répa' lbi'ili' yugu' didza' ni, rsèbi ládxi'li'. 7 Neda' répa' lbi'ili' le nac gdutè li. Dxi'ar gac queèli' huöja', le chqui' cuhuöja', cutu dusóalenè' lbi'ili' Dios Bö' La'y, Nu na' gaclen lbi'ili' len hui' zxön lbi'ili', san chqui' huöja', gsöla'a-nè', dusóalenè' lbi'ili'. 8 Cati' guidè' Lè', gunè' ga láquibe'i bunách yödzyú ni nabága'gac dul-la', len cutu núnbè'gac le nac tsahui', ati' gchuguè' quequè' Dios. 9 Nabága'què' dul-la' le cuta'yejlè'è neda'. 10 Cutu núnbè'què' le nac tsahui' le ludöddè' neda', huöja' ga zoè' Dios Xuz, Nu nac tsahui', ati' cutur la'lé'inè' neda'. 11 Gchuguè' quequè' Dios le chbchuguè' qui tu' xöhui' nu rna be'i bunách yödzyú ni.

12 'Yela'gac zian didza' rē'nda' güi'léna' lbi'ili', san cutu gac tséjni'li' na'a. 13 Cati' guidè' Dios Bö' La'y, Nu rui' didza' gdutè li, Lè' usèdnè' lbi'ili' yúgu'tè le nac gdutè li na', le cutu gu'è didza' racz queè', san gu'è yúgu'tè didza' na' yönnè' ru'è Xuza', len gunè' ga gnözili' yúgu'tè le ral-la' gac. 14 Lè' gunè' neda' ba la'n, le si'è le naqui quia', len gunè' ga gnözili' lei. 15 Yúgu'tè le naqui queè' Dios Xuz naqui quia'. Qui lè ni na' gnia' si'è le naqui quia', len gunè' ga gnözili' lei.

Yöl-la' rsèbi ladxì huöac yöl-la' rudziji

16 Gnè' ca' Jesús:

—Yetú chi'idau'z len cutur glé'ili' neda', ati' yetú chi'idau'z ca' ulé'ili' neda', le huöja' ga zoè' Dios Xuz.

17 Ni'r tè lza'què' tuè' yetuè' bönni' uséd queè', ta'né':

—¿Bizxa rna didza' ni rē' rē'u? Rnè': "Yetú chi'idau'z, len cutur glé'ili' neda', ati' yetú chi'idau'z ca' ulé'ili' neda', len nac le huöja' ga zoè' Dios Xuz."

18 Ni'r gulanè':

—¿Bizxa caz rë'ni gna didza' ni, gnë': "Yetú chi'idau'z"? Cutu réjni'tu' didza' ni ru'ë.

¹⁹ Ráquibe'inë' Jesús tè'nnë' la'nabnë' Lë', ati' rë' lequë':

—¿Naru' rnabitsa lza'li' ca nac qui didza' na' bè'a, gnia': Yetú chi'idau'z, len cutur glé'ili' neda', ati' yetú chi'idau'z ca' ulé'ili' neda'? ²⁰ Le nactë rëpa' lbi'ili': Cödxli' len gsëbi ládxi'li', san bunách yödzyú ni ludziji cati' ludöddë' neda'. Ni'r zal-la' gsëbi ládxi'li', huöac yöl-la' rudziji yöl-la' rsëbi ladxí' queëli' cati' ulé'ili' neda'. ²¹ Tu ngul cati' chzoa soabi' bi'idau' queënu, rzaca' rguinu, le chbdxin dza queënu, san cati' chzoabi' tubi' bi'i bönni'dau' queënu, cutur rajneynu lë na' butsgagnu, le rudzjinu le chguljbi' tubi' bi'i bönni'dau' yödzyú ni. ²² Lëzca' cni rac queëli', rsëbi ládxi'li' na'a, san huöda' duyúa' lbi'ili', ati' ni'r udziji ládxi'li', ati' cutu sáqui'në' bönni' ugüë' yöl-la' rudziji queëli' na'.

²³ 'Dza ni'r cutu bi gnábili' neda'. Le nactë rëpa' lbi'ili': Yúgu'të le gnabli' lahuë' Dios Xuz, len ugunli' dxin la' neda', Lë' gunnë' queëli'. ²⁴ Ga rdxintë na'a dza cutu rugunli' dxin la' neda' cati' bi rnábili'-në' Dios Xuz. Gul-náb cni, ati' gdél-li'li' lë na' gnabli', quië gac gdu yöl-la' rudziji queëli'.

Ruxicjë' Jesucristo lu le rac yödzyú ni

²⁵ Gnë' ca' Jesús:

—Yugu' lë na' chbë'lëna' lbi'ili' didza' bena' lsaqui'. Huadxín dza cati' cutur gü'lëna' lbi'ili' didza' le runa' lsaqui', san yalj lulu gü'lëna' lbi'ili' didza' ca nac queë' Dios Xuz. ²⁶⁻²⁷ Dza na' gnabli' lahuë' Dios len ugunli' dxin la' neda', ati' rëpa' lbi'ili', cutu gun bayúdx gáta'yua' lahuë' Dios Xuz uláz queëli', le nadxi'inë' lbi'ili' Lëczë' Dios Xuz. Nadxi'inë' lbi'ili' le nadxi'ili' neda' len réjlë'li' bruja' ga zoë' Dios. ²⁸ Bruja' ga zoë' Dios Xuz, len bdxina' yödzyú ni. Yetú ca', uca'na' yödzyú ni, ati' huöja' ga zoë' Dios Xuz.

²⁹ Ni'r glë' Lë' bönni' uséd queë', ta'në':

—Na'a ru'u didza' yalj lulu, len cutur runu' lsaqui'. ³⁰ Na'a ráquibe'itu' nözcnu' Li' yúgu'të len cutu run bayúdx nu bi gnabi yudxi Li', le rguíxjöi'nu' netu' le zi'a gnabtu'. Qui lë ni na' réjlë'tu' bruju' ga zoë' Dios.

³¹ Bubi'ë didza' Jesús, rë' lequë':

—¿Naru' réjlë'tsali' neda' na'a? ³² Gul-yú, huadxín dza, len chrdxin dza na', cati' gáslasli' qui queëli', uca'nli' neda' tuza', san cutu soa' tuza', le zóalenczë' neda' Dios Xuz. ³³ Yugu' didza' ni chgudxa' lbi'ili' quië cuequi dxi ládxi'li', le nacli' quia' neda'. Yödzyú ni gac queëli' le usaca' zi' lbi'ili', san gul-típ ládxi'li'. Neda' chbuxicja' lu le rac yödzyú ni.

17

Jesús rnabnë' Dios gáclenë' nup da'gac Lë'

¹ Budx bë'ë yugu' didza' ni Jesús, bchis lahuë', ruyüë' yehua' yubál, rnë':

—Dios Xuz, chbdxin dza. Ben ga gla' lahui yöl-la' yení' quia' neda', Zxi'nu', quië gac guna' ga gla' lahui yöl-la' yení' quiu' Li'. ² Ben cni le chnudödu' lu na'a yöl-la' uná bë' gna bé'ida' yúgu'të bunách, len gu'a yöl-la' na'bán gdu quegac yúgu'të nup na' chbennu' quia'. ³ Lë ni nac yöl-la' na'bán gdu na', le núnbë'quë' Li', nacu' la'z dui Dios gdu, len le núnbë'quë' ca' neda', Jesucristo, ati' Li' nasölu'na neda'.

⁴ 'Neda' chbena' ga nalá' lahui yöl-la' yení' quiu' yödzyú ni, len chbudx bena' dxin na' budödu' lu na'a. ⁵ Na'a, Xuz, ben ga gla' lahui yöl-la' yení'

napa' tsaxzón len Li', gac quia' yöl-la' yení' na' guta' quia' tsaxzón len Li' dza ni'tè zi'a gata' yödzyú.

⁶ 'Chbulu'a lahui le nacu' Li' lauquë' bönni' ni bennu' quia', nup na' bubiju' ladj bunách yödzyú. Gláquinë' quiu' bönni' ni, ati' béngacu'-në' quia', ati' tunë' ca rna xtidzu'u. ⁷ Na'a nözcnë' lu na'u Li' za'c yúgu'të lë na' bennu' quia', ⁸ le chbudöda' lu na'quë' didza' na' budödu' Li' lu na'a neda', ati' lequë' nazi' lu na'quë' lei, len táquibe'inë' bruja' ga zu' Li', len ta'yejlë'ë Li' nasölu'u neda'.

⁹ 'Neda' ráta'yua' Lau' gáclenu' lequë'. Ráta'yua' Lau', clëg gáclenu' yúgu'të bunách yödzyú, san gáclengacu'-në' bönni' ni chbéngacu'-në' quia', le náquicnë' quiu'. ¹⁰ Yúgu'të nup náquigac quia' náquigac ca' quiu', ati' nup na' náquigac quiu' náquigac ca' quia', ati' ca nacgac nup na' rulu' lahui yöl-la' yení' quia'.

¹¹ 'Na'a, cutur uga'na' yödzyú ni, san luga'në' yödzyú yugu' bönni' ni, ati' neda' dusóalena' Li'. Xuz La'y, len yöl-la' huac quiu' ben chi'i nup ni chbennu' quia', quië lacquë' tuz, ca na' nacru' tuz rë'u. ¹² Cati' ni' gzóalena' lequë' yödzyú ni, ben chí'igaca'-në', buguna' dxin yöl-la' huac na' bennu' quia'. Nup na' bennu' quia', ben chí'igaca'-në', ati' nitúë' cutu bunitia'-në', san tuzë' bönni' na' naquë' ca xzi'n tu' xöhui', len ral-la' nitië' tsaz, quië utság le nayúj lu guich la'y.

¹³ 'Na'a dusóalena' Li', san tsal ni zoa' yödzyú ni, ru'a yugu' didza' ni quië gac gdu quequë' yöl-la' rudziji ca na' rac quia' neda' yöl-la' rudziji. ¹⁴ Neda' chbudöda' lu na'quë' xtidzu'u, ati' tu'zóa lequë' tsla'l bunách yödzyú ni le cunacquë' tuz len leygac, ca na' nac quia' neda', cutu naca' tuz len bunách yödzyú ni. ¹⁵ Ráta'yua' Lau', clëg cuacu'-në' yödzyú ni, san gun chí'igacu'-në', cui la'dzunë' lu na' tu' xöhui'. ¹⁶ Cutu nacquë' tuz len bunách yödzyú ni ca na' nac quia' neda', cutu naca' tuz len bunách yödzyú. ¹⁷ Bubíj quizi quiu' lequë', ugunu' dxin le nac gdutë li. Le nac gdutë li na' nac xtidzu'u. ¹⁸ Ca na' benu' Li', bsölu'u neda' ladj bunách yödzyú ni, lëzca' cni runa' neda', rsóla'gaca'-në' ladj bunách yödzyú. ¹⁹ Le nadxi'igacda'-në' rudöd cuina' quiu', quië lurujë' ca' lequë' quizi quiu' le nazi' lu na'quë' le nac gdutë li.

²⁰ 'Ráta'yua' Lau', clëg quegacze' bönni' ni, san lëzca' quequë' bönni' ni' la'yejlë'ë neda' ni'a qui didza' lu'ë bönni' ni. ²¹ Ráta'yua' Lau' gunu' ga lacquë' tuz yúgu'të, len lacquë' ca' tuz len rë'u, ca na' nacu' Li', Xuza', nacu' tuz len neda', ati' neda' ca', naca' tuz len Li'. Cni ral-la' lacquë' quië la'yejlë' yezica' bunách yödzyú ni, bsóla'czu' neda' Li'. ²² Yöl-la' yení' na' bennu' quia', neda' bë'a ca' quequë', quië lacquë' tuz, ca na' nacru' tuz rë'u. ²³ Li' nacu' tuz len neda', ati' neda' gaca' tuz len lequë', quië gac gdu ca nacquë' tuz, len cni láquibe'i yezica' bunách yödzyú ni, bsóla'czu' neda' Li', ati' nadxi'igacdu'-në' ca na' nadxi'inu' neda'.

²⁴ 'Xúza'dau', rë'nda' la'cuá'lenë' neda' ga na' tsajsóa' bönni' ni béngacu'-në' quia', quië la'lé'inë' yöl-la' yení' na' bennu' quia' le nadxi'inu' neda' dza ni'të, cati' zi'a gunu' yödzyú. ²⁵ Xuza' tsahui', cutu núnbë'gac Li' bunách yödzyú ni, san neda' núnbë'cza' Li', ati' yugu' bönni' ni chnözcnë' bsóla'czu' neda' Li'. ²⁶ Bena' ga nözcnë' le nacu' Li', len gunra' ca' ga la'nöznë' lë ni quië ca na' nadxi'inu' Li' neda', lëzca' cni la'dxi'i lza'quë', ati' gaccza' ca' tuz len lequë'.

18

Ta'zönë' Jesús

¹ Cati' budx bë'ë yugu' didza' ni Jesús, brujë' ni' ati' zéajlenë' yugu' bönni' uséd queë'. Gdödë' yetslá'a yegu Cedrón len bdxinë' ga ni' dë tu la' yël, ati' latj ni gyázlenë' yugu' bönni' uséd queë'. ² Lëzca' Judas, bönni' na' udödë' Jesús, nunbë'ë la' yël na', le butubë' ni' Jesús zian lzu yugu' bönni' uséd queë'. ³ Ni'r bchë'ë Judas tu cö' bönni' rjaquë' gdil-l len yugu' bönni' ni'a na'quë' bxuz uná bë' len ni'a na'quë' bönni' gdau' fariseo, ati' yjaquë' ga ni' zoë' Jesús, nua'quë' yugu' gui' yör, len yugu' le ta'neynë'. ⁴ Ni'r, le nözcznë' Jesús yúgu'të le ral-la' gac queë', brujë' ga ni' zoë' len rë' lequë':

—¿Nuzxa rguiljli'?

⁵ Gulubi'ë didza', të' Lë':

—Jesús, bönni' Nazaret, rguiljtu'-në'.

Jesús rë' lequë':

—Néda'cza'.

Zóalenë' ca' lequë' Judas, bönni' na' rudödë' Jesús lu na'quë'. ⁶ Cati' Jesús gudxë' lequë': “Néda'cza'”, ni'r gulubiguë'ë guzcudzu'l len guladzö'ë lyu.

⁷ Jesús gnabné' lequë' leyúbl, rnë':

—¿Nuzxa rguiljli'?

Të' Lë':

—Jesús, bönni' Nazaret, rguiljtu'-në'.

⁸ Ni'r bubil'ë didza' Jesús, rnë':

—Chgudxa' lbi'ili', néda'cza'. Chqui' rguiljli' neda', gul-güí'-quë' latj tshuójqüë' bönni' ni.

⁹ Cni gnë' Jesús quië butság didza' na' bë'ë, gnë': “Nup ni bennu' quia', nitüë' cutu bunitia'-në'.” ¹⁰ Ni'r, le nu'ë guia tuchi' Simón Pedro, gleycjë' lei, len bentë' huë' Malco, huen dxin queë' bxuz blau, bchuguë' guid naguë' yubél bönni' na'. ¹¹ Ni'r Jesús rë' Pedro na':

—Bugú'u lidx, guia tuchi' quiu'. ¿Naru' cu ral-la' saca' qui'a lë na' chnunë' quia' Xuza'?

Rdxinë' Jesús lahuë' bxuz blau

¹² Gulazönë' Jesús len glúguë'ë Lë' bönni' na' rjaquë' gdil-l len bönni' na' nacu'ë lu në'ë, lenca' yugu' bönni' ni'a na'quë' bönni' judío uná bë'. ¹³ Ni'r gulachë'ë Lë' zi'al lahuë' Anás, le naquë' xtau' zxi'në' Caifás, bönni' naquë' bxuz blau iz na'. ¹⁴ Naquë' Caifás bönni' na' buzéjni'në' yugu' bönni' judío uná bë', bului'inë' lequë' dxi'ar gac gatië' tuzë' bönni' len clëg nit gdtüë yödZ quequë'.

Rnë' Pedro: “Cutu núnbë'a-në' Jesús”

¹⁵ Yjaquë' cúdzu'lë' Jesús Simón Pedro len yetüë' bönni' uséd queë' Jesús, zajnaquë' Lë'. Bönni' uséd ni gyázlenë' Jesús lö'a qui lidx bxuz blau, le nunbë'ë lë' bxuz blau na'. ¹⁶ Buga'në' Pedro ni'l ga nu ryaz lö'a na'. Qui lë ni na' burujë' bönni' uséd na' nunbë'ë lë' bxuz blau, ati' bë'lenë'-nu didza' ngul na' run chi'inu ga nu ryaz lö'a na', len benë' ga gyazië' Pedro lö'a. ¹⁷ Ni'r rënu Pedro ngul na' run chi'inu ga nu ryaz lö'a, rnanu:

—¿Naru' cu da'u ca' li' bönni' ni?

Bubil'ë didza' Pedro, rnë':

—Clëg neda'.

¹⁸ Le run ziaġ, nabéquiquè' gui' yugu' bönni' huen dxin len yugu' bönni' ni'a na'gac bunách gdau', ati' zuicnè' ra' gui' na', tu'tsè'i cuinquè'. Lèzca' zuilenè' lequè' Pedro, rutsè'i cuinè'.

Bxuz blau rnabi yudxnè' Jesús

¹⁹ Ni'r gnabi yudxnè' Jesús bxuz blau quiè gnöznè' nupx da'gac Lè' len nacx nac le rusèdnè' bunách Jesús. ²⁰ Bubi'è didza' Jesús, rè' lè':

—Yalj lulu bè'lèna' yúgu'tè bunách didza'. Busèdteczda' lequè' gap nac lu yu'u ga tu'dubè' tu'sèdè' queè' Dios lenca' nchil gdau', ga ni' tu'dubè' yúgu'tè bönni' judío, len cutu bi didza' bè'a bagachi'z. ²¹ ¿Bizx quiè rnabi yudxnu' neda'? Gnabi yudxi nup ni' gulayöni didza' bè'lèna' lequè'. Byutsca', nözcnè' didza' na' bè'lèna' lequè' bönni' na'.

²² Cati' budx bè'è didza' ni Jesús, gdapè'è ru'è Jesús bönni' ni'a na'gac bunách gdau' zoè' ni', rnè':

—¿Naru' cni rubi'tsu' didza' lahuè' bxuz blau?

²³ Bubi'è didza' Jesús, rè' lè':

—Chqui' cugnía' dxi'a, gdixjö' bizxal didza' bè'a cunác dxi'a, len chqui' gac dxi'a didza' bè'a, ¿bizx quiè na' gdapu'u neda'?

²⁴ Ni'r bsölè'è Jesús náguè'è Anás na', ati' guluschinè' Lè' lahuè' Caifás, naquè' gdu bxuz blau.

Leyúbl rnè' Pedro: “Cutu núnbè'a-nè' Jesús”

²⁵ Cati' ni' zuinè' Pedro ra' gui' rutsè'i cuinè', glè' lè' bönni' nacu'è ni', ta'nè':

—¿Naru' cu da'u ca' li' Jesús na'?

Gdá'baguè'è Pedro, rnè':

—Clèg neda'.

²⁶ Zoè' ni' bönni' huen dxin queè' bxuz blau, naquè' di'a dza queè' bönni' na' Pedro bchuguè' guid naguè', ati' bönni' huen dxin na' rè' Pedro:

—¿Naru' cu blé'iczdá' li' la' yèl ni', dzagu'-nè' Jesús?

²⁷ Leyúbl gdá'baguè'è Pedro, ati' la' gródxteba' zxi'n druz.

Rdxinè' Jesús lahuè' Pilato

²⁸ Ni'r gulachè'è Jesús, guluzè'è lidxè' Caifás na', len guladxinè' yúlahui' queè' bönni' rna bè'è, nazi' lei Pretorio. Chza' reni' dza na' ati' cutu gulayaziè' yúlahui' na' bönni' judío, le táquinè' la'baguè'è zxguia' chqui' la'yaziè' ni', le gun ga cugác lahuè' xtsö' Lni Pascua, lni na' tu'spanè' ca benè' Dios, bubijè' bunách Israel luyú Egipto. ²⁹ Ni'r brujè' Pilato, bönni' rna bè'è na', bdxinè' ga na' nacu'è, len rè' lequè':

—¿Bizxa ruquili'-nè' bönni' ni'?

³⁰ Gulubi'è didza', tè' lè':

—La'naru' cu nu'è dö' bönni' ni, cutu udödtu'-nè' lau'.

³¹ Ni'r rè' lequè' Pilato, rnè':

—Lbi'iczli' gul-chè'è, len gul-bequi xbey Lè' ca rna bè' zxba queèli'.

Tè' lè' bönni' judío, ta'nè':

—Cutu dè lu na'tu' nu gdöditu'.

³² Cni gac quiè butság xtudzè'è Jesús, le bè'è nac ral-la' gatiè'. ³³ Ni'r buaziè' yúlahui' na' Pilato, ati' bulidzè' Jesús len rè' Lè':

—¿I nacu' Li' Bönni' Rna Bé'inè' Bönni' Judío?

³⁴ Bubi'è didza' Jesús, rè' lè':

—¿I racz quiu' rnau' cni, o glè li' cni bunách ca nac quia'?

³⁵ Pilato rè' Lè':

—¿Naru' ráquitsanu' naca' judío? Guludödë' Li' lu na'a yugu' bönni' uládz quiu' len yugu' bxuz uná bë'. ¿Bizxa caz benu'?

³⁶ Ni'r bubi'ë didza' Jesús, rë' lë':

—Rna bë'a neda', san clëg ca ta'ná bë' bunách yödzyú ni. La'naru' rna bë'a ca ta'ná bë' bunách yödzyú, la'dil-lë' bönni' da'quë' neda', cui lu'ë latj nu udöd neda' lu na'quë' bönni' judío. Ca rna bë'a neda' cutu nac ca ta'ná bë' bunách yödzyú ni.

³⁷ Ni'r Pilato rë' Lë':

—¿Nactsu' ca' bönni' rna bë'ë?

Bubi'ë didza' Jesús, rë' lë':

—Naca' ca na' rna'. Qui lë ni na' bida' ga gulja' yödzyú ni, quië guna' lna' lau qui le nac gdutë li. Tu'zë naggac didza' ru'a yúgu'të nup ni tun le nac gdutë li.

³⁸ Pilato rë' Lë':

—¿Bizxa na' le nac gdutë li?

Ta'chuguë' queë' Jesús gatië'

Cati' budx gnë' cni Pilato, burujë' leyúbl ga na' nacu'ë bönni' judío uná bë' na', len rë' lequë':

—Cutu bi dö' rudzölda' nu'ë bönni' ni. ³⁹ Lbi'ili' dë tu le nalëbili' runli' cati' rac Lni Pascua ni, rnabli' lahua' usana'-në' queëli' tuë' bönni' nadzunë'. ¿I rë'nili' usana'-në' queëli' Bönni' Rna Bé'inë' Bönni' Judío?

⁴⁰ Ni'r glu'ë zidz didza' leyúbl yúgu'të', ta'në':

—Clëg bönni' ni, san Barrabás usanu'-në' queëtu'.

Barrabás na' naquë' gban.

19

¹ Ni'r bchë'ë Jesús Pilato, len benë' ga gulaguinë' Lë' bönni' rjaquë' gdil-l. ² Glunë' tu bregui' xzuza' në'i yötsi' bönni' rjaquë' gdil-l, ati' guludxïë' lei icjë' Jesús, len gulugacuë' Lë' tu lari' tunn xna ca nac le tacuë' bönni' ta'ná bë'ë. ³ Ni'r gulabiguë'ë lahuë' Jesús, len të' Lë':

—Bica' bau' Li', Bönni' Rna Bé'inë' Bunách Judío.

Ni'r gulagapë'ë lau ru'ë.

⁴ Ni'r burujë' leyúbl Pilato, len rë' yugu' bönni' judío uná bë', rnë':

—Gul-yú, ubija'-në' lauli' ni quië gnözili' nitú le nac dö' cutu rudzölda' nu'ë bönni' ni.

⁵ Ni'r brujë' Jesús, dxia icjë' bregui' xzuza' në'i yötsi' na' len nacuë' lari' tunn xna na'. Pilato rë' lequë':

—Ni zoë' bönni' ni.

⁶ Cati' gulalé'inë' Jesús yugu' bxuz uná bë' len yugu' bönni' ni'a na'quë', zidz glu'ë didza', ta'në':

—Bdë'ë lë'i yag cruz. Bdë'ë lë'i yag cruz.

Pilato rë' lequë':

—Lbi'iczli' gul-chë'ë len gul-tsjadë'ë lë'i yag cruz. Neda' cutu bi dö' budzölda' nu'ë bönni' ni.

⁷ Ni'r bönni' judío na' të' lë':

—Dë queëtu' tu zxba, len rna bë' zxba queëtu' na' ral-la' gatië' bönni' ni le gnë' naquë' Zxi'në' Dios.

⁸ Cati' byönnë' didza' ni Pilato, gudxrnë'. ⁹ Leyúbl buazië' yúlahui' na', len rë' Jesús:

—¿Gazxtë bönni' Li'?

Cutu bi didza' bubi'ë Jesús.

¹⁰ Ni'r Pilato rë' Lë':

—¿Naru' cu ubi'itsu' didza', quíxjöi'nu' neda'? ¿Naru' cu nöznu' dë lu na'a udá'a Li' lë'i yag cruz, len dë lu na'a usana' Li'?

¹¹ Bubi'ë didza' Jesús, rë' lë':

—Cutu bi dë lu na'u gunu' quia' la'naru' cu nudödë' lu na'u yöl-la' uná bë' na' Dios. Qui lë ni na', bönni' na' budödë' neda' lu na'u nabága'rë' xzguia' ca li'.

¹² La' ni'z rzu rbö'ë Pilato usanë' Jesús, san glu'ë zidzj didza' bönni' judío uná bë', ta'në':

—Chqui' usanu'-në' bönni' ni, cutu rdzagu'-në' dxi'a César, bönni' rna bé'inë' gdutë yödzlyú. Nu bönni' run cuinë' bönni' rna bë'ë, rdá'baguë'ë César na'.

¹³ Cati' byönnë' didza' ni Pilato, gna bé'inë' nup tsajxi'gac Jesús, ati' grö'ë xlatjë' ga rbequi xbeyne', latj na' nazí' lei Lö'a Ga Zxoagac Guiöj Blag, len ca nac didza' hebreo nazí' lei Gabata. ¹⁴ La' dza na'z nac dza zi'a gdxin Lni Pascua, len nac gdu huagbíd. Ni'r gudxë' yugu' bönni' judío uná bë' na' Pilato, rnë':

—Ni zoë' bönni' rna bé'inë' lbi'ili'.

¹⁵ Glu'ë zidzj didza', ta'në':

—Bëtië', bëtië'. Bde'ë lë'i yag cruz.

Pilato rë' lequë':

—¿Rnábitali' neda' udá'a-në' lë'i yag cruz bönni' rna bé'inë' lbi'ili'?

Gulubi'ë didza' bxuz uná bë', ta'në':

—Nutur nu zoa rna be'i netu'. Tuzë' César rna bé'inë' netu'.

¹⁶ Qui lë ni na' budödë' Jesús lu na'quë' Pilato, quië tsajda'quë' Lë' lë'i yag cruz. Ni'r gulaguel-lë'ë Jesús, len gulachë'ë Lë' ni'l.

Tu'dë'ë Jesús lë'i yag cruz

¹⁷ Brujë' ni' Jesús, nu'ë yag cruz queë', zijë' latj nazí' lei Latj Qui Böga' Icjru', len ca nac didza' hebreo nazí' lei Gólgota. ¹⁸ Ni' guludë'ë Jesús lë'i yag cruz, ati' guludá'lenë' Lë' tsaxón lë'igac yag cruz yechopë' bönni'. Tsla'a hueaj ta'dë'ë, ati' Jesús dë'ë gatsj lahui'l chopë' bönni' na'. ¹⁹ Bsölë'ë Pilato bönni' buzujë' lu guich tu didza' le buzóë' lë'i yag cruz icjlë' Jesús, le rna cni: “Jesús, Bönni' Nazaret, Bönni' Rna Bé'inë' Bönni' Judío.” ²⁰ Gululabë' didza' ni zian bönni' judío, le zoa gal-la'z ra' yödz ga na' guludë'ë Jesús lë'i yag cruz, ati' didza' na' nuzujë' lu didza' hebreo, len lu didza' griego, len lu didza' latín. ²¹ Të' Pilato bxuz uná bë' quequë' bönni' judío, ta'në':

—Cutu uzuju', Bönni' Rna Bé'inë' Bönni' Judío. Bzuj cni: “Lë' gnë': Gna bé'ida' bönni' judío.”

²² Bubi'ë didza' Pilato, rë' lequë':

—Le chnuzuja', tsaz chnuzuja'.

²³ Cati' budx guludë'ë Jesús lë'i yag cruz bönni' na' rjaquë' gdil-l, gulaguel-lë'ë lari' nacuë' Jesús. Gulabijë' tapl, tu cuia hueaj guta' qui queëquë'. Gulaguel-lë'ë ca' lari' gxoá yenë' Jesús, ati' lari' na' cutu nadía, san nadúb tuz ca nadúb. ²⁴ Ni'r bönni' na' rjaquë' gdil-l glë' lza'quë' tuë' yetúë', ta'në':

—Cutu gchúguru' lei, san dxi'ar gac uyuru' le gac bë' quië gnöziru' nuzxa gaqui qui.

Cni guc, butság ca nayúj lu guich la'y, rna:

Gulaguisië' qui queëquë' lari' nacua',
Len qui lari' quia' guluyúë' le nac bë'.

Cni glunë' bönni' na' rjaquë' gdil-l.

²⁵ Gulacua'nu gal-la' ga na' dë'ë Jesús lë'i yag cruz xnë'ë, len ngul zxilnu xnë'ë, len María, ngul queë' Cleofas, len María Magdalena. ²⁶ Cati' blé'inë'-nu xnë'ë Jesús, len blé'inë' ca' ni' bönni' uséd queë' na' nadxi'inë', gudxë'-nu xnë'ë:

—Na'a, na' zoë' zxi'nu'.

²⁷ Ni'r gudxë' bönni' uséd queë' na':

—Na' zoanu xna'u.

La' dza ni'z benë' ga yajsoanu lidxë' bönni' uséd na'.

²⁸ Gdöd ni, le nözcznë' Jesús yúgu'të chböa budzág lahui, len quië utság le nayúj lu guich la'y, gnë':

—Rbidxa' nis.

²⁹ Dë ni' tu zxiga' yudz nup zi. Ni'r bönni' na' rjaquë' gdil-l gulugui'jë' nup zi na' tu le blul rxzup nís, ati' guluzóë' lei lahui gui, len guludë'ë lei ru'ë Jesús quië xupë'. ³⁰ Budx gu'ë Jesús nup zi na', gnë':

—Chnactë.

Ni'r buzö'tj icjë'. Burujtë bö' nacczë', gutië'.

Runë'ë yag tuchi' cuít lë'ë Jesús bönni' rijë' gdil-l

³¹ Ni'r, le nac dza zi'a gdxin Lni Pascua na', len le cural-la' lugá'n nup natgac lë'igac yag cruz cati' nac dza la'y quequë', le nac tu dza la'y zxöntë, qui lë ni na' gláta'yuë' lahuë' Pilato bönni' judío guië' bönni' rjaquë' gdil-l tsajtitsjquë' zxgatsjquë' bönni' da'quë' lë'igac yag cruz, len luzö'tjë' lequë' lë'igac yag cruz na'. ³² Qui lë ni na' gulabiguë'ë ni' bönni' rjaquë' gdil-l, ati' gulaguitsjë' zxgatsjë' bönni' zi'al, len lëzca' cni glunë' queë' yetuë' bönni' na' dá'lenë' Jesús lë'i yag cruz. ³³ Cati' guladxinë' ga na' dë'ë Jesús len gualé'inë' chnatië', cutu gulaguitsjë' zxgatsjë'.

³⁴ Ni'r bunë'ë yag tuchi' cuít lë'ë Jesús tuë' bönni' na' rijë' gdil-l, ati' la' brujtë rön len nis. ³⁵ Neda', Juan, blé'ida' lë ni, len runa' lna' lau qui, ati' le runa' lna' lau nac gdu'të li. Nözcza' ru'a didza' gdu'të li, quië tséjlë'li' ca' lbi'ili' ca nac queë' Jesús. ³⁶ Glac yugu' lë ni quië butság le nayúj lu guich la'y, rna: “Cutu gatsj nitú dxit yu'ë.” ³⁷ Yetú le nayúj ca' lu guich rna cni: “Luyüë' bönni' na' gulunë'ë lë' yag tuchi'.”

Tu'cachë'ë Jesús

³⁸ Gdöd guc yúgu'të lë ni, gyijë' José, bönni' yödz Arimatea, len dë'ë Jesús, san bagachi'z le rádxinë' yugu' bönni' judío uná bë', ati' gnabë' lahuë' Pilato gu'ë lë' latj u'ë Jesús. Pilato bë'ë lë' latj. Ni'r bdxinë' José ga na' dë'ë Jesús lë'i yag cruz, ati' bu'ë Lë'. ³⁹ Lëzca' bdxinë' ni' Nicodemo, bönni' na' gyijë' zi'al yajyüë' Jesús chdzö'l, nu'ë tu le nutsi'i nör sla' qui mirra, len tu le rla' zxix, nac ca tu gayuá' guia. ⁴⁰ Ni'r gulaguel-lë'ë Jesús José len Nicodemo na', len guluchólinë' Lë' yugu' lári'dau' ati' gulagu'ë lahuil lë na' nutsi'i nör sla' qui mirra len le rla' zxix, glunë' ca nalëbcnë' tunë' bönni' judío cati' tu'cachë'ë bönni' nat. ⁴¹ Gal-la' ga na' guludë'ë Jesús lë'i yag cruz dë tu la' yël, ati' gatsj lahui'l la' yël na' zoa tu yeru ba cub nadj lë'i gui'a guiöj, yeru ba na' nutu nu ta'güi'në'. ⁴² Lu yeru ba na' gulagu'ë Jesús le dë gal-la'z yeru ba na' len le nac dza tu'pë'ë qui Lni Pascua bönni' judío.

¹ Cati' chnac zildau' dza domingo, ni' nac chul, gyeajnu María Magdalena ra' yeru ba na', ati' blé'inu chnadúa guiöj blag na' buséj ga nu ryaz yeru ba na'. ² Ni'r jarélu'nu böajnu ga zoë' Simón Pedro, dzaguë' lè' yetué' bönni' uséd, bönni' na' Jesús nadxi'inë' lè', ati' rënu lequë':

—Gulubijë' Xanru' yeru ba ni', len cutu nözitu' gazx gulagu'ë Lè'.

³ Ni'r gularujë' Pedro len yetué' bönni' uséd na', zjaquë' ra' yeru ba na'. ⁴ Tsaxxón ta'xíti'ë gropë', san yetué' bönni' uséd na' jarélu'rë' gxíti'ë ca Pedro, ati' zi'al lè' bdxinë' ra' yeru ba na'. ⁵ Byechuë' len buyué' lu yeru ba na', len blé'inë' yugu' lári'dau' na' gularöli-në' Jesús, nacuá' ni', san cutu gyazië' yeru ba na'. ⁶ Ni'r bdxinë' Simón Pedro cúdzu'lè' yetué' bönni' uséd na', ati' gyazië' lè' yeru ba na', len blé'inë' lári'dau' na' nacuá' ni'. ⁷ Lëzca' blé'inë' lári'dau' na' gulaxóë' icjë' Jesús, cutu dëlen yezica' lári'dau' na', san tsla'l nudúb quizi. ⁸ Ni'r gyazië' ca' yetué' bönni' uséd na' bdxinë' zi'al ra' yeru ba na', len blé'inë' ca na' nac, ati' gyejlë'ë didza' bë'ë Jesús. ⁹ Cni guc, le cutu ta'yéjini'nidë' le nayúj lu guich la'y ca run bayúdx gac queë' Jesús, ubanë' lu yöl-la' gut. ¹⁰ Ni'r gropë' bönni' uséd na' yhuöjqüë' lidxqüë'.

Rulu' lahuë' Jesús launu María Magdalena

¹¹ Buga'nnu María ni'l ra' yeru ba na', rbödxnu. Tsal ni' rbödxnu, byéchunu, buyunu lu yeru ba na'. ¹² Ni' blé'inu chopë' gbaz la'y queë' Dios, nácuquë' lari' chguich. Rö'quë' ni', tuë' icjl ba na', len yetué' xni'l ba na' ga ni' gulagu'ë Jesús. ¹³ Të' lënu gbaz la'y na', ta'në':

—Nguldau', ¿bizx quië rbödxu'?

Rënu lequë':

—Le guluú'ë Xana', len cutu nözda' gazx gulagu'ë Lè'.

¹⁴ Cati' budx gnanu cni, bueycjnu len blé'inu-në' Jesús, zoë' ni', san cutu ráquibe'inu Jesús na'. ¹⁵ Ni'r Jesús gudxë'-nu:

—Nguldau', ¿bizx quië rbödxu'? ¿Nuzxa ruguilju'?

Le ráquinu naquë' Lè' bönni' run chi'ë la' yël na', rënu Lè':

—Bönni', chqui' li' bu'u-në', gdixjöi' neda' gazx glu'u-në', ati' neda' u'a-në'.

¹⁶ Ni'r Jesús gudxë'-nu:

—María.

Ni'r bueycjnu, len lu didza' hebreo rënu Lè':

—Raboni.

Didza' ni rna: “Bönni' Usëdi quia”.

¹⁷ Jesús rë'-nu:

—Cutu canu' neda', le cutu ruhuëpida' ga zoë' Xuza'. Na'a, gyeaj ga nacu'ë böchi' lza'a, ati' yjöd-x-quë': “Cni rnë' Jesús: Huëpa' ga zoë' Xuza', naquë' ca' Xuzli'. Naquë' Dios quia', len Dios queëli'.”

¹⁸ Ni'r gyeajnu María Magdalena na', yajtíxjöi'nu bönni' uséd queë' Jesús chblé'inu-në' Xanru' len ca nac didza' na' gudxë'-nu.

Rulu' lahuë' Jesús lauquë' bönni' uséd queë'

¹⁹ Cati' chgul la' dza na'z, le nac dza domingo, nudubquë' bönni' uséd queë' Jesús, ati' nayéj yu'u ga na' nacu'ë le tádxi'në' yugu' bönni' judío uná bë'. Ni'r buluí' lahuë' Jesús gatsj lahui'l ga na' nacu'ë, len rë' lequë':

—Gul-zóa dxi ládxi'li'.

²⁰ Cati' budx gudxë' lequë' didza' ni, bului'inë' lequë' në'ë len cuit lë'ë. Ni'r tu'dzjinë' bönni' uséd na' le tu'lé'inë' Xanru'. ²¹ Ni'r rë' lequë' leyúbl Jesús, rnë':

—Gul-zóa dxi ládxi'li'. Ca benë' Xuza', bsölë'ë neda', lëzca' cni rsöla'a lbi'ili' tsjenli' xchina'.

²² Cati' budx gnë' cni, bulubë' lauquë' len rë' lequë':

—Gul-sí' lu na'li' Dios Bö' La'y. ²³ Núti'tëz nu unít lauli', nu na' ben dul-la', chyu'u yöl-la' runít lau qui, ati' núti'tëz nu cutu unít lauli' lei, nagá'n dul-la' qui nu na' nun dul-la'.

Cutu rejlä'ë Tomás

²⁴ Cutu zóalenë' lequë' Tomás cati' duyúë' lequë' Jesús. Naquë' Tomás tuë' bönni' chinnuë' ni', len tu'ë ca' lë' Bönni' Cuach. ²⁵ Gdöd ni' glë' Tomás yezíca'rë' bönni' uséd na', ta'në':

—Chblé'itu'-në' Xanru'.

Tomás rë' lequë':

—Chqui' cutu glé'ida' në'ë ga bnë' bdidj, len gnë'a xbönni' na'a ga na' bnë'gac bdidj na', len gnë'a na'a cuít lë'ë ga na' bnë' yag tuchi', cutu ca' tséjlë'a.

²⁶ Cati' chgdöd yexunu' dza, nudubquë' leyúbl lu yu'u bönni' uséd na', ati' zóalenë' lequë' Tomás na'. Zal-la' nayéyj yu'u ga na' nacu'ë, buluí' lahuë' Jesús gatsj lahui'l ga na' nacu'ë, len rë' lequë':

—Gul-zóa dxi ládxi'li'.

²⁷ Ni'r Jesús rë' Tomás na':

—Bnë' ni xbönni' na'u, len byu na'a ni. Bnë' na'u cuít lë'a ni, len cutur gac chop ladxu'u, san gyejlë' neda'.

²⁸ Ni'r bubí'ë didza' Tomás, rë' Lë':

—Xána'dau', len Dios quía'.

²⁹ Jesús rë' lë':

—Tomás, le blé'inu' neda', réjle'u. Bica' ba nup ni' la'yejlë' neda' zal-la' cutu la'le'i neda'.

Le rë'ni gun didza' nayúj lu guich ni

³⁰ Benë' Jesús zianr ca' yöl-la' huac lauquë' bönni' uséd queë', le cunayujgac lu guich ni. ³¹ Yugu' lë' ni nuzuja' lu guich quië tséjlë'li' naquë' Jesús Bönni' na' ru'ë Dios lë' Cristo, Zxi'në' Dios, len cati' tséjlë'li', gata' queëli' yöl-la' na'bán gdu le réjle'li'-në'.

21

Rulu' lahuë' Jesús lauquë' gadxë' bönni' uséd queë'

¹ Gdöd guc lë' ni, leyúbl buluí' lahuë' Jesús lauquë' bönni' uséd queë' ga nac ra' nis zxön qui Tiberias, ati' cni guc ca na' buluí' lahuë' lauquë'. ² Nudubquë' Simón Pedro, len Tomás, bönni' na' tu'ë ca' lë' Bönni' Cuach, len Natanael, bönni' yödz Caná qui luyú Galilea, len yugu' bönni' zxi'në' Zebedeo, len yechopë' ca' bönni' uséd queë' Jesús. ³ Simón Pedro rë' lequë':

—Tsija' tsajxöna'-ba' bö'l.

Të' lë' yezíca'rë', ta'në':

—Huazá'lentu' ca' li'.

Ni'r yjaquë' len gulabenë' tu lë'i bárcodau', ati' rël ni' nituba' bö'l cutu gulazönë'-ba'. ⁴ Cati' chza' rení', yajsóë' Jesús luyú ra' nis na', san cutu táquibe'inë' Jesús na' bönni' uséd queë'. ⁵ Ni'r Jesús rë' lequë':

—Zxí'na'dau', çnaru' cudeyba' lati' bö'l queëli'?

Gulubi'ë didza', të' Lë':

—Nituba'.

6 Ni'r Jesús rë' lequë':

—Gul-chíl'j tsa'la yubél barco yöxj bøl queëli' ati' söngacli'-ba'.

Ni'r gulachiljé' lei, ati' cutur guc lubijé' lei, le nagu'í'aba' bøl lë'i yöxj bøl na'. 7 Ni'r rë' Pedro bönni' uséd na' nadxi'iné' lë' Jesús, rnë':

—Xanru' na'.

Cati' byönné' Simón Pedro, “Xanru' na'”, böacuë' lari' gucuë', le nagüë' lei zi'al, ati' gyazië' lu nis. 8 Guladxiné' yezí'ca'rë' bönni' uséd na', tu'sé'ë barco na', zuna'yjquë' yöxj ga na' dzö'ba' bøl, le cutu nac zi'tu' ga dë luyú bidx, nacz ca tu gayuá' laga' ní'aru'. 9 Cati' guladxiné' luyú bidx na', gulalé'iné' rö' ni' gui' yal, len zxoaba' lahui tuba' bøl, len dë ca' ni' yöt. 10 Jesús rë' lequë':

—Gul-dguá'-ba' ni bøl na' zi'a gzxöngacli'-ba'.

11 Grené' Pedro lë'i barco na', gu'yjé' yöxj na' zaca' luyú bidx, nadzá'gac'ba' bøl zxön, gdu tu gayuá' yu chí'inuán'ba'. Zal-li nac'ba' bøl zian, cutu bröza' yöxj na'. 12 Ni'r Jesús rë' lequë':

—Gul-dá gáguli'.

Cutu burúguiné' gnabné' Lë' nitué' bönni' uséd na', cugnë': “¿Nuzxa Li?” Nözgaccznë' naquë' Xanru'. 13 Ni'r gbiguë'ë Jesús len gdél-lë'ë yöt na' lenca' bøl na', ati' bë'ë quequë'.

14 Lë ni nac le bunn lzu buluí' lahuë' Jesús lauquë' bönni' uséd queë' gdöd bubané' lu yöl-la' gut.

Ruí'lenë' Simón Pedro didza' Jesús

15 Cati' budx glahuë', Jesús rë' Simón Pedro:

—Simón, zxi'në' Jonás, ¿naru' nadxi'irnu' neda' ca nadxi'icnë' neda' bönni' ni?

Bubi'ë didza' Pedro, rë' Lë':

—Ja, Xan. Li' nözcnu' rdzag ladxa'a Li'.

Jesús rë' lë':

—Bgagu yugu' bö'cu' zxí'la'dau' quia'.

16 Jesús rë' lë' le buróp lzu, rnë':

—Simón, zxi'në' Jonás, ¿naru' nadxi'inu' neda'?

Bubi'ë didza' Pedro, rë' Lë':

—Ja, Xan. Li' nözcnu' rdzag ladxa'a Li'.

Jesús rë' lë':

—Bgagu yugu' bö'cu' zxila' quia'.

17 Jesús rë' lë' le bunn lzu:

—Simón, zxi'në' Jonás, ¿ba rdzag ladxu'u neda'?

Bui'nnë' Pedro le chbunn lzu gnabi yudxnë' lë', gnë': “¿Ba rdzag ladxu'u neda'?” Bubi'ë didza' Pedro, rë' Lë':

—Xan, yúgu'të nözcnu' Li'. Nöznu' rdzag ladxa'a Li'.

Jesús rë' lë':

—Bgagu yugu' bö'cu' zxila' quia'. 18 Le nactë rëpa' li', cati' ni' nacu' ra'bandau', racz quiu' bugacu cuinu', len ca gnaz quiu' gdau'. Cati' ggulu', ulí na'u, ati' nu yubl ugacu li' lari', len gchë' li' ga ni' cutu guë'nnu' tsiju'.

19 Yugu' didza' ni bë'ë Jesús nac bë' nac gatië' Pedro, tsajtë'ë lë'i yag cruz, quië gac yöl-la' ba queë' Dios. Cati' budx gnë' cni Jesús, gnë' ca' yetú:

—Gda' neda'.

Ru'ë didza' Jesús ca gac queë' bönni' uséd na' nadxi'inë'

²⁰ Bueycjè' Pedro len blé'inè' zajnauè' lequè' bönni' uséd na' Jesús nadxi'inè' lè'. Naquè' bönni' uséd na' grò'è cuít lè'è Jesús cati' ni' glahuè', len gudxè' Jesús: “Xan, ¿nuzxa na' udöd Li'?” ²¹ Cati' blé'inè' lè' Pedro, rè' Jesús:

—Xan, ¿bizxa gunè' bönni' ni?

²² Jesús rè' lè':

—Chqui' rè'nda' uga'nè' bönni' ni ga gdxinr dza huöda', cutu ral-la' cò'u baguí'i. Gda' neda' li'.

²³ Gzè didza' ni ga nacu'è böchi'ru' ta'yeylè'è Cristo. Táquinè' cutu gatiè' bönni' uséd na'. Cutu gudxè' lè' Jesús cutu gatiè', san cni gnè': “Chqui' rè'nda' uga'nè' bönni' ni ga gdxinr dza huöda', cutu ral-la' cò'u baguí'i.”

²⁴ Bönni' uséd ni naca' neda', Juan. Runa' lna' lau quegac lè ni, len nuzuja' lu guich yugu' lè ni, ati' nözili' nac gdutè li le runa' lna' lau.

²⁵ Zianr ca' le benè' Jesús. Chqui' nu uzúj leygac lu guich tu tu, rsaca' quia' yödzyú ni cutu gaqui la'cuá' guich na' ral-la' nu uzúj. Ca' gac.

LE GLUNÈ' BÖNNI' GBAZ NASÖLÈ'È CRISTO

Le gzxì' lu në'è Dios, gsölè'è Dios Bò' La'y

¹ Cati' buzuja' quiu' lu guich zi'al, li', Teófilo, neda', Lucas, buzuja' lu guich yúgu'tè le gzu lahuè' runè' Jesús len rusèdnè' ² ga bdxintè dza buèpè' yehua' yubá. Cati' zi'a huèpè' yehua' yubá Jesús, dzaguè' Lè' Dios Bò' La'y, gna bè'è ca ral-la' lunè' gbaz queè', bönni' na' gröczè' lequè'. ³ Gdöd gzxaca' gdi'è Jesús, gutiè'. Ni'r bubanè' len buluí' lahuè' lauquè' gbaz queè' na'. Buluí'inè' lequè' zian le glac bè' zoè' nabanè', le cugác nu tá'baga'. Zian lzu buluí' lahuè' lauquè' gdu ca choa' dza, len bé'lenè' lequè' didza' ca rna bè'è Dios.

⁴ Cati' ni' nacué' tsaxxón, gna bé'inè' lequè' culuzè'è Jerusalén. Gudxè' lequè' Jesús, rnè':

—Gul-cöz ni' le gzxì' lu në'è gsölè'è queè'li' Xuza' ca na' chgdíxjöi'czda' lbi'ili'.

⁵ Gnè' ca':

—Le nactè buquìlè' bunách nis Juan lu nis, ati' cutu tseytsqui gac queè'li' le ruluí' yöl-la' rdil nis ni, dusóalenè' lbi'ili' Dios Bò' La'y.

Ruhuèpè' Jesús yehua' yubá

⁶ Ni'r gulanabnè' Jesús bönni' ta'yejlè'è Lè' nudubquè' ni', ta'nè':

—Xan, çnaru' gunu' ga la'na' bè' leyúbl bunách Israel dza ni zoaru' na'a?

⁷ Jesús gudxè' lequè':

—Cutu naqui queè'li' gnözili' bizxa dza o bizxa dzò' gunè' Dios Xuz le nuzòè' lu na'czè'. ⁸ Si'li' yöl-la' huac cati' guidè' Dios Bò' La'y dusóalenè' lbi'ili'. Ni'r gunli' lna' lau quia' neda' lu yödZ Jerusalén, len gdu luyú Judea, len luyú Samaria, len ga gdxíntè'li' gdutè' yödzlyú.

⁹ Cati' budx bé'lenè' lequè' didza' ni, tsal ni' tu'yuzè' ca' Lè', la' buèptè' xtsa' ga rö' böaj le bucachi' Lè', ati' cutur gualé'inè' Lè'. ¹⁰ Tsal ni' tu'yúé' luzxbál cati' ni' buèpè' Jesús, gululuí' lauquè' ga na' nacué' chopè' gbaz la'y, nácuquè' lari' chguichdau'z. ¹¹ Glè' lequè' chopè' ni, ta'nè':

—Bönni' Galilea, çbizx quiè' ruyuli' luzxbál? Lèczè' Jesús ni zi'a gzè'è ga zoali', buèpè' yehua' yubá, lèzca' cni huödè' leyúbl ca na' chblé'ili'-nè' zhuojè' yehua' yubá.

Ta'böè' Matías tsaziè' xlatjè' Judas

¹² Ni'r gulazè'è guí'adau' na' nazi' lei Gui'a Ga Rö'gac Yag Olivo, yhuöjqüè' Jerusalén. Dè gal-la'z ga dè Jerusalén guí'adau' ni, tsca nazi'què' latj ta'zè'è dza la'y quequè'. ¹³ Cati' guludxinè' yödZ ni', gula-benè' ga nac buróp cuia lu yu'u, ga ni' ta'cu'è Pedro len Jacobo len Juan len Andrés len Felipe len Tomás len Bartolomé len Mateo len Jacobo, zxi'nè' Alfeo, len Simón, bönni' na' rui' ladxè'è laczè', len Judas, böchè'è Jacobo. ¹⁴ Tsaxxón tu'lidzè' Dios yúgu'tè bönni' ni, ati' nunquè' lequè' tsaxxón yugu' böchè'è Jesús, len María, xnè'è Jesús, len yela'cnu ngul ca'.

¹⁵ La' dza na'z gzuinè' Pedro gatsj lahui'l ga nacué' böchi' lza'ru' na' ta'yejlè'è Cristo. Glac gdu ca xoplalj bunách nup nudubgac ni'. ¹⁶ Gudxè' lequè' Pedro, rnè':

—Böchi' lza'adau'. Ben bayúdx butság le nayúj lu guich la'y, ca na' gnè' zí'atèl Dios Bò' La'y, le buzujè' lu guich David, ca guc queè' Judas, bönni'

na' bchë'ë nup ni' gulazón Jesús. ¹⁷ Gbáblenë' rë'u Judas na', len bénlenë' rë'u tsaxzón dxin ni. ¹⁸ Gulazi'në' tu la' yël lazxi qui dö' na' bi'ë bönni' ni. Gbixë' bröza' lë'ë Judas ni, ati' gularúj yúgu'të le dzö' lë'ë. ¹⁹ Cati' gulayöni lë ni bunách nacua' Jerusalén, glu'ë lei la' yël na' Acéldama, tu didza' hebreo le rna lu didza' xidza': "La' Yël Qui Rön". ²⁰ Cni guc queë' Judas, ca na' nayúj lu guich la'y nazi' lei Salmos, le rna:

Ugá'n ca'z lidxë',

Len cutu gdzöl nu soa yu'u na'.

Rna ca':

Nu yubl tsaz xlatjë'.

²¹⁻²² Run bayúdx na'a cöru'-në' bönni' gunë' rë'u tsaxzón quië gunë' lna' lau queë' Jesús, ca guc, bubanë' lu yöl-la' gut. Ral-la' gaquë' bönni' nutsë'ë ladj bönni' ni' gulacua'lenë' rë'u dza ni'të cati' ni' gdálenë' rë'u Xanru' Jesús, gulazú laquë' nacua'lenë' rë'u cati' ni' buquülë' bunách nis Juan, ga bdxintë dza buëpë' Jesús yehua' yubá, gzë'ë ga zoaru'.

²³ Ni'r gululu'ë chopë', José len Matías. José na' lë' ca' Barsabás, len zoa yetú lë' Justo. ²⁴ Ni'r gululidzë' Dios, ta'në':

—Xantu' Dios, núnbë'czu' icj ládxi'dau'gac yúgu'të bunách. Buluí'i netu' nulquë' chopë' ni chgröczu' Li' ²⁵ quië tsazië' lu dxin ni quië gaquë' gbaz quiu', tsazië' xlatjë' Judas, bönni' ni' bnitië' xlatjë' le benë' dul-la', ati' gyijë' xlatjczë' latj chul.

²⁶ Ni'r guluzujë' yugu' lu guich laquë', tu queë' José len yetú queë' Matías. Gulugútsi'në' lza'gac len gulubijë' tu, ati' bruj le nayúj lë' Matías. Cni guc, gbáblenë' yechineajë' gbaz queë' Cristo Matías na'.

2

Dusóalenë' lequë' Dios Bö' La'y

¹ Cati' chbdxin dza Pentecostés, tsaxzón nudubquë' yúgu'të bönni' ta'yejlë'ë Cristo. ² Tu tsalz byön bö bruj luzxbá, byön ca ryön cati' reycj bö' bduu', ati' byön gdu'të lu yu'u ga na' rö'quë'. ³ Gululu' lahui laquë' lu bö'z yugu' blul gui'dau', ati' gulaguís qui queëquë', yajsóalengac lequë'. ⁴ Dusóalenë' yúgu'të' Dios Bö' La'y, ati' gulazú laquë' tu'ë didza' yubl, tsca nac le b'ë' qui queëquë' Dios Bö' La'y lu'ë didza' yubl na'.

⁵ Nacu'ë Jerusalén dza na' bönni' judío, nacquë' bönni' ta'yij ládxi'quë' Dios, len za'quë' narujquë' yúgu'të yödz gdu yödzlyú ni. ⁶ Cati' gulayönnë' bö na', guludubë' bönni' zian, ati' szxöni gulabö'ë baguí'i, le gulayönnë', ca nac xtídza'quë' qui queëquë', tu'ë didza' bönni' na' ta'yejlë'ë Cristo. ⁷ Gulaná' badxë' yúgu'të', len gulubannë', ta'në':

—Gul-yutsca'. ¿Naru' clëg bönni' Galilea yúgu'të bönni' ni tu'ë didza'? ⁸ ¿Nacxzc nac ryöniru' tu'ë xtídza'ru' ca nac didza' rui'ru' tu turu'? ⁹ Rë'u ni nacru' bönni' zian yödz, bönni' narujquë'

luyú Partia,

len luyú Media,

len luyú Elam,

len luyú Mesopotamia,

len luyú Judea,

len luyú Capadocia,

len luyú Ponto,

len luyú Asia,

¹⁰ len luyú Frigia,

len luyú Panfilia,

len luyú Egipto,

len luyú África, le nacr zi'tu' ga zoa luyú Cirene.

Lëzca' nacu'ë ni bönni' yödZ Roma. La'quë' nacquë' bönni' judío len yela'quë' nazí' lu na'quë' le ta'yejlë'ë Dios bönni' judío. ¹¹ Lëzca' nacu'ë ni bönni' narujquë' Creta, len luyú Arabia. Ryóniru' tu'ë didza' rui'ru' qui queëru', ta'guíxjö'ë yugu' le zxön benë' Dios, le run ga rubániru'.

¹² Cni guc, gulubannë' yúgu'të', len szxöni gulabö'ë bagu'í. Glë lza'quë' tuë' yetué', ta'në':

—¿Bizxa caz lë ni?

¹³ Gulutitjë' la'quë', ta'në':

—Ta'zúdxinë'.

Lban benë' Pedro laugac bunách

¹⁴ Ni'r Pedro gzuúlenë' yechineajë' gbaz na' nasölë'ë Cristo, ati' gzu lahuë' ru'ë zidzj didza', rë' lequë':

—Lbi'ili', bönni' Judea, len yúgu'tëli' zoali' Jerusalén. Lë ni ral-la' gnözili'. Gul-zë nagli' le gyëpa' lbi'ili'. ¹⁵ Netu' ni cutu rzúdxitu' ca na' ráquili' lbi'ili', le ni zoaru' zi'a gal-la' xsil, ati' nutu nu rzudxi hora cni. ¹⁶ Lë ni nac le gnë' Joel, bönni' bë'ë didza' uláz queë' Dios, gnë':

¹⁷ Cni rnë' Dios:

Lë ni le gac dza tsajséytëgac.

Gsöla'a Bö' La'y quia'

Tsajsóalenë' yúgu'të bunách.

Lui'bi' didza' uláz quia' zxi'nli', bönni' len ngul.

La'lé'ibi' bi'i ra'bán le ulu'a lahui,

Ati' la'neynë' yël bönni' gul.

¹⁸ Cati' gdxin dza ni' quisia' Bö' La'y quia'

Tsajsóalenë' huen dxin quia', bönni' len ngul,

Ati' lu'ë didza' uláz quia'.

¹⁹ Ulu'a luzxbá xtsa' le lun ga lubani bunách,

Ati' yödZlyú ulu'a le lac bë',

Rön len gui', len dzön ca böaj.

²⁰ Gchul gbidz

Ati' gac xna beo' ca nac rön.

Cni gac cati' zi'a gdxin dza ni' chbulu'ë Dios.

Gac dza ni' ca gatga rlé'iru'.

²¹ Lulá yúgu'të nup ni' lulídz Lë' Xanru',

Lu yöl-la' rejle' quequë' Lë'.

²² 'Gul-zë nagli' lë ni gyëpa' lbi'ili', bönni' Israel. Dioscz benë' ba la'n ga zoali' Jesús, bönni' Nazaret. Dios bë'ë Lë' latj benë' le tun ga rubániru', yugu' yöl-la' huac, len le tac bë'. Yúgu'të lë na' benë' Dios lu në'ë Jesús, ca na' chnöziczli'. ²³ Lëzca' cni, Dios bë'ë latj nu budöd Jesús lu na'li'.

Cni guc, ca na' chgna ladxë'ë Dios gunë', len ca nac le chbucözë' dza ni'të. Lbi'iczli' gzxönli'-në' Jesús, len budödlí'-në' lu na'quë' bönni' xöhui' tua'dö', bönni' guludöddë' Lë' cati' ni' guluda'quë' Lë' lë'i yag cruz. ²⁴ Ni'r Dioscz buspanë' Jesús na', buslé' Lë' lu yöl-la' gut, le cutu guc uga'në' tsaz lu yöl-la' gut na'. ²⁵ Ca nac lë ni, bë'ë didza' uláz queë' Dios David ca nac queë' Jesús, gnë':

Blé'iteczda'-në' Xanru', zoë' lahua'.

Lë' zoë' cuít lë'a yubél, rzönë' neda',

Cui gac nu bi gun quia'.

²⁶ Qui lè ni na' budziji ladxa'a,
Ati' lu yöl-la' rudziji quia' bil-la'.
Qui lè ni na' guna' löz Lè'
Cati' gdxin dza gatia'.

²⁷ Xantu' Dios, nõzda' cutu uca'nu' neda' latj chul quegac nup natgac.
Cutu gu'u latj nit gdu ca nayá' nabana',
Naca' bönni' nadxi'icznú' Li'.

²⁸ Buzéjni'nu' neda' ca ral-la' guna'
Quië gdél-li'da' yöl-la' na'bán gdu.

Gunú' ga udzija'da' le zóalenczu' neda'.

²⁹ 'Na'a, böcha'a. Nac bë' gutië' xuz xtau'ru' David, len bgachë'ë yeru ba, ati' dë ga zoaru' ba queë' na' ga rdxintë na'a dza. ³⁰ Bë'ë didza' uláz queë' Dios David na', len gnöznë' David, benë' tsutsu didza' Dios le gzxi' lu në'ë queë', gunë' ga galjë' Cristo ladj zxi'n xsoë', ati' Cristo na' gna bë'ë, tsazië' xlatjë' David na'. ³¹ Le blé'inë' lè ni zi'al David, bë'ë didza' ca guc, bubanë' Cristo, len ca guc, cutu buga'në' latj chul quegac nup natgac, ati' cutu gnit le gya' gbanë'. ³² Dios buspanë' Jesús lu yöl-la' gut, len ca guc lè ni yúgu'tëtu' runtu' lna' lau qui. ³³ Cni guc, len yöl-la' huac queë', Dios buchisë' Lè' xtsa' ga ni' náctërë' zxon. Na'a, Cristo chbsölë'ë ni Dios Bö' La'y, rac ca na' gzxi' lu në'ë Dios gunë' lu në'ë Cristo, ati' Dios Bö' La'y na' runë' yugu' lè ni rlé'ili' len ryönili'. ³⁴ Cutu buëpë' yehua' yubá David na', san lëczë' David na' gnë':

Xanru' Dios gudxë' Xana':

“Grö' cuit lè'a yubél ga nac blau

³⁵ Cati' gunra' ga luzechu zxi'bgac lau' nup ta'dá'baga' Li'.”

³⁶ 'Na'a, bunách Israel, le nacz ral-la' gnözili'. Dios benë' ga naquë' Xanru' len Bönni' Ruslá, Lëczë' Jesús ni, bönni' na' buda'li'-në' lë'i yag cruz.

³⁷ Cati' gulayönnë' lè ni bönni' ni', gulabö'ë baguí'i, ati' glë' Pedro len yezica'rë' bönni' gbaz queë' Cristo, ta'né':

—Böchi'tu', ¿naxc gúntsatu'?

³⁸ Ni'r Pedro gudxë' lequë':

—Gul-bí'i ládxi'li', len gdil-li' nis tu tuli' lu lë' Jesucristo quië unít lahuë' Dios dul-la' nabága'li', ati' dusóalenë' lbi'ili' Dios Bö' La'y, Nu gsölë'ë queëli' Dios. ³⁹ Queëli' naqui le gzxi' lu në'ë Dios, len quegac zxi'nli', lenca' quegac yúgu'të bunách gza'a, yúgu'të bönni' ni' ulidzë' lequë' Xanru' Dios.

⁴⁰ Yugu' didza' ni len yela'gac zian didza' benë' lna' lau Pedro, bchizië' icj nagquë', gnë':

—Gul-gún ga ulali', gcuitli' ga nacué' bunách tua'dö' nacué' dza ni zoaru' na'a.

⁴¹ Cni guc, guladíl nis nup ni' gulazí' lu na'gac didza' na' bë'ë Pedro. Dza na' glun tuz lequë' ca chi uruá' gayuá' bunách. ⁴² Glunë' yúgu'të' gdu'të le gulusëdnë' lequë' gbaz nasölë'ë Cristo. Glaquë' tuz tuë' len yetúë', len tsazxon glahuë' le rusá' ládxi'ru' ca gutië' Jesús, ati' glunë' tsazxon, gululidzë' Dios.

Ca tun bunách queë' Cristo

⁴³ Zian le run ga rubániru' len zian le tac bë' glunë' gbaz queë' Cristo, san gladxi guladzöbi yezica'r bunách. ⁴⁴ Tuz glac yúgu'të' nup na' ta'yejlë' Cristo, ati' guluúnë' tuz yúgu'të' le dë quequë'. ⁴⁵ Cati' gualé'inë' ta'yadzji

nup nútsa'gac ladjquè', ni'r bönni' bi dè quequè' glúti'è lei, ati' gulaguisiè' dumí na' qui queégac nup ni' bi ta'yadzji. ⁴⁶ Yugu' dza guludubè' tsaxsón nchil gdau', ati' gap nac lu yu'u glahuè' le rusá' ládxi'ru' ca gutiè' Xanru'. Tsaxsón glahuè', ati' guludzijnè' len glac gdu ládxi'què'. ⁴⁷ Gulagu'è Dios yöl-la' ba, ati' glun lequè' ba la'n yúgu'tè bunách. Tu tu dza buzanè' Xanru' nup tu'dúb queè', nup na' tu'lá.

3

Ruhuöaquè' bönni' curzè'è

¹ Dza ni' gulabenè' zjaquè' tsaxsón nchil gdau' Pedro len Juan, cati' tu'dúb ni' tu'lídz Dios bunách, le nac gdu rdöd xhuö. ² Ga ni' ta'dödè' zoè' bönni' curzè'è dza ni'tè ni' naquè' bi'idau'. Yugu' dza rjua'què' lè' ni', ta'bequè' lè' ra' gdau' ga nazi' lei Ga Nu Ryaz Lach, quiè gnabè' nu bi unödzzjz queè' ladj nup ni' ta'yáz nchil gdau'. ³ Bönni' ni, cati' blé'inè' Pedro len Juan zjaquè' ta'yaziè' nchil gdau', gúta'yuè' lauquè' bi lunödzzjzè' queè'. ⁴ Ni'r guluyúè' lè' Pedro len Juan, ati' gudxè' lè' Pedro:
—Byu netu'.

⁵ Ni'r buzètsca naguè' lequè' bönni' na' le runè' löz bi lunödzzjzè' queè'.
⁶ Pedro gudxè' lè':

—Cutu dè quia' dumí plata ni oro, san le dèz quia' gunna' quiu'. Ni'a qui yöl-la' huac qui lè' Jesucristo, bönni' Nazaret, gyas len gzè'i.

⁷ Ni'r gdel-lè'è nè'è yubél bönni' huè' na' Pedro, len bchisè' lè', ati' la' böactè ni'è len buguítj beycj ni'è bönni' na'. ⁸ Ni'r gzuinè' bönni' na' ati' gxíti'è len gzè'è. Gyázlenè' tsaxsón Pedro len Juan nchil gdau', rzè'i ni'è len rxíti'è, len rgu'è Dios yöl-la' ba. ⁹ Yúgu'tè bunách nacua' ni' ta'le'i lè' rzè'i ni'è len rgu'è Dios yöl-la' ba. ¹⁰ Cni guc, gládxinè' len gulubannè' ca nac lè' na' guc, le guluúnbè'è lè', naquè' bönni' na' rbö'è ra' gdau' ga nazi' lei Ga Nu Ryaz Lach, rnabè' lu bi unödzzjz queè'.

Didza' bè'è Pedro nchil gdau'

¹¹ Tsal ni' zönè' na'què' Pedro len Juan bönni' na' cugzè'è ati' böaquè', guludúb yúgu'tè bunách ga na' nacu'è nchil gdau' nazi' lei: Nchil Queè' Salomón, ati' gulaná' badxè'. ¹² Cati' blé'inè' lè' ni Pedro, gudxè' bunách na':

—Lbi'ili', bönni' Israel, ¿bizx quiè rubánili' ca nac lè ni? ¿Bizx quiè ruyuli' netu', ráquitsali' netu'z buntu'-nè' bönni' ni, bentu' ga gzè'i ni'è ni'a qui yöl-la' huac queèztu', o ni'a qui le rej ládxi'tu'-nè' Dios? ¹³ Nac lè ni le benè' Dios, naquè' Dios quequè' xuz xtau'ru' Abraham len Isaac len Jacob, béntèrè' Jesús, Zxi'nè', ba la'n. Jesús ni, lbi'iczi' budödli'-nè' lu na'què' bönni' ta'ná bé'inè' lbi'ili'. Cati' gu'nnè' Pilato usané' Jesús, gdá'baga'li'-nè'. ¹⁴ Gdá'baga'li'-nè' Bönni' Tshai' len La'y, ati' gnabli' gsanè' queèli' bönni' gdödi bunách. ¹⁵ Cni guc, budödli'-nè' Bönni' runnczè' queèru' yöl-la' na'bán gdu. Ni'r Dios buspanè' Lè' lu yöl-la' gut, ati' ca nac lè ni runtu' lna' lau qui. ¹⁶ Le gyejlè'è Jesús, böac ni'è bönni' ni, rlé'ili'-nè' len núnbè'li'-nè'. Le rejle'è Jesús, Lè' bunè' dxí'adau' bönni' ni, ati' rlé'ili' yúgu'tèli' le nac na'.

¹⁷ Na'a, buch'a'a, nözda' benli' cni, budödli'-nè' Jesús le cutu gyéjni'li', len cutu gulayéjni'nè' bönni' ta'ná bé'inè' lbi'ili'. ¹⁸ Cni buschinè' Dios didza' na' bè'è zí'al, le gulanè' bönni' glu'è didza' uláz queè' ca ral-la' saca' qui'è Cristo. ¹⁹ Qui lè ni na', gul-bí'i ládxi'li', len gul-huóac queè' Dios,

quië ugüë' dul-la' nabága'li', len gunë' ga huöac ládxi'li'. ²⁰ Ni'r gsölë'ë leyúbl Jesús, Bönni' na' dza ni'të buzóë' quië gaquë' Cristo, Nu na' gna be'i lbi'ili'. ²¹ Na'a, run bayúdx uga'në' ni' yehua' yubá cati' gdxinr dza duhuenë' tsahui' yúgu'të le rac, gac ca na' chgnaczë' Dios, lë na' gulanë' bönni' glu'ë didza' uláz queë', bönni' ni' gulacu'ë dza ni'të. ²² Lëzca' cni gudxë' xuz xtau'ru' Moisés, gnë': "Xanru' Dios gsölë'ë queëli' bönni' galjë' ladjgac di'a dza queëli'. Gaquë' bönni' gu'ë didza' uláz queë' Dios. Gsölë'ë Lë' queëli' ca na' bsölë'ë neda'. Run bayúdx uzë nagli'-në' ca nac yúgu'të le guië' lbi'ili'. ²³ La'nít len lula'alén bunách queë' Dios yúgu'të nup culuzë naggac bönni' ni' gu'ë didza' uláz queë' Dios."

²⁴ 'Ca nac dza ni zoaru' na'a, gulaguíxjö'ë yúgu'të bönni' glu'ë didza' uláz queë' Dios ga gdél-la'të zoë' Samuel len gdöd ni'. ²⁵ Lbi'ili' nacli' zxi'n xsoaquë' bönni' glu'ë didza' uláz queë' Dios, ati' naqui queëli' didza' rucá'n tsahui', le bënlenë' xuz xtau'ru' Dios, cati' ni' gudxë' Abraham: "Ni'a qui le gunë' zxi'n xsu' lac bica' ba yúgu'të bunách yödzyú." ²⁶ Cati' Dios buspanë' Zxi'në' lu yöl-la' gut, bsölë'ë Lë' zi'al queëli' quië gunë' ga gacli' bica' ba, uca'nli' le cunác runli'.

4

Ta'dxinë' Pedro len Juan lauquë' bönni' gdau' ta'bequi xbeynë'

¹ Tsal ni' tuí'lenë' bunách na' didza' Pedro len Juan, tu tsalz guladxinë' ga na' nacu'ë yugu' bxuz judío len yugu' bönni' gdau' saduceo, len bönni' nacuá' lu në'ë ni'a na'quë' bönni' gdau'. ² Gulaleynë' bönni' ni le tu'sëdnë' bunách Pedro len Juan, len ta'guíxjö'ë lubán nup chnatgac le bubanë' Jesús. ³ Ni'r gulazönë' Pedro len Juan, ati' gulagu'ë lequë' lidx guía ga gdxinr dza yubl le chrdzö' dza na'. ⁴ Gulayejlë' Cristo zian nup ni' gulayöni didza' glu'ë Pedro len Juan. Na'a, bönni'z ta'yejlë'ë Cristo nacquë' gdu chián gayu'ë.

⁵ Dza buróp ni', guludubë' Jerusalén yugu' bönni' uná bë', len bönni' gul tu'zejni'në' bunách judío, len bönni' gdau' tu'sëdi. ⁶ Guludubë' ca' ni' Anás, bxuz blau, len Caifás, len Juan len Alejandro, lenca' yúgu'të bönni' di'a dza quequë' bxuz blau. ⁷ Ni'r gulachë'ë Pedro len Juan, ati' guluschinë' lequë' gatsj lahui'l ga na' nacu'ë, len gulanabnë' lequë', ta'në':

—¿Bizxa yöl-la' uná bë' dë lu na'li' runli' lë ni? ¿Nuzxa budöd lu na'li' yöl-la' uná bë' ni?

⁸ Ni'r gudxë' lequë' Pedro, zóalenë' lë' Dios Bö' La'y, rnë':

—Lbi'ili', nul-li' rna bé'ili' netu', bunách Israel, len lbi'ili' bönni' gul. ⁹ Na'a, ¿rnábitsali' netu' ca nac dxin dxi'a bentu' queë' bönni' huë' ni, len nacx gac, böaquë' bönni' ni? ¹⁰ Rguíxjöi'tu' lbi'ili' quië la'nözi yúgu'të bunách Israel. Zoë' ni lauli' bönni' ni, nuhuöaquë' le ben dxin yöl-la' huac queë' Jesucristo, bönni' Nazaret, Bönni' ni' buda'li'-në' lë'i yag cruz, san Dios buspanë' Lë' lu yöl-la' gut. ¹¹ Dios bë'ë didza' ca nac queë' Jesús ni, cati' ni' gnë': "Guiöj na' gru'nli' lbi'ili', rucua'li' zö'ö, san guiöj ni gröcza' neda' quië gac guiöjlen zö'ö." ¹² Nutur nu zoa nu gac uslá bunách, le cutu ca' zoa yödzyú ni yetüë' bönni' nuzóë' Dios, nu gac uslá rë'u.

¹³ Cati' gualé'inë' nacquë' rugu ladxí' Pedro len Juan, len gláquibe'inë' cunazédquë' qui gdau' len nacquë' bönni' ca'z, gulubannë' ati' yajneycnë' gulacué'lenë' Jesús Pedro len Juan na'. ¹⁴ Lëzca' gualé'inë' ni' bönni' na' böaquë', zuinë' lauquë', ati' cutu ca' gac bi la'në' quequë'. ¹⁵ Ni'r gulaná

bé'inë' nup lubíj lequë' lö'al yu'u ga na' nudubquë', ati' glun xtídza'quë' la' légaczé'. ¹⁶ Gulanë':

—¿Nacx gúntsaru' quequë' bönni' ni? Le nactë glunë' tu le run ga tu'bani bunách, ati' nözigac cni yúgu'të bunách nacua' Jerusalén. Cutu gac tá'baga'ru' lei. ¹⁷ Na'a, cui sër didza' la'yöni zianr ca' bunách, uzeyru' ba nadx lequë' cui luí'lenrë' bunách didza' ca nac queë' Jesús na'.

¹⁸ Ni'r gululidzë' Pedro len Juan, ati' guluzeynë' ba nadx lequë' cui luí'lenrë' bunách didza', len cui lusëdnë' lequë' ca nac queë' Jesús. ¹⁹ Ni'r gulubi'ë didza' Pedro len Juan, glë' lequë':

—Gul-bequi xbey lbi'ili' chqui' nac tsahui' lahuë' Dios uzër nagtu' xtídza'li' lbi'ili' ca xtídzë'ë Dios. ²⁰ Cutu gac soa dxitu'. Run bayúdx güi'tu' didza' qui le blé'itu' len le byönitu'.

²¹ Ni'r guluzeynë' ba nadx lequë' bönni' gdau' ta'bequi xbey, san gulusanë' lequë' le cutu guludxölnë' nacx lunë' lequë' xzguia'. Cni glunë' le gládxinë' bunách lu yödzní', le ta'gu'ë Dios yöl-la' ba yúgu'të' ni'a qui lë na' guc. ²² Bönni' na' böaquë', guc queë' lë na' run ga rubániru', chyu'urë' ca choa' iz.

Ta'nabnë' Dios gunë' ga lacquë' rugu ladxi'

²³ Cati' gulusanë' lequë', guludxinë' Pedro len Juan ga na' nacu'ë lza'quë', ati' gulaguíxjöi'në' lequë' yúgu'të lë na' glë' lequë' yugu' bxuz uná bë' len bönni' gul tu'zéjni'në' bönni' judío. ²⁴ Cati' gulayönnë' lë ni, tsaxxön gululidzë' Dios, gulanë':

—Xantu' Dios, nactëru' blau. Li' nacu' Dios, benu' luzxbá. Benu' luyú. Benu' nis xzön. Benu' yúgu'të le nacua' tu tu latj na'. ²⁵ Uláz quiu' Li' bë'ë didza' David, bönni' huen dxin quiu', gzóalenë' lë' Dios Bö' La'y, gnë':

¿Bizx quië tun rusbö bunách

Len ta'zá' ládxi'gac le cunác?

²⁶ Glunë' rusbö bönni' ta'ná bë'ë yödzlyú ni

Ati' glaquë' tuz bönni' uná bë'.

Guladá'baguë'ë Xanru' Dios,

Lenca' Cristo, bönni' gröczë' Lë'.

²⁷ Le nactë glaquë' tuz lu yödzní' Herodes len Poncio Pilato len yugu' bönni' gza'a len yugu' bönni' Israel. Guladá'baguë'ë Jesús, Zxi'nu' la'y, Nu na' buzú' queëtu'. ²⁸ Glunë' yúgu'të le bucözu' zí'atël ca gzxi' lu na'u ati' guc ca na' benu' tsutsu xtídzu'u ca ral-la' gac. ²⁹ Na'a, Xantu', byu le tu'zeynë' ba nadx netu', len ben ga gactu' rugu ladxi', güi'tu' xtídzu'u, netu' bönni' huen dxin quiu'. ³⁰ Ben ga gac úngactu' nup te'i, soalen netu' yöl-la' huac quiu', len ben ga gac gúngactu' le lun ga ubánitu' len le lac bë', gac cni le zóalenë' netu' Jesús, Zxi'nu' la'y. Ca' gac.

³¹ Cati' budx gululidzë' Dios, gzxiz latj ga na' nacu'ë, ati' gdu gzóalenë' yúgu'të' Dios Bö' La'y, ati' len yöl-la' rugu ladxi' quequë' glu'ë xtídzë'ë Dios.

Tu'únë' tuz le dë quequë'

³² Bunách zian na' ta'yejlë' Cristo, tuz ca rö' icjqüë' len tuz ca glunë'. Cutu gnë' naqui queëzë' le dë queë' nitüë' bönni' nutsë'ë ladjqüë', san guluünë' tuz le dë quequë'. ³³ Len yöl-la' huac xzön gulaguíxjö'ë ca bubanë' Xanru' Jesús gbaz na' nasölë'ë Lë', ati' guclen yúgu'të' le buzá' ladxë'ë quequë' Dios. ³⁴ Nutu nu bi byadzj nu nutsa' ladjqüë'. Yúgu'të bönni' bí dë quequë', xyuquë', o lidxquë', glúti'ë lei, ati' dumí qui na'

yjua'quë'³⁵ len guludödë' lei lu na'quë' gbaz na' nasölë'ë Cristo, ati' lequë' gulaguisië' lei qui queëgac nup bi byadzj quegac. ³⁶ Zoë' ni' José, bönni' guluzóë' yetú lé' Bernabé gbaz na' nasölë'ë Cristo, le rna lu didza' xidza', Bönni' Ruhuí' Zxönë'. Nabáblenë' zxi'n xsoë' Leví, len gulgjé' luyú Chipre. ³⁷ Béti'ë tu cö' xyuë' bönni' ni, ati' yju'ë dumí qui na', len budödë' lei lu na'quë' gbaz na' nasölë'ë Cristo.

5

Dul-la' glunë' Ananías len Safira

¹ Zoë' bönni' yubl lé' Ananías, béti'ë tu cö' xyuë', ati' bennu tsaxxón lë' Safira, ngul queë'. ² Bucáchi'lanë' dumí qui yu na' Ananías na', ati' nözínu ca' ngul queë'. Le bugá'nz yju'ë len glu'ë lei lu na'quë' gbaz nasölë'ë Cristo, rnë':

—Tscaníz gzxí'a.

³ Pedro gudxë' lë':

—Ananías, ¿naru' gyaztsa Satanás tu' xöhui' lu icj ládxi'da'u len ben ga rzi' yé'ínu' Dios Bö' La'y, ati' bucachi' lanu' dumí qui xyu' na'? ⁴ Tsal ni' nagá'n lu na'u yu na', ¿naru' cu naqui quizi quiu'? Gdöd béti'u lei, ¿naru' cu dëcz lu na'u dumí qui na'? ¿Bizx quië grö' icju' gunu' cni? Dioscz gzxí' yé'ínu', clëgz bunách.

⁵⁻⁶ Cati' byönnë' didza' ni Ananías, gdzö'ë len guttë'. Ni'r gulabíga'tëbi' bi'i ra'bán, ati' guluchölibi' lë' lari' len glua'bi' lë' yajcáchi'cbi' lë'. Gladxi guladzöbi yúgu'të nup ni' gulayöni ca' guc lë ni.

⁷ Ca tsonn hora gdöd ni', bdxinnu ni' ngul queë' Ananías na', len cutu nözínu lë na' guc queë' bönni' queënu. ⁸ Ni'r Pedro gudxë'-nu:

—Gdixjöi' neda'. ¿Naru' gzxí'li' tscaníz xyuli' na'?

Gnanu:

—Ja, tscaníz gzxí'tu'.

⁹ Ni'r Pedro gudxë'-nu:

—¿Bizx quië ben tuz xtídzal'li' gzxí' bë' xöhui'li' Dios Bö' La'y? Byutsca'. Chzoa ludxinbi' bi'i gulucáchi'bi'-në' bönni' quiu', ati' lubijbi' ca' lí'.

¹⁰ Ni'r la' gdzö'tënu xni'ë Pedro len gúttënu. Cati' gulayazbi' bi'i ra'bán na', gulalé'ibi'-nu chnatnu. Ni'r gulubijbi'-nu, ati' yajcáchi'cbi'-nu cuit lë'ë bönni' queënu. ¹¹ Qui lë ni na' gladxi guladzöbi yúgu'të bunách queë' Dios, ati' gladxi ca' yúgu'të nup gulayöni ca' guc lë ni.

Tunë' zian le tac bë' bönni' gbaz nasölë'ë Cristo

¹² Zian le tac bë' len yugu' yöl-la' huac zxön glunë' laugac bunách lu yödز bönni' gbaz na' nasölë'ë Cristo. Guludubë' tsaxxón yúgu'të' ga nac nchil gdau' nazi' lei Nchil Queë' Salomón. ¹³ Ladj nup ni' cuta'yejlë' Cristo, nutu nu burugui tsajtá' lequë', ati' glun lequë' ba la'n bunách lu yödز ni'.

¹⁴ Ni'r gulayejlë' Cristo yela'gac bunách zian ca', bönni' len ngul. ¹⁵ Cati' gulalé'i bunách yugu' le tunë' bönni' ni' ta'yejlë'ë Cristo, yjua'gac gap nac la' nöz nup te'i, ati' gulaxóë' lequë' lu da'a yag len yela'gac lu da'az, quië cati' tödë' ni' Pedro, tsa zzulz queë' cu'u zzul la'gac bunách huë' na', quië luhuóác. ¹⁶ Lëzca' gularúj bunách yugu' dzag yödز, guladxinë' Jerusalén, nua'quë' nup te'i len nup ta'zaca' ta'guí'i, yu'ugac lequë' bö' xöhui', ati' guluhuóaquë' yúgu'të'.

Ta'bía ládxi'gac bönni' gbaz nasölë'ë Cristo bunách gdau'

¹⁷ Qui lè ni na' guluzxé'inè' Pedro bxuz blau len yugu' bönni' gdau' saduceo na' da'què' bxuz blau. ¹⁸ Ni'r gulazönè' yugu' gbaz na' nasölè'è Cristo bxuz blau na' len bönni' na' da'què' lè', ati' gulagu'è lequè' lidx guia. ¹⁹ Ni'r chdzò'l bdxinè' gbaz la'y queè' Xanru', ati' bsaljè' lidx guia na' len bubijè' lequè'. ²⁰ Gudxè' lequè' gbaz la'y na', rnè':

—Gul-tséaj, gul-tsajsóa nchil gdau' len gul-tsjè'len bunách ni' didza', quíxjöi'li' lequè' ca nac yöl-la' na'bán gdu ni len ca gac la'dél-li'nè' lei.

²¹ Cati' gulayönnè' didza' ni ru'è gbaz la'y na', len cati' za' rení' zildau' gulayaziè' nchil gdau', len gulusèdnè' bunách.

La' ni'z guludubè' bxuz blau len nup nacua'len lè' tsaxzón len bönni' gdau' ta'bequi xbey len bönni' gul tu'zèjni'nè' bunách Israel, ati' gulasölè'è nup tsjac lidx guia tsajxi'cquè' gbaz na' nasölè'è Cristo, táquinè' ni' nacu'è lidx guia na'. ²² Cati' guladxinè' ni' ni'a na'què' bönni' gdau' na', cutu yajxáca'què' lequè' lu yu'u lidx guia na', ati' ni'r guluhueycjè' dutíxjö'què' ca'. ²³ Glè' bönni' gdau' ta'bequi xbey na', ta'nè':

—Le nactè yajxáca'tu' nayeyjtè lidx guia, ati' nacuá' ra' lidx guia na' nup tun chi'i, san cati' bsaljtu', nutu nu yajxáca'tu' lu yu'u na'.

²⁴ Cati' gulayönnè' didza' ni bxuz blau len yugu' bxuz uná bè' len bönni' nacuá' lu nè'è ni'a na'gac bunách gdau', gulabò'tsquè' bagu'i le cutu nözcnè' gazx gdxintè lè na' rac. ²⁵ Ni'r bdxinè' ni' bönni' gdíxjöi'nè' lequè', rnè':

—Gul-yutsca'. Nacu'è nchil gdau' tu'sèdnè' bunách bönni' na' glú'gacli'-nè' lidx guia.

²⁶ Ni'r gyijè' bönni' na' nacu'è lu nè'è ni'a na'gac bunách gdau', dzagquè' lè' ni'a na'què' na', ati' gulachè'è yugu' gbaz na' nasölè'è Cristo, san cutu bi glunè' quequè', le gládxinè' luladxi' lequè' guiöj bunách nacuá' ni'. ²⁷ Cati' chnachè'què' yugu' gbaz na', guluschinè' lequè' lauquè' bönni' gdau' ta'bequi xbey na', ati' gnabnè' lequè' bxuz blau, ²⁸ rnè':

—¿Naru' cu gúdxtscatu' lbi'ili' cu usédili' bunách ca nac queè' bönni' na'? Na'a, chgdislí' zxba ni gdutè yödž Jerusalén, len ré'nili' uspága'li' netu' zxguia' ni'a qui yöl-la' gut queè' bönni' ni.

²⁹ Ni'r gulubi'è didza' Pedro len yezíca'rè' gbaz na' nasölè'è Cristo, ta'nè':

—Run bayúdx uzèr nagtu' xtídzè'è Dios ca xtídzagac bunách. ³⁰ Lbi'ili' budödili'-nè' Jesús cati' ni' buda'li'-nè' lè'i yag cruz, san Dios quequè' xuz xtau'ru' buspanè' Lè'. ³¹ Jesús ni, Dios buzoaczè' Lè' ga náctèrè' blau cuit lè'è yubél, quiè gaquè' Bönni' Blau len Bönni' Ruslá, len gunè' ga lubí'i ládxi'gac bunách Israel, quiè gac unít lahuè' dul-la' nabága'què'. ³² Ca nac lè ni, runtu' Ina' lau qui netu', ati' lèzca' runè' Ina' lau qui Dios Bò' La'y, Nu na' rsölè'è Dios quegac nup tun ca rna xtídzè'è.

³³ Cati' gulayönnè' lè ni bönni' gdau' ta'bequi xbey na', gulaleynè' len glè'nnè' ludödcdè' lequè'. ³⁴ Ni'r gzuinè' lauquè' bönni' gdau' ta'bequi xbey na' Gamaliel, bönni' gdau' fariseo. Ractsquè' zxba queè' Moisés bönni' ni, ati' tun lè' ba la'n yúgu'tè bunách. Gna bé'inè' nup lubíj lö'al tu chi'ida'u' yugu' gbaz na' nasölè'è Cristo. ³⁵ Ni'r gudxè' bönni' gdau' ta'bequi xbey na', gnè':

—Lbi'ili', bönni' Israel, gul-yutèz queèli' ca nac le ré'nili' gunli' quequè' bönni' ni. ³⁶ Ral-la' tsajneyli' ca guc zí'atèl zi'a gdxin dza ni zoaru'. Gyasé' Teudas, ati' ben cunè' ca bönni' náctèrè' blau. Glaquè' bönni' yajta'què' lè' gdu tap gayu'è bönni'. Guludöddè' lè' bönni' rjaquè' gdil-l, ati' glaslas

yúgu'të nup ni' yajta'gac lë', ati' gnitz ca' yúgu'të le benë' bönni' na'.³⁷ Gdöd guc lë ni, gyasë' ca' Judas, bönni' Galilea. Benë' cni cati' ni' nac dza ta'yáz lu guich bunách, ta'guíxj lazquë', ati' yajta'gac lë' bunách zian. Lëzca' guludöddë' bönni' ni, ati' glaslas yúgu'të nup ni' yajta'gac lë'.³⁸ Qui lë ni na' rëpa' lbi'ili': Gul-sán-quë' bönni' ni, len cutu bi gunli' quequë'. Chqui' nac quegacz bunách lë ni ta'në' o lë ni tunë', nitz,³⁹ san chqui' nac queë' Díos, cutu gac usnitli' lei. ¡Qui nadxi tíl-lenli'-në' Díos!

⁴⁰ Ni'r glunë' tuz didza' len lë'. Gululidzë' yugu' gbaz na' nasölë'ë Cristo, ati' gulaguinë' lequë' len guluzeynë' lequë' ba nadx cui lu'lenrë' bunách didza' ca nac queë' Jesús. Ni'r gulusanë' lequë'.⁴¹ Gularujë' lauquë' bönni' gdau' ta'bequi xbey na' gbaz na' nasölë'ë Cristo, tu'dzijnë' le bë'ë lequë' latj Díos gulazaca' gulagui'ë le da'quë' Jesús.⁴² Yugu' dza gulusédtecznë' bunách len glunë' lban queë' Jesucristo nchil gdau' len gap nac lu yu'u lidxgac bunách.

6

Tu'cu'ë gadx bönni' láclenë' bunách queë' Cristo

¹ Dza ni', le gulayán bunách ta'yejlë' Cristo, gulanë' quequë' bönni' judío tu'ë didza' hebreo yugu' bönni' judío tu'ë didza' griego, ni'a qui le rac cati' ta'guisjë' le lágunu ngul uzëb, nutu nu rui' le lágunu ngul uzëb quequë' bönni' ni' tu'ë didza' griego. ² Ni'r gultubë' yúgu'të bunách ni' ta'yejlë' Cristo idxínnutë' gbaz na' nasölë'ë Cristo, ati' të' lequë':

—Cutu nac dxi'a soa dxitu' cuguntu' lban qui xtidzë'ë Díos quië guntu' dxin cu'tu' le lagu bunách. ³ Qui lë ni na', böchi' lza'tu', gul-có-quë' gadxë' bönni' ladjli' quië ugu'ru' lu na'quë' dxin ni. Yugu' bönni' na' run bayúdx lacquë' bönni' tun lequë' ba la'n yúgu'të bunách, len nacquë' bönni' ta'yejni'i, len nac bë' zóalenë' lequë' Díos Bö' La'y. ⁴ Netu' ni ulídztecztu'-në' Díos, len usëditu' bunách xtidzë'ë Díos.

⁵ Guladzág ládxi'quë' didza' ni yúgu'të', ati' gulaböë' Esteban, bönni' rejle'ë Cristo gdu ladxë'ë len gdu zóalenë' lë' Díos Bö' La'y. Lëzca' gulaböë' Felipe, len Prócoro, len Nicanor, len Timón, len Parmenas, len Nicolás, bönni' yödz Antioquia, zi'al butsé'ë ca runë' quië tsej ladxë'ë Díos ca tunë' bönni' judío. ⁶ Ni'r guluschinë' nup na' gulaböë' lauquë' gbaz na' nasölë'ë Cristo. Gulaxóa na'quë' lequë' bönni' gbaz na', tu'lidzë' Díos.

⁷ Gzër xtidzë'ë Xanru', ati' gulayantsca bunách ta'yejlë' Cristo nacua' Jerusalén. Lëzca' gulazí' lu na'quë' le réjlë'ru' Cristo zian bxuz judío.

Ta'zönë' Esteban

⁸ Benë' le tun ga rubániru', len le tac bë' laugac bunách lu yödz Esteban, gdu zoalen lë' yöl-la' huac queë' Díos le buzá' ladxë'ë queë'. ⁹ Ni'r gulayasë' la'quë' bönni' nababquë' yu'u ga tu'dubë' tu'sëdë' queë' Díos bönni' judío, nazí' lei Yu'u Quegac Bönni' Nadzangac. Glunë' lequë' tsaxxön bönni' narujquë' Cirene len Alejandría, len luyú Cilicia, len luyú Asia. Bönni' ni guladíl-lenë' Esteban didza'. ¹⁰ Cutu guluxicjë' didza' ru'ë, le bë'ë didza' Esteban len yöl-la' rejni'i, le zóalenë' lë' Díos Bö' La'y. ¹¹ Ni'r gulaguixjë' bönni' la'zí' yë'ë, la'në': “Netu' byönitu' didza' ru'ë Esteban, rnë' zi'ë queë' Moisés len queë' Díos.” ¹² Cni guc, gulagu'ë xla ládxi'gac bunách bönni' ni. Gulagu'ë xla ládxi'quë' ca' bönni' gul tu'zejni'i, len bönni' gdau' tu'sëdi. Gulabía di'ë Esteban bönni' ni. Gulazönë' lë' len gulachë'ë lë' lauquë' bönni' gdau' ta'bequi xbey. ¹³ Lëzca' gulucu'ë lauquë' nup gulaguixjö' le cunác, bönni' na' gulanë':

—Cutu zoë' dxiz bönni' ni rnë zi'ë qui gdau' la'y ni, len qui zxba queë' Dios. ¹⁴ Byönitu' didza' bë'ë bönni' ni ca gunë' Jesús, bönni' Nazaret, rnë' usnitië' gdau' ni, len utsë'ë yugu' le nalëbiru' runru', yugu' lë na' gna bé'inë' rë'u Moisés.

¹⁵ Ni'r guluyüë' Esteban bönni' gdau' ta'bequi xbey len yúgu'të nup rö'gac ni', ati' gulalé'inë' lahuë', rna' ca rna' lahuë' gbaz la'y queë' Dios.

7

Didza' bë'ë Esteban, gnë' uláz queë'

¹ Ni'r gnabnë' Esteban bxuz blau, rnë':

—¿Naru' nacz cni?

² Bubi'ë didza' Esteban, rnë':

—Lbi'ili', bönni' gul, len lbi'ili', böcha'a. Gul-zë nagli' le gyëpa' lbi'ili'. Dios, Nu nactër blau, buluí' lahuë' ga zoë' Abraham, xuzru' gul gdöd, cati' ni' zoë' luyú Mesopotamia, cati' zi'a tsajsóë' yödz Harán. ³ Dios gudxë' lë': “Bruj ladzu' len bla'alén di'a dza quiu', ati' gyeaj luyú ni' ului'ida' li'.” ⁴ Ni'r brujë' Abraham luyú Mesopotamia le nac xyugac bunách Caldea, ati' yajsóë' Harán. Lu yödz ni' gutië' xuzë' Abraham na', ati' lë' buzé'ë ni', ati' Dios bchë'ë lë' latj ni, ga ni zoaru' na'a. ⁵ Dios cutu bë'ë lë' latj gaqui queë' luyú ni. Ni lati' bunödzejë' queë' ga soë' luyú ni, san gzxí' lu në'ë Dios unödzejë' queë' luyú ni, ati' töd gatië' Abraham gaqui quegac zxi'n xsoë' luyú ni, zal-la' cutu nacu'nibi' bi'i queë'. ⁶ Lëzca' cni gudxë' Abraham Dios: “Tsjaquë' zxi'n xsu' lu xyugac bunách gza'a, ati' ni' lacquë' ca bunách zi'tu'. Lunë' bönni' luyú ni' ga lacquë' bönni' nadá'ugac zxi'n xsu'. Lusaca' zi'ë lequë' gdu ca tap gayuá' iz.” ⁷ Lëzca' gudxë' lë' Dios: “Neda' usyudxa' bunách luyú ni', ga ni' lacquë' bönni' nadá'ugac zxi'n xsu', ati' töd ni' lurujë' ni', ati' lunë' xchina' luyú ni.” ⁸ Dios bénlenë' Abraham didza' rucá'n tsahui' len gna bé'inë' lë' gchuguë' lu xpëla'quë' bönni' nacu'ë lidxë' tu le gac bë' nazí' lu na'quë' didza' na' rucá'n tsahui'. Gdöd ni' guquë' Abraham xuzbi' bi'i Isaac, len cati' chgúquibi' xunu' gbidz, bchuguë' lu xpëla'bi' lë na' nac bë'. Isaac na', lëzca' cni benë' queëbi' bi'i Jacob, zxi'në', len cni benë' ca' Jacob quegac idxinnutëbi' bi'i bönni' queë', nup ni' glac xuz xtau'gac idxinnu cö' di'a dza quegac bunách Israel.

⁹ Xuz xtau'ru' na', lu yöl-la' ruzxe'i quequë', glúti'ë-bi' bi'i José, böchi'quë', lu na'quë' bönni' ni' yjua'quë'-bi' luyú Egipto. Dios gzóalenë'-bi' bi'i José na' ¹⁰ len buslé'-bi' lu le glac queëbi'. Dios bë'ë-bi' yöl-la' rejni'i, le ben ga bdzag ladxë'ë-bi' Faraón, bönni' rna bé'inë' bunách Egipto, ati' Faraón na' budödë' lu na'bi' bi'i José yöl-la' uná bë' gna bé'ibi' luyú Egipto len yúgu'të bunách nacuá' lidxë'.

¹¹ Ni'r guetsca gbin gdu luyú Egipto, len luyú Canaán ni, ati' gulazaca' gulaguí' yúgu'të bunách dza ni'. Cutu bdzöli le lahuë' xuz xtau'ru'. ¹² Cati' byönnë' Jacob dë zxoa' xtil luyú Egipto, bsölë'ë ni' yugu' zxi'në', bönni' ni' nacquë' xuz xtau'ru'. Cni guc le zi'al lzu yjaquë' ni'. ¹³ Cati' le buróp lzu yjaquë' luyú Egipto, benë' José ga guluúnbë'ë lë' böché'ë. Cni guc, gnöznë' Faraón nup nacgac di'a dza queë' José. ¹⁴ Ni'r bsölë'ë didza' José, benë' ga bdxinë' ni' Jacob, xuzë', dzaggac lë' di'a dza queë', glac gdu tsonnlaj yu chinu bunách. ¹⁵ Cni guc, bdxinë' Jacob luyú Egipto, ga ni' gutië' lë', ati' glatië' ca' ni' xuz xtau'ru' cati' bza'a dza quequë'. ¹⁶ Cati' glatië' tu tu xuz xtau'ru' yjua'quë' lequë' luyú Siquem yugu' zxi'n xsoaquë', ati' ni'

gulucachë'ë lequë' yeru ba lu bloj na' gu'uë' Abraham lu na'gac zxi'në' Hemor, bönni' Siquem.

¹⁷ 'Gdöd zian iz, cati' bdxin dza ral-la' gac le gzxi' lu në'ë Dios, lë na' benë' tsutsu xtizdë'ë gunë' queë' Abraham, gulayán bunách yugu' cò' zxi'n xsoë' Israel, glac bunách zian cati' ni' gulacuá' luyú Egipto. ¹⁸ Ni'r gyazië' bönni' yubl gna bë'ë luyú Egipto na', len gatga byönnë' ca nac le benë' José, gúclenë' bunách Egipto. ¹⁹ Gzxi' yé'inë' bunách uládz queëru' bönni' na' rna bë'ë. Busaca' zi'ë xuz xtau'ru' na' len benë' ga lusanë'-bi' bi'i bönni' huë'ndau' qui queëquë', quië latbi'. ²⁰ La' dza ni'z guljbi' ca' bi'idau' Moisés, ati' bdzag ladxë'ë-bi' Dios. Gdu ca tsonn beo' guluscul-lë'-bi' xuz xna'bi' lidxquë'. ²¹ Cati' bdxin dza lusanë'-bi' xuz xna'bi' quië gatbi' bi'idau' Moisés na', bdxinnu ngul zxi'në' Faraón ga ni' guluca'në'-bi', ati' yajxi'nu-bi' len buscul-lnu-bi' ca bi'i queëcznu. ²² Cni guc, bzëdbi' bi'i Moisés yúgu'të le taquë' bönni' Egipto len gúctërbí' zxön ca nac didza' bë'bi' len ca nacgac le benbi'.

²³ 'Cati' chyu'ubi' choa' iz bi'i Moisés, gna ládxi'bi' tsajyubi' bunách uládz queëbi', bunách Israel. ²⁴ Cati' bdxinbi' ga na' nacu'ë, blé'ibi'-në' bönni' Egipto, rusaca' zi'ë bönni' uládz queëbi'. Ni'r gúclenbi'-në' bönni' uládz queëbi' na' len budödibi'-në' bönni' Egipto na'. Cni guc, buzí' labi' bönni' na' bi'i Moisés uláz queë' bönni' uládz queëbi'. ²⁵ Gúquibi' Moisés huala'yéjni'në' bönni' böchi'bi' gunë' Dios ga uslabi' lequë' lëczbi', san lequë' cutu gulayéjni'në'. ²⁶ Yetú dza ca' yajxáca'bi' yechopë' bönni' Israel, ta'dil-lë', ati' gú'nibi' cuequi dxibi' lequë', len gudxbi' lequë': "Lbi'ili', böchi'li' nac. ¿Bizx quië rua'li' lza'li' dö'?" ²⁷ Ni'r bönni' na' ru'ë dö' qui lzë'ë budxiguë'ë-bi' bi'i Moisés, gnë': "¿Núzxatë buzóa li' gna bé'inu' netu', len cuequi xbeynu' le runtu'?" ²⁸ ¿Naru' rë'nitsanu' gdöddu' ca' neda' ca benu' nij, budöddu'-në' bönni' Egipto na'?" ²⁹ Cati' byönibi' didza' ni bi'i Moisés, buzzundjbi' ni', yajsoabi' luyú Madián ga ni' gzoabi' ca bönni' zi'tu'. Luyú Madián na' butság ná'lenbi'-nu ngul lu yödz ni', ati' guljcbi' chopbi' bi'i bönni' queë'.

³⁰ 'Cati' chgdöd choa' iz zoë' ni', buluí' lahuë' ga zoë' gbaz la'y queë' Dios lu gui' qui yag yötsi'dau' regui, ga ni' nac lu latj ca'z, le zoa lu gui'a nazi' lei Sinaí. ³¹ Cati' blé'inë' gui' na' Moisés, bubannë', ati' gbiguë'ë gal-la' quië glé'inë' dxi'a, ati' ni' byönnë' chi'ë Xanru'. ³² Cni gudxë' lë' Xanru': "Neda' naca' Dios quequë' xuz xta'u. Naca' Dios queë' Abraham, len Dios queë' Isaac, len Dios queë' Jacob." Ni'r lu yöl-la' radxi queë', gzxiiztsquë' Moisés, len cutur burúguinë' uyúë'. ³³ Gudxë' lë' Xanru': "Bleycj lölu' nuda'u, le nac la'y ga ni zu' le zoacza' ni neda', naca' Dios. ³⁴ Le nactë chblé'ida' le ta'zaca' ta'guí' bunách quia' nacuá' luyú Egipto, len chbyönda' ta'bödx yechë'ë. Bötja', zoa' ni quië uslá' lequë'. Gda na'a, gsöla'a li' luyú Egipto."

³⁵ 'Zal-le guluca'në' lë' ca'z bönni' uládz queë' Moisés, gulanë': "¿Núzxatë buzóa li' gna bé'inu' netu', len cuequi xbeynu' le runtu'?", Dios bsölë'ë lë' quië gaquë' bönni' uná bë', len bönni' ruslá, ca na' gudxë' Moisés gbaz la'y na' queë' Dios, buluí' lahuë' lu yag yötsi'dau' regui ga na' zoë'. ³⁶ Moisés ni bubijë' luyú Egipto bönni' uládz queëru', guc cni gdöd benë' le glun ga gulubani bunách ni', len le tac bë' benë' luyú ni'. Lëzca' cni benë' lu nis zxön nazi' lei Nis Xna. Cni benë' laquë' gdu ca choa' iz lu latj ca'z. ³⁷ Lëczë' Moisés na' gudxë' bunách Israel ni', gnë': "Xanru' Dios gsölë'ë queëli' bönni' galjë' ladj di'a dza queëli', gaquë' bönni' gu'ë didza' uláz queë' Dios. Gsölë'ë lë' queëli' ca na' bsölë'ë neda'. Lëczë' run bayúdx uzë

nagli'-nè'." ³⁸ Lëzca' lëczë' Moisés na' gzóalenë' bunách nudubgac queë' Dios lu latj ca'z, ati' bdzaguë' lë' gbaz la'y queë' Dios, nu na' bè'len lë' didza' lu gui'a Sinaí na'. Gzóalenë' xuz xtau'ru' Moisés, ati' Dios budödë' lu nè'ë zxba la'y queë', le rui' didza' ca gac la'del-li' yöl-la' na'bán bunách, ati' zxba ni budödë' Moisés lu na'gac zxi'n xsoaquë' ga rdxintë queëru' rë'u.

³⁹ Cutu glë'nnë' xuz xtau'ru' lunë' ca rna xtudzë'ë Moisés, san guluzöë' lë' tsla'l, len glë'nnë' tshuöjquë' luyú Egipto. ⁴⁰ Cati' ni' zoë' lu gui'a Sinaí na' Moisés, lequë' glë' Aarón, böchë'ë Moisés na', gulanë': "Rë'nitu' gunu' yugu' dios queëtu', bdau' guiöj bdau' yag, quië la'nör lautu'. Cutu nözitu' bi guc queë' Moisés, bönni' na' nubijë' netu' luyú Egipto." ⁴¹ Ni'r glunë' tu bdau' oro le nac ca tu bëdxda'u, ati' guludödcë'-ba' bö'cu' zxíla'dau', len gulagu'quë'-ba' lau bdau' oro na', ati' glunë' lni lau bdau' na' nunquë'. ⁴² Qui lë ni na' buca'në' lequë' Dios len bubj ladxë'ë lequë'. Ni'r gulayj ládxi'quë' le ta'yëp luzxbá. Ca nac lë ni nayúj lu guich le gulanë' bönni' glu'ë didza' uláz queë' Dios, rna:

Lbi'ili', bunách Israel,

¿Naru' glú'gactsali'-ba' quia' neda' böa' bëdx ni'

Budödigacli'-ba' len buzégui'gacli'-ba',

Lë na' benli' lu latj ca'z gdu ca choa' iz?

⁴³ Cutu glú'gacli'-ba' quia' neda',

San bia'li' nich qui Moloc, bdau' guiöj queëli'.

Bia'li' ca' tu le nac ca bölj luzxbá nazí lei Refán,

Lë na' buzoali' ca Dios queëli'.

Yugu' bdau' guiöj bdau' yag ni,

La' lbi'izli' benli' quië gyij ládxi'li' leygac.

Qui lë ni na', ubija' lbi'ili' lu xyuli',

Gchë'a lbi'ili' zi'tu'r ga dë luyú Babilonia.

⁴⁴ Cati' ni' gulacu'ë xuz xtau'ru' lu latj ca'z, guta' quequë' yu'u lari' ga glun chi'ë zxba queë' Dios, lë na' nac bë' zóalenë' lequë' Dios. Glunë' yu'u lari' na' ca na' gna bé'inë' Moisés Dios, cati' ni' gudxë' lë' gunë' lei ca nac lë na' blé'inë', le bului'inë' lë' Dios lu gui'a ni'. ⁴⁵ Lëzca' guludödë' yu'u lari' na' lu na'quë' zxi'nquë' ga bdxintë dza ni' glu'ë lei luyú ni xuz xtau'ru', cati' ni' dzaguë' lequë' Josué, ati' gulagüë' xyugac bunách gza'a, nup ni' bulaguë'ë Dios lauquë' xuz xtau'ru'. Cni glunë' zian iz ga bdxintë dza zoë' David. ⁴⁶ Bdzag ladxë'ë David na' Dios, ati' lë' gnabnë' Dios gu'ë lë' latj gunë' tu yu'u ga soë' Dios queë' Jacob. ⁴⁷ Cutu bë'ë lë' latj Dios, san benë' yu'u queë' Dios Salomón, zxi'në' David na'. ⁴⁸ Cni benë' zal-la' cutu zoë' Dios, Nu nactër blau, lu gdau' nungac bunách. Ca nac lë ni gnë' bönni' bë'ë didza' uláz queë' Dios, gnë':

⁴⁹ Yehua' yubá nac ga rö'a rna bë'a

Ati' yödzyú nac xlibi ni'a.

Rnë' Xanru': "¿Naru' gúntsali' lidxa'?

¿Naru' zoatsa latj ga ral-la' uzí ladxa'a?

⁵⁰ ¿Naru' clëg len na'cza' bena' yúgu'të lë ni?"

⁵¹ Ni'r gudxë' bönni' gdau' ta'bequi xbey na' Esteban, gnë':

—Lbi'ili', bönni' zid, cutu bi ryaz icj nagli'. Nazí icj ládxi'dau'li' ca rac quegac bunách cunúnbë'gac Dios. Rdá'baga'teczli'-në' Dios Bö' La'y. Ca na' glunë' xuz xtau'li', runli' ca' lbi'ili'. ⁵² Gulabía ládxi'quë' yúgu'të bönni' ni' glu'ë didza' uláz queë' Dios xuz xtau'li' na'. Lëzca' guludödë'

bönni' ni' gulaguíxj'è' zì'al ca ral-la' guidè' Cristo, Bönni' Tsahui', ati' na'a, cati' ni' bdxinë' Bönni' Tsahui' na', lbi'iczi' budödlì'-nè' lu na'que' bönni' guludöddè' Lè'. ⁵³ Lbi'iczi' dè lu na'li' zxbá queè' Dios, lè na' guludödè' lu na'que' xuz xtau'li' yugu' gbaz la'y queè' Dios, san cutu runli' ca rna.

Tu'döddè' Esteban

⁵⁴ Cati' gulayönnè' didza' ni bönni' gdau' ta'bequi xbey na', gulaléytsquinè' Esteban, ati' lu yöl-la' rley quequè' lè' gulutíl-l láyi'que'. ⁵⁵ Ni'r buyüè' luzxbál Esteban na', zóalenè' lè' Dios Bö' La'y, ati' blé'inè' latj yení' ga zoè' Dios lenca' Jesús, zuinè' cuít lè'è yubél Dios ga náctèrè' blau. ⁵⁶ Ni'r gnè':

—Gul-yutsca'. Rlè'ida' nayálj luzxbá, ati' zuinè' cuít lè'è yubél Dios Bönni' Nuhuöaquè' Gdu Bunách.

⁵⁷ Ni'r guluséyj nagquè' bönni' gdau' ta'bequi xbey na', ati' gulabödxyé' zidzj, len tsaxón gulabía di'è lè'. ⁵⁸ Gulubijè' lè' ni'l ra' yödz na', ati' ni' gululadxè' lè' guiöj. Yugu' bönni' ni' tunè' lna' lau le tu'quíè' Esteban gulucu'è lari' ta'xóa yenquè' xni'è bönni' lè' Saulo cati' ni' gululadxè' Esteban guiöj. ⁵⁹ Cati' ni' tu'ladxè' Esteban guiöj, lè' bulidzè' Dios, gnè':

—Xana' Jesús. Buzí' bö' naccza'.

⁶⁰ Ni'r byechuè', buzechu zxibè', len bè'è zidzj didza', gnè':

—Xan. Cutu uspagu'u lequè' dul-la' ni.

Cati' budx bè'è didza' ni, guttè'.

8

Saulo rbia ladxè'è bunách queè' Cristo

¹⁻³ Saulo benè' tsaxón bönni' ni' guludöddè' Esteban.

La' ni'z glua'que' Esteban bönni' ta'yíj ládxi'que' Dios, ati' yajcáchi'que' lè'. Szxöni gulabödxè' queè'.

Dza na' szxöni gulabía ládxi'que' bunách queè' Cristo nacua' Jerusalén bönni' judío cuta'yeylè'. Lèzca' gdxia ladxè'è bunách queè' Cristo Saulo. Gyaziè' gap nac lu yu'u quequè', ati' gzxönè' yugu' bönni' len ngul, glu'è lequè' lidx guía.

Ni'r glaslas gdu luyú Judea len luyú Samaria yelatiz cuguluhuöatè bunách queè' Cristo, ati' guluga'nè' Jerusalén légaczè' gbaz na' nasölè'è Cristo.

Rac lban qui didza' dxi'a luyú Samaria

⁴ Yjaquè' yúgu'tè latj bönni' na' glásasiè', ati' glunè' lban qui didza' dxi'a. ⁵ Ni'r gyijè' luyú Samaria Felipe, bönni' dzaguè' nup na' glaslas, ati' ni' benè' lban ca nac queè' Cristo. ⁶ Guludúb bunách ni', ati' gdu ládxi'que' guluzé nagquè' didza' ru'è Felipe na', le gulayönnè' xtidzè'è len gulalé'inè' le tac bè' runè'. ⁷ Cni guc, le benè' ga gulurúj zian bö' xöhui' yu'ugac bunách, ta'bödxya'a zidzj, ati' guluhuöác zian nup te'i huè' nacú'n bin len nup cuta'zá'. ⁸ Cni guc, guludziji bunách yödz ni'.

⁹ Zoè' ni' Simón, bönni' zì'al guquè' bönni' udzá' unè ya'a lu yödz na', len gzxì' yé'inè' bunách Samaria na', gnè' lèczè' naquè' bönni' náctèrè' zxon. ¹⁰ Guluzètsca naggac bönni' ni yúgu'tè bunách, ga rguel-la' yugu' bönni' ca'z ga rdxintè yugu' bönni' blau, gulané': "Bönni' ni, dè lu nè'è yöl-la' huac zxon queè' Dios." ¹¹ Cni guc, glunè' lè' ba la'n, le xtsey nazí' yé'inè' lequè' len yöl-la' udzá' unè ya'a queè'.

¹² Cati' gulayejlè'è lban runè' Felipe qui didza' dxi'a ca rna bè'è Dios len ca nac queè' Jesucristo, ni'r guladilè' nis, bönni' len ngul. ¹³ Ni'r gyejlè'è ca' Simón na', len bdilè' nis, ati' gdálenteczè' tsaxxón Felipe na'. Cati' blé'inè' yugu' yöl-la' huac xzón len le tac bè' runè' Felipe, bubannè' Simón na'.

¹⁴ Cati' gulayönnè' ca guc lè ni gbaz na' nasölè'è Cristo nacué' Jerusalén, chnazí' lu na'gac xtidzè'è Dios bunách luyú Samaria, ni'r gulasölè'è ni' Pedro len Juan. ¹⁵ Cati' guladxinè' ni' Pedro len Juan na', gululidzè' Dios uláz quegac bunách ni' ta'yejlè' Cristo quiè dusóalenè' lequè' Dios Bö' La'y. ¹⁶ Ga bdxintè dza na', cutu rdxíninè' quequè' Dios Bö' La'y. Nadílgaczè' nis quiè lacquè' tuz len Xanru' Jesús. ¹⁷ Ni'r gulaxóa na'què' bunách Samaria na' Pedro len Juan na'. Gululidzè' Dios, ati' dusóalenè' lequè' Dios Bö' La'y.

¹⁸ Cati' blé'inè' Simón, bönni' udzá' na', le guc cati' gulaxóa na'què' bunách ni' gbaz na' nasölè'è Cristo, dusóalenè' lequè' Dios Bö' La'y, gu'nnè' quizzjè' lequè' dumí, ¹⁹ rè' lequè':

—Benn ca' quia' yöl-la' huac ni, quiè cati' gxoa na'a nútí'tèz bunách, dusóalenè' nu na' Dios Bö' La'y.

²⁰ Ni'r gudxè' lè' Pedro, rnè':

—Nít tsaxxón len li' dumí quiu', le ráquinu' len dumí gdél-li'nu' yöl-la' huac queè' Dios. ²¹ Cutu nacué' Isaca' gutsu'u lè ni, le cunác dxi'a icj ládxí'da'u lahuè' Dios. ²² Bubí'i ladxu'u ca nac huia'dó' ni runu', len gúta'yu lahuè' Dios, nazx ca' unít lahuè' li' ca nac lè ni rza' ladxu'u. ²³ Rlé'ida' nabagu'u xzguia' len nadzunu' lu yal-lj qui tu' xöhui'.

²⁴ Ni'r bubí'è didza' Simón na', rè' lequè':

—Gul-lidzè' Dios, gáta'yuli' lahuè' Xanru' ni'a quia' cui gac quia' nitú lè na' chgnali'.

²⁵ Cati' budx glunè' lna' lau queè' Cristo lu yödz ni' Pedro len Juan na', len gulaguíxjö'è xtidzè'è Dios, glunè' ca' lban qui didza' dxi'a gap nacué' zian ladzquè' bönni' Samaria, ati' gdöd ni' yhuöjquè' Jerusalén.

Felipe len bönni' Etiopía

²⁶ Ni'r bé'lenè' Felipe didza' gbaz la'y queè' Xanru', gudxè' lè':

—Gyas len gyeaj zaca' ga rdöd gbidz beo' ziaq, gdxinu' ga ni' rla'a nöz zeaj Jerusalén zeajtè yödZ Gaza, nöz na' rdöd lu latj ca'z.

²⁷ Ni'r gyu'è nöz Felipe na', zijè'. La' nöz ni' yajtsaguè' bönni' Etiopía, naquè' bönni' huödx. Luyú Etiopía naquè' blau launu Candace, ngul rna bé'ínu bunách Etiopía na', len yu'u lu nè'è yúgu'tè yöl-la' tsahui' queènu dzö' lidxnu. Gyijè' Jerusalén bönni' ni quiè gyij ladxè'è Dios. ²⁸ Na'a, zhuöjè' ladzè', rö'è lu carreta queè', len rulabè' le nayúj lu guich ca gnè' Isaías, bönni' bè'è didza' uláz queè' Dios. ²⁹ Ni'r Dios Bö' La'y gudxè' Felipe na':

—Gbiga' ga zeaj carreta na', len gyeajlen lei.

³⁰ Cati' chgbiguè'è ni' Felipe, byönnè' ru'è didza' bönni' huödx na', rulabè' le nayúj lu guich ca gnè' Isaías, ati' gudxè' lè':

—¿Naru' réjni'nu' lè na' rulabu'?

³¹ Bubi'è didza' bönni' Etiopía na', gnè':

—¿Nacx gac tséjni'da' chqui' nutu nu zoa uzejni'i neda'?

Ni'r gúta'yué' lahuè' Felipe cuenè' len cö'lenè' lè' tsaxxón lu carreta na'. ³² Lè na' nayúj lu guich rulabè', rna cni:

Ca bö'cu' zxíla'dau',

Gulachè'è Lè' quiè ludöddè' Lè',

Len ca bö'cu' xzila'dau',
Cutu rnëba' cati' nu rchugu lítsa'ba',
Ca' benë' Lë', cutu bsalj ru'ë gnë'.

³³ Guluca'në' Lë' ca'z,

Len cutu glu'ë latj nu cuequi xbey Lë'.

¿Nuzxa caz gac quíxjö' zxguia' nabága'gac bunách uládz queë'?

La' légaczë' guludöddë' Lë'.

³⁴ Gnabnë' Felipe bönni' huödx na', rë' lë':

—Ráta'yua' lau' quíxjöi'nu' neda'. ¿Nuzxa qui gnë' cni bönni' na' bë'ë didza' uláz queë' Dios? ¿Naru' queëczë', o qui nu yubl?

³⁵ Ni'r la' didza' niz bguel-lë'ë Felipe, gdíxjöi'në' lë' didza' dxi'a ca nac queë' Jesús. ³⁶ Cati' ni' yu'uquë' nöz zjaquë', guladxinë' ga dë nis, ati' rë' Felipe bönni' huödx na', rnë':

—Byutsca'. Ni dë nis. ¿Naru' huaactsa gdila' nis?

³⁷ Felipe gudxë' lë':

—Chqui' réjlë'u gdu ladxu'u, huac gdilu' nis.

Lë' bubi'ë didza', rnë':

—Réjlë'a Jesucristo, naquë' Zxi'në' Dios.

³⁸ Ni'r benë' ga gzoa dxiz carreta queë' na', ati' guluhuöjtjë' groptë', yajtsazquë' lu nis. Ni'r Felipe buquilë' bönni' huödx na' nis. ³⁹ Cati' gularujë' lu nis, buchë'ë Felipe Dios Bö' La'y, ati' cutur blé'inë' lë' bönni' huödx na'. Ni'r buguel-lë'ë xnözë', zhuöjë' rudzijnë'. ⁴⁰ Cati' chráquibel'inë' Felipe, zoë' lu yödz Azoto. Gdödë' yúgu'të yödz ni', ati' benë' lban qui didza' dxi'a, ga bdxintë' yödz Cesarea.

9

Saulo ruhuöaquë' queë' Cristo

¹ Ni' ruzeynë' ba nadx nup ta'yejlë' Xanru' Saulo, gu'nnë' gdödcdë' lequë'. Quië gunë' cni bdxinë' lahuë' bxuz blau ² len gnabnë' lë' guich uná bë' le tsju'ë lauquë' bönni' uná bë' quegac yu'u gap tu'dubë' tu'sédë' queë' Dios bönni' judío nacu'ë Damasco, ati' chqui' utsajxaquë'ë ni' yugu' bönni' len ngul ta'yejlë'ë Jesús, gac gchë'ë lequë' nadzunquë' lu yödz Jerusalén. ³ Tsal ni' yu'uquë' nöz Saulo len nup nacua'len lë', zjaquë', len cati' chzoa la'dxinë' Damasco, tu tsalz buzeni'tsca yení' za' luzxbá, le buzení' ga ni' zjaquë'. ⁴ Ni'r gdzö'ë lyu Saulo, len byönnë' chi'i nu rë lë':

—Saulo, Saulo, ¿bizx quië rbia ladxu'u neda'?

⁵ Gnabnë' Lë' Saulo, gnë':

—¿Nuzxa li', Xan?

Lë' gnë':

—Neda' Jesús, nu rbia ladxu'u. Run zi' cuinu', rdá'bagu'u neda'. Rac quiu' ca na' rac queëba' bëdx, run zi' cuinba' rchégu'ba' yag tuchi' tundë'-ba' zi'.

⁶ Ni'r gzxiztsquë', gúdxinë' Saulo, gnë':

—Xan, ¿bizxa rë'nnu' guna'?

Xanru' gudxë' lë':

—Gyas len gyaz lu yödz, ati' ni' gsöla'a quiu' nu guië li' le ral-la' gunu'.

⁷ Gládxinë' bönni' na' zjáclenë' Saulo, le gulayönnë' chi'i na', zal-le nutu nu gulalé'inë'. ⁸ Ni'r böasë' luyú Saulo, len cati' gxa' yöj lahuë', cutu ca' rlé'inë'. Qui lë ni na' gulaguel-lë'ë në'ë, len gulachë'ë lë' Damasco. ⁹ Gzoë' ni' tsonn dza nachúl lahuë', len cutu bi güi' gdahuë'.

¹⁰ Zoë' ca' Damasco Ananías, bönni' rejlë'ë Cristo, ati' Xanru' bulu' lahuë' ga zoë' ca tu lu yël bëhcál, len gudxë' lë':

—Ananías.

Lë' bubì'ë didza', gnë':

—Ni zoa', Xan.

¹¹ Xanru' gudxë' lë':

—Gyas, len gyeaj ga nac la' nöz na' nazí' lei Nöz Li, ati' lu yu'u lidxë' Judas gnab didza' queë' Saulo, bönni' Tarso. Lu yu'u na' rulidzë' Dios. ¹² Chblë'inë' bönni' ni ca tu lu yël bëhcál zë'ë tsazië' ga zoë' bönni' lë' Ananías, len gxoa në'ë lë' quië huöalj yöj lahuë'.

¹³ Ni'r bubì'ë didza' Ananías, rë' Lë':

—Xan, zian nup chgulgauixjöi' neda' ca runë' bönni' ni, zian le nac dö' nu'ë le benë' quegac bunách ta'yejlë' Li', nacu'ë Jerusalén. ¹⁴ Zë'ë ca' ni, dë lu në'ë uláz quequë' bxuz uná bë' sönë' yúgu'të nup tu'líd Dios len lau' Li'.

¹⁵ Ni'r Xanru' rë' Ananías na', rnë':

—Gyeaj, le gröcza' neda' bönni' ni quië gunë' lban ca nac quia' laugac bunách gza'a, len lauquë' bönni' ta'ná bé'inë' lequë', lenca' laugac bunách Israel. ¹⁶ Ului'ida' lë' le zian le saca' qui'ë uláz quia' neda', gunë' xchina'.

¹⁷ Ni'r gyijë' ni' Ananías, ati' gyazië' yu'u len bxoa në'ë Saulo, rë' lë':

—Böcha'a Saulo, Xanru' Jesús, Nu na' bulu' lahui la' nöz ga ni' za'u, bsölë'ë neda' quië huöalj yöj lau' len dusóalenë' li' Dios Bö' La'y.

¹⁸ La' ni'z gulaguíndj lu yöj lahuë' le nac ca xlácuba' bö' ati' la' böaljtë yöj lahuë'. Ni'r gyasë' Saulo, len bdilë' nis. ¹⁹ Gdöd ni' gdahuë' len böac ladxë'ë. Ca chop tsonn dza gzóalenë' bönni' ta'yejlë'ë Cristo nacu'ë Damasco.

Runë' lban Saulo lu yöd Damasco

²⁰ La' gzu lautë' Saulo runë' lban queë' Cristo gap nac lu yu'u ga tu'dübë' tu'sëdë' queë' Dios bönni' judío, rnë':

—Jesúscz naquë' Zxi'në' Dios.

²¹ Gulubannë' yúgu'të bönni' ni' ta'yönnë' lë', ta'në':

—¿Naru' clëg bönni' ni bönni' na' busnitië' nup nacuá' Jerusalén, tu'líd Dios lu lë' Jesús? Quië gunë' cni bidë' ca' ni quië gchë'ë lequë' nadzunquë' lauquë' bxuz uná bë'.

²² Bdipr ladxë'ë Saulo, len benë' ga gulabö'ë baguí'i bönni' judío nacu'ë Damasco, bului'inë' lequë' Jesúscz naquë' Cristo, bönni' na' tunë' löz duná bé'inë' lequë'.

Rulë' Saulo lu na'quë' bönni' judío

²³ Cati' chgdöd zian dza, glun xtídza'quë' bönni' judío ni' ludöddë' Saulo. ²⁴ Rël len të dza gulabö' nisiä' lë' bönni' judío ga nu ryaz zö'ö run chi'i yöd na' quië ludöddë' lë', san gúquibe'inë' Saulo le t'ënnë' lunë' queë'. ²⁵ Ni'r gulaguel-lë'ë Saulo chdzö'l bönni' ta'yejlë'ë Cristo, ati' gulagu'ë lë' tu lu bdö'a zxön naga' du, len guluzötjë' lë' ni'l lu zö'ö run chi'i yöd na'.

Rudxinë' Saulo Jerusalén

²⁶ Cati' budxinë' Saulo Jerusalén, gu'nnë' tsjenë' tsaxön bönni' ni' ta'yejlë'ë Cristo, san gládxinë' lë' yúgu'të', le cuta'yejlë'ë rejlë'ë Cristo Saulo na'. ²⁷ Ni'r gdë'l-lë'ë Saulo Bernabé, len bchë'ë lë' ga na' nacu'ë gbaz nasölë'ë Cristo. Gdíxjöi'në' lequë' ca na' guc queë' Saulo, blë'inë' Xanru' la' nöz, ati' bë'lenë' lë' didza' Xanru'cz, len ca na' benë' Saulo lu yöd Damasco, len yöl-la' rugu ladxi' benë' lban ca nac queë' Jesús.

²⁸ Ni'r gzoalenë' lequë' Saulo lu yödZ Jerusalén, ati' gdálenë' lequë'. ²⁹ Lu yöl-la' rugu ladxí' benë' lban Saulo ca nac queë' Xanru', len gdíl-lenë' didza' bönni' judío tu'ë didza' griego, ati' lequë' gulazú gulabö'ë ludöddë' lë'. ³⁰ Cati' gláquibe'inë' lë ni böchi'ru' ta'yejlë'ë Cristo, gulachë'ë Saulo lu yödZ Cesarea, ati' gulasölë'ë lë' Tarso, le nac ladzë' Saulo.

³¹ Ni'r guc dxi'a quegac yúgu'të cö' bunách queë' Cristo, nacuá' gdu luyú Judea, len luyú Galílea, len luyú Samaria, ati' guladíp ládxi'quë'. Gulacu'ë lu yöl-la' radxi quequë' Xanru', ati' gulayanë' le gúclenë' lequë' Dios Bö' La'y.

Pedro ruínë' Eneas

³² Yetú le guc, cati' yajyüë' yugu' böchi'ru' Pedro, bdxinë' ga nacu'ë bönni' ta'yejlë'ë Jesús lu yödZ Lida. ³³ Yajxaquë'ë ni' bönni' lë' Eneas, chguc xunu' iz dë' ré'inë' nacu'në' bin. ³⁴ Pedro gudxë' lë':

—Eneas, ruínë' li' Jesucristo. Gyas len btub xta'u.

La' gyastë' Eneas na'. ³⁵ Gulalë'i lë' yúgu'të nup nacuá' yödZ Lida, len yödZ Sarón, ati' guluhuöaquë' queë' Xanru', ta'yejlë'ë Lë'.

Ratnu Dorcas len rubannu

³⁶ Yetú ca' le guc, lu yödZ Jope zoanu ngul réjlë'nu Cristo, lënu Tabita, len ca nac didza' griego lënu Dorcas. Benu zian le nacgac dxi'a len le taclen bunách yechi' ngul ni. ³⁷ Le guc dza ni', güi'ínu Dorcas na' len gutnu. Gdöd gulaguibnu lënu, gulaguixjë'-nu tu lu yu'u ga nac buróp cuia. ³⁸ Le dë gal-la'z ga na' dë yödZ Jope yödZ Lida ga na' zoë' Pedro, gulayönnë' zoë' ni' Pedro bönni' Jope na' ta'yejlë'ë Cristo, ati' qui lë ni na' gulasölë'ë ga zoë' chopë' bönni', gláta'yuë' lahuë', të' lë':

—Cutu tseyynu' guidu' queëtu'.

³⁹ Ni'r la' gyastë' Pedro, zéajlenë' lequë'. Cati' bdxinë' ni', la' gulachë'të' lë' ga nac lu yu'u ga dënu ngul nat na'. Ni'r guludubnu gdu cuitië' ngul uzëb, ta'bödxnu len tu'lui'ínu lë' lari' quequë' bönni' len ngul, yugu' le benu Dorcas cati' ni' zóalennu lecnu. ⁴⁰ Ni'r bubijë' ni' lë' yúgu'të nup nacuá' ni' Pedro, ati' buzechu xzibë', rulidzë' Dios. Ni'r bueycjë' ga dënu Dorcas na', gnë':

—Tabita, gyas.

La' buxa'të yöj launu Dorcas. Cati' blé'ínu-në' Pedro, la' gyástënu, grö'nu. ⁴¹ Gdel-lë'ë na'nu Pedro, buchisë'-nu. Ni'r bulidzë' bönni' na' ta'yejlë'ë Jesús, len yugu' ngul uzëb na', ati' buschinë'-nu lauquë' Dorcas na', nabannu. ⁴² Ca guc lë ni gzë didza' gdu lu yödZ Jope, ati' gulayejlë' Xanru' bunách zian. ⁴³ Zian dza buga'në' Pedro yödZ Jope na' lu yu'u lidxë' Simón, bönni' runë' tsahui' guid zxa bëdx.

10

Le benë' Pedro lidxë' Cornelio

¹ Zoë' Cesarea bönni' lë' Cornelio, nacu'ë lu në'ë tu gayu'ë bönni' rjaquë' gdíl-l, nazi' laquë' Bönni' Italia Rjaquë' Gdíl-l. ² Rej ladxë'ë Dios Cornelio na' len rádxinë' Lë', ati' nungac lë' tsazxön yúgu'të bunách nacuá' lidxë'. Dumí zian runödzjë' le raclen bunách yechi', len rulídzteczë' Dios. ³ Gdu rdöd xhuö blé'inë' Cornelio ca tu lu yël bëhccál, ryazië' ga zoë' gbaz la'y queë' Dios, len rë' lë':

—Cornelio.

⁴ Gúdxinë' Cornelio. Buyüë' gbaz la'y na', len gudxë' lë':

—¿Bizxa rnau', Xan?

Gudxë' lë' gbaz la'y na', rnë':

—Dios ryönnë' le rulidzu'-në', len nözcznë' ca runu', ráclenu' bunách yechi'. ⁵ Na'a, gsöla'cu'-në' bönni' tsjaquë' yödZ Jope tsajlidzquë' bönni' lë' Simón, zoa yetú lë' Pedro. ⁶ Bönni' ni zoë' lidxë' bönni' runë' tsahui' guid xza bëdx. Bönni' ni, lëzca' lë' Simón, ati' zoa lidxë' ra' nis zxön. Pedro na' guië' li' le ral-la' gunu'.

⁷ Cati' chbuzë'ë gbaz la'y na' bë'lenë' lë' didza', bulidzë'-bi' Cornelio chopbi' bi'i huen dxin queë' len tuë' bönni' rijë' gdil-l rej ladxë'ë Dios, dzaguë' bunách nacua' lidxë' Cornelio. ⁸ Cati' budx gdíxjöi'në' lequë' yúgu'të le guc, bsölë'ë lequë' yödZ Jope.

⁹ Dza buróp, tsal ni' yu'uquë' nöZ, len ta'dxinë' gal-la' ga dë Jope na', la' ni'z grenë' Pedro cju'u quië ulidzë' Dios, ni' nac gdu huagbídZ. ¹⁰ La' na'z rdunë' Pedro len gu'nnë' gahuë', san tsal ni' tu'pë'ë queë', blé'inë' le nac ca tu lu yël bëhcál. ¹¹ Blé'inë' nayálj luzxbá len ruhuötj ga zoë' tu le nac ca lari' guitsa' zxön, naga' idáp la'a. ¹² Lahui lari' na' dxiacba' böa' guixi' gza'a nacua' tap ni'a na'cba', len böa' ta'yj lë'cba' lyu, len böa' zoa xilcba'. ¹³ Ni'r byönnë' chi'i nu rë lë':

—Pedro, gyas. Bdödi-cba' len gdagu.

¹⁴ Bubi'ë didza' Pedro, rnë':

—Cutu, Xan. Gatga gdahua' le cural-la' gágutu' o le cunác dxi'a.

¹⁵ Le buróp lzu byönnë' chi'i nu na' gudx lë':

—Le nunë' dxi'a Dios, cutu gnau' qui: “Cunác dxi'a”.

¹⁶ Tsonn lzu guc cni, ati' ni'r la' buëptë luzxbá lari' zxön na'. ¹⁷ Tsal ni' rë'ë baguí'i Pedro, rza' ladxë'ë bizxa rë'ni gna lë na' blé'inë' ca tu lu yël bëhcál, guladxinë' ra' yu'u bönni' na' nasölë'ë lequë' Cornelio, ta'nabë' gazx zoa lidxë' Simón na'. ¹⁸ Cati' guladxinë' ni', gululidzë' nup nacua' yu'u na', len gulanabnë' lequë' chqui' zoë' ni' bönni' lë' Simón, zoa yetú lë' Pedro. ¹⁹ Tsal ni' rza' ladxë'ë Pedro ca nac lë na' blé'inë', gudxë' lë' Dios Bô' La'y, gnë':

—Byutsca'. Chguladxinë' ni tsonnë' bönni', tu'guiljë' li'. ²⁰ Gyasch na'a. Bötj xzan yu'u. Cutu gac chop ladxu'u tséajlenu' lequë', le nasöla'a lequë' neda'.

²¹ Ni'r bötjë' Pedro xzan yu'u ga na' nacu'ë bönni' na' nasölë'ë Cornelio, len gudxë' lequë':

—Neda' bönni' ruguiljli'. ¿Bizxa huen za'li' ni'?

²² Gulubi'ë didza', të' lë':

—Nasölë'ë netu' Cornelio, bönni' nacu'ë lu në'ë bönni' rjaquë' gdil-l. Naquë' bönni' tsahui', len rádxinë' Dios. Tunë' ba la'n bönni' ni len nadxi'icnë' lë' yúgu'të bönni' judío. Yetú ca' le guc, bë'lenë' lë' didza' gbaz la'y queë' Dios, gudxë' lë' gsölë'ë nu dulídZ li' guidu' lidxë' quië yönnë' didza' gu'u.

²³ Ni'r glu'ë lequë' lu yu'u Pedro len bë'ë ga la'cu'ë. Cati' za' rení' yetú dza, gyasë' Pedro, ati' gyéajlenë' lequë'. Glunë' lë' tsaxxön la'quë' böchi'ru' nacu'ë Jope na'.

²⁴ Dza bunn ni', guladxinë' Cesarea. Chzoë' rbözë' lequë' Cornelio, len chnutubë' lidxë' yugu' di'a dza queë', len yugu' böchi' lzë'ë nadxi'irnë'.

²⁵ Cati' gyazië' Pedro lö'a, brujë' yu'u Cornelio, yajtsaguë' lë'. Byechuë' xni'ë Pedro len gijj ladxë'ë lë' ca runru' queë' Dioscz. ²⁶ Pedro buchisé' lë', len gudxë' lë':

—Gyas. LëZ bunách yödZlyú naca' ca nacu' li'.

27 Ni' tui'zè' ca' didza', gyaztè' yu'u Pedro, len yajxaquè'è nudubgac ni' bunách zian. 28 Ni'r gudxè' lequè' Pedro, rnè':

—Lbi'ili' nòziczli' ca rna bè' zxba queè' Moisés, cural-la' gunè' bönni' judío tsaxxón o tsázenè' bönni' gza'a. Na'a, Dios bului'inè' neda' cutu ral-la' gnia' queè' nitùè' bönni' naquè' ca'z o cunaquè' dxi'a. 29 Qui lè ni na' cati' bulidzli' neda', la' bidtea', len cutu guc chop ladxa'a. Rnaba' na'a, ¿bizz quiè na' bulidzli' neda'?

30 Ni'r bubi'è didza' Cornelio, gnè':

—Chguc tap dza ca hora zoaru' na'a, gdu rdöd xhuö, cati' ni' runa' gubás len rulidza'-nè' Dios lu yu'u lidxa' ni, blé'ida'-bi' bi'i bönni' ra'bán nácubi' lari' ryöp yös yení, dului' laubi' neda'. 31 Cni gudxbi' neda': “Cornelio. Dios ryönnè' le rulidzu'-nè', len nöznè' ca runu', ráclenu' bunách yechi'. 32 Na'a, gsölu'u lu yödZ Jope nu tsajlídZ bönni' lè' Simón, zoa yetú lè' Pedro. Bönni' ni zoè' lidxè' bönni' runè' tsahui' guid zxa bédx, len lè' ca' Simón. Zoa ra' nis zxón lidxè' bönni' ni. Cati' gdxinè' ga zu' Pedro na', güi'lenè' li' didza'.” 33 Cni guc, la' bsóla'tea' nu tsajtílj li', ati' dxi'a benu' bidu' ga zoatu' ni. Qui lè ni na' zoatu' ni yúgu'tètu', nudubtu' lahuè' Dios quiè uzé nagtu' yúgu'tè le gna bé'inè' li' Dios gui'u netu'.

Didza' bè'è Pedro lidxè' Cornelio

34 Ni'r gzu lahuè' Pedro ru'è didza', rnè':

—Le nactè réjni'da' na'a, cutu ruyuzè' yöl-la' rnèz quegac bunách Dios, san tuz nunè' rè'u. 35 Rdzag ladxè'è bunách gdutè yödZlyú Dios, nup na' tadxi Lè' len tun le nac dxi'a. 36 Bsölè'è xtidzè'è Dios ga nacuá' bunách Israel, len bsölè'è nu ben lban qui didza' dxi'a, le run ga rac dxi'a quegac bunách, lè na' bdxin queèru' lu nè'è Jesucristo. Lèczè' naquè' Xanru' yúgu'tèru'. 37 Lbi'icZli' nözili' lè na' guc luyú Judea, le gzu lau guc luyú Galilea gdöd benè' lban Juan quiè la'díl bunách nis. 38 Nözili' ca benè' Dios le guc queè' Jesús, bönni' Nazaret. Bsölè'è queè' Dios Bò' La'y len yöl-la' huac queè'. Nözili' ca na' gdè' Jesús, runè' le nac dxi'a, len ruúnè' yúgu'tè nup gulazaca' gulagu'i' lu na' tu' xöhui'. Cni benè', le gzóalenè' Lè' Dios. 39 Na'a, netu' runtu' lna' lau qui yúgu'tè lè na' benè' Jesús luyú Judea len lu yödZ Jerusalén, len ca na' guc, guludöddè' Jesús, guludè'è Lè' lè'i yag cruz. 40 Ni'r Dios buspanè' Lè' cati' guc tsonn dza natiè', len benè' ga buluí' lahuè' ga zoatu' netu'. 41 Cutu buluí' lahuè' laugac yúgu'tè bunách, san lautu' netu' buluí' lahuè'. Dios gröè' netu' dza ni'tè quiè guntu' lna' lau queè' Jesús, ati' güi' gdágulentu' Lè' tsaxxón gdöd bubanè' lu yöl-la' gut. 42 Gna bé'inè' netu' Dios guntu' lban laugac bunách, ati' runtu' lna' lau queè' Cristo, naquè' Nu buzoaczè' Dios quiè cuequi xbeyne' nup nabangac len nup chnatgac. 43 Lèzca' glunè' lna' lau queè' Jesús yúgu'tè bönni' glu'è didza' uláz queè' Dios, gulanè': “Yúgu'tè nup la'yejlè' Lè', Dios unít lahuè' dul-la' nabága'què' ni'a qui le benè' Lè'.”

Dusóalenè' bunách gza'a Dios Bò' La'y

44 Ni' rui'zè' cni didza' Pedro, la' bdxintè' Dios Bò' La'y, dusóalenè' lequè', yúgu'tè nup ni' ta'yöni lban runè' Pedro. 45 Gulaná' badxè' bönni' judío ta'yejlè'è Cristo, nup na' guladxín ni' tsaxxón len Pedro, le dusóalenè' bunách ni' nacnagac judío Dios Bò' La'y, nasölè'è Lè' Dios Xuz. 46 Cni glunè' le gulayönnè' tu'è didza' yubl, len tunè' Dios zxón bönni' gza'a na'. 47 Ni'r bè'è didza' Pedro, gnè':

—¿Naru' huactsa nu gna be'i bunách ni cui la'díl nis? Nac bë' dusóalenë' lequë' Dios Bò' La'y, ca na' dusóalenë' ca' netu'.

⁴⁸ Gna bë'ë Pedro la'dilë' nis le nazí' lu na'quë' lë' Xanru' Jesús. Ni'r gláta'yuë' lahuë' Pedro bönni' ni' ugá'nlenë' lequë' ca chop tsonn dza.

11

Didza' bë'ë Pedro laugac bunách queë' Cristo nacué' Jerusalén

¹ Gulayönnë' gbaz nasölë'ë Cristo len böchi'ru' nacué' luyú Judea ca na' gulazí' lu na'quë' xtidzë'ë Dios bönni' cunacquë' judío. ² Cati' budxinë' Pedro Jerusalén, guladíl-lenë' lë' didza' böchi'ru' judío. ³ Glë' Pedro:

—¿Bízz quië yjitslenu' bönni' cunacquë' judío, len gdágulenu' lequë' tsaxxón?

⁴ Ni'r gzu lahuë' Pedro rguíxjöi'në' lequë' gdutë lë na' guc, ⁵ rnë':

—Gzoa' lu yödZ Jope, len cati' ni' rulidza'-në' Dios, blé'ida' ca tu lu yël bëhcál tu le bului'inë' neda' Dios. Blé'ida' böjtj bruj luzxbá tu le nac ca lari' guitsa' zxön, naga' idáp la'a, ati' bdxin ga na' zoa'. ⁶ Cati' ni' ruyúa' lei quië glé'ida' le dxia lahuil, blé'igacda'-ba' böa' guixi' nacué' tap ni'a na'cba', yugu' böa' guixi' snia', len böa' ta'yj lë'cba' lyu, len böa' zoa xilcba'. ⁷ Byönda' chi'i nu gudx neda': “Pedro, gyas. Bðödi-ba' len gdagu.” ⁸ Ni'r gudxa'-në': “Cutu, Xan. Gatga gdahua' le cural-la' gágutu', o le cunác dxi'a.” ⁹ Ni'r le buróp lzu bulídZ neda' chi'i luzxbá na', gudx neda': “Le nunë' dxi'a Dios, cutu gnau' qui: cunác dxi'a.” ¹⁰ Tsonn lzu guc cni, ati' ni'r la' buëptë luzxbá gdutë lë na' blé'ida'. ¹¹ La' ni'z guladxintë' ra' yu'u ga na' zoa' tsonnë' bönni', narujquë' yödZ Cesarea, nasölë'ë lequë' bönni' lë' Cornelio. Dudiljquë' neda'. ¹² Dios Bò' La'y gudxë' neda': “Gyeajlen lequë', gucág chop ladxu'u.” Lëzca' gulazá'lenë' neda' tsaxxón izxoptë' böchi'ru' ni, gyeajtu' Cesarea ati' gyaztu' lidxë' bönni' zoë' ni'. ¹³ Bönni' ni' gdíxjöi'në' netu' ca na' blé'inë', bdxinë' gbaz la'y queë' Dios lu yu'u lidxë'. Gzuinë' lahuë' len gudxë' lë: “Na'a gsöla'cu'-në' bönni' tsjaquë' yödZ Jope, tsajlidzquë' Simón, zoa yetú lë' Pedro. ¹⁴ Bönni' na' gü'lenë' li' didza' nac gac uláu' li' len lulá ca' yúgu'të bunách nacué' lidxu'.” ¹⁵ Cati' ni' gzu lahua' ruí'lëna' lequë' didza', dusóalenë' lequë' Dios Bò' La'y ca na' dusóalenë' rë'u zí'atël. ¹⁶ Ni'r yajneyda' didza' na' bë'ë Xanru', gnë': “Le nactë Juan buquilë' bunách nis lu nis, san lbi'ili', gac queëli' le ruluí'z yöl-la' rdil nis na', dusóalenë' lbi'ili' Dios Bò' La'y.” ¹⁷ Qui lë ni na', chqui' Dios bsölë'ë quequë' Dios Bò' La'y, la' tuz ca benë' queëru' rë'u réjlë'ru' Xanru' Jesucristo, ¿núzcatë neda' gna bé'ida'-në' Dios?

¹⁸ Ni'r, cati' gulayönnë' lë ni, gulacué' dxië' len gulagu'ë Dios yöl-la' ba, ta'në':

—Cni nac, Dios ru'ë ca' latj bönni' cunacquë' judío, tu'bí'i ládxi'quë' quië la'dél-li'në' yöl-la' na'bán gdu.

Ta'yejlë'ë Cristo bönni' nacué' Antioquía

¹⁹ Cati' ni' guludöddë' Esteban bönni' judío cuta'yejlë' len gulabía ládxi'quë' yezica' bunách ta'yejlë' Cristo, guluzxúndj bunách ni len glaslas zian yödZ luyú Fenicia len luyú Chipre len lu yödZ Antioquía. Ni' glunë' lban qui xtidzë'ë Dios, san laugacz bunách judío. ²⁰ Gulacué'lenë' ca' lequë' yugu' bönni' Chipre, len yugu' bönni' Cirene, ati' bönni' ni, cati' guladxinë' Antioquía, gluí'lenë' ca' didza' yugu' bönni' gza'a, glunë' lban lauquë' qui didza' dxi'a ca nac queë' Xanru' Jesús. ²¹ Gzoalen

lequë' yöl-la' huac queë' Xanru', ati' gulayejlë' Xanru' bunách zian, len guluhuóac queë'.

²² Cati' bdxin didza' ca guc lë ni, ati' gulayönnë' bönni' queë' Cristo nacu'ë Jerusalén, gulasölë'ë Bernabé tsijë' Antioquía na'. ²³ Cati' bdxinë' Antioquía Bernabé, blé'inë' le ruzá' ladxë'ë quequë' Dios, ati' budzijnë'. Buchizíë' icj nagquë' la'día'teczë' queë' Xanru' gdu ládxi'quë'. ²⁴ Naquë' tshui' Bernabé na' len gdu zóalenë' lë' Dios Bò' La'y, len gdu ladxë'ë rejlë'ë Cristo. Ni'a qui lban benë' Bernabé, gulayejlë' Xanru' bunách zian lu yöd z na'.

²⁵ Gdöd ni', gyijë' Bernabé yöd z Tarso, yajtiljë' Saulo. Cati' budzölnë' lë', buchë'ë lë' Antioquía. ²⁶ Gdu ca tu iz gulacu'ë ni', tunë' tsaxxön bunách queë' Cristo, len tu'sëdnë' bunách zian. Lu yöd z Antioquía na', le zi'al lzu gulazí' laquë' bunách queë' Cristo, nup ni' ta'yejlë' Lë'.

²⁷ Dza ni' gularujë' Jerusalén, yjaquë' Antioquía la'quë' bönni' tu'ë didza' uláz queë' Dios. ²⁸ Gzuinë' Agabo, bönni' dzaguë' yugu' bönni' na', len uláz queë' Dios Bò' La'y buzéjní'në' lequë', gnë':

—Zi'a gac gbin gdu'të yöd zlyú.

Guc gbin na' cati' ni' rna bë'ë Claudio, bönni' Roma. ²⁹ Ni'r gulazí' lu na'quë' bönni' ta'yejlë'ë Cristo nacu'ë Antioquía la'sölë'ë tsca le dëz qui queëquë', le gaclen böchi'ru' nacu'ë luyú Judea. ³⁰ Cni glunë', ati' lë na' gulunöd zjë', gulagu'ë lu na'quë' Bernabé len Saulo quië lu'ë lei laquë' bönni' gul tun chi'ë bunách queë' Cristo nacu'ë Judea.

12

Tu'döddë' Jacobo len ta'gu'ë Pedro lidx guia

¹ Dza na' benë' ga gulazönë' la'quë' bönni' queë' Cristo Herodes, bönni' rna bë'ë, quië lusaca' zi'ë lequë'. ² Gna bé'inë' bönni' guludöddë' Jacobo, böchë'ë Juan. Glu'ë lë' guia tuchi'. ³ Cati' gúquibe'inë' Herodes guladzág ládxi'quë' lë ni bönni' judío, benë' ga gulazönë' ca' Pedro. Glac lë ni dza ni' rac lni cati' tahuë' yöt xtil cunazí' xnë'i. ⁴ Gdöd gulazönë' Pedro, gulagu'ë lë' lidx guia, len guludödë' lë' lu na'quë' tap cö' bönni' rjaquë' gdil-l, nacu'ë tapë' tu hueaj cö' na', quië lun chi'ë lë'. Yu'u ladxë'ë Herodes ubijë' Pedro laugac bunách töd Lni Pascua, lni na' tu'spanë' ca benë' Dios, bubijë' bunách judío luyú Egipto. ⁵ Cni guc, nun chí'igacrë' Pedro lu yu'u lidx guia na', san gululidztec z Dios bunách queë' Cristo, ta'nabë' queë' Pedro lahuë' Dios.

Rubijë' Pedro lidx guia Dios

⁶ Cati' zi'a gdxin dza yu'u ladxë'ë Herodes ubijë' Pedro lidx guia na', la' dzö' ni'z dë' rasië' Pedro, len nacu'ë chopë' bönni' rjaquë' gdil-l cuit lë'ë Pedro na', núga'quë' lë' chop du guia. Gulacu'ë ga nu ryz lidx guia na' yela'quë' bönni' rjaquë' gdil-l tun chi'ë. ⁷ Tu tsalz buluí' lahuë' ni' gbaz la'y queë' Xanru', ati' buzëni'tsca yení' lidx guia. Gdanë' cuit lë'ë Pedro gbaz la'y na', ati' buspanë' lë' len gudxë' lë':

—Gyasch.

Ni'r guluhuéd x du guia na' naga' në'ë Pedro. ⁸ Gudxë' lë' gbaz la'y na', gnë':

—Bega' lë'u len bda' lölu'.

La' bentë' cni Pedro. Ni'r gudxë' lë' gbaz la'y, rnë':

—Bxoalari' yenu' len gda len neda'.

⁹ Burujë' Pedro, zéajlenë' gbaz la'y na', san cutu ráquibe'inë' nacz le runë' gbaz la'y na'. Gúquinë' yëlz rneynë'. ¹⁰ Cati' chguladödë' ga nacu'ë bönni' zi'a len bönni' buróp cö' bönni' na' rjaquë' gdil-l tun chi'ë, guladxinë' ga zoa le náquini guía nuséyj ga nu ryaz lidx guía na', le rurúj la' nöz qui yödz. Ga nu ryaz na', racz qui gyalj. Cati' gularujë' ni', gulazë'ë ga rdzag yetúr nöz, ati' ni' la' bulá'alentë' Pedro gbaz la'y na'. ¹¹ Ni'r ráquibe'inë' Pedro, ati' lu icj ládxi'dau'zë' gnë':

—Na'a chnözda' le nactë bsölë'ë Xanru' gbaz la'y queë', len buslé' neda' lu në'ë Herodes, len lu yúgu'të le glë'nnë' lunë' quia' bönni' judío.

¹² Tsal ni' yu'ë nöz Pedro, rza' ladxë'ë ca nac lë na' guc, ati' bdxinë' lidxnu María, xna'bi' Juan, bi'i na' zoa yetú labi' Marcos. Lu yu'u ni nudubgac bunách zian ta'yejlë' Cristo, tu'lidzë' Dios. ¹³ Cati' bulidzë' Pedro ra' yu'u lö'a, brujbi' bi'i ngul lëbi' Rode quië gnözibi' nuzza na'. ¹⁴ Cati' búnbë'bi' chi'ë Pedro bi'i ngul ni, lu yöl-la' rudziji queëbi' cutu bsaljbi' yu'u, san jarélu'bi' böajbi' lu yu'u, yajtíxjöi'bi' nup nacuá' ni', rnabi':

—Zoë' Pedro ra' yu'u.

¹⁵ Ni'r glë' lëbi':

—Rchixi icju'.

Lëbi' tsutsur ben xtídza'bi' nac cni. Ni'r gulanë':

—Clëg lë'. Bxin queë' na'.

¹⁶ Tsal na' cutu zoa dxië' Pedro rulidzë' nup nacuá' lu yu'u. Cati' gulasaljë' yu'u, gulanitznë', gulalë'inë' lë'. ¹⁷ Ni'r bchis në'ë Pedro quië la'cu'ë dxiz, ati' gdíxjöi'në' lequë' ca benë' Xanru', bubijë' lë' lidx guía. Ni'r gudxë' lequë':

—Gul-tsjatíxjöi'-cnë' ca' Jacobo len yugu' böchi'ru' ca na' guc.

Ni'r burujë' ni' Pedro, zijë' ga yubl.

¹⁸ Cati' za' rení' dza na', glunë' rusbö bönni' rjaquë' gdil-l nacx guc, cutur yu'ë lidx guía Pedro. ¹⁹ Ni'r bsölë'ë Herodes nup tsajxi'gac Pedro. Cati' cutu guludzölnë' lë', gnabi yudxnë' bönni' na' rjaquë' gdil-l glun chi'ë Pedro. Gdöd ni' gna bé'inë' nup guludödi bönni' na' rjaquë' gdil-l. Ni'r gzë'ë Herodes luyú Judea, zijë' Cesarea, ati' ni' buga'në'.

Ca gutië' Herodes

²⁰ Dza ni'z rleynë' Herodes bunách yödz Tiro len Sidón. Zi'al gulasöla' bunách lu xyuë' Herodes na' le byadzj quegac bunách lu xyugac yödz Tiro len Sidón na', san le rleynë' lequë' Herodes, cutur bi ta'sölë'ë quequë'. Ni'r glunë' tuz bönni' Tiro len Sidón na' ati' glunë' ga soë' Blasto unë quequë' lahuë' Herodes na'. Naquë' Blasto na' huen dxin nadél-li'në' latj blau lahuë' Herodes. Glë'nnë' la'dxinë' lahuë' Herodes bönni' Tiro len Sidón na', quië la'nabnë' lë' ugá'n tsahui' didza' bizxj quequë'. ²¹ Ni'r bdxie' bë' Herodes dza yönnë' lequë', ati' dza na' grö'ë xlatjë' ga rbequi xbeynë' bi rac, nacuë' lari' zaca' ati' benë' lban lauquë'. ²² Ni'r gululidzë' zidzj bönni' na', ta'në':

—Clëg bönni'z ni. Dioscz ni ru'ë didza'.

²³ La' na'z la' bë'të' lë' gbaz la'y queë' Xanru' le buzi'ë lëczë' yöl-la' ba ral-la' gac queë' Dios. Ni'r grö'ë bzuga' Herodes na', ati' gutië' le táguba' lë'.

²⁴ Ni'r guc lban qui xtidzë'ë Xanru', ati' gulayán nup nazí' lu na'gac lei.

Le zi'al lzu rjenquë' lban Bernabé len Saulo

²⁵ Cati' chguludödë' dumí na' Bernabé len Saulo lu na'quë' bönni' gul tun chi'ë bunách queë' Cristo nacu'ë Jerusalén, guluzé'ë ni', yhuôjqüë' Antioquía. Gulaché'ë-bi' ca' bi'i Juan, zoa yetú labi' Marcos.

13

¹ Dza na'z gulacu'ë Antioquía bönni' tu'ë didza' uláz queë' Dios len bönni' tu'sëdnë' bunách, nútsa'quë' ladj bunách queë' Cristo lu yöd z na'. Cni lëquë':

Bernabé,

Simón, (lë' ca' Niger),

Lucio, (bönni' Cirene),

Saulo,

Manaén, (bönni' na' gzxönlenë' tsaxxón Herodes, bönni' rna bè'ë luyú Galilea).

² Tsal ni' nudubquë' queë' Xanru' len tunë' gubás bönni' ni, gudxë' lequë' Dios Bö' La'y, rnë':

—Gul-bíaj-quë' quizi quia' Bernabé len Saulo quië tsjenquë' dxin na' bulidza' lequë' lunë'.

³ Budx glunë' gubás len gululidzë' Dios, ni'r gulaxóa na'quë' chopë' ni, len gulasölë'ë lequë'.

Tunë' lban luyú Chipre gbaz nasölë'ë Cristo

⁴ Ni'r, yjaquë' yöd z Seleucia Bernabé len Saulo, le bsölë'ë lequë' ni' Dios Bö' La'y, ati' ni' gulabenë' tu lë'i barco le bchë' lequë' ga nac tu luyú bidx lu nis zxön, nazí lei Chipre. ⁵ Cati' guladxinë' ni' lu yöd z Salamina, ni' gulaguixjö'ë xtidzë'ë Dios gap nac lu yu'u ga tu'dubë' tu'sëdë' queë' Dios bönni' judío. Nachë'quë'-bi' bi'i Juan quië gáclenbi' lequë'. ⁶ Budx guladödë' gdu gap dë yöd zdau' luyú bidx na' lu nis zxön, ni'r guladxinë' yöd z Pafos. Ni' yajxáca'quë' Barjesús, bönni' judío. Naquë' bönni' udzá' rzi' yë'ë, rnë' ru'ë didza' uláz queë' Dios. ⁷ Bönni' ni dzaguë' Sergio Paulo, bönni' rejni'i rna bè'ë. Bulidzë' Bernabé len Saulo bönni' rna bè'ë na', le rë'nnë' yönnë' xtidzë'ë Dios. ⁸ Ni'r gdá'baguë'ë Bernabé len Saulo bönni' udzá' na', le gu'nnë' gunë' ga cu tsejlë'ë Dios bönni' rna bè'ë. Lë' ca' Elimas bönni' udzá' na', tsca nac xtídza'gac bunách gza'a. ⁹ Ni'r buzóa tsutsu lahuë' Saulo, lë' ca' Pablo, gdu zóalenë' lë' Dios Bö' La'y, ruyúé' Elimas na' ¹⁰ len rë' lë':

—Li', bönni' rzi' yë' len bönni' huia'dö', nacu' ca zxi'ncz tu' xöhui' len bönni' curle'i dxi'a yúgu'të le nac tsahui'. ¿Naru' cuzóa dxitsu' ca runu', rdá'bagu'u didza' tsahui' queë' Xanru', len ruzagu'u xnöz nu rë'ni tsejlë' Lë'? ¹¹ Na'a, usaca' zi'ë li' Xanru', ati' gchul lau', len cutu glé'ínu' gbidz nabab dza.

La' bchultë lahuë' Elimas na', ati' gdë' na'l ni'l, rguiljë' nuzxa sön në'ë gchë' lë'. ¹² Cati' blé'inë' lë na' guc bönni' na' rna bè'ë, bubannë' ca nac xtidzë'ë Xanru', ati' gyejlë'ë Cristo.

Le glunë' Pablo len Bernabé lu yöd z Antioquía luyú Pisidia

¹³ Ni'r guluzé'ë yöd z Pafos na' Pablo len bönni' dzagquë' lë', nacu'ë tu lë'i barco, ati' guladxinë' yöd z Perge luyú Panfilia. Lu yöd z na' bulá'alenbi' lequë' bi'i Juan, böajbi' Jerusalén. ¹⁴ Gdöd ni' guluzé'ë Perge na', yjaquë' Antioquía luyú Pisidia. Lu yöd z na', cati' ni' nac dza la'y quequë' bönni' judío, gulayazië' lu yu'u ga tu'dubë' tu'sëdë' queë' Dios, ati' lu yu'u na' gulabö'ë. ¹⁵ Ni'r bulabë' guich ga nayú zxba queë' Dios

bönni' zoë' ni', lenca' le nayúj lu guich ca gulanë' bönni' glu'ë didza' uláz queë' Dios. Gdöd ni' gulasölë'ë nu yjödχ Saulo len Bernabë bönni' uná bë' qui yu'u na', gnë':

—Lbi'ili', böchi'tu'. Chqui' ral-la' bi gnali' le uzejni'i netu', gul-në.

¹⁶ Ni'r gyasë' Pablo, len bchis në'ë quië la'cu'ë dxiz, gnë':

—Gul-zë nagli' le gyëpa' lbi'ili', bönni' Israel, len lbi'ili', nul-li' rádxili'-në' Dios. ¹⁷ Xanru' Dios, Nu ta'yj ládxi'gac bunách Israel, gröczë' xuz xtau'ru' len benë' ga gulayantsquë' cati' ni' nacquë' bönni' zi'tu' luyú Egipto. Len yöl-la' huac zxön queë' bubijë' lequë' luyú ni'. ¹⁸ Gdu choa' iz bia' blenë' quequë' Dios cati' ni' guladë' gdu luyú bidx lu latj ca'z. ¹⁹ Cati' budx busnitië' gadx cö' yödz gulacuá' luyú Canaán, bunödzejë' quequë' xuz xtau'ru' xyugac bunách ni'. ²⁰ Gdöd ni', le guc gdu ca tap gayuá' yu chián iz, Dios bucu'ë quequë' bönni' glequi xbeynë' lequë' ga bdxintë zoë' Samuel, bönni' bë'ë didza' uláz queë' Dios. ²¹ Ni'r gulanabë' lahuë' Dios uzóë' quequë' bönni' gna bë'ë, ati' Dios buzóë' quequë' Saúl, zxi'në' Cis, nababë' di'a dza queë' Benjamín. Gdu ca choa' iz gna bé'inë' lequë' Saúl na'. ²² Gdöd ni' Dios gduë' Saúl na', ati' buzóë' quequë' David quië gna bë'ë. Dios benë' lna' lau queë' David ni, gnë': “Nözda' runë' le rdzag ladxa'a David, zxi'në' Isaí, len gunë' yúgu'të le rë'nda' neda'.” ²³ Ladj zxi'n xsoë' David ni, Dios benë' ga guljë' Jesús quië uslé' bunách Israel, ca na' zí'atël gzxi' lu në'ë Dios gunë'. ²⁴ Zí'al cati' zi'a glë'ë Jesús, benë' lban Juan laugac yúgu'të bunách Israel quië lubí'i ládxi'gac len la'díl nis bunách ni'. ²⁵ Cati' ni' chzoa udx gunë' lban Juan na', gnë': “¿Nuzxa ráquili' naca' neda'? Cutu naca' Cristo, bönni' na' ral-la' guidë'. Na'a, gul-yutsca'. Chza' gal-la' gdxinë' ga zoa' ni bönni' na', ati' neda' cutu naca' lsaca' gleycja' lölé' nudë'ë.”

²⁶ 'Lbi'ili', böcha'a, yugu' zxi'n xsoë' Abraham, len nul-li' zoali' ni, rádxili'-në' Dios. Diosz bsölë'ë queëli' didza' ni quië ulali'. ²⁷ Cutu guluúnbë' Jesús nup nacué' Jerusalén len bönni' ta'ná bé'inë' lequë', len cutu gulayéjni'në' le nayúj lu guich le gulanë' bönni' glu'ë didza' uláz queë' Dios, zal-la' tu'labczë' yugu' didza' ni yugu' dza la'y, san lu yöl-la' curejni'i quequë' glunë' ga butság ca rna didza' ni cati' ni' gulachuguë' queë' Jesús gatië'. ²⁸ Zal-la' cutu budzöli le nabaguë'ë Jesús gatië', gulanabë' lahuë' Pilato gna bé'inë' bönni' ludöddë' Lë'. ²⁹ Cati' budx glunë' queë' yúgu'të le nayúj lu guich ca ral-la' gac queë', guluzötjë' Lë' lë'i yag cruz len gulucachë'ë Lë' yeru ba. ³⁰ Ni'r Dios buspanë' Lë' lu yöl-la' gut, ³¹ ati' zian dza bulu' lahuë' Jesús laugac nup yjaclen Lë' tsaxxón cati' ni' gzë'ë Galilea, bdxinë' Jerusalén. Na'a, tunë' lna' lau queë' yugu' bönni' na' laugac bunách.

³² Cni nac, lëzca' netu' ni rguíxjöi'tu' lbi'ili' didza' dxi'a ca nac lë na' gzxi' lu në'ë Dios gunë' quequë' xuz xtau'ru'. ³³ Lë na' gzxi' lu në'ë quequë' Dios, Lëczë' benë' ga butság queëru', nacru' zxi'n xsoaquë'. Cni benë' cati' buspanë' Jesús, guc ca na' nayúj lu guich ga zoa salmo buróp, le rna cni: “Li' nacu' Zxi'na'. Neda' buzoacza' Li'.” ³⁴ Ca nac na', Dios buspanë' Lë' lu yöl-la' gut cui nit le gya' gbanë', Lëczë' Dios gnë' cni: “Gunna' queëli' le nacgac bica' ba gzxi' lu na'a lahuë' David.” ³⁵ Qui lë ni na' nayúj ca' lu guich, ga zoa yetú salmo, le rna cni: “Cutu gu'u latj uga'në' bönni' la'y quiu' ga nit le gya' gbanë'.” ³⁶ Le guc queë' David nac bë'. Gdöd benë' dxin laugac bunách uládz queë', ca na' gna bé'inë' lë' Dios, ni'r gutië' ati' gulagu'ë lë' yeru ba ga nacu'ë xuz xtau'huë', ati' gnit le gya' gbanë'.

³⁷ Na'a, Jesús na', Dios buspanë' Lë', ati' cutu gnit lu yeru ba le gya' gbanë'.
³⁸ Lbi'ili', böcha'a, ral-la' gnözili' lë ni rguixjöi'tu' lbi'ili'. Dios runit lahuë' lbi'ili' ca nac dul-la' nabága'li' ni'a qui le benë' Jesús ni. ³⁹ Na'a, Dios ruúnë' tsahul' yúgu'të nup ta'yejlë' Jesús, rugüë' yugu' dul-la' na' le cugúc ugúa zxba queë' Dios, le bë'ë Moisés. ⁴⁰ Gul-gún chi'i cuinli' na'a cui gac queëli' le nayúj lu guich le gulanë' bönni' glu'ë didza' uláz queë' Dios, rna cni:

⁴¹ Gul-yutsca', lbi'ili', bönni' cutún ba la'n.

Ubánili' san lu yöl-la' curejlë' queëli' gatli'.

Neda' guna' tu dxin dza ni zoali',

Ati' zal-la' nu quixjöi' lbi'ili' le ruluí' dxin na', cutu ca' tséjlë'li'.

⁴² Cati' gulurujë' lu yu'u ga na' tu'dubë' tu'sëdë' queë' Dios bönni' judío Pablo len bönni' na' dzagquë' lë, ni'r gláta'yu lauquë' bunách ni' la'guixjöi'në' lequë' yugu' lë ni cati' gdxin yetú dza la'y quequë'. ⁴³ Cati' ni' gulurujë' lu yu'u na' bönni' nudubquë' ni', glunë' tsaxzón Pablo len Bernabé zian bönni' judío len bönni' nuhuoacquë' judío, bönni' ta'yíj ládxi'quë' Dios. Chopë' ni gluí'lenë' lequë' didza', len gulusë'ë ládxi'quë' quië lácetce' tsutsu, lunë' löz le ruzá' ladxë'ë quequë' Dios.

⁴⁴ Yexunu' gbidz ca' cati' bdxin yetú dza la'y quequë', guludubë' yelati'z cuguluhuoatë bunách lu yödz na' quië la'yönnë' xtidzë'ë Dios. ⁴⁵ Ni'r guluzxë'inë' bönni' judío cuta'yejlë', cati' gulalë'inë' bunách zian na', ati' gulanë' qui didza' ru'ë Pablo, len guladá'baguë'ë lei. ⁴⁶ Ni'r gdu lu yöl-la' rugu ládxi' quequë', glë' yugu' bönni' judío na' Pablo len Bernabé, ta'në':

—Ben bayúdx quixjöi'tu' lbi'ili' zi'al xtidzë'ë Dios, san le ruca'nli' ca'z didza' ni, len runi lbi'ili' cutu nacli' lsaca' gdél-li'li' yöl-la' na'bán gdu ni, qui lë ni na', na'a uyeajtu' ga nacuá' bunách gza'a. ⁴⁷ Lëzca' cni gna bé'inë' netu' Xanru' Dios guntu' lban queë' Cristo laugac bunách gza'a, nac ca rna didza' na' bë'ë Dios ca nac queë' Cristo, gnë':

Nuzóa' Li' quië gacu' yení' quegac bunách gza'a,

Len gacu' Nu uslá bunách gdu'të yödzlyú.

⁴⁸ Cati' gulayöni didza' ni bunách gza'a nacuá' ni', guludzijnë' len gulagu'ë Xanru' yöl-la' ba ni'a qui xtidzë'ë. Gulayejlë' Cristo yúgu'të nup ni' chnunë' quegac Dios gata' quegac yöl-la' na'bán gdu. ⁴⁹ Cni guc, gzë xtidzë'ë Xanru', ati' gulayöni lei bunách yúgu'të yödz nacuá' luyú ni'. ⁵⁰ Ni'r gulagú'u yöl-lë'ë yugu' bönni' blau qui yödz ni' bönni' judío cuta'yejlë' na' cui la'lé'inë' dxi'a Pablo len Bernabé. Lëzca' cni gulagú'u yöl-lë'ë ngul blau ni' ta'yíj ládxi'nu Dios. Cni guc, glunë' ga gulabía ládxi'quë' Pablo len Bernabé, ati' gululaguë' chopë' ni ni'l lu xyuquë'. ⁵¹ Ni'r guluquindjë' yu bëchtö da' lalabquë' Pablo len Bernabé le ruluí' nagá'n zxguia' nabága'gac bunách lu yödz na', ati' yjaquë' lu yödz Iconio. ⁵² Guludzijnë' bönni' yödz Antioquia na', bönni' ta'yejlë' Xanru', ati' gzóalenë' lequë' Dios Bö' La'y.

14

Le glunë' Pablo len Bernabé lu yödz Iconio

¹ Cati' guladxinë' Iconio Pablo len Bernabé, gulayazië' tsaxzón lu yu'u ga tu'dubë' tu'sëdë' queë' Dios bönni' judío, ati' ni' glu'ë didza'. Cni guc, gulayejlë' Cristo zian bunách judío, lenca' zian bunách gza'a. ² Ni'r gulagú'u yöl-lë'ë la'quë' bönni' gza'a bönni' judío cuta'yejlë', cui la'lé'inë' dxi'a böchi'ru' ta'yejlë'ë Cristo. ³ Le gulayejlë' Cristo bunách zian na', zian

dza gulacua'ë ni' Pablo len Bernabé, ati' lu yöl-la' rugu ladx'i' glu'ë xtidzë'ë Dios, le tu'zxoní ládxi'quë' Xanru'. Lëczë' Xanru' bulu'ë nac gdutë li didza' tu'ë ca nac le ruzá' ladxë'ë quegac bunách Dios, le bé'ë latj glunë' le tac bë' len le tun ga tu'bani bunách. ⁴ Ni'r gularúj chopl bunách lu yödza na'. La'quë' guladë'ë bönni' judío cuta'yejlë', ati' yela'quë' guladë'ë Bernabé len Pablo, gbaz na' nasölë'ë Cristo. ⁵ Ni'r bönni' judío cuta'yejlë' na' len yugu' bönni' gza'a ni' glunë' tuz bönni' ta'ná bé'inë' lequë', ati' gularujë' quië lu'ë dö' quequë' gbaz na' nasölë'ë Cristo len luladxë' lequë' guiöj. ⁶ Cati' táquibe'inë' lë ni Pablo len Bernabé, guluzzundjé' ni', yjaquë' yödza Lистра len Derbe luyú Licaonia, ati' ni' guladödë' yúgu'të yödzdau' gdu zbi'il, ⁷ gap ni' glunë' lban qui didza' dxi'a ca nac queë' Cristo.

Tu'ladxë' Pablo guiöj lu yödza Lистра

⁸ Lu yödza Lистра zoë' bönni' curzë'ë. Rö'zë' ni' le curza'czë' cati' ni' guljé' len gatga gzë'i ni'ë. ⁹ Ruzë' naguë' didza' ru'ë Pablo bönni' ni. Buyúë' lë' Pablo len gúquibe'inë' rejle'ë Cristo quië huöaquë'. ¹⁰ Ni'r bé'ë zidzj didza' Pablo, rë' lë':

—Gzui.

La' gxítit'të' bönni' na' len gzë'i ni'ë. ¹¹ Cati' gulané'inë' lë na' benë' Pablo bönni' Lистра, gulazú lauquë' tu'ë zidzj didza' lu didza' tu'ë bönni' Licaonia na', ta'në':

—Yugu' dios bönni' ni. Nuhuötjquë' ga zoaru', tu'luí' cuinquë' ca nacquë' bönni'.

¹² Bernabé na', gulané' naquë' Júpiter, ca lë' dios blau quequë', ati' Pablo, gulané' naquë' Mercurio, yetú dios quequë'. Cni gulané' le ru'ë didza' Pablo ca na' ta'në' runë' Mercurio na'. ¹³ Ga ni' nacué'ë zoa gdau' qui Júpiter, cuit nöztez ga ni' ta'yáz bunách yödza na'. La' bdxintë' ni' bxuz qui Júpiter na', nachë'ë-ba' yugu' bëdx len nu'ë ca' yugu' bregui' yöj, ati' dzaggac lë' bunách zian. Glë'nnë' ludödcde'-ba' bëdx na' lauquë' Pablo len Bernabé quië la'yíj ládxi'quë' lequë' ca tunë' quegac dios quequë'. ¹⁴ Cati' gláquibe'inë' lë ni Bernabé len Pablo, gbaz na' nasölë'ë Cristo, gulachözë'ë lari' nácuquë'. Tu'hui'nnë' le tunë' bönni' ni le cural-la' lunë', ati' gulaxítit'ë, yajcu'ë gatsj lahui'l bunách zian na', len glu'ë zidzj didza', ¹⁵ të' lequë':

—Lbi'ili' bunách. ¿Bizx quië runli' cni? Lëz bönni' ca lbi'ili' nactu', len rguíxjöi'tu' lbi'ili' lë nicz ral-la' uca'nli', le cunáczi ni, quië gáquili' queë' Dios ban. Dios ni benë' luzxbá len yödzyú, len nis zxon, len yúgu'të le nacua' tu tu latj na'. ¹⁶ Iz chguladöd, glun yúgu'të bunách ca rnaz qui queëgac, ati' Dios cutu buzaguë'ë xnözgac, ¹⁷ san benë' ga glac le tun lna' lau queë', ni'a qui le nacgac dxi'a benë' quequë'. Rsölë'ë queëru' nis guiöj, len runë' ga ta'yán le razru'. Ruzölj rudzë'inë' rë'u len runë' ga rudziji ládxi'ru'.

¹⁸ Zal-la' glë' lequë' cni Bernabé len Pablo, cannz guluxicjé' guluza-guë'ë xnözgac bunách zian na', cui ludödcde'-ba' bëdx na' lauquë'.

¹⁹ Ni'r guladxinë' ni' la'quë' bönni' judío cuta'yejlë'ë, narujquë' Antioquia len Iconio, ati' gulagú'u yöl-lë'ë bunách zian na'. Ni'r gululadxë' Pablo guiöj yúgu'të', len gla'yjé' lë' ni'l ra' yödza na', le táquinë' chnatië'. ²⁰ Ni'r cati' guludubë' gdu zbi'il ga dë' Pablo bönni' ta'yejlë'ë Cristo, gyasë' Pablo len buazië' lu yödza na'. Cati' za' reni' yetú dza, burújlenë' Bernabé, yjaquë' yödza Derbe.

21 Lu yödZ ni' glunë' lban qui didza' dxi'a ca nac queë' Jesucristo, ati' gulayejlë' Cristo bunách zian ni'. Gdöd ni' yhuöjqüë' Lïstra, len Iconio, len Antioquía. 22 Cati' guladödë' yugu' yödZ na' Bernabé len Pablo, gulutipë' ládxi'quë' bönni' ni' ta'yejlë'ë Cristo, len gulusë'ë ládxi'quë' luga'në' tsutsu ca na' ta'yejlë'ë Lë'. Glë' lequë':

—Rë'u tsaczru' ga rna bë'ë Dios, run bayúdx saca' qui'ru' zian le gac queëru'.

23 Tu cö' hueaj bunách ni' queë' Cristo, gulucu'ë bönni' gul lun chi'ë bunách queë' Cristo na'. Cati' chgululidzë' Dios len glunë' gubás, ni'r gulagu'ë lequë' lu në'ë Xanru', Nu na' ta'yejlë'ë.

Tu'dxinë' Antioquía luyú Siria Pablo len Bernabé

24 Ni'r guladödë' luyú Pisidia Pablo len Bernabé, ati' guladxinë' luyú Panfilia. 25 Budx glunë' lban qui xtidzë'ë Cristo lu yödZ Perge, yjaquë' yödZ Atalia. 26 Guluzë'ë ni', ati' gulabenë' tu lë'i barco len guludxinë' yödZ Antioquía, ga na' nacu'ë bönni' queë' Cristo, bönni' na' gulasölë'ë lequë' tsjenquë' lban, cati' ni' gulagu'ë lequë' lu në'ë Dios, Nu na' ruzá' ladxi' quequë' lunë' xchinë', dxin na' chbudx glunë'. 27 Cati' ni' guludxinë' Antioquía, guludúb bunách queë' Cristo nacuá' ni'. Ni'r gulaguíxjöi'në' lequë' Pablo len Bernabé ca nacgac le zxön benë' Dios lu na'quë', lenca' ca benë' Dios, bë'ë latj ta'yejlë' ca' Lë' bunách gza'a. 28 Zian dza gulagánlenë' bunách ni' ta'yejlë' Cristo Pablo len Bernabé.

15

Tu'dubë' Jerusalén huen dxin queë' Cristo

1 Ni'r guladxinë' Antioquía la'quë' bönni' narujquë' luyú Judea, ati' gulusëdnë' böchi'ru' ni', ta'në':

—Chqui' cutu grugu lu xpëla'li' ca nalëbitu' runtu' ca na' gna bë'ë Moisés, cutu gac ulali'.

2 Ni'r guladíl-lenë' lequë' didza' Pablo len Bernabé, ati' glactsca rusbö. Gdöd ni', gulaböë' Pablo len Bernabé len yela'quë' bönni' böchi'ru' ni', quië tjaquë' Jerusalén, la'dxinë' lauquë' gbaz ni' queë' Cristo, lenca' lauquë' bönni' gul tun chi'ë bunách queë' Cristo ni', quië lu'flenë' lequë' didza' ca nac lë ni rac, tu'sëdnë' bunách bönni' na' le nachixi.

3 Ni'r gulugu'ë lequë' nöZ bönni' queë' Cristo nacu'ë Antioquía, ati' guladödë' lu xyu yödZ Fenicia len luyú Samaria, ati' gulaguíxjöi'në' böchi' lza'ru' ni' ca gac, guluhuöaquë' queë' Cristo bönni' gza'a. Lë ni ben ga guludzijnë' yúgu'të böchi' lza'ru' ni'.

4 Cati' guladxinë' Jerusalén Pablo len Bernabé, glunë' lequë' ba la'n bönni' queë' Cristo nacu'ë ni', lenca' yugu' gbaz nasölë'ë Lë', len bönni' gul tun chi'ë. Gulaguíxjöi'në' lequë' Pablo len Bernabé yúgu'të le benë' Dios lu na'quë'. 5 Ni'r gulayasë' la'quë' bönni' gdau' fariseo chta'yejlë'ë Cristo, ta'në':

—Run bayúdx grugu lu xpëla'quë' bönni' gza'a na' ta'yejlë'ë Cristo, len gna bé'iru' lequë' lunë' ca rna bë' zxbá queë' Moisés.

6 Ni'r guludubë' gbaz nasölë'ë Cristo len bönni' gul tun chi'ë bunách queë', quië la'bequi xbeynë' lë ni rac. 7 Gdöd glu'ë zian didza', gzuinë' Pedro len gudxë' lequë':

—Böcha'a. NöZiczli' ca guc dza ni'të, Dios gröczë' neda' quië guna' lban laugac bunách gza'a quië la'yönnë' didza' dxi'a len la'yejlë'ë Cristo. 8 Dios, Nu nunbë'cz le yu'u icj ládxi'dau'gac bunách, buzöë' le nac bë' runë'

lequë' ba la'n, le bsölë'ë quequë' Dios Bò' La'y, lëz ca bsölë'ë queëru' Lë'.
 9 Cutu butsé'ë ca benë' quequë' len queëru', ati' lëzca' lequë' bunë' dxi'a
 icj ládxi'dau'quë' le ta'yejlë'ë Cristo. 10 Na'a, ¿bizx quië run leyli'-në' Dios,
 ruspága'li' yua' xyengac böchi' lza'ru'? Yua' ni, le nac le ta'ná bë' zxba
 queë' Moisés, cutu guc gua'ru' rë'u, len cutu guc lu'ë xuz xtau'ru'. 11 Rë'u
 ni, réjlë'ru' nularu' ni'a qui le buzá' ladxë'ë queëru' Xanru' Jesús, len lëz
 ca nularu' rë'u, lulë' ca' lequë'.

12 Cati' budx bë'ë didza' ni Pedro, gulacu'ë dxiz yúgu'të', ati' guluzë
 nagquë' didza' glu'ë Bernabé len Pablo, gulaguíxjöi'në' lequë' le tac bë'
 len le tun ga tu'bani bunách, yugu' le benë' Dios lu na'quë' ga nacua'
 bunách gza'a. 13 Cati' budx glu'ë didza' ni Bernabé len Pablo, bublë'
 didza' Jacobo, gnë':

—Böcha'a. Gul-zë nagli' le gyëpa' lbi'ili'. 14 Chgdíxjöi'czně' rë'u Simón
 Pedro ca benë' Dios, bulu'ë lahui yöl-la' huac queë' le zi'al lzu laugac
 bunách gza'a quië bubijë' quizi queë' bunách nútsa'gac ladjqüë'. 15 Ca nac
 lë ni rajlözgac xtídza'quë' bönni' glu'ë didza' uláz queë' Dios, ca na' nayúj
 lu guich la'y, rna:

16 Dza töd lë ni huöda' len uchisa' Nu gna bë',

Tsazië' xlatjë' David,

Guna' ca run nu ruchís tu yu'u naguíndj.

Uchisa' ca' bunách la'cuá' lídxë', nup naga'ngac,

Guna' ca run nu ruchís tu zö'ö gul.

Cni uchisa' le gna bë'ë David

17 Quië luguíj Xanru' yezica' bunách.

Luguíj Lë' bunách gza'a,

Ati' si' lagac: bunách queë' Dios.

18 Cni rnë' Xanru',

Nu na' dza ni'të ben ga nac bë' yúgu'të lë ni.

19 'Qui lë ni na' runi neda' cutu ral-la' gun níguiru' bunách gza'a, nup
 tu'huóac queë' Dios. 20 Ral-la' uzujru' quequë' lu guich quië luca'në'
 yugu' le cural-la' lahuë', le nadöd laugac bdau' guiøj bdau' yag, len cui
 lunë' le cunác, len cui lahuë' xpëla'c'ba' böa' guixi' cunarujc'ba' rön, len cui
 lahuë' xchönb'á' nútítëz böa' guixi'. 21 Dza ni'të nacua' yúgu'të yöd z nup
 tun lban lu yu'u gap tu'dubë' tu'sédë' queë' Dios bönni' judío, len tunë'
 lban qui le buzujë' lu guich Moisés. Tu'labczë' lei yugu' dza la'y.

22 Ni'r guladzág ládxi'quë' gbaz nasölë'ë Cristo len bönni' gul tun
 chi'ë, len yúgu'të bunách queë' Cristo, la'böë' la'quë' bönni' ladjqüë'
 quië la'sölë'ë lequë' Antioquía, tsjáclenë' Pablo len Bernabé. Chopë' na'
 gulaböë', lëquë' Judas, zoa yetú lë' Barsabás, lenca' Silas, nacquë' bönni'
 blau dzagquë' böchi'ru' ni'. 23 Guluzujë' lu guich le guludödë' lu na'quë'
 lu'ë, le rna cni:

—Netu', gbaz nasölë'ë Cristo, len bönni' gul tun chi'ë, len yugu'
 böchi'ru', rugaptu' lbi'ili' Dios, böchi'tu', nacli' bunách gza'a zoali' Antio-
 quía len yugu' yöd z luyú Siria len Cilicia. 24 Byönitu' ca tun la'gac bunách
 gularúj ga zoatu', bönni' na' cutu bsöla'tu' lequë'. Dutsa'quë' lbi'ili' ni'a
 qui le ta'në', len tu'chíxinë' icj ládxi'dau'li', le ta'ná bë'ë grugu lu xpëla'li'
 len gunli' ca rna bë' zxba queë' Moisés. 25 Qui lë ni na' bdaz ládxi'tu' cati'
 chben tun xtidza'tu', grötu' chopë' bönni', nup gsöla'tu', duyuguë' lbi'ili'.
 Guíclenquë' Bernabé len Pablo, nup ni nadxi'iru'. 26 Chyjaquë' gap gzoa
 banádx latië' Bernabé len Pablo le nadxi'icnë' Xanru' Jesucristo. 27 Cni

nac, rsóla'tu' queëli' Judas len Silas. Chopë' ni la'guíxjöi'në' lbi'ili' lë ni ruzujtu' lu guich ni. ²⁸ Bului'inë' netu' Dios Bö' La'y le rdzag ladxë'ë, len lëzca' cni rdzag ládxi'tu' netu', cutu uspága'rtu' lbi'ili' yua', le nac le rna bë' zxba queë' Moisés, san tuz yugu' lë ni run bayúdx gunli'.

²⁹ Cutu gáguli' le nadöd laugac bdau' guiöj bdau' yag.

Cutu gáguli' rön.

Cutu gáguli' xpëla'cba' böa' guixi' cunarujcba' rön.

Cutu gunli' le cunác.

Chqui' gun chi'i cuinli', gunli' ca rna yugu' lë ni, gunli' dxi'a.

³⁰ Cni guc guladxinë' Antioquia yugu' bönni' na' nasóla'que'. Ni' gulutubë' bunách queë' Cristo nacua' ni', ati' gulagu'ë lu na'que' guich na'. ³¹ Cati' chbudx gululabë' lei, guludzijnë' ca nac le nayúj lu guich na', le ruhuí' zxon lequë'. ³² Le nacque' ca' bönni' tu'ë didza' uláz queë' Dios Judas len Silas, guluhuí' zxonë' lequë' len gulutipë' ládxi'que' böchi'ru' ni', gulugunë' dxin didza' zian gluí'lenë' lequë'. ³³ Gdöd guludzeyne' ni' nabáb dza chopë' ni, ni'r böchi'ru' ni' guluzeyne' lequë' dxi'a didza' quië tshuöjqüë' Jerusalén ga nacu'ë bönni' gulasölë'ë lequë'. ³⁴ Bdzag ladxë'ë Silas buga'në' Antioquia. ³⁵ Guluga'në' ca' Antioquia Pablo len Bernabé, ati' gulusëdnë' bunách len glunë' lban qui xtidzë'ë Xanru'. Lëzca' cni glun zianr ca' bunách.

Rzu lahuë' Pablo rjenë' lban le buróp lzu

³⁶ Gdöd nabáb dza Pablo gudxë' Bernabé:

—Huayejru' leyúbl tsajyucru'-në' böchi'ru' nacu'ë yúgu'të yödz gap chyjenru' lban qui xtidzë'ë Xanru', quië glé'iru' nacx rac quequë'.

³⁷ Gu'nnë' Bernabé la'chë'ë-bi' bi'i Juan Marcos, tséajlenbi' lequë', ³⁸ san cutu bdzag ladxë'ë Pablo la'chë'ë-bi' tséajlenbi' lequë' le bulá'alenbi' lequë' luyú Panfilia len cutur yjénlenbi' lequë' dxin queë' Xanru'. ³⁹ Cutu guc tuz xtídza'que' Bernabé len Pablo ga bdxintë gululá'alenë' tuë' yetúë'. Bchë'ë-bi' bi'i Marcos Bernabé ati' gulabenë' tu lë'i barco, yjaquë' luyú Chipre. ⁴⁰ Pablo gröë' Silas quië tséajlenë' lë'. Ni'r gulagu'ë lequë' lu në'ë Xanru' böchi'ru', gulanabnë' Lë' uzá' ladxë'ë quequë', ati' zjaquë' Pablo len Silas. ⁴¹ Guladödë' yugu' yödz luyú Siria len Cilicia, ati' gulutipë' ládxi'gac bunách queë' Cristo nacua' ni'.

16

Runbi' tsaxzön Pablo len Silas bi'i Timoteo

¹ Gdöd ni' guladxinë' yödz Derbe len Lистра Pablo len Silas. Ni' zoabi' bi'i bönni' réjlë'bi' Cristo, lëbi' Timoteo. Nachi' zxi'nnu ngul judío réjlë'nu Cristo, san cutu naquë' judío xuzbi'. ² Tunë' lna' lau queëbi' böchi'ru' nacu'ë Lистра len Iconio, ta'në' runbi' le nac dxi'a. ³ Gu'nnë' Pablo tséajlenbi' lë' bi'i ni, ati' gdél-lë'ë-bi' len bchuguë' lu xpëla'bi' ca tun bunách judío. Cni benë' cui la'në' queëbi' bönni' judío nacu'ë ni', le nözcnë' yúgu'të' cutu naquë' judío xuzbi'. ⁴ Cati' guladödë' gap nacua' yödz ni' Pablo len nup dzaggac lë', tu tu yödz na' guludödë' lu na'que' böchi'ru' nacu'ë ni' yugu' zxba na' glunë' gbaz nasölë'ë Cristo len bönni' gul tun chi'ë bunách queë', nacu'ë Jerusalén. Guludödë' zxba ni lu na'que' quië lunë' ca rna bë' zxba na'. ⁵ Cni guc, guladíp ládxi'gac ca nac le réjlë'ru' Cristo yúgu'të cö' bunách queë' Cristo, ati' gulayán tu tu dza.

Rulidzë' Pablo bönni' Macedonia lu yël bëhccál

⁶ Guladödë' luyú Frigia len luyú Galacia Pablo len bönni' dzagquë' lë', le buzagüë'ë xnözquë' Dios Bö' La'y, cui tsajtíxjö'quë' xtidzë'ë Xanru' luyú Asia. ⁷ Cati' guladxinë' luyú Misia, glë'nnë' tsjaquë' luyú Bitinia, san cutu bë'ë lequë' latj Dios Bö' La'y, Nu rsölë'ë queëru' Jesús. ⁸ Ni'r guladödë' gal-la' ga dë Misia, ati' yjaquë' yödz Troas. Neda' Lucas, ruzuja' quiu' lu guich lë ni, gzoa' Troas na', ati' yajsóalena'-në' Pablo. ⁹ Lu yödz ni' Dios bului'inë' Pablo tu le blé'inë' lu yël bëhcál. Buluí' lahuë' lë' bönni' Macedonia, zuinë' len ráta'yuë' lahuë' Pablo, rnë': "Gdöd ladtzu', lu xyutu' Macedonia, len guclen netu'." ¹⁰ Cati' blé'inë' lë ni Pablo, lë na' buluí' lahui lë', la' bë' ládxi'tëtu' tseajtu' luyú Macedonia, le gúquibe'itu' Dios chbulidzë' netu' tsjentu' lban qui didza' dxi'a laugac bunách luyú ni'.

Le glunë' Pablo len Silas lu yödz Filipos

¹¹ Ni'r grentu' lë'i barco, buza'tu' Troas. Tinz gdödtu' ga bdxintu' Samotracia, ati' gdöd yetú dza bdxintu' yödz Neápolis. ¹² Buza'tu' ni', ati' bdxintu' Filipos, yödz na' nacr blau ca yúgu'të yödz nababgac tsla'a ni' luyú Macedonia. Lu yödz ni' nucua'quë' bunách uládz quequë' bönni' Roma. Lu yödz niz gzoatu' nabáb dza. ¹³ Cati' bdxin tu dza la'y, brujtu' lu yödz, gyeajtu' ra' yegu ga na' tu'dúbcz, tu'lídz Dios bunách yödz na'. Ni' grö'tu' len gdíxjöi'tu' ngul nudubcnu ni' ca nac xtidzë'ë Xanru'. ¹⁴ Nútsa'nu ladjcnu ni' Lidia, ngul Tiatira. Nacnu ngul huëti' lari' xna záqui'tsqüi. Rej ládxi'nu Dios ngul ni, ati' buzë nagnu didza' bë'ë Pablo, ati' Xanru' gúclenë'-nu quië gzxí' lu na'nu didza' na' bë'ë Pablo. ¹⁵ Ni'r bdilnu nis lënu, ati' guladíl ca' nis bunách nacua' lidxnu. Gdöd ni' gúta'yunu lautu', gnanu:

—Chqui' ráquibe'ili' réjlë'a Xanru', gul-tsáz lidxa', len gul-zóa ni'.

Bennu bayúdx uga'ntu' ni'.

¹⁶ Yetú le guc tu dza tsal ni' zeajtu' ga na' rulidztu'-në' Dios, brujbi' dutsagbi' netu' bi'i ngul yu'u lëbi' bö' run ga rnë ya'abi'. Len yöl-la' rnë ya'a queëbi' runbi' ga ta'zi'tsquë' dumí bönni' xanbi'. ¹⁷ Bi'i ngul ni zajnaubi'-në' Pablo len netu', rui'bi' zidz didza', rnabi':

—Bönni' ni tunë' xchinë' Dios náctërë' blau. Ta'guíxjöi'në' lbi'ili' nac gac ulali'.

¹⁸ Cni benbi' zian dza. Cati' cutur bdzag ladxë'ë Pablo, bueycjë' len bulidzë' bö' na' yu'u lëbi', rnë':

—Ni'a queë' Xanru' Jesucristo, rna bé'ida' li'. Burúj icj ládxi'dau'bi' bi'i ngul ni.

La' ni'z burujtë bö' na'.

¹⁹ Cati' gualé'inë' xanbi' chburúj bö' na' run ga rnë ya'abi', len cutur nac löz la'zi'ë dumí ni'a queëbi', qui lë ni na' gulazönë' Pablo len Silas, ati' gulachë'ë lequë' lauquë' bönni' yúlahui', nudubquë' ga nac lu yë'y. ²⁰ Gulucu'ë lequë' lauquë' bönni' yúlahui' na', ta'në':

—Nacquë' judío bönni' ni len tunë' ga tun rusbõ bunách yödz ni. ²¹ Tu'sëdnë' le cural-la' si' lu na'ru' len cural-la' gunru', le nababru' Roma.

²² Ni'r guladá'baga' Pablo len Silas bunách zian ni', ati' gulaná bé'inë' nup gualéycj lari' nácuquë' Pablo len Silas bönni' yúlahui', ati' gulaguinë' lequë' gba'y. ²³ Gdöd gulaguintsquë' lequë', gulagu'ë lequë' lidx guía. Gulaná bé'inë' bönni' ruseyjë' lidx guía na' gun chi'itsquë' lequë'. ²⁴ Bönni' ni, cati' chgulaná bé'inë' lë' cni, glu'ë lequë' lu yu'u död lidx guía na', len glu'ë ní'acquë' yeru yag ta'zõn ní'acquë'.

²⁵ Gdu ladxi' yël tu'lidzë' Dios Pablo len Silas, len tul-lë' yöl-la' ba queë' Dios, ati' ta'yönnë' bönni' nadzunquë' lidx guia na'. ²⁶ Ni'r tu tsalz gtittsca luyú. Cni guc ga bdxintë gzxiz xlibi zö'ö lidx guia na', ati' la' gulayaljtë yúgu'të gap nu ryzaz, ati' guluhuédx ca' du guia nága'gac bönni' nadzunquë' ni'. ²⁷ Bubanë' bönni' na' ruseyjë' lidx guia. Cati' blé'inë' nayaljac gap nu ryzaz lidx guia na', gleycjë' guia tuchi' queë' quië gdödi cuinë', le ráquinë' chguluzxundjë' bönni' nadzunquë' lidx guia na'. ²⁸ Ni'r zidzj bulidzë' lë' Pablo, gnë':

—Cutu bi guni cuinu', le zoatu' ni yúgu'tëtu'.

²⁹ Ni'r gnabë' gui' bönni' na', ati' gda'atë' lu yu'u lidx guia na'. Gzx-iztsquë' lu yöl-la' radxi, ati' byechuë' xní'aque' Pablo len Silas. ³⁰ Cati' chnubijë' lequë' lidx guia na', gudxë' lequë':

—Lbi'ili', bönni', ¿bizxa ral-la' guna' quië ulá'?

³¹ Lequë' të' lë':

—Gyejlë'ë Xanru' Jesucristo ati' uláu' li', len lëzca' cni lulá bunách nacuá' lidxu'.

³² Glu'lenë' lë' didza' ca nac qui xtidzë'ë Xanru', dzaggac lë' yúgu'të bunách nacuá' lidxë'. ³³ La' na'z, ni' nac chdzö'l la' bchë'të' lequë', ati' yajtibë' lequë' ga dxiaquë' huë'. Gdöd ni', la' bdiltë' nis, ati' guladíl ca' nis yúgu'të bunách nacuá' lidxë'. ³⁴ Ni'r bchë'ë lequë' lidxë', len bë'ë le glahuë'. Rudzijnë' lë' len tu'dziji ca' yúgu'të bunách nacuá' lidxë' le ta'yejlë'ë Dios.

³⁵ Cati' za' rení' dza na', gulasölë'ë ni'a na'quë' bönni' yúlahui', ati' glë' bönni' na' ruseyjë' lidx guia, ta'në':

—Bsan-quë' bönni' na'.

³⁶ Ni'r gdíxjöi'në' Pablo didza' ni bönni' na' ruseyjë' lidx guia, gnë':

—Gulasölë'ë didza' bönni' yúlahui' usana' lbi'ili'. Na'a, gul-rúj, len gul-huöj dxí'adau' ga rzoali'.

³⁷ Ni'r brujë' Pablo len gudxë' yugu' ni'a na'quë' bönni' yúlahui' na', gnë':

—Chgulaguinë' netu' laugac bunách zal-la' cutu narúguini queëtu' ca rna bë' zxba, len gulagu'ë netu' lidx guia, ati' netu' ni nababtu' Roma. ¿Naru' tu'santsë' netu' bagachi'z? Cutu ca' gac. Lídgarë' lequë' dusanquë' netu'.

³⁸ Yhuöjquë' ni'a na'quë' bönni' yúlahui' na' yajtíxjöi'cnë' bönni' yúlahui' didza' ni, ati' lequë' gládxinë' cati' gulayönnë' nababquë' Roma Pablo len Silas. ³⁹ Cati' guladxinë' lidx guia ni', gláta'yuë' lauquë' Pablo len Silas cutu luspaguë'ë lequë' zxguia'. Ni'r gulabijë' lequë' lidx guia na' len gláta'yuë' lauquë' lurujë' yödz na'. ⁴⁰ Ni'r gularujë' lidx guia na' Pablo len Silas, ati' gulayazië' lidxnu Lidia. Cati' chgulalé'inë' bóchi'ru' nacu'ë ni', guluchizië' didza' icj nagquë' ati' la' guluzatë' ni'.

17

Tun rusbö bunách Tesalónica

¹ Guladödë' Pablo len Silas lu yödz Anfípolis len lu yödz Apolonia, ati' guladxinë' lu yödz Tesalónica, ga ni' zoa tu yu'u ga tu'dubë' tu'sëdë' queë' Dios bönni' judío. ² Buga'në' ni' Pablo gdu galj dza, len ca runczë', gyijë' ga zoa yu'u na' cati' nac dza la'y quequë' bönni' judío, ati' bë'lenë' lequë' didza'. ³ Busálj la'në' len bului'inë' lequë' rusëdi le nayúj lu guich la'y run

bayúdx saca' qui'ë Cristo, Nu na' tunë' löz bönni' judío duslé' lequë', ati' töd gatië' ubanë' lu yöl-la' gut. Ni'r gudxë' lequë' Pablo:

—Cni' guc queë' bönni' na' lë' Jesús, runa' lban queë' ga ni zoali'. Bönni' ni naquë' Cristo.

⁴ Ni'r gulayejlë'ë Cristo la'quë', ati' glunë' tsaxön Pablo len Silas. Lëzca' cni' gulayejlë'ë Cristo zian bönni' gza'a, bönni' ta'yj' lãdxi'quë' Dios. Lëzca' gulayejlë'nu Cristo ngul blau zian. ⁵ Ni'r lu yöl-la' ruzxe'i' quequë' Pablo bönni' judío cuta'yejlë', gulutubë' bönni' cunacquë' tsahui', bönni' ta'dazë' ca'. Cati' chgulutubë' bunách zian, glunë' ga glun rusbö gdu lu yödz na', ati' bayúdx gulayazië' lidxë' Jasón quië lubijë' Pablo len Silas laugac bunách na' tun rusbö. ⁶ Cati' cutu guludzölnë' Pablo len Silas, gulabijë' Jasón len yezica'rë' böchi'ru' nacu'ë ni', ati' gulachë'ë lequë' lauquë' bönni' yúlahui'. Glu'ë zidz' didza', ta'në':

—Chguladxinë' ca' ni bönni' na' nutsá'quë' bunách gdutë yödzlyú. ⁷ Jasón ni glu'ë lequë' lidxë'. Ta'dá'baguë'ë zxba queë' César, bönni' rna bé'inë' rë'u, yúgu'të bönni' ni, ta'në': “Zoë' yetüë' bönni' rna bë'ë, lë' Jesús.”

⁸ Cati' gulayönnë' lë ni, gulabö'ë baguí'i bönni' lu yödz len bönni' yúlahui' na'. ⁹ Ni'r, gdöd gulazi'ë dumí le bucá'ngarë' Jasón len yezica'rë' bönni' na' bönni' yúlahui', gulusanë' lequë'.

Le glunë' Pablo len Silas lu yödz Berea

¹⁰ Ni'r la' gulasöla'të' Pablo len Silas böchi'ru' ni', ni' nac chdzö'l, zjaquë' yödz Berea. Cati' guladxinë' ni', gulayazië' lu yu'u ga tu'dubë' tu'sëdë' queë' Dios bönni' judío nacu'ë ni'. ¹¹ Glacrë' tsahui' bönni' ni ca bönni' nacu'ë Tesalónica, le gulazí' lu na'quë' xtidzë'ë Xanru' gdu lãdxi'quë'. Yugu' dza gululabtsquë' dxi'a le nayúj lu guich la'y, quië láquibe'inë' chqui' nacz lë na' rnë' Pablo. ¹² Cni' guc, gulayejlë'ë Cristo zian bönni' judío. Lëzca' cni, gulayejlë'ë Cristo zian bönni' gza'a, yugu' ngul blau len yugu' bönni'. ¹³ Ni'r cati' gláquibe'inë' bönni' judío nacu'ë Tesalónica, lëzca' rguixjö'ë Pablo xtidzë'ë Dios lu yödz Berea, yjaquë' ni', len glunë' ca' ni' ga glun rusbö bunách zian. ¹⁴ Ni'r la' gulasöla'të' Pablo böchi'ru' ni', tsijë' ga nac ra' nis zxön, san guluga'nzë' Berea Silas len bi'i Timoteo. ¹⁵ Gulachë'ë Pablo bönni' Berea na' lu yödz Atenas. Ni'r la' yhuöjctë' lu yödz Berea, tu'ú'ë xtidzë'ë Pablo, lë' Silas len bi'i Timoteo tsjactë' ga ni' zoë' Pablo.

Le benë' Pablo lu yödz Atenas

¹⁶ Tsal ni' zoë' Pablo rbözë' Silas len bi'i Timoteo lu yödz Atenas, ruhui'ni ladxë'ë le rlé'inë' ta'yj' lãdxi'gac bdau' guiöj bdau' yag yúgu'të bunách yödz na'. ¹⁷ Qui lë ni na' bë'lenë' bönni' judío len bönni' ta'yj' lãdxi'quë' Dios didza' ga nac lu yu'u ga tu'dubë' tu'sëdë' queë' Dios. Yugu' dza bë'lenë' nup ta'dá lu yë'y didza' ca nac xtidzë'ë Cristo. ¹⁸ Gluí'lenë' Pablo didza' la'quë' bönni' da'quë' le tu'sëdnë' bönni' epicúreo len le tu'sëdnë' bönni' estoico. La'quë' gulanë':

—¿Bizxa rë'nitsanë' gnë' bönni' huë' didza' ni?

Yela'quë' gulanë':

—Ráqitu' naquë' nu run lban quegac dios zítu'.

Cni' gulanë' le runë' lban Pablo lauquë' qui didza' dxi'a queë' Jesús, len qui yöl-la' rubán. ¹⁹ Ni'r gulaguel-lë'ë në'ë Pablo, len gulachë'ë lë' lu gui'a ga tu'dubë' tu'ë didza', nazí' lei Areópago, ta'në':

—¿Naru' huaactsa yõnitu' didza' cub ni rguíxjö'u? ²⁰ Rusyõnnu' netu' le tun ga rubániu'. Na'a, ré'nitu' gnózitu' bizxa rna didza' ni ru'u.

²¹ Cutur bi ta'dzág ládxi'quë' lunë' bönni' Atenas na' len bönni' gza'a nacu'ë ni', san la'yõniznë' len lui'zë' didza' tu le cub.

²² Ni'r gzuinë' Pablo gatsj lahui'l lö'a Areópago na', gnë':

—Bönni' Atenas, yúgu'të le rlé'ida' nac bë' szxõni rej ládxi'gacli' dios queëli'. ²³ Cati' gdöda' lu yödz len buyúgaca' le rej ládxi'li', yajxaca'a ca' tu nich ga ni' nayúj le rna cni: “Tu Dios, Nutu Nu Nunbë' Lë'.” Dios na' rej ládxi'li'-në' zal-la' cutu núnbë'li'-në', Dios ni runa' lban queë' lauli'.

²⁴ Dios ni benë' yödzlyú len yúgu'të le nacuá' yödzlyú ni. Naquë' Xani yehua' yubá len Xani luyú ni, len cutu ca' zoë' gdau' nungac bunách.

²⁵ Cutu bi ryadzj queë' le gac lunödzej queë' bunách, le runödzejë' Lëczë' quegac yúgu'të bunách yöl-la' na'bán len yúgu'të le rquíniru'.

²⁶ Lë' benë' tuzë' bönni' ga za'c yúgu'të bunách gza'a quië la'cuá' gdu yödzlyú, len bulu'ë dza la'cuá' len gap ral-la' la'cuá'. ²⁷ Dios bucu'ë lequë' quië luguiljë' Lë', chqui' nácti'tëz la'dzölnë' Lë' zal-la' la'gán la'zõnzë'. Cni rac zal-la' cutu zoë' zi'tu' ga zoaru' tu turu'. ²⁸ Lëczë' runë' ga zoaru' nabanru', len bi gac gunru', len le nacru'. Nac ca na' gulanë' la'quë' bönni' nútsa'quë' ladjli', nup guluzúj yugu' le rul-l, gulanë': “Di'a dza queë' Dios nacru'.” ²⁹ Na'a, chqui' nacru' di'a dza queë' Dios, cutu ral-la' gnaru' naquë' Dios ca tu bdau' guiöj bdau' yag o le náquini oro, o plata, o guiöj, le nungac bunách ca nac tu le ta'guíndjz icjgac. ³⁰ Dios budödë' ca'z yugu' le glunë' lu yöl-la' curejni'i quequë' iz chguladöd, san na'a rna bé'inë' yúgu'të bunách gdu'të yödzlyú lubi'i ládxi'gac. ³¹ Dios chnulu'ë tu dza cati' cuequi xbeynë' yúgu'të bunách. Gdu tsahui' nac ca cuequi xbeynë' lequë' lu në'ë Jesús, bönni' na' buzoaczë' Lë', ati' laugac yúgu'të bunách benë' tsutsu gac cni le buspanë' Lë' lu yöl-la' gut.

³² Cati' gulayõnnë' didza' bë'ë Pablo ca guc, zoa nu bubán lu yöl-la' gut, gulutitjë' la'quë', ati' yela'quë' gulanë':

—Yõnigatu' yetú lé ni ru'u didza' qui.

³³ Ni'r burujë' Pablo gatsj lahui'l ga na' nacu'ë, zhuöjë'. ³⁴ Gulayejlë'ë Cristo la'quë', len glunë' tsaxxõn Pablo. Nutsë'ë ladjquë' Dionisio, bönni' areópago, ati' nútsa'nu ca' ladjquë' ngul na' lënu Dámaris. Gulayejlë'ë ca' Cristo yela'quë' na'.

18

Le benë' Pablo lu yödz Corinto

¹ Gdöd guc lé ni, buzë'ë Pablo yödz Atenas na', ati' gyijë' yödz Corinto.

² Ni' yajxaquë'ë Aquilo, bönni' judío. Guljë' bönni' ni luyú Ponto, len zi'a bdxíngazë' Corinto na'. Buzë'ë luyú Italia len ngul queë', lënu Priscila, le gna bë'ë Claudio, bönni' uná bë', lurujë' yödz Roma bönni' judío. Gyijë' Pablo ga nacu'ë Aquilo len Priscila na' ³ le nac tuz dxin tunë' Aquilo len Pablo. Bugá'nlenë' lequë', ati' tsaxxõn glunë' dxin, tunë' yu'u lári'dau'.

⁴ Cati' nacgac dza la'y quequë' bönni' judío, ryazië' Pablo lu yu'u ga tu'dubë' tu'sédë' queë' Dios, ga ni' bë'lenë' lequë' didza'. Gu'nnë' ului'inë' bönni' judío len bönni' gza'a nacu'ë ni', nac gdu'të li le rguíxjö'ë ca nac queë' Jesucristo.

⁵ Cati' guladxinë' ni' Silas len bi'i Timoteo, nuza'quë' luyú Macedonia, nugu'ítsquinë' Pablo, runë' lban qui xtidzë'ë Dios len runë' Ina' lau lauquë' bönni' judío, rnë':

—Jesús naquë' Cristo, Nu na' tunë' löz bönni' judío duslé' lequë'.

⁶ Cati' guladá'baguë'ë xtídzë'ë bönni' judío nacu'ë ni', len gulanë' zì'ë qui, ni'r gdxibë' lari' nacuë' Pablo quië ului'inë' lequë' cutur nabaguë'ë lë' ni'a quequë', ati' gudxë' lequë':

—La' cuinzli' nabága'li' zxguia' qui yöl-la' gut queëli', clëg neda' nabaga'a lei. Na'a, huayija' ga nacua' bunách gza'a.

⁷ Ni'r burujë' ni' Pablo, gyijë' lidxë' Justo, bönni' rej ladxë'ë Dios, ati' zoa lidxë' gal-la' ra' yu'u ga tu'dubë' tu'sëdë' queë' Dios bönni' judío. ⁸ Gyejlë'ë Xanru' Jesús Crispo, bönni' blau qui yu'u ga na' tu'dubë' tu'sëdë' queë' Dios, dzaggac lë' yúgu'të bunách nacua' lidxë'. Cati' gulayönnë' xtídzë'ë Dios, gulayejlë'ë Cristo zian bönni' Corinto, ati' guladilë' nis. ⁹ Ni'r Lëczë' Xanru' gudxë' Pablo lu yël bëhcál, gnë':

—Cutu gádxinu', len cutu su' dxiz, quíxjö'u xtídzä'a, ¹⁰ le zóalencza' li' neda', ati' nutu nu ulapa' në'i li' quië gua' dö' quiu', le náquigac quia' bunách zian lu yöd z ni.

¹¹ Gdu ca tu iz yu gatsj buga'në' ni' Pablo, ati' busëdnë' lequë' xtídzë'ë Dios.

¹² Cati' bdxin dza rna bë'ë Galión luyú Acaya, glaquë' tuz bönni' judío cuta'yejlë', ati' guladá'baguë'ë Pablo, len gulachë'ë lë' ga rö'ë rbequi xbeynë' Galión na'. ¹³ Glë' Galión na':

—Bönni' ni rgu'u yöl-lë'ë bunách quië lunë' ba la'n Dios, ca rdá'baga' zxba queëtu'.

¹⁴ Cati' chzoa gu'ë didza' Pablo, Galión na' gudxë' yugu' bönni' judío, rnë':

—Lbi'ili', bönni' judío, la'naru' guc le rguitsj zxba queë' César, o tu le cunác, gua' glena' uzë naga' xtídzä'li' ca ral-la' guna', ¹⁵ san chqui' nac didza' bizxj qui didza'z, o qui lagac bunách, len ca nac zxba queëzli', gul-cán tsahui' lbi'izli', le cutu rë'nda' neda' gaca' nu cuequi xbey yugu' le cni.

¹⁶ Ni'r bulaguë'ë lequë' Galión lu yu'u yúlahui'. ¹⁷ Ni'r gulaguel-lë'ë Sóstenes, bönni' blau qui yu'u ga tu'dubë' tu'sëdë' queë' Dios bönni' judío, yúgu'të bönni' uládz na', ati' gulaguinë' lë' lö'a yúlahui', san cutu bë' ladxë'ë Galión lë na' rac.

¹⁸ Zian dza buga'në' lu yöd na' Pablo, ati' gdöd buzeynë' böchi'ru' nacu'ë ni' didza', gyijë' yöd Cencrea, ga ni' benë' yutuz icjë', le dë tu le nazi' lu në'ë lahuë' Dios gunë'. Ni'r grenë' tu lë'i barco, gyijë' luyú Siria, dzagquë' lë' Priscila len Aquilo. ¹⁹ Cati' guladxinë' yöd Éfeso, ni' bulá'alenë' lequë' Pablo. Gyazië' lu yu'u ga tu'dubë' tu'sëdë' queë' Dios bönni' judío, ati' bë'lenë' nup nacua' ni' didza'. ²⁰ Gláta'yüë' lahuë' Pablo bönni' ni' ugá'nlenë' lequë' yelati' xtsey, san lë' cutu gu'nnë'. ²¹ Buzeynë' lequë' didza', gnë':

—Run bayúdx soa' gapa' lni zì'a gac Jerusalén, ati' leyúbl huöda' ga ni zoali', chqui' huë'nnë' Dios.

Ni'r grenë' lë'i barco Pablo, buzë'ë Éfeso na'.

Rudxinë' Pablo yöd z Antioquía, len rzu lahuë' rjenë' lban le bunn lzu

²² Gdöd bdxinë' Pablo yöd z Cesarea, grenë' gyijë' Jerusalén, ga ni' yajyüë' bunách queë' Cristo, ati' ni'r buzë'ë ni', gyijë' Antioquía. ²³ Gdöd zoë' ni' nabáb dza, brujë' ni', zijë' tu tu yöd z luyú Galacia len Frigia. Benë' tsutsu böchi'ru' nacu'ë ni' ca nac le ta'yejlë'ë Cristo.

Runë' lban Apolos lu yödZ Éfeso

²⁴ Tu dza ni' bdxinë' Éfeso Apolos, bönni' judío. Guljè' bönni' ni lu yödZ Alejandría, len nabé'itsquinè' ru'è didza', len nazèdtsquè' le nayúj lu guich la'y. ²⁵ Chnazèdè' bönni' ni ca nac le réjlè'ru' Xanru'. Gdu ladxè'è bè'è didza', len ca nacz busèdnè' bunách ca nac queè' Jesús, zal-la' nunbè'è tuz le ruquíl bunách nis ca benè' Juan. ²⁶ Gzu lahuè' Apolos ru'è didza' gdu ladxè'è ga nac lu yu'u ga tu'dubè' tu'sèdè' queè' Dios bönni' judío. Cati' gulayönnè' didza' ru'è Apolos na' Priscila len Aquilo, gulachè'è lè' quizi, ati' guluzéjni'nè' lè' dxi'ar ca nac didza' queè' Dios. ²⁷ Cati' gu'nnè' Apolos tódè' luyú Acaya, gulutipè' ladxè'è bóchi'ru' nacu'è Éfeso, ati' guluzujè' lu guich le tsju'è lu na'què' bönni' ta'yejlè'è Cristo luyú Acaya na', quiè lunè' ba la'n Apolos. Cati' bdxinë' Apolos luyú ni', guluzi'tsca xbey didza' ru'è Apolos na' nup ni' chta'yejlè' Cristo, le ruzá' ladxè'è quequè' Dios. ²⁸ Cni' guc, le buxijè' yugu' bönni' judío ni' Apolos laugac yúgu'tè' bunách, le bugunè' dxin le nayúj lu guich la'y, bulu'è naquè' Cristo bönni' na' lè' Jesús.

19*Le benè' Pablo lu yödZ Éfeso*

¹ Tsal ni' zoè' Apolos lu yödZ Corinto, gdödè' Pablo gap nacuá' yödZ yelati' ra'l, ati' bdxinë' Éfeso. Ni' yajxaquè'è la'què' bönni' ta'yejlè'è Cristo.

² Gnabnè' lequè' Pablo, rnè':

—¿Naru' dusóalenè' lbi'ili' Dios Bò' La'y cati' ni' zi'a gyéjlè'li' Cristo?
Glé' lè':

—Cutu nayónitu' chqui' zoè' Dios Bò' La'y.

³ Ni'r gnabnè' lequè' Pablo, rnè':

—¿Nacx guc le bdil-li' nis?

Ta'nè':

—Ca buquilé' bunách nis Juan.

⁴ Pablo gnè':

—Buquilé' bunách nis Juan, nup ni' gulubí'i ládxi'gac, ati' Juancz gudxè' lequè' ral-la' la'yejlè'è Nu na' zi'a za'tél ca lè', ati' Nu ni nac Jesús, lè' Cristo.

⁵ Cati' gulayönnè' didza' ni ru'è Pablo bönni' na', guladilè' nis le chta'yejlè'è Xanru' Jesús. ⁶ Cati' bxoá nè'è lequè' Pablo, rulidzè' Dios, dusóalenè' lequè' Dios Bò' La'y, ati' glu'è didza' yubl, len glu'è didza' uláz queè' Dios. ⁷ Glaquè' bönni' ni gdu chinnuè'.

⁸ Gdu ca tsonn beo' zoè' ni' Pablo, ati' gyaziè' lu yu'u ga tu'dubè' tu'sèdè' queè' Dios bönni' judío, len lu yöl-la' rugu ladxí' benè' lban lauquè'. Bè'lenè' lequè' didza', gu'nnè' ului'inè' lequè' nacz le rguíxjö'è ca rna bè'è Dios. ⁹ Ni'r bzid icj ládxi'dau'què' la'què' len cutu gulayejlè'è Cristo, ati' gulanè' zi'è qui didza' queè' Xanru' ga nacuá' bunách zian na'. Ni'r bulá'alenè' lequè' Pablo len bubijè' quizi nup ta'yejlè' Cristo. Yugu' dza bè'lenè' bunách ni ta'yejlè' Cristo didza' ga na' tu'dubè' lu yu'u ga rusèdnè' bunách Tiranno. ¹⁰ Cni' bénteczè' Pablo gdu ca chop iz, ati' cni' guc, gulayöni didza' ca nac queè' Xanru' Jesús yúgu'tè' bunách gap nacuá' yödZ luyú Asia, bunách judío len bunách gza'a. ¹¹ Dios benè' yugu' yöl-la' huac xzön lu nè'è Pablo. ¹² Cni' guc, gulazi'è yugu' lári'dau' béguè'è icjè' Pablo len yugu' lari' tsla'a bugal-lè' lè'è la'què' bönni', ati' yjua'què' leygac

gap nacua' nup te'i, ati' guluhuöaquè' ca nac guidzhuè' qui queèquè', len gularúj bö' xöhui' yu'ugac bunách na'.

¹³ Ni'r glè'nnè' lugunè' dxin lè' Xanru' Jesús la'què' bönni' judío udá dzag tu'bijè' bö' xöhui', quiè lubijè' bö' xöhui' yu'ugac bunách, ta'né':

—Len lè' Jesús, Nu na' runè' lban qui Pablo, rna bé'itu' lbi'ili' urujli'.

¹⁴ Cni glunè' gadx bönni' xzi'nè' Esceva, bönni' judío, bönni' blau lad-jquè' bxuz uná bè'. ¹⁵ Bubi'i didza' bö' xöhui' na', gna:

—Núnbè'a-nè' Jesús, len nözda' nu nac Pablo, san lbi'ili', ¿núzxtatè lbi'ili'?

¹⁶ Ni'r gxíti'è bönni' na' yu'u lè' bö' xöhui', yjenè' lequè' zi' len buxicjè' yúgu'tè', le gzxáqui'rnè' ca lequè'. Cni guc, xguídgaczè' len huè'gactèzè' guluzxundjè' lu yu'u ni' gadxè' bönni' na'. ¹⁷ Ca guc lè ni gzè didza' ati' gulayöni yúgu'tè nup nacua' Éfeso, bunách judío len bunách gza'a, ati' yúgu'tè' gládxinè' Dios. Qui lè ni na' glunè' zxön lè' Xanru' Jesús.

¹⁸ Lèzca' guládxinè' zian bönni' ta'yejlè'è Cristo len gulaxóalèpè' dul-la' nabága'què' len gulaguíxjö'è le chglunè'. ¹⁹ Lèzca' cni glunè' zian bönni', zi'al glunè' yöl-la' udzá'. Djua'què' yugu' guich udzá' quequè', ati' guluzégui'è leygac laugac yúgu'tè bunách. Gululabè' tsca záca'gac guich na', guc gdu chi un mil dumí plata. ²⁰ Cni guc, gzètsca didza' len bdél-li'tsca bunách xtídzè'è Xanru'. Gdu ládxi'què' gulayejlè'è Cristo.

²¹ Gdöd glac lè ni, benè' queè' Pablo tsijè' Jerusalén, san zi'al ral-la' tödè' yugu' yödz luyú Macedonia len Acaya, ati' gnè':

—Töd tsija' Jerusalén, run bayúdx tsija' ca' Roma.

²² Ni'r bsölè'è-bi' luyú Macedonia chopbi' bi'i bönni' táclenbi' lè', lècbi' Timoteo len Erasto, san buga'nè' lè' nabáb dza luyú Asia na'.

Tun rusbö bunách lu yödž Éfeso

²³ Dza ni' glun rusbö bunách Éfeso, ati' guladá'baguè'è xtídzè'è Xanru'. ²⁴ Benè' ga glunè' rusbö na' Demetrio, bönni' bédx guía plata. Runczè' yugu' lidx bdau' guiöj bdau' yag náquicni plata qui dios quequè', lènu Diana. Szxöni gulazi'è dumí bönni' tunè' dxin ni. ²⁵ Butubè' yezíca'rè' bönni' tunè' la' dxin niz Demetrio, ati' gudxè' lequè':

—Böcha'a, nöziczi' ca nac dxin runru', runn dumí queèru'. ²⁶ Rlé'ili' len ryönili' ca runè' Pablo na'. Clègz Éfeso ni, san gdu luyú Asia chbdél-li'nè' bunách zian, ati' chbutsé'è ca tunè', rè' lequè': “Cutu nacgac dios le nungac bunách.” ²⁷ Clègz zoa banádx ugá'n ca'z dxin ni runru', san lèzca' zoa banádx ugá'n ca'z gdau' qui dios zxön lènu Diana. Cni gac, ugá'n ca'z yöl-la' zxön queènu, dios ni ta'yíj ládxi'gac-nu bunách gdu'tè luyú Asia lenca' gdu'tè yödžlyú.

²⁸ Cati' gulayönnè' didza' ni bönni' na', gulaleyne', ati' glu'è zidz didza', ta'né':

—Náctèrnu zxön Diana, dios queèru' rè'u, bunách Éfeso.

²⁹ Cni guc, glun rusbö bunách gdu'tè lu yödž na', ati' tuz glaquè', len jarélu'què' yjaquè' lö'a yúlahui'. Gla'yjè' ni' Gayo len Aristarco, bönni' nababquè' Macedonia len dzagquè' Pablo. ³⁰ Cati' gu'nnè' Pablo tsaziè' ga nacua' bunách zian na', cutu ca' glu'è lè' latj bönni' ta'yejlè'è Cristo. ³¹ Lèzca' cni glunè' la'què' bönni' yúlahui' qui luyú Asia, bönni' ta'le'inè' Pablo dxi'a. Gulasölè'è queè' nup gláta'yu lahuè' cu tsijè' lö'a yúlahui' na'. ³² Ga ni' tunè' rusbö len ta'bödxyé'è, tu le ta'nè' la'què', len yetú le ta'nè' yela'què', le chró'gaczè' bröli bönni' zian na' tunè' rusbö, len yelati'z cuguluhuöatè' cutu nözcnè' bizx quiè na' nudubquè' ni'. ³³ Ni'r

gulabijè' Alejandro ladj bunách zian na' bönni' judío, ati' guludxiguè'è lè' laquè'. Bulu'è len nè'è Alejandro na', quiè la'bö'è dxiz, le gu'nnè' gu'è didza' gaclen yugu' bönni' judío na' laugac yúgu'tè bunách na'. ³⁴ Cati' gláquibe'inè' naquè' judío, glu'è tsaxón zidzj didza' yúgu'tè' gdu ca chop hora, ta'nè':

—Náctèrnu zxön Diana, dios queèru' rè'u bunách Éfeso.

³⁵ Ni'r benè' bönni' uzúj qui yúlahui' ga la'bö' dxiz bunách zian na', gnè':

—Bönni' Éfeso, nözigac yúgu'tè bunách zoa ni gdau' queènu Diana, dios zxön. Rè'u ni, bunách Éfeso, run chi'iru' gdau' na' lenca' bdau' na' böxj ga zoaru', bruj luzxbá. ³⁶ Nutu nu gac tá'baga' lè ni. Qui lè ni na' run bayúdx soali' dxiz, len cutu bi gúntèzli'. ³⁷ Naché'gacli'-nè' ni bönni' ni, len cutu ta'banè' le dzö' gdau', len cutu ta'nè' xöhuè'è queènu dios queèli'. ³⁸ Qui lè ni na', chqui' zoa didza' bizxj quequè' Demetrio len bönni' bédx guia plata nacuá'lenè' lè', len nútí'tèz bönni', dè latj ga nu uzè nag lequè', ati' zoa nu cuequi xbey lequè'. Ni' huac luquí lza'què' tuè' yetúè'. ³⁹ Na'a, chqui' dè yetú le gnabli', huac uca'nru' tsahui' lei cati' ludúb bönni' yúlahui' ca na' rna bè' yúlahui'. ⁴⁰ Zoa banádx nu uquí rè'u ni'a qui rusbó ni guc na'a, gna rdá'baga'ru' yúlahui'. Cutu bi gac quíxjö'ru' bizx quiè guc rusbó ni.

⁴¹ Cati' budx bè'è didza' ni, busölè'è lidxgac bunách zian na' nudubgac ni'.

20

Zijè' Pablo luyú Macedonia len luyú Grecia

¹ Cati' grö' dxi rusbó na' guc lu yödZ Éfeso, bulidzè' Pablo yugu' bönni' ta'yejlè'è Cristo, ati' bchiziè' icj nagquè' didza'. Gdöd ni' bunidè' lequè' len la' bulá'alentè' lequè'. Brujè' ni' ati' gyijè' luyú Macedonia. ² Gdödè' yugu' yödZ luyú ni', ruzèjni'tsquiné' bóchi'ru' nacu'è ni', ati' gdöd ni' bdxinè' luyú Grecia. ³ Ni' gzoè' Pablo gdu ca tsonn beo'. Cati' chzoa cuenè' tu lè'i barco tsijè' luyú Siria, gúquibe'inè' ta'bö' nisiè' lè' bönni' judío quiè la'zönè' lè'. Qui lè ni na' bguel-lè'è nöZ zhuöjè' luyú Macedonia, ati' bdxinè' yödZ Filipos. ⁴ Zjáclenè' lè' tsaxón Sópater, zxi'nè' Pirro, bönni' Berea, len Aristarco len Segundo, yugu' bönni' Tesalónica, len Gayo, bönni' Derbe, lenca' bi'i Timoteo len Tíquico len Trófimo, yugu' bönni' Asia. ⁵ Ni'r yajnörquè' lahuè' Pablo bönni' ni, yjaquè' yödZ Troas, ga ni' gulabözè' lè'. ⁶ Lu yödZ Filipos na', neda', Lucas, yajtsaga'-nè' Pablo. Cati' chgdöd lni cati' tahuè' bönni' judío yöt xtil cunazí' xnè'i, gyaztu' tu lè'i barco len buza'tu' Filipos na'. Gdöd gayu' dza budzagtu' bönni' ni' yajnörquè' lahuè' Pablo, yjaquè' Troas, ati' ni' buga'ntu' gadx dza.

Le benè' Pablo lu yödZ Troas

⁷ Dza domingo guludubè' bönni' ta'yejlè'è Cristo quiè lahuè' yöt xtil le rusá' ládxi'ru' ca gutiè' Jesucristo. Ni' busèdnè' lequè' Pablo, len le ral-la' uzè'è ni' cati' za' rení' dza na', xtsey bè'è didza', ga bdxintè' gdöd ladxi' yèl. ⁸ Ga ni' nudubquè' nac lu yu'u xtsa', ati' nacuá' ni' zian le ta'gú'u yení'. ⁹ Zoabi' ni' bi'i Eutico, rö'bi' ga ra'a leni' qui yu'u na', ati' nadódr yèl queèbi' le rtunn lban runè' Pablo. Ga ni' rö'bi' rasbi' bi'i na' nac ga bunn cuia yu'u, ati' raszbi' ca' gbíxtèbi', böxjbi' ga bdxintèbi' zxan yu'u. Náttebi' gululisè'-bi'. ¹⁰ Bötjè' Pablo zxan yu'u na', ati' yajxóé' lèbi', len bunidè'-bi'. Ni'r gudxè' nup nacuá' ni':

—Cutu gadxi gdzöbilibi'. Nabanbi'.

¹¹ Cati' chbubenë' xtsa' Pablo, gdel-lë'ë yöt xtil, gdahuë'. Ni'r bë'lenë' lequë' didza' Pablo ga bdxintë zil bal. Gdöd ni' burujë' ni'. ¹² Bi'i bönni' ra'bán na' gbixbi', nabanbi' guluchë'ë-bi' len szxöni guluzi' zxonë'.

Ca guc bdxintu' Mileto

¹³ Gnörtu' yajchentu' lë'i barco, ati' gdödtu' ga bdxintu' yödz Asón quië tsajtsagtu'-në' ni' Pablo, gac ca na' chben xtídzatu', le gu'nnë' Pablo tsijë' ni' së'iz ni'ë. ¹⁴ Cati' chbudzagtu'-në' lu yödz Asón na', grénlenë' netu' lë'i barco, ati' gyeajtu' Mitilene. ¹⁵ Buzá' ni' barco, ati' dza buróp bdxintu' töd li ga zoa luyú bidx nazi' lei Quío, ati' yetú dza ca' gdödtu' töd li ga dë Samos len bdxintu' yödz Trogilio ga ni' gzoatu' tu chi'i. Yetú dza ca' bdxintu' yödz Mileto. ¹⁶ Cni bentu' le chbenë' queë' Pablo tödzë' Éfeso, cui tseynë' luyú Asia, le run bayúdx soë' Jerusalén cati' nac dza Pentecostés chqui' sáqui'në'.

Didza' bë'ë Pablo lu yödz Mileto

¹⁷ Cati' ni' zoë' Pablo lu yödz Mileto, bsölë'ë nu yajlíd bönni' gul tun chi'ë bunách queë' Cristo nacu'ë Éfeso. ¹⁸ Cati' guladxinë' ga zoë' Pablo, lë' gudxë' lequë':

—Lbi'ili' chnöziczli' ca béntecza' ga zoali' ga gdel-la' bdxina' luyú Asia. ¹⁹ Yugu' dza bena' xchinë' Xanru' lu yöl-la' nöxj ladxí', ga bdxintë grödxá' ni'a queëli', ati' zian le guc quia' le gzxí' bë' neda' ni'a qui le cunác glunë' quia' bunách judío cuta'yejlë'. ²⁰ Béntecza' lban ga zoali' qui yúgu'të le ruzi'li' xbey, len busëdda' lbi'ili' yalj lulu ga nudubli' len gap nac lu yu'u lidxli'. ²¹ Bena' lna' lau laugac bunách judío len laugac bunách gza'a quië lubi'i ládxi'gac, luhuóac queë' Dios, len la'yejlë' Xanru' Jesucristo. ²² Na'a, chnunë' quia' Dios Bö' La'y tsija' Jerusalén, len cutu nözda' bizxa gac quia' ni'. ²³ Yúgu'të yödz gar da', rguixjoi'në' neda' Dios Bö' La'y, rë' neda' la'gu'ë neda' lidx guia len lusaca' zi'ë neda' bönni' judío cuta'yejlë'. ²⁴ Cutu bi runi neda' qui lë na' gac, zal-la' gatia' o cugatia', san ruí' ládxi'zga' udx guna' le chbdel-la'a runa', quië guna' dxin na' budödë' lu na'a Xanru' Jesús, le nac guna' lban qui didza' dxi'a ca nac le ruzá' ladxë'ë queëru' Dios. Cni guna' len yöl-la' rudziji.

²⁵ 'Na'a, yúgu'tëli' na' chbena' lban lauli' ca rna bë'ë Dios, nözda' cutur glé'ili' neda'. ²⁶ Qui lë ni na', le nacz répa' lbi'ili' na'a dza. Cutu nabaga'a neda' queëli' nituli' lbi'ili'. ²⁷ Cutu bi bucáchi'da' lbi'ili', san gdíxjoi'da' lbi'ili' yúgu'të le rnë' Dios. ²⁸ Qui lë ni na', gul-gún chi'i cuinli', len gul-gún chi'i yúgu'të bunách queë' Cristo, le nuzóë' libi'li' Dios Bö' La'y quië uyuli' lequë', len gun chi'ili' bunách queë' Xanru', Nu na', uláz quequë' gutië', bulaljé' xchönë' le böá'uinë' lequë'. ²⁹ Chnözda', töd uzá'a ga zoali', la'yáz ga zoali' nup lë'ni lusnít bunách queë' Cristo, lunë' ca tunba' bö'cu' zuga' snia', tu'snitba' yugu' bö'cu' zxila'. ³⁰ La'rujë' bönni' nüt'sa'quë' ladjli', ati' lu'ë didza' cunác quië lubijë' quégaczë' nup ta'yejlë' Cristo nüt'sa'gac ladjli'. ³¹ Qui lë ni na', gul-zóa ban ladxí' len gul-tsajnéy ca bena' neda' gdu ca tsonn iz, rël len té dza buchizia' icj nagli' tu tuli' ga bdxintë grödxá' queëli'.

³² 'Na'a, böchi' lza'adau', rgu'a lbi'ili' lu në'ë Dios. Rnaba' lahuë' uzá' ladxë'ë queëli', gunë' ca rna xtídzë'ë. Dios gunë' lbi'ili' tsutsu len gunë' ga gdél-li'li' gunli' tsaxxón nup nubijë' quizi queë'. ³³ Gatga gzë ladxa'a le naqui quequë' böchi' lza'a. Cutu gzë ladxa'a dumí, o lari' quequë'. ³⁴ Nöziczli' dxi'a, na' cuincza' bena' dxin quië gac ga'ua' le byadzj quia'

len quegac nup gulacua'len neda'. ³⁵ Ca nac yúgu'tè le bena', bului'ida' lbi'ili' cni ral-la' gunru' dxin quiè gac gáclenru' nup bi ta'yadzji. Ral-la' tsajneyru' didza' bè'è Xanru' Jesús, gnè': "Uzì'r xbey nu bi runòdzj ca nu bi rzi'."

³⁶ Cati' budx bè'è didza' ni Pablo, buzechu zxibè', ati' benè' tsaxxón yúgu'tè', gululidzè' Dios. ³⁷ Ni'r gulabòdxè' yúgu'tè', ati' gulunidè' yenè' Pablo, len glahuè' lè' bzxidu. ³⁸ Cni glunè' le guluhui'nnè' ni'a qui didza' na' bè'è Pablo, gnè': "Cutur glé'ili' neda'." Tsaxxón yjáclenè' lè', guladxinè' ga grenè' lè' lè'i barco.

21

Zijè' Pablo Jerusalén

¹ Gdöd bulá'alentu' lequè', gyu'utè nöz barco na', ati' tinz gyeajtu' ga zoa luyú bidx nazi' lei Cos. Dza buróp na', gdödtu' yetú latj nazi' lei Rodas, ati' buza'tu' ni' len bdxintu' yòdz Pátara. ² Ni' yajxáca'tu' barco yubl zeaj luyú Fenicia. Grentu' lè'i barco na', ati' gyu'utè nöz. ³ Gdödtu' ga nalá' Chipre, dè tsla'a yögl, ati' gyeajtu' luyú Siria. Ni' gyaz barco na' lu yòdz Tiro, le ral-la' tsajcá'n ni' yua' dzò' lè'i barco na'. ⁴ Lu yòdz Tiro na' yajxáca'tu' bönni' ni' ta'yejlè'è Cristo, ati' ni' bugá'nlentu' lequè' gdu gadx dza. Le chbului'inè' lequè' Dios Bò' La'y le ral-la' gac queè' Pablo, glè' lè' cutu tsijè' Jerusalén. ⁵ Cati' chbza'a dza na', burujtu' ni', ati' tsaxxón gulazá'lenè' netu' yúgu'tè' len yugu' ngul quequè' len yugu' bi'i quequè', ga bdxíntètu' ni'l ra' yòdz na'. Ra' nis xzön ni' buzechu zxibtu' len bulidztu'-nè' Dios. ⁶ Budx bunida' lza'tu' tutu' yetutu', bubentu' lè'i barco, ati' lequè' yhuòjquè' lidxquè'.

⁷ Buza'tè barco na' lu yòdz Tiro, ati' ga yajséy bdxin lu yòdz Tolemaida. Ni' burujtu' lè'i barco na'. Bugaptu' Dios böchi'ru' nacu'è ni', ati' bugá'nlentu' lequè' tu dza. ⁸ Cati' za' rení' yetú dza, burujè' ni' Pablo, ati' dzagtu'-nè' netu' gyeajtu' yòdz Cesarea. Ni' gyaztu' lu yu'u lidxè' Felipe, ati' bugá'nlentu' lè'. Runè' lban qui didza' dxi'a Felipe na', len bitsè'è gadxè' bönni' ni' gulucu'è dza ni'tè quiè láclenè' bunách queè' Cristo. ⁹ Nacua'bi' tap bi'i ngul ra'bán queè' Felipe na', tui'bi' didza' uláz queè' Dios. ¹⁰ Gdöd gdzeytu' ni' chop tsonn dza, ni'r bdxinè' Agabo, bönni' ru'è didza' uláz queè' Dios, narujè' luyú Judea. ¹¹ Bönni' ni duyúè' netu', ati' gdel-lè'è pan guid queè' Pablo. Béguè'è ni'a na' cuinè', gnè':

—Cni rnè' Dios Bò' La'y: "Cni lunè' bönni' judío nacu'è Jerusalén. Lúguè'è bönni' ni naqui queè' pan guid ni, ati' ludòdè' lè' lu na'gac bunách gza'a."

¹² Cati' byönitu' didza' ni, gúta'yutu' lahuè' Pablo, netu' len nup nacuá' ni', cui tsijè' Jerusalén. ¹³ Bubi'è didza' Pablo, gnè':

—¿Bizxa ni runlí', rbödcli' len rushuí'nili' neda'? Neda' chzoacza' sina', clègz lúguè'è neda', san gatia' ca' Jerusalén ni'a queè' Xanru' Jesús.

¹⁴ Le cutu gzxáqui'tu'-nè' didza', cutur bi gudxtu'-nè', ati' gnatu':

—Gac ca dzag ladxè'è Xanru'.

¹⁵ Cati' chguladòd dza na', bupa'tu' queètu', ati' gyeajtu' Jerusalén. ¹⁶ Gulazá'lenè' netu' la'què' bönni' ta'yejlè'è Cristo, nacu'è Cesarea, ati' dzaguè' lequè' Mnasón, bönni' Chipre. Rejlè'è Cristo dza ni'tè, ati' ral-la' tsajga'ntu' lidxè' bönni' ni.

Pablo rajyúè' Jacobo

¹⁷ Cati' bdxintu' Jerusalén, len yöl-la' rudziji quequë' glunë' netu' ba la'n böchi'ru' ni' ta'yejlë'ë Cristo. ¹⁸ Dza buróp na' gyázlenë' netu' Pablo lu yu'u, yajyutu'-në' Jacobo, ati' nudubquë' ni' yúgu'të bönni' gul tun chi'ë bunách queë' Cristo nacu'ë Jerusalén. ¹⁹ Cati' chbugapë' Dios lequë' Pablo, bului'inë' lequë' yúgu'të le benë' Dios lu në'ë lë' ga nacuá' bunách gza'a. ²⁰ Cati' gulayönnë' lë ni, gulagu'ë Dios yöl-la' ba. Ni'r glë' Pablo:

—Rlé'icznu', böchi'tu', cáti'ga zian gayu'ë bönni' judío ta'yejlë'ë Cristo, ati' tuntsquë' ba la'n zxba queë' Moisés yúgu'të'. ²¹ Chgulayönnë' yugu' le tui' quiu' didza' bunách, ta'ná rgu'u yöl-lu'u yúgu'të bönni' judío nútsa'quë' ladj bunách gza'a, quië luca'në' le gna bë'ë Moisés, len rna bé'inu' lequë' cu la'chuguë' lu xpéla'cbi' bi'i bönni'dau' quequë', len cu lunë' ba la'n yugu' le nalëbiru' runru' rë'u, bunách judío. ²² ¿Nacx gunru' na'a? Hualarúj bunách zian cati' la'yöni chbdxinu' ni. ²³ Na'a, ben lë ni rëtu' li'. Nacuá'lenë' netu' ni tapë' bönni', chnazí' lu na'quë' lahuë' Dios tu le lunë'. ²⁴ Bchë'ë quiu' yugu' bönni' ni, len ben tsazxön lequë' gun dxi'a cuinli' ca nac qui gdau', len gdixzj li' le ral-la' la'guixzjë' quië lun yutuz icjquë'. Ni'r la'nöznë' yúgu'të bönni' judío cutu nacz lë na' ta'në' quiu', san lëzca' li' runu' le nac dxi'a len runu' ca rna bë' zxba queë' Moisés. ²⁵ Ca nac quegac bunách gza'a, nup ni' chta'yejlë' Cristo, chben xtidza'tu' len buzujtu' lu guich ca ral-la' lunë'. Cutu run bayúdx lun chi'ë yugu' lë ni tunë' bönni' judío, san tuz:

Cu lahuë' le ta'gú'u bunách laugac bdau' guiöj bdau' yag,

Len cu lahuë' rön,

Len cu lahuë' xpéla'cba' böa' guixi' cunarujcba' rön,

Len cu lunë' le cunác.

Ta'zönë' Pablo lö'a gdau'

²⁶ Ni'r bchë'ë queë' Pablo tapë' bönni' na', ati' dza buróp ni' ben dxi'a cuinë' tsazxön len lequë' ca nac qui gdau'. Ni'r gyazië' lö'a gdau', quië gac bë' bizxa dza udx lunë' le tu'ún dxi'a cuinquë', dza ni' ral-la' tsjua'quë' le la'gu'ë lahuë' Dios qui queëquë'. ²⁷ Cati' chzoa gza'a gadx dza na', gulalé'inë' Pablo la'quë' judío narujquë' luyú Asia, zoë' lö'a gdau'. Glunë' ga glun rusbö bunách zian, ati' gulazönë' Pablo. ²⁸ Glu'ë zidzj didza', ta'në':

—Gul-gaclen netu', bönni' Israel. Bönni' ni yúgu'të latj rusëdnë' yúgu'të bunách lucá'n ca'z yödz queëru' len zxba queë' Moisés, len gdau' queëru' ni. Na'a, chglu'ë gdau' ni yugu' bönni' gza'a. Cni runë', run ditjnë' latj la'y ni.

²⁹ Cni gulanë' le gulalé'inë' Pablo zi'al lu yödz dzaguë' Trófimo, bönni' Éfeso, len táquinë' glu'ë gdau' bönni' ni.

³⁰ Cni guc, guludúb yúgu'të bunách yödz, len gulaguirë' ni'. Ni'r gulazönë' Pablo len gla'yjë' lë', gulubijë' lë' lö'a gdau', ati' la' guluseyjtë' ga nu ryaz lö'a gdau' na'. ³¹ Cati' chtáquicznë' ludöddë' Pablo, bdxin didza' lahuë' bönni' blau nacu'ë lu në'ë bönni' rjaquë' gdil-l. Byönnë' tun rusbö yúgu'të bunách Jerusalén. ³² La' butubtë' bönni' rjaquë' gdil-l len bönni' ta'ná bé'inë' lequë' bönni' blau ni, ati' jarélu'ë gyéajlenë' lequë' ga na' tun rusbö bunách na'. Cati' gulalë'i bunách ni' bönni' blau na' nacu'ë lu në'ë bönni' rjaquë' gdil-l, len bönni' na' rjaquë' gdil-l, gulusanë' ta'guinë' Pablo. ³³ Ni'r gbiguë'ë bönni' blau na', len gzxönë' Pablo, ati' gna bé'inë' bönni' rjaquë' gdil-l lúgu'ë' lë' chop du guia. Gdöd ni' gnabnë' bunách zian ni', rnë':

—¿Nuzxa caz bönni' ni, len bizxa benë'?

³⁴ Ta'bödxya'a bunách zian na', len qui queëgac ca ta'ná. Cni guc, cutu bi guc tséjni'në' bönni' blau na', le tun rusbõ bunách na', ati' gna bé'inë' bönni' rjaquë' gdil-l la'chë'ë Pablo lu yu'u zxõn ga tu'dubë' bönni' rjaquë' gdil-l. ³⁵ Cati' guladxinë' ga nac ni'yëpi' qui yu'u zxõn na', glui'në' Pablo bönni' na' rjaquë' gdil-l, le dxíadi'igac lequë' bunách zian, ³⁶ le za'c cúdzu'quë' bunách na', ta'bödxya'a, ta'ná:

—Gul-döddë'.

Didza' bë'ë Pablo uláz queë' laugac bunách

³⁷ Cati' ni' gulazú laquë' la'gu'ë Pablo lu yu'u zxõn ni', lë' gudxë' bönni' blau na' nacu'ë lu në'ë bönni' rjaquë' gdil-l, gnë':

—¿Naru' gunnu' latj gyëpa' li' tu didza'?

Bönni' blau na' gudxë' Pablo:

—¿Ractsu' didza' griego? ³⁸ ¿Naru' clëg li' bönni' Egipto na' dza lahui niz butubë' bönni' guladá'baguë'ë yúlahui', ati' bchë'ë lu latj ca'z gdu choa' gayu'ë bönni' gdödi bunách?

³⁹ Ni'r gudxë' lë' Pablo, gnë':

—Le nactë naca' neda' judío. Gulja' Tarso, yödZ blau luyú Cilicia. Ráta'yua' lau' gunnu' neda' latj gu'a didza' laugac bunách ni.

⁴⁰ Bë'ë lë' latj bönni' blau na', ati' gzuinë' Pablo ga nac ni'yëpi', len bchis në'ë quië la'cuá' dxiz bunách zian ni'. Cati' chgulacu'ë dxiz, bé'lenë' lequë' didza' Pablo lu didza' hebreo.

22

¹ Cni gnë' Pablo:

—Lbi'ili', bönni' gul, len lbi'ili' böcha'a. Gul-zë nagli' le gyëpa' lbi'ili' ca nac le runa'.

² Cati' gulayönnë' ru'ë didza' hebreo, gulacua'rë' dxiz. Gudxë' lequë' Pablo, rnë':

³ —Naccza' neda' judío. Gulja' lu yödZ Tarso luyú Cilicia, san gzxõna' lu yödZ ni, ati' busëdnë' neda' Gamaliel gdu ca nac zxba quequë' xuz xtau'ru'. Bë'tecz ladxa'a gyij ladxa'a Dios ca runli' lbi'ili' na'a.

⁴ Zi'al gdxia ládxi'gaca'-në' bönni' nazí' lu na'quë' xtidzë'ë Cristo, len bchë'gaca'-në' ga latië'. Gzxõngaca'-në', len glú'gaca'-në' lidx guia, yugu' bönni' len ngul. ⁵ Lëzca' huac lunë' lna' lau qui le glunë' yugu' bxuz uná bë' len bönni' gul tu'zejni'i. Glunë' guich uná bë' le yju'a ga nacu'ë böchi'ru' judío lu yödZ Damasco. Gyija' ni' tsajxõngaca' nup ni' ta'yejlë' Cristo, quië duchë'gaca'-në' nága'quë' Jerusalén ni, quië lacquë' xzguia'.

Rguíxjö'ë Pablo ca böaquë' queë' Cristo

⁶ Ni'r gnë' Pablo:

—Cati' ni' zija' la' nöz, len zi'a gdxina' Damasco, guc gdu huagbídZ, tu tsalz gyëp yös yení' za' luzxbá, le buzení' ga na' zija'. ⁷ La' yjõta'tea' lyu, len byõnda' chi'i Nu gudx neda': “Saulo, Saulo, ¿bizx quië rbia ladxu'u neda'?” ⁸ Ni'r gnabda' lë', gnia': “¿Nuzxa li', Xan?” Lë' gudxë' neda': “Neda' ni Jesús, bönni' Nazaret. Néda'cza' rbia ladxu'u.” ⁹ Gulale'icz yení' na' nup ni' gulacua'len neda', len gladxi, san cutu gulayõni chi'i Nu na' bulídZ neda'. ¹⁰ Ni'r gudxa'-në': “¿Nacx guna', Xan?” Xanru' gudxë' neda': “Gyas, len gyeaj Damasco. Ni' zoa nu quië li' ca nac yúgu'të le ral-la' gunu'.” ¹¹ Le cutur bi rlé'ida' le budí'i lahua' yös yení' na' gyëptsca, qui

lè ni na' gulaguel-lè'è na'a bönni' dzagquè' neda', ati' gulaché'è neda' ga bdxintea' Damasco.

¹² 'Ni' zoè' Ananías, bönni' runè' gdu ca rna bè' zxba queè' Dios, ati' tunè' lè' ba la'n bönni' judío nacu'è Damasco. ¹³ Bdxinè' ga zoa' Ananías na', len gudxè' neda': "Saulo, böcha'a, huöalj yöj lau'." La' ni'z böalj yöj lahua', ati' blé'ida' lè'. ¹⁴ Lè' gudxè' neda': "Dios quequè' xuz xtau'ru', dza ni'tè gröczè' li' quiè gnöznu' le rè'ncznè' Lè', len glé'inu'-nè' Bönni' tsahui', Lëczè' Zxi'nè', len yönnu' le guiè' li' Lëczè'. ¹⁵ Cni' gac, le ral-la' gunu' lna' lau queè' Lè' laugac yúgu'tè bunách, quíxjöi'nu' lequè' ca nac le chblé'inu' len le chbyönnu'. ¹⁶ Na'a, ¿bizx quiè rdzeynu'? Gyas, len bdil nis. Blidzè' Xanru' unè' li' dxi'a, ugüè' dul-la' nabagu'u."

Cristo bsölè'è Pablo gunè' lban laugac bunách gza'a

¹⁷ Gnè' ca' Pablo:

—Gdöd ni', cati' budxina' Jerusalén, len tsal ni' rulidza'-nè' Dios nchil gdau', blé'ida' tu le nac ca tu lu yèl bëhcál. ¹⁸ Blé'ida'-nè' Xanru', ati' gudxè' neda': "Jarelu' gyeaj. Burujtè Jerusalén ni, le cutu lunè' ba la'n le gunu' lna' lau quia' bönni' ni." ¹⁹ Neda' gudxa'-nè': "Xan, nözgaccznè' ca bena' neda'. Gyazia' gap nac lu yu'u ga tu'dübè' tu'sèdè' queè' Dios bönni' judío. Gdina' nup ni' ta'yejlè' Li', len glú'gaca'-nè' lidx guía. ²⁰ Cati' ni' guludöddè' Esteban, bönni' ni' benè' lna' lau quiu', lëzca' zoa' ni' neda', bena' tuz bönni' guludöddè' lè' le ben chi'a lari' nácuquè' bönni' na' gululadxè' lè' guiöj." ²¹ Ni'r gudxè' neda' Xanru': "Gyeaj, le rsöla'a li' laugac bunách gza'a."

Pablo ruí'lenè' bönni' blau didza', bönni' nacu'è lu në'è bönni' rjaquè' gdil-l

²² Niz ze lau guluzè nagquè' didza' bè'è Pablo bönni' judío, ati' ni'r gulabödxyè'è. Glu'è zidzj didza', ta'nè':

—Gul-döddè' bönni' ni. Cutur ral-la' soè' gbanè'.

²³ Ni'r le ta'bödxyè'è, len ta'chöztsquè' le nácuquè' lu yöl-la' rley quequè', len tu'chijè' bëchtö yu lu bö'z, ²⁴ gna bë'è bönni' blau na' nacu'è lu në'è bönni' rjaquè' gdil-l lugu'è Pablo yu'u xzön na'. Lëzca' gna bé'inè' lequè' la'guiné' Pablo quiè quíxjöi'è le nacz, quiè la'nöznè' bizx quiè na' ta'bödxyè'è cni' queè' Pablo bönni' judío. ²⁵ Cati' glúguè'è lè' pan guid quiè la'guiné' lè', Pablo gudxè' tu bönni' nacu'è lu në'è bönni' rjaquè' gdil-l zoè' ni', rnè':

—¿Naru' dè latj quinli' neda'? Nababa' Roma, ati' nutu nu glequi xbey neda' chqui' nabaga'a xzguia'.

²⁶ Cati' byönnè' lè ni bönni' na', gyijè' yajtíxjöi'nè' bönni' blau na' nacu'è lu në'è bönni' rjaquè' gdil-l. Rè' lè':

—¿Bizxa caz ni runru'? Bönni' ni nababè' Roma.

²⁷ Ni'r bidè' ga zoè' Pablo bönni' blau na', len gudxè' lè':

—Gdixjö'. ¿Naru' nababu' li' Roma?

Pablo gudxè' lè':

—Ja, nababa'.

²⁸ Bubi'è didza' bönni' blau na', gnè':

—Neda' ni, dumí zian gdizxja' quiè gbaba' Roma.

Ni'r Pablo gudxè' lè':

—Neda' gbaba' Roma cati' ni' gulja' le nababquè' Roma xuz xna'a.

²⁹ Cati' gulayönnè' lè ni, la' gulubíga'tè' ga zoè' Pablo bönni' na' chzoa la'guinë' lè'. Lèzca', cati' gnöznè' nababè' Roma Pablo, gúdxinë' bönni' blau na' le chgna bè'è glúguè'è lè'.

Rdxinë' Pablo lauquè' bönni' gdau' ta'bequi xbey

³⁰ Dza buróp ni', gu'nnè' bönni' blau na' gnöznè' gazxj ga rë' bizxa na' tu'quiè' Pablo bönni' judío. Gna bè'è gulusedxè' du guia na' náguè'è Pablo, ati' gna bè'è ludubè' bxuz uná bè' judío, len yúgu'tè bönni' gdau' ta'bequi xbey. Ni'r bubijè' Pablo ga na' nagu'uguè' lè' ati' buzóè' lè' lauquè'.

23

¹ Ni'r buyutsquè' lauquè' bönni' gdau' ta'bequi xbey na' Pablo, gnè':

—Lbi'ili', böcha'a. Ga rdxintè na'a rböza' dxi'adau'. Cni nac, cutu zoa le ruxös neda' ládxi'dau'hua' lahuè' Dios.

² Ni'r gna bé'inè' nup nacua' cuit lè'è Pablo Ananías, bxuz blau, la'gapè'è ru'è. ³ Pablo gudxè' lè':

—Lèzca' cni ubi'è quiu' Dios, li', ruluí'z tshui' cuinu'. ¿Naru' rō'czu' rbequi xbeynu' neda' ca rna bè' zxba, san rdöd bè'i runu' ca rna bè' zxba na', rna bé'inu' la'gapè'è neda'?

⁴ Nup nacua' ni' tē Pablo:

—¿Naru' rulídz zi'tsu'-nè' bxuz blau queè' Dios?

⁵ Pablo gudxè' lequè':

—Lbi'ili', böcha'a. Nayúj lu guich, rna: “Cutu ulídz zi'u nu rna be'i bunách uládz quiu'”, san neda' cutu gúquibe'ida' naquè' bxuz blau.

⁶ Ni'r gúquibe'inè' Pablo nacquè' bönni' gdau' saduceo la'què', ati' yela'què' bönni' gdau' fariseo, ati' bè'è zidzj didza' lauquè' bönni' gdau' ta'bequi xbey na', gnè':

—Lbi'ili', böcha'a. Naca' bönni' fariseo, len naca' zxi'nè' bönni' fariseo. Na'a rbequi xbeyli' neda' le runa' löz lubán nup chnatgac.

⁷ Cati' bè'è didza' ni Pablo, gularujè' chopl bönni' gdau' fariseo len bönni' gdau' saduceo, ati' guladíl-l didzè'è la' légaczè'. ⁸ Cni glunè' le ta'nè' bönni' saduceo na' cutu lubán nup chnatgac, len cutu nacu'è gbaz la'y, len cutu nacua' bö' nacgaccz bunách, san ta'yejlè'è bönni' gdau' fariseo nacz yúgu'tè lè ni. ⁹ Qui lè ni na' gulabödxyé'è. Ni'r gulayasè' bönni' nazèdquè' zxba queè' Dios, bönni' gdau' fariseo, ati' guladíl-l didzè'è, ta'nè':

—Rusáca'tu' queètu' cutu bi dö' nu'è bönni' ni, le chqui' bè'len lè' didza' bö' naccz bunách, o chqui' bé'lenè' lè' didza' gbaz la'y queè' Dios, cutu ral-la' tá'baga'ru'-nè' Dios.

¹⁰ Cati' chta'dil-ltsca didzè'è bönni' judío na', gúdxinë' bönni' blau na' nacu'è lu nè'è bönni' rjaquè' gdil-l, le ráquinè' luzxúz xj luquindjè' Pablo. Ni'r gna bè'è tsjaquè' bönni' rjaquè' gdil-l tsajliajquè' Pablo ladj bönni' judío na', len luchè'è lè' lu yu'u zxön ga na' tu'dubè' bönni' rjaquè' gdil-l.

¹¹ Cati' chnac chdzö'l la' dza na'z, bulu' lahuè' Xanru' ga zoè' Pablo, len gudxè' lè':

—Butíp ladxu'u, Pablo. Ca na' chbenu' lna' lau quia' Jerusalén ni, lèzca' run bayúdx gunu' lna' lau quia' lu yödz Roma.

Tun xtídza'què' ludöddè' Pablo

¹² Cati' za' reni' yetú dza, glun xtídza'què' la'què' bönni' judío len glun tsutsu xtídza'què', ta'nè' gunè' lequè' zxguia' Dios chqui' cutu lunè' lè na' glun xtídza'què', le gulanè' cutu ca' li'j lahuè' ga gdxintè dza ludöddè' Pablo. ¹³ Nayánr ca choa'què' bönni' na' glun tsutsu xtídza'què' cni.

14 Yjaquë' bönni' ni ga nacu'ë bxuz uná bè' len bönni' gul tu'zèjni'nè' bönni' judío, ati' gulanè':

—Chben tsutsu xtída'zu', gnatu' gunë' netu' zxguia' Dios chqui' cuguntu' cni, le cutu gui'j gágutu' ga gdödirtu'-nè' Pablo. 15 Na'a, lbi'ili' len yugu' bönni' gdau' ta'bequi xbey, gul-guië' bönni' blau nacu'ë lu në'ë bönni' rjaquë' gdil-l duchë'ë Pablo cxó quië gdxinë' ga nudubli', gnali' rë'nili' gnábili'-nè' Pablo tu didza' ga rë' nöxj. Netu' cò' nistu'-nè' la' nöz, ati' gdöditu'-nè' cati' zi'a gdxinë' ni.

16 Byönibi' bi'i bönni' queënu ngul zanë' Pablo ca na' la'bó' nisië' Pablo, ati' gyeajbi', len gyazbi' yu'u zxón na', yajtíxjöi'bi'-nè' Pablo. 17 Pablo bulidzë' tuë' bönni' nacu'ë lu në'ë bönni' rjaquë' gdil-l, len gudxë' lè':

—Bchë'-bi' bi'i ni lahuë' bönni' blau, le nua'bi' didza' guiëbi'-nè'.

18 Ni'r gdel-lë'ë-bi' bönni' na', len bchë'ë-bi' ga na' zoë' bönni' blau na', ati' gudxë' lè':

—Bulidzë' neda' Pablo, bönni' na' yu'ë lidx guia, len gúta'yuë' lahua' dgu'a-bi' lau' bi'i ni, le rë'nibi' gü'lenbi' li' didza'.

19 Gdel-lë'ë na'bi' bönni' blau na' len bchë'ë-bi' quizi, ati' gnabnë'-bi', rnë':

—¿Bizxa na' ral-la' gui'u neda'?

20 Lëbi' gudxbi'-nè':

—Chnunquë' didza' bönni' judío lá'ta'yuë' lau' gchë'u-nè' Pablo cxó, quië gdxinë' lauquë' bönni' gdau' ta'bequi xbey. Lë' li' tē'nnë' la'nabnë' lë' tu didza' ga rë' nöxj, 21 san li', cutu tséjlë'u lë na' la'në', le nayánr ca choa'quë' ta'bó' nisië' Pablo. Chglun tsutsu xtída'quë' bönni' ni, ta'në' gunë' lequë' zxguia' Dios chqui' cutu ludöddë' Pablo, len cutu li'j lahuë' ga ludödrdë' lë'. Na'a, chnacü'ë sina' ta'bözë' si' lu na'u gunu' lë na' la'nabnë' li'.

22 Ni'r gna bé'inë'-bi' bönni' blau na' nacu'ë lu në'ë bönni' rjaquë' gdil-l, nutu nu guiëbi' lë na' chgudxbi' lë', ati' ni'r busölë'ë-bi' bi'i ni.

Rdxinë' Pablo lahuë' Félix, bönni' blau uná bè'

23 Ni'r bönni' blau na' bulidzë' chopë' bönni' nacu'ë lu na'quë' tu tuë' tu gayu'ë bönni' rjaquë' gdil-l, ati' gna bé'inë' lequë' lucözë' chop gayu'ë bönni' rjaquë' gdil-l ta'zë'i ní'aquë', len tsonnlalj yu chië' bönni' rjaquë' gdil-l dxiaquë' böa', len chop gayu'ë bönni' rjaquë' gdil-l lu'ë yag tuchi' quië tsjaquë' Cesarea gdu rdöd xtsö'. 24 Lëzca' gna bé'inë' lequë' lucözë'-ba' böa' cuië'-ba' Pablo, ati' la'chë'ë lë' dxí'adau', cutu bi gac queë', quië gdxinë' lahuë' Félix, bönni' blau uná bè'.

25 Bsölë'ë ca' guich rna cni: 26 “Neda', Claudio Lisias, ruzuja' quiu' lu guich, bönni' blau uná bè', Félix. Rugapa' Dios li'. 27 Bönni' ni rsóla'a-nè' quiu', gulazönë' lë' bönni' judío, len glë'nnë' ludöddë' lë'. Cati' gúquibe'ida' nababë' Roma, bchë'gaca'-nè' bönni' rjaquë' gdil-l len buslá'-nè' lu na'quë' judío na'. 28 Gu'nda' gnözda' bizxa benë', lë na' tu'quië' lë' bönni' judío, ati' bchë'a-nè' lauquë' bönni' gdau' ta'bequi xbeynë' lequë'. 29 Cati' buedxi didza', gnözda' tu'quië' lë' ca nac le rna bë' zxba quequë', len cutu bi nabaguë'ë bönni' ni quië nu gdödi lë', o nu cu'u lë' lidx guia. 30 Ni'r cati' bdxin nu gdixjöi' neda' ta'bó' nisië' lë' bönni' judío, la' bsóla'tea' lë' ga zu', ati' gna bé'igacda'-nè' bönni' ni tu'quië' lë' la'dxinë' lau' li', quië la'guíxjöi'nè' li' bi didza' napquë' lë'. Dios gáclenë' li'.”

³¹ Ni'r gulaguel-lë'ë Pablo bönni' na' rjaquë' gdil-l, len glunë' ca na' chgna bé'inë' lequë', ati' gulachë'ë lë' yödz Antípatris, ni' nac chdzö'l. ³² Cati' za' rení yetú dza yhuöjqüë' Jerusalén bönni' rjaquë' gdil-l ta'zë'i ní'aquë', ati' guluú'ë nöz bönni' rjaquë' gdil-l dxiaquë' böa', dzagquë' Pablo. ³³ Cati' guladxinë' Cesarea bönni' na' rjaquë' gdil-l nachë'quë' Pablo, gulunödzejë' guich na' lu në'ë bönni' blau uná bë', len guluschinë' Pablo lahuë'. ³⁴ Gdöd bulabë' guich na' bönni' blau uná bë', gnabnë' Pablo gazx bönni' lë'. Cati' gúquibe'inë' nababë' luyú Cilicia, ³⁵ gudxë' lë':

—Yönda' le gnau' cati' la'dxín ni nup tu'quí li'.

Ni'r gna bë'ë lun chí'ë lë' lu yu'u yúlahui' ga rbö'ë rbequi xbeynë' bunách Herodes, bönni' rna bë'ë.

24

Pablo ru'ë didza' uláz queë' lahuë' Félix

¹ Cati' chbza'a gayu' dza, bdxinë' ni' Ananías, bxuz blau, dzagquë' lë' la'quë' bönni' gul tu'zejni'i, len Tértulo, bönni' nabé'itsquinë' didza'. Guladxinë' lahuë' bönni' blau uná bë', ati' gulanë' queë' Pablo. ² Cati' chgululidzë' Pablo, ati' bdxinë' ni', gzu lahuë' Tértulo ruquíë' lë', rnë':

—Bönni' blau uná bë', Félix. Ni'a quiu' li' ruzi'tu' xbey le rac dxi'a queëtu', ati' lu yöl-la' rejni'i quiu' rna bé'inu' dxi'a bunách uládz queëtu'.

³ Yúgu'të lë ni ruzi'tecztu' xbey gáti'téz, ati' gdu ládxi'tu' rétu' li': “Xclenu'.”

⁴ Na'a, cui upizzjrta' li', ráta'yua' lau' gun zxön ladxu'u, yönnu' tu chí'idau' le guiëtu' li'. ⁵ Gúquibe'itu' rgu'u yöl-lë'ë bunách bönni' ni, len runë' ga ta'dá'baguë'ë yúlahui' bönni' judío nacu'ë gdu'të yödzlyú, len naquë' bönni' blau quequë' bönni' da'quë' bönni' Nazaret na'. ⁶ Lëzca' gu'nnë' gun ditjné' gdau' queëtu'. Qui lë ni na' gzxöntu'-në' len gú'nitu' cuequi xbeytu' lë' ca nac zxba queëtu'. ⁷ Ni'r bdxinë' ga zoatu' Lisias, bönni' blau nacu'ë lu në'ë bönni' rjaquë' gdil-l, ati' lu yöl-la' snia' zxön bugüë' bönni' ni lu na'tu'. ⁸ Ni'r gna bé'inë' Lisias na' lid ga zu' nup tu'quí lë'. Na'a, li'cz, cati' gnabi yudxnu'-në' Pablo ni, huac gnöznu' ga rë' nöxj yúgu'të lë ni ruquitu' lë'.

⁹ Lëzca' cni gulanë' bönni' judío ni, gulanë' naccz cni. ¹⁰ Ni'r butáz në'ë bönni' blau uná bë' na' quië gu'ë didza' Pablo, ati' lë' bubí'ë didza', gnë':

—Gdu ladxa'a quíxjö'a ca nac le runa', le chnac zian iz rbequi xbeynu' le rac quegac bunách ladztu'. ¹¹ Le bena' huac gnabu'. Cutu ráquini chinnu dza gyija' Jerusalén quië tsej ladxa'a-në' Dios. ¹² Cutu ya-jxáca'quë' neda' nu rdíl-lena' didza', len cutu bena' ga lun rusbö bunách ga nac nchil gdau', ni lu yu'u ga tu'dubë' tu'sedë' queë' Dios, ni lu yödz. ¹³ Cutu ca' gac lubj lië' yugu' lë ni tu'quíë' neda'. ¹⁴ Lë ni rxóalëpa' lau'. Ca runa' xchinë' Dios quequë' xuz xtau'tu' rajlöz le gulusëdnë' lequë', san tu'ë lei: le rdá'baga' Dios, bönni' judío ni, le réjlë'a yúgu'të le rna bë' zxba queë' Dios lenca' yúgu'të le guluzujë' lu guich bönni' glu'ë didza' uláz queë' Dios. ¹⁵ Ca na' tunë' löz Dios lequë', lëzca' neda' runa' löz Dios, uspanë' nup chnatgac, bunách tsahui' len bunách cunacgac tsahui'. ¹⁶ Qui lë ni na' rui' ládxi'tecza' cui gbaga'a le gun ga uxös neda' ládxi'dau'hua' lahuë' Dios o laugac bunách.

¹⁷ 'Gdöd zoa' ga yubl gdu chop tsonn iz, budxina' ga nacuá' bunách uládz quia' quië unödza' gun gaclen bunách yechi' len unödza' le rgu'a lahuë' Dios. ¹⁸ Tsal ni' runa' cni, duxáca'quë' neda' la'quë' bönni' judío narujquë' luyú Asia. Ni' gzoa' lö'a gdau', nubj dxi'a cuina' ca nac qui

gdau', len cutu nutuba' bunách zian, len cutu nuna' ga lun rusbó bunách.
 19 Ral-la' la'dxinë' lau' li' bönni' judío ni', luquíë' neda' chqui' napquë'
 neda' didza'. 20 La'natsquë' bönni' judío ni chqui' guludzölnë' bi le cunác
 bena' cati' ni' bdxina' lauquë' bönni' gdau' ta'bequi xbeynë' lequë'. 21 Tuz
 cati' ni' zoa' lauquë', zidzj bë'a didza', gnia': "Rbequi xbeyli' neda' na'a le
 runa' löz lubán nup chnatgac."

22 Cati' byönnë' didza' ni Félix, len dxí'adau' chnöznë' ca nac qui lë na'
 rusëdnë' Pablo, buzë láhui'zë' ca' didza' bizxj ni, gnë':

—Cati' gdxinë' Lisias, bönni' blau nacu'ë lu në'ë bönni' rjaquë' gdil-l,
 udx yönda' ca nac didza' bizxj queëli'.

23 Ni'r Félix gna bé'inë' bönni' nacu'ë lu në'ë bönni' rjaquë' gdil-l zoë' ni',
 gun chi'ë Pablo, san gu'ë lë' latj të' lö'a, len cutu luzaguë'ë xnözquë' böchi'
 lzë'ë duyquë' lë' bi dxin lunë' queë'.

24 Chop tsonn dzaz gdzey, bidë' ni' leyúbl Félix na'. Dzagnu lë' Drusila,
 ngul queë'. Nacnu ngul judío. Félix bulidzë' Pablo ati' buzë naguë'
 xtidzë'ë ca nac le réjlë'ru' Jesucristo. 25 Cati' bë'ë didza' Pablo ca ral-la'
 gacru' tsahui' len gna be'i cuinru', ati' gdxinru' ga cuequi xbeynë' rë'u
 Dios dza zi'a za', ni'r gudxi bdzöbnë' Félix len gudxë' Pablo:

—Gyeaj na'a. Cati' gapa' latj ulidza' li'.

26 Lëzca' gu'nnë' Félix si'ë dumí unödzjë' Pablo quië usanë' lë', len qui lë
 ni na', zian lzu bulidzë' Pablo, len bë'lenë' lë' didza'. 27 Cati' bza'a chop
 iz gyazië' Porcio Festo xlatjë' Félix, ati' le gu'nnë' Félix gunë' le la'dzág
 ládxi'quë' bönni' judío, buca'në' Pablo nadzunë' lidx guia.

25

Rdxinë' Pablo lahuë' Festo

1 Bdxinë' Festo Cesarea quië tsazië' xlatjë', gaquë' bönni' blau uná bë'.
 Cati' bza'a tsonn dza buzë'ë yödz na', zijë' Jerusalén. 2 Ni' guladxinë'
 lahuë' Festo yugu' bxuz uná bë' len yugu' bönni' blau quequë' judío quië
 la'në' queë' Pablo, ati' gláta'yuë' lahuë' Festo 3 bi uzá' ladxë'ë quequë',
 gsölë'ë nup tsajxi'gac Pablo, quië udxinë' Jerusalén. Glë'nnë' la'bö' nisië'
 lë' la' nöz quië ludöddë' lë'. 4 Bubi'ë didza' Festo, gudxë' lequë':

—Lu yödz Cesarea nadzunë' Pablo, ati' ni' ral-la' tsija' cxö huidzj niz.
 5 Qui lë ni na', nútí'tëzl-li' dë lu na'li', ral-la' sá'lenli' neda', len chqui'
 nabaguë'ë zxguia' bönni' ni', huac uquili'-në'.

6 Gdzeynë' Festo Jerusalén gdu ca xunu' gbidz, ati' ni'r böjë' Cesarea.
 Cati' za' rení' yetú dza grö'ë ga rbequi xbeynë', len gna bé'inë' nup
 tsajxi'gac Pablo. 7 Cati' chbdxinë' ni' Pablo, gulagu'ë lë' li'aj bönni' judío
 narujquë' Jerusalén, len zian le gulanë' queë'. Guluquíë' lë' le tu'spaguë'ë
 lë' zxguia', san cutu guc lubíj lië' yugu' lë na' gulanë' queë'. 8 Ni'r bë'ë
 didza' Pablo uláz queë', gnë':

—Cutu bi le cunác bena' qui zxba quequë' bönni' judío, ni qui gdau'
 quequë', ni queë' César, bönni' rna bé'inë' rë'u.

9 Gu'nnë' Festo gunë' le la'dzág ládxi'quë' bönni' judío, ati' bubi'ë didza',
 gudxë' Pablo:

—¿I rë'nnu' sa'u Jerusalén, ati' ni' soa nu cuequi xbey li' ca nacgac lë ni
 ta'në' quiu'?

10 Bubi'ë didza' Pablo, gudxë' lë':

—Zoacza' ga rö' nu rbequi xbey uláz queë' César, ga na' ral-la' cuequi
 xbeynë' neda'. Cutu bi huia'dö' nuna' quequë' bönni' judío, ati' chnözcznu'

lè ni. ¹¹ La'naru' nuna' tu le cunác, o bítì'tèz le run ga gbaga'a zxguia' gatia', cutu tá'baga'a gatia'. Na'a, chqui' cutu nuna' ca na' ta'né' quia' bönni' ni, nutu nu dè lu nè'i udód neda' lu na'què'. Rnaba' tsija' lahuè' César ga cuequi xbeyné' neda'.

¹² Cati' chbé'lenè' yugu' bönni' yúlahui' didza' Festo, bubì'è didza', gudxè' Pablo:

—Chgnabu' tsiju' lahuè' César. Lahuè' César uyiju'.

Ru'è didza' Pablo lahuè' Agripa

¹³ Gdöd chop tsonn dza, bdxiné' Cesarea Agripa, bönni' rna bè'è, dzagnu lè' Berenice, duyuquè' Festo. ¹⁴ Cati' chgulacu'è ni' zian dza, Festo gdíxjöi'nè' Agripa, bönni' rna bè'è, ca nac queè' Pablo. Gudxè' lè':

—Zoè' ni bönni' buca'nè' lè' lidx guia Félix. ¹⁵ Cati' gzoa' Jerusalén, guladxiné' lahua' yugu' bxuz uná bè' len bönni' gul tu'zejni'i, ati' gulané' queè' bönni' ni. Gulanabné' neda' gchuga' queè' gatiè'. ¹⁶ Neda' bubì'a didza', gudxa' lequè' cutu nalèbcné' bönni' Roma la'chuguè' queè' bönni' gatiè' chqui' cutu la'dxini lahuè' nup tu'quí lè', quiè gac ubi'è didza' ca nac lè na' ta'né' queè'. ¹⁷ Qui lè ni na', cati' guladxiné' lequè' ni, cutu ca' gdzeyda', san cati' gza' gyení' yetú dza grö'a ga rbequi xbeyda', ati' gna bé'ida' nup yaxji'gac bönni' ni. ¹⁸ Cati' gulacu'è ni bönni' na' tu'quíè' lè', cutu bi gulané' queè' ca busaca' quia' la'né'. ¹⁹ Gulané' queè' la'gac didza' bizxj ca nac le ta'yèjlè'è Dios, len ca nac queè' bönni' lè' Jesús, nu na' gut, san Pablo runè' tsutsu xtídzè'è rnè' ni zoè' nabanè' leyúbl. ²⁰ Le buchíxida' ca nacgac lè ni, gnabda'-nè' Pablo chqui' rè'nnè' tsijè' Jerusalén, ati' ni' soa nu cuequi xbey lè' ca nacgac lè ni. ²¹ Ni'r cati' gnabè' Pablo tsijè' lahuè' Augusto César quiè cuequi xbeyné' lè' ni', gna bé'ida' bönni' rjaquè' gdil-l lun chí'igarè' lè' cati' gal-la'r dza gsöla'a-nè' lahuè' César.

²² Ni'r Agripa gudxè' Festo na':

—Lèzca' neda' rè'nda' yönda' le gnè' bönni' na'.

Festo gudxè' lè':

—Cxó yönnu' le gnè'.

²³ Cati' za' rení' yetú dza, len ba zxön guladxiné' ni' Agripa len Berenice. Gulayaziè' ga ral-la' lu'è didza', dzagquè' lequè' bönni' uná bè', ati' gulasölè'è nup tsaxji'gac Pablo. ²⁴ Ni'r Festo gudxè' Agripa, bönni' rna bè'è:

—Bönni' uná bè', Agripa, len yúgu'tèli' zoali' ni tsazxön len netu'. Ni zoè' rlé'ili'-nè' bönni' na', ta'né' queè' yúgu'tè bönni' judío nacu'è Jerusalén lenca' nup nacuá' ni, tè' neda' ral-la' gatiè'. ²⁵ Runi neda' cutu bi benè' le nabaguè'è zxguia' gatiè', san le gnabè' lèczè' tsijè' ga cuequi xbeyné' lè' Augusto César, qui lè ni na' chnuna' quia' gsöla'a-nè' lahuè' Augusto. ²⁶ Le cutu nözda' bi ral-la' uzuja' lu guich le uquí bönni' ni, quiè gsöla'a lu nè'è César, xana', qui lè ni na' nachè'a-nè' lauli', len le nacr blau, nachè'a-nè' lau' li', Agripa, bönni' uná bè', quiè cati' udx gnabi yudxu'-nè', ni'r gnözda' bi ral-la' uzuja' lu guich ca nac queè' bönni' ni. ²⁷ Ráquida' cutu nac dxi'a gsöla'a-nè' ni' bönni' náguè'è chqui' cutu gac ulu'a le nabaguè'è.

26

Didza' bè'è Pablo uláz queè' lahuè' Agripa

¹ Ni'r Agripa gudxè' Pablo:

—Dè latj gu'u didza' uláz quiu'.

Bchilj nè'è Pablo lahuè' Agripa, ati' gzu lahuè' ru'è didza', rnè':

² —Bönni' uná bē', Agripa. Rdzag ladxa'a le dē latj na'a gu'a didza' uláz quia' lau' li' ca nac yúgu'tē le nuquiquē' neda' bönni' judío. ³ Rdzag ládxi'ra' le núnbē'u yúgu'tē le nalēbcnē' tunē' bönni' judío, lenca' yugu' lē ni rdil-ltu' didza'.

Yugu' le benē' Pablo z'atēl

⁴ Gnē' ca' Pablo:

—Nōzgaccznē' yúgu'tē bönni' judío ca na' bena' ga gdél-la'tē cuidia' ga nacua' bunách uládz quia' lenca' lu yōdz Jerusalén. ⁵ Nōzgaccznē' ca' len huac la'guíxjō'ē ca na' bena' dza ni'tē. Guca' bönni' fariseo. Yugu' bönni' fariseo tui' ládxi'crē' la'yíj ládxi'quē' Dios ca tunē' yezíca'rē' bönni' judío. ⁶ Na'a, zoa' ni lauli' quiē nu cuequi xbey neda' le runa' lōz Dios, uspanē' bönni' nat, gunē' ca na' gzxi' lu nē'ē lauquē' xuz xtau'tu'. ⁷ Tunē' lōz bönni' idxinnu cō' di'a dza queētu' la'dél-li'nē' lē na' gzxi' lu nē'ē Dios. Qui lē ni na' ta'yíj ládxi'quē' Dios len tunē' xchinē' rēl len tē dza. Le runa' lōz lē ni, nuquiquē' neda' bönni' judío. Cni nac, bönni' uná bē', Agripa. ⁸ Na'a, ¿naru' ráquitsali' lbi'ili' cutu nac le tséjlē'ru', uspanē' Dios bönni' nat?

Gdxia ladxē'ē bunách queē' Cristo Pablo

⁹ Gnē' ca' Pablo:

—Lēzca' neda', z'atēl gúquida' le zian ral-la' guna', tá'baga'a-nē' Jesús, bönni' Nazaret. ¹⁰ Cni bena' lu yōdz Jerusalén. Glu'a lidz guía zian bunách ta'yejlē' Jesús, le guludödē' lu na'a yöl-la' uná bē' bxuz uná bē'. Cati' guludödē' bunách ni', bēnlēna' lequē' tuz didza'. ¹¹ Zian lzu busaca' zi'a yugu' bönni' ni' quiē lusán ládxi'quē' ca ta'yejlē'ē Cristo. Cni bena' gap nac lu yu'u ga tu'dubē' tu'sédē' queē' Dios bönni' judío. Gléytsquida' lequē', ati' gdxia ladxa'a lequē' ga bdxintē gyija' gap nacua' yōdz zi'tu' yajxōngaca'-nē'.

Rguíxjō'ē ca böaquē' queē' Cristo Pablo

¹² Gnē' ca' Pablo:

—Quiē guna' cni gyija' yōdz Damasco, ati' nudödquē' lu na'a yöl-la' uná bē' bxuz uná bē' nasóla'quē' neda'. ¹³ Cni guc, bönni' uná bē', Agripa. Cati' ni' zija' la' nōz, ni' nac gdu huagbíd, blé'ida' tu yení' luzxbá le buzení'r ca gbíd. Buzení' ga na' zoa' len ga nacua' nup zjaclen neda'. ¹⁴ Ni'r yúgu'tētū' gdzō'tu' lyu, ati' byōnda' chi'i nu bulíd neda'. Bē'ē didza' hebreo, gnē': “Saulo, Saulo, ¿bizx quiē rbia ladxu'u neda'? Run zi' cuinu', rdá'bagu'u neda'. Rac quiu' ca rac queēba' bēdx, run zi' cuinba', rhégu'ba' yag tuchi' le tundē'-ba' zi'.” ¹⁵ Ni'r gudxa'-nē': “¿Nuzxa li', Xan?” Xanru' gudxē' neda': “Neda' ni Jesús, Nu na' rbia ladxu'u. ¹⁶ Na'a, gyas, len gzui, le buluí' lahua' li' na'a, quiē uzóa' li' gunu' xchina' len gunu' lna' lau qui lē ni chblé'inu', lenca' quegac le uluí'ida' li', uluí' lahua' ga zu'. ¹⁷ Uslá' li' lu na'quē' bönni' uládz quiu', len lu na'quē' bönni' gza'a, laugac nup ni' rsöla'a li' na'a. ¹⁸ Rsöla'a li' ga na' nacu'ē quiē gunu' ga luhuóálj yōj lauquē' len luhuóaquē' queē' Dios, luca'nē' le nac chul xōhui' len la'dxinē' lu yení'. Lurujē' lu na' Satanás tu' xōhui' len la'yaziē' lu nē'ē Dios. Chqui' la'yejlē'ē neda', Dios unít lahuē' lequē', len ugúē' dul-la' nabága'quē', ati' la'dél-li'nē' la'báblēnē' bunách chnubijē' quizi queē' Dios.”

Benē' Pablo ca nac le bului'inē' lē' Xanru'

¹⁹ Gnē' ca' Pablo:

—Qui lè ni na', bönni' uná bè', Agripa, cutu gdá'baga'a guna' le bu-lui'inè' neda' Dios, zoè' yehua' yubá. ²⁰ Buzéjni'da' nup nacua' yödZ Damasco, len gdöd ni' nup nacua' Jerusalén len nup nacua' luyú Judea, len bunách yugu' yödZ zi'tu' quiè lubí'i ládxi'gac len luhuóac queè' Dios, len lun le lac bè' chgulubí'i ládxi'gac. ²¹ Le bena' cni, gulazónè' neda' bönni' judío cati' ni' zoa' ló'a gdau', ati' glè'nnè' ludöddè' neda'. ²² Ni'r gúclenè' neda' Dios, ati' ga rdxintè na'a dza zoa' gdu ladxa'a, runa' lna' lau lauquè' bönni' ca'z len lauquè' bönni' blau. Cutu ru'a didza' yubl, san ca gulanazè' zi'al bönni' glu'è didza' uláz queè' Dios lenca' ca gnè' Moisés ca ral-la' gac. ²³ Gulanè': “Saca' qui'è Cristo, len töd gatiè' gaquè' nu su lau ubán tsaz lu yöl-la' gut, quiè ulu'è lahui nac löz la'dxín latj yení' bunách, len gac lban quegac lè ni laugac bunách uláz queètu' lenca' laugac bunách gza'a.”

Pablo ruzéjni'nè' Agripa quiè tsejlè'è Cristo

²⁴ Cati' chbè'è yugu' didza' ni Pablo, le bè'è uláz queè', ni'r bè'è zidzj didza' Festo, gnè':

—Nachixi icju', Pablo. Le nazèdu' szxöni, chbchixi icju'.

²⁵ Ni'r Pablo gudxè' lè':

—Cutu nachixi icja', rëpa' li', Festo, ati' didza' ni ru'a nac gdu'tè li, len nac lsaca'. ²⁶ Lëczè' Agripa, bönni' ni rna bè'è, nõzcnè' yugu' lè ni, len qui lè ni na', gdu ladxa'a ru'a didza' lahuè' lè'. Nõzcnè' yugu' lè ni, le cutu gac bagachi'z lè na' gac. ²⁷ Bönni' uná bè', Agripa. ¿Naru' réjlè'u le gulanè' bönni' glu'è didza' uláz queè' Dios? Nõzda' réjlè'u lè ni.

²⁸ Ni'r Agripa gudxè' Pablo:

—Yelati'z la' ráquinu' gdél-li'nu' neda' gaca' queè' Cristo.

²⁹ Pablo gudxè' lè':

—Ni'a queè' Xanru' Dios rè'nda', zal-la' yelati'z o szxöni, clëgz li', san lëzca' yúgu'tè nup ni ta'yöni neda', gacli' gdu ca naca' neda', náquida' queè' Cristo, san clëg gága'li' du guia ca ni nága'a neda'.

³⁰ Cati' budx bè'è didza' ni Pablo, gyasè' bönni' blau uná bè' na', ati' gulayasè' ca' bönni' rna bè'è len Berenice len nup ró'lengac lequè'. ³¹ Cati' gularujè' quizi, glui' xtídza'què', ta'nè':

—Cutu bi nuné' bönni' ni le nabaguè'è zxguia' gatiè' len clëg tsaзиè' lidx guia.

³² Agripa gudxè' Festo:

—Huac usana'-nè' bönni' ni la'naru' cu gnabè' tsijè' lahuè' César ga cuequi xbeynè' lè'.

27

Ta'sölè'è Pablo yödZ Roma

¹ Cati' chglunè' quequè' la'sölè'è netu' lè'i barco tsiajtu' Roma, luyú Italia, gulaguel-lè'è Pablo len yela'gac nup nadzungac, ati' guludödè' lequè' lu nè'è Julio, bönni' yu' lu nè'è tu cö' bönni' rjaquè' gdil-l nazí' lei: “Bönni' Queè' Augusto Rjaquè' Gdil-l”. ² Grentu' tu lè'i barco qui luyú Adramitio, le ral-la' töd yugu' yödZ gap ta'dxín barco ga nac luyú Asia, ati' yu'uztu' ca' lè'i barco na', gza'tu' Cesarea. Dzagüè' ca' netu' Aristarco, bönni' Tesalónica, le nabáb Macedonia. ³ Cati' za' rení' yetú dza, bdxintu' yödZ Sidón, ati' ni' Julio, bönni' na' nacu'è lu nè'è bönni' rjaquè' gdil-l, lu yöl-la' dxi'i ladxi' queè', bè'è Pablo latj tsijè' ga nacu'è böchi' lzè'è quiè

láclenë' lë' bi ryadzj queë'. ⁴ Gdöd ni', bubentu' lë'i barco, ati' gza'tu' ni'. Gdödtu' tsla'a ga dë luyú bidx Chipre ga rō' dxi bö' na' reycj, le za' zaca' lautu' bö' reycj lu nis zxön na'. ⁵ Ni'r gdödtu' lu nis zxön ga nalá' luyú Licitia len luyú Panfilia, ati' bdxintu' Mira, tu yödز nabáb Licia.

⁶ Bönni' na', nacu'ë lu nē'ë bönni' rjaquë' gdil-l, nachë'ë netu', yajx-aquë'ë ni' tu barco narúj yödز Alejandría, barco na' zeaj luyú Italia. Lë'i barco na' glu'ë netu'. ⁷ Zian dza gza' tsahui' ládxi'dau' barco na', ati' len yöl-la' rzaca'z bdxintu' ga nalá' luyú bidx nazí' lei Gnido, ati', le ruzaga' netu' bö' na' reycj, gdödtu' tsla'a luyú bidx nazí' lei Creta ga rō' dxi bö' na' reycj, len gdödtu' ga nalá' yödز Salmón. ⁸ Lu yöl-la' rzaca'z gdödtu' tsla'a ga dë luyú bidx Creta na', len bdxintu' tu latj ga ta'dxín barco, nazí' lei Buenos Puertos, le dë gal-la' ga na' dë yödز Lasea.

⁹ Le chgdzëytsquitu', chgul-la' zoa banádx gac ditj bíti'tëz barco rza' lu nis zxön na', le chgdöd yugu' dza tunë' gubás cati' zi'a gdxin beo' ziaq cati' reycjtsca bö'. Qui lë ni na' buzéjni'në' lequë' Pablo, ¹⁰ rnë':

—Lbi'ili', bönni', ráquibe'ida' ga tseaj barco ni, huazóa banádx gac ditj barco ni len yugu' yua' dzö' lë'i, len lëzca' soa banádx queëru' gatru'.

¹¹ Bönni' na', nacu'ë lu nē'ë bönni' rjaquë' gdil-l, gyéjlë'rë' le gulanë' bönni' na' dë lu nē'ë barco len bönni' xancz, ca le gnë' Pablo. ¹² Le cunác dxi'a latj ni' ga ta'dxín barco, nazí' lei Buenos Puertos, quië luga'në' ni' yugu' beo' ziaq, qui lë ni na' yelati'z cuguluhuóatë' bönni' nacu'ë lë'i barco na' glun tuz xtídza'quë' luzé'ë ni', chqui' huac la'dxinë' ga ta'dxín barco lu yödز Fenice, lëzca' dë luyú bidx na' nazí' lei Creta, le dë tsla'a ga rbia gbidz, ati' ni' glë'nnë' luga'në' yugu' beo' ziaq.

Reycj bö' bdunu' lu nis zxön

¹³ Le reycj tu bö'dau' za' zaca' tsla'a ga rdöd gbidz beo' ziaq, táquinë' chrac lunë' ca tē'nnë', ati' gululisë' guia zi'i naga' du guia le ruzóa dxiz barco, ati' gdöd barco na' gal-la' ra' luyú bidx na' nazí' lei Creta. ¹⁴ Yetú chiz ca', gyeycj bö' bdunu' za' lautu', nazí' lei Euroclidón. ¹⁵ Le ruzéaj tsla'l barco bö' na' reycj, ati' le cutu guc tseaj barco ga za' bö', ni'r bë'tu' latj bö' na' buzéaj barco na' ga rë'ni. ¹⁶ Cati' gdöd barco na' ga bdxintu' tsla'a tu luyú bidxdau' nazí' lei Cauda, tsla'a ni' cutu reycjtsca bö', ni' lu yöl-la' rzaca'z buchistu' bárcodau' na'yj barco zxön ga na' yu'utu'. ¹⁷ Gdöd burentu' lei lahui barco zxön na', ni'r béga'ratu' barco zxön na'. Zxanti barco na' buchólitu' du, cui gguindj lu nis. Le gúdxitu' töd barco na', nidx lu yuzx lu nis zxön na', buzötjtu' lari' qui, le rutúb bö' rusá' barco na'. Cniz bë'tu' latj buzéaj barco bö' na' reycj. ¹⁸ Cati' za' rení' yetú dza, len ni' ruzeajtsca barco na' bö' bdunu' reycj, ni'r gru'ntu' lu nis zxön lati' yua' dzö' lë'i barco na'. ¹⁹ Dza bunn, len na' cuintu' gru'ntu' lu nis zxön le tun dxin qui barco na'. ²⁰ Cati' chguc zian dza cutu rlé'itu' gbidz ni bölj, len le reycjtsca bö' na' ruzéaj barco na' yu'utu', cutur runtu' löz ulatu'.

²¹ Le chguc zian dza cutu nágutü', gzuinë' Pablo gatsj lahui'l lequë', len gudxë' lequë':

—Lbi'ili', bönni', dxi'ar guc la'naru' uzë nagli' neda', len cutu uza'ru' luyú Creta, len cutu dutsagru' lë ni rzaca' rguiru', len yugu' lë ni rac ditj qui barco ni. ²² Na'a, rëpa' lbi'ili': Tsutsu gul-gún ládxi'li', le cutu gatli' nitülü' lbi'ili' tscali' zoali' ni, zal-la' gac ditj barco ni. ²³ Cni gac le dulü' lahuë' neda' gdyël gbaz la'y queë' Dios. Dios ni náquida' queë' len runa' xchinë'. ²⁴ Gudxë' neda' gbaz la'y na', gnë': “Pablo, cutu gádxinu'. Run

bayúdx gdxinu' lahuë' César. Le nadxi'inë' li' Dios, uslé' yúgu'të bunách nacua'len li' lë'i barco ni." ²⁵ Qui lë ni na', tsutsu gul-gún láchxi'li', le ruzxóni ladxa'a-në' Dios, gac ca na' chgudxë' neda' gbaz la'y queë'. ²⁶ Cni gac zal-la' run bayúdx gac ditj barco ni tu luyú bidxau', ga ni' tsajcá'n rë'u.

²⁷ Cati' ni' chgdöd chidá' dza, ati' bö' na' reycj ruzéaj barco na' lu nis zxön nazí' lei Adriático, gdu ladxi' yël gláquinë' bönni' tunë' dxin lu barco na' chzoa gdxin barco gal-la' tu luyú bidx. ²⁸ Gularu'në' du lu nis zxön na', ati' gulanöznë' galj bös nac ga bdxintë ga rë' lu nis. Cati' gdöd yeláti'dau' barco na', gularu'në' du na' leyúbl, len gulanöznë' chnac chinu bös. ²⁹ Le gládxinë' tsajdín lu guiöj barco na', qui lë ni na', zaca' tsla'a cudzi'l barco na' gularu'në' lu nis tap guía zi'i nága'gac du guía le tu'zóa dxiz barco. Lu yöl-la' ruubi rugu'iz láchxi'dau'quë' gulabözë' tseni'. ³⁰ Ni'r glë'nnë' bönni' tunë' dxin lu barco luzxundjë' lë'i barco na'. Guluzötjé' lu nis zxön bárcodau' na' dë lahui barco zxön na'. Glunë' ca tē'nnë' lu'ë yelati' zi'tu' guía zi'i na' naga' du guía le ruzóa dxiz barco na', le zoa zaca' tsla'a lahuil. ³¹ Ni'r Pablo gudxë' bönni' na' nacu'ë lu nē'ë bönni' rjaquë' gdil-l len bönni' na' rjaquë' gdil-l, gnë':

—Chqui' culuga'në' bönni' ni lë'i barco ni, cutu gac ulali'.

³² Ni'r gulachuguë' du naga' bárcodau' na' bönni' na' rjaquë' gdil-l, ati' glu'ë latj gbix lu nis zxön.

³³ Cati' chza' reni', gúta'yüë' lauquë' Pablo bi lahuë' yúgu'të'. Gudxë' lequë':

—Na'a chguc chidá' dza rubíj yen lauli' len runli' gubás, cutu bi náguli'.

³⁴ Qui lë ni na', ráta'yua' lauli' gáguli' quië huöac láchxi'li', le cutu ca' gatli' nituli' lbi'ili'.

³⁵ Cati' budx bē'ë didza' ni Pablo, gdel-lë'ë yöt xtil, len gudxë' Dios: "Xclenu'." Cni benë' lauquë' yúgu'të'. Ni'r buzxuzxjé' yöt xtil na' len gzu lahuë' rahuë'. ³⁶ Ni'r guladíp láchxi'quë' yúgu'të', len glahuë'. ³⁷ Tscatu' zoatu' lë'i barco na', guctu' gdu chop gayuá' yu tsonnlalj yu chizxoptu'. ³⁸ Gdöd glahuë', guluhuöjljnë', ni'r gularu'në' lu nis zxoa' xtil dë lë'i barco na', quië lulahuë' yua' dzö' lë'i barco na'.

Rac ditj barco lu nis zxön

³⁹ Cati' chguc lahui' dza, cutu guluúnbë'ë luyú na' bönni' tunë' dxin lu barco na', ati' gulalë'inë' ga rajrö' nis zxön na' gatsj lahui'l luyú bidx na', len dë latj ni' ga nac lachi' ra' nis zxön. Glë'nnë' lunë' ga tsaz ni' barco na'. ⁴⁰ Ni'r gulusedxë' yugu' du guía nága'gac guía zi'i tu'zóa dxiz barco na', len gulusanë' leygac, ati' gulabíx lu nis zxön. Gulusedxë' ca' du naga' nē'i yag ruzéycj rudxi'i barco. Ni'r guluchisë' lari' qui, le rutúb bö' le zoa tsla'a lahuil barco na', ati' gzu lau rdöd barco zaca' ga rajrö' nis zxön gatsj lahui'l luyú bidx na'. ⁴¹ Cati' bdxin barco na' tu latj ga rdzag nis, ni' gnidx tsla'a lahuil barco na' lu yuzz lu nis zxön na', ati' bugá'nz ni' barco na'. Cutur guc bi utá lei, ati' tsla'a cudzi'l barco na', gzu lau rguitsj lei nis zxön na', len yöl-la' rza' qui. ⁴² Ni'r glë'nnë' bönni' rjaquë' gdil-l ludödcdë' bönni' nadzunquë', cui la'zxundjë', la'zxóë' lu nis. ⁴³ Gu'nnë' uslé' Pablo bönni' nacu'ë lu nē'ë bönni' na' rjaquë' gdil-l, ati' gna bé'inë' bönni' na' rjaquë' gdil-l cutu lunë' ca na' tē'nnë'. Ni'r gna bé'inë' bönni' tac la'zxóë' lu nis, zi'al lequë' la'yazië' lu nis quië la'dxinë' luyú bidx. ⁴⁴ Gna bé'inë' ca' bönni' naga'nquë' la'zxóë' lu blag, len yela'quë' láhuigac yagdau' qui barco na'. Cni guc, gululé' yúgu'të'. Cni'z guladxinë' luyú bidx na'.

28

Le benë' Pablo luyú bidx nazí' lei Malta

¹ Cati' chbulatu' yúgu'tëtu', gnózitu' nazí' lei Malta luyú bidx ga na' zoatu'. ² Lu yöl-la' dxi'i ladxi' quequë' glunë' netu' ba la'n bönni' xidza' nacu'ë luyú bidx na'. Gulabequë' gui', ati' gululidzë' netu' yúgu'tëtu' dutsë'i cuintu', le ral guiøj len runtsca ziaq. ³ Ni'r gúchë'ë tsalén huag zxisi bidxdau' Pablo, len cati' glu'ë lei lu gui', brujba' ladjl zxisi na' tuba' bël snia', rrxundjba' böchla qui gui' na', ati' yajti'nba' yen në'ë Pablo. ⁴ Cati' gualalé'inë' bël na' bönni' xidza' na', nála'ba' yen në'ë Pablo, glë' tuë' yetúë':

—Le nactë naquë' gdödi bunách bönni' ni. Zal-la' bulë' lu nis zxön, cutu ru'ë lë' latj soë' gbanë' dios queëru' lë Tsahui'.

⁵ Butít në'ë Pablo, busládzu'ë-ba' bël snia' na'. Yajxóatëba' lu gui', ati' lë' cutu bi guc queë'. ⁶ Tu'yúë' Pablo bönni' xidza' nacu'ë ni', bat cal cö'ë gui, o tsó'të' gatië'. Ni'r cati' chgdzey ta'bözë', len gualalé'inë' cutu bi rac queë', yetú le gláquinë', ati' gulanë' naquë' dioscz.

⁷ Latj ni'z dë xyuë' Publio, bönni' blau qui luyú bidx na', ati' benë' netu' ba la'n bönni' ni. Lu yöl-la' dxi'i ladxi' queë' glu'ë netu' lidxë' gdu tsonn dza. ⁸ Dza na' dë' ré'inë' xuzë' Publio na', yu'ë tu xla len ré'inë' guidz rön. Gyazië' Pablo zajyúë' lë', ati' gdöd bulidzë' Dios, ni'r bxoa në'ë bönni' huë' na', len bunë' lë'. ⁹ Le benë' lë ni Pablo, lëzca' guladxín ga zoë' nup te'i, nacuá' luyú bidx ni', ati' guluhuöaquë'. ¹⁰ Glunë' netu' ba la'n bönni' ni, zian le glunë' queëtu'. Cati' chzoa uza'tu' luyú ni', gulunödzjë' queëtu' yugu' le naquínitu'.

Rdxinë' Pablo lu yödZ Roma

¹¹ Cati' chguc tsonn beo' zoatu' ni', ni'r grentu' tu lë'i barco qui yödZ Alejandría, le bugá'n luyú bidx na' yugu' beo' ziaq. Barco ni da'gac tsala' lahuil bdau' yag lëgac Cástor len Pólux, dios cuach quegac bunách Alejandría na'. ¹² Gza' ni' barco na', ati' bdxin yödZ Siracusa, ga ni' buga'ntu' tsonn dza. ¹³ Buza'tu' ni', ati' gdödtu' tsala' luyú ni', len bdxintu' yödZ Regio. Cati' za' reni' yetú dza, le reycj bö' za' zaca' ga rdöd gbidz beo' ziaq, buza'tu' ni', ati' dza buróp na' bdxíntëtu' yödZ Puteoli. ¹⁴ Lu yödZ na' yajxáca'tu' böchi'ru' ta'yejlë'ë Cristo, ati' gláta'yuë' lautu' ugá'nlentu' lequë' gdu xunu' dza. Cati' bza'a dza na' buza'tu' ni' quië tseajtu' Roma, rzë'i ní'atu'. ¹⁵ Chgulayönnë' böchi'ru' nacu'ë Roma chzoa gdxintu' ni', ati' gularujë' duxí'gal-la'quë' netu'. Guladxinë' tu yödZdau' nazí' lei Yë'y Qui Apio. Yela'quë' guladxinë' tu latj nazí' lei Tsonn Yu'u Quequë' Bönni' Yu'quë' Nöz. Cati' blé'inë' lequë' Pablo, bdip ladxë'ë len gudxë' Dios: "Xclenu'."

¹⁶ Cati' bdxintu' Roma, bönni' na' nacu'ë lu në'ë bönni' rjaquë' gdil-l, bchë'ë bönni' na' nadzunquë', ati' budödë' lequë' lu në'ë bönni' blau nacu'ë lu në'ë bönni' rjaquë' gdil-l, ati' bë'ë Pablo latj soë' queëzë', zóalënë' lë' tu bönni' rijë' gdil-l ruyúë' lë'.

Runë' Pablo lban lu yödZ Roma

¹⁷ Cati' chgdöd tsonn dza, bulidzë' Pablo yugu' bönni' blau quequë' bönni' judío nacu'ë Roma. Cati' chguludubë' ga na' zoë' Pablo, lë' gudxë' lequë':

—Lbi'ili', böcha'a, zal-la' cutu bi bena' quegac bunách ladzru', len clëg quegac le nalëbiru' runru' ca na' glunë' xuz xtau'ru', guludödë' neda'

bönni' judío nacu'ë Jerusalén lu na'quë' bönni' Roma nacu'ë Jerusalén quië luseyjë' neda' lidx guia. ¹⁸ Ni'r cati' chgulanabi yudxnë' neda' bönni' Roma, glë'nnë' lusanë' neda', le gláquibe'inë' cutu nabaga'a xzguia' gatia'. ¹⁹ Guladá'baguë'ë nup na' glë'ni lusan neda' bönni' judío ni', ati' ben bayúdx gnaba' tsija' lahuë' César ga cuequi xbeynë' neda', len clëg quië uquía' bunách uládz queëru'. ²⁰ Qui lë ni na' bulidza' lbi'ili' quië glé'ida' lbi'ili' len güi'lena' lbi'ili' didza', le nága'a du guia ni le runa' löz le runru' löz rë'u, bunách Israel, gactë lë na' gzxì' lu në'ë Dios gata' queëru'.

²¹ Ni'r lequë' glë' Pablo:

—Cutu rdxini queëtu' guich le za' luyú Judea ca nac lë na' rac quiu', len nutu nu rdxini nu nac böchi'ru' judío, nu quixjöi' netu' nu bi rnë quiu' le cunác. ²² Na'a, rë'nitu' yönitu' xtidzu'u, le rguindj icju', le chnözitu' yúgu'të latj ta'në bunách quegac nup ta'dá' didza' cub ni.

²³ Cni guc, guludxië' bë' tu dza, ati' dza na' guladxinë' ga na' zoë' Pablo zianë'. Gzu lahuë' Pablo zildau' ati' ni' gúli'ni buzéjni'në' lequë' len busálj la'në' le rna bë'ë Dios. Gu'nnë' ului'inë' lequë' nac gdutë li lban runë' queë' Jesús. Quië gunë' cni bugunë' dxin le rna bë' zxba queë' Moisés lenca' le gulanë' bönni' glu'ë didza' uláz queë' Dios. ²⁴ Gulazí' lu na'quë' didza' bë'ë Pablo la'quë', san yela'quë' cutu ca' gulayejlë'ë. ²⁵ Le gularujë' chopl, gulazú laquë' tu'zë'ë ni', ati' gudxë' lequë' Pablo, rnë':

—Didza' nacz bë'ë Dios Bö' La'y, lë na' gnë' Isaías, bönni' bë'ë didza' uláz queë' Dios, ca na' buzéjni'në' xuz xtau'ru', gnë':

²⁶ Gyeaj laugac bunách ni', yjödx lequë':

Yöni nagli', san cutu tséjni'li'.

Uyuli' gna'li', san cutu glé'ili'.

²⁷ Bönni' ni chnazíd icj ládxi'dau'quë'

Len cutu ryaz icj nagquë'.

Glunë' ca tun nup nachúl láhuigac

Cui la'lé'inë' len yöj laquë'

Len cui la'yöni nagquë'

Len cui luzejni'i ládxi'quë'

Len cui lë'nnë' luhuöaquë' queë' Dios

Quië gac una' lequë'.

²⁸ Na'a, ral-la' gnözili' lë ni. Dios rsölë'ë netu' laugac bunách gza'a quië lulá, ati' lequë' la'yönnë'.

²⁹ Cati' budx bë'ë didza' ni Pablo, gularujë' bönni' judío, ta'dil-ltsca didzë'ë la' légaczë'.

³⁰ Gdu chop iz buga'në' ni' Pablo, zoë' lu yu'u ga na' rguizzjë', ati' benë' ba la'n yúgu'të nup duyugac Lë'. ³¹ Lu yöl-la' rugu ladxi' benë' lban ca rna bë'ë Dios. Busëdnë' bunách ca nac queë' Xanru' Jesucristo, ati' nutu nu buzaga' xnözë'. Ca' nac.

DIDZA' BSÖLÈ'È PABLO YÖDZ ROMA

Pablo rugapë' Dios bunách queë' Cristo nacu'ë Roma

¹ Neda', Pablo, naca' bönni' nada'u queë' Jesucristo len gbaz queë', le bulidzë' neda' Dios len gröczë' neda' quië guna' lban qui didza' dxi'a queë'.

² Dza ni'të gzxì' lu në'ë Dios gsölè'ë queëru' didza' dxi'a na'. Gnë' cni len rú'aque' bönni' glu'ë didza' uláz queë', ati' lequë' guluzujë' lei lu guich la'y queë' Dios. ³ Guluzujë' lu guich yúgu'të le ral-la' gunë' Zxi'në' Dios, Nu na' nac Xanru' Jesucristo. Lu yöl-la' bunách queë' naquë' zxi'n xsoë' David, ⁴ san ca nac bö' nacczë', le nac la'y, nac bë' naquë' Zxi'në' Dios, len naptquë' yöl-la' huac. Nac bë' naquë' cni le bubanë' lu yöl-la' gut. ⁵ Ni'a qui le benë' Jesucristo ruzi'ru' xbey le ruzá' ladxë'ë queëru' Dios ati' benë' ga naca' gbaz queë' quië uláz queë' Lë' guna' ga la'yejlë' Lë' len lun ca rna xtidzë'ë bunách gdu'të yödzyú. ⁶ Bít'sa'li' lbi'ili' ladjgac bunách yödzyú na', san na'a nulidzë' lbi'ili' Dios quië gáquili' queë' Jesucristo.

⁷ Rugapa' Dios lbi'ili', yúgu'tëli' zoali' Roma. Dios nadxi'inë' lbi'ili' len bulidzë' lbi'ili' quië gacli' quizi queë'. Rnaba' lahuë' Xuzru' Dios lenca' lahuë' Xanru' Jesucristo, gunnë' queëli' le ruzá' ladxë'ë queëru' len le rbequi dxi ládxi'ru'.

Rë'nnë' Pablo tsajyüë' bunách queë' Cristo nacu'ë Roma

⁸ Lë ni rzu lahua' ruzuja' lu guich: Le náquiru' queë' Jesucristo rëpa'-në' Dios: "Xclenu'" ca nac queëli' yúgu'tëli', le ta'guixjô' bunách gdu'të yödzyú ca réjlë'li' Jesucristo. ⁹ Gdu ladxa'a runa' xchinë' Dios, runa' lban qui didza' dxi'a ca nac queë' Zxi'në'. Nözcznë' Dios rulídztacza'-në', rnabda'-në' gac dxi'a queëli'. ¹⁰ Rnábtecza' lahuë' Dios, chqui' nac le rë'nnë' Lë', gunnë' neda' latj duyú'a lbi'ili'. ¹¹ Cni rnabda'-në' le rac ladxa'a glé'ida' lbi'ili' quië gac guna' ga gata' queëli' tu le unödzejë' queëli' Dios Bö' La'y, le gun ga gal-li'. ¹² Lë na' rë'nda' nac utíp ládxi'ru' turu' yeturu', le réjlë'ru' Jesucristo tu turu'.

¹³ Böchi' lza'adau', rë'nda' gnözili' lë ni. Zian lzu bë' ladxa'a guida' ga zoali', san ga rdxintë na'a cutu runni quia'. Rë'nda' guida' ga zoali' quië guna' ga uzi'li' xbey lban na' runa', ca na' tu'zì' xbey yela'gac bunách yödzyú ni. ¹⁴ Dë le ral-la' guna' quegac yúgu'të bunách, quegac bunách nazëdgac len quegac bunách cunazëdgac, quegac bunách ta'yejni'i len quegac bunách cuta'yejni'i. ¹⁵ Qui lë ni na', tsca gac guna', zoa' rböza' guna' ca' lban qui didza' dxi'a ga ni' zoali' lbi'ili', zoali' Roma.

Yöl-la' huac zcxön qui didza' dxi'a

¹⁶ Cutu ca' rutui'da' runa' lban qui didza' dxi'a, le nap yöl-la' huac queë' Dios gun ga lulá yúgu'të nup ta'yejlë' lei. Ga rzu lau, rë'nnë' Dios la'yönnë' bönni' judío, ati' töd na' la'yöni ca' bunách gza'a. ¹⁷ Didza' dxi'a ni rulu'í' rë'u gunë' Dios ga huöacru' tsahui', chqui' huayéjlë'ru' Lë' len cugác chop ládxi'ru'. Ca nac lë ni nayúj ca' lu guich la'y, rna: "Nu nac tsahui' le réjlë' Dios, gata' qui nu ni yöl-la' na'bán."

Zxguia' nabága'gac bunách

18 Dios, Nu zoa yehua' yubá, bulu'è lahui cutu rlé'inè' dxi'a yúgu'tè le cunác len le cunác tsahui' tun bunách, ati' gunè' lequè' zxguia', bönni' na', lu yöl-la' cunác tsahui' quequè' ta'dá'baguè'è le nac gdutè li. 19 Cni gac quequè' le nalá' lahui laugac yúgu'tè bunách le nac bè' zoaczè' Dios, le bului'czè' lahui Dios lè ni ga na' nacu'è. 20 Dza ni'tè cati' zì'a guta' yödzyú, ga rdxintè na'a dza, yugu' le nunè' Dios nacgac bè' le curlé'iru' queè' Dios, ca nac yöl-la' huac gdu queè' len le nacczè' Dios. Qui lè ni na', cutu gac la'nè' cutu nabága'què' zxguia'. 21 Cati' ni' glunbè'è Dios, cutu gulayíj ládxi'què' Lè' ca ral-la' tsej ládxi'ru'-nè' Dios, len cutu glè' Lè': "Xclenu'." Qui lè ni na', ca'z böac le gulazá' ládxi'què', ati' gulachúl gulanitiè' le nazíd icj ládxi'dau'què'. 22 Zal-la' gláquinè' ta'yéjni'nè' szxöni, bönni' cunözi guluhuöaquè' 23 le guluca'nè' yöl-la' yení' queè' Dios Nu zoatecz, ati' gulayíj ládxi'què' bdau' guiöj bdau' yag, bdau' na' nacgac ca bönni' tatzè', len ca böa'dau' zoa xilcba', len ca böa' guixi' ta'daba' lu yu, len ca böa' bël ta'yj lè'ba' lu yu ni.

24 Qui lè ni na' bubíj ladxè'è lequè' Dios quiè lunè' yugu' le ta'zè ládxi'què' le cunác, ati' cni gac, gulucá'n cuinquè' lu yöl-la' stu' tuè' len yetúè'. 25 Guc cni le guluca'nè' xtídzè'è Dios, le nac gdutè li, ati' gulazí' lu na'què' tu le cunác. Glunè' ba la'n len gulayíj ládxi'què' yugu' le benè' Dios len clèg Lèczè' Dios, Nu na' ral-la' gactecz queè' yöl-la' ba. Ca' gac.

26 Qui lè ni na' bubíj ladxè'è lequè' Dios quiè lunè' yugu' le ta'zè ládxi'què' le cunác. Guluca'nnu yöl-la' rzoalen bönni' ngul, quiè lunnu le cunác. 27 Lèzca' cni glunè' bönni', guluca'nè' yöl-la' rzoalen ngul ati' gulazè ládxi'què' le cunác túnlenè' tuè' len yetúè', len glunè' le tun ga nu rutuí'i, gulacua'len la' lza'a bönni'gaczè'. Gulazaca' gulagui'è lu xpèla'què' bönni' glunè' cni le bubì'è quequè' Dios ca rajlöz dul-la' na' glunè' le nuca'nquè' Dios.

28 Le cutu glè'nnè' lunè' Dios ba la'n, qui lè ni na' bubíj ladxè'è lequè' Dios quiè la'zá' ládxi'què' le cunác len lunè' le cuzaca'.

29 Túnteczè' yúgu'tè le cunác tsahui'.

Tunè' yugu' le nac stu'.

Tunè' le cunác.

Tu'huídi'nè'.

Cutu ta'lé'inè' dxi'a lza'què'.

Tu'zxé'inè' lza'què'.

Tu'döddè' lza'què'.

Ta'díl-lenè' lza'què'.

Ta'zì' yé'inè' bunách.

Zi'tè nacquè' xöhui'.

Ta'nè' qui lza'què'.

30 Ta'nè' le cunác qui lza'què'.

Cutu ta'lé'inè' Dios dxi'a.

Nacquè' bönni' bizxj.

Tun cuinquè' blau.

Tun ba zxön cuinquè'.

Tu'guiljè' le cunác lunè'.

Ta'dá'baguè'è xuz xna'què'.

31 Nacquè' cuta'yéjni'i.

Tun ditjcnè' xtídzà'què'.

Cutu nacquè' dxi'i ladxì' ca ral-la' lacquè'.

Cutu tu'nít lauquè' lza'què'.

Cutu tu'huechi' ládxi'quë' lza'quë'.

³² Nözgaccznë' le nuzóë' tsaz Dios ca ral-la' gac quegac nup tun yugu' le cni, lat tsaz. Zal-la' nözcnë' lë ni, clëgz cni tunë', san ta'dzág ládxi'quë' nup tun ca' cni.

2

Tsahui' nac gchuguë' quegac bunách Dios

¹ Qui lë ni na', cutu gac ubíj tsahui' cuinu', núti'tëz nu nacu', rulág yudxu' lza'u. Cati' rulág yudxu' lza'u, ruspága' cuinu' xzguia', le rulág yudxu' lza'u len tuz ca runu' li'. ² Nöziczru' ca rbequi xbeynë' Dios. Nac gdutë li ca rbequi xbeynë' nup tun le cunác. ³ Li' rulág yudxu' nup tun le cunác, len tuz ca runu' li'. ¿Naru' ráquitsanu' udöd gunznu' cati' cuequi xbeynë' Dios? ⁴ ¿Naru' ruca'ntsu' ca'z yöl-la' dxi'i ladxí' gdu queë' Dios len yöl-la' rböz zxön ladxí' queë' len ca runë', rdzeynë' quië leynë' li'? ¿Naru' cu nözcnu' ruzá' ladxë'ë quiu' Dios yöl-la' dxi'i ladxí' queë' quië gunë' ga ubí'i ladxu'u? ⁵ Lu yöl-la' ládxi'dau' zid quiu' cutu rubí'i ladxu'u. Qui lë ni na' rutúp rutsagu' xzguia' gunë' li' Dios cati' cuequi xbeynë' bunách ati' gac bë' nac ca ral-la' gunë' Dios cati' gchuguë' quegac bunách. ⁶ La' dza ni'z ubi'iczhë' Dios qui queë bunách tsca nac le glunë' tu tuë'. ⁷ Yöl-la' na'bán gdu unödzhë' quegac nup tuntecz le nac dxi'a, le tui' ládxi'quë' luzi'ë xbë' Dios len lurujë' dxi'a lahuë' Lë' len la'cu'ë tsalzú. ⁸ Lu yöl-la' rley queë', Dios gunë' xzguia' nup ta'dá'baga' len cutu të'ni lun ca rna le nac gdutë li, san tun ca rna le cunác tsahui'. ⁹ La'zaca' la'gui'ë len huí'nitsca ládxi'quë' yúgu'të bönni' tunë' le cunác. Ga rzu lau gac cni quegac bunách judío, len gac ca' cni quegac bunách gza'a. ¹⁰ Dios gunë' ga lacquë' bica' ba, len gunë' lequë' ba la'n, len gu'ë le cuequi dxi ládxi'quë' yúgu'të bönni' tunë' le nac tsahui'. Ga rzu lau gunë' cni quegac bunách judío, len gunë' ca' cni quegac bunách gza'a.

¹¹ Cni cuequi xbeynë' bunách Dios, ati' Lë' cutu rubíj bë'ë bunách. ¹² Yúgu'të bönni' na' cugulayönnë' le rna bë' zxba queë' Dios len glunë' dul-la', lëzca' latie', zal-la' cutu táquibe'inë' guladá'baguë'ë le rna bë' zxba na', ati' yúgu'të bönni' gulayönnë' le rna bë' zxba queë' Dios len glunë' dul-la', Lë' cuequi xbeynë' lequë' ca nac le rna bë' zxba na'. ¹³ Cni gac, le cutu nacquë' tsahui' lahuë' Dios bönni' ta'yöniznë' zxba queë' Dios, san luhuöaquë' tsahui' bönni' na' tunë' ca rna bë' zxba queë' na'. ¹⁴ Bönni' na' cunacquë' judío len cutu gulayönnë' le rna bë' zxba queë' Dios, san tunczë' ca rna bë' zxba queë' na', bönni' ni, zal-la' cutu gulayönnë' le rna bë' zxba queë' Dios, zoalen lequë' tu zxba le nuzóë' Dios icj ládxi'dau'quë'. ¹⁵ Nup ni tu'luí' lahui le run zxba na' nayúj lu icj ládxi'dau'quë'. Le yu'u icj ládxi'dau'quë' nac bë' nac cni. Ca ta'zá' ládxi'quë', tu'quíë' lza'quë' o tu'bíj tsahui' lza'quë' tuë' yetúë'. ¹⁶ Cni ubi'ë quequë' Dios dza ni' cuequi xbeynë' lu na' Jesucristo yugu' le nunquë' len le gulazá' ládxi'quë' yúgu'të'. Cni rusëdi didza' dxi'a runa' lban qui.

Yugu' bönni' judío len zxba queë' Dios

¹⁷ Nul-li' rnali' nacli' judío len ruzxöni ládxi'li' zxba queë' Dios, len run ba zxön cuinli' le núnbë'li-në' Dios, ¹⁸ nöziczli' le rë'nnë' Dios gunli' len le rusëdi lbi'ili' zxba queë', len ráquibe'ili' le nactër dxi'a. ¹⁹ Ráquili' gac ului'ili' nöz dxi'a nup ta'dá ga yubl ca nu nachúl lahui len gac uzéjni'li' nup nachúl nanitgac. ²⁰ Ráquili' gac usëdili' nup cuta'yejni'i len nup

ta'yejni'i láti'dau'z, le dë lu na'li' zxba queë' Dios le rusëdi bunách ca nac yöl-la' rejni'i gdu len le nac gdutë li. ²¹ Na'a, lbi'ili' rusëdili' yezica' bunách. ¿Naru' cu ral-la' usëdi cuinli'? Lbi'ili' rnali': "Cutu cuanu'." ¿Naru' rbántsali' lbi'ili'? ²² Rnali' ca': "Cutu gunu' dul-la' le rguitsj zxba qui yöl-la' nutság na'." ¿Naru' rúntsali' lbi'ili' dul-la' le rguitsj zxba qui yöl-la' nutság na'? Lbi'ili' cutu rlé'ili' dxi'a bdau' guiöj bdau' yag. ¿Naru' rbántsali' le dzö' lu gdau' quegac? ²³ Run ba zxön cuinli' le dë lu na'li' zxba queë' Dios. ¿Naru' rucá'ntsali' Dios ca'z, rguitsjli' zxba le gna bë'ë Lë'? ²⁴ Nayúj lu guich la'y ca runli', rna: "Ni'a qui le runli' lbi'ili' ta'në zi' queë' Dios nup cunacgac judío." ²⁵ Le nactë ruzi'u xbey lë na' narugu lu xpëlu'u le nac bë' náquinu' queë' Dios chqui' runu' ca rna bë' zxba queë' Dios, san chqui' rguitsju' zxba le gna bë'ë Lë', nuhuöacu' ca bönni' cunáquinë' queë' Dios. ²⁶ Qui lë ni na', chqui' zoë' bönni' cunarugu lu xpëlë'ë lë na' nac bë' nu naqui queë' Dios, san runë' gdutë ca rna bë' zxba queë' Lë', bönni' ni naquë' lahuë' Dios ca bönni' narugucz lu xpëlë'ë lë na' nac bë' zal-la' cunarugu lu xpëla'czë'. ²⁷ Bönni' na' cunarugu lu xpëlë'ë lë na' nac bë' nu naqui queë' Dios, san runë' gdu ca rna bë' zxba queë' Dios, ca runë' bönni' ni rulu' nabága'li' lbi'ili' zxguia', zal-la' dë lu na'li' zxba queë' Dios len narugu lu xpëla'li' lë na' nac bë' náquili' queë' Dios, san cutu runli' ca rna bë' zxba queë' na'. ²⁸ Cutu naquë' gdu bönni' judío bönni' naquë' cni lu yöl-la' bunáchz queë', ati' cutu nac gdu lë na' nac bë' le naruguz lu xpëlë'ë bönni'. ²⁹ Naquë' gdu bönni' judío bönni' na' naquë' cni lu icj ládxi'dau'huë', len le nac gdu le narugu lu xpëlë'ë bönni' le nac bë' nu naqui queë' Dios, nac tu le yu'u icj ládxi'dau'gac bunách. Nac qui bö' nacczru' len clëg qui yöl-la' bunáchz queëru'. Bönni' naquë' cni, cutu tun lë' ba la'n bunách, san Dioscz gunë' lë' ba la'n.

3

¹ Chqui' cni nac, ¿bizxa ruzi'tsë' xbey bönni' le naquë' judío? ¿Bizxa ruzi'ë xbey le narugu lu xpëlë'ë bönni' judío? ² Szxöni ruzi'ë xbey, len zian ca ruzi'ë xbey. Le nac zi'al, Dios glu'ë lu na'quë' bönni' judío didza' la'y queë'. ³ La'quë' cutu ta'yejlë'ë Dios. ¿Naru' ráquitsanu' cutu gunë' Dios ca rna xtudzë'ë le cuta'yejlë'ë Lë'? ⁴ Cutu ca' gac. Ral-la' gáquibe'iru' rúnteczë' Dios ca rna didza' bë'ë, zal-la' ta'zì' yë' yúgu'të bunách. Ca nac queë' nayúj lu guich la'y, rna:

Gac bë' nacu' tsahui' ni'a qui didza' ru'u

Len uruju' tsahui' chqui' nu cuequi xbey Li'.

⁵ Cati' runru' le cunác, Dios rnë' cutu nac tsahui' le runru'. Lë ni nac bë' tsahui' naquë' Dios. Nacuá' nup ta'ná: "Le cunác runru' nac bë' tsahui' naquë' Dios ati' qui lë ni na' cutu ral-la' gunë' rë'u zxguia'." ⁶ Cutu ca' nac cni. La'naru' ruzi'ë xbey Dios le cunác runru', ¿nacxcz gac cuequi xbeyne' bunách yödzyú ni? ⁷ Cati' nu rzi' yë', Dios rnë' cutu rui' didza' nu na' ca runë' Lë'. Lë ni nac bë' nac gdutë li didza' ru'ë Dios. Nacu'ë bönni' ta'në' le ta'zì' yë'ë lequë' run ga gac queë' Dios yöl-la' ba, ati' cutu ral-la' gchuguë' quequë', cugnë' nabága'quë' dul-la'. Ca' ta'në'. ⁸ ¿Naru' huanátsaru': "Gua'ru' dö' quië gac le nac dxi'a"? Nup na' ta'në' zi' queëru' ta'ná rusëdiru' cni, ati' tsahui' nac gchuguë' quegac Dios.

Yúgu'tëru' nabága'ru' dul-la'

⁹ ¿Bizxa caz gnaru' na'a? Ca nac queëtu' netu', bönni' judío, ¿ba nacrutu' tsahui' ca yezica' bunách? Cutu ca' nactu', le chbulu'a ni, nabága'gac

dul-la' bunách judío, ati' nabága'gac ca' dul-la' bunách gza'a. Yúgu'tè' nabága'què' dul-la'. ¹⁰ Nayúj lu guich la'y, rna:

Nutu nu zoa nac tsahui', nutu nucz.

¹¹ Nutu nu rejni'i.

Nutu nu rguilj Dios.

¹² Yúgu'tè' ta'dé' ga yubl; yúgu'tè' nanitquè'.

Nutu nu run le nac dxi'a, nutu nucz.

¹³ Lba'què' nacgac ca yeru ba nayaljgac.

Len yöl-la' rnèz quequè' ta'zí' yé'inè' lza'què'.

Didza' r-ruj rú'acquè' nac ca le yudzu láya'ba' bèl snia'.

¹⁴ Len yugu' didza' tu'è, tu'didza' yudxnè' bunách len ta'nè zi'è quegac bunách na'.

¹⁵ Nacu'è sina' tu'dödcdè' bunách.

¹⁶ Gátitèz ga ta'dödè' tu'snitiè' len tu'saca' zi'è lza'què'.

¹⁷ Cutu ta'záqui'nè' la'bözè' dxi'adau'.

¹⁸ Cutu ca' tádxinè' Dios.

¹⁹ Nöziru' yúgu'tè didza' ni bè'è Dios, rè' bönni' na' dè lu na'què' zxba queè'. Qui lè ni na' nutu nu gac gna cutu nabaga' dul-la', ati' yúgu'tè bunách gdu'tè yödzyú, cuequi xbeynè' lequè' Dios. ²⁰ Tui' ládxi'què' bönni' judío lunè' yugu' le rna bè' zxba queè' Dios quiè luhuöaquè' tsahui', san nutu nu huöac tsahui' cni, le nuzóè' Dios zxba queè' quiè gáquibe'iru' nabága'ru' dul-la'.

Ularu' le réjlè'ru' Jesucristo

²¹ Na'a, chbuluí' lahui ca gac huöacru' tsahui' lahuè' Dios. Cutu gac huöacru' tsahui' le runru' ca rna bè' zxba queè' Dios, zal-la' lu zxba queè' na' len lu guich la'y ga nayujgac le gulanè' bönni' glu'è didza' uláz queè' Dios, rui' didza' ca gac huöacru' tsahui'. ²² Dioscz runè' ga huöacru' tsahui' le réjlè'ru' Jesucristo ati' gunè' ga luhuöac tsahui' yúgu'tè nup la'yejlè' Lè'. Tuz ca nacgac yúgu'tè bunách ²³ le nunquè' dul-la' yúgu'tè' len cutu ca' nacquè' tsahui' ca na' naquè' gdu tsahui' Dios. ²⁴ Dios ruzá' ladxè'è queèru', len nunzè' rè'u tsahui' le böa'uè' rè'u Jesucristo. ²⁵ Dios budödè' uláz queèru' Jesucristo. Lè' bulaljè' xchönè', le rguá dul-la', lè na' uzi'ru' xbey chqui' huayéjlè'ru' Lè'. Cni benè' Dios quiè gac bè' naquè' tsahui' Lè' zal-la' lu yöl-la' rböz zxön ladxì' queè' budödè' ca'z yugu' dul-la' benru' dza ni'tè. ²⁶ Cni benè' Dios, buluí' cuinë' tsahui' dza ni zoaru' na'a, ati' ruga'nè' tsahui' zal-la' rugúè' dul-la' nabága'gac bunách, runè' ga tu'huöac tsahui' nup ta'yejlè' Cristo.

²⁷ ¿Naru' huactsa gun ba zxön cuinru' ca nac queèru'? Cutu ca' gacru'. ¿Bizx quiè na'? Nac le nularu', clèg le runru' ca rna bè' zxba queè' Dios, san le réjlè'zru' Jesucristo. ²⁸ Na'a, rusáca'ru' queèru' nuhuöaquè' tsahui' bönni' le réjlè'è Jesucristo, len clèg le runè' ca rna bè' zxba queè' Dios.

²⁹ ¿I naquè' Dios Dios quegacz bunách judío? ¿Naru' cu naquè' ca' Dios quegac bunách gza'a? Ja, naquè' ca' Dios quegac bunách gza'a na' ³⁰ le zoa tuz Nu nac Dios. Dios ni gunè' ga luhuöaquè' tsahui' le ta'yejlè'è Jesucristo bönni' judío, narugu lu xpéla'què' lè na' nac bè' nu naqui queè' Dios, len lèzca' cni gunè' ga luhuöaquè' tsahui' le ta'yejlè'è Jesucristo bönni' gza'a, cunarugu lu xpéla'què' lè na' nac bè'. ³¹ Na'a, chqui' nularu' le réjlè'zru' Jesucristo, ¿ba nagá'n ca'z zxba queè' Dios? Cutu ca' nac ca', san nagá'nr tsutsu zxba queè' na'.

4

Rusëdi rë'u le benë' Abraham

¹ ¿Bizxa caz gnaru' na'a? ¿Bizxa bdél-li'në' Abraham, xuz xtau'tu' netu', nactu' judío? ² La'naru' bôaquë' tsahui' Abraham le zoa le benczë' lë', gunn gun ba zxön cuinë', san clëg lahuë' Dios. ³ Ca nac lë ni nayúj lu guich la'y, rna: "Abraham gyejlë'ë Dios, ati' qui lë ni na' Dios benë' ga bôaquë' tsahui' lahuë' Lë'." ⁴ Chqui' zoa nu bönni' runë' xchinru', le rguixxjru'-në' cutu nac tu le ruzá' ládxi'ru' queë', san nac tu le rál-la'ru' queë' bönni' na'. ⁵ Lézca' cni chqui' rejllë'ë Dios bönni', zal-la' cutu bi dxin benë' bönni' na', Dios, Nu run ga luhuóac tsahui' bunách cunacgac tsahui', rnë' naquë' tsahui' lahuë' Lë' bönni' na', le rejllë'ë Lë'. ⁶ Lézca' cni bë'ë didza' David ca naquë' bica' ba bönni', Dios rnë' naquë' tsahui' zal-la' cutu bi dxin nunë' bönni' na'. ⁷ Cni gnë' David:

Bica' ba bönni' na' Dios runít lahuë' le cunác nunë',

Len rugüë' yugu' dul-la' nabaguë'ë.

⁸ Bica' ba bönni' na', Dios cutu ruspaguë'ë lë' zxguia' ni'a qui dul-la' benë' bönni' na'.

⁹ ¿Naru' nacquë' bica' ba cni tuzquë' bönni' na' narugu lu xpëla'quë', o ba nacquë' ca' cni bönni' na' cunarugu lu xpëla'quë'? Chgnaczru' bôaquë' tsahui' Abraham lahuë' Dios le gyejlë'ë Dios. ¹⁰ ¿Batx bôaquë' tsahui' cni Abraham? ¿Naru' guc cati' ni' chnarugu lu xpëlë'ë lë na' nac bë', o ba guc zi'al? Cutu guc cati' chnarugu lu xpëlë'ë, san zi'al guc. ¹¹ Abraham gyejlë'ë Dios cati' ni' cutu narúguni lu xpëlë'ë lë na' nac bë'. Gdöd na' grugu lu xpëlë'ë lë na' nac bë', le rulu'z chnuhuóaquë' tsahui' lahuë' Dios. Guc cni quië gaquë' Abraham ca xuzquë' bönni' la'yejlë'ë Dios zal-la' cunarugu lu xpëla'quë' lë na' nac bë'. Le ta'yejlë'ë Dios, huac gnë' Dios nacquë' tsahui' lahuë' Lë'. ¹² Naquë' Abraham xuz xtau'quë' bönni' judío ta'yejlë'ë Dios. Clëgz naquë' xuzquë' bönni' na' narugu lu xpëla'quë' lë na' nac bë', san lëzca' naquë' xuzquë' bönni' na' tunë' ca benë' Abraham, ta'yejlë'ë Dios ca na' benë' Abraham cati' ni' cutu narúguni lu xpëlë'ë lë na'.

Le gzxi' lu në'ë Dios gata' queëru' le réjlë'ru' Lë'

¹³ Gzxi' lu në'ë Dios bi unödzjë' quequë' Abraham len zxi'n xsoë', gata' quequë' la' yödzyú niz. Gac cni, clëg le tunë' ca rna bë' zxba queë' Dios, san le nuhuóacquë' tsahui' lahuë' Lë' le ta'yejlë'ë Dios. ¹⁴ La'naru' gata' quegac nup tun ca rna bë' zxba queë' Dios yödzyú ni, cutu gun bayúdx nu tsejlë' Lë', ati' daduz gac le gzxi' lu në'ë Dios. ¹⁵ Rulu'í rë'u zxba queë' Dios nabága'ru' zxguia', le run ga gchuguë' queëru' Dios. Ga ni' cutu rdxini zxba queë' na', cutu gac la'dá'baga' bunách le rna bë' zxba na'.

¹⁶ Qui lë ni na' uzi'ru' xbey le gzxi' lu në'ë Dios le réjlë'ru' Lë', quië gac bë' nac tu le ruzá' ladxë'ë queëru'. Cni nac, quië gac bë'tsca gata' quegac yúgu'të zxi'n xsoë' Abraham lë na' gzxi' lu në'ë Dios, clëgz quequë' bönni' na' dë lu na'quë' zxba queë' Dios, san lëzca' quegac nup ta'yejlë' Dios ca na' gyejlë'ë Dios Abraham. Abraham na' naquë' ca xuz xtau'ru' yúgu'tëru' rë'u, réjlë'ru'-në' Dios. ¹⁷ Cni naquë' ca na' nayúj lu guich la'y, rna: Nuzóa' li' ca xuzgac bunách gdu'të yödzyú.

Cni nac, lahuë' Dios, Nu na' gyejlë'ë Abraham, naquë' xuz xtau'ru' yúgu'tëru'. Dios ni ruspanë' nup chnatgac len ru'ë didza' qui nu cutu zuini tsca choacz nu na' cutu zuini.

¹⁸ Cni nac le gudxë' Abraham Dios: "Ziantër la'cuá' zxi'n xsu'." Gyejlë'ë Dios Abraham len benë' löz lë na' gzxi' lu në'ë Dios, zal-la' cutu guc glé'inë' lë na' runë' löz, ati' cni guc, bdél-li'në' naquë' xuzgac bunách gdtë yödzyú. ¹⁹ Cutu guc chop ladxë'ë Abraham ca na' rejllë'ë Dios, zal-la' chyü'ë ca tu gayuá' iz len yajneynë' ca nac qui gdu ca nayá' nabanë', chnatzc le chnagultsquë', lenca' ca nac queënu Sara queë', nacnu ngul huödx. ²⁰ Cutu guc chop ladxë'ë, len cutu guquë' curejlë' ca nac le gzxi' lu në'ë Dios gunë' queë', san bdip ladxë'ë le gyejlë'ë Dios, ati' glu'ë Dios yöl-la' ba. ²¹ Gdu ladxë'ë benë' löz Dios, napë' yöl-la' huac gunë' gdtë lë na' gzxi' lu në'ë. ²² Qui lë ni na', le gyejlë'ë Dios Abraham, Dios buzóë' queë' naquë' tsahui'.

²³ Nayúj lu guich la'y, rna: "Dios buzóë' queë' naquë' tsahui'." Nayúj lu guich cni, clëgz quië uzi'ë xbey Abraham ²⁴ san quië uzi'ru' xbey ca' rë'u. Rë'u ni, Dios gunë' ga huöacru' tsahui' lahuë' Lë' chqui' huayéjlë'ru' Lë', buspanë' Xanru' Jesús lu yöl-la' gut. ²⁵ Jesús na', Dios budödë' Lë' gutië' ni'a qui dul-la' nabága'ru', ati' buspanë' Lë' lu yöl-la' gut, quië gac gunë' ga huöacru' tsahui' lahuë' Lë'.

5

Le rata' queëru' le rnë' Dios nuhuöacru' tsahui'

¹ Na'a, rnë' Dios nuhuöacru' tsahui' lahuë' Lë' ni'a qui le benë' Xanru' Jesucristo, chqui' réjlë'ru' Lë', ati' qui lë ni na' nuhuöacru' tuz len Lë'. ² Le réjlë'ru' Jesucristo, ruzi'ru' xbey le ruzá' ladxë'ë queëru' Dios, le rutíp ládxi'ru'. Rudzjiru' le runru' löz uzi'ru' ca' xbey yöl-la' yení' queë' Dios. ³ Clëgz cni rudzjiru', san rudzjiru' ca' cati' rzaca' rgui'ru', le nöziru' le rzaca' rgui'ru' rusëdi rë'u cözru' zxön ladxí'. ⁴ Cati' rbözru' zxön ladxí' rurujru' dxi'a lahuë' Dios, len cati' chnurujru' dxi'a runru' löz Lë' gáclenczë' rë'u. ⁵ Cati' runru' löz Lë', cutu ca' rac chop ládxi'ru'. Cni nac, le nuhölj nadzë'i icj ládxi'dau'ru' yöl-la' nadxí'i queë' Dios rë'u. Runë' ga rac cni Dios Bò' La'y, Nu bsölë'ë queëru' Dios.

⁶ Cati' ni' cutu ca' guc ularu' racz queëru', cati' gul-la'r dza queë', Cristo gutië' uláz queëru', ni' nacru' bunách dul-la'. ⁷ Nutu nu guë'ni gat uláz queë' bönni' tsahui'. Nazx ca' nu urugui gat uláz queë' bönni' naquë' gdu dxi'a. ⁸ Dios rului'inë' rë'u ca nadxí'itsquinë' rë'u, le gutië' Cristo uláz queëru' cati' ni' nacru' bönni' dul-la'. ⁹ Chnuhuöacru' tsahui' lahuë' Dios le gutië' Cristo uláz queëru', bulaljë' xchönë'. Qui lë ni na' chnactsca löz queëru' Lë' uslé' rë'u lu dza gchuguë' quegac bunách dul-la' Dios. ¹⁰ Cati' ni' cutu rlé'iru'-në' Dios dxi'a, gutië' uláz queëru' Zxi'në' Dios quië huöacru' tuz len Lë'. Na'a, le zoë' nabanë' len chnuhuöacru' tuz len Dios, chnactsca löz queëru' ularu'. ¹¹ Lëzca' rudzjiru' lahuë' Dios ni'a qui le benë' Xanru' Jesucristo, le nuhuöacru' tuz len Dios ni'a qui lë na' benë' Lë'.

Le benë' Adán len le benë' Cristo

¹² Gyu'u dul-la' yödzyú ni ni'a qui le benë' tuzë' bönni', ati' le benë' dul-la', gyu'u ca' yöl-la' gut. Qui lë ni na' lat yúgu'të bunách le nabága'gac dul-la' yúgu'të bunách. ¹³ Zí'atël ga bdxintë zxba queë' Dios, glun dul-la' bunách yödzyú ni, san cutu buspaguë'ë bunách na' zxguia' Dios ca nup ta'dá'baga' zxba queë' ni'a qui dul-la' na', le cutu rdxini quequë' zxba queë'. ¹⁴ Ga gdel-la' zoë' Adán ga bdxintë zoë' Moisés glat yúgu'të bunách le gulabaga' dul-la', zal-la' cutu guladá'baga' tu le gna bë'ë Dios ca benë'

Adán. Nacgac tuz len Adán yúgu'të bunách le nacgac zxi'n xsoë'. Lë ni ruluí'i rë'u ca lac tuz len Cristo yúgu'të nup la'yejlë' Lë'.

¹⁵ Le runnzë' queëru' Dios cutu nac ca le guc queëru' ni'a qui dul-la' benë' Adán. Ni'a qui dul-la' benë' tuzë' bönni', lat yúgu'të bunách. Dxi'atër nac le ruzá' ladxë'ë queëru' Dios len le runnzë' queëru'. Ruzá' ladxë'ë queëru' lë ni ni'a qui le benë' yetuzë' Bönni', Jesucristo. ¹⁶ Le runnzë' queëru' Dios cutu nac ca le guc queëru' ni'a qui dul-la' na' benë' tuzë' bönni' na'. Le bchuguë' Dios queë' Adán ni'a qui dul-la' na' benë', bchuguë' ca' Dios quegac yúgu'të bunách. Le runnzë' queëru' Dios nac quië huöacru' tsahui' lahuë' Lë' zal-la' zian dul-la' nabágaru'. ¹⁷ Gyu'u yöl-la' gut ni'a qui dul-la' benë' tuzë' bönni'. Nactër löz la'del-li' yöl-la' na'bán nup luhuöác tsahui' lahuë' Dios le zoa le ruzá' ladxë'ë queëru' Dios ni'a qui le benë' yetuzë' Bönni', Jesucristo.

¹⁸ Dios bchuguë' quegac yúgu'të bunách lat ni'a qui dul-la' benë' tuzë' bönni' na'. Lëzca' cni gac luhuöác tsahui' yúgu'të bunách ni'a qui le nac tsahui' benë' yetuzë' Bönni' na', gata' quequë' yöl-la' na'bán gdu. ¹⁹ Guluhuöác huen dul-la' bunách zian le cutu benë' ca rna xtudzë'ë Dios tuzë' bönni'. Lëzca' cni luhuöác tsahui' bunách zian le benë' ca rna xtudzë'ë Dios yetuzë' Bönni'.

²⁰ Gyu'u yödzlyú ni zxba queë' Dios quië gac bë'tsca nabága'gac dul-la' bunách. Le guc bë'r nabága'gac dul-la', guc bë'r ca' zxöntër nac le buzá' ladxë'ë quegac bunách Dios. ²¹ Guta' qui dul-la' yöl-la' huac uná bë' gdödi rë'u. Lëzca' cni nap yöl-la' huac le ruzá' ladxë'ë queëru' Dios, gun ga huöacru' tsahui' lahuë' Lë' ati' gata' queëru' yöl-la' na'bán gdu ni'a qui le benë' Xanru' Jesucristo.

6

Tsaz chnatzru' quië cutur gunru' dul-la' le nabániru'-në' Jesucristo

¹ ¿Bizxa caz gnaru' na'a? ¿Naru' gúntsaru' dul-la' quië gata'r queëru' le ruzá' ladxë'ë queëru' Dios? ² Cutu gunczru' ca'. Nac queëru' ca tsaz chnatzru' quië cutur gunru' dul-la'. ¿Naru' gúnteczru' dul-la'? ³ ¿Naru' cu nózili' ca na' nac queëru'? Chqui' bdilru' nis quië huöacru' tuz len Cristo, lë na' bdilru' nis ruluí'i rë'u chgdödru' lu yöl-la' gut tsaxón len Lë'. ⁴ Ca na' guc, gútlénru'-në' tsaxón, lëzca' cni tsaxón bgáchi'lenru'-në' lu yeru ba cati' ni' bdilru' nis. Ca na' benë' Dios, len yöl-la' huac zxón queë' buspanë' Cristo lu yöl-la' gut, lëzca' cni nubánlenru'-në' tsaxón Jesús quië gacru' gdu bunách cub queë'.

⁵ Chqui' nunru' tsaxón Cristo, gutru' ca na' gutië' Lë', lëzca' cni gunru'-në' tsaxón, ubanru' lu yöl-la' gut ca na' bubanë' Lë'. ⁶ Chnóziczru' lë ni, gda'len Lë' tsaxón lë'i yag cruz yöl-la' bunách queëru' le gzoa zi'al, quië nit yöl-la' bunách queëru' na' bënlenru' lei dul-la', quië cutur gna bë'i rë'u le nac dul-la'. ⁷ Chqui' nacru' tuz len Nu na' gut ni'a qui dul-la', nuhuöacru' tsahui' lahuë' Dios le cutur nabágaru' dul-la' na', ati' cutur yu'uru' lu na' dul-la'. ⁸ Na'a, chqui' nátlenru'-në' tsaxón Cristo, réjlë'ru' ubánlenru'-në' ca' tsaxón ⁹ le nóziru' chbubanë' Cristo lu yöl-la' gut len cutur gatië'. Qui lë ni na' cutur bi gac gun queë' yöl-la' gut na'. ¹⁰ Ca na' guc, gutië' Lë', tu lzuz gutië' ni'a qui dul-la' quegac yugu'të bunách, san ca na' nac, zoë' nabanë', nabanlenë' Dios. ¹¹ Lëzca' cni ral-la' usáca'li' queëli' nac queëli' ca chnatzru' quië cutur gunli' dul-la', san

zoali' nabanli' quië gunli' ca rna xtidzë'ë Dios le nacli' tuz len Xanru' Jesucristo.

¹² Qui lë ni na', cutu güi'li' latj le nac dul-la', cui gun ga gunli' dul-la' lu gdu ca nayá' nabinli' le gatz. Cutu gunli' ca nac le rzë ládxi'li' le cunác, lu gdu ca nayá' nabinli'. ¹³ Cutu udöd cuinli' lu dul-la', cugunli' le cunác, san gul-död cuinli' lu në'ë Dios le nubanli' lu yöl-la' gut, len gul-död lu në'ë gdu ca nayá' nabinli' quië ugúnlenë' lei le nac dxi'a. ¹⁴ Cutu güi'li' latj le nac dul-la', cui gun ga gunli' dul-la', le nuzóë' lbi'ili' Dios, clëg quië gna be'i lbi'ili' zxba queë', san quië gna be'i lbi'ili' le ruzá' ladxë'ë queëru'.

Le run lsaqui' ca nac qui bönni' nada'u

¹⁵ ¿Bizxa caz gnaru' na'a? ¿Naru' gúntsaru' dul-la' le cutur rna be'i rë'u zxba queë' Dios, san rna be'i rë'u le ruzá' ladxë'ë queëru' Dios? Cutu ca' gac cni. ¹⁶ Chnöziczli' dxi'a chqui' udöd cuinli' lu në'ë bönni' quië gacli' bönni' nadá'ugac queë' len gunli' ca rna xtidzë'ë, tsaz nacli' bönni' nadá'ugac queë' bönni' na' runli' ca rna xtidzë'ë. Lëzca' cni gac chqui' udöd cuinli' quië gunli' dul-la' le gun ga gatli', o chqui' udöd cuinli' quië gunli' ca rna xtidzë'ë Dios, Nu gun ga huöacl'i' tsahui'. ¹⁷ Na'a, xclenë' Dios. Zal-la' zi'al gucli' bönni' nadá'ugac lu na' dul-la', na'a gdu ládxi'li' runli' ca rna bë' zxba na' budöd cuinli' lu në'i. ¹⁸ Le chnulali' lu na' dul-la', nuhuöacl'i' ca bönni' nadá'ugac lu na' le nac dxi'a. ¹⁹ Ruí'lena' lbi'ili' didza' ca tui' didza' bunách, le cutu réjni'li' gdu, lu yöl-la' bunách queëli'. Zi'al budöd cuinli' gdu ca nayá' nabinli' lu na' le cunác len lu na' le cunác tsahui', gucli' ca bönni' nadá'ugac qui, len benli' xchini le cunác na'. Na'a, gul-död gdu ca nayá' nabinli' lu na' le nac tsahui', gacli' ca bönni' nadá'ugac lu në'i, gunli' xchini lë na' nac tsahui' quië gacli' bunách narujgac quizi queë' Dios.

²⁰ Cati' ni' nacli' ca bönni' nadá'ugac lu na' dul-la', cutu benli' xchini le nac tsahui'. ²¹ Na'a, ¿naru' buzí'tsali' xbey lë na' benli' zi'al? Na'a run ga rutui'li' lë na' benli', le run ga nu gat tsaz. ²² Na'a chnulali' lu na' dul-la', len nacli' ca bönni' nadá'ugac queë' Dios, le ruzi'li' xbey le run ga nacli' bunách narujgac quizi queë' Dios len le run ga dë queëli' yöl-la' na'bán gdu. ²³ Lazxj nu run dul-la' nac yöl-la' gut, san le runnzë' queëru' Dios nac yöl-la' na'bán gdu, le rata' queëru' le nacru' tuz len Xanru' Jesucristo.

7

Le run lsaqui' yöl-la' nutság na'

¹ Böcha'adau', nul-li' núnbë'li' zxba queë' Dios. Nöziczli' rna be'i bönni' zxba na' tsal ni zoë' nabanë'. ² Lëzca' cni yu'unu lu në'ë bönni' queënu ngul nutság ná'lennu-në' bönni' tsal ni zoë' nabanë' bönni' queënu na' ca rna bë' zxba qui yöl-la' nutság na', san chqui' chnatië', nurujnu lu na' zxba na'. ³ Cni nac, tsal ni zoë' nabanë' bönni' queënu, chqui' utság ná'lennu-në' yetúë' bönni', gunnu dul-la' le rguitsj zxba qui yöl-la' nutság na', san chqui' chnatië' bönni' queënu na', nurujnu lu na' zxba na', ati' na'a, chqui' utság ná'lennu-në' bönni' yubl, cutu gunnu dul-la' le rguitsj zxba qui yöl-la' nutság na'.

⁴ Lëzca' cni rac queëli', böcha'a. Le dzagli' Cristo chnatzli' lbi'ili' quië cutur gna be'i lbi'ili' le rna bë' zxba, quië gáquili' qui Nu yubl. Na'a chnáquili' queë' Cristo, Nu na' bubán lu yöl-la' gut. Cni nac, quië gac gunru' le rdzag ladxë'ë Dios. ⁵ Tsal ni' gyu'ru' lu na' yöl-la' bunáchz queëru', le rna bë' zxba na' ben ga glac bë' le gzë ládxi'ru' le cunác, le glun

dxin lu gdu ca nayá' nabinru' quië lun ga gatrú'. ⁶ Na'a nularu' lu na' zxba na' le natczru' tsca nac le rna bë' zxba na' gna be'i rë'u zi'al. Cni nac quië gac gunru' xchinë' Dios lu yöl-la' na'bán cub le runnë' queëru' Dios Bö' La'y, len clëg gunru' xchinë' lu lë na' chnac gul, le nac zxba queë'.

Le dzag neda' le nac dul-la'

⁷ ¿Bizxa caz gnaru' na'a? ¿Naru' runtsa ga runa' dul-la' zxba queë' Dios? Cutu ca' run cni, san la'naru' cu buzejni'i neda' le rna bë' zxba na' cutu gnözda' nac dul-la' le runa'. La'naru' cuzóa lu zxba le rna: "Cutu së ladxu'u le dë qui lza'u", cutu gnözda' nac dul-la' yöl-la' rzë ladxi' le dë qui lza'a. ⁸ Cati' bdxin quia' zxba na', gac bë' le nac dul-la' na' run dxin lu gdu ca nayá' nabana', ati' ben ga gúquibe'ida' rzë ladxa'a yúgu'të le cunác. Ga cutu rdxini zxba na', cutu nac bë' le nac dul-la'. ⁹ Dza ni'të, zí'atël ga bdxin quia' zxba queë' Dios, ni' ráquida' zoa' nabana', san cati' bdxin quia' zxba na', gúquibe'ida' nabaga'a dul-la' len chnacza'. ¹⁰ Dios gna bë'ë zxba na' quië gun ga gata' queëru' yöl-la' na'bán, san ben ga gúquibe'ida' chnacza'. ¹¹ Gac bë' nazí' yé'ida' ca nac dul-la', le ben zxba na' ga gúquibe'ida' nabaga'a dul-la' len ral-la' gatia'.

¹² Qui lë ni na', la'y nac zxba queë' Dios, ati' la'y len tsahui' len dxi'a nac le gna bë'ë. ¹³ ¿Naru' bentsa ga bdxin quia' yöl-la' gut lë na' nac dxi'a? Cutu ca' nac ca', san le nac dul-la' bugún dxin lë na' nac dxi'a len ben ga gúquibe'ida' chnacza' quië gac bë' nac dul-la' le runa'. Cni gac, quië gac bë' ni'a qui zxba na' nactër xöhui' yúgu'të le nac dul-la'.

¹⁴ Nöziru' bennë' queëru' zxba na' Dios Bö' La'y, san neda' naca' bunáchz len yu'a lu na' dul-la' ca bönni' nada'u qui. ¹⁵ Na'a, le runa' cutu réjni'da'. Rë'nda' guna' ca rna bë' zxba na', san cutu runa' lë na' rë'nda' guna'. Le nac dul-la' le curlé'ida' dxi'a, lë na' runa'. ¹⁶ Runa' dul-la' zal-la' cutu rë'nda' guna' dul-la' na', le rusëdi neda' zxba na' nac le cunác dxi'a. Qui lë ni na' nac bë'tsca nac dxi'a le rna bë' zxba na'. ¹⁷ Cni nac, clëg neda'z runa' dul-la' na', san dul-la' na' dzag neda' run ga runa' dul-la' na'. ¹⁸ Nözda' cutu zoalen neda' le nac dxi'a, o huac gnía', lë na' nac dxi'a cutu zoalen le nac yöl-la' bunáchz quia'. Rë'nda' guna' le nac dxi'a, san la' neda'z cutu gac guna' lë na' nac dxi'a. ¹⁹ Cutu runa' le nac dxi'a le rë'nda' guna', san rúntecza' le cunác le cutu rë'nda' guna'. ²⁰ Qui lë ni na', chqui' runa' dul-la' na' cutu rë'nda' guna', clëg néda'cza' runa' lei, san dul-la' na' dzag neda' run ga runa' dul-la' na'.

²¹ Cni nac le rac queëru' yúgu'tëru'. Cati' rë'niru' gunru' le nac dxi'a, dzag rë'u le run ga runru' le cunác. ²² Lu icj ládxi'dau'hua' rdzag ladxa'a zxba queë' Dios ²³ san ráquibe'ida' dzag gdu ca nayá' nabana' le rna be'i neda', ati' lë ni rdá'baga' zxba queë' Dios yu'u icj ládxi'dau'hua'. Lë na' dzag gdu ca nayá' nabana' run ga runa' dul-la'.

²⁴ Bica' bayechi' neda'. ¿Nuzxa caz gac uslá neda' lu yöl-la' bunáchz quia' le run ga runa' dul-la'? ²⁵ Xclenë' Dios, chnularu' na'a ni'a qui le benë' Xanru' Jesucristo. Qui lë ni na', tsca nac le yu'u icj ládxi'dau'hua' runa' ca rna bë' zxba queë' Dios, zal-la' yöl-la' bunáchz quia' run ga rë'nda' guna' dul-la'.

8

Le runru', le zóalenë' rë'u Dios Bö' La'y

¹ Qui lë ni na', cutur bi zxguia' nabága'queë' bönni' náquicnë' queë' Jesucristo, bönni' na' cutur tunë' ca rë'ni yöl-la' bunáchz quequë', san ca

rè'nnè' Dios Bò' La'y tunè'. ² Le naca' tuz len Jesucristo, ráclenè' neda' Dios Bò' La'y, Nu na' nabániru'. Qui lè ni na', nulá' lu lè na' ben ga bena' dul-la' lenca' lu yòl-la' gut. ³ Chnunè' Dios le cutu gac gun zxa na', le cutu bi gzxaqui' gun le nacru' bunáchz. Dios bsölè'è' Zxi'nczè', guquè' bunáchz ca nacru' rè'u, nacru' bunách dul-la', san cutu bi dul-la' benè' Lè'. Buspaga' cuinë' dul-la' nabága'ru' rè'u, ati' cni gac, bchuguè' qui dul-la' runru' lu yòl-la' bunáchz queèru'. ⁴ Cni benè' quiè gac gunru' gdu le nac tsahui' le rna bè' zxa queè', nulru' na' cutur runru' ca rè'ni yòl-la' bunáchz queèru', san ca rè'nnè' Dios Bò' La'y runru'.

⁵ Bönmi' tunè' ca rè'ni yòl-la' bunáchz quequè', tui' ládxi'què' le nac qui yòl-la' bunáchz quequè', san bönmi' tunè' ca rè'nnè' Dios Bò' La'y, tui' ládxi'què' le nac queè' Dios Bò' La'y. ⁶ Chqui' rui' ládxi'zru' le nac qui yòl-la' bunáchz queèru', tsaz gatru', san chqui' rui' ládxi'ru' le nac queè' Dios Bò' La'y, chdè queèru' yòl-la' na'bán gdu len rbözru' dxi ladxi'. ⁷ Nútí'tèz nu rui' ladxiz le nac qui yòl-la' bunáchz qui, cutu rdzag Dios dxi'a, le cutu run nu na' ca rna bè' zxa queè' Dios, len cutu ca' gac gun cni. ⁸ Qui lè ni na', cutu gac lunè' le rdzag ladxè'è' Dios bönmi' na' tunè' ca rè'ni yòl-la' bunáchz quequè'.

⁹ Na'a, cutur runli' ca rè'ni yòl-la' bunáchz queèli', san runli' ca rè'nnè' Dios Bò' La'y le zóalenczè' lbi'ili' Lè'. Cutu naquè' queè' Cristo bönmi' cuzóalenè' lè' Dios Bò' La'y, Nu rsölè'è' queèru' Cristo. ¹⁰ Chqui' zóalenè' lbi'ili' Cristo, chnatz gdu ca nayá' nabinli' ni'a qui dul-la', san na'a nabánili'-nè' Dios Bò' La'y le nunè' lbi'ili' tsahui' Dios. ¹¹ Zoalen lbi'ili' Bò' La'y queè' Dios, Nu na' buspán Jesús lu yòl-la' gut. Lèczè' Dios, Nu buspán Jesucristo lu yòl-la' gut, gunè' ga ubanli' lu gdu ca nayá' nabinli' le ratcz. Cni gunè' le zóalenè' lbi'ili' Dios Bò' La'y.

¹² Qui lè ni na', böcha'a, dè tu le rál-la'ru', san clèg qui yòl-la' bunáchz queèru', cui gunru' ca rè'ni yòl-la' bunáchz queèru' na'. ¹³ Chqui' runli' ca rè'ni yòl-la' bunáchz queèli', tsaz gatli', san chqui', len yòl-la' huac queè' Dios Bò' La'y, runli' ga la'nít le runli' lu yòl-la' bunáchz queèli', gata' queèli' yòl-la' na'bán gdu.

¹⁴ Nacgac zxi'nè' Dios yúgu'tè nup tun ca rè'nnè' Dios Bò' La'y. ¹⁵ Cutu nuzóè' lbi'ili' leyúbl ca bönmi' nadá'ugac quiè gadxi'gdzóbili' Dios Bò' La'y na' zóalenè' lbi'ili', san chnunè' ga nacli' zxi'nè' Dioscz Dios Bò' La'y, len runè' ca' ga rulidzru'-nè' Dios, rnaru': "Xúztu'dau'." ¹⁶ Ruzéjni'nè' bö' nacczru' Lèczè' Dios Bò' La'y, runè' ga nõziru' nacru' zxi'nè' Dios. ¹⁷ Chqui' chnacru' zxi'nè' Dios, tsaxzón len Cristo gata' ca' queèru' le naqui queè' Xuzru' Dios. Cni gac queèru' chqui' rzaca' rguí'lenru'-nè' tsaxzón Cristo quiè tsaxzón len Lè' uzi'ru' xbey yòl-la' yení' queè'.

¹⁸ Runi neda', cutu nac le sáqui'ru' lahui yugu' lè ni rzaca' rgui'ru' na'a tsca nac yòl-la' yení' na' gata' queèru' dza zi'a za'. ¹⁹ Ta'bóz yúgu'tè le nunè' Dios, szxóni ta'zè ládxi'gac gdxintè dza na' ulu'è lahui Dios bönmi' nacque' zxi'nczè'. ²⁰ Guladöd lu na' le run ga la'nít yúgu'tè lè na' nunè' Dios, clèg le glè'nicz gac cni, san le benè' ga nac cni Dios. Benè' ca' ga nac löz qui lè na' nunè' ²¹ ati' lulá yúgu'tè le nunè' Dios lu lè na' run ga la'nít. Cni gac, luzí' ca' xbey yòl-la' ruslá le záqui'tsqui na' luzi'è xbey zxi'nè' Dios. ²² Nõziru' ta'zaca' ta'guí' ga rdxintè na'a dza yúgu'tè le nunè' Dios, ca na' rzaca' rgui'nu ngul chzoa soabi' bi'idau' queènu. ²³ Rzaca' rgui'i, clègz yödzyú ni, san rzaca' rgui'ru' ca' rè'u, zal-la' zóalenè' rè'u Dios Bò' La'y, Nu nac queèru' le ruluí'í rè'u ca ral-la' gacczru'. Rzaca' rgui'ru' tsal

ni rbözru' dza ni' ulu'ë lahui Dios nacru' gdu zxi'nè', dza ni' unè' ca' gdu ca nayá' nabinru'. ²⁴ Le runru' löz lè ni, nularu' rë'u, san chqui' gac glé'iru' lè na' runru' löz, cutu nac tu le rbözru'. Cutu rbözru' le chrlé'iru'. ²⁵ Na'a, chqui' runru' löz le curlé'iru', lu yöl-la' rböz zxön ladxi' rbözru' lei.

²⁶ Lëzca' cni ráclenè' rë'u Dios Bö' La'y cati' rudú ládxi'ru', le cutu nöziru' bi ral-la' gnábiru'-nè' Dios, san rudödè' xtídza'ru' lahuè' Dios Lëczè' Dios Bö' La'y, ati' lu yöl-la' rnab yudxi queè' rnëtsca ladxè'ë, tsca le cutu gac nu gna. ²⁷ Dios ruyúè' le yu'u icj ládxi'dau'gac bunách, len nözne' le rë'nnè' gnè' Dios Bö' La'y na', ati' Lè', ca rë'ncznè' Dios, rudödè' lahuè' Dios xtídza'gac nup náquigac quizi queè' Cristo.

Nadél-li'tër-ru' le zóalenè' rë'u Cristo

²⁸ Nöziru' tu'zi'ë xbey yúgu'tè le rac quequè', bönni' na' nadxi'icnè' Dios, bönni' na' bulidzè' lequè' Dios ca nuzoaczè' gunè'. ²⁹ Nup na' gröczè' queè' zí'atèl Dios, buzóè' ca' quequè' zí'atèl lacquè' tuz ca nacczè' Zxi'nè', quiè gáctèrè' blau Zxi'nè' ladj zian böchè'ë. ³⁰ Nup na' buzóè' quequè' zí'atèl Dios ca ral-la' lacquè', bulidzè' ca' lequè', ati' yugu' bönni' na' bulidzè', benè' lequè' tsahui', ati' yugu' bönni' na' benè' lequè' tsahui', benè' ga tu'zi'ë ca' xbey yöl-la' yení' queè'.

³¹ ¿Bizxa caz gnaru' na'a ca nacgac lè ni? Chqui' ráclenè' rë'u Dios, cutu ral-la' gádxiru' zal-la' bi lun queëru' bunách. ³² Dios, gdu ladxè'ë bennè' queëru' Zxi'nczè', budödè' lè', gutiè' uláz queëru'. Chqui' cni benè' Dios, ¿naru' cu gunntsquè' queëru' tsazxön len Zxi'nè' yúgu'tè le dè? ³³ ¿Nuzxa caz gac bi uspaga' nup na' gröczè' queè' Dios? Nutu nu gac, le runczè' Dios ga nuhuöacru' tsahui'. ³⁴ ¿Nuzxa caz gac gchugu queëru'? Nutu nu gac, le gutczè' uláz queëru' Cristo, len le nacr blau, bubanè' lu yöl-la' gut, ati' na'a zoè' cuit lè'ë yubél Dios ga náctèrè' zxön, rnè' dxi'a uláz queëru' lahuè' Dios. ³⁵ Zal-la' bi rac queëru', nöziczru' nadxi'inè' rë'u Cristo. Nöziru' nadxi'inè' rë'u

zal-la' rzaca' rgui'ru',
o zal-la' rsèbi ládxi'ru',
o zal-la' ta'bía ládxi'gac rë'u bunách,
o zal-la' rdunru',
o zal-la' ryadzj le gácuru',
o zal-la' zoa banádx queëru',
o zal-la' ludöddè' rë'u bönni'.
³⁶ Ca nacgac lè ni nayúj lu guich la'y, rna:

Le náquitu' quiu' Li',
Tuntecz bunách ga gattu'.
Nactu' ca bö'cu' zxila',
Nadödcba' lu na' nu gdödi lecba'.

³⁷ Na'a, le zoalen rë'u Nu na' nadxí'i rë'u, nactèr löz uxiczru' lu le rac queëru'. ³⁸⁻³⁹ Qui lè ni na' runi neda':

Cutu bi saqui' gun ga cutur gdxinè' rë'u Dios.
Nadxi'inè' rë'u le náquiru' queè' Xanru' Jesucristo.
Cutu saqui' gun cni yöl-la' gut o yöl-la' na'bán,
o yugu' gbaz la'y o nup ta'ná bè',
o yugu' yöl-la' huac qui tu' xöhui',
o bíti'tèz bi zoa o bíti'tèz le zì'a za',
o tu le dè xtsa'l o tu le dè cadxíl,
o bíti'tèz bi nunè' Dios.

9

Dios gröczè' queè' bunách Israel

¹ Ru'a didza' gdu'tè li le náquida' queè' Cristo ati' rajlöz didza' ni le nac queè' Dios Bò' La'y le yu'u icj láchxi'dau'hua'. Cutu rzi' yè'a. ² Ruhuí'ntsquida' len rsébitecz ladxa'a ³ le rac ladxa'a guna' ga lulé' böchi' lza'a, bönni' uládz quia'. La'naru' huaclen lequè', gué'niczda' ubíj ladxè'è neda' Dios len ulá'alena' Cristo. ⁴ Nacquè' zxi'n xsoè' Israel bönni' uládz quia' na', ati' Dios bè'è lequè' latj lacquè' zxi'nczè'. Gzoalen lequè' yöl-la' yení' queè' Dios, ati' Dios budödè' lu na'què' didza' rucá'n tshahui' lenca' zxba queè'. Bulidzè' lequè' quíè la'yíj láchxi'què' Lè', len bè'lenè' lequè' didza' yugu' le gzxi' lu nè'è Dios gunè' le gaclen bunách. ⁵ Nacquè' zxi'n xsoaquè' xuz xtau'tu' Abraham len Isaac len Jacob, ati' ladj di'a dza quequè', ca nac yöl-la' bunách queè', guljè' Cristo, Nu naccz Dios len rna bé'inè' yúgu'tè. Ractecz queè' yöl-la' ba. Ca' gac.

⁶ Zal-la' cutu nazí' lu na'què' Cristo yúgu'tè bönni' uládz quia', cutu ral-la' gnaru': "Daduz böac xtídzè'è Dios." Clèg yúgu'tè zxi'n xsoè' Israel nacquè' gdu bunách Israel, nup nácquigac queè' Dios. ⁷ Zal-la' guljquè' zian zxi'n xsoè' Abraham, cutu glaquè' gdu zxi'n xsoè' Abraham yúgu'tè', san guc ca na' nayúj lu guich la'y, rna: "Yugu' zxi'n xsoè' Isaac lac gdu zxi'n xsu'." ⁸ Cni nac, nup nacgac zxi'nè' bönni' náquinè' queè' Dios, clèg yúgu'tè' nacquè' zxi'nè' Dios. Lèzca' cni, nacgac gdu zxi'n xsoè' Abraham nupz na' naljgac ni'a qui lè na' gzxi' lu nè'è Dios. ⁹ Lè na' gzxi' lu nè'è Dios unödziejè' queè' Abraham rna cni: "Yetú iz na'a dza huöda', ati' Sara quiu' uzoanu-bi' tubi' bi'i bönni'dau'."

¹⁰ Clègz lè ni guc cni, san lèzca' cati' Rebeca ni' nua'nu-bi' yugu' bi'i bönni'dau' queè' Isaac, xuz xtau'tu', ¹¹⁻¹³ cati' ni' zi'a laljbi' len cutu bi núnichi' le nac dxi'a o le cunác, Dios gudxè'-nu Rebeca na', gnè: "Bi'i bönni' zi'al quiu' gunbi' xchinbi' bi'i buróp." Didza' ni rajlöz lè na' nayúj lu guich ca gnè' Dios, rna: "Bdxi'ida'-nè' Jacob, len clèg Esau'." Cni guc, bugá'n tsutsu le buzóè' tsaz Dios ca nac lè na' chgröczè'. Qui lè ni na' cutu rac cni ni'a qui tule gac lun bunách, san nac cni le rböczè' Dios nu rulidzè'.

¹⁴ ¿Bizxa caz gnaru' na'a? ¿Naru' runtsè' Dios le cunác? Cutu ca' runè' cni. ¹⁵ Dios gudxè' Moisés, gnè: "Huechi' ladxa'a nu rè'nda' huechi' ladxa'a, len udúl-li'da' nu rè'nda' udúl-li'da'." ¹⁶ Qui lè ni na', cutu rac cni ni'a qui le tè'nicz bunách, o le runè' bayúdx bönni', san nac le rè'ncznè' Dios, ruhuechi' ladxè'è bunách. ¹⁷ Ca nac lè ni nayúj lu guich la'y ca na' Dios gudxè' Faraón, gnè: "Qui lè ni na' buzóa' li' ga rna bè'u quíè ulu'a lahui yöl-la' huac quia' ga zu', len guna' ga lumbè' le naca' bunách gdu'tè yödzyú." ¹⁸ Cni nac, Dios ruhuechi' ladxè'è nu rè'ncznè', len lèzca' cni runè' zid icj láchxi'dau'huè' nu bönni' rè'nnè' gunè' zid icj láchxi'dau'huè' bönni' na', ca na' benè' queè' Faraón na'.

¹⁹ Na'a guièli' neda': "Chqui' cni nac, ¿bizx quiè ruspaguè'è bunách zxguia' Dios? ¿Nuzxa caz gac tá'baga' le rè'ncznè' Dios gunè'?" ²⁰ Cutu ca' nac cni. ¿Nuzxa caz li' rutság yudxnu' Dios? ¿Naru' huactsa guiè bönni' huen rō'ō tu yusu' náquini yu, gna: "¿Bizx quiè benu' neda' cni'?" ²¹ ¿Naru' cu dè lu nè'è bönni' huen rō'ō gunè' qui guna' na' tu yusu' nu ugún lei dxin ga lna', len qui la' guna' na'z gunè' yetú yusu' nu ugún lei dxin ga cunác lna'?

²² Rè'ncznè' Dios ulu'è lahui ca gunè' zxguia' le cunác len gunè' ga gac bè' yöl-la' huac queè', san lu yöl-la' rböz zxön láchxi' queè' bia' blenè'

bönni' ni' ral-la' gchuguë' quequë', nup na' nabága'gac zxguia', le run bayúdx usnitië' lequë'. ²³ Cni runë' Dios quië gac bë' nactër lsaca' yöl-la' ruzá' ladxi' queë', lë na' rulu'ë lahui laugac nup na' ruhuechi' ladxë'ë, nup na' buzóë' quequë' zí'atël luzi'ë xbey yöl-la' yení' queë'. ²⁴ Bunách cni bulidzë' Dios. Clëgz bulidzë' netu', bunách judío, san lëzca' bulidzë' bunách gza'a. ²⁵ Ca nac lë ni nayúj lu guich la'y ca na' bë'ë didza' Oseas uláz queë' Dios, gnë':

Nup cunacgac bunách quia',

Gu'a lagac: bunách quia'.

Ati' nup na' cutu bdxí'ida',

Gu'a lagac: nup nadxi'ida'.

²⁶ La' na'z ga gnia' quequë':

“Cutu nacli' bunách quia'”

Ní' si' laquë': “Yugu' zxi'në' Dios ban.”

²⁷ Na'a, ca nac quegac zxi'n xsoë' Israel, Isaías gnë':

Zal-la' la'yán zxi'n xsoë' Israel,

Lacquë' tsca rō' yuzx ra' yegu,

Lulë' nababzë'.

²⁸ Xanru' la' guntë' ga utság dëra

Le bchuguë' quegac bunách yödzyú ni.

²⁹ Lëzca' cni bë'ë didza' zí'atël Isaías, gnë':

Dios, Xanru' uná bë' gdu,

La'naru' cu buca'në' queëru' yugu' zxi'n xsoaru',

Uga'nru' ca yödz Sodoma len Gomorra,

Yugu' yödz na' busnitië' Dios.

Bunách Israel len didza' dxi'a

³⁰ ¿Bizxa caz gnaru' na'a? Chguladél-li'në' nuhuöacquë' tsahui' lahuë' Dios bönni' cunababquë' Israel len cutu gulazú gulabö'ë luhuöaquë' tsahui' lahuë' Dios, san nuhuöacquë' tsahui' le ta'yejlë'ë Dios. ³¹ Na'a, zal-la' gulazú gulabö'ë bönni' Israel lunë' ca rna bë' zxba queë' Dios, le ral-la' gun ga lacquë' tsahui', cutu bdél-li'cnë' le ral-la' gata' quequë' le tunë' ca rna bë' zxba na'. ³² ¿Bizx quië na' guc cni? Cni guc, le cutu gunë' cni lu yöl-la' rejle' quequë' Dios, san racz quequë' glë'nnë' lunë' ca rna bë' zxba na', ati' qui lë ni na' gulachíxinë', o huac gnaru': Yajchégu'quë' lu lë na' nazi' lei: Guiöj Ga Nu Rajchegu'. ³³ Ca nac lë ni nayúj lu guich la'y, rna:

Gul-yú. Uzóa'-në' yödz Sión bönni'

Gaquë' ca guiöj ga nu tsajchegu',

Guiöj na' gun ga nu gchixi gnigui.

Nu tsejlë' Lë', cutu cá' utuí' nu na'.

10

¹ Böcha'adau', le rzë ladxa'a len le rnaba' lahuë' Dios gunë' quegac bunách Israel nac gunë' ga lulë'. ² Runa' lna' lau quequë', gdu ládxi'quë' tui' ládxi'quë' Dios, san clëg len yöl-la' rejni'i gdu. ³ Cutu nözcnë' ca runë' Dios, runzë' ga nacru' tsahui', san tē'nnë' lun cuinquë' tsahui' racz quequë', len cutu ta'cu'ë nöxj ladxí' lahuë' Dios quië gac gunë' lequë' tsahui'. ⁴ Budx benë' Cristo le rē'ni gun zxba queë' Moisés, benë' ga gac luhuöac tsahui' yúgu'të nup la'yejlë' Lë'.

⁵ Ca nac qui nu huöac tsahui' le run ca rna bë' zxba queë' Dios, buzujë' lu guich Moisés le rna cni: "Bönni' na' gunë' gdutë ca rna bë' zxba na', soë' gbanë' le gunë' cni." ⁶ Na'a, ca nac qui nu huöac tsahui' le rejëlë' Dios, rna cni: "Cutu gnau' lu icj lãdxi'da'u, cugnãu': ¿nuzxa caz cuen ni' yehua' yubá?"; lë na' nac, quië nu gun ga huötjé' Cristo, ⁷ len cutu gnau': "¿Nuzxa caz huötj ga dë latj qui nup chnatgac?"; lë na' nac, quië nu gun ga cuenë' Cristo, urujë' lu yöl-la' gut. ⁸ Na'a, ¿bizxa caz rna? Cni rna: "Gal-la' ga zu' zoacz xtudzë'ë Dios. Lu ru'u len lu icj lãdxi'da'u zoa xtudzë'ë na'." Lë ni nac didza' qui le réjlë'ru' Dios runtu' lban qui, rnatu': ⁹ "Chqui' didza' gu'u gac bë' Jesús naquë' Xanu', len huayéjlë'u gdu ladxu'u Dios buspanë' Lë' lu yöl-la' gut, uláu' li'." ¹⁰ Lu icj lãdxi'dau'ru' réjlë'ru' Jesús quië gacru' tsahui' ati' len didza' rui'ru', rului'ru' lahui le naquë' queëru' Jesucristo quië ularu'.

¹¹ Nayúj lu guich la'y le rna: "Cutu ca' lutuí'i yúgu'të nup ta'yejlë' Lë'." ¹² Dios, la' tuz ca rui' lãdxë'ë yugu' bönni' judío lenca' bönni' gdutë yödzyú, le naquë' Xanquë' yúgu'të' lëczë' Xanru', len napsquë' bi unödzyë' quegac yúgu'të nup tu'lídZ Lë'. ¹³ Ca nac lë ni nayúj lu guich la'y, rna: "Lulá yúgu'të nup lulídZ Lë' Xanru'." ¹⁴ ¿Nacx gac lulidzë' Lë' chqui' cutu ta'yejlë'ë Lë'? ¿Nacx gac la'yejlë'ë Lë' chqui' gatga gulayönnë' ca nac queë'? ¿Nacx gac la'yönnë' chqui' nutu nu zoa nu gun lban lauquë'? ¹⁵ ¿Nacx gac lunë' lban chqui' nutu nu gsöla' lequë'? Ca nac lë ni nayúj lu guich, rna: "Bica' bagac nup na' la'dxinë' ga nacuá' bönni' rjenquë' lban qui le rbequi dxi lãdxi'ru', len tunë' lban qui didza' dxi'a."

¹⁶ Na'a, clëg yúgu'të' gulazi' lu na'quë' didza' dxi'a. Ca nac lë ni, Isaías gnë': "Xan, ¿nuzxa caz gyejlë' le bentu' lban qui?" ¹⁷ Cni nac, la'yejlë' Lë' nup la'yöni, ati' lë na' ral-la' la'yöni nac xtudzë'ë Cristo.

¹⁸ Na'a rnia': "¿Naru' cu gulayönnë'?" Le nactë gulayönnë', ca na' nayúj lu guich la'y, rna:

Gdutë yödzyú gulayön chi'iquë';

Yúgu'të latj gulãdxín xtídza'quë'.

¹⁹ Lëzca' rnia': "¿Naru' cu gláquibe'inë' lë ni bönni' Israel?" Le nactë gláquibe'inë' lei. Ga rzu lau, bë'ë didza' uláz queë' Dios Moisés, gnë':

Guncza' ga uzxé'ili',

Le gdxi'ida' bunách cunababgac lbi'ili'.

Ni'a quegac bunách cuta'yejní'i guna' ga leyli'.

²⁰ Gdöd ni' guctsquë' rugu lãdxi' Isaías na', bë'ë didza' uláz queë' Dios, gnë':

Guladzöli neda' nup cutu gulaguíj neda'.

Buluí' lahua' lauquë' bönni' cutu gulanabë' neda'.

²¹ Na'a, ca nac quequë' bönni' Israel, bë'ë didza' uláz queë' Dios Isaías na', gnë': "Gdu dza bulí na'a, bulidza' bunách cutún ca rna xtídza'a len ta'dá'bagá' neda'."

11

Nup nulagac ladj bunách Israel

¹ Na'a rnia': ¿Naru' nubíj lãdxë'ë bunách Israel Dios? Cutu ca' nac cni. Néda'cza' naca' bönni' Israel. Naca' zxi'n xsoë' Abraham, len nababa' di'a dza queë' Benjamín, zxi'nczë' Israel na'. ² Dios cutu nubíj lãdxë'ë bunách queë', nup na' gröczë' queë' dza ni'të. ¿Naru' cu nözilí' lë na' nayúj lu guich la'y ca na' benë' Elías? Bulidzë' Dios len buquíë' bunách Israel,

gnè': ³“Xan, chguludödcdè' bönni' glu'è didza' uláz quiu', len guluquindjè' yugu' bcugu la'y quiu' ga buzégui'gactu'-ba' lau' Li' böa' bédxdau'. Tuza' neda' naga'na' quiu', ati' tè'nnè' ludöddè' ca' neda'.” ⁴ Na'a, ¿bizxa didza' bubì'è Dios? Cni gnè': “Nun chí'igaccza'-nè' quia' tsonnlalj yu chi gayu'è bönni' cutu tu'zechu zxibquè' lau bdau' guiøj na' nazí' lei Baal.” ⁵ Lèzca' cni nac dza ni zoaru' na'a, naga'ngac la'gac bunách Israel, nup na' gröczè' queè' Dios le ruzá' ladxè'è cni quequè'. ⁶ Chqui' nac le ruzá' ladxè'è cni quequè', cutu nac ni'a qui tu le gac lunè'. La'naru' guc ni'a qui tu le gac gunru', lè na' ruzá' ladxè'è queèru' Dios cutur gac tu le ruzá' ladxè'è queèru'.

⁷ ¿Bizxa caz gnaru' na'a? Lè na' gulaguiljè' bönni' Israel, cutu guladél-li'nè', san chguladél-li'nè' lei nup ni' gröczè' queè' Dios, ati' yezíca'rè' na', Dios benè' zid icj ládxi'dau'què'. ⁸ Ca nac lè ni nayúj lu guich la'y, rna: “Dios benè' ga nacquè' chul nit.” Cni benè', len zal-la' gac la'lé'inè' le runè' len la'yönnè' xtídzè'è, cutu ca' nayéjni'cnè'. Cni nac quequè' ga rdxintè dza ni zoaru' na'a. ⁹ Ca nac lè ni bè'è didza' ca' David, gnè':

Luhuöác le la'zön lequè' lni quequè'

Len ca tu yal-lj ga la'rölinè'.

Lac ca' le lun ga la'chíxinè',

Len ca tu le uzí' la lequè'.

¹⁰ La'chúl yøj lauquè', cui la'lé'inè',

Len tsaz la'yechu cúdzu'què' lu'è yua'.

Ca gac lulá bunách cunacgac judío

¹¹ Na'a rnia': ¿Naru' gulachíxinè' bönni' judío ga bdxintè gulanitiè' tsaz? Cutu ca' guc ca', san guladá'baguè'è xtídzè'è Dios, ati' na'a Dios ru'è latj lulá nup cunacgac judío quiè gunè' ga luzxé'inè' lequè' bönni' judío. ¹² Le glunè' bönni' judío, gulachíxinè', ben ga bdxin quegac bunách yödzylyú ni le nac ca tu yöl-la' tsahui'. Chqui' cni guc, guta' yöl-la' tsahui' quegac nup cunacgac judío le gulanitiè' bönni' judío, szxönitèr gata' quegac bunách yödzylyú ni cati' luhuöaquè' queè' Dios bönni' judío na'.

¹³ Na'a rèpa' lbi'ili' cunacli' judío, rnia': Le naca' gbaz nasölè'è Dios laugac nup cunacgac judío, runa' zxön lè na' dè lu na'a ¹⁴ quiè nazx ca' huac guna' ga luzxé'inè' lbi'ili' bönni' uládz quia', len cni guna' ga lulè' la'què'. ¹⁵ Chqui' guluhuöác queè' Dios bunách nacuá' gdu yödzylyú le gulunitiè' xlatjquè' bönni' judío, szxönitèr gata' quegac bunách yödzylyú na' cati' luhuöaziè' xlatjquè' na'. Gac ca rac cati' tu'bán nup chnatgac. ¹⁶ Chqui' rgu'ru' quizi queè' Dios cua nildau' rubijru' zì'al, lèzca' cua na' nagá'n nac quizi queè', len chqui' uzoaru' quizi queè' Dios luí yag, lèzca' lac quizi queè' zxuza' nè'i yag na'.

¹⁷ Nacquè' la'què' bönni' judío ca zxuza' nè'i tu yag olivo narúgugac, ati' lbi'ili', ca zxuza' nè'i tu yag olivo gui'a, yajta'li' yag olivo dxi'a na', buazli' xlatjgac nup na' grúgugac, len ruzi'li' xbey luí len xchöni yag olivo dxi'a na'. ¹⁸ Qui lè ni na', cutu gun ba zxön cuinli', cu uzoali' tsla'l nup nacgac ca zxuza' nè'i na' narúgugac. Chqui' run ba zxön cuinli', ral-la' gnözili' clèg lbi'ili' rugáguli' luí yag na', san luí yag na' rugagu lbi'ili'.

¹⁹ Nazx ca' gnau': “Gularugu zxuza' nè'i yag na' quiè gac tsazia' neda' xlatjgac.” ²⁰ Nactè didza' ru'u, san gularuguè' le cutu gulayejlè'è ati' yajta'u li' yag na' le réjlè'u Dios. Qui lè ni na', cutu ral-la' gun ba zxön

cuinu', san ral-la' gádxinu' Dios. ²¹ Chqui' benë' leygac zxguia' Dios, nup na' nacgac gdu zxuza' në'i yag dxi'a na', gunë' zxguia' ca' li'. ²² Byutsca' na'a ca naquë' dxi'i ladxi' Dios, len ca runtsquë' ca' zxguia'. Le nactë runtsquë' zxguia' nup na' gulachixi, san naquë' dxi'i ladxi' len li'. Qui lë ni na', ral-la' gúnteczu' le rajlöz yöl-la' dxi'i ladxi' queë' na', cui gchuguë' ca' li' lu yag queë' na'. ²³ Lëzca' cni gac quequë' chqui' cutu luga'në' lu yöl-la' curejlë' quequë', tsajta'quë' leyúbl lu yag na', le napë' Dios yöl-la' huac gunë' ga tsajta'quë' lei leyúbl. ²⁴ Nacu' li' ca zxuza' në'i grugu lu yag olivo gui'a len yajta'u yag olivo dxi'a ga nutu nu udá' zxuza' në'i yag gui'a. Szxõnitër huac quequë', nup nacgac ca zxuza' në'i gdu qui yag dxi'a na', huac tsajta'quë' leyúbl lu yag quegacczë' na'.

Ca gac lulá bunách Israel

²⁵ Böcha'adau', rë'nda' gnözili' lë ni bgachi', cui gun ba zxön cuinli' ca nac yöl-la' rejni'i queëli'. Guluhuóac zid ladxi' la'gac bunách Israel, ati' cni lacquë' ga gdxinr dza chnayazgac ga rna bë'ë Dios yúgu'të bunách cunacgac judío, nup na' ral-la' lulá. ²⁶ Töd na' gata' latj lulë' ca' yúgu'të bönni' Israel, ca na' nayúj lu guich la'y, rna:

Gruj Sión Nu ruslá,

Len ugúa le cunác nungac zxi'n xsoë' Jacob.

²⁷ Lë ni nac didza' dzag gúnlena' lequë'

Cati' ugúa' dul-la' nabága'quë'.

²⁸ Cni nac, guladá'baguë'ë didza' dxi'a ati' Dios nubíj ladxë'ë lequë' quië gac ulali' lbi'ili', san nadxi'inë' ca' lequë' Dios, le gröczë' queë' xuz xtau'quë'. ²⁹ Tsaz runödzej' Dios le runödzej', len tsaz rulidzë' bunách. ³⁰ Ca na' nac queëli', zí'atël cutu benli' ca rna xtidzë'ë Dios, ati' na'a ruhuechi' ladxë'ë lbi'ili' Dios le cutu glunë' ca rnë' bönni' judío, ³¹ lëzca' cni nac quequë' na'a, cutu tunë' ca rnë' Dios, san cni gacz ga gdxinr dza huechi' ladxë'ë lequë' Dios, le ruhuechi' ladxë'ë lbi'ili' na'a. ³² Dios bubíj ladxë'ë yúgu'të bunách quië la'dá'baguë'ë xtidzë'ë, quië gac huechi' ladxë'ë yúgu'të'.

³³ Zxöntër nac yöl-la' tsahui' queë' Dios, lë na' nac yöl-la' rac zxön len yöl-la' rejni'i queë'. Nutu nu gac tsejni'i le nuzóë' Dios gunë', len cutu gac nu gnözi yugu' le runë' Dios. ³⁴ ¿Nuzxa caz gyejni'i le gza' ladxë'ë Xanru'? ¿Nuzxa caz buzejni'i Lë'? ³⁵ ¿Nuzxa caz bi bunödzej queë' Dios quië gun bayúdx bi ubi'ë Dios qui? ³⁶ Yúgu'të le dë narujgac lu në'ë Dios, len tac lu në'ë, len nacgac quië uzi'ë xbeygac. Gactecz queë' Dios yöl-la' ba. Ca' gac.

12

Ral-la' udöd cuinru' quizi queë' Dios

¹ Böchi' lza'adau'. Ruhuechi' ladxë'ë rë'u Dios. Qui lë ni na' ráta'yua' lauli' udöd cuinli' lu në'ë Dios, gacli' ca tu le nac ban rgu'ru' lu në'ë Dios, quië gacli' quizi queë', le gac tu le gdzag ladxë'ë Dios. Lë ni ral-la' gunli', le rajlöz le rej ládxi'ru'-në' Dios. ² Cutur gunli' la' tuz ca tun bunách dza ni zoaru' na'a, san gul-gác bunách cub le nucubë' Dios icj ládxi'dau'li'. Gul-gún cni quië gac gnözili' le nac dxi'a ré'nnë' Dios gunli', lë na' rdzag ladxë'ë, len le nac gdu.

³ Na'a, le zoa le buzá' ladxë'ë quia' Dios, rëpa' yúgu'tëli': Cutu gun ba zxön cuinli', le cural-la' gunli', san ral-la' gacli' nöxj ladxi' ca rbequi icjli', tsa nac yöl-la' rejle' queëli' Dios le bennë' qui queëli'. ⁴ Ca na' nac tuz

gdu ca nayá' nabinru', zal-la' zian le nagudi' dzáglenru', len clég tuz dxin tun yúgu'tè le zian na' nagudi' dzáglenru', ⁵ lèzca' cni nac queëru'. Zal-la' zianru' zoaru', nacru' ca tuz le nayá' nabinru' le nacru' tuz len Cristo, ati' qui lê ni na' yúgu'tèru' nacru' tuz turu' len yeturu'.

⁶ Tu turu' dè lu na'ru' tu le bennè' queëru' Dios, ati' nadza'gac tu tu tsca nac le buzá' ladxè'è qui queëru'. Bönni' na' Dios bunödzejè' queë' gu'è didza' uláz queë', tsca rejle'è Lè', ral-la' gu'è didza' bönni' na'. ⁷ Bönni' na' Dios bunödzejè' queë' gunè' xchinè', dxí'adau' ral-la' gunè' dxin na'. Bönni' na' Dios bunödzejè' queë' usèdnè' bunách, dxí'adau' ral-la' usèdnè' bunách. ⁸ Bönni' na' Dios bunödzejè' queë' uzéjni'nè' bunách, dxí'adau' ral-la' uzéjni'nè' lequè'. Bönni' bi unödzejè' qui nu yubl, gdu ladxè'è ral-la' unödzejè'. Bönni' rna bé'inè' bunách, gdu ladxè'è ral-la' gunè' cni. Bönni' ráclenè' lzè'è, len yöl-la' rudziji ral-la' gunè' cni.

Yugu' le ral-la' gun nu naqui queë' Cristo

⁹ Ral-la' gdxí'ili' lza'li' gdu ladxí'li'.

Gul-cuasi le cunác.

Gul-güi' ladxí'li' gunli' le nac dxi'a.

¹⁰ Gul-dxí'ti-cnè' lza'li' ca nadxí'igacli'-nè' böchi'czli'.

Ca runli'-nè' ba la'n lza'li' ral-la' gunli' ga gacrè' blau lza'li' ca nacli' la' cuinzli'.

¹¹ Gul-tiptecz ladxí'li' len cutu gacli' zxhuéd.

Gul-gún xchinè' Xanru' gdu ladxí'li'.

¹² Gul-dziji le zoa le runli' löz.

Gul-cöz zxön ladxí' cati' bi rzaca' rgui'li'.

Gul-lídzteczè' Dios.

¹³ Gul-nödzej quegac bunách queë' Cristo tsca nayadzjcnè'.

Gul-güi' latj ga la'cuá' nup ta'dxín queëli'.

¹⁴ Gul-náb-nè' Dios gunè' dxi'a quegac nup ta'bía ladxí'gac lbi'ili'.

Gul-náb gac dxi'a quequè', len cutu udxiali' lequè' dò'.

¹⁵ Gul-dzijilen nup tu'dziji.

Gul-cödxlen nup ta'bödx.

¹⁶ Gul-gác tuz len lza'li'.

Cutu gun ba zxön cuinli', san gul-gún-què' tsazxön bönni' nöxj ladxí'.

Cutu gáquili' chnadél-li'li' yöl-la' rejni'i' gdu.

¹⁷ Nutu nu ubi'ili' qui, cu gua'li' dò' qui nu rua' dò' queëli'.

Gul-gún dxi'a quegac yúgu'tè bunách.

¹⁸ Chqui' huac, tsca sáqui'li', gul-cöz dxi'a len yúgu'tè bunách.

¹⁹ Böchi' lza'adau', cutu uzí' lali' bunách la' lbi'izli', san gul-güi' latj ubi'è Dios quegac bunách na', le nayúj lu guich la'y le rna: "Néda'cza' uzí' la'. Neda' ubi'a quegac bunách." Cni gnè' Xanru' Dios. ²⁰ Lèzca' cni rna: "Chqui' zoè' bönni' curdzaquè' li' dxi'a len rdunè', bè'è le gahuè'. Chqui' rbidxè' nis, bè'è le gui'jè'." Cati' gunu' cni, gunu' ga utui'nè' bönni' na'.

²¹ Cutu gu'u latj uxícj li' le cunác, san buxícj le cunác na', ugunu' dxin le nac dxi'a.

13

¹ Yúgu'tèli' ral-la' gunli' ca ta'nè' bönni' yúlahui'. Dioscz budödè' lu na'què' yöl-la' uná bè' napquè', len nucu'è xlatjquè' bönni' ni dè lu na'què' yöl-la' uná bè'. ² Qui lê ni na', nu rdá'baga' yúlahui' rdá'baga' le nuzóé' Dios, ati' nup ta'dá'baga' cni, grugu quegac. ³ Nacu'è bönni' yúlahui', clég

quië luzeynë' ba nadx nu run le nac dxi'a, san quië luzeynë' ba nadx nu rua' dô'. Chqui' rë'nnu' gunu' ga cutu luzeynë' li' ba nadx, ben le nac dxi'a, ati' uruju' dxi'a laquë'. ⁴ Naquë' bönni' yúlahui' ni'a nê'ë Dios quië gáclenë' li', san chqui' runu' le cunác, ral-la' gádxinu', le cutu nu'ë daduz xuyág yúlahui'. Naquë' ni'a nê'ë Dios quië uzí' lë', gunë' xzguia' nu rua' dô'. ⁵ Qui lë ni na' run bayúdx gunli' ca rnë' bönni' na' dë lu nê'ë, clëgz le budödë' Dios lu nê'ë gunë' lbi'ili' xzguia', san lëzca' quië soa dxiz ládxi'dau'li' lahuë' Dios. ⁶ Qui lë ni na' ca' rguizxj lazli' qui yúlahui', le nacquë' bönni' yúlahui' ni'a nê'ë Dios len tunë' le nudödë' lu na'quë'.

⁷ Gul-quíxj yúgu'të bunách le rál-la'li' quequë'. Gul-quíxj lazli' lu na' nu ral-la' uquízj lazli'. Gul-quíxj dumí nu ral-la' quizxjli'. Gul-gadxi nu ral-la' gádxili', len gul-gún ba la'n nu ral-la' gunli' ba la'n. ⁸ Nutu nu bi ral-la' gál-la'li' qui, san tuz ral-la' gdxi'ili' lza'li', le chben gdu ca rna bë' zxba queë' Dios nu nadxí'i lzë'i. ⁹ Cni ta'ná bë' zxba na':

Cutu gunu' dul-la' le rguitsj zxba qui yöl-la' nutság na'.

Cutu gdöddu' bunách.

Cutu cuanu'.

Cutu gneu' qui lza'u le cunác.

Cutu së ladxu'u le dë qui lza'u.

Yugu' zxba ni len yúgu'të zxba yezica', udx gun nu run ca rna didza' rna cni: "Bdxi'i lza'u ca nadxí'i cuinu'." ¹⁰ Nu na' nadxí'i lzë'i cutu bi run qui lzë'i le cunác. Cni nac, nu na' nadxí'i lzë'i run gdu ca rna bë' zxba queë' Dios.

¹¹ Gul-gún cni le nözili' ca rac dza ni zoaru' na'a, len nözili' ca' chbdxin dza uspán ládxi'li' ca rubán nu chgux, le choar gal-la' dza ularu' lu le cunác ca guc cati' ni' gzu lauru' réjlë'ru' Cristo. ¹² Ga zoaru' na'a nac ca chdzö'l, ati' chzoa töd rël na', san ga na' zoë' Cristo nac ca lahui' dza ati' chzoa tsajsoaru' ni'. Qui lë ni na' ral-la' uca'nru' le tun bunách ga chul xöhui'. Ca na' rugacu cuinë' le run chi'i lë' lu gdil-l bönni' rijë' gdil-l, ral-la' taru' lu yení' queë' Dios, le gun chi'i rë'u lu na' tu' xöhui'. ¹³ Quië gunru' cni ral-la' gunru' dxi'a ca ral-la' gun nu rda lahui' dza. Cutu ral-la' súdxiru' len cutu gágulë'ru'. Cutu ral-la' gunru' le cunác len clëg le gun ditj rë'u. Cutu ral-la' tíl-lenru' lza'ru' len cutu uzxé'iru' lza'ru'. ¹⁴ Na'a, ral-la' un cuinli' lu icj ládxi'dau'li' ca naquë' Xanru' Jesucristo, len cutu güi' ládxi'li' gunli' le rzë ládxi'li' lu yöl-la' bunáchz queëli'.

14

Cutu si' quídza'ru' böchi' lza'ru'

¹ Gul-güi' latj gun tsaxxón lbi'ili' nu rejle' Cristo zal-la' cutu nac gdu ca rejle' Lë' nu na'. Cutu tíl-lenli' nu na' ca nacgac le runi nu na' huac nu gun. ² Ca nac lë ni, nacu'ë bönni' runi lequë' huac lahuë' yúgu'të le tagu bunách, san yela'quë' bönni', cunác gdu ca ta'yejlë'ë Cristo, tahuë' tuz le raz ruzoaru'. ³ Na'a, bönni' na' rahuë' yúgu'të cutu ral-la' uzöë' tsla'l bönni' cutu rahuë' yúgu'të, len lëzca' cni, bönni' na' cutu rahuë' yúgu'të cutu ral-la' si' quidzë'ë bönni' na' rahuë' yúgu'të, le nazi' lu nê'ë Dios gropë' bönni' na' ta'yejlë'ë Cristo. ⁴ ¿Nuzxa caz li', rzi' quidzu'u bönni' huen dxin qui nu yubl? Bönni' na' naquë' huen dxin queë' Dios, lahuë' Xanczë' urujë' tsahui' o cutu urujë' tsahui'. Urujë' tsahui' lahuë' Dios, le gunczë' Xanru' Dios ga urujë' tsahui'.

⁵ Nazx ca' zoë' bönni' runrë' zxon tu dza ca runë' zxon yezica' dza, ati' bönni' yubl, tuz ca runë' zxon yugu'të dza. Tu turu' ral-la' usédtsaru' chqui' nac dxi'a le runru'. ⁶ Bönni' na' runë' zxon tu dza, runë' lei zxon quië tsej ladxë'ë Xanru', ati' bönni' na' cutu runë' zxon dza na', quië tsej ladxë'ë Xanru' cutu runë' zxon dza na'. Lëzca' cni, bönni' na' rahuë' yugu'të, rahuë' cni quië tsej ladxë'ë Xanru', le rë'ë Dios: “Xclenu”, ati' bönni' na' cutu rahuë' yugu'të, cutu rahuë' lei quië tsej ladxë'ë Xanru', len rë'ë ca' Dios: “Xclenu.”

⁷ Cutu zoë' nabanë' queëzë' nitúë' bönni' ladjru' rë'u, len cutu ratië' queëzë' nitúë' bönni'. ⁸ Chqui' zoaru' nabanru', quië tsij lãdxi'ru'-në' Xanru' zoaru' nabanru', len chqui' gatru', quië gac yöl-la' ba queë' Xanru' gatru'. Cni nac, chqui' zoaru' nabanru' o chqui' gatru', náquiczru' queë' Xanru'. ⁹ Qui lë ni na' ca' gutië' Cristo len bubanë', quië gaquë' Xangac nup chnatgac len nup nabangac.

¹⁰ Na'a li', ¿bizx quië rulág yudxu' böchi' lza'u? ¿Bizx quië ruzú' tsla'l böchi' lza'u? Yúgu'tëru' gdxinru' lahuë' Cristo ga cuequi xbeynë' rë'u. ¹¹ Ca nac lë ni nayúj lu guich la'y, rna:

Rnë' Xanru': “Ni'a quia' néda'cza',

Luzechu zxibgac lahua' neda' yugu'të bunách.

La'guixjõ' yalj lulu naca' Dios.”

¹² Cni nac, cuequi xbeynë' yugu'tëru' Dios.

Cutu gunru' ga gchixi gnignë' böchi' lza'ru'

¹³ Qui lë ni na', cutur ral-la' ulág yudxru' lza'ru', san ral-la' gun yudxru' cui gunru' ga gchixi gnignë' böchi' lza'ru', len cui gunru' ga gunë' dul-la' lza'ru' na'. ¹⁴ Nözcza' cutu bi dë le ráguru' le gac gun ga cutur nacru' dxi'a lahuë' Dios, ati' rajlöz lë ni didza' bë'ë Xanru' Jesús. Chqui' ráquinë' bönni', zoa bi gac gun ga cutur naquë' dxi'a lahuë' Dios, queë' bönni' ni, cni nac. ¹⁵ Chqui' rshui'nnu' böchi' lza'u, le ragu' le runi lë' cural-la' gáguru', cutu runu' ca ral-la' gun nu nadxí'i böchi' lzë'i. Cutu bi ral-la' gagu' le gun ga gac chop ladxë'ë bönni' na', gutië' Cristo uláz queë'. ¹⁶ Qui lë ni na', cutu bi gunli' le gun ga la'në xõhui' bunách qui le runi lbi'ili' nac dxi'a. ¹⁷ Cati' rna bé'inë' rë'u Dios, cutu rui' lãdxi'ru' le gui'j gáguru', san rui' lãdxi'ru' gacru' tsahui' len soaru' dxi lãdxi', len udzójiru', yugu' le gac gunru' le zóalenë' rë'u Dios Bõ' La'y. ¹⁸ Núti'tëz nu run xchinë' Cristo ca nacgac lë ni, run le rdzag ladxë'ë Dios, ati' urúj dxi'a laugac bunách.

¹⁹ Qui lë ni na' ral-la' gunru' le lun ga gata' quegac bunách le rbequi dxi lãdxi'ru', len le lun tsutsu turu' yeturu' ca réjlë'ru' Cristo. ²⁰ Cutu bi ral-la' gagu' le gun ga gac chop lãdxi' nu na' nuzóë' Dios. Nactë le ta'ná bunách: “Yúgu'të dë latj gáguru'”, san gunru' le cunác chqui' gunru' ga gchixi gnignë' lza'ru' ni'a qui lë na' ráguru'. ²¹ Dxi'ar gac cutu gagu' bëla' len cutu gui'ju' xisi uva, len cutu bi gunu' le gun ga gchixi gnignë' böchi' lza'u, o le gun ga gac chop ladxë'ë, o le gun ga huöta' ggul ladxë'ë ca réjlë'ë Cristo. ²² Chqui' réjlë'u dë latj bi gunu', ral-la' gunu' cni lahuë' Dios ga zu' tuzu'. Bica' ba bönni' na' cutu ruxös lë' lãdxi'dau'huë' ni'a qui lë na' runi lë' dë latj gunë', ²³ san bönni' na' rac chop ladxë'ë ni'a qui le rahuë', nabaguë'ë zxguia', le runë' le cutu runi lë' dë latj gunë'. Nac dul-la' yugu'të le runru', le cutu runi rë'u dë latj gunru'.

15

Gunru' le rdzag ladxë'ë böchi' lza'ru'

¹ Qui lë ni na', chqui' nacru' tsutsu ca réjlë'ru' Cristo, ral-la' gua' glenru' nup na' nōta' nagúl lādxi'gac ca ta'yejlë' Cristo. Cutu ral-la' gunru' le rdzag lādxi'ru' la' cuinzru'. ² Yúgu'tëru' ral-la' gunru' le rdzag ladxë'ë böchi' lza'ru' quië gac dxi'a queë', len gdip ladxë'ë ca rejle'ë Cristo. ³ Cni ral-la' gunru', le cutu benë' Cristo le bdzag ladxë'ë la' cuinzë', san guc queë' ca na' nayúj lu guich la'y, rna: "Dubága'gac neda' didza' xōhui' glui' nup gulanë xōhui' quiu' Li', Dios." ⁴ Yúgu'të le guluzujë' lu guich la'y dza ni'të, guluzujë' lu guich quië usëdi rë'u. Lë na' nayúj lu guich la'y run ga rbözru' zxön lādxi' len ruhuí' zxön rë'u. Qui lë ni na' zoa le runru' löz. ⁵ Rnabda'-në' Dios, Nu run ga rbözru' zxön lādxi' len Nu ruhuí' zxön rë'u, gunë' ga gacli' tuz ca runi lbi'ili', gacli' ca na' rë'nnë' Jesucristo. ⁶ Cni ral-la' gunli' quië gacli' tuz, tsaxxön cu'li'-në' yöl-la' ba Dios, Xuzë' Xanru' Jesucristo. ⁷ Qui lë ni na', quië gac yöl-la' ba queë' Dios, gul-sí' lu na'li' tuli' yetuli' ca na' Cristo gzxi' lu në'ë ca' rë'u. ⁸ Cni ral-la' gunli', le rëpa' lbi'ili': Bidë' Jesucristo, gúclenë' bunách judío ati' cni bulu'ë lahui nac gdutë li didza' ru'ë Dios, ati' benë' ga guludxín le gzxi' lu në'ë Dios unödzejë' quequë' xuz xtau'tu'.

La'yöni didza' dxi'a bunách gza'a

⁹ Bidë' ca' Cristo quië benë' ga la'gú'u Dios yöl-la' ba nup cunacgac judío le ruhuechi' ladxë'ë lequë' Dios. Ca nac lë ni nayúj lu guich la'y, rna:

Qui lë ni na', laugac bunách gdutë yödzyú,
Ulu'a lahui le nacu' Li',

Len gul-la' quiu' yöl-la' ba.

¹⁰ Ga yubl nayúj lu guich la'y, rna:

Lbi'ili', bunách gdutë yödzyú,

Gul-dzójilen bunách queë' Dios.

¹¹ Ga yubl nayúj ca' lu guich la'y, rna:

Gul-cu'ë Xanru' yöl-la' ba,

Yúgu'tëli' cunacli' judío.

Gul-tsój lādxi'li' Lë',

Yúgu'tëli' zoali' gdutë yödzyú.

¹² Lëzca' cni buzujë' lu guich Isaías le rna:

Gla' lahui Nu nabáb di'a dza queë' Isaí.

Gac blau Nu na' quië gna be'i nup cunacgac judío.

Nup ni lun löz Lë'.

¹³ Rnaba' lahuë' Dios, Nu run ga runru' löz, gunë' ga udzójitsquili' len ga soali' dxi lādxi' le réjlë'li' Lë', len gunë' ga gac gdu ca runli' löz, le zoalen lbi'ili' yöl-la' huac queë' Dios Bö' La'y.

¹⁴ Böchi' lza'adau'. Chnözczda' rúnteczli' le nac dxi'a len dëtsca queëli' yöl-la' rejni'i quië gac uzéjni'li' lza'li'. ¹⁵ Na'a naca' rugu lādxi', ruzuja' queëli' lu guich ni, böcha'a, rusá'a lādxi'li' le zoa le buzá' ladxë'ë quia' Dios. ¹⁶ Qui lë ni na' runa' xchinë' Jesucristo laugac bunách cunacgac judío, len runa' lban qui didza' dxi'a queë' Dios, quië gac ugu'a lu në'ë Dios bunách cunacgac judío, nup na' gröczë' queë' Lë' Dios Bö' La'y. Lacquë' ca tu le rgu'ru' lu në'ë Dios, le rdzag ladxë'ë Lë'.

¹⁷ Na'a, le rúnlena' tsaxxön Jesucristo dxin, dë lu na'a gdzag ladxa'a ca nac le nuna' lu xchinë' Dios. ¹⁸ Lëzca' rurúguida' gnia' ca nac lë na' benë'

Cristo lu na'a neda', benë' ga tun ca rna xtidzë'ë Dios bunách cunacgac judío. Lë ni benë' Lë', bugunë' dxin didza' bë'a neda' len yugu' dxin bena' neda'. ¹⁹ Lu na'a neda' neda' bugunë' dxin ca' le nacgac bë' bulu'ë lahui Lë' len yugu' yöl-la' huac xzön benë', len yöl-la' huac queë' Dios Bö' La'y gzoalen neda'. Cni guc, gzu lahua' runa' lban lu yödz Jerusalén, ati' gdu zbi'il ga rdxintë luyú Ilírico, chnuna' lban qui didza' dxi'a ca nac queë' Cristo. ²⁰ Bë' ladxa'a bena' lban qui didza' dxi'a ga cutu gulayöni bunách ca nac queë' Cristo. La'naru' guna' lban ga chgulayöni bunách, guna' neda' ca runë' bönni' ruguel-lë'ë lahui dxin xzön chnunë' bönni' yubl. ²¹ Ca bena' neda' nac ca na' nayúj lu guich la'y, rna:
La'le'i nup nacua' ga nutu nu ben lban queë' Lë',
Len la'vejni'i nup gatga gulayöni ca nac queë'.

Rë'nnë' Pablo tsijë' Roma

²² Qui lë ni na', zal-la' zian lzu gu'nda' guida' ga zoali', cutu guc guida'. ²³ Na'a, chbudx bena' dxin quia' yugu' latj ni, len chrë'nda' zian iz guida' ga zoali'. ²⁴ Qui lë ni na', cati' tsija' luyú España, töda' ga zoali' lbi'ili', le runa' löz duyúa' lbi'ili', len udzjilenda' lbi'ili'. Töd ni' huac ugu'li' neda' nöz. ²⁵ Na'a ral-la' tsija' Jerusalén, tsju'a ni' tu le gaclen nup ni' náquigac queë' Cristo. ²⁶ Cni guna', le guladzág ládxi'quë' bönni' nacu'ë luyú Macedonia len luyú Acaya, gulutubë' bi tu'nödzejë' quegac bunách yechi' dzaggac bunách queë' Cristo, nacu'ë Jerusalén. ²⁷ Guladzág ládxi'quë' bönni' cunacquë' judío glunë' lë ni. Le nactë nac tu le tal-lë'ë quegac bunách judío ni'. Chqui' bönni' cunacquë' judío tu'zi'ë xbey le nacgac queë' Dios ni'a qui le nungac bunách judío, lëzca' ral-la' láclenë' bunách judío na', lugunë' dxin le dë quequë'. ²⁸ Qui lë ni na', cati' udx udöda' lu na'gac bunách judío lë na' gulunödzejë' bönni' ni, ni'r töda' ga zoali' lbi'ili' cati' tsija' luyú España. ²⁹ Cati' guida' ga zoali', runa' löz gdxínlena' yúgu'të le ruzi'ru' xbey ni'a qui didza' dxi'a queë' Cristo.

³⁰ Ni'a queë' Xanru' Jesucristo len ni'a qui yöl-la' nadxí'i ruchizië' icj ládxi'dau'ru' Dios Bö' La'y, ráta'yua' lauli', böcha'adau', ulidzli'-në' tsaxzön len neda' Dios, gnábili'-në' gáclenë' neda'. ³¹ Gul-náb lahuë' Dios gunë' ga ulá' neda' lu na'quë' bönni' cuta'yejlë'ë nacu'ë luyú Judea, len gunë' ca' ga la'dzág ládxi'quë' la'zi'ë lë na' tsju'a bönni' nacquë' queë' Cristo, nacu'ë Jerusalén. ³² Gul-náb ca' lahuë', chqui' nac ca rë'nnë' Dios, gunnë' neda' latj gdxina' queë'li' len yöl-la' rudziji quia', quië uzí' ládxi'lëna' lbi'ili'. ³³ Na'a rnabda'-në' Dios, Nu run ga zoaru' dxi ladxí', sóalenë' yúgu'tëli'. Ca' gac.

16

Tu'gáp Dios lza'gac bunách queë' Cristo

¹ Rgu'a-nu lu na'li' Febe, ngul zanru' da'nu Xanru'. Nacnu ngul huen dxin queë' Dios dzagnu bunách queë' Cristo lu yödz Cencrea. ² Uláz queë' Xanru' gul-sí' lu na'li'-nu ngul na', ca ral-la' lun bunách queë' Cristo. Gul-gaclen lënu, unödzejli' queënu bíti'tëz bi rquinnu. Lëcznu güclennu bunách zian, len güclennu ca' neda'.

³ Gul-gáp Dios Priscila len Aquilo, nup na' glunlen neda' tsaxzön dxin queë' Jesucristo. ⁴ Chopë' ni guladödë' ga gzoa banádx latië' quië glunë' ga cugatia' neda', ati' rëpa' lequë': xclenli', len clëg neda'z, san lëzca' të'ë lequë': xclenli', yúgu'të böchi' lza'ru' nababquë' gap nacua' bunách queë'

Cristo cunacgac judío. ⁵ Gul-gáp ca' Dios bunách queè' Cristo tu'dubè' lu yu'u lidxquè' Priscila len Aquilo na'. Gul-gáp ca' Dios Epeneto, bönni' na' nadxi'ida'. Bönni' ni gyejlè'è Cristo zí'atèl ca yúgu'tè bunách luyú Acaya. ⁶ Gul-gáp Dios María, ngul na' bennu dxin zòn queè' Cristo ga ni' rudubli' lbi'ili'. ⁷ Gul-gáp Dios Andrónico len Junias, yugu' bönni' uládz quia'. Bönni' ni guladzünlenè' neda' tsaxzõn lidx guia, len nadél-la'què' latj blau ladj bönni' gbaz nasölè'è Cristo. Lèzca' gulayejlè'è Cristo zí'al ca neda'.

⁸ Gul-gáp Dios Amplias, bönni' na' nadxi'ida' le náquinè' queè' Xanru'. ⁹ Gul-gáp Dios Urbano, bönni' na' bénlenè' netu' tsaxzõn dxin queè' Jesucristo. Gul-gáp ca' Dios Estaquis, bönni' na' nadxi'ida'. ¹⁰ Gul-gáp Dios Apeles, bönni' na' nac bè' rejle'è Cristo. Gul-gáp ca' Dios nup nacua' lidxè' Aristóbulo. ¹¹ Gul-gáp Dios Herodión, bönni' uládz quia'. Gul-gáp ca' Dios nup nacua' lidxè' Narciso, ta'yejlè'è Xanru'. ¹² Gul-gáp Dios Trifena len Trifosa, ngul na' tunnu dxin queè' Xanru'. Gul-gáp ca' Dios Pérsida, ngul na' bennu dxin zòn queè' Xanru', ati' nadxi'iru'-nu. ¹³ Gul-gáp Dios Rufo, bönni' rö queè' Xanru'. Gul-gáp ca' Dios xnè'è Rufo na', nacnu ca' ca xna'cza'. ¹⁴ Gul-gáp ca' Dios Asíncrito, len Flegonte, len Hermas, len Patrobas, len Hermes, lenca' yugu' böchi' lza'ru' da'què' Xanru', nacua'lenè' lequè'. ¹⁵ Gul-gáp ca' Dios Filólogo len Julia, len Nereo, len ngul zanè' Nereo na', lenca' Olimpas len yúgu'tè böchi' lza'ru' ta'yejlè'è Cristo, nacua'lenè' lequè'.

¹⁶ Gul-gáp Dios lza'li', unída'li' lza'li' lu yöl-la' nadxi'i queè'li'. Tu'gapè' Dios lbi'ili' yúgu'tè böchi' lza'ru' nababquè' gap nacua' bunách queè' Cristo ni.

¹⁷ Na'a, ráta'yua' lauli', böcha'adau', gul-gún ga lac bè' nup tun ga grujli' chopl len tun ga gchixi gníguili', le tu'sédi le cutu rajlöz le nazèdli'. Gul-cuít ga nacua' bunách cni ¹⁸ le cutu tun xchinè' Jesucristo. Tunè' dxin quiè bi gata' quégaczè', len ta'zí' yé'inè' yugu' bönni' nõxj ladxi', tu'gunè' dxin didza' nõxj ladxi' len didza' tséjlè'ru' le cunác. ¹⁹ Rzè didza' ca na' runli' ca rna xtídzè'è Xanru', ati' ta'yöni yúgu'tè bunách. Qui lè ni na' rudzijda' ni'a qui le runli' lbi'ili'. Na'a, rè'nda' gacli' sina' gunli' le nac dxi'a, len clèg gunli' le cunác. ²⁰ Dios, Nu run ga zoaru' dxi ladxi', zi'a gunè' ga uxicjli' Satanás, tu' xõhui'. Rnaba' lahuè' Xanru' Jesucristo uzá' ladxè'è queè'li' le gaclen lbi'ili'.

²¹ Rugapbi' lbi'ili' Dios bi'i Timoteo, bi'i na' rúnlenbi' neda' tsaxzõn dxin. Tu'gapè' ca' lbi'ili' Dios Lucio len Jasón len Sosípater, yugu' bönni' uládz quia'.

²² Neda', Tercio, ruzuja' lu guich didza' ni ru'è Pablo, rugapa' ca' lbi'ili' Dios, dzaguè' neda' Xanru'.

²³ Rugapè' ca' lbi'ili' Dios Gayo, bönni' ni ru'è neda' latj zoa' lidxè', len ru'è ca' latj tu'dúb ni yúgu'tè bunách queè' Cristo. Rugapè' lbi'ili' Dios Erasto, bönni' yu'u lu nè'è dumí qui yöd z ni. Rugapè' ca' lbi'ili' Dios Cuarto, böchi'ru'dau'.

²⁴ Rnabda'-nè' Xanru' Jesucristo uzá' ladxè'è queè'li' yúgu'tèli' le gaclen lbi'ili'. Ca' gac.

Yöl-la' ba Dios

²⁵ Na'a, rgu'tu'-nè' yöl-la' ba Dios, Nu gac gun tsutsu lbi'ili' ca nac didza' dxi'a runa' lban qui, len ca nac lban runa' ca nac queè' Jesucristo, len ca nac le bulu'è lahui Dios qui le bgachi' queè', lè na' bucachè'è Lè' dza ni'tè

ga bdxintë na'a dza. ²⁶ Na'a chbulu'ë lahui lë ni yugu' lu guich guluzujë' bönni' glu'ë didza' uláz queë' Dios ca na' gnacžë' Dios, Nu zoatecz. Na'a rac lban qui laugac yúgu'të bunách quië gac la'yejlë' Cristo len lun ca rna xtidzë'ë.

²⁷ Ni'a qui le benë' Jesucristo, gactecz yöl-la' ba queë' la'z dui Dios, Nu ractërcz. Ča' gac.

DIDZA' ZI'AL BSÖLĚ'Ě PABLO YÖDZ CORINTO

Pablo rugapë' Dios bunách queë' Cristo nacu'ë Corinto

¹ Ca rë'ncznë' Dios bulidzë' neda', Pablo, quië gaca' gbaz queë' Jesucristo. Runë' neda' tsaxxõn böchi'ru' Sóstenes. ² Rugapa' Dios lbi'ili', böchi' lza'adau', rudubli' queë' Dios lu yödZ Corinto, len nacli' quizi queë' Dios le nacli' tuz len Jesucristo. Dioscz bulidzë' lbi'ili' quië gáquili' quizi queë' tsaxxõn len yúgu'të nup nacuá' yúgu'të latj len tu'lidzë' Dios, tu'gunë' dxin lë' Xanru' Jesucristo, Xanquë' lenca' Xanru'. ³ Ráta'yua' lahuë' Xuzru' Dios len lahuë' Xanru' Jesucristo uzá' ladxë'ë queëli' len gunë' ga soa dxi icj ládxi'dau'li'.

Yugu' le ruzi'ru' xbey le náquiru' queë' Cristo

⁴ Réptecza'-në' Dios: "Xclenu'" ca nac queëli', le zoa le buzá' ladxë'ë queëli' Dios le nacli' tuz len Jesucristo. ⁵ Le nacli' tuz len Cristo, Dios chnagu'tsquë' xnõzi queëli' yúgu'të le naqui queë'. Ráclenë' lbi'ili' ca nac yúgu'të didza' rui'li' len runë' ga réjni'li' yúgu'të. ⁶ Cni nac, le gzxí' lu na'li' gdu ládxi'li' le runtu' lna' lau ca nac queë' Cristo. ⁷ Qui lë ni na', cutu bi ryadzj queëli' qui le runnë' queëru' Dios Bö' La'y, tsal ni rbözli' dza na' gla' lahuë' Xanru' Jesucristo. ⁸ Lëczë' utipë' ládxi'li' quië gac gua' glenli' yúgu'të ga gdxintë dza udx, cui gac nu bi gnë queëli' dza ni' huödë' Xanru' Jesucristo. ⁹ Dios runë' ca rnë', len Lëczë' bulidzë' lbi'ili' quië gacli' tuz len Zxi'në', Xanru' Jesucristo.

Narujgac chopl bunách queë' Cristo nacu'ë Corinto

¹⁰ Ni'a queë' Xanru' Jesucristo ráta'yua' lauli', böchi' lza'adau', gul-gún tuz xtídzá'li' yúgu'tëli'. Cutu grujli' chopl, san gul-gác tuz ca rza' ládxi'li', len ca runi lbi'ili'. ¹¹ Cni rëpa' lbi'ili', böchi' lza'adau', le gulagúxjöi'në' neda' ca runli' bönni' nacu'ë lidxnu Cloé, ta'në' rdil-l dídzá'li'. ¹² Lë ni rnia': "Nadzál' didza' rui'li' tu tuli'." La'li' rnali' da'li' Pablo. Yela'li' rnali' da'li' Apolos. Yela'li' rnali' da'li' Cefas, ati' yela'li' rnali' da'li' Cristo. ¹³ ¿Naru' brujtsë' chopl Cristo? ¿Naru' gda'tsa' neda', Pablo, lë'i yag cruz uláz queëli'? ¿Naru' bdílsali' nis quië gacli' tuz len neda'? ¹⁴ Répa'-në' Dios: "Xclenu'", le cutu buquila' nis nitúr lbi'ili', san chopzë' Crispo len Gayo. ¹⁵ Qui lë ni na' cutu gac gnali' bdil-li' nis quië gacli' tuz len neda'. ¹⁶ Lëzca' buquila' nis Estéfanas, len nup nacuá' lidxë'. Cutu rajneyda' chqui' buquila' nis nu yubl. ¹⁷ Bsölë'ë neda' Cristo, clëg quië uquila' bunách nis, san quië guna' lban qui didza' dxi'a. Ru'a didza', san clëg lu yöl-la' rac szxõni queëcza', cui ucacha'a yöl-la' huac qui le benë' Cristo lë'i yag cruz.

Cristo napczë' yöl-la' huac len yöl-la' rejni'i queë' Dios

¹⁸ Nup nacgac chul nit taqui ca'z nac lban runru' queë' Jesús, ca na' gutië' lë'i yag cruz, san rë'u na' nularu', ráquibe'iru' dzag lei yöl-la' huac queë' Dios uslá rë'u. ¹⁹ Cni nac, le nayúj lu guich la'y, rna: Guna' ga huöac daduz yöl-la' rac szxõni Qegac nup tac szxõni. Tsla'l uca'na' yöl-la' rejni'i Qegac nup ta'yejni'i szxõni.

²⁰ ¿Bizxa caz uzi'tsè' xbey bönni' réjni'nè' szxöni? ¿Bizxa caz uzi'tsè' xbey bönni' nazèdtsquè'? ¿Bizxa caz uzi'tsè' xbey bönni' nabé'itsquinè' ru'è didza'? Dios chbenè' ga böac ca'z yöl-la' rejni'i quegac bunách yödzyú ni. ²¹ Dios, lu yöl-la' rejni'i queè', cutu bè'è latj lumbè' Lè' bunách yödzyú ni ni'a qui yöl-la' rac szxöni quequè'. Dios bdzag ladxè'è buslé' nup ta'yejlè' Lè' ni'a qui lban na' runru', zal-la' taqui bunách ca'z nac.

²² Tè'nnè' bönni' judío la'lé'inè' yöl-la' huac nacgac bè', ati' bönni' gza'a ta'guiljè' yöl-la' rejni'i. ²³ Rè'u ni runru' lban queè' Cristo, ca na' gutiè' lè'i yag cruz. Le nactè, lban runru' ca gutiè' Cristo, run ga ta'chixi ta'nigui bunách judío, ati' yezica' bunách taqui ca'z nac. ²⁴ Nup na' bulidzè' lequè' Dios, zal-la' nacquè' bönni' judío o bönni' gza'a, táquibe'inè' napczè' Cristo yöl-la' huac queè' Dios len yöl-la' rejni'i queè' Dios. ²⁵ Taqui bunách yödzyú ni le benè' Dios nac bè' cunözi naquè', san lè na' benè' napr yöl-la' rejni'i ca yöl-la' rejni'i quegac bunách. Taqui le benè' Dios nac bè' nacuídi'nè', san lè na' benè' napr yöl-la' huac ca yöl-la' huac quegac bunách. ²⁶ Na'a, böchi' lza'adau', gul-tsjajnéy ca gucli' cati' bulidzè' lbi'ili' Dios. Cutu bítsa'què' ladjli' zian bönni' ta'yéjni'nè' lu yöl-la' bunáchz quequè', len cutu bítsa'què' ladjli' zian bönni' uná bè', len clèg zian bönni' nacquè' blau. ²⁷ Yugu' bönni' na' gröè' Dios, taqui bunách yödzyú ni cunözi nacquè'. Cni benè' Dios quiè gunè' ga lutuí'i nup ta'yejni'i. Lèzca' cni gröè' Dios nup nacuídi'gac yödzyú ni quiè gunè' ga lutuí'i nup nalgac. ²⁸ Lèzca' cni, nup na' gröè' Dios, taqui bunách yödzyú ni nacquè' ca'z len cutu bi nacquè', len nacuídi'què'. Cni benè' Dios quiè gunè' ga lugá'n ca'z lè na' tun zxön bunách yödzyú ni. ²⁹ Qui lè ni na', nutu nu gac gun ba zxön cuini lahuè' Dios. ³⁰ Dioscz benè' ga nacru' tuz len Jesucristo, len benè' ga napru' yöl-la' rejni'i queè' Cristo. Le naquè' tuz len rè'u Cristo, nuhuöacru' tsahui', len náquiru' quizi queè' Dios, len nularu'. ³¹ Nac ca na' nayúy lu guich la'y, rna: "Chqui' zoa nu bi rè'ni gun zxön, ral-la' gun zxön Xanru'."

2

Lban runru' queè' Cristo, ca gdè'è lè'i yag cruz

¹ Cni guc, böchi' lza'adau', cati' bdxina' queéli'. Bena' lban lauli' qui xtidzè'è Dios, clèg len yöl-la' rejni'i quia', len cutu bè'a didza' lu yöl-la' rac szxöni quia'. ² Cati' ni' gzóalena' lbi'ili', bè' ladxa'a cugu'a didza' qui le yubl, san tuz ca nac queè' Jesucristo bè'a didza', ca na' gdè'è lè'i yag cruz. ³ Gzóalena' lbi'ili' lu yöl-la' rcuidi' quia', ati' lu yöl-la' radxi quia' gzxiztsca'. ⁴ Bè'lèna' lbi'ili' didza' len bena' lban qui xtidzè'è Dios, clèg ca tui' didza' bunách lu yöl-la' rac szxöni quegacz, san gzóalènè' neda' Dios Bö' La'y, ati' gzoalen neda' yöl-la' huac queè' Dios, le guc bè' nac gdutè li didza' bè'a. ⁵ Cni bena' quiè gac tséjlè'li' Dios, clèg le byönili' yöl-la' rac szxöni quegac bunách, san le blé'ili' yöl-la' huac queéczé' Dios.

Dios Bö' La'y runè' ga núnbè'ru'-nè' Dios

⁶ Rui'tu' didza' lu yöl-la' rac szxöni laugac nup chnacr gdu ca ta'yejlè' Dios. Yöl-la' rac szxöni ni cutu nac ca le napgac bunách yödzyú ni, len cutu nac ca le napquè' bönni' ta'ná bè'è dza ni zoaru' na'a, nup na' ta'nítcz. ⁷ Rui'tu' didza' qui yöl-la' rac szxöni nagachi', lè na' runödzejè' Dios, le bgachi' yöl-la' rac szxöni na' buzóè' Dios dza ni'tè quiè uzi'ru' xbey. ⁸ Cutu glunbè'è yöl-la' rac szxöni na' bönni' ta'ná bè'è dza ni zoaru'

na'a. La'naru' glunbë'ë lei, cutu ludë'ë lë'i yag cruz Xanru' nactërë' blau.

⁹ Nac ca na' nayúj lu guich la'y, rna:

Chnupë'ë Dios le luzí' xbey nup nadxi'igac Lë',

Yugu' le nutu nu ble'i, len cutu byöni,

Len cutu gulazá' ládxi'gac bunách ca nac qui.

¹⁰ Na'a, Dios nuzéjni'në' rë'u yugu' lë ni lu në'ë Dios Bö' La'y, le ruyuczë' yúgu'të Dios Bö' La'y, lenca' le yu'u icj ládxi'dau'huë' Dioscz.

¹¹ ¿Naru' gac gnöznë' bönni' le yu'u icj ládxi'dau'huë' yetué' bönni'? Tuz bö' nacczë' bönni' na' nözi lë na'.

Lëzca' cni, nutu nu nözi le yu'u icj ládxi'dau'huë' Dios. Tuzë' Dios Bö' La'y nöznë' lë ni. ¹² Rë'u ni, cutu nazí' lu na'ru' bö' rdaz yödzlyú ni, san nazí' lu na'ru' Dios Bö' La'y, Nu na' ruchizië' rë'u Dios quië gac gúnbë'ru' yugu' le buzá' ladxë'ë queëru' Dios.

¹³ Yugu' lë na' buzá' ladxë'ë queëru' Dios rui'ru' didza' qui, clëg len didza' tu'sëdi rë'u bunách len yöl-la' rac szxöni quegac, san len yugu' didza' rusëdnë' rë'u Dios Bö' La'y.

Cni nac, rzéjni'ru' bunách zóalenë' lequë' Dios Bö' La'y ca nac le rusëdnë' rë'u Dios Bö' La'y.

¹⁴ Cutu rzi' lu në'ë le rusëdnë' rë'u Dios Bö' La'y bönni' cuzóalenë' lë' Dios Bö' La'y, le ráquinë' ca'z nac. Cutu gac tséjni'në' lë ni bönni' na', le gac gáquibe'inë' le zaca' lë ni tuzë' bönni' zóalenë' lë' Dios Bö' La'y.

¹⁵ Gac gáquibe'inë' le zaca' yúgu'të, bönni' zóalenë' lë' Dios Bö' La'y, san nutu nu gac gáquibe'i le záca'czë' bönni' na'.

¹⁶ Nayúj lu guich la'y, rna:

¿Nuzxa caz nözi le rza' ladxë'ë Xanru'?

¿Nuzxa caz gac uzejni'i Lë'?

San yu'u icj ládxi'dau'ru' rë'u le rza' ladxë'ë Cristo.

3

Nacru' huen dxin tsaxön len Dios

¹ Qui lë ni na', böchi' lza'adau', cutu gac gü'lëna' lbi'ili' didza' ca rui'lëna'-në' didza' bönni' zóalenë' lë' Dios Bö' La'y, san bé'lëna' lbi'ili' didza' ca rui'lëna' nu nac bunáchz didza', cuzóalenë' nu na' Dios Bö' La'y.

Nacli' ca bi'i huë'n, cunacli' tsutsu ca réjlë'li' Cristo. ² Busëdda' lbi'ili' le cunác baníg, lë na' gac ca nidxi' gü'li'. Cutu busëdda' lbi'ili' le nac baníg ca bëla' gáguli'. Cutu gac tséjni'li' le nac ca bëla' gáguli', len cutu racli' na'a.

³ Cni nac, le nacli' ca nu nac bunáchz ga rdxintë na'a dza. Tsal ni ruzxë'ili' lza'li' len rdil-l dídza'li' len r-rujli' chochl, nacli' ca nu nac bunáchz, len runli' tuz ca tun bunách yödzlyú ni.

⁴ Cati' zoalen lbi'ili' nu rna da' Pablo nu na', len yetú nu rna da' Apolos, nacli' ca nu nac bunáchz.

⁵ ¿Nuzxa caz naca' neda', Pablo? ¿Nuzxa caz na' Apolos? Nactu' huen dxin queë' Dios, ati' ni'a qui le bentu' gyéjlë'li' Cristo. Tu tutu' runtu' dxin na' bennë' qui queëtu' Xanru'.

⁶ Dxin bentu' lu icj ládxi'dau'li' nac ca dxin run nu raz ruzóa. Neda' guza' xseydau', ati' Apolos glu'ë nis, san Dios benë' ga blen len gzxön xseydau' na' nadúz icj ládxi'dau'li'.

⁷ Cni nac, lati'z zaquë' bönni' guz, len lati'z ca' bönni' rgu'ë nis, san záqui'tsqinë' Dios Nu run ga rlen len rxzön xseydau' na'.

⁸ Tuz ca nacquë' bönni' razë' len bönni' rgu'ë nis. Dios ubi'ë qui queëquë' tsca nac dxin tunë'.

⁹ Nactu' huen dxin tsaxön len Dios, ati' lbi'ili' nacli' ca la' yël queë' Dios ga runtu' dxin.

Lëzca' cni nacli' ca tu yu'u runë' Dios. ¹⁰ Ca nac le buzá' ladxë'ë quia' Dios, naca' ca huen zö'ö blau. Neda' glu'a xlibi zö'ö, ati' nu yubl rchis zö'ö na'.

Tu turu' ral-la' uyuru' ca rchisru' zö'ö lahui xlibi zö'ö na'. ¹¹ Dios chglu'ë xlibi zö'ö le nac Lëczë' Jesucristo, ati' nutu nu gac cu'u yetú xlibi

zö'ö. ¹² Dxin runru' queë' Cristo nac ca rchisru' zö'ö lahui xlibi zö'ö na'. Lahui xlibi zö'ö na' gac nu gun dxin rchis zö'ö le nac ca le náquini oro, o plata, o guiöj záqui'tsquigac, o gac nu gun dxin le nac ca rchis zö'ö le náquini yag, o guizx, o guixi' ca'z. ¹³ Gac bē' ca nac dxin nungac tu tu bunách. Cati' gdxin dza gchuguë' quegac bunách Dios, gla' lahui dxin nunru', le töd lu gui' dxin na', ati' gui' na' si' bē' dxin nungac tu tu bunách. ¹⁴ Chqui' urúj dxi'a lu gui' na' dxin nunē' bönni' le nac ca tu zö'ö bchisē', Dios ubi'ë queë' ca rajlöz dxin nunē'. ¹⁵ Chqui' tsegui dxin nunē' bönni' le nac ca tu zö'ö bchisē', unitiē' le rē'nnē' ubi'ë queë' Dios, san ulaczē' lē', gac queë' ca rac qui nu rulá tu lu gui'.

¹⁶ ¿Naru' cu nözili' nacczli' gdau' queë' Dios, ati' zoë' icj ládxi'dau'li' Dios Bö' La'y? ¹⁷ Chqui' nu usnít gdau' queë' Dios, Dios usnitiē' nu na', le nac la'y gdau' queë' Dios, ati' lbi'iczi' nacli' gdau' na'.

¹⁸ Cutu si' ye'i cuinli'. Chqui' raqui nu nutsa' ladjli' rac szxöni ca tac szxöni bunách yödzyú ni, ral-la' huöac nu na' ca bönni' cunözi, quië gata' qui yöl-la' rac szxöni le nac gdu. ¹⁹ Bönni' napzē' yöl-la' rac szxöni qui yödzyú ni naquē' cunözi lahuē' Dios. Nayúj lu guich la'y, rna: "Dios runē' ga la'chixi la'nigui nup tac szxöni, rugunē' dxin yöl-la' rac szxöni quegac." ²⁰ Lēzca' cni rna: "Xanru' nöznē' daduz nac le ta'bequi icjgac bunách tac szxöni." ²¹ Qui lē ni na', cutu ral-la' gunli' zxön le gac gunē' bönni'. Naqui queëli' yúgu'tē. ²² Náquigac queëli' Pablo, len Apolos, len Cefas, len yödzyú ni, len yöl-la' na'bán, len yöl-la' gut, len dza ni zoaru' na'a, len dza zi'a za'. Yúgu'tē naqui queëli', ²³ ati' lbi'ili' náquili' queë' Cristo, ati' Cristo náquiniē' queë' Dios.

4

Dxin tunē' bönni' gbaz nasölē'ë Cristo

¹ Qui lē ni na', ral-la' gáquili' nactu' netu' huen dxin queë' Cristo, len dē lu na'tu' le nagachi' queë' Dios. ² Yugu' bönni', Dios nudödē' lu na'quē' lugunē' dxin le naqui queë', run bayúdx lunē' gdu dxi'a le tunē'. ³ Cutu bi' rui' ladxa'a chqui' cuequi xbeyli' neda', o chqui' la'bequi xbey neda' bunách yödzyú ni. Cutu ca' rbequi xbey cuina'. ⁴ Cutu ruxös neda' ládxi'dau'hua'. Lē ni cutu nac bē' cunabaga'a xzguia'. Xanru' naquē' Nu rbequi xbey neda'. ⁵ Qui lē ni na', nutu nu ral-la' cuequi xbeyli' zi'al ca gdxin dza qui. Gul-cöz dza ni' huödē' Xanru', ati' Lē' ubijē' ga lna' le nagachi' ga chul, len ulu'ë lahui le yu'u icj ládxi'dau'gac bunách. Ni'r Dios ubi'ë qui queëgac bunách le gun ba la'n lequē' ca ral-la' gunē'.

⁶ Na'a, böchi' lza'adau', ca nac lē ni, bē'a didza' qui le runtu' netu', Apolos len neda'. Huac usēdli' ca runtu' netu' quië gunli' le nayújz lu guich la'y, cutu gunli' zxön tu bönni' len cutu uzoali' tsla'l yetué'. ⁷ ¿Nuzxa caz ben ga nacu' li' blau? ¿Bizxa caz bdél-li'nu' li' le cutu bennē' quiu' Dios? Chqui' Lē' bennzē' quiu' lē na' dē lu na'u, ¿bizx quië run ba zxön cuinu', ráquinu' racz quiu' bdél-li'nu' lē na'?

⁸ ¿Naru' ráquitsali' nadél-li'tërli'? ¿Naru' ráquitsali' rlé'ili' yöl-la' tsahui' queëli'? ¿Naru' ráquitsali' rna bē'li', zal-la' cutu rna bē'tu' netu'? Ni'a queë' Xanru' Dios rē'nda' gna bē'li' quië gac gna bē'lentu' lbi'ili' tsazxön. ⁹ Runi neda' nac queëtu', bönni' gbaz queë' Dios, ca nuzóē' netu' zeajtu' xbanti ca na' rac quequē' bönni' chnarugu quequē' latiē' lahui' laugac bunách. Nactu' ca tu le tu'yutsca bunách yödzyú ni, lenca' ca tu le tu'yutsquē' gbaz la'y queë' Dios. ¹⁰ Le rē'nitu' guntu' xchinē' Cristo, rui'tu' bunách latj

taqui nactu' cunözi, san lbi'ili' ráquili' racli' szxöni le nacli' queë' Cristo. Lbi'ili' ráquili' chnal-li', san taqui bunách nacuídi'tu' netu'. Tu'zóa netu' tsla'l bunách, san tun lbi'ili' ba la'n. ¹¹ Ga rdxintë na'a dza, rduntu' len rbidxtu' nis. Cutu dë lari' gácutu'. Tun netu' zi' bunách len cutu zoa lidxtu'. ¹² Rusaca' zi' cuintu', la' netu'z runtu' dxin. Tu'lídiz netu' zi' bunách, san netu' rnabtu' le gaclen lequë'. Ta'bía ládxi'gac netu' bunách, san rua' rrentu' lei. ¹³ Ta'né' queëtu', san lu yöl-la' nöxj ladxi' ruí'lentu' lequë' didza'. Ga rdxintë na'a dza nactu' ca bëb qui yödzyú ni len ca tu le ta'ró'n ni'l yúgu'të bunách.

¹⁴ Ruzuja' queëli' cni lu guich, clëg le rë'nda' guna' ga utui'li', san rë'nda' uzéjni'da' lbi'ili', runa' ca runë' bönni' ruzéjni'në' yugu' zxi'nczë' nadxi'inë' lechi'. ¹⁵ Zal-la' gac la'cua'len lbi'ili' zian gayu'ë bönni' lusëdnë' lbi'ili' ca nac queë' Cristo, tuz nu zoa nac ca xuzli', nu na' ben ga náquili' queë' Cristo. Lu yöl-la' na'bán cub napli' le dzagli' Cristo, néda'cza' naca' ca xuzli' le busyönda' lbi'ili' didza' dxi'a. ¹⁶ Qui lë ni na', ráta'yua' lauli' güi' ládxi'li' gunli' ca runa' neda'.

¹⁷ Qui lë ni na' ca' rsöla'a-bi' queëli' bi'i Timoteo. Le réjlë'bi' Xanru' nacbi' ca zxi'ncza', nacbi' gdu ladxi', ati' nadxi'ida'-bi'. Gunbi' Timoteo ga tsajneyli' yugu' zxba rusëdda' le náquida' queë' Cristo, yugu' le rusëdda' yúgu'të latj laugac yúgu'të cö' bunách queë' Cristo. ¹⁸ La'li' run ba zxön cuinli' le ráquili' cutur udxina' ga zoali'. ¹⁹ Na'a, la' udxintea' ga zoali' chqui' gunnë' neda' latj Xanru'. Ni'r gáquibe'ida', clëg didza'z tu'ë bönni' tun ba zxön cuinquë', san gáquibe'ida' chqui' zoalen lequë' yöl-la' huac queë' Dios. ²⁰ Chqui' nazi' lu na'li' rna bé'inë' lbi'ili' Dios, cutu nac bë' nac cni le rnazli' ca'. Nac bë' nac cni chqui' zoalen lbi'ili' yöl-la' huac queë' Dios. ²¹ ¿Bizxal ré'nili'? ¿Naru' ré'nili' udxina' ga zoali' len gba'y, gut quina' lbi'ili', o len yöl-la' nadxi'i len lu yöl-la' nöxj ladxi'?

5

Pablo rbequi xbeynë' bönni' runë' le cunác

¹ Rzë didza' zóalenë' lbi'ili' bönni' runë' le cunác, zóalenë' ngul queë' xuzë'. Le cunác cni cutu ca' tun bunách cunúnbë'gac Dios. ² Lbi'ili' run ba zxön cuinli', san ral-la' huí'nili' len ubiajli' ga zoali' nu na' run dul-la' na'. ³ Zal-la' cutu zóalena' lbi'ili' lu gdu ca nayá' nabana', le nactë zóalena' lbi'ili' lu bö' naccza'. Ca chzóalencza' lbi'ili' chglequi xbeyda' nu na' run dul-la' na'. ⁴ Cati' udubli' queë' Xanru' Jesucristo guna' lbi'ili' tsaxxón lu bö' naccza'. Ni'r, len yöl-la' huac queë' Xanru' Jesús ⁵ gul-dödë' bönni' na' lu na' Satanás tu' xöhui' quië nit gdu ca nayá' nabanë', san ulá bö' nacczë' dza ni' huödë' Xanru'.

⁶ Cutu nac dxi'a gun ba zxön cuinli' ca nac le runli'. ¿Naru' cu nözili' didza' na' rna: “Xnë'idau'z yöt xtil gun ga gyaxz gdutë cua nazi' lei.”? ⁷ Na'a, gul-cúa ga zoali' dul-la' na' le nac ca tu xnë'i gul, quië gacli' dxi'a. Ni'r gacli' ca tu cua cub cunazí' xnë'i, ca na' le nactë chnacli'. Nac queëru' ca chzoaru' Lni Pascua cati' tahuë' yöt xtil cunazí' xnë'i, len chguludöddë'-ba' uláz queëru' bö'cu' zxila' qui Lni Pascua na', bö'cu' zxila' na' naquë' Lëczë' Cristo. ⁸ Qui lë ni na' ral-la' gunru' lni na', clëg zoalen rë'u xnë'i gul na' ruluí' le cunác len le cuzaca', san ral-la' ugunru' dxin yöt xtil na' cunazí' xnë'i, yöt xtil na' ruluí' le nac gdu dxi'a len le nac gdutë li.

⁹ Cati' buzuja' queëli' lu guich zi'al, gudxcza' lbi'ili' cutu gunli' tsaxõn bõnni' tunë' le cunác. ¹⁰ Gudxa' lbi'ili' cni, clëg quië ucuitli' tsaz ga nacua' bunách yõdzlyú ni, tun le cunác, len ga nacua' bunách ta'zë lãdxi'gac le dë qui lza'gac, len ga nacua' gban, len bunách ta'yij lãdxi'gac bdau' guiõj bdau' yag. Quië gunli' cni gun bayúdx grujli' yõdzlyú ni. ¹¹ Le rë'ni gna didza' na' buzuja' queëli' lu guich, nac cui gunli' tsaxõn bõnni' rnë' náquinë' queë' Cristo, san runë' le cunác, o rzë lãdxë'ë le dë qui lzë'ë, o rej lãdxë'ë bdau' guiõj bdau' yag, o rnë xõhuë'ë, o rzúdxinë', o rbanë'. Cutu ca' gágulenli' tsaxõn bõnni' cni. ¹²⁻¹³ Cutu naqui quia' neda' cuequi xbeyda' nup cunababgac rë'u. Dios cuequi xbeynë' lequë'. Lbi'iczli' ral-la' cuequi xbeyli' nup nababgac lbi'ili'. Qui lë ni na', gul-cúë' ga zoali' bõnni' xõhui' na'.

6

Cutu ral-la' gchë'ru' böchi' lza'ru' laugac bunách yúlahui'

¹ Cati' rdil-l didza'li' tuli' len yetuli', ¿nacxcz rurúguili' tseajli' yúlahui' ga la'bequi xbey lbi'ili' nup cuta'yejlë' Cristo? Dxi'ar tseajli' laugac bunách queë' Cristo quië la'bequi xbey lbi'ili'. ² ¿Naru' cu nõzili' ral-la' la'bequi xbey yúgu'të bunách yõdzlyú nup náquigac queë' Cristo? Chqui' lbi'iczli' cuequi xbeyli' bunách yõdzlyú, ¿naru' cu napli' yöl-la' rejni' i cuequi xbeyli' didza' bizxj cni? ³ ¿Naru' cu nõzili' ral-la' cuequi xbeyru' yugu' gbaz la'y? Runtër bayúdx cuequi xbeyru' le tac yõdzlyú ga ni zoaru' na'a. ⁴ Na'a, chqui' rac tu le run bayúdx nu cuequi xbey, lë na' rac yõdzlyú ni, ¿bizx quië rucua'li' nup la'bequi xbey lei, nup na' cutu bi dë lu na'gac lãdxi'gac bunách queë' Cristo? ⁵ Rnia' cni quië guna' ga utui'li'. ¿Naru' cu zoalen lbi'ili' nu rac lati' nu gac cuequi xbey le rac quequë' böchi' lza'li'? ⁶ ¿Nacxcz gac bõnni' rejle'ë Cristo gchë'ë böchi' lzë'ë yúlahui' ga la'bequi xbey lequë' bunách cuta'yejlë'?

⁷ Le nactë rchixi rníguili' le rdil-l dídza'li'. ¿Bizx quië cutu gua' glenli' nu rua' dõ' queëli'? ¿Bizx quië cutu gua' glenli' nu rucáchi'lan le dë queëli'? ⁸ Lbi'ili' rua'li' dõ' len rucachi' lanli', ati' runli' cni quequë' böchi' lza'li' ta'yejlë'ë Cristo.

⁹⁻¹⁰ ¿Naru' cu nõzili' cutu la'yáz ga rna bë'ë Dios bunách cunacgac tsahui'? Cutu si' ye' i cuinli'.

Cutu ca' tsaz ga rna bë'ë Dios nitú nu run le cunác.

Nitú nu rej lãdxi' bdau' guiõj bdau' yag,

Len nitú nu rguitsj zxba qui yöl-la' nutság na',

Len nutu nu bõnni' run cuinë' ca ngul,

Len nutu nu bõnni' zóalenë' la' lzë' i bõnni' zë',

Len nitú gban,

Len nitú nu ruhuidi',

Len nitú nu rzudxi,

Len nitú nu rnë xõhui',

Len nitú nu rucáchi'lan.

Cutu ca' tsaz ga rna bë'ë Dios nu run cni.

¹¹ Cni gucli' la'li' lbi'ili', san na'a chnuhuõacl'i dxi'a ca nac dul-la' gbága'li', len chnáquili' quizi queë' Dios, len chnuhuõacl'i tsahui' ni'a qui le benë' Xanru' Jesús. Bõ' La'y queë' Dios runë' ga rac cni.

Naqui quizi queë' Dios gdu ca nayá' nabinru'

¹² Ta'ná bunách: “Yúgu'tè dè latj gunru'.” Zal-la' nactè didza' ni, cutu ral-la' gunru' yúgu'tè. Zal-la' dè latj guna' yúgu'tè, cutu gu'a latj bi gna be'i neda'. ¹³ Ta'ná ca' bunách: “La' huagu nacj le tsaz lè'ru', atí' lè'ru' nacj ga tsudz la' huagu.” Nactè didza' ni, san gdxin dza usnitié' Dios la' huagu lenca' lè'ru'. Dios benè' gdu ca nayá' nabinru', clèg quiè ugunru' lei dxin gunru' le cunác. Nac quiè uzi'è xbey Xanru', atí' Xanru' naquè' quiè uzi'è xbè' gdu ca nayá' nabinru'. ¹⁴ Dios buspanè' Xanru' lu yöl-la' gut. Lèzca' cni, len yöl-la' huac queè' uspanè' rè'u.

¹⁵ ¿Naru' cu nözili', lu gdu ca nayá' nabinli' nacli' tuz len le nacczè' Cristo? ¿Nacxzc gac cúali' tu le da' Cristo len gunli' ga ta' ngul udá dzag? Cutu ca' ral-la' gunli' cni. ¹⁶ ¿Naru' cu nözili' chqui' zóalenè' ngul udá dzag bönni', naquè' tuz len lènu? Ca nac lè ni nayúj lu guich la'y, rna: “Lacquè' ca tuz bunách gropè'.” ¹⁷ Na'a, nu bönni' naquè' tuz len Xanru', naquè' tuz len Lè' lu bö' nacczè'.

¹⁸ Qui lè ni na', cutu ca' gunli' le cunác. Bítitèz dul-la' yubl runè' bönni', ni'l lu le nacczè' runè' dul-la' na'. Nu bönni' runè' le cunác, runè' dul-la' le dzag lèczè'. ¹⁹ ¿Naru' cu nözili' nac gdau' queè' Dios Bò' La'y gdu ca nayá' nabinli'? Dioscz nuchizè' lbi'ili' Dios Bò' La'y na', atí' Lè' zoè' icj ládxi'dau'li'. Qui lè ni na' cutu naqui queèzli' gdu ca nayá' nabinli'. Na'a, naqui queè' Dios. ²⁰ Dios gu'uè' lbi'ili' len tu le zxön gdizxjè'. Gul-gún dxin gdu ca nayá' nabinli' lenca' bö' nacczli' quiè gac queè' Dios yöl-la' ba, le náquigac queè' Dios gdu ca nayá' nabinli' lenca' bö' nacczli'.

7

Rusèdnè' Pablo ca nac qui yöl-la' nutság na'

¹ Na'a, ubi'a didza' yugu' le gnábili' neda', le buzujli' quia' lu guich. Gac dxi'a queè' bönni' chqui' cutu sóalenè'-nu ngul. ² Le tuntsca le cunác bunách ga ni' zoali', ral-la' la'cuá'lenè'-nu ngul qui queèquè' yúgu'tè bönni' nababquè' lbi'ili', atí' ral-la' la'cuá'lennu-nè' bönni' qui queècnu yúgu'tè ngul. ³ Bönni' na' zoanu ngul queè' ral-la' gunè' queènu ngul queè' ca nac yöl-la' run qui yöl-la' nutság na', len la' tuz ca ral-la' gunnu ngul len bönni' queènu. ⁴ Cutu dè lu na'znu ngul gdu ca nayá' nabannu, san bönni' queènu dè lu nè'è ca' lei. Lèzca' cni, cutu dè lu na'zè' bönni' gdu ca nayá' nabanè', san ngul queè' dè lu na'nu ca' lei. ⁵ Cutu ral-la' la'dá'baguè'è lza'què' bönni' len ngul na' nutság na'què'. Huac tuz chqui' lunè' tuz didza' cutu la'dzaguè' tu chi'z quiè gac lulidzè' Dios gdu ládxi'què'. Töd na', leyúbl ral-la' sóalenè'-nu ngul queè' bönni' na', cui saqui' Satanás tu xöhui' gun ga tsazquè' nöz dul-la' le cutu gac la'ná be'i cuinquè'.

⁶ Lè ni rëpa' lbi'ili' nac tu le runnè' lbi'ili' latj Xanru'. Cutu nac le gna bè'è. ⁷ Runi neda' gacr dxi'a luga'nè' tuz yúgu'tè bönni', ca na' zoa' tuza' neda'. Tu tuè' bönni' rzi'è tscá le runödzejè' queè' Dios gunè'. Tuè' rzi'è tu le runödzejè', atí' yetúè' rzi'è yetú le runödzejè'.

⁸ Na'a, rëpa' nup nacuá' tuz lenca' yugu' ngul uzèb, rnia': Gac dxi'a quequè' luga'nè' tuz ca na' zoa' tuza' neda'. ⁹ Chqui' cutu gac la'ná be'i cuinquè', huac lutság na'què', le gacr dxi'a lutság na'què' len cu la'zè ládxi'què' le cunác.

¹⁰ Rna bé'ida' nup chnutság na'gac, len clèg neda'z runa' zxba ni, san Lèczè' Xanru' runè' lei, atí' rna: “Cutu ulá'alennu-nè' bönni' queènu ngul.”

¹¹ Chqui' ulá'alennu-nè' bönni' queènu ngul, ral-la' uga'nnu tuznu, o

huöacnu tuz len bönni' queënu na'. Lëzca' cni cutu uca'në'-nu ngul queë' bönni'.

¹² Na'a, neda'z rëpa' yezica' bunách len clëg rnë' cni Xanru', rnia': Chqui' zoë' böchi' lza'ru' rejlë'ë Cristo, ati' cutu réjlë'nu Xanru' ngul queë', len chqui' ré'ninu ugá'nlen nu lë', cutu ulá'alennë'-nu. ¹³ Lëzca' cni rnia': Chqui' zoanu ngul zanru' réjlë'nu Cristo, ati' bönni' queënu cutu rejlë'ë Xanru', len chqui' ré'nne' ugá'nlenë'-nu, cutu ulá'alennu lë'. ¹⁴ Cni ral-la' lunë'. Bönni' curejlë' na', Dios rlé'inë' lë' ca bönni' náquinë' quizi queë' le naquë' tuz len ngul queë' réjlë'nu Cristo, ati' ngul cni, curéjlë'nu, Dios rlé'inë'-nu ca ngul náquinu quizi queë' le nacnu tuz len bönni' queënu naquë' böchi' lza'ru' rejlë'ë Cristo. La'naru' cu nac cni, lacbi' zxi'nli' ca yugu' bi'i lagu' lahuë' Dios. Na'a, nacbi' quizi queë' Dios. ¹⁵ Nu bönni' o ngul curejlë' Cristo, chqui' ré'ni ula'alenu na' nutság na'len, huac ca'. Cutu run bayúdx uga'nlen nu na' böchi' lza'ru' o zanru' rejlë'ë Cristo, le bulidzë' rë'u Dios quië cözru' dxí'adau'. ¹⁶ Cni ral-la' gac. Nazx ca' li', ngul, huac gunu' ga ulë' bönni' quiu', ati' nazx ca' li', bönni', huac gunu' ga ulanu ngul quiu'.

¹⁷ Ral-la' gunru' tu turu' tsca le bunödzejë' queëru' Xanru', lenca' tsca gac queëru' cati' bulidzë' rë'u Dios quië gáquiru' queë'. Zxba ni rusëdda' yúgu'të cö' bunách queë' Cristo. ¹⁸ Chqui' Dios bulidzë' bönni' narugu lu xpëlë'ë le nac bë' náquinë' queë' Dios, ral-la' uga'në' cni, zoa lu xpëlë'ë lë na' nac bë'. Lëzca' cni, chqui' Dios bulidzë' bönni' cunarugu lu xpëlë'ë lë na' nac bë', cutu ral-la' gchuguë' lu xpëlë'ë lë na'. ¹⁹ Cutu bi zaca' lë na' narugu lu xpëlë'ë bönni', len chqui' cunarugu lu xpëlë'ë bönni' lë na' nac bë', cutu bi zaca'. Le nactsca lsaca' nac gunru' ca rna bë' zxba queë' Dios. ²⁰ Ral-la' uga'në' bönni' ca na' guquë' cati' ni' bulidzë' lë' Dios. ²¹ Chqui' bulidzë' li' cati' ni' nacu' bönni' nada'u, cutu cö'u baguí'i le nacu' cni, san chqui' gata' quiu' latj gruju' lu na' xanu', buzí' xbey latj na' gata' quiu' gruju'. ²² Chqui' bulidzë' nu bönni' Xanru' cati' ni' nada'uë', lahuë' Xanru' naquë' ca bönni' narujë' lu në'ë xanë' na', quië gunë' xchinë' Xanru'. Lëzca' cni, chqui' bulidzë' nu bönni' Xanru' cati' ni' narujë' lu në'ë xanë' na', bönni' ni naquë' ca bönni' nada'u queë' Cristo. ²³ Zxöntër le gdixxjë' Dios, gu'uë' lbi'ili'. Qui lë ni na' cutu ral-la' guti' cuinli' lu na'gac bunách. ²⁴ Qui lë ni na' ca', böchi' lza'adau', ral-la' soali' lahuë' Dios tsca gac queëli' tu tuli' cati' ni' bulidzë' lbi'ili' Dios.

²⁵ Ca nac quegac nup cunutság na'gac, cutu bi gna bé'inë' neda' Xanru'. Cni runi neda', ati' huac uzxöni ládxi'li' neda' le ruhuechi' ladxë'ë neda' Xanru'. ²⁶ Le tac zian le rac queëru' dza ni zoaru' na'a, runi neda' gac dxi'a chqui' luga'në' yúgu'të bönni' ca nacquë' na'a. ²⁷ Chqui' nutság ná'lenu'-nu ngul, cutu ulá'alenu'-nu. Lëzca' cni, chqui' zu' tuzu', cutu quilju'-nu ngul, cutu utság ná'lenu'-nu. ²⁸ Na'a, chqui' utság ná'lenu'-nu ngul, cutu gunu' dul-la', len chqui' utság ná'lenbi'-në' bönni' bi'i ngul, cutu gunbi' dul-la', san la'zaca' la'guí'i yödzyly' ni nup nutság na'gac, ati' rë'nda' guna' ga ulali' lu yöl-la' rzaca' rgui'i na'.

²⁹ Na'a, lë ni rëpa' lbi'ili', böchi' lza'adau'. Chzoa gdxin dza udx. Qui lë ni na', ral-la' lui' ládxi'quë' Dios bönni' nutság ná'lenquë'-nu ngul ca run nu cunutság na'len ngul. ³⁰ Lëzca' cni, ral-la' ludziji lahuë' Dios nup ta'bödx yechi' ca run nu curbödx, ati' ral-la' la'cuá' nöxj lahuë' Dios nup tu'dziji ca run nu curudziji, ati' ral-la' lac nup ta'u ca nu cutu bi dë qui. ³¹ Ral-la'

lac nup tu'gún dxin le dë yödzyú ni ca nu cutu rui' ladxí' le dë yödzyú ni, le huadöd quegac le rlé'iru' yödzyú ni.

³² Rë'nda' cutu ubi ugui'ili'. Rui' ladxë'ë le naqui queë' Xanru', nac gunë' le rdzag ladxë'ë Xanru', bönni' cuzoanu ngul queë'. ³³ Rui' ladxë'ë le rac yödzyú, nac gunë' le rdzag ladxí'nu ngul queë', bönni' nutság ná'lenë'-nu ngul. ³⁴ Lëzca' cni rac queënu ngul nutság ná'lennu-në' bönni' len queënu ngul zoanu tuznu. Ngul na' zoanu tuznu rui' ladxí'nu le naqui queë' Xanru', nac soanu quizi queë' Dios lu gdu ca nayá' nabannu len lu bö' naccznu. Ngul na' nutság ná'lennu-në' bönni' rui' ladxí'nu le rac yödzyú ni, nac gunnu le rdzag ladxë'ë bönni' queënu.

³⁵ Yugu' lë ni rëpa' lbi'ili' quië uzi'li' xbey lë ni len clëg quië uzaga'a xnözi'. Rë'nda' gunli' le ral-la' gunli', gunli' xchinë' Xanru' gdu ladxí'li'.

³⁶ Chqui' zoë' bönni' ráquinë' cunác dxi'a uga'nbi' tuzbi' bi'i ngul ra'bandau' queë', len chzoa iz queëbi', len bayúdx rë'nibi' utság ná'lenbi'-në' bönni', huac utság ná'lenbi'-në'. Cutu gunbi' dul-la'.

³⁷ Chqui' chnun tsutsu xtídzë'ë bönni' na', len cutu run bayúdx gunë' cni, len dë lu në'ë nac gunë', len chnun tsutsu xtídzë'ë uga'nbi' tuzbi', gunë' le nac dxi'a bönni' na'. ³⁸ Cni nac, nu rui' latj bi'i qui utság ná'lenbi'-në' bönni', run le nac dxi'a, san nu run ga uga'nbi' tuzbi' run le nac dxi'a.

³⁹ Ngul nutság ná'lennu-në' bönni', rna be'i lënu zxba qui yöl-la' nutság na' tsal ni zoë' nabanë' bönni' queënu. Chqui' gatië' bönni' queënu, gata' lu na'nu utság ná'lennu-në' nu bönni' rë'ninu, chqui' rejle'ë Xanru' bönni' na'. ⁴⁰ Runi neda' gacru bica' ba chqui' uga'nnu tuznu, len ráquida' runë' neda' tzazxön Bö' La'y queë' Dios.

8

Le ta'gú'u bunách laugac bdau' guiøj bdau' yag

¹ Na'a, gu'a didza' ca nac qui le ri'j ráguru', lë na' gulagú'u bunách laugac bdau' guiøj bdau' yag. Ta'ná bunách: "Yúgu'tëru' napru' yöl-la' rejni'i." Nactë lë ni. Yöl-la' rejni'i cni run ga run ba zxön cuinru', san yöl-la' nadxí'i queëru' lza'ru' run ga ráclenru' lza'ru'. ² Chqui' zoë' bönni' ráquinë' chréjni'në', cutu bi réjni'nidë' ca ral-la' tséjni'në', ³ san nu bönni' nadxí'inë' Dios, Dioscz zóalenë' bönni' na'.

⁴ Na'a, ca nac qui le ri'j ráguru', lë na' gulagú'u bunách laugac bdau' guiøj bdau' yag, nõziru' cutu bi záca'gac yödzyú ni bdau' guiøj bdau' yag na', len nutur nu zoa nac Dios. ⁵ Zal-la' nacuá' le taqui bunách nacgac dios, le nacuá' luzxbá, len le nacuá' luyú, ati' zian le tu'lídz bunách, tui' lagac dios lenca' xan, ⁶ san queëru' rë'u:

Tuzë' Naquë' Dios, Lë' Xuz.

Lë' benë' yúgu'të le rlé'iru',

Ati' zoaru' nabanru' quië tsej ladxí'ru' Lë'.

Tuzë' Naquë' Xanru', Lë' Jesucristo.

Lu në'ë Lë', Dios benë' yúgu'të le dë,

Ati' nabániru' Lë'.

⁷ Clëg yúgu'të böchi' lza'ru' ta'yéjni'në' lë ni. La'quë', nup ni' zi'al gulayj ladxí'gac bdau' guiøj bdau' yag, ga rdxintë na'a dza ti'j tahuë' le gulagú'u bunách laugac bdau' guiøj bdau' yag, ati' táquinë' nap yöl-la' huac qui bdau' na'. Le cutu nac gdu ladxí'quë', qui lë ni na' táquinë' nabága'quë' zxguia' le tahuë' lë na'. ⁸ Cutu gun ga gunë' rë'u ba la'n Dios le gui'j gáguru', le chqui' gáguru', cutu gacr-ru' dxi'a, len chqui' cutu gáguru', cutu

gacr-ru' ca'z. ⁹ Dë lu na'li' gui'j gáguli' bíti'téz. Gul-gún chi'i cuinli' cui gunli' ga la'chixi la'nigui nup cunác gdu ca ta'yejlé' Cristo. ¹⁰ Nazx ca' li' ráquinu' napu' yöl-la' rejni'i ca nac lë ni len huac gagu' bíti'téz. Chqui' có'u xlatj bdau' guiøj bdau' yag len gui'j gagu' le gulagú'u bunách lau bdau' guiøj bdau' yag na', ati' chqui' glé'iné' li' rò'u ragu' ni' böchi' lza'u cunác gdu ladxé'ë, nazx ca' gunu' ga gahué' lë na' gulagú'u bunách lau bdau' guiøj bdau' yag na'. ¹¹ Cni gac, le ráquinu' napu' yöl-la' rejni'i, gunu' ga gchixi gnigné' böchi' lza'u cutu nac gdu ladxé'ë. ¿Naru' guntsau' cni queé' böchi' lza'u, ni'a qui nu na' gutië' Cristo? ¹² Chqui' cni gunu', gunu' dul-la' le uspagu'u böchi' lza'u xzguia' len gunu' ga gchixi gnigné' le cutu nac gdu ladxé'ë, len gunu' ca' dul-la' le ruzóa Cristo tsla'l. ¹³ Qui lë ni na', chqui' le gui'j gahua' gun ga gchixi gnigné' böchi' lza'a, cutur gahua' bëla' na', cui guna' ga guné' dul-la' böchi' lza'a.

9

Le dë lu në'ë bönni' gbaz nasölë'ë Cristo

¹ ¿Naru' cu naca' gbaz nasölë'ë Cristo? ¿Naru' cu nadél-li'da' yöl-la' ruslá? ¿Naru' cu blé'ida'-në' Xanru' Jesús? ¿Naru' cu nacli' queé' Cristo ni'a qui dxin bena' uláz queé' Xanru'? ² Nazx ca' taqui yezica' bunách cutu naca' gbaz nasölë'ë Cristo. Lbi'ili' run bayúdx gáquili' naca' gbaz queé' Cristo. Le nacli' queé' Xanru', le nacczli' nac bë' naca' gbaz nasölë'ë Xanru'.

³⁻⁴ Nacuá' nup ta'zì' quidza' neda'. Cni rubi'a didza', rëpa' lequë': Dë lu na'a gnaba' le gui'j gahua' le runa' dxin ni. ⁵ Lëzca' cni dë lu na'a utság ná'lëna'-bi' bi'i ngul zanru' réjlé'bi' Cristo quië gunbi' neda' tsaxón ga rda', ca na' tuné' yezica'rë' gbaz nasölë'ë Cristo len yugu' bönni' böché'ë Xanru' len Pedro. ⁶ ¿Naru' ráquili' tuza' neda' len Bernabé ral-la' guntu' dxin lahui' dza, quië gdzölitu' le gágutu'? ⁷ ¿Nuzxa caz bönni' rijë' gdil-l ati' rguizxjé' la' cuinzé'? ¿Nuzxa caz bönni' rudé'ë tu la' yël qui lba uva len cutu gahué' le rbia lba na'? ¿Nuzxa caz bönni' ruyüé'-ba' bö'cu' zxila' len cutu gui'jé' nidxi' quecha'? ⁸ Cutu gáquili' la' neda'z ru'a cni didza'. Lëzca' cni rna le nayúj lu guich lu xzba queé' Moisés. ⁹ Lu xzba queé' Moisés nayúj lu guich, rna: “Cutu cu'u du rú'aba' bëdx cati' rulibba' xzoa' xtil.” Bë'ë didza' ni Dios, clëgz le rui' ladxé'ë-ba' bëdx, ¹⁰ san quië uzi'ru' ca' xbey rë'u. Qui lë ni na' nayúj lu guich didza' na', ati' bönni' ruga'né'-ba' bëdx lenca' bönni' runé' ga tu'libba' xzoa' xtil bëdx, gropë' na' ral-la' luné' löz la'zi'ë qui le rulá' luyú na'. ¹¹ Na'a, chqui' bentu' dxin ga zoali', le nac ca dxin guz gu'n, lë na' nac queé' Dios Bö' La'y, ¿naru' ráquitsali' cutu ral-la' uzi'tu' xbey tu le dau' dë queéli' ca na' ruzi'ë xbey le rlapë' bönni' guz gu'n? ¹² Tu'zì' xbey le dë queéli' yezica' bunách tu'zejni'i lbi'ili'. ¿Naru' cu rál-la'tër uzi'tu' xbey netu' le dë queéli'?

Gatga buzi'tu' xbey lë ni dë lu na'tu', san bia' blentu' yúgu'të quië gac guntu' lban qui didza' dxi'a ca nac queé' Cristo. ¹³ Nöziczli' ca rac quegac nup tun dxin qui gdau', tu'zì' xbey gun qui gdau'. Lëzca' cni nup ta'gú'u lu bcugu la'y queé' Dios rön quecha' böa' bëdx, tahué' bëla' quecha' böa' bëdx na'. ¹⁴ Lëzca' cni nuzóé' Xanru' ca ral-la' gac quequë' bönni' tuné' lban qui didza' dxi'a. Ral-la' lugagu lequë' nup tu'zì' xbey lban na' tuné'. ¹⁵ Neda' gatga buzi'a xbey lë ni dë lu na'a, ati' lë ni ruzuja' lu guich ni cutu nac le rnabi nu bi gunn quia'. Run ba zxön cuina' le cunazxja' cati' runa'

lban qui didza' dxi'a. Gué'ntërda' gatia' ca gu'a latj nu gna runa' lban qui didza' dxi'a le nazxja'.

¹⁶ Cutu dè lu na'a gun ba zxon cuina' le runa' lban qui didza' dxi'a, le run bayúdx guna' lban qui. Bica' bayechi' neda' chqui' cutu guna' lban qui didza' dxi'a. ¹⁷ La'naru' runa' lban le rë'nczda', huac gnaba' lazxa', san run bayúdx guna' lban, le nac tu le buspaguë'è neda' Dios guna'. ¹⁸ ¿Bizxa lazxa' uzi'tsa' xbey chqui'nu'? Ruzi'a xbey le rdzag ladxa'a le cunazxa' cati' runa' lban qui didza' dxi'a. Cutu ca' ruzi'a xbey lè na' dè lu na'a le runa' lban qui didza' dxi'a.

¹⁹ Na'a, zal-la' nutu nu yu'a lu në'i, chben cuina' ca bönni' nada' u quegac yúgu'tè bunách quië gac guna' ga lulá ziantër ca' bunách. ²⁰ Cati' runa' lban laugac bunách judío, run cuina' ca bönni' judío quië gac guna' ga lulá bunách judío na'. Bunách judío na' tun ca rna bè' zxba queë' Moisés. Qui lè ni na' run cuina' ca bönni' runë' ca rna bè' zxba na' zal-la' cutu yu'a lu na' zxba na'. Cni runa' quië gac guna' ga lulá nup tun ca rna bè' zxba na'. ²¹ Cati' runa' lban laugac bunách gza'a, nup curná be'i leygac zxba queë' Moisés, run cuina' ca tu bönni' gza'a na', quië gac guna' ga lulé'. Cutu ruca'na' ca'z zxba queë' Dios. Neda' runa' ca rna bè' zxba queë' Cristo. ²² Run cuina' ca bönni' cunác gdu ca rejlë'è Cristo quië gac guna' ga lulá nup na' cunác gdu ca ta'yejlë' Lè'. Run cuina' ca nacgac yúgu'tè bunách quië gac guna' ga lulá la'gac bunách na'. ²³ Lu yúgu'tè lè ni runa', runa' ga ta'yóni bunách didza' dxi'a, quië gac uzi'a xbey tsaxxon len lbi'ili' didza' dxi'a na'.

²⁴ Chnóziczli' ca tunë' bönni' nútsa'quë' lu huitj. Ta'xíti'è yúgu'tè', san gdél-li'në' tuzë' bönni' uzi'è xbey latj blau. Lëzca' cni ral-la' gunli' xchinë' Dios, gacli' ca bönni' nútsa'quë' lu huitj, quië gdél-li'li' uzi'li' xbey le ubi'è queëli' Dios. ²⁵ Yúgu'tè bönni', cati' tu'pá' cuinquë' quië gac la'yazië' lu huitj, ta'ná be'i cuinquë' lu yúgu'tè le tunë'. Tunë' cni quië la'dél-li'në' tu bregui' zin le nittë, san gdél-li'ru' rë'u tu le uzíteczru' xbey. ²⁶ Qui lè ni na', naca' neda' ca bönni' gdu ladxë'è rxíti'è. Naca' ca' ca bönni', gdu ladxë'è rdil-lë', cutu rdi'a lu bö'z. ²⁷ Ca runë' bönni' rulidzë' bunách tsajtsazgac lu huitj, runa' ca' neda', runa' lban quië lulá bunách. Bönni' na' nutsë'è lu huitj runë' ga gal gdu ca nayá' nabanë' len rna bé'inë' lei. Lëzca' cni runa' neda', cui unitia' xlatja' lu dxin queë' Dios.

10

Cutu tsej ládxi'ru' bdau' guiöj bdau' yag

¹ Rë'nda' uzéjni'da' lbi'ili', böchi' lza'adau', ca guc quequë' xuz xtau'tu'. Dios benë' ga glu'u xzul böaj yúgu'tè'. Lëzca' cni, guladödë' yúgu'tè' gatsj lahui'l nis zxon. ² Lu böaj ni' len lu nis zxon ni', guc quequë' ca rac qui nu rdil nis. Lè na' guc quequë' guc bë' glaquë' tuz len Moisés. ³ Lëzca' cni, glahuë' yúgu'tè' yöt xtildau' na' bunödzjë' quequë' Dios Bö' La'y. ⁴ Gli'jë' yúgu'tè' nis na' bunödzjë' quequë' Dios Bö' La'y, le gli'jë' nis bruj lë'i guiöj na' bulu'è lahui Dios Bö' La'y, guiöj na' gulabáninë' lequë'. Ca guc guiöj na' nacczë' Cristo, nabániru' Lè'. ⁵ Zal-la' guc cni, cutu bdzag ladxë'è yúgu'tè' Dios. Qui lè ni na' glatië' lu latj ca'z.

⁶ Yúgu'tè lè ni nac tu le ruzejni' rë'u, cui së ládxi'ru' le cunác, ca na' gulazë' ládxi'quë' lequë'. ⁷ Cutu ral-la' tsej ládxi'ru' bdau' guiöj bdau' yag, ca na' glunë' la'quë' lequë'. Nayúj lu guich la'y, rna: "Gulabö'è bönni' ni', gli'j glahuë', ati' gulayasë', glunë' lni qui bdau' na'." ⁸ Cutu ral-la' gunru'

le cunác, ca na' glunë' le cunác la'quë' lequë', ati' tu dzaz glatië' gdu ca tsonnáruá' milë'. ⁹ Cutu ral-la' si' bë'ru' Xanru', ca na' gulazí' bë'ë Lë' la'quë' lequë', ati' glatië' le gláguya'aba' lequë' bël snia'. ¹⁰ Lëzca' cni, cutu ral-la' gnëru' queë' Dios ca na' gulanë' queë' la'quë' lequë', ati' busnitië' lequë' tuë' gbaz la'y queë' Dios.

¹¹ Yúgu'të lë ni guc quequë' xuz xtatau'tu', tu'zejni'i rë'u, len nayúj lu guich la'y quië gun gadxi rë'u, le chzoaru' dza chzoa udx qui yödzyú ni.

¹² Qui lë ni na', nu raqui chnal, ral-la' gun chi'i cuini, cui gchixi gnigui.

¹³ Ca nac le ta'zí' bë' lbi'ili' rac ca' quegac yúgu'të bunách. Dios runë' ca rnë' len cutu gu'ë latj bi si' bë' lbi'ili' le cugác gua' glenli', san cati' bi si' bë' lbi'ili', ului'inë' lbi'ili' nac gac grujli' lu na' tu' xöhui', quië gac gua' glenli'.

¹⁴ Qui lë ni na', böchi' lza'adau', cutu tsej ládxi'li' bdau' guiöj bdau' yag.

¹⁵ Ruí'lëna' lbi'ili' didza' ca ruí'lëna' didza' nup ta'yejni'i. Gul-bequi xbey didza' ni gu'a. ¹⁶ Cati' gnábiru'-në' Dios gun la'yë' le ri'jru' cati' ruspanru' ca gutië' Cristo, lë na' ri'jru' ruluí' nacru' tuz len Cristo le ruzi'ru' xbey le benë' Cristo cati' bulaljë' xchönë', gutië' lë'i yag cruz. Lëzca' cni, yöt xtil na' ruzxuzjru', ráguru', ruluí' dzagru'-në' Cristo le ruzi'ru' xbey le benë' Cristo cati' budödë' uláz queëru' gdu ca nayá' nabanë'. ¹⁷ Zal-la' zianru' nacru', yúgu'tëru' ráguru' tuz yöt xtil na' len qui lë ni na' nacru' ca tuz bunách.

¹⁸ Gul-yutsca' ca tunë' bönni' Israel. Bönni' ni' tahuë' lahuë' Dios le ta'gu'ë lu bcugu la'y queë', lë na' tahuë' ruluí' dzagquë' Dios. ¹⁹ ¿Bizxa rna didza' ni ru'a? Cutu rnia' nap yöl-la' huac bdau' guiöj bdau' yag, len cutu nap yöl-la' huac le ta'gú'u bunách laugac bdau' guiöj bdau' yag na'. ²⁰ Cni rnia': Lë na' ta'gú'u laugac bdau' guiöj bdau' yag bunách cunúnbë'gac Dios, ta'gú'u laugac bö' xöhui', len clëg lahuë' Dios. Rë'nda' cutu gdzagli' yugu' bö' xöhui'. ²¹ Cutu gac gui'jli' le ruluí' nacru' tuz len Xanru' lenca' lë na' ului' nacli' tuz len yugu' bö' xöhui'. Cutu gac gáguli' le ruluí' dzagru'-në' Xanru', lenca' le ului' dzagli' yugu' bö' xöhui'. ²² ¿Naru' gúntsaru' ga uzxé'inë' Xanru'? ¿Naru' ráquitsali' náptërl'i' yöl-la' huac ca napë' Lë'?

Le dë lu na'ru' gunru' len ca ral-la' gdx'i'icru'-në' böchi' lza'ru'

²³ Nac gdu'të li didza' na' rna: "Yúgu'të dë lu na'ru' gunru'." Na'a, neda' rnia': Clëg yúgu'të ral-la' gunru'. Yúgu'të dë lu na'ru' gunru', san clëg yúgu'të gun ga gacr gdu ca réjle'ru' Cristo. ²⁴ Ral-la' güi' ládxi'ru' gunru' le gun ga gac dxi'a quequë' böchi' lza'ru', len clëgz le gun ga gac dxi'a qui la' cuinzru'.

²⁵ Bítitëz bi tuti' bunách lu yë'y, huac gáguli', len cutu bi ral-la' gnabli' qui, cui cuequi baguí'i ládxi'dau'li'. ²⁶ Nayúj lu guich le rna: "Queë' Xanru' naqui yödzyú ni, lenca' yúgu'të le dë yödzyú ni."

²⁷ Chqui' ulidzë' lbi'ili' bönni' curejlë'ë Dios guidli' lidxë', ati' guë'nili' tseajli', gul-gagu yúgu'të le gdxie' lauli', len cutu bi gnabli' qui, cui cuequi baguí'i ládxi'dau'li'. ²⁸ Chqui' nútítëz nu guië lbi'ili': "Lë ni gulagu'ë lau bdau' guiöj bdau' yag", cutu gáguli' lë na' quië gac dxi'a qui nu na' gdixjöi' cni lbi'ili', len cui cuequi baguí'i ládxi'dau'huë'. ²⁹ Rnia': "Cui cuequi baguí'i ládxi'dau'huë' bönni' na' gdixjöi'në' cni lbi'ili'", len clëg cui cuequi baguí'i ládxi'dau'li' lbi'iczi'li'.

Nazx ca' nu gnabi neda', gna: "¿Bizx quië ral-la' uzó'a tsla'l le dë lu na'a guna' le rbequi baguí'i ládxi'dau'huë' bönni' yubl?" ³⁰ Huac gna ca' nu na': "Chqui' gyëpa'-në' Dios: Xclenu', ni'a qui lë na' rahua', ¿bizx quië

nu uquí neda' ni'a qui lë na' rahua'?" ³¹ Chqui' bi gáguli' o bi gui'jli', o bíti'téz bi gunli', gul-gún yúgu'të quië gac queë' Dios yöl-la' ba. ³² Cutu bi gunli' le gun ga la'chixi la'nigui bunách judío, len cutu gunli' le gun ga la'chixi la'nigui bunách queë' Dios. ³³ Gul-gún ca runa' neda', rui' ladxa'a guna' le la'dzág ládxi'gac yúgu'të bunách, len cutu rui' ladxa'a guna' le uzi'a xbey la' neda'z, san le luzi' xbey yezica' bunách quië lulá.

11

¹ Gul-gún ca runa' neda', ca na' neda' ca' runa' ca benë' Cristo.

Le tunnu ngul laugac bunách queë' Cristo

² Runa' lbi'ili' zxön, böchi' lza'adau', le rajnéyteczli' neda', len nazí' lu na'li' zxba budöda' lu na'li'. ³ Na'a, rë'nda' tséjni'li' rna bé'inë' yúgu'të bönni' Cristo, ati' bönni' rna bé'inë'-nu ngul, ati' Dios rna bé'inë' Cristo. ⁴ Chqui' rulidzë' Dios bönni' o ru'ë didza' uláz queë' Dios, len dxia icjë' xlu'ë, ruca'në' ca'z Cristo. ⁵ Na'a, chqui' rulidznu Dios ngul o rui'nu didza' uláz queë' Dios len cutu bi xzoa icjnu, ruca'nnu ca'z bönni' queënu, len nac queënu ca nac queënu ngul narugu guitsa' icjnu. ⁶ Chqui' cutu bi xzoa icjnu ngul, ral-la' grugu ca' guitsa' icjnu. Chqui' gun ga utui'nu ngul na' chqui' nu gchugu guitsa' icjnu, ral-la' bi gxoa icjnu. ⁷ Cutu bi ral-la' udxía icjë' bönni' cati' rdxinë' lahuë' Dios, le naquë' ca nacczë' Dios ati' lë na' naquë' bönni' ruluí' lahui yöl-la' zxön queë' Dios, san le nacnu ngul na' ruluí' lahui yöl-la' zxön queë' bönni' queënu. ⁸ Cati' benë' bunách Dios, cutu bubijë' bönni' na' lu ngul. Ngul na', lu bönni' na' bubijë'-nu. ⁹ Lëzca' cni, cutu benë' bönni' Dios quië uzi'nu xbë' ngul, san ngul quië uzi'ë xbanu bönni' benë'-nu. ¹⁰ Qui lë ni na', ral-la' gxoa icjnu ngul na' le ruluí' zoa nu rna be'i lënu le tu'yúë' rë'u gbaz la'y queë' Dios. ¹¹ Na'a, lahuë' Xanru', rquíninë'-nu ngul queë' bönni', ati' rquíninu-në' bönni' queënu ngul. ¹² Ca na' benë' Dios, bubijë'-nu ngul lu bönni', lëzca' cni na'a, náljlenë'-nu ngul bönni', ati' yúgu'të r-ruj lu në'ë Dios.

¹³ Gul-bequi xbey la' lbi'izli'. ¿Naru' ral-la' ulidznu-në' Dios ngul cutu bi xzoa icjnu? ¹⁴ ¿Naru' cu rusëdi lbi'ili' yöl-la' nacz quegac bunách, ral-la' utui'në' bönni' na' ru'ë latj gtunn guitsa' icjë'? ¹⁵ Na'a, chqui' natúnn guitsa' icjnu ngul, nac yöl-la' lach queënu, le bë'ë queënu Dios guitsa' icjnu quië uspín icjnu. ¹⁶ Chqui' zoa nu guë'ni tá'baga' didza' ni, cniz nazí' lu na'tu' runtut', len la' tuz ca tun yugu' cö' bunách queë' Dios.

Tu'cá'n ca'z le ri'j ráguru' ruspanru' ca gutië' Xanru' bunách Corinto

¹⁷ Cutu ba la'n runa' lbi'ili' ca nac le uzéjni'da' lbi'ili' na'a. Cutu run ga rac dxi'a queëli' le runli' cati' rudubli' queë' Cristo, san run ga rac queëli' le cunác dxi'a. ¹⁸ Rzu lahua' ruzéjni'da' lbi'ili' lë ni ta'guixjöi' neda' bunách, ta'ná: "Cati' rudubli' queë' Cristo, narujli' chopt", ati' réjlë'a nazx ca' nac cni. ¹⁹ Run bayúdx la'cua'len lbi'ili' nup tu'sëdi le cunác quië lac bë' nup nacgac gdu bunách queë' Cristo. ²⁰ Qui lë ni na', cati' rudubli', lë na' ráguli' tsaxxön cutu nac le ri'j ráguru' ruspanru' ca gutië' Xanru'. ²¹ Cni nac, le runli' bayúdx tu tuli' ráguli' le nua'li' qui queëli' cati' ráguli' tsaxxön, ati' qui lë ni na' rdunli' la'li' ati' yela'li' ri'j ráguli' ga rdxintë rzúdxili'. ²² ¿Naru' cu zoa lidxli' ga huac gui'j gáguli'? Ca na' runli', ruca'nli' ca'z bunách queë' Dios, len runli' ga tu'tuí'i nup cutu bi dë quegac. ¿Bizxa

caz gyëpa' lbi'ili'? ¿Naru' guntsa' lbi'ili' ba la'n? Cutu ca' runa' lbi'ili' ba la'n ca nac lë ni runli'.

Le ri'j ráguru' ruspanru' ca gutië' Xanru'

²³ Xanru'cz budödë' lu na'a lë na' busëdda' lbi'ili', ca na' benë' Xanru' Jesús yël ni' cati' nu budöd Lë' lu na'quë' bönni' guludöddë' Lë'. Gdel-lë'ë yöt xtil, ²⁴ len cati' budx gudxë' Dios: "Xclenu'", buzxuzxjë' lei len gnë': "Gul-gagu. Lë ni nac xpëla'a le nuzxj uláz queëli'. Gul-gún cni, uspanli' ca gac quia' neda'." ²⁵ Lëzca' cni, gdöd glahuë', gdel-lë'ë zxíga'dau' len gnë': "Le yudzu zxíga'dau' ni nac xchöna', le run tsutsu didza' cub rucá'n tsahui'. Gul-gún cni yúgu'të lzu gui'jli' lei, uspanli' ca gac quia' neda'." ²⁶ Cni gac ga gdxintë dza huödë' Xanru', yúgu'të lzu gáguli' yöt xtil cni len gui'ijili' zxíga'dau' cni, ului'li' lahui ca gutië' Xanru'.

Ca ral-la' gunru' cati' gui'j gáguru', uspanru' ca gutië' Xanru'

²⁷ Qui lë ni na', núti'tëz nu gagu yöt xtil ni o gui'iji zxíga'dau' ni queë' Xanru', len cutu run lei ba la'n, nabaga' zxguia' nu na', le run dul-la', rucá'n ca'z xpëlë'ë Xanru' lenca' xchönë'. ²⁸ Qui lë ni na', ral-la' cuequi xbeyru' la' cuinzru' tu turu', ati' ni'r huac gáguru' yöt xtil ni, len gui'ijiru' zxíga'dau' ni. ²⁹ Núti'tëz nu ri'j ragu lë ni len cutu run lei ba la'n le cutu ráquibe'i ruluí' le gac queë' Xanru', ruspaga' cuini dul-la' ni'a qui lë na' rë'j ragu. ³⁰ Qui lë ni na' te'i zian nup dzaggac lbi'ili', len ta'cuídi'në', ati' zianquë' chnatquë'. ³¹ La'naru' cuequi xbeyru' la' cuinzru', cutu cuequi xbeynë' rë'u Xanru'. ³² Chqui' gun bayúdx cuequi xbeynë' rë'u Xanru', usaca' zi'ë rë'u, cui grugu queëru' cati' gchuguë' quegac bunách yödzyú.

³³ Qui lë ni na', böchi' lza'adau', cati' udubli' quië gui'j gáguli', uspanli' ca gutië' Xanru', gul-cöz tuli' yetuli'. ³⁴ Chqui' zoa nu rdun, ral-la' gagu nu na' ga nac lu yu'u lidx, cui gun bayúdx cuequi xbeynë' lbi'ili' Dios cati' udubli'. Nacúa' yela'gac le runli', san uca'na' tsahui' yugu' lë na' cati' duyúa' lbi'ili'.

12

Yöl-la' huac runnë' queëru' Dios Bö' La'y

¹ Na'a, böchi' lza'adau', rë'nda' tséjni'li' ca nac yöl-la' huac runnë' queëru' Dios Bö' La'y.

² Nöziczli' ca gac cati' ni' curéjlë'nili' Cristo, bë'li' latj gulachë' lbi'ili' ga yubl bunách. Gyij ládxi'li' bdau' guiöj bdau' yag cuta'në'. ³ Qui lë ni na', ruzéjni'da' lbi'ili' cni, rnia': Ladj yúgu'të nup tui' didza' uláz queë' Bö' La'y queë' Dios, nutu nu gac gnë xöhui' queë' Jesús, len nutu nu gac gna: "Jesús naquë' Xanru'", chqui' cuzóalenë' nu na' Dios Bö' La'y.

⁴ Na'a, nadza'gac tu tu le runnë' queëru' Dios Bö' La'y, san tuzë' naquë' Bö' La'y na'. ⁵ Lëzca' cni, nadza'gac tu tu dxin rgu'ë lu na'ru' Xanru', san tuzë' naquë' Xanru' na'. ⁶ Nadza'gac ca' tu tu yöl-la' huac napru' le rúniru' xchinë' Dios, san tuzë' naquë' Dios, runnë' queëru' yöl-la' huac na'. ⁷ Dios runnë' qui queëru' tu le nac bë' napru' yöl-la' huac queë' Dios Bö' La'y, lë na' ruzi'ru' xbey yúgu'tëru'. ⁸ Dios Bö' La'y runödzejë' queë' tu bönni' yöl-la' huac ru'ë didza' len yöl-la' rac szxöni, ati' yetué' bönni', Lëczë' Bö' La'y runödzejë' queë' yöl-la' huac ru'ë didza' lu yöl-la' rejni'i. ⁹ Lëzca' cni, Lëczë' Dios Bö' La'y na' runödzejë' queë' yetué' bönni' yöl-la' rejle' Cristo bi gunë', ati' yetué' bönni' runödzejë' queë' yöl-la' huac ruúnë' nup te'i. ¹⁰ Yetué' bönni' runödzejë' queë' yöl-la' huac runë' yugu' yöl-la' huac qui yehua'

yubá, ati' yetúe' bönni' ru'ë lè' latj ru'ë didza' uláz quee' Dios, ati' yetúe' bönni' runödzejë' quee' yöl-la' huac ráquibe'inë' chqui' bö' dzag bunách naqui quee' Dios o naqui qui tu' xöhui'. Runödzejë' quee' yetúe' bönni' yöl-la' huac ru'ë didza' yubl cunazëdë', ati' quee' yetúe' bönni' yöl-la' huac rudödë' didza' yubl na' cunazëdë'. ¹¹ Yúgu'të lè ni runë' Lëczë' Dios Bö' La'y, le runödzejë' qui tu tu bunách tsca rë'ncznë'.

Yúgu'tëru' nacru' ca tuz bunách

¹² Ca na' nac tuz gdu ca nayá' nabinru', zal-la' zian le nagudi' dzáglenru', ati' le zian na' nagudi' dzáglenru' nacgac tuz le nayá' nabinru', lëzca' cni nac quee' Cristo. ¹³ Le zóalenë' rë'u Lëczë' Dios Bö' La'y, lè ni nac queëru' ca tu le nadilru' nis, le nac bë' nacru' ca tuz bunách, zal-la' nacru' yugu' bönni' judío, len yugu' bönni' gza'a, lenca' bönni' nadá'ugac, len bönni' cunadá'ugac. Yúgu'tëru', Dios bë'ë rë'u latj si'ru' le runödzejë' Lëczë' Bö' La'y.

¹⁴ Na'a, lu gdu ca nayá' nabinru', zian le nagudi' dzáglenru' len clëg tuz. ¹⁵ La'naru' huac güi' didza' ní'aru', huaná: “Le cutu naca' në'ë bönni', cutu náquida' queë'”, didza' ni cutu gun ga cutu naqui quee' bönni' na'. ¹⁶ La'naru' huac güi' didza' nagru', huaná: “Le cutu naca' yøj lahuë', cutu náquida' quee' bönni' ni”, didza' ni cutu gun ga cutu naqui quee' bönni' na'. ¹⁷ La'naru' nac yøj lauru' gdutë le nayá' nabinru', ¿nacx gac yöniru'? La'naru' nac nagru' gdutë, ¿nacx gac gle'i zxína'ru'? ¹⁸ Na'a, Dios nucu'ë yúgu'të le nagudi' dzáglenru' ca gu'ncznë' Lë'. ¹⁹ La'naru' nac tuz le nagudi' dzáglenru', cutur soa gdu ca nayá' nabinru'. ²⁰ Na'a, ca nacru', zian le nagudi' dzáglenru', san tuz le nacru'.

²¹ Qui lè ni na', cutu gac guië na'ru' yøj lauru', gna: “Cutu rquinda' li'.” Lëzca' cni, cutu gac guië ní'aru' icjru', gna: “Cutu rquinda' lbi'ili'.” ²² Na'a, yugu' le nagudi' dzáglenru', lè na' ráquiru' nacgacr cuidi'z, lè ni naquinir-ru'. ²³ Lëzca' cni, yugu' le nagudi' dzáglenru' le ráquiru' nacgacr ca'z, lè ni rugácur-ru' dxi'a, len yugu' le ráquiru' cutu ral-la' gla' lahui, rugácur-ru' ca' dxi'a. ²⁴ Cutu run bayúdx gunru' cni qui le nacr lach qui le náquiniru'. Dios benë' gdu ca nayá' nabinru', len benë' ga nacr lsaca' lè na' ráquiru' rë'u nacr ca'z. ²⁵ Cni benë', ati' cutu narujgac chopl le nagudi' dzáglenru', le tun chi'i lza'gac tu yetú. ²⁶ Chqui' gac zi' tu le náquiniru', lac zi' tsaxxön len lei yúgu'të le náquiniru' na', len chqui' tu le náquiniru', zoa bi ruzi' xbey, yúgu'të le náquiniru' tu'zi' xbey tsaxxön len lei.

²⁷ Na'a, lbi'iczli' dzagli' gdu ca nayá' nabanë' Cristo, ati' tu tuli' nacli' ca yugu' le nagudi' dzáglenë'. ²⁸ Lëzca' cni, ladj bunách quee' Cristo, Dios nucu'ë nup tun xchinë'. Ga nac zi'a nucu'ë bönni' gbaz quee' Cristo. Ga nac buróp nucu'ë bönni' tu'ë didza' uláz quee', len ga bunntë nucu'ë bönni' tu'sëdi, ati' ni'r nucu'ë nup tun yugu' yöl-la' huac qui yehua' yubá. Ni'r nucu'ë nup tu'ún nup te'i. Ni'r nucu'ë nup taclen böchi' lza'ru'. Ni'r nucu'ë bönni' tu'lui'inë' rë'u dxin gunru'. Ni'r nucu'ë bönni' tu'ë didza' yubl cunazëdquë'. ²⁹ Clëg yúgu'të' nacquë' gbaz quee' Cristo. Clëg yúgu'të' tu'ë didza' uláz quee' Dios. Clëg yúgu'të' tu'sëdnë'. Clëg yúgu'të' tunë' yugu' yöl-la' huac qui yehua' yubá. ³⁰ Clëg yúgu'të' dë lu na'quë' luúnë' nup te'i. Clëg yúgu'të' tu'ë didza' yubl cunazëdquë'. Clëg yúgu'të' tu'dödë' didza' yubl cunazëdquë'. ³¹ Gul-güi' ladxili' cu'ë lu na'li' Dios yugu' yöl-la' huac na' nacgacr lsaca'. Na'a, ului'ida' lbi'ili' tu le nacr lsaca' ca yúgu'të lè ni.

13

Yöl-la' nadxí'i

¹ Zal-la' gac gu'a xtída'gac bunách le cunazèda', lenca' xtída'què' gbaz la'y queè' Dios, san chqui' cunadxi'ida' lza'a, didza' gu'a cutu gacr lsaca' ca bö run gui rucödxru' o guia rutil-lru' lzè'i. ² Zal-la' dè lu na'a gu'a didza' uláz queè' Dios len tséjni'da' yúgu'tè le nagachi', len yúgu'tè didza' rejni'i, len zal-la' nac gdu ca réjlè'a Dios ga rdxintè huac cúa' yugu' gui'a, san chqui' cunadxi'ida' lza'a, cutu bi lsaca' naca'. ³ Zal-la' quisia' gdutè le dè quia' ughua' bunách yechi', len zal-la' udöda' gdu ca nayá' nabana' ga luzegui' lei bunách le réjlè'a Cristo, san chqui' cunadxi'ida' lza'a, cutu ca' uzi'a xbey lè na' runa'.

⁴ Nu bönni' nadxinè' lzè'è, rbözè' zxon ladxì'. Naquè' dxi'i ladxì' len cutu ruzxé'inè' lzè'è. Bönni' na' nadxinè' lzè'è cutu run ba zxon cuinè', len cutu run cuinè' blau. ⁵ Bönni' na' nadxinè' lzè'è cutu runè' le cunác, len cutu rudúl-li'nè' le dè queè', len cutu rléytenè', len cutu rajneynè' dö' glui' queè' bunách. ⁶ Bönni' na' nadxinè' lzè'è cutu ca' rudzijnè' cati' nu run le cunác. Rudzijnè' cati' nu run le nac gdutè li. ⁷ Bönni' na' nadxinè' lzè'è rua' rlenè' bíti'tèz bi gun queè' lzè'è, len réjlè'teczè' lzè'è, len rúnteczè' löz gun le nac dxi'a lzè'è, len rbözteczè' zxon ladxì'.

⁸ Cutur töd qui yöl-la' nadxí'i. Huadöd qui le dè lu na'gac bunách lui' didza' uláz queè' Dios. Huadxín dza cati' cutur gata' lu na'gac bunách lui' didza' yubl cunazèdgac, ati' huadöd qui yöl-la' rejni'i quegac bunách. ⁹ Lati'z réjni'ru' na'a, len lati'z ca' rui'ru' didza' uláz queè' Dios. ¹⁰ Cati' gdxin le nac gdu, ni'r udx qui lè na' nac lati'z.

¹¹ Cati' ni' naca' bi'idau', bè'a didza' ca bi'idau', len glequi icja' ca bi'idau', len gza' ladxa'a ca bi'idau'. Cati' gzxöna' buca'na' le naqui qui bí'idau'hua'. ¹² Na'a le rlé'iru' nacz ca le rlé'iru' cati' ruyú cuinru' tu lu guia dxildau'. Cutu rlé'iru' gdu ca nac. Dza ni'r glé'iru' gdu ca nac yúgu'tè. Na'a núnbè'a lati'z. Dza ni'r gúnbè'a yúgu'tè ca na' Dioscz nunbè'è neda'. ¹³ Na'a, nacza'tecz yöl-la' réjlè' queèru' Dios, len yöl-la' run löz queèru' Dios, len yöl-la' nadxí'i queèru' lza'ru'. Nacuá' yonn ni, san le nac blau nac yöl-la' nadxí'i.

14

Yöl-la' huac runnè' queèru' Dios Bö' La'y

¹ Gul-gún bayúdx gdxí'ili' lza'li' len gul-güi' ladxì'li' si'li' ca' yugu' yöl-la' huac runnè' queèru' Dios Bö' La'y, len le nac blau, yöl-la' huac güi'li' didza' uláz queè' Dios. ² Nu rui' didza' yubl cunazèd, clèg bunách rui'len didza' nu na'. Dios rui'len didza' nu na', le nutu nu zoa rejni'i didza' rui' nu na'. Dios Bö' La'y ru'è nu na' latj rui' didza' ca nacgac le nagachi' queè' Dios. ³ Nu na' rui' didza' uláz queè' Dios, rui'len bunách didza' quiè gacr gdu ca ta'yèjlè' Cristo. Rutíp ladxì'què' len ruhu' zxon lequè'. ⁴ Nu na' rui' didza' yubl cunazèd run tsutsu la' cuinz, san nu rui' didza' uláz queè' Dios run tsutsu yúgu'tè bunách queè' Cristo.

⁵ Rac ladxa'a güi'li' didza' yubl cunazèdli' yúgu'tèli', san le nac blau, rè'nda' güi'li' didza' uláz queè' Dios. Ruzi'r-ru' xbey nu rui' didza' uláz queè' Dios ca ruzi'ru' xbey nu rui' didza' yubl cunazèd, chqui' cuzóa nu udöd didza' yubl na' cunazèd, quiè lac tsutsu bunách queè' Cristo. ⁶ Qui lè ni na', böchi' lza'adau', cati' guida' ga zoali', chqui' güi'lèna' lbi'ili' didza' yubl cunazèda', cutu bi uzi'li' xbey. Uzi'li' xbey tuz didza' na' güi'lèna'

lbi'ili' le nului'inè' neda' Dios, o didza' uzejni'i rè'u, o didza' gu'a uláz queè' Dios, o le nac zxba queè'.

⁷ Lèzca' cni rac qui le ta'gú'u bö, yugu' le cunabangac, ca nac gui rucòdxru', o ca nac guitarra, chqui' cutu tul-l ca ral-la' lun, ¿nacxcz gúnbè'ru' bizxal le tul-l na', lè na' rul-l gui na' o guitarra na'? ⁸ Chqui' cutu còdx ca ral-la' gun trompeta na' ulídz rè'u lu gdil-l, ¿nuzxa caz upá' cuini tseaj lu gdil-l na'? ⁹ Lèzca' cni rac queèli'. Chqui' len lúdxli'li' güi'li' didza' le cutác bunách, cutu ca' la'yejni'i didza' güi'li'. Cni gac, daduz güi'li' didza'. ¹⁰ Le nactè yòdzlyú ni nacué' zian didza' yubl tui' zian cö' bunách gza'a, ati' nacué' bunách ta'yejni'i tu tu didza' na'. ¹¹ Na'a, chqui' cutu réjni'da' didza' ru'è bönni', gaca' ca bönni' gza'a lahuè' bönni' na' ru'è didza', ati' bönni' na' ru'è didza' gaquè' ca' lahua' neda' ca bönni' gza'a. ¹² Lèzca' cni nac queèli'. Rui'tsca ládxi'li' si'li' yugu' le runnè' queèru' Dios Bö' La'y. Qui lè ni na', gul-güi' ládxi'li' si'li' yugu' le lun ga lacr tsutsu bunách queè' Cristo.

¹³ Qui lè ni na' ca', nu rui' didza' yubl cunazéd ral-la' ulídz Dios gnabi Lè' gunnè' qui yöl-la' huac quixjó' le rè'ni gna didza' na' rui' nu na'. ¹⁴ Cati' rulidza'-nè' Dios, chqui' ru'a didza' yubl cunazèda', lu bö' naccza' rulidza'-nè' Dios, san le cutu réjni'da' didza' ru'a, lu yöl-la' rejni'i quia' cutu ruzi'a xbey didza' na' ru'a. ¹⁵ ¿Nacxcz ral-la' guna' chqui'nu'? Ulidza'-nè' Dios lu bö' naccza', lenca' lu yöl-la' rejni'i quia' ulidza'-nè' Dios. Gul-la' yöl-la' ba lu bö' naccza' lenca' lu yöl-la' rejni'i quia' gul-la' yöl-la' ba. ¹⁶ Chqui' tuz lu bö' nacczu' rulídz la'yu'-nè' Dios, ati' zoa ni' nu ryöniz, san chqui' cutu rejni'i didza' ru'u, ¿nacxcz gac gna: "Ca' gac", ni'a qui didza' ru'u, rè'u-nè' Dios: "Xclenu"? ¹⁷ Nazx ca' dxí'adau' ru'u didza', rè'u-nè' Dios: "Xclenu'." Chqui' cutu rejni'i didza' ru'u, cutu bi uzí' xbey nu na' ryöni. ¹⁸ Rèpa'-nè' Dios: Xclenu', le rui'ra' didza' yubl cunazèda' ca yúgu'tèli'. ¹⁹ Laugac bunách queè' Dios gué'ntèrda' gu'a gayu'z didza' le gac la'yejni'i bunách ca zian gayuá' didza' yubl cunazèda' ati' nutu nu gac tsejni'i. Gac usèdda' yezica' bunách tuz chqui' la'yejni'i didza' gu'a.

²⁰ Böchi' lza'adau', cutu gacli' ca bi'idau' ca nac le rza' ládxi'li'. Gul-gác ca bi'idau' cui gunli' le cunác, san gul-gác bönni' chnacgac ca nac le rza' ládxi'li'. ²¹ Nayú' lu guich la'y, rna: "Len didza' yubl len lu rú'agac bunách gza'a güi'lèna' bunách ni didza'. Zal-la' guna' cni, cutu luzé naggac xtidza'a." Cni rnè' Xanru'. ²² Cni nac, Dios ru'è rè'u latj rui'ru' didza' yubl cunazèdru' quiè gac tu le nac bè' laugac bunách cuta'yejlè' len clèg laugac nup ta'yejlè' Cristo. Ru'è rè'u latj rui'ru' didza' uláz queè' Lè' le luzí' xbey nup ta'yejlè' Cristo len clèg bunách na' cuta'yejlè'. ²³ Qui lè ni na', cati' udubli' tsazxön, yúgu'tèli' na' náquili' queè' Cristo, chqui' güi'li' didza' yubl cunazèdli' yúgu'tèli', ati' tsazgac nup nazèdgac lati'z o nup cuta'yejlè' Cristo, ¿naru' cu la'ná: "Nachixi icjli'?" ²⁴ Na'a, chqui' yúgu'tèli' güi'li' didza' uláz queè' Dios, ati' tsaz nu curejlè' Cristo o nu nazèd lati'z, gáquibe'i nu na' nabaga' zxguia' ati' Dios cuequi xbeynè' lè'. Cni gáquibe'i nu na', le yöni didza' güi'li' yúgu'tèli'. ²⁵ Gáquibe'i ca nac le rza' ladxi' nu na', lè na' bgachi', ati' uzechu zxib nu na' len tsej ladxi' Dios, gna: "Le nactè Dios zóalenè' lbi'ili'."

Ca ral-la' gunru' ga rudubru' queè' Cristo

²⁶ Qui lè ni na', böchi' lza'adau', cati' rudubli' queè' Cristo, rul-lè' tu salmo tuè' bönni' dzaguè' lbi'ili', ati' rusèdnè' tu zxba yetùè', ati' rguíxjöi'nè' lbi'ili' tu le bului'inè' lè' Dios yetùè', ati' ru'è didza' yubl

cunazëdë' yetúë', atí' rudödë' didza' yubl na' cunazëdë' yetúë'. Yúgu'të le gunli' ral-la' gac le luzi' xbey nup tu'dúb queë' Cristo. ²⁷ Cati' nacúa' ni' nup tui' didza' yubl cunazëdgac, cutu ral-la' güi'li' didza' cni zianr ca chop tsonnzli'. Huac gu'ë didza' tuzë' bönni' na', atí' töd na' huac gu'ë didza' yetúë', san run bayúdx soa nu udöd didza' yubl na' cunazëdli'. ²⁸ Chqui' nutu nu zoa nu gac udöd didza' yubl na' cunazëdli', ral-la' soa dxiz ga na' nudubli' nu na' rui' didza' yubl cunazëd, atí' huac güi'lenë' Dios didza' na' lu icj ládxi'dau'huë'. ²⁹ Lëzca' cni, bönni' tu'ë didza' uláz queë' Dios ral-la' lu'ë didza' chop tsonnzë', atí' yezíca'rë' bönni' na' tu'ë didza' uláz queë' Dios ral-la' la'bequi xbeynë' didza' ru'ë bönni' na'. ³⁰ Chqui' Dios ului'inë' tu bönni' rë'ë ni' le rë'ni gna xtidzë'ë, ral-la' soa dxiz nu na' rui' didza'. ³¹ Yúgu'tëli' huac güi'li' didza' uláz queë' Dios tu tuli' quië gzëdli' yúgu'tëli' len gdip ládxi'li' ca' yúgu'tëli'. ³² Bönni' tu'ë didza' uláz queë' Dios huac la'ná be'i cuinquë', la'cu'ë dxiz. ³³ Clëg Dios nu run ga runru' rusbö, le rë'nnë' Lë' gacru' ba'a ladxi', ca na' runë' ga nacúa' yúgu'të cö' bunách queë' Cristo.

³⁴ Ral-la' la'cua'nu dxiz ngul queëli' ga na' rudubli'. Cutu dë lu na'cnu lui'nu didza' ni'. Ral-la' la'cua'nu nöxj ca na' rna bë' zxba queë' Dios. ³⁵ Chqui' té'ninu la'yéjni'nu lati', ral-la' la'nábinu bönni' qui queëcnu cati' ni' nacué lidxquë'. Cutu ral-la' lui'nu didza' ngul ga na' tu'dubë' queë' Dios.

³⁶ ¿Naru' ráquitsali' bunödzejë' xtidzë'ë Dios lu rú'ali' lbi'izli'? ¿Naru' ráquitsali' bdxin queëzli' xtidzë'ë Dios? ³⁷ Chqui' nutsë'ë ladjli' bönni' ráquinë' ru'ë didza' uláz queë' Dios, o ráquinë' zóalenë' lë' Dios Bó' La'y, bönni' ni ral-la' si' lu në'ë nac zxba queë' Xanru' le ruzuja' queëli' lu guich ni. ³⁸ Na'a, chqui' cutu rui' ladxë'ë didza' ni, cutu güi' ládxi'li'-në' bönni' na'.

³⁹ Qui lë ni na', böchi' lza'adau', gul-güi' ládxi'li' güi'li' didza' uláz queë' Dios, len cutu gna bé'ili' nu rui' didza' yubl cunazëd. ⁴⁰ Yúgu'të ral-la' gunru' ca sa'yéaj, len ca rajlöz yöl-la' ba'a ladxi'.

15

Bubanë' Cristo lu yöl-la' gut

¹ Na'a, böchi' lza'adau', rguíxjöi'da' lbi'ili' ca nac didza' dxi'a na' bena' lban qui ga zoali', lë na' gzxi' lu na'li' len run ga nacr gdu ca réjlë'li' Cristo. ² Ni'a qui didza' ni ulali', chqui' gunli' ca rna didza' dxi'a na' bena' lban qui ga zoali', chqui' le nactë gyéjlë'li' Cristo.

³ Ga gzu lau budöda' lu na'li' le budödë' Dios lu na'a neda'. Cni rna: “Gutië' Cristo uláz queëru' le nabága'ru' dul-la'.” Ca nac lë ni nayúj lu guich la'y, ben bayúdx benë'. ⁴ Rna ca: “Bgachë'ë yeru ba, len cati' bza'a tsonn dza, bubanë' lu yöl-la' gut”, ca na' nayúj ca' lu guich la'y, ben bayúdx guc queë'. ⁵ Gdöd ni' buluí' lahuë' Cristo, blé'inë' Lë' Pedro, len gdöd ni', gualé'inë' Lë' idxínnutë' gbaz queë'. ⁶ Ni'r buluí' lahuë' lauquë' zianr ca gayu' gayu'ë böchi' lza'ru' ta'yejlë'ë Cristo, cati' ni' nudubquë' tsaxxön. Yelati'z cuguluhuöatë' böchi'ru' ni nacué nabanquë' na'a, zal-la' la'quë' chnatquë'. ⁷ Ni'r blé'inë' Lë' Jacobo, len gdöd ni' buluí' lahuë' lauquë' yúgu'të bönni' gbaz queë'.

⁸ Ga yajseytë buluí' lahuë' ca' lahua' neda'. Ca guc lë ni, naca' ca bi'idau' guljbi' cati' chgdöd dza ral-la' galjbi'. ⁹ Cni nac, le nacra' neda' cuidi'z ca yúgu'të bönni' gbaz queë', len cutu naca' neda' lsaca' si' la' gbaz queë',

le gdxia ladxa'a bunách queë' Dios. ¹⁰ Na'a, le buzá' ladxë'è quia' Dios naca' le naca' na'a, len clëg daduz buzá' ladxë'è quia'. Béntëra' xchinë' ca yezíca'rë' gbaz queë', zal-la' clëg racz quia' bena' dxin na'. Dioscz, lu yöl-la' ruzá' ladxí' queë', bugunë' neda' dxin. ¹¹ Na'a, chqui' bena' lban neda' o chqui' glunë' lban yela'quë' bönni', lë ni le runtu' lban qui len le gyéjlë'li' lbi'ili'.

Ubanru' lu yöl-la' gut

¹² Runtu' lban queë' Cristo ca na' bubanë' lu yöl-la' gut. Chqui' cni nac, *¿naczc nac, rnali' la'li'*: “Cutu lubán nup chnatgac”? ¹³ La'naru' cu lubán nup chnatgac, cutu bubanë' Cristo, ¹⁴ len la'naru' cu bubanë' Cristo, daduz nac le bentu' lban qui, len daduz nac yöl-la' rejle' queëli' Lë'. ¹⁵ Yetú ca', la'naru' cu bubanë' Cristo, rzi' yë'tu' cati' runtu' lna' lau queë' Dios, rnatu' buspanë' Cristo, ati' la'naru' cu uspanë' nup chnatgac, Dios cutu buspanë' Cristo. ¹⁶ La'naru' cu lubán nup chnatgac, cutu bubanë' Cristo, ¹⁷ len la'naru' cu bubanë' Cristo, daduz nac yöl-la' rejle' queëli' Lë', ati' naga'ngac dul-la' nabága'li'. ¹⁸ Lëzca' cni, nup na' chnatgac len gulayejlë' Cristo, tsaz glat chqui' cutu bubanë' Lë'. ¹⁹ Chqui' tuz tsal ni zoaru' nabanru' huac uzi'ru' xbë' Cristo, nacr-ru' bayechi' ca yúgu'të bunách.

²⁰ Na'a, le nactë bubanë' Cristo lu yöl-la' gut, len naquë' nu gzu lau bubán tsaz ladj yúgu'të nup lubán tsaz lu yöl-la' gut. ²¹ Ca na' gyu'u yöl-la' gut ni'a qui le benë' tuë' bönni', lëzca' cni, ni'a qui le benë' yetüë' bönni' gyu'u yöl-la' rubán quegac nup chnatgac. ²² Ca na' tat yúgu'të bunách le náljlengac Adán, lëzca' cni lubán yúgu'të nup na' náljlengac Cristo. ²³ Tu tuë' ubanë' ca ral-la' gac. Zi'al bubanë' Cristo, ati' töd ni lubán nup náquigac queë' Cristo cati' huödë'. ²⁴ Ni'r gdxin dza udx cati' ugüë' Cristo gdutë le dë lu në'i len gdutë yöl-la' uná bë' len gdutë yöl-la' huac qui tu' xöhui', ati' udödë' lu në'ë Dios Xuz le rna bé'inë' Lë'. ²⁵ Run bayúdx gna bë'ë Cristo ga gdxintë dza chbenë' Dios ga luzechu xzibgac lahuë' Lë' yúgu'të nup ta'dá'baga' Lë'. ²⁶ Le rdá'baga' Lë' le usnitië' ga udx nac yöl-la' gut. ²⁷ Dios chnudödë' yúgu'të lu në'ë Zxi'në' quië gna bé'inë' lei. Nayúj lu guich la'y, rna: “Budödë' yúgu'të lu në'ë quië gna bé'inë' lei.” Na'a, nac bë' cutu budödë' cuinë' lu në'ë Zxi'në', le nacczë' Lë' Nu rudödë' lu në'ë Zxi'në' yúgu'të. ²⁸ Cati' gdxin dza ni' chnudödë' Dios lu në'ë Cristo yúgu'të quië gna bé'inë' lei, ni'r Lëczë' Zxi'në' udödë' cuinë' lu në'ë Dios, Nu na' budödë' lu në'ë Zxi'në' yúgu'të, ati' ga udx, Dios gna bé'inë' tsaz yúgu'të.

²⁹ La'li' rdil-li' nis uláz quegac nup chnatgac. Chqui' ráquili' cutu lubán nup na' chnatgac, *¿bizx quië rdil-li' nis uláz quegac nup chnatgac?*

³⁰ Zoa banádx queëtu' gattu' yúgu'të dza. *¿Bizx quië rui'tu' latj gac cni chqui' cutu ubanru' lu yöl-la' gut?* ³¹ Yúgu'të dza zoa banádx gatia'. Rguíxjöi'da' lbi'ili' lë ni, böchi' lza'adau', le rdzag ladxa'a le bena'. Bena' ga réjlë'li' Xanru' Jesucristo. ³² Chqui' le gu'nzda' gdíl-lena' böa' guixi' snia' lu yödz Éfeso, *¿bizxa caz uzi'a xbey?* Chqui' cutu lubán nup chnatgac, ral-la' gunru' ca ta'ná bunách: “Gui'j gáguru' le huatru' cxö huidzj.”

³³ Cutu güi'li' latj nu si' ye'i lbi'ili'. Chqui' si' lu na'li' lati'z le cutu nac, gdütëli' huöaclí' chul nit. ³⁴ Gul-bí'i ládxi'li' len cutu gunli' dul-la' le cunúnbë'li'-në' Dios la'li' lbi'ili'. Rnia' cni quië guna' ga utui'li'.

Ca lac nup lubán lu yöl-la' gut

³⁵ Naxx ca' zoa nu gna: “¿Nacx lubán nup chnatgac? ¿Nacx gac gdu ca nayá' nabinquë' cati' ludxinë'?” ³⁶ Li', bönni' cunözi. Lë na' razu' luyú cutu glen chqui' cutu nit. ³⁷ Lë na' razu' luyú nac tu xseydau'z, naxx ca' qui xzoa' xtil o qui yetú guixi' cuandau'. Lë na' razu' cutu nac guixi' cuandau' na' ral-la' glen. ³⁸ Dios runë' ga gac guixi' cuandau' ca nunczë' qui. Ca nac tu tu xseydau' na' runë' ga gac guixi' cuandau' qui. ³⁹ Lëzca' cni, cutu nac tuz ca nac bëla' qui queëcba' yúgu'tëba' böa' guixi'. Zoa tu bëla' quegac bunách len yetú ca nac bëla' quecba' böa' guixi'. Yetú ca nac bëla' quecba' bguinn len yetú ca nac bëla' quecba' böl. ⁴⁰ Lëzca' cni nadzá' gdu ca nayá' nabingac nup nacué' yehua' yubá ca nac gdu ca nayá' nabingac nup nacué' luyú ni. Zoa tu yöl-la' lach quegac nup nacué' yehua' yubá, len yetú ca nac yöl-la' lach quegac nup nacué' luyú ni. ⁴¹ Zoa tu yöl-la' lach qui gbidz, len yetú qui beo', len yetú quegac bölj luzxbá. Yöl-la' lach qui tu bölj luzxbá nadzá' ca nac yöl-la' lach qui yetú bölj luzxbá. ⁴² Lëzca' cni gac cati' lubán nup chnatgac. Cati' rgachi' yeru ba nac tu bëla' nit. Cati' ubán, ni'r gac tu le soa tsaz. ⁴³ Cati' rgachi' yeru ba nac tu bëla' ca'z len le nacuidi'. Cati' ubán, ni'r gac tu le lach len le nal. ⁴⁴ Cati' rgachi' yeru ba nac tu bëla' qui yödzyú ni. Cati' ubán, ni'r gac tu le soa tsaz yehua' yubá. Zoa tu bëla' qui yödzyú ni, len yetú ca gac le gdzax bö' nacczru'.

⁴⁵ Nayúj lu guich la'y le rna: “Bönni' na' gzu lahuë' zoë' luyú ni, lë' Adán, Dios benë' lë' bönni' ban”, san Bönni' gyazië' xlatjë' Adán, Lë' Cristo, Dios benë' ga naquë' Bö' nabániru'. ⁴⁶ Cutu bdxin zi'al lë na' nac Bö'. Bdxin zi'al lë na' nac qui yöl-la' bunáchz queëru', ati' ni'r bdxin lë na' nac Bö'. ⁴⁷ Bönni' ni' gzoë' zi'al, gúquinë' yu. Bönni' na' zoë' burópl, Nu na' nac Xanru', brujë' yehua' yubá. ⁴⁸ Nup nacué' luyú ni nacgac ca guquë' bönni' na' gúquinë' yu, ati' nup ral-la' tsajcuá' yehua' yubá lac ca nac Nu na' bruj yehua' yubá. ⁴⁹ Ca na' na'a dë queëru' tu bëla' le nac ca guc bëla' queë' bönni' na' gúquinë' yu, lëzca' ral-la' huöáquiru' ca náquinë' Nu na' bruj yehua' yubá.

⁵⁰ Cni rë'ni gna lë ni rëpa' lbi'ili', böchi' lza'adau', rnia': Le náquini bëla' len rön cutu ca' tsaz ga ni' rna bë'ë Dios, len lëzca' cni, lë na' nit cutu gdél-li' lë na' zoa tsaz. ⁵¹ Gul-yutsca', rëpa' lbi'ili' tu le bgachi': Cutu gatru' yúgu'tëru', san Dios utsë'ë ca nacru' yúgu'tëru'. ⁵² Tu tsalz gac, tsca nac tu le rutáz yøj lauru', cati' cödx trompeta le rajseytë. Cödx trompeta na', ati' lubán nup chnatgac, láquini tu le soa tsaz, ati' Dios utsë'ë le náquini' yúgu'tëru'. ⁵³ Lë na' nacru' le rnit ral-la' huöac le soa tsaz, ati' le náquini'ru', lë na' ral-la' gat, huöac tu le gatga gat. ⁵⁴ Cati' lë na' rnit chnuhuöac le soa tsaz, lenca' lë na' ral-la' gat chnuhuöac le gatga gat, ni'r utság lë na' nayúj lu guich la'y, rna:

Nadúa tsaz yöl-la' gut.

Chbdél-li'në' Cristo.

⁵⁵ Cutur gna be'i rë'u yöl-la' gut.

Cutur bi gac gun queëru' yöl-la' gut.

⁵⁶ Huac bi gun queëru' yöl-la' gut le nabága'ru' dul-la', ati' nabága'ru' dul-la' le rdá'baga'ru' zxba queë' Dios. ⁵⁷ Xclenë' Dios. Lëczë' runë' ga nularu' lu yöl-la' gut ni'a qui le benë' Xanru' Jesucristo.

⁵⁸ Qui lë ni na', böchi' lza'adau', gul-zóa tsutsu. Gul-gác gdu ládxi'li', gúnteczli' xchinë' Xanru' le nöziczli' cutu runli' daduz xchinë' Xanru'.

16

Tu'nödzej quequë' böchi'gac ta'yadzjnë' bunách Corinto

¹ Na'a, ca nac qui dumí na' unödzejli' le gaclen böchi'ru' ta'yejlë'ë Cristo nacu'ë Jerusalén, gul-gún na'a ca na' gna bé'ida' yugu' cö' bunách queë' Cristo, nacuá' luyú Galacia. ² Yugu' dza domingo, tu tuli' ral-la' cu'li' quizi lati' dumí, tsca na' Dios runnë' queëli'. Gul-gún chi'i lei, cui gun bayúdx bi utubli' cati' gdxina' ga zoali'. ³ Cati' ni' gdxina' ga zoali', gsöla'a Jerusalén nup na' ucua'li' lbi'ili'. Uzuja' lu guich le gun ga lac bë'quë', ati' lu'ë dumí na' unödzejli'. ⁴ Chqui' ral-la' tsija' ca' neda', tsjáclenë' neda'.

Le rë'nnë' gunë' Pablo

⁵ Guida' ga zoali' cati' udx töda' yugu' yödzej luyú Macedonia, le run bayúdx töda' yugu' yödzej na'. ⁶ Ráquida' ugá'nlena' lbi'ili' tu chi'i o nazx ca' uga'na' ni' yugu' beo' ziang. Ni'r huac gáclenli' neda', ugu'li' neda' nöz gáti'tëz ga ral-la' tsija'. ⁷ Cati' guida' duyú'a lbi'ili' cutu rë'nda' tödza' ni'. Runa' löz sóalena' lbi'ili' xtsey, chqui' gunnë' neda' latj Xanru'. ⁸ Uga'na' ni lu yödzej Éfeso ga gdxinr dza Pentecostés ⁹ le dë latj ni guna' tu dxin zxön queë' Xanru', zal-la' zian nup ta'dá'baga' neda'.

¹⁰ Chqui' gdxinbi' ga zoali' bi'i Timoteo, gul-güi' ládxi'li'-bi', cui ubi ugu'ibi' tsal ni' sóalenbi' lbi'ili', le runbi' xchinë' Xanru' ca na' runa' xchinë' neda'. ¹¹ Qui lë ni na', nutu nu ral-la' uzó'a lëbi' tsal'. Gul-gaclen-bi', ugu'li'-bi' nöz gdu tsáhu'i'dau', quië udxinbi' ga ni zoa' neda', le rböza'-bi' lëbi' lenca' böchi'ru' túnlenë'-bi' tsaxxón dxin.

¹² Ca nac queë' böchi'ru' Apolos, sxxöni gúta'yua' lahuë' tsijë' tsajyüë' lbi'ili' tsaxxón len yugu' böchi'ru'. Cutu rë'nnë' tsijë' na'a. Guidë' cati' sáqui'në'.

Didza' ru'ë Pablo ga ruúdx

¹³ Gul-spán ládxi'li' len gul-gác tsutsu ca réjlë'li'-në' Cristo. Gul-gác rugu ládxi' len gul-típ ládxi'li'. ¹⁴ Len yöl-la' nadxi'i gul-gún bíti'tëz bi gunli'.

¹⁵ Na'a, böchi'lza'adau', chnözcizli' ca nac queë' Estéfanos lenca' quegac di'a dza queë'. Nacgac nup gulazú laugac ta'yejlë' Cristo ladj bunách nacuá' luyú Acaya. Guludöd cuinquë' bönni' ni quië lunë' xchingac bunách queë' Dios. ¹⁶ Ráta'yua' lauli', böchi' lza'adau', gunli' ba la'n nup nacgac ca böchi'ru' na', lenca' ca nacgac nup tunlen lequë' tsaxxón dxin len taclen lequë'. ¹⁷ Rudzijda' le guladxinë' ga zoa' Estéfanos, len Fortunato, len Acaico, le gláclenë' neda' uláz queëli'. ¹⁸ Guluhuí' zxönë' neda' ca na' guluhuí' zxönë' ca' lbi'ili'. Gul-gún ba la'n bunách cni.

¹⁹ Tu'gáp Dios lbi'ili' yugu' cö' bunách queë' Dios luyú Asia ni. Tu'gapë' Dios lbi'ili' Aquilo len Priscila lenca' nup tu'dúb queë' Dios ga nac lu yu'u lidxquë'. ²⁰ Tu'gapë' Dios lbi'ili' yúgu'të böchi'ru' ni. Gul-gáp Dios tuli' yetuli', unída'li' lza'li'.

²¹ Neda', Pablo, na' cuinca' ruzuja' lu guich lë ni, rnia': Rugapà' Dios lbi'ili'.

²² Nu cunadxí'i Xanru' Jesucristo, chnabía dō' nu na'.

Gda Xanru'.

²³ Rnabda'-në' Xanru' Jesucristo uzá' ladxë'ë queëli'. ²⁴ Nadxi'ida' yúgu'tëli' le nacru' tuz len Xanru' Jesucristo. Ca' gac.

DIDZA' BURÓP BSÖLĚ'Ě PABLO YÖDZ CORINTO

Pablo rugapë' Dios bunách queë' Cristo nacu'ë Corinto

¹ Neda', Pablo, naca' gbaz queë' Jesucristo le rë'nnë' cni Dios. Runbi' neda' tsaxxón bi'i böchi'ru' Timoteo. Rugapa' Dios lbi'ili', rudubli' queë' Dios lu yödz Corinto, len yúgu'tëli' náquili' quizi queë' Dios luyú Acaya. ² Rnabda'-në' Xuzru' Dios len Xanru' Jesucristo uzá' ladxë'ë queëli' len gunë' ga soa dxi icj ládxi'dau'li'.

Yugu' le gzxaca' gdi'ë Pablo

³ Yöl-la' ba Dios, Xuzë' Xanru' Jesucristo, le naquë' Xuzru', ruhuechi' ladxë'ë rë'u, len naquë' ca' Dios, ruhuí' xzönteczë' rë'u. ⁴ Ruhuí' xzönë' rë'u Dios cati' rac híti'tëz bi rac queëru', quië gac hui' xzönru' ca' nup bi rac quegac. Ruhuí' xzönru' lequë' ca na' ruhuí' xzönë' rë'u Dios.

⁵ Tsca ta'yán le rzaca' rguí'ru', ca na' gzxaca' gdi'ë Cristo, lëzca' cni ta'yán le tu'huí' xzön rë'u, le nacru' tuz len Cristo. ⁶ Qui lë ni na', chqui' bi rzaca' rguí'tu', rac cni queëtu' quië gac hui' xzöntu' lbi'ili' len guntu' ga ulali'. Chqui' Dios ruhuí' xzönë' netu', rac cni quië gac hui' xzöntu' lbi'ili', ati' lu yöl-la' rböz xzön ladxí' queëli', gac gua' glenli' yugu' le saca' qui'li', ca na' rac ca' queëtu'. ⁷ Ruzxóni ládxi'tu'-në' Dios gúnteczë' ga gac dxi'a queëli', le nõzitu' ca na' rzaca' rguí'li' tsaxxón len netu', lëzca' cni ruzi'li' xbey tsaxxón len netu' le ruhuí' xzönë' rë'u Dios.

⁸ Rë'nitu' gnözili', böchi' lza'adau', ca nac le zian le glac queëtu' luyú Asia. Gdödti bë'i lë na' gac queëtu', gac zítër ca le gac gua' glentu'. Ca' gac, cutur bentu' löz soatu' gbantu'. ⁹ Gúquitu' gac queëtu' ca rac quequë' bönni' chnarugu quequë' latië'. Gac cni queëtu' cui uzzóni ládxi'tu' la' cuinztu', san uzzóni ládxi'tu'-në' Dios, Nu ruspán nup chnatgac. ¹⁰ Dios buslé' netu' lu lë na' ben ga gzoa banádx gattu', ati' ruslé' netu' yugu' dza. Runtu' löz uslé' netu' Lë' cni leyúbl ¹¹ chqui' gáclenli' netu', ulidzli'-në' Dios gnábili'-në' gáclenë' netu'. Dios gunë' ca na' gnábili'-në' tsaxxón len bunách zian, uzá' ladxë'ë queëtu', ati' la'ná xclenë' Dios uláz queëtu'.

Rgúxjö'ë Pablo bizx quië rdzeyne' gdxinë' Corinto

¹² Lë ni le run ga rudzjitu'. Bö' naccztu' ruluí'li netu', len yöl-la' ba'a ladxí' queëtu' len gdu ládxi'tu' runtu' bi runtu' yödzlyú ni, len cni bentu' ca' ga ni' zoali'. Cni bentu', le guclen netu' le buzá' ladxë'ë queëtu' Dios, len clëg len yöl-la' rejni' queëztu' bentu' cni. ¹³ Ruzujtu' queëli' lu guich tuz le gac ulabli' len le gac tséjni'li'. Rac ladxa'a tséjni'li' gdu ¹⁴ lë na' réjni'li' lati'. Ni'r cati' gdxin dza huödë' Xanru' Jesucristo, gac gunli' netu' xzön ca na' netu' guntu' lbi'ili' xzön.

¹⁵⁻¹⁶ Le bena' löz lë ni, gza' ladxa'a guida' ga zoali' zi'al cati' gdöda' luyú Macedonia, ati' guida' ga zoali' leyúbl cati' uzá'a ni quië uzi'li' xba' chop lzu. Töd ni' huac gáclenli' neda' ugu'li' neda' nõz tsija' luyú Judea. Cni gu'nda' guna'. ¹⁷ ¿Naru' ráquitsali' gzxi' yë'a le butsó'a ca guna'? ¿Naru' ráquitsali' lu yöl-la' bunách quia' runa' le rdxinz icja', len bë'za' ca' didza' cati' gnia': Cni guna'? ¹⁸ Ni'a queë' Xanru' Dios, Nu run gdu'te ca rna xtidzë'ë, cutu bë'za' ca' didza' cati' bé'lëna' lbi'ili' xtidzë'ë Dios. ¹⁹ Jesucristo, Zxi'në' Dios, Nu na' bentu' lban qui ga zoali', neda'

len Silvano len Timoteo, cutu rui'zë' ca' didza'. Lë' ru'ë didza' gdu'të li. ²⁰ Cristocz runë' ga nac gdu'të lõz yúgu'të le gzxi' lu në'ë Dios, ati' ni'a queë' Lë' gac gnaru': "Ca' gac", quië gac queë' Dios yöl-la' ba. ²¹ Dioscz runë' ga runtu' lõz tsaxxon len lbi'ili' náquiru' queë' Cristo, len budödë' lu na'tu' dxin queë' runtu'. ²² Bennë' queëru' le nac bë' náquiru' queë', bchizië' icj ládxi'dau'ru' Dios Bö' La'y, Nu nac queëru' le run ga nac lõz yúgu'të le gunnë' queëru' Dios.

²³ Ni'a queë' Xanru' Dios, Nu nözi le rza' ladxa'a, ru'a didza' gdu'të li. Nözcznë' Lë' cutu bida' ga zoali' lu yödzc Corinto, cui gun bayúdx guna' ga huí'nili'. ²⁴ Cutu ré'nitu' gna bé'itu' lbi'ili' ca réjlë'li' Cristo, le chnachli' tsutsu ca réjlë'li' Lë'. Ré'nitu' guntu' le gun ga udziji ládxi'li'.

2

¹ Qui lë ni na' bë' ladxa'a cu guidtea' queëli' leyúbl, cui guna' ga huí'nili'. ² Chqui' guna' neda' ga huí'nili', ¿nuzxa caz gun ga udzijda' neda'? ¿Naru' guntsa' ga hui'ni nu ral-la' gun ga udzijda' neda'? ³ Qui lë ni na' buzuja' queëli' lu guich zi'al. Cutu gu'nda' guida' ga zoali', cui gunli' ga hui'nda', le ral-la' gunli' lbi'iczli' ga udzijda' neda'. Le ruzxon ladxa'a lbi'ili', nõzda' udziji' yúgu'tëli' chqui' udzijda' neda'. ⁴ Cati' ni' buzuja' queëli' lu guich lë na', gsëbitsqui ladxa'a, len bufnitsqui ladxa'a ga bdxintë grödxal. Buzuja' cni lu guich, clëg quië guna' ga huí'nili' san quië gnözili' ca nadxi'itsquida' lbi'ili'.

Ral-la' unít lauru' nu rua' dö'

⁵ Chqui' zoë' ni' bönni' na' bushui'nnë' rë'u, clëg neda'z bushui'nnë', san yúgu'tëli' lbi'ili' bushui'nnë' lati'. Rnia': Lati', cui töd bë'i gchugu bë'a queë' bönni' na'. ⁶ Tscati' gaz xzguia' chbenli' queë' bönni' na' yelatiz cunuhoátëli'. ⁷ Na'a, ral-la' unít lauli' bönni' na' len utipli' ladxë'ë, cui töd bë'i hui'nnë' len cui gac tsax chop ladxë'ë. ⁸ Qui lë ni na' ráta'yua' lauli' gunli' le gac bë' nadxi'ili'-në' gdu ládxi'li'. ⁹ Qui lë ni na' ca' buzuja' queëli' lu guich lë na'. Gu'nda' si' bë'a lbi'ili' quië gnözda' chqui' rúnteczli' ca rna xtídza'a. ¹⁰ Cati' nu runít lauli' lbi'ili', neda' ca' runít lahua' nu na'. Cati' nu runít lahua', chqui' bi ben nu na' runít lahua', runa' cni uláz queë' Cristo quië gac bi uzi'li' xbey. ¹¹ Cni runa', cui saqui' Satanás tu' xöhui' uxíj rë'u, le chnöziru' yugu' le rë'ni gun queëru'.

Grö'ë baguí'i Pablo lu yödzc Troas

¹² Cati' bdxina' lu yödzc Troas quië guna' lban qui didza' dxi'a queë' Cristo, benntsquë' neda' latj Xanru' guna' lban ni'. ¹³ Zal-la' guc cni, grö'a baguí'i le cutu yajxaca'a-bi' ni' bi'i böchi'ru' Tito. Qui lë ni na' buzálëna' bunách ni', gyija' luyú Macedonia.

Gdél-li'ru' le zóalenë' rë'u Cristo

¹⁴ Xclenë' Dios, rchë'teczë' rë'u ca tu le nac bë' bdél-li'në' Cristo yöl-la' ruslá queëru'. Dios rugunë' dxin rë'u quië rulu'ë lahui ca gac lumbë' Cristo bunách. Le nacru' nac ca tu le rla' zxix, le rguis gátitëz. ¹⁵ Nacru' ca tu nör rla' zxix, le ruzégui'ë Cristo lahuë' Dios, len le rguisië' laugac nup nulagac len nup nanitgac. ¹⁶ Laugac nup na' nanitgac nacru' ca tu le rla' zgut le nac bë' latië', san laugac nup na' nulagac nacru' ca tu le rla' zxix le nac bë' gbánteczru'. ¿Nuzxa caz nac lsaca' gun cni? ¹⁷ Cutu runtu' ca tun zian bunách tu'gún dxin xtídze'ë Dios ca tu le tuti' len ta'u bunách, san le

nasöl'ë netu' Dios, gdu ládxi'tu' rui'tu' didza' lahuë' Lë' le nactu' tuz len Cristo.

3

Ca nac didza' ruún rë'u tuz len Dios

¹ ¿Naru' ráquitsali' run ba zxon cuintu' cati' rui'tu' cni didza'? ¿Naru' runtsa bayúdx ului'tu' lbi'ili' guich le ruluí' le nactu'? ¿Naru' ral-la' gnábitu' lbi'ili' gunnli' queëtu' tu guich cni, ca na' tun la'gac bunách? ² Lbi'iczli' nacli' ca tu guich le ruluí' le nactu', le nayúj lu icj ládxi'dau'tu', ati' yúgu'të bunách gac luláb lei len luúnbë' lei. ³ Le nacli' nalá' lahui ca tu guich nuzujë' Cristo, le bsöl'ë lu na'tu'. Cutu nayúj tu lu guich, san Bö' La'y queë' Dios ban nuzujë' lei, clëg tu lu guiöj blag, san lu icj ládxi'dau'li' nuzujë'.

⁴ Rui'tu' cni didza' le ruzxöni ládxi'tu'-në' Dios le zóalenë' netu' Cristo. ⁵ Cutu ráquitu' bi' gac guntu' racz queëtu', san Dios runnë' queëtu' yöl-la' huac bi' guntu'. ⁶ Dioscz bennë' queëtu' yöl-la' huac guntu' xchinë' lu didza' cub na' ruún rë'u tuz len Dios. Didza' ni cutu nac tu zxba nayúj lu guich, san nac tu le rusëdnë' rë'u Dios Bö' La'y. Zxba na' nayúj lu guichz rchugu queëru' gatru', san Dios Bö' La'y nabániru'.

⁷ Yugu' zxba queë' nayujgac lu guich, Dios buzujë' yugu' lu guiöj blag, ati' bulu'ë lahui yöl-la' yení' queë' cati' budödë' lei lu në'ë Moisés. Zal-la' gdöd qui, gyëptër yös yení' lahuë' Moisés. Cni guc, cutu guc luyú lahuë' Moisés bunách Israel. Chqui' yajtság zxba na' yöl-la' yení' cni, ati' zxba na' rchugu quegac bunách lat, ⁸ szxónitër ca' ral-la' gac yöl-la' yení' dzag yugu' le runë' Dios Bö' La'y. ⁹ Gzoa tu yöl-la' yení' yajtság lë na' ben ga narugu quegac bunách lat. Szxónitër nac yöl-la' yení' qui lë na' run ga rnë' Dios nacgac tsahui' bunách. ¹⁰ Le nactër lsaca' yöl-la' yení' nalá' lahui na'a, cuidi'z nagá'n yöl-la' yení' na' bla' lahui cati' Dios bunödzejë' quegac bunách zxba queë'. ¹¹ Chqui' gzoa yöl-la' yení' qui lë na' gzoa tu chi'ldau'z, zxöntër nac yöl-la' yení' qui lë ni soa tsalzú.

¹² Le zoa queëru' lë ni runru' löz, rui'tu' didza' lu yöl-la' rugu ladxí' queëtu'. ¹³ Cutu runtu' ca benë' Moisés, bucachi' lahuë' len tu lári'dau', cui luyú bunách Israel yöl-la' yení' na' zeaj rnit. ¹⁴ Gulachúl gulanitië' bönni' ni'. Ga rdxintë na'a dza cati' tu'labë' guich qui didza' gul na' ruún bunách tuz len Dios, nac quequë' tsca nagá'n la' leyz lári'dau' na' lauquë', lë na' gac ugüë' tuzë' Cristo. ¹⁵ Ga rdxintë na'a dza, cati' tu'labë' guich ga na' nayúj didza' queë' Moisés, zxoac ca tu lári'dau' yöj lauquë' le run ga nachúl nanitquë'. ¹⁶ Cati' nu ruhuöac queë' Xanru', rdua lë na' run ga nachúl nanít nu na'. ¹⁷ Cati' ni rnatu': "Xanru'", rui'tu' didza' queë' Dios Bö' La'y. Ga zoë' Bö' La'y queë' Xanru', ni' zoac yöl-la' nadzán. ¹⁸ Yúgu'tëru' rë'u cutu bi' nuséyj lauru', san nacru' ca tu guía dxili ga nalá' yöl-la' yení' qui lahuë' Xanru', ati' yöl-la' yení' na' queë' Xanru', Nu nac Bö' La'y, rutsá' rë'u, len run ga zeaj racr-ru' ca naquë' Cristocz, len rata'r queëru' yöl-la' yení' queë'.

4

¹ Dios buechi' ladxë'ë netu' len budödë' lu na'tu' dxin ni runtu', len qui lë ni na' cutu rac chop ládxi'tu'. ² Chbuca'ntu' yugu' le tun bagachi'z bunách len le tun ga rutui'ru'. Nutu nu rzi' yé'itu', len cutu rutsa'tu' xtidzë'ë Dios. Le rui'tu' didza' qui le nac gdu'të li, rui' ládxi'tu' guntu' le láquibe'i yúgu'të bunách nac dxi'a lahuë' Dios. ³ Chqui' zoa nu curejni'i

didza' dxi'a runtu' lna' lau qui, nacgacz nup nachúl nanitgac cutu ta'yejni'i lei. ⁴ Cutu ta'yejlé' bunách na', le ben ga nac cni tu' xöhui', nu nun cuini ca dios, len rna be'i bunách dza ni zoaru' na'a, le ben ga nachúl nanitgac, cui la'le'i yeni' qui didza' dxi'a ca nac yöl-la' yeni' queé' Cristo, Nu na' rna' gdu ca naquë' Dioscz. ⁵ Cutu runtu' lban qui la' cuinztu', san runtu' lban queé' Jesucristo, rguíxjö'tu' naquë' Xanru', ati' netu' ni nactu' huen dxin queëli' le nadxi'itu'-në' Jesús. ⁶ Dios, Nu ben ga buzeni' yeni' ga ni' guc chul, naquë' Nu rgu'u yeni' icj ládxi'dau'ru', le ruzejni'i ré'u quië gúnbë'ru' yöl-la' yeni' queé' Dios, lë na' ruzeni' lahuë' Jesucristo.

Le réjlë'ru' Dios runru' ca rënnë' Lë'

⁷ Yöl-la' tsahui' ni yu'u icj ládxi'dau'ru' ré'u, nacru' ca yusu' náquicni yu, quië gac bë' naqui queë' Dios yöl-la' huac zxon na' len clëg queëzru'.

⁸ Tu'saca' zi' netu' bunách san cutu rudú ládxi'tu'. Rö'tu' baguí'i san cutu rac chop ládxi'tu'.

⁹ Ta'bía ladxí' netu' bunách san cutu rubíj ladxë'ë netu' Dios. Ta'zé'itsqui netu' yu, san cutu tu'snít lau netu'.

¹⁰ Lu gdu ca nayá' nabintu' rátecztu' tsazxon len Jesús, san rac bë' lu gdu ca nayá' nabintu' nabánitu' Lë'. ¹¹ Tsal ni zoatu' nabantu', zoatecz banádx gattu' le náquitu' queë' Jesús quië gac bë' nabánitu' Lë' lu gdu ca nayá' nabintu' le rnit. ¹² Cni nac, zoa banádx queëtu' gattu', san ni'a qui lë ni rata' queëli' yöl-la' na'bán.

¹³ Nayúj lu guich la'y, rna: "Gyéjlë'a Dios, ati' qui lë ni na' bë'a didza'." Lëzca' cni rac queëtu', réjlë'tu' Dios, len qui lë ni na' rui'tu' didza'. ¹⁴ Nözitu' ca gunë' Dios, Nu buspán Xanru' Jesús, uspanë' ca' netu' tsazxon len Jesús len uschinë' netu' tsazxon len lbi'ili' lahuë' Lë'. ¹⁵ Rac cni yúgu'të lë ni quië gac bi uzi'li' xbey, ati' chqui' la'del-li' zianr ca' bunách le ruzá' ladxë'ë queëru' Dios, la'né': "Xclenë' Dios", ati' gac queë' Dios yöl-la' ba.

¹⁶ Qui lë ni na', cutu rac chop ládxi'tu'. Zal-la' rnit gdu ca nayá' nabintu', yúgu'të dza rucubë' Dios le nactu' lu icj ládxi'dau'tu'. ¹⁷ Le cuidi'z rzaca' rgui'ru' ni tu chi'idau'z run ga gata' queëru' le uzi'tscaru' xbey le soa tsalzú len le nactër lsaca' ca gac gúnbë'ru'. ¹⁸ Cutu rui' ládxi'ru' le rlé'iru' luyú ni, san le curlé'iru' rui' ládxi'ru'. Lë na' rlé'iru', tu chi'idau'z zoa, san le curlé'iru' soa tsalzú.

5

¹ Nöziru' cati' nit gdu ca nayá' nabinru', le nac ca tu yu'u lári'dau' yödzyú ni, Dios chnupë'ë queëru' tu le cub, le nac ca tu yu'u zoa tsaz ni' yehua' yubá, lë na' nunczë' Lë'. ² Qui lë ni na' rnë ládxi'ru' le ré'niru' tsazru' le cub ni', lë na' nac ca tu lidxru' ni' yehua' yubá. ³ Tsazru' le cub ni' ca na' rácuru' tu lari', cui soaru' ga cuzóa gdu ca nayá' nabinru'. ⁴ Tsal ni zoaru' lu gdu ca nayá' nabinru', le nac ca tu yu'u lári'dau', rnë ládxi'ru' lu yöl-la' rsëbi ladxí' queëru'. Cutu runru' cni le ré'niru' uca'nru' gdu ca nayá' nabinru', san ré'niru' tsazru' tsaz le cub ni'. Cni gac, uca'nru' gdu ca nayá' nabinru' le rnit, ati' tsazru' lu yöl-la' na'bán gdu. ⁵ Dios chnupë'ë queëru' yúgu'të lë ni, ati' bchizië' ré'u Dios Bö' La'y, Nu nac queëru' le nac bë' nac löz si'ru' lë na' nupë'ë queëru'.

⁶ Qui lë ni na' nadíp ládxi'ru'. Tsal ni yu'uru' lu gdu ca nayá' nabinru', nöziru' zoaru' zi'tu' ga zoa lidxë' Xanru'. ⁷ Runru' ca runru' le réjlë'ru'-në' Dios, len clëg le zoa bi rlé'iru'. ⁸ Le runru' löz lë ni, ré'niru' uca'nru'

gdu ca nayá' nabinru' ni quië tsajsóalenru'-në' Xanru'. ⁹ Qui læ ni na' rui' ládxi'ru' gunru' le rdzag ladxë'ë Xanru', chqui' uga'nru' lu gdu ca nayá' nabinru' ni, o chqui' tsajsóalenru'-në' Xanru' ni'. ¹⁰ Cni runru' le run bayúdx gdxinru' yúgu'tëru' lahuë' Cristo ga ni' rø'ë rbequi xbeynë'. Ni'r ubi'ë qui queëru' tsca nac le benru' tsal ni yu'uru' lu gdu ca nayá' nabinru', chqui' benru' le nac dxi'a o le cunác dxi'a.

Le ruún rë'u tuz len Dios

¹¹ Qui læ ni na', le rádxitu'-në' Dios, rui' ládxi'tu' uzéjni'tu' bunách. Nözcznë' Dios ca nac le yu'u icj ládxi'dau'tu', ati' ruzxöni ladxa'a nözili' dxi'a ca' lbi'ili' læ na' yu'u icj ládxi'dau'tu'. ¹² Cutu rubíj cuintu' dxi'a lauli', san ré'nitu' gata' queëli' latj gunli' netu' ba la'n, quië gac ubi'ili' didza', bi guiëli' bönni' tun ba zxön cuinquë' ca na' tu'luí'z lahui cuinquë' len clëg ca nacque' lu icj ládxi'dau'que'. ¹³ Chqui' nachixi icjtu', nac quië gac yöl-la' ba queë' Dios, len chqui' cutu nachixi icjtu', nac quië gac bi uzi'li' xbey. ¹⁴ Run bayúdx bi guntu' le nadxi'inë' rë'u Cristo, le nöziru' tuz Nu gut uláz quegac yúgu'të bunách, len qui læ ni na' nac quegac yúgu'të bunách tsca nátlengac Lë' tsazxön. ¹⁵ Lë' gutië' uláz quegac yúgu'të bunách quië cutur bi lunë' bönni' nabanque' le naqui quegaczë', san le naqui qui Nu na' gut uláz quequë' len bubán lu yöl-la' gut. ¹⁶ Qui læ ni na', cutur gúnbë'tu' bunách tsca nac le tu'luí'z lahui, len zal-la' cniz bénbë'tu'-në' Cristo, cutu núnbë'tu'-në' cni na'a. ¹⁷ Chqui' nuhuóac tuz len Cristo núti'tëz bunách, chnac bunách cub nu na'. Chgdöd qui le glac z'i'al, ati' chnucubgac yúgu'të.

¹⁸ Yúgu'të læ ni nunë' Dios, Nu bun rë'u tuz len Lë' lu në'ë Cristo, ati' budödë' lu na'tu' guntu' lban ca gac luhuóac tuz len Lë' yúgu'të bunách. ¹⁹ Lban runtu' rna cni: "Dios gzóalenë' Cristo, benë' ga gac luhuóac tuz len Lë' bunách yödzlyú ni, len cutu rajneynë' dul-la' gulabaga'." Budödë' lu na'tu' didza' dxi'a ni, ca gac luhuóac tuz len Dios bunách. ²⁰ Na'a, nactu' gbaz queë' Cristo, len rac na'a ca Dioscz ráta'yuë' lauli' lu rú'atu' netu'. Qui læ ni na' ráta'yutu' lauli' uláz queë' Cristo, gul-huóac tuz len Dios. ²¹ Cristo cutu bi dul-la' benë', san Dios budödë' Lë' ca bönni' dul-la' uláz queëru' quië gata' latj queëru' gacru' tsahui' ca naquë' Dioscz le nacru' tuz len Cristo.

6

¹ Le runtu' dxin tsazxön len Dios, ráta'yutu' lauli', rnatu': Cutu udödlí' ca'z le ruzá' ladxë'ë queëli' Dios. ² Nayúj lu guich la'y ca gnë' Dios, rna: Tu dza buzá' ladxa'a quiu', byönda' li' Ati' dza bena' ga gac uláu', gúclena' li'. Gul-yutsca'. Na'a nac dza ruzá' ladxë'ë queëru'. Na'a nac dza gac ularu'.

³ Cutu ré'nitu' bi guntu' le gun ga nu gchixi gnigui, cui soa nu ucá'n ca'z dxin ni runtu'. ⁴ Ni'a qui bíti'tëz bi runtu', rui' ládxi'tu' gac bë' nactu' huen dxin queë' Dios. Qui læ ni na', len yöl-la' rböz zxön ladxí' rua' rlentu' yugu' le rzaca' rgui'tu', len yugu' le ryadzj queëtu' len le tun ga rø'tu' baguí'i. ⁵ Cni bentu' zal-la' gulazé'itsqui netu' yu bunách len gulagu'ë netu' lidx guia, len gulabía nidië' netu'. Gdöd bë'i bentu' dxin, cutu guta' queëtu' latj gastu' o bi gágutu'. ⁶ Bë' ládxi'tu' gac bë' nactu' huen dxin queë' Dios. Guc bë' læ ni
Le nactu' ba'a ladxí',
Len le naptu' yöl-la' rejni'i,

Len le rböztu' zxön ladxi',
 Len le nactu' dxi'i ladxi',
 Len le zóalenë' netu' Dios Bö' La'y,
 Len le nac gdu ca nadxi'itu' lza'tu'.

⁷ Rui'tu' didza' gdutë li ati' zoalen netu' yöl-la' huac queë' Dios. Le nac tsahui' nac ca tu le rneytu' lu gdil-l, lenca' le run chi'i netu' lu gdil-l na'.

⁸ Nacuá' nup tun netu' ba la'n,
 Lenca' nup tu'zóa netu' tsla'l.
 Nacuá' nup tu'lídzt ditj netu',
 Lenca' nup tu'lídzt tsahui' netu'.

Zal-la' ta'ná bunách rzi' yë'tu',
 Rui'tu' didza' gdutë li.
⁹ Zal-la' nacuá' bunách cunúnbë'gac netu',
 Nacuá' ca' nup núnbë'gac netu'.

Rdatu' ga zoa banádx gattu',
 San ni zoatu' nabantu'.
 Tunë' netu' zxguia',
 San cutu tu'döddë' netu'.
¹⁰ Tu'shui'ni netu',
 San rudzítjitecztu'.
 Nactu' bönni' yechi',
 San runtu' ga rata' quegac bunách zian yöl-la' tsahui' gdu.
 Zal-la' cutu bi dë queëtu',
 Naqui queëtu' yúgu'të le dë.

¹¹ Gdu ládxi'tu' ruí'lentu' lbi'ili' didza', böchi' lza'adau', zoali' Corinto. Bului'itu' lbi'ili' gdu ca rui' ládxi'tu' lbi'ili'. ¹² Chqui' cutu nacru' tuz cutu nac le curu' ládxi'tu' lbi'ili', san lbi'iczli' cutu rui' ládxi'li' netu'. ¹³ Na'a, ruí'lena' lbi'ili' didza' ca runë' bönni' ruí'lenë'-bi' didza' zxi'në', rnia': Gul-bí'i queëtu' ca rúnlentu' lbi'ili'. Gul-güi' ladxi' netu'.

Nacru' ca tu gdau' ga yu'ë Dios ban

¹⁴ Cutu gacli' tuz len bunách cuta'yejlë'.

¿Nacxcz gac lac tuz le nac tsahui' len le cunác tsahui'?

¿Nacxcz gac lac tuz le nac chul len le nac yení'?

¹⁵ ¿Nacxcz gac lacquë' tuz Cristo len Satanás, tu' xöhui'?

¿Nacxcz gac lacquë' tuz bönni' rejlé'ë Cristo len bönni' curejlë'ë?

¹⁶ ¿Nacxcz gac lac tuz gdau' queë' Dios len bdau' guiöj bdau' yag?

Lbi'iczli' nacli' ca tu gdau' ga yu'ë Dios ban. Ca nac lë ni, Dioscz gnë':

Sóalena' lequë' len tálena' lequë'.

Gaca' Dios quequë',

Ati' lequë' lacquë' bunách quia'.

¹⁷ Qui lë ni na', gnë' ca' cni:

Gul-rúj ladjquë', len gul-la'alén lequë'.

Rnë' Xanru': "Cutu gútsa'li' le cunác,

Ati' si' lu na'a lbi'ili'.

¹⁸ Neda' gaca' xuzczli',

Ati' lbi'ili' gacli' zxi'na', bönni' len ngul."

Cni rnë' Xanru', napczë' gdutë yöl-la' huac.

7

¹ Yugu' lë ni gzxi' lu në'ë Dios náquigac queëru', böchi' lza'adau'. Qui lë ni na' ral-la' un cuinru' dxi'a, ubiajru' yúgu'të le rucá'n ca'z gdu ca nayá'

nabinru' len bö' nacczru'. Lu yöl-la' radxi queëru' Dios ral-la' gáquiru' quizi queë' Lë'.

Ca gulubí'i ládxi'gac nup ta'yejlë' Cristo

² Gul-sí' lu na'li' netu'. Nutu nu bia'tu' dö' qui, nu dzag lbi'ili'. Nutu nu bentu' ga gchixi gnigui. Nutu nu gzxi' yé'itu'. ³ Ru'a cni didza', clëg quië uspaga'a lbi'ili' zxguia', san nac ca na' chgnia' zi'al, rnia': Zoa' sina' gbánlena' lbi'ili' o gátlena' lbi'ili' le rui' ladxa'a lbi'ili'. ⁴ Ruzxónitsca ladxa'a lbi'ili' len runtsca' lbi'ili' zxön. Zal-la' zian le rzaca' rgui'tu', nadiptsca ladxa'a len rudzjitsqui ladxa'a.

⁵ Cati' bdxintu' luyú Macedonia, ga rdxintë na'a dza, cutu rata' queëtu' latj uzí' ládxi'tu', san le zian le rac queëtu'. Ta'dil-len netu' bunách, ati' lu icj ládxi'dau'tu' yu'ugac le tun ga rádxitu'. ⁶ Ni'r Dios, Nu rutíp ladxi' nu chzoa gac chop ladxi', butipë' ládxi'tu' cati' budxinbi' queëtu' bi'i Tito. ⁷ Cutu gucz le budxinbi' queëtu', san le gdíxjöi'bi' ca' netu' ca na' butipli' ládxi'bi' lbi'ili'. Gdíxjöi'bi' netu' ca na' rë'nitsquili' ulé'ili' neda', len ca na' ruhu'nili' ni'a qui lë na' guc ni', lenca' ca rui' ládxi'li' neda'. Yúgu'të lë ni ben ga rudziji ladxa'a.

⁸ Zal-la' ben ga buí'nili' le buzuja' queëli' lu guich zi'al, cutu ruhui'nda' na'a. Zi'al bui'nda' cati' gúquibe'ida' ben ga buí'nili' lbi'ili' tu chí'dau', ⁹ san na'a rudzijda', clëg le buí'nili', san le ben ga bubí'i ládxi'li' yöl-la' ruhui'ni queëli' na'. Dios bugunë' dxin yöl-la' ruhui'ni queëli', cui gchixi gníguli' ni'a qui le bentu' netu'. ¹⁰ Yöl-la' ruhui'ni na' rugunë' dxin Dios run ga nu ubí'i ladxi' quië ulá nu na', ati' qui lë ni na' cutu ral-la' huí'niru' qui, san yöl-la' ruhui'ni le nac qui yödzyú ni run ga lat bunách. ¹¹ Gul-yutsca' ca bugunë' dxin Dios yöl-la' ruhui'ni queëli' na'.

Ben ga rui' ládxi'li'-në' Dios.

Ben ga gú'nili' urujli' dxi'a.

Ben ga gleyli' nu na' ben dul-la'.

Ben ga rádxili'-në' Dios.

Ben ga bë' ládxi'li' gunli' ca rna xtidzë'ë Dios.

Ben ga nadxi'ili'-në' Dios gdu ládxi'li'.

Ben ga gú'nili' gunli' zxguia' nu na' ben dul-la'.

Benli' le nac bë' cutu bi dul-la' nabága'li' ni'a qui lë na' guc.

¹² Qui lë ni na', zal-la' buzuja' cni lu guich na', cutu guc ni'a qui nu na' ben dul-la', len clëg ni'a qui nu na' gzxaca' gdi'i, san quië gac bë' lahuë' Dios le nactë rui' ládxi'li' netu'. ¹³ Lë ni butíp ládxi'tu'. Clëgz bdip ládxi'tu' san rudzjitsqui ládxi'tu' le rudzjibi' bi'i Tito ni'a qui le benli' lbi'ili', butipli' ládxi'bi'.

¹⁴ Bena' lbi'ili' zxön laubi' Tito, ati' cutu benli' ga utui'da'. Bë'lentecztu' lbi'ili' didza' gdu'të li, ati' lëzca' cni nac gdu'të li didza' bë'lentu'-bi' Tito cati' bentu' lbi'ili' ba la'n. ¹⁵ Zeaj racr gdu ca nadxi'ibi' lbi'ili' bi'i Tito cati' rajneybi' ca na' benli' ca rna xtídzá'tu', len ca na' benli'-bi' ba la'n lu yöl-la' radxi Dios queëli' len lu yöl-la' nöxj ladxi' queëli'. ¹⁶ Rudzjitsquida' le gac uzxöni ladxa'a lbi'ili' gdu ladxa'a.

8

Ca ral-la' unödzej le dë qui, nu rejlä' Cristo

¹ Na'a, böchi' lza'adau', rë'nitu' quíxjöi'tu' lbi'ili' ca nac le buzá' ladxë'ë Dios quegac yugu' cö' bunách queë' Cristo luyú Macedonia. ² Zal-la'

szxõni gulazaca' gulagui'è lu yugu' le gzxi' bè' lequè', szxõnitèr guludz-ijnè' len gdu lãdxi'què' gulunõdzjè' szxõni zal-la' nacquè' bunách yechi'.³ Neda' runa' lna' lau quequè', gdu lãdxi'què' gulunõdzjè' yúgu'tè tsca gulazáqui'nè', len gulunõdzjrè' tsca gulazáqui'nè'.⁴ Bayúdx gulanabnè' netu' len szxõni gláta'yuè' lautu' güi'tu' lequè' latj tsaxxõn len netu' lãclenè' böchi'ru' ta'yejlè'è Cristo.⁵ Glunrè' ca guqui icjtu' lunè', le guludõd cuinquè' zi'al lu nè'è Xanru' lenca' lu na'tu' netu', le nac le rdzag lãdxè'è Dios.⁶ Qui lè ni na' gnábitu'-bi' bi'i Tito udx gunbi' xchinbi' ga ni' zoali', utubbi' dumí runõdzjli' lu yõl-la' dxi'i lãdxi' queèli', ca na' gzu laubi' benbi' zi'al.⁷ Nacli' blau ca nac yúgu'tè le runli', ca réjle'li' Cristo, len ca réjni'li', len ca ruzéjni'li' bunách, len ca rui' lãdxi'li' lza'li', lenca' ca nadxi'ili' netu'. Lèzca' cni ral-la' gacli' blau ca gãclenli' lza'li', lu yõl-la' dxi'i lãdxi' queèli' bi unõdzjli' quequè'.

⁸ Cutu rna bé'ida' lbi'ili' gunli' cni. Ru'a didza' ca tun yela'gac bunách, tu'nõdzj gdu lãdxi'gac, quiè guna' ga gunli' le gac bè' nac gdu ca nadxi'ili' lza'li'.⁹ Nõziczli' le buzá' lãdxè'è queèru' Xanru' Jesucristo. Blé'inè' yõl-la' tsahui' san quiè gãclenè' lbi'ili' böaquè' yechi' quiè gata' queèli' yõl-la' tsahui', le guquè' Lè' yechi'.

¹⁰ Cni runi neda: Dxi'ar gac queèli' udx gunli' lè na' gzu lauli' runli' chgc tu iz. Gucli' blau, clègz ca bunõdzjli', san lèzca' ca gú'nili' unõdzjli'.¹¹ Na'a, gdu lãdxi'li' gul-syúdx gunli' lè na' gzu lauli' runli', gdu lãdxi'li' bunõdzjli'. Gul-nõdzj na'a tsca sáqui'li'.¹² Chqui' rè'nili' bi unõdzjli', Dios runè' ba la'n le runõdzjli' tsca nac le dèz queèli'. Cutu rnabè' unõdzjrli' tsca le dèz queèli'.

¹³ Cutu rè'nda' guna' ga unõdzjli' le gaclen yezica' bunách ga gdxintè yadzj queèli'.¹⁴ Rè'nda' gac tuz ca dè queèli', len quequè'. Na'a szxõni dè queèli' le gac unõdzjli' quiè bi gata' quegac nup ni' ryadzj quequè'. Ni'r cati' bi yadzj queèli', lequè' huac bi lunõdzjè' queèli' quiè cni gac tuz ca dè queèli' len quequè' yúgu'tèli'.¹⁵ Lèzca' cni nayúy lu guich la'y, rna: "Nu na' butúb szxõni, cutu bugá'n qui, ati' nu na' butúb lati'z, cutu byadzj qui."

Ca runbi' Tito lenca' nup dzaggac lèbi'

¹⁶ Xclenè' Dios, Lè' benè' ga rui' lãdxi'bi' lbi'ili' bi'i Tito ca na' rui' ladxa'a lbi'ili' neda'.¹⁷ Clègz runbi' ca rna xtidza'a bi gnabda'-bi', san le rui' lãdxi'czbi' lbi'ili', racz queèbi' gú'nibi' tsajyubi' lbi'ili'.

¹⁸ Rsõla'tu'-nè' tsaxxõn len lèbi' böchi'ru' na' tun lè' ba la'n yúgu'tè cõ' bunách queè' Cristo, le runè' dxi'a dxin qui didza' dxi'a.¹⁹ Yetú ca', gulabõ bönni' ni yugu' cõ' bunách queè' Cristo quiè tséajlenè' tsaxxõn netu' gua'tu' lè na' runõdzjli' quiè gac yõl-la' ba queè' Xanru', len gac bè' ca' rui' lãdxi'ru' lza'ru' ta'yejlè'è Cristo.²⁰ Cni gac, gunè' netu' tsaxxõn quiè nutu nu bi gac gnè queètu' ca rúnlentu' dumí na' runõdzjli' szxõni, le gaclen bunách yechi'.²¹ Rui' lãdxi'tu' guntu' le nac dxi'a, clègz lahuè' Xanru', san lèzca' laugac bunách.

²² Rsõla'tu'-nè' ca' tsaxxõn len lequè' yetué' böchi'ru', zian lzu gzxi' bè'tu' lè', ati' nac bè' rè'nnè' gãclenè' rè'u gdu lãdxè'è. Yetú ca', le ruzxõni lãdxè'è lbi'ili', ré'ntèrnè' ca' gãclenè' rè'u lu dxin ni.²³ Chqui' nu bi gnab ca nacbi' bi'i Tito, nacbi' lza'a, rúnlenbi' neda' tsaxxõn dxin quiè gãclentu' lbi'ili'. Chqui' nu bi gnab ca nacquè' yezica'rè' böchi'ru' na', nasõla'gac lequè' yugu' cõ' bunách queè' Cristo, ati' tunè' ga gac queè' Cristo yõl-la' ba.²⁴ Gul-gún ga gac bè' nadxi'ili' lequè' quiè láquibe'i runli' cni yugu'

cö' bunách queë' Cristo, len la'nözi nac gdutë li didza' dxi'a rui'tu' ca nac queëli'.

9

Ca nac dumí rutubru' le gaclen böchi'ru'

¹Ca nac le runödztjli' quequë' böchi'ru' ta'yejlë'ë Cristo, cutu run bayúdx uzuja' queëli' lu guich ni. ²Chnözda' ca ré'nili' gunli' lë ni, ati' ru'a didza' laugac bunách ta'yejlë' Cristo luyú Macedonia ni ca nac le dxi'a runli'. Rguíxjöi'da' lequë' ca nac queëli', zoali' luyú Acaya, chguc tu iz chzoa gunli' lë ni, ati' le rui' ládxi'li' gunli' lë ni, bdip ládxi'gac yelati'z cuguluhuöatë bunách ni ta'yejlë' Cristo. ³Na'a, rsöla'a queëli' yugu' böchi'ru' ni quië gac bë' nac gdutë li didza' rui'tu' ca nac queëli', ati' nac ca na' chgnia' queëli', chzoa gunli' lë na' gaclen lza'ru'. ⁴Chqui' la'za'clen tsaxxön neda' la'gac bunách Macedonia ta'yejlë' Cristo, ati' gac bë' cutu zuini gunli' lë na', ni'r utui'tu' le buzxöni ládxi'tu' lbi'ili', ati' lbi'iczli' ca' ral-la' utui'li'. ⁵Qui lë ni na' gúquida' ral-la' gsöla'a yugu' böchi'ru' ni la'dxín ga zoali' zi'al ca neda', ati' laclen lbi'ili' quië udx utubli' lë na' gzxi' lu na'li'unödztjli'. Cni gac, udx utubli' dumí na' zi'al ca gdxina', ati' gac bë' runödztjli' le ré'niczli' len clëg le rqui'itu' lbi'ili' bi unödztjli'.

⁶Gul-tsajnéy lë na' rna:

Nu raz ruzóa lati'z, lati'z ca' uzí'.

Nu raz ruzóa sxöni, sxöni ca' uzí'.

⁷Tu tuli' ral-la' unödztjli' tsca na' chnuzoali' icj ládxi'dau'li', len clëg lu yöl-la' ruhui'ni queëli' o le run bayúdx, le nadxi'inë' Dios nu runödztj gdu ladxi'. ⁸Dios gac gunnë' queëli' sxönitër ca rquínili' quië gata' queëli' yúgu'të lë na' rquínili', ati' ugá'n queëli' quië gac gáclenli' nu bi ryadzj qui. ⁹Lëzca' cni nayúj lu guich la'y, rna:

Gdu ladxë'ë bunödztjë' quegac bunách yechi'.

Nac bë'tecz yöl-la' dxi'i ladxi' queë'.

¹⁰Dios, Nu runn queëru' bi gaz uzoaru', lenca' bi gui'j gáguru', gunnë' ca' queëli' bi unödztjli', le nac ca lë na' nu raz ruzóa, len gunë' ca' ga la'yán le lapli' le nacgac le dxi'a runli'. ¹¹Dios gunë' ga gáta'tër queëli' yöl-la' tsahui' quië gac unödztjli' sxöni. Cni gac, yugu' le unödztjli', lë na' quistu' uláz queëli', gun ga la'ná bunách zian: "Xclenë' Dios." ¹²Lë na' runödztjli' le gaclen böchi'ru', clëgz güi' quequë' le ta'yadzjnë', san gun ga la'në' xclenë' Dios. ¹³Cati' gunli' cni, la'gu'ë Dios yöl-la' ba le gac bë' runli' ca rna didza' dxi'a queë' Cristo ca na' rnali' runli'. La'gu'ë Lë' yöl-la' ba ca', le nacli' dxi'i ladxi', runödztjli' quequë' lenca' quegac yezica' bunách. ¹⁴Lulidzë' Dios la'nabné' Lë' gáclenë' lbi'ili' le nadxi'icnë' lbi'ili' ni'a qui le buza'tsca ladxë'ë queëli' Dios. ¹⁵Xclenë' Dios, bennë' queëru' tu le nactër lsaca'.

10

Yöl-la' uná bë' dë lu në'ë Pablo

¹Ta'ná bunách naca' nöxj ladxi' cati' zóalena' lbi'ili', san cati' zoa' zi'tu' ga zoali' rsídxtsquida' lbi'ili' ca ruzuja' lu guich. Le naquë' nöxj ladxi' len dxi'i ladxi' Cristo, neda', Pablo, ráta'yua' lauli' ²cui gunli' ga gun bayúdx gsidxda' lbi'ili' cati' gdxina' ga zoali'. Chzoa gsidxda' nup ni' ta'ná runtu' dxin ni lu yöl-la' bunách queëtu'. ³Le nactë nactu' bunách, san clëg racz queëtu' runtu' xchinë' Dios. ⁴Yugu' le nreytu' lu gdil-l, cutu nacgac ca

le ta'néy lu gdil-l bunách yödzyú ni, san yugu' le rneytu' lu gdil-l napgac yöl-la' huac queë' Dios, le ruguntu' dxin rusnitu' le nalgac qui tu' xöhui'.

⁵ Rusnitu' yugu' didza' cunác tu'zxöni ládxi'gac bunách len yúgu'tè le tun ga tun ba zxön cuinquè' len le tun ga cutu lumbè'è Dios. Runtu' ga gac la'ná bé'inè' yúgu'tè le ta'zá' ládxi'què', lè na' tun ga ta'dá'baguè'è Dios, ati' runtu' ca' ga tunè' ca rnè' Cristo. ⁶ Töd gunli' le gac bè' nac gdu ca runli' ca rna xtidzè'è Cristo, soatu' sina' guntu' zxguia' yúgu'tè nup ni' ta'dá'baga' xtidzè'è.

⁷ Ruyuli' le nalá' lahuiz. Chqui' ráquinè' náquinè' queë' Cristo nu bönni' dzaguè' lbi'ili', ral-la' gáquibe'inè' ca' lè ni: Ca na' lè' náquinè' queë' Cristo, lèzca' cni netu' náquitu' queë' Cristo. ⁸ Cutu ca' rutui'da' zal-la' gdöd bè'i ben ba zxön cuina' ca nac yöl-la' uná bè' budödè' lu na'tu' Xanru'. Lè na' dè lu na'tu' nac quiè guntu' ga gacr gdu ca réjlè'li' Cristo, len clèg quiè usnitu' lbi'ili'. ⁹ Cutu rè'nda' gáquili' rè'nda' gun gádxida' lbi'ili' ni'a qui le ruzuja' queëli' lu guich ni. ¹⁰ Nacuá' ni' nup la'ná: "Yugu' le ruzujè' queëru' lu guich Pablo, rsidxnè' len rdínlenè' rè'u, san cati' zóalenè' rè'u runè' nöxj ládxi', len didza' gul-l ru'è." ¹¹ Nu na' rui' cni didza' ral-la' gáquibe'i lè ni: Ca na' nactu' cati' bi ruzujtu' queëli' lu guich tsal ni zoatu' zi'tu' ga zoali', gactu' ca' lu le guntu' cati' ni' sóalentu' lbi'ili'.

¹² Le nactè cutu nactu' rugu ládxi' quiè gnatu' nactu' tuz ca nacgac nup ni' tun ba zxön cuingac. Bunách cunözi nacgac nup ni'. Lu le ta'zá'z ládxi'què' tu'zóè' ca ral-la' lac bunách, len ta'bequi xbeynè' la' légaczè' tsca nac lè na' ta'zá'z ládxi'què'. ¹³ Netu' cutu gunr ba zxön cuintu' ca ral-la' guntu', san ca nacz dxin budödè' lu na'tu' Dios, ati' lu dxin ni, ral-la' guntu' lei ga ni' zoali' lbi'ili'. ¹⁴ Chqui' budödè' lu na'tu' Dios dxin guntu' ga zoali', cutu ca' gdöd bé'itu' ca bentu' cati' bdxintu' ga zoali', bentu' lban ga zoali' qui didza' dxi'a. ¹⁵ Cutu run ba zxön cuintu' ca nac dxin nungac yezica' bunách, san ca nacz dxin na' budödè' Dios lu na'tu'. Runtu' löz gacr gdu ca réjlè'li' Cristo quiè gac guntu' dxin ga zoali' le nacr lsaca', tsca nac le budödè' lu na'tu' Dios guntu'. ¹⁶ Ni'r gac guntu' lban qui didza' dxi'a ga nacuá' yödz dzö' zi'tu'r ga zoali'. Cni gac, cutu gun bayúdx gun ba zxön cuintu' ni'a qui dxin nungac yezica' bunách, lè na' budödè' Dios lu na'gac.

¹⁷ Nayúj lu guich la'y le rna:

Nu rè'ni bi gun zxön,
Le benczè' Xanru' ral-la' gun zxön.

¹⁸ Nurujè' dxi'a bönni' cati' rnè' Xanru' nurujè' dxi'a len clèg cati' ru'è cni didza' qui la' cuinzè' bönni' na'.

11

Ca naquè' Pablo, len ca nacquè' bönni' tun cuinquè' gbaz queë' Cristo

¹ Rè'nda' gua' glenli' neda' tsal ni gu'a didza' lu yöl-la' cunözi quia'. Gul-zá' ládxi'li' quia'. ² Rui' ládxa'a lbi'ili' ca na' Dioscz rui' ládxi'è lbi'ili', le nacli' ca nacbi' tubi' bi'i ngul ra'bandau', nac gdu ládxi'bi', buschina'-bi' lahuè' Cristo quiè utság ná'lenbi' Lèczè'. ³ Rádxida' gdxin queëli' nu si' ye'i lbi'ili', gun ga usanli' ca nadxi'ili'-nè' Cristo gdu ládxi'li', ca na' guc queënu Eva cati' lu yöl-la' sina' qui gzxi' ye'i lènu Satanás tu' xöhui'. ⁴ Cni rnia' le rui'li' latj gdu ládxi'li' nu za' queëli', run lban qui zxba queë' Jesús, le nadzá' ca nac zxba bentu' lban qui netu', ati' rzi' lu na'li' tu bö' len tu didza' dxi'a nadza'gac ca nac Bö' La'y na' len didza' dxi'a na' gzxi' lu

na'li' lu na'tu' netu'. ⁵ Ráquida' cutu nacra' cuidi'z ca nacquë' bönni' ni náctërquë' blau, ráquili' nacquë' gbaz queë' Cristo. ⁶ Nazx ca' naca' cuidi'z ca ru'a didza', san cutu naca' cuidi'z ca nac yöl-la' rejni'i napa'. Zian lzu, len zian ca bului'itu' lbi'ili' ca nac yöl-la' rejni'i naptu'.

⁷ Nazx ca' cutu nac dxi'a tu le bena', cutu bi buquixxa' lbi'ili' cati' bena' lban ga zoali' qui didza' dxi'a. Ben cuina' ca'z, san bena' ga gucli' lbi'ili' zxön. ⁸ Buguna' dxin le naqui quegac yezica' cö' bunách queë' Cristo, le gzx'i'a dumí gulunödzejë' quia' lequë' quië guc bena' dxin ga zoali' lbi'ili'. ⁹ Cati' gzóalena' lbi'ili' len byadzj quia', cutu busaca' zi'a nituli' lbi'ili', san lë na' byadzj quia', gulunödzejë' quia' böchi'ru' guladxinë' quia', gularujë' luyú Macedonia. Gatga busaca' zi'a lbi'ili', ati' la' tuz ca guna'. ¹⁰ Ni'a qui le nac gdtë li queë' Cristo zoalen neda', cutu soa' dxiz, gun ba zxön cuina' ca nac lë ni gdu luyú Acaya. ¹¹ ¿Naru' ráquitsali' rnia' cni le cunadxi'ida' lbi'ili'? Nözcznë' Dios nadxi'ida' lbi'ili'.

¹² Gúntecza' ca runa' na'a, cui gata' latj quequë' lun ba zxön cuinquë' bönni' ni' ta'në' nacquë' gbaz queë' Cristo len ta'në' tunë' xchinë' Lë' ca runtu' netu'. ¹³ Cutu ca' nacquë' gbaz nasölë'ë Cristo. Ta'zì' yë'ë ca nac dxin tunë' len tun cuíngaczë' gbaz queë' Cristo. ¹⁴ Cutu ral-la' ubániru' ca tunë' bönni' na'. Lëzca' Satanászcz, tu' xöhui', rulu' cuini ca gbaz la'y queë' Dios, rdë' lu yení'. ¹⁵ Qui lë ni na' cutu ral-la' ubániru' chqui' yugu' huen dxin qui tu' xöhui' na' tu'lu' cuinquë' ca nup tun xchini Nu na' nac tsahui'. Udx quequë' ca rajlöz le tunë'.

Yugu' le gzxaca' gdi'ë Pablo

¹⁶ Leyúbl rëpa' lbi'ili': Nutu nu ral-la' gaqui nachixi icja'. San chqui' ráquili' nachixi icja', gul-güi' neda' latj gu'a didza' ca bönni' nachixi icjë', gun ba zxön cuina' tu chi'idau'. ¹⁷ Didza' ni ru'a cutu nac le rna bë'ë Xanru', san ru'a didza' ca bönni' nachixi icjë', run ba zxön cuina'. ¹⁸ Nacu'ë zian bönni' tun ba zxön cuinquë' ca nacgac le tunë' lu yöl-la' bunáchz quequë'. Qui lë ni na', neda' ca' gun ba zxön cuina'. ¹⁹ Le ráquili' racli' szxöni, gdu ládxi'li' rui'li' latj lu'ë didza' bönni' nachixi icjquë'. ²⁰ Rui'li' ca' latj nu gun lbi'ili' bönni' nadá'ugac, o nu cua le dë queëli', o nu gna be'i lbi'ili', o nu ucá'n lbi'ili' ca'z, o nu capa' rú'ali'. ²¹ Rutui'da' rnia' lë ni: Cutu bentu' cni queëli' le gdöd bë'i guctu' nöxj ladxi'.

Chqui' zoa nu nac rugu ladxi' gun ba zxön cuini, neda' ca' gaca' rugu ladxi', gu'a didza' ca bönni' nachixi icjë'.

²² ¿Naru' nacquë' bönni' hebreo? Ca' naca' neda'.

¿Naru' nacquë' bönni' Israel? Ca' naca' neda'.

¿Naru' nacquë' zxi'n xsoë' Abraham? Ca' naca' neda'.

²³ ¿Naru' nacquë' huen dxin queë' Cristo? Ca' náctëra' neda' zal-la' ru'a didza' ca bönni' nachixi icjë' cati' rnia' cni.

Bëntëra' dxin ca glunë' lequë'.

Gyu'a lidx guia zianr lzu ca gulayu'ë lequë'.

Gulazé'itsqui neda' yu bunách zianr lzu ca guc quequë'.

Gzoa banádx gatia' zianr lzu ca gzoa quequë'.

²⁴ Gayu' lzu gulaguinë' neda' guid bönni' judío.

Tu tu lzu na' gulaguinë' neda' chënna uruá' lzu.

²⁵ Tsonn lzu gulaguinë' neda' gba'y.

Tu lzu gululadxë' neda' guiöj.

Tsonn lzu gzoa' tu lë'i barco guc ditj, bötj lu nis zxön.

Tu lzu gzoa' gdu tu yël len tu dza lu nis qui nis zxön.

26 Zian lzu cati' ni' yu'a nöz,
gdöda' gap gzoa' banádx yugu' lu yegu,
len gap gzoa' banádx lu na'quë' gban,
len gap gzoa' banádx lu na'quë' bönni' uládz quia',
len gap gzoa' banádx lu na'quë' bönni' gza'a,
len gap gzoa' banádx lu yödz,
len gap gzoa' banádx lu latj ca'z,
len gap gzoa' banádx lu nis zxön,
len gap gzoa' banádx lu na'quë' bönni' ta'zí' yë'ë, ta'në' nacquë' böchi'ru'
ta'yeylë'ë Cristo.

27 Dxin zxön bena' len budú ladxa'a.

Zian lzu cutu guta' quia' latj gasia'.

Gduna' len gbidxa'.

Zian lzu cutu guta' quia' bi gahua', o ga utsë'i cuina', o lari' gacua'.

²⁸ Yetú ca', yúgu'të dza ruúbi rugui'ida' le rui'tsca ladxa'a yúgu'të cö' bunách queë' Cristo. ²⁹ Cati' nu rcuidi', neda' ca' rcuidi'da'. Cati' nu run ga gchixi gnigné' tu böchi'ru', rleyda' nu run cni. ³⁰ Chqui' run bayúdx gun ba zxön cuina', gun ba zxön cuina' ca nac le nacgac bë' rcuidi'da'. ³¹ Dios, Xuzë' Xanru' Jesucristo, gactecz queë' yöl-la' ba. Lë' nözcnë' ru'a didza' gdutë li. ³² Cati' ni' gzoa' lu yödz Damasco, bönni' ni' guta' lu në'ë uláz queë' bönni' rna bë'ë, lë' Aretas, bucu'ë bönni' gulabö' nisië' quië la'zönë' neda' ³³ san böchi'ru' ni' guludödë' neda' tu ga ra'a yení' qui yu'u, yu'a tu bdö'a zxön, guluzötjë' neda' ni' lu zö'ö run chi'i yödz na'. Cni guc, bulá' lu na'quë' bönni' ni' gulabö' nisië' neda'.

12

Yugu' le bului'inë' Pablo Dios

¹ Le nactë cutu ral-la' gun ba zxön cuina'. Zal-la' cni nac, na'a gu'a didza' ca nacgac le bului'inë' neda' Xanru' len le buzéjni'në' neda'. ² Núnbë'a-në' bönni' rejlë'ë Cristo, chguc chidá' iz zoa nu bchë' lë' yehua' yubá. Cutu nözda' chqui' gyijë' ni' lu gdu ca nayá' nabanë' o lu bö' nacczë'. Tuzë' Dios nöznë'. ³ Nözda' gyazië' latj lach queë' Dios, nazi' lei paraíso. Cutu nözda' chqui' gyijë' ni' lu gdu ca nayá' nabanë' o cutu. Tuzë' Dios nöznë'. ⁴ Tsal ni' zoë', byönnë' le tun ga nu rubani, yugu' le cudë latj nu güi' didza' qui. ⁵ Bönni' ni huac guna' lë' zxön, san cutu gun ba zxön cuina'. Tuz gun ba zxön cuina' le rcuidi'da'. ⁶ La'naru' guë'nda' gun ba zxön cuina', cutu gaca' cunözi, le gnia' le nac gdutë li. Na'a, cutu gun ba zxön cuina' le cutu rë'nda' nu gunr neda' ba la'n tsca le ble'i bena' neda', o tsca nac didza' byöni bë'a neda'.

⁷ Ni'r, cui töd bë'i gun ba zxön cuina' le blé'ida' lë na' tun ga nu rubani, Dios buzóë' lu xpëla'a tu huë' rlatasca ca rla ga rnë' yötsi'. Huë' na' guc ca tu le bugún dxin tu' xöhui', busaca' zi' neda'. Cni guc quia' cui töd bë'i gun ba zxön cuina'. ⁸ Tsonn lzu gúta'yua' lahuë' Xanru', gnabda' Lë' ugüë' xhuë'a na'. ⁹ Xanru' gudxë' neda': "Nactë quiu' le ruzá' ladxa'a quiu'. Uzí'tëru' xbey le ruzá' ladxa'a quiu' cati' rcuidi'nu'." Qui lë ni na', rudzíjtsquida' le rcuidi'da'. Le rac cni quia', ráclentër neda' yöl-la' huac queë' Cristo. ¹⁰ Qui lë ni na', le nadxi'ida'-në' Cristo, rudzijda' cati' rcuidi'da', len cati' nu rulídz neda' zi', len cati' ni ryadzj quia', len cati' nu rbia ladxi' neda', len cati' bi rac quia'. Cati' nacuídi'da', náptërcza' yöl-la' huac queë' Lë'.

Pablo rui' ladxë'ë bunách queë' Cristo nacuá' Corinto

¹¹ Naca' cunözi le bë'a didza' ca nac le dxi'a bena' neda'. Lbi'iczli' benli' bayúdx bena' cni. Lbi'ili' ral-la' gunli' neda' ba la'n, ati' zal-la' cutu bi naca' neda', cutu ca' nacra' cuidi' ca nacquë' bönni' ni' nácgactë'rë' blau, ta'në' nacquë' gbaz queë' Cristo. ¹² Yugu' le bena' lu yöl-la' rböz zxön ladxì' quia' ga ni' zoali' nacgac bë' naca' gbaz queë' Cristo. Blé'ili' yugu' le bena', le nacgac bë' len le tun ga nu rubani, len yugu' yöl-la' huac zxön qui yehua' yubá. ¹³ Tuz le cutu bena' ga zoali' le bena' ga nacuá' yezica' cö' bunách queë' Cristo. Cutu busaca' zi'a lbi'ili' bi gunnli' le gui'j gahua'. Gul-nít lau neda' le cutu bena' cni queëli'.

¹⁴ Chzoa guida' ga zoali' le bunn lzu. Cutu bi gnaba' gunnli' quia'. Rë'nda' gunn cuinczli' quia' len clëg bi dë queëli'. Yugu' bi'i huë'ndau', cutu run bayúdx lugágubi' xuz xna'cbi'. Xuz xna'cbi' na' ral-la' lugahuë' zxi'nquë'. ¹⁵ Gdu ladxá'a utóa' yúgu'të le dë quia' len udöd cuina' ni'a queëli' quië gac bi uzi'li' xbey, zal-la' ráquida' cati' nadxi'irda' lbi'ili', zeaj rhuechi' yöl-la' nadxi'i queëli' neda'.

¹⁶ Nöziczli' cutu busaca' zi'a lbi'ili'. Na'a, la'li' gnali' guca' sina', ati' len didza' cunác buzí'a xbali'. ¹⁷ ¿Naru' ráquitsali' gzxi' yé'ida' lbi'ili' cati' bsöla'a queëli' yugu' gbaz quia'? ¹⁸ Gúta'yua' laubi' bi'i Tito guidbi' ga zoali', ati' bsöla'a-në' tsaxxön len lëbi' böchi'ru' na'. ¿Naru' ráquitsali' buzí'bi' xbali' bi'i Tito? ¿Naru' cu bentu' la' tuz ca runtu' bi'i Tito len neda', lenca' la' tuz didza' bë'tu'?

¹⁹ ¿Naru' ráquitsali' rubíj cuintu' dxi'a lauli' lbi'ili'? Lahuë' Dios rui'tu' didza' uláz queë' Cristo, ati' yúgu'të le runtu' nac quië gacr gdu yöl-la' rejlë' queëli' Cristo, böchi' lza'adau'. ²⁰ Rádxida' cutu gacli' ca rë'nda' gacli' cati' guida' ga zoali', ati' neda' cutu gaca' ca rë'nili' lbi'ili' gaca'. Rádxida' rdil-li' didza' len ruzxë'ili' lza'li', len rleyli' lza'li', len rulídz ditjli' lza'li', len rnëli' qui lza'li', len runli' ba zxön len runli' rusbö. ²¹ Cati' guida' ga zoali', chqui' cni rac queëli', rádxida' gunë' Dios ga utu'ida' ca nac queëli', ati' gun bayúdx cödxá' ni'a quegac zian nup ni' glun dul-la' len cutu gulubí'i ladxì'gac ca nacgac le cunác dxi'a glunë', len yugu' le gulazë ladxì'quë' le cunác.

13

Pablo ruzéjni'në' bunách Corinto len rugapë' Dios lequë'

¹ Le bunn lzu ni guida' ga zoali'. Nayúj lu guich la'y, rna: “Run bayúdx la'cuá' chop tsonn nup lun lna' lau chqui' nu bi uqui' lzë'i.” ² Chbuzéjni'da' nup glun dul-la' cati' ni' gzóalena' lbi'ili' le buróp lzu, ati' na'a ruzéjni'da' lequë' leyúbl lenca' yúgu'të nup tun dul-la', zal-la' ni zoa' zi'tu', rnia': Chqui' guida' ga zoali' leyúbl cutu gaca' nöxj ladxì' huadil-la' lequë'. ³ Rnabli' tu le gac bë' ru'a didza' uláz queë' Cristo. Lë na' guna' gac bë' ru'a cni didza'. Cutu ca' rcuídí'në' Cristo cati' bi runë' queëli', san lu yöl-la' huac zxön queë' runë' bi runë' queëli'. ⁴ Le nactë gdë'ë lë'i yag cruz ca nu rcuidi', san zoë' nabanë' le zoalen Lë' yöl-la' huac queë' Dios. Netu' ca' rcuídí'tu' tsaxxön len Lë' san le nactu' tuz len Lë' nabantu', zoalen netu' yöl-la' huac queë' Dios bi guntu' ga ni' zoali'.

⁵ Gul-yú cuinli' chqui' réjlë'li' Cristo o cutu. Gul-sí' bë' la' cuinzli'. ¿Naru' cu nözili' zóalënë' lbi'ili' Jesucristo chqui' le nactë réjlë'li' Lë'? ⁶ Runtu' löz nöziczli' le nactë netu' réjlë'tu' Cristo. ⁷ Rulidztu'-në' Dios rnábitu'-në' gáclenë' lbi'ili', cui gua'li' dö', clëg quië urujtu' dxi'a netu', san quië gunli'

lbi'ili' le nac dxi'a zal-la' gáquili' rchixi rníguitu' netu'. ⁸ Cutu ca' gac tá'baga'tu' le nac gdutë li san gacz guntu' le rajlöz le nac gdutë li. ⁹ Qui lë ni na' rudzjítu' cati' rcuídi'tu' ati' lbi'ili' rdip ládxi'li'. Rulídztecztu'-në' Dios, rnábitu'-në' gunë' ga gac gdu ca réjlë'li' Cristo. ¹⁰ Qui lë ni na' ruzuja' queëli' lu guich lë ni tsal ni zoa' zi'tu' ga zoali'. Ni'r cati' guida' ga zoali' cutu gun bayúdx usaca' zi'a lbi'ili', uguna' dxin yöl-la' uná bë' nudödë' lu na'a Xanru', le nac quië utipa' ládxi'li' len clëg quië usnitia' lbi'ili'.

¹¹ Na'a, böchi' lza'adau', dip ládxi'li'. Gul-güi' ládxi'li' gac gdu ca réjlë'li' Cristo. Gul-güi' ládxi'li' ca' lë ni rëpa' lbi'ili'. Gul-gác tuz len lza'li' len gul-cöz dxí'adau'. Rnabda'-në' Dios sóalenë' lbi'ili'. Lë' nadxi'inë' rë'u len runë' ga rbözru' dxí'adau'. ¹² Gul-gáp Dios lza'li', tuli' yetuli', unída'li' lza'li'. ¹³ Yúgu'të böchi' lza'ru' ni tu'gapë' Dios lbi'ili'.

¹⁴ Rnabda'-në' Dios gunë' ga gata' queëli' yúgu'tëli' le ruzá' ladxë'ë queëru' Xanru' Jesucristo, len gdxin'inë' ca' lbi'ili', len gunë' ga gac'li' tuz len Dios Bö' La'y. Ca' gac.

DIDZA' BSÖLĚ'Ě PABLO LUYÚ GALACIA

Pablo rugapë' Dios bunách queë' Cristo nacu'ë luyú Galacia

¹ Neda', Pablo, naca' gbaz queë' Cristo. Cutu gulasöla' neda' bunách. Jesucristocz bsölĚ'Ě neda' ati' nunë' tsaxxön Lë' Xuzru' Dios, Nu na' buspán Jesús lu yöl-la' gut. ² Rugapa' Dios lbi'ili', nababli' yugu' cõ' bunách queë' Cristo luyú Galacia, ati' nunquë' neda' tsaxxön böchi'ru' ni. ³ Rnabda'-në' Xuzru' Dios lenca' Xanru' Jesucristo uzá' ladxë'Ě queëli' len gunë' ga soa dxi icj ladxì'dau'li'. ⁴ Jesucristocz budöd cuinë' lu yöl-la' gut ni'a qui dul-la' nabága'ru', buslë' rë'u lu le cunác rac dza ni zoaru' na'a. Benë' cni le nac le rë'ncznë' Xuzru' Dios. ⁵ Gactecz queë' Dios yöl-la' ba. Ca' gac.

Tuz nac didza' dxi'a queë' Jesucristo

⁶ Rubántsqida' ca runli', rucá'ntëli'-në' Dios. Lë' bulidzë' lbi'ili' quië gáquili' queë' ni'a qui le ruzá' ladxë'Ě queëru' Jesucristo, san na'a ré'nili' si' lu na'li' tu didza' dxi'a nadzá'. ⁷ Le nactë cutu ca' zoa yetú didza' dxi'a san ru'a cni didza' le nacu'ë bönni' tu'tsë'Ě lbi'ili' len tē'nnë' lutsë'Ě didza' dxi'a queë' Cristo. ⁸ Chqui' zoa nu gun lna' lau qui tu didza' dxi'a le cutu nac tuz ca nac lë na' bentu' lna' lau qui lauli' lbi'ili', rnabda'-në' Dios gunë' zxguia' nu na' run cni. Ral-la' gunë' néda'cza' zxguia' chqui' cni guna', ati' chqui' gunë' cni tuë' gbaz la'y queë' Dios len zë'Ě yehua' yubá, Dioscz gunë' lë' ca' zxguia'. ⁹ Chgnacza' cni zi'al, ati' na'a rnia' cni leyúbl: Chqui' zoa nu gun lna' lau qui tu didza' dxi'a le cutu nac tuz ca nac lë na' chgzxi' lu na'li', rnabda'-në' Dios gunë' zxguia' nu na'.

¹⁰ ¿Naru' ráquitsali' rë'nda' gunli' neda' ba la'n cati' ru'a cni didza'? Cutu ca'. Rë'nda' uruja' dxi'a lahuë' Dios. ¿Naru' ráquitsali' rë'nda' la'dzág ladxì'gac neda' bunách? La'naru' rë'nda' la'dzág ladxì'gac neda' bunách, cutu gaca' huen dxin queë' Cristo.

Ca guc, böaquë' Pablo gbaz queë' Cristo

¹¹ Na'a, ral-la' gnözili' lë ni, böchi' lza'adau'. Didza' dxi'a na' runa' lban qui cutu blen lu icj ladxì'dau'gac bunách. ¹² Clëg bönni' budödë' lu na'a didza' dxi'a na', len clëg bönni' busëdnë' neda' lei. Jesucristocz buzéjni'në' neda' ca nac didza' dxi'a queë'. ¹³ Chbyöniczli' ca na' bencza' neda' zí'atël cati' ni' nazí' lu na'a ca ta'yíj ladxì'quë' Dios bönni' judío. Nöziczli' ca bena', szxöni gdxia ladx'a'a bunách queë' Dios ta'yejlë' Cristo, len gu'nda' usnitia' leygac. ¹⁴ Ca nac le ta'yíj ladxì'quë' Dios bönni' judío, gúctëra' neda' blau ca yelatiz cuguluhuöatë' lza'a bönni' judío yu'uquë' iz ca yu'a neda', le gzxi'r lu na'a neda' ca lequë' le guludödë' lautu' ca glunczë' xuz xtau'tu'. ¹⁵ Cni guca' neda', san le naquë' dxi'i ladxì' Dios, gröczë' neda' zí'atël ca gulja' len bulidzë' neda' quië guna' xchinë'. ¹⁶ Ni'r, cati' gu'ncznë' Dios, benë' ga bënë'bë'a-në' Zxi'në' quië bsölĚ'Ě neda' tsjena' lban qui didza' dxi'a ca nac queë' Lë' laugac bunách gza'a. Cati' benë' cni, cutu yajtilja' nu nac bunách nu usëdi neda', ¹⁷ len cutu gyija' Jerusalén tsajyúa' nup ni' nacgac gbaz queë' Cristo zi'al ca neda', san gyija' luyú Arabia, ati' gdöd ni' böja' yödz Damasco.

¹⁸ Cni guc, chgdöd tsonn iz cati' ni' gyija' Jerusalén, yajyúa'-në' Pedro, ati' bugá'nlena' lë' gdu ca chidá' gbidz. ¹⁹ Tsal ni' zoa' cutu ca' blë'ida'

yeturè' gbaz queè' Cristo. Tuzè' Jacobo, böchë'ë Xanru' blé'ida'-nè'.²⁰ Didza' ni ruzuja' queèli' lu guich nac gdutè li. Nözcznè' Dios cutu ca' rzi' yè'a.

²¹ Gdöd ni' gyija', gdöda' yugu' lu yödz luyú Siria len luyú Cilicia.
²² Yugu' dza ni' cutu núnbè'icnè' neda' böchi'ru' náquicnè' queè' Cristo luyú Judea. ²³ Gulanöznè' tuz lè na' gulaguixjö' quia' yezica' bunách, gulaná: "Bönni' na' gdxia ladxè'ë rë'u zi'al, runè' lban na'a qui le réjlè'ru', lè na' gu'nnè' usnitie'." ²⁴ Cni guc, gulagu'ë Dios yöl-la' ba ni'a qui le runa' neda'.

2

Ta'zì' lu na'què' Pablo yezíca'rè' gbaz queè' Cristo

¹ Cati' chgdöd chidá' iz, gyéajlena' Bernabé, budxina' Jerusalén, ati' bchë'a-bi' bi'i Tito, dzagbi' neda'. ² Gyija' ni' le bului'inè' neda' Dios ral-la' tsija'. Cati' bdxina' ni' bé'lengaca'-nè' didza' tsa'l bönni' ni' dè lu na'què' dxin queè' Cristo, ati' gdíxjö'da' lequè' ca nac lban runa' qui didza' dxi'a laugac bunách gza'a. Cni bena' le gu'nda' cutu ugá'n daduz dxin na' chbena', lenca' dxin ni runa' na'a. ³ Zal-la' cutuacbi' judío bi'i Tito, bi'i lza'a, cutu glunè' ga grugu lu xpéla'bi' lè na' nac bè' nu nac queè' Dios ca tunczè' bönni' judío. ⁴ Le nactè gulacuá' ni' la'gac bunách, lu yöl-la' rguilj ladxì' quequè' ta'nè' nacquè' böchi'ru', ati' glè'nnè' lunè' ga grugu lu xpéla'bi' bi'i Tito lè na' nac bè'. Yugu' bönni' ni nunquè' tsaxxón rë'u, len tu'yúlanzè' ca runru' quiè láquibe'inè' ca nularu' lu na' le rna bè' zxba queè' Moisés le nacru' tuz len Jesucristo. Glè'nnè' lunè' ga huöacru' leyúbl ca bönni' nadá'ugac lu na' zxba na'. ⁵ Nitú chi'z, cutu ca' bè'tu' lequè' latj. Cni bentu' quiè gac gun chi'itu' le nac gdutè li qui didza' dxi'a quiè gac uzi'li' xbey didza' dxi'a na'.

⁶ Yugu' bönni' ni' ráquiru' dè lu na'què' dxin queè' Cristo cutu bi gulaná bé'inè' neda' le cub. Cutu bi rui' ladxa'a ca nacquè', le cutu rbequi xbeynè' rë'u Dios ca ta'bequi xbey rë'u bunách. ⁷ Cutu gulaná bé'inè' neda' le cub, le gláquibe'inè' nudödè' Dios lu na'a dxin queè', rjena' lban qui didza' dxi'a laugac bunách gza'a, la' tuz ca na' nudödè' Dios lu nè'ë Pedro dxin queè', runè' lban qui didza' dxi'a laugac bunách judío. ⁸ Len yöl-la' huac queè', Dios benè' neda' gbaz queè' quiè usédde' bunách gza'a, la' tuz ca benè' Pedro gbaz queè' quiè usédne' bunách judío.

⁹ Jacobo len Pedro len Juan, bönni' ni' ráquiru' dè lu na'què' dxin queè' Cristo, gláquibe'inè' nudödè' Dios lu na'a dxin ni. Qui lè ni na' gulazì' lu na'què' neda' len Bernabé, ati' bentu' tuz didza' tsjentu' xchinè' Dios laugac bunách gza'a neda' len Bernabé, ati' lequè' lunè' xchinè' Dios laugac bunách judío. ¹⁰ Gláta'yue' lautu' tuz tsajneytu' gáclentu' bunách yechi', ati' lè ni rui'tecz ladxa'a runa'.

Pablo rdil-lè' Pedro lu yödz Antioquía

¹¹ Ni'r cati' bdxinë' Pedro Antioquía, gdil-la' lè', le bchíxinè' ca benè'.
¹² Cni guc, le gdágulenè' zi'al tsaxxón bunách gza'a ni', benè' cni cati' guladxinrè' la'què' bönni' da'què' Jacobo. Ni'r gzu lahuè' rubiguè'ë, len cutur gdágulenè' tsaxxón bunách gza'a na' le gúdxinë' bi lunè' bönni' na' nazi' lu na'què' tunè' ga grugu lu xpéla'què' bönni' gza'a ca rna bè' zxba queè' Moisés. ¹³ Ni'r yela'què' bönni' judío ni' ta'yejlè'ë Cristo glunè' tsaxxón Pedro ca runè' lu yöl-la' radxi queè', ati' cni guc ga bdxintè glunè' ga gúdxinë' ca' Bernabé ati' lè' benè' tsaxxón lequè'. ¹⁴ Ni'r cati' blé'ida'

cutu tunë' ca rna le nac gdutë li le rusëdi rë'u didza' dxi'a, gudxa'-në' Pedro laquë' yúgu'të bönni' queë' Cristo nacu'ë ni', gnia': "Li' nacu' bönni' judío, san runu' li' ca tun bunách gza'a len clëg ca tunë' bönni' judío. ¿Bizx quië rë'nnu' gunu' ga lun bunách gza'a ca tunë' bönni' judío?"

Nulagac bunách judío le ta'yejlë' Cristo ca nulagac ca' bunách gza'a

¹⁵ Gudxa'-në' ca' Pedro: "Rë'u ni nacru' bönni' judío le nacquë' judío xuz xna'ru', len clëg nacru' bunách gza'a, cunúnbë'gac Dios. ¹⁶ Nözcizu' nutu nu huöac tsahui' lahuë' Dios le run nu na' ca rna bë' zxba queë' Moisés. Tuz huöac tsahui' nu na' rejlë' Jesucristo. Lëzca' cni rë'u réjlë'ru' Jesucristo quië huöacru' tsahui' lahuë' Dios, len clëg le runru' ca rna bë' zxba queë' Moisés. Nutu nu huöac tsahui' lahuë' Dios le runë' ca rna bë' zxba queë' Moisés."

¹⁷ Na'a, ráquiru' nuhuöacru' tsahui' le réjlë'ru' Cristo, san chqui' nac bë' nacru' bönni' dul-la' ca nacgac bunách gza'a, ¿naru' gnátsaru' runë' Cristo ga runru' dul-la'? Cutu ca'. ¹⁸ Chqui' rui' ladxa'a uchisa' zxba le chbuquindja', lë ni nac bë' rguitsja' zxba queë' Dios. ¹⁹ Le cutu guc guna' ca rna bë' zxba queë' Moisés, chnac quia' tsca chnatie'. Le nac cni, nulá' na'a lu na' zxba na' quië soa' gbana' len guna' ca rë'nnë' Dios. ²⁰ Nac quia' ca chgútlena' tsaxón Cristo lë'i yag cruz ga na' gutië' Lë'. Qui lë ni na' clëg neda' ni zoa' nabana', san zoë' nabanë' Cristo lu icj ládxi'dau'hua'. Tsca nac, zoa' nabana' na'a, nac le réjlë'a Zxi'në' Dios, Bönni' na' bdx'i'inë' neda' len budöd cuinë' lu yöl-la' gut uláz quia' neda'. ²¹ Cutu rë'nda' uzóa' tsa'l' le ruzá' ladxë'ë queëru' Dios. La'naru' huac huöaquë' tsahui' lahuë' Dios bönni', le runë' le rna bë' zxba queë' Moisés, ni'r daduz gutië' Cristo.

3

Le rna bë' zxba queë' Moisés, len le réjlë'ru' Cristo

¹ Lbi'ili', bönni' cunözi. Lbi'ili', bönni' Galacia. ¿Nuzxa caz bentsa queëli' yöl-la' udzá' quië cutur gunli' ca rna le nac gdutë li? Gazxj ga rë' bului'itu' lbi'ili' le rata' queëru' le gutië' Jesucristo lë'i yag cruz. ² Gul-quixjöi' neda' lë ni. ¿Naru' dusóalenë' lbi'ili' Dios Bö' La'y le benli' ca rna bë' zxba queë' Moisés o le gyejlë'li' didza' dxi'a byönili'? ³ ¿Nacxzc guc nacli' cunözi cni? Gzu lauli' nacli' queë' Dios le zóalenë' lbi'ili' Dios Bö' La'y. ¿Naru' ráquitsali' udx gunli' ga gáquili' queë' Dios racz queëli'? ⁴ ¿Naru' daduz gac queëli' yúgu'të lë na' gzxaca' gdi'li'? Cutu ca' gac cni. ⁵ Cati' Dios rsölë'ë queëli' Dios Bö' La'y len runnë' lbi'ili' latj gunli' yugu' yöl-la' huac qui yehua' yubá, ¿i runë' cni le runli' ca rna bë' zxba queë' Moisés o le réjlë'li' didza' dxi'a na' byönili'?

⁶ Lu guich la'y rna: "Gyejlë'ë Dios Abraham, ati' Dios gnë' naquë' tsahui' le gyejlë'ë Lë'." ⁷ Qui lë ni na' ral-la' gnözili', nacgac gdu zxi'n xsoë' Abraham nup na' ta'yejlë' Dios. ⁸ Nayúj lu guich la'y, rui' didza' zí'atël ca gunë' Dios, gnë' nacquë' tsahui' bönni' gza'a la'yejlë'ë Lë'. Qui lë ni na' Dios gdíxjöi'në' Abraham zí'atël ca nac didza' dxi'a, gnë': "Lu në'ë Zxi'n Xsu' guna' ga gac dxi'a quegac bunách gdutë yödzyú." ⁹ Cni nac, gyejlë'ë Dios Abraham, ati' Dios benë' ga gac dxi'a queë'. Lëzca' cni na'a, runë' Dios ga rac dxi'a quegac yúgu'të nup ta'yejlë'ë Lë'.

¹⁰ Nabága'quë' zxguia' bönni' na' tu'zxöni ládxi'quë' luhuöaquë' tsahui' le tunë' ca rna bë' zxba queë' Moisés. Cni nac, le nayúj lu guich la'y, rna: "Nabága'quë' zxguia' yúgu'të bönni' cutu tunë' gdutë le rna bë' zxba na'."

11 Na'a, nac bë' nutu nu huöac tsahui' lahuë' Dios le run nu na' le rna bë' zxba na', le nayúj lu guich la'y, rna: "Soa gban le rejlé' Lë' nu na' nuhuöac tsahui' lahuë' Dios." 12 Ca na' nuhuöac tsahui' lahuë' Dios nu rejlé' Cristo nadzá' ca nac qui bönni' ruzxöni ladxë'ë nuhuöaquë' tsahui' le runë' ca gna bë'ë Moisés. Nayúj lu guich la'y, rna: "Soa gban nu run gdutë le rna bë' zxba na'."

13 Cristo buslé' rë'u lu na' le rchugu queëru' le nayúj lu zxba na', le bë'ë latj nu bchugu queë' uláz queëru'. Cni nac, le nayúj lu guich la'y, rna: "Narugu quegac yúgu'të nup da'gac lë'i yag." 14 Cni guc queë' Cristo quië gac gunë' Dios ca na' gzxi' lu në'ë queë' Abraham, gnë' gunë' ga gac dxi'a quegac bunách gza'a lu në'ë Jesucristo quië gac gunë' ga dusóalenë' rë'u Dios Bö' La'y chqui' huayéjlë'ru' Lë', ca na' gzxi' lu në'ë Dios gunë'.

Zxba queë' Moisés len le gzxi' lu në'ë Dios gunë'

15 Na'a, böchi' lza'adau', rëpa' lbi'ili' tu le run lsaqui', tu le rac queëru', rnia': Cati' chglunë' tuz xtídza'quë' chopë' bönni' len chglunë' tsutsu didza' na', nutu nu gac utsá' didza' na', len cutu gac nu gzan didza' na'. 16 Dios gzxi' lu në'ë bi gunë' queë' Abraham len qui zxi'n xsoë'. Ga nayúj lu guich lë ni, cutu rna: "Quegac zxi'n xsoë'", le rui' didza' quegac bunách zian, san rna: "Qui zxi'n xsu'." Lë ni rui' didza' queë' tuzë' bönni', Lë' Cristo. 17 Lë ni rë'nda' gnia': Dios benë' tuz didza' len Abraham len gzxi' lu në'ë gunë' ca rna didza' bë'ë. Na'a, le nayúj lu zxba queë' Dios, le benë' Dios tap gayuá' yu chi uruá' iz gdöd ni' cati' gudxë' cni Abraham, cutu gac ugúa lë na' gzxi' lu në'ë Dios gunë', len cutu gac usúl lei. 18 Na'a, chqui' ral-la' gunru' ca rna bë' zxba na' quië si'ru' le gzxi' lu në'ë Dios gunzë', cutur nac tu le gzxi' lu në'ë gunzë'. Dios runzë' cni le gzxi' lu në'ë gunë' cni queë' Abraham.

19 Chqui' cni nac, ¿bizx quië gna bé'inë' bunách Dios le nayujgac lu zxba queë'? Dios gna bé'inë' cni bunách quië gac bë' zxguia' nabága'gac, san guc cni tuz ga bdxintë dza na' bla' lahuë' zxi'n xsoë' Abraham na', Nu na' gzxi' lu në'ë Dios gunë' qui lë na'. Le nayujgac lu zxba queë' Dios, bsölë'ë Lë' yödzyú ni lu na'quë' gbaz la'y queë', ati' Moisés budödë' didza' ca nacgac zxba na'. 20 Cati' tuzë' bönni' bi rzi' lu në'ë gunë' cutu naqún nu udód didza', ati' Dios, tuzë' naquë'.

Bizx quië gna bé'inë' bunách Dios le nayujgac lu zxba queë'

21 Na'a, le nayujgac lu zxba queë' Dios, ¿naru' ta'dá'baga' lë na' gzxi' lu në'ë Dios gunë'? Cutu ca'. La'naru' gna bé'inë' rë'u Dios le gac gun ga soaru' gbanru' tsaz, ni'r huac huöacru' tsahui' lahuë' Dios chqui' gunru' ca rna bë' zxba na'. 22 San tsca nac lë na' nayúj lu guich la'y, rna nabága'ru' dul-la' yúgu'tëru'. Cni nac quië gac si'ru' lë na' gzxi' lu në'ë Dios gata' queëru' cati' tséjlë'ru' Jesucristo.

23 Zí'atël ga bdxin dza gac tséjlë'ru' Cristo, gna be'i rë'u le rna bë' zxba na', ca na' zoa le rna be'i bönni' yu'ë lidx guía. Cni guc ga bdxintë dza gac bë' gac huöacru' tsahui' chqui' huayéjlë'ru' Lë'. 24 Cni nac, gna be'i rë'u le rna bë' zxba queë' Dios ati' lei guc queëru' ca tu nu rusëdi rë'u ga bdxintë dza bla' lahuë' Jesucristo, quië gac huöacru' tsahui' lahuë' Dios chqui' huayéjlë'ru' Lë'. 25 Na'a, le chbdxin dza gac huöacru' tsahui' chqui' huayéjlë'ru' Cristo, cutur rna be'i rë'u lë na' busëdi rë'u.

26 Yúgu'tëli' nacli' zxi'nczë' Dios le réjlë'li' Jesucristo, len chnacli' tuz len Lë'. 27 Yúgu'të nup nadilgac nis quië luhuöac tuz len Jesucristo,

nuhuöacgac ca nacczë' Lë'. ²⁸ Cutur narujgac chopl bönni' judío len bönni' gza'a, len cutur narujgac chopl bönni' nada'u len bönni' cunada'u, len cutur narujgac chopl bönni' len ngul. Cati' böacl'i tuz len Jesucristo, yúgu'tëli' böacl'i ca' tuz len lza'li' tuli' len yetuli'. ²⁹ Na'a, chqui' náquili' queë' Cristo, nacli' ca' zxi'n xsoë' Abraham, len nazi'li' lë na' gzxi' lu në'ë Dios gunnë' queë' Abraham.

4

¹ Lë ni le rë'nda' gnia': Tsal ni rbözbi' tubi' bi'i bönni'dau' dza ulu'ë xuzbi' si'bi' bi ral-la' gunnë' queëbi' xuzbi', ni' nachi' bi'idau' len cutu nactërbi' blau ca tu bönni' nada'u, zal-la' le nactë gaqui queëbi' yúgu'të. ² Tsal ni nachi' bi'idau', nacué' nup ta'ná be'i lëbi' len tu'gún dxin le gaqui queëbi' ga gdxintë dza chnunë' queëbi' xuzbi'. ³ Lëzca' cni rac queëru'. Tsal ni' gucru' ca bi'idau', gna be'i rë'u zxba ca rac yödzlyú ni. ⁴ Ni'r cati' bza'a dza, Dios bsölë'ë ni Zxi'nczë'. Guquë' zxi'nnu tunu ngul ca nacru' rë'u, ati' gna be'i Lë' le rna bë' zxba quequë' bönni' judío. ⁵ Cni guc queë' quië guc buslé' nup na' rna be'i lequë' le rna bë' zxba na', quië huöacru' zxi'në' Dios.

⁶ Quië gac bë' chnacli' zxi'nczë', Dios buchizië' icj láchxi'dau'li' Dios Bö' La'y, ati' Lëczë' rulidzë' Dios uláz queëli', rnë': "Dad." ⁷ Cni nac, chnacli' zxi'në' Dios, len cutur nacli' ca bönni' nadá'ugac. Na'a, le nacli' zxi'nczë', Dioscz nazi' lu në'ë gaqui queëli' le naqui queë' le nacli' tuz len Cristo.

Pablo rui' ladxë'ë bönni' Galacia ta'yejlë'ë Cristo

⁸ Cati' ni' cunúnbe'ili'-në' Dios, gucli' ca bönni' nadá'ugac, benli' dxin quegac bdau' guiøj bdau' yag. Cutu ca' nacgac Dios bdau' na'. ⁹ Na'a, le nünbë'li'-në' Dios, o huac gnaru': Le nünbë'ë lbi'ili' Dios, ¿bixz quië rë'nili' ubi'ili' lu na' zxba na' nutu nu uzí' xbey? ¿Naru' rë'nitalsi' gacli' leyúbl bönni' nadá'ugac, gunli' dxin qui le rna bë' zxba na'? ¹⁰ Runli' zxon tu tu dza, len tu tu beo', len tu tu le rac, len tu tu iz. ¹¹ Rádxida' bi gac queëli'. ¿Naru' nuhuöac daduz dxin bena' quië gúnbë'li' le nac gdutë li? ¹² Ráta'yua' lauli', böchi' lza'adau', gacli' ca naca' neda', nulá' lu na' le gna bë'ë Moisés. Cni ral-la' gunli' le böaca' neda' ca gucli' lbi'ili'. Cutu bi benli' quia' neda' le cunác dxi'a.

¹³ Chnöziczli' bizz quië na' gzu lahua' runa' lban lauli' qui didza' dxi'a. Bena' lban ni' le güi'tsquida'. ¹⁴ Cutu buca'nli' neda' ca'z, len cutu buzoali' neda' tsla'l zal-la' bgútili' ni'a qui guidzhué' quia' na'. Benli' neda' ba la'n, tuz ca gunli'-në' ba la'n gbaz la'y queë' Dios, o ca gunli'-në' ba la'n Jesucristocz. ¹⁵ Budzjitsquili' dza ni'. ¿Bizxa caz guc queëli' le cutur rac cni queëli'? Lë ni gac gnia' ca guc queëli': "La'naru' guc le sáqui'li' gunli', huabijli' yöj lauczli', gunnli' quia'." ¹⁶ Na'a, ¿ba ráquili' nuhuöaca' nu curle'i lbi'ili' dxi'a le gudxa' lbi'ili' catëz nac?

¹⁷ Tui' láchxi'quë' lbi'ili' bönni' ni' tu'tsë'ë lbi'ili', san clëg quië gac dxi'a queëli'. Të'nnë' lunë' ga ubíj láchxi'li' netu' ati' güi' láchxi'li' lequë'. ¹⁸ Na'a, nac dxi'a zoa nu rui' ladxí' lbi'ili', san tuz chqui' nac quië gac dxi'a queëli'. Cni rui'tecz ladxa'a lbi'ili', len clëgz cati' ni' zóalena' lbi'ili'. ¹⁹ Lbi'ili', zxi'na'dau'. Ca na' rac queënu ngul chzoa soabi' bi'idau' queënu, rzaca' rgui'nu, rzaca' rgui'a neda' leyúbl ni'a queëli' ga gdxinr dza gacli' gdu ca naquë' Cristo. ²⁰ La'naru' sóalena' lbi'ili' na'a quië gac güi'lëna' lbi'ili' didza' nadzá', le ruúbi rugui'da' ni'a queëli'.

Le run lsaqui' le guc quecnu Agar len Sara

²¹ Na'a, nul-li' rë'nili' udöd cuinli' lu na' zxba queë' Moisés, gul-na'tsca' didza' ni gu'a. ¿Naru' gatga buzë nagli' le rna bë' zxba na'? ²² Lu zxba na' rna cni: "Gulacua'bi' chopbi' bi'i bönni'dau' queë' Abraham. Tubi' gucbi' zxi'nnu ngul nadá'unu, ati' yetubi' gucbi' zxi'nnu ngul cunadá'unu. ²³ Zxi'nnu ngul nadá'unu na' guljbi' lu ni'a lu na' bunách tsca taljbi' yúgu'tëbi' bi'idau', san zxi'nnu ngul cunadá'unu na' guljbi' le gzxi' lu në'ë Dios gunë' ga galjbi'." ²⁴ Lë ni nac tu le run lsaqui'. Ca guc quecnu chopnu ngul ni ruluí' ca nac chop didza' dzag bënlenë' bunách Dios. Tu didza' dzag na' nac le benë' Dios lu gui'a Sinaí, le ruluí' lë na' guc queënu Agar. Bönni' na' rna be'i lequë' didza' dzag ni, nacquë' ca zxi'nnu Agar len nacquë' ca bönni' nadá'ugac lu na' didza' dzag na'. ²⁵ Le gucnu Agar na' ruluí' ca' ca nac gui'a Sinaí zoa luyú Arabia, len ruluí' ca' ca nac yödž Jerusalén na'a dza, le nac ca tu bönni' nada'u tsazxón len nup nacuá' lu yödž na'. ²⁶ San nadzán Jerusalén na' zoa yehua' yubá, ati' rë'u ni nacru' bunách uládz qui yödž ni'. ²⁷ Nayúj lu guich la'y le rna:

Budziji, ngul huödx, cunacuá' zxi'nu'.

Lu yöl-la' rudziji quiu' grödxya'a,

Zal-la' gatga guc quiu' le rzaca' rgui'nu ngul

Chzoa soabi' bi'idau' queënu.

Budziji. Zal-la' nubíj ládxi'gac li' bunách,

Dios gunë' ga la'yantër zxi'nu'

Ca bi'i queënu ngul zóalennu bönni' queënu.

²⁸ Böchi' lza'adau', rë'u ni nacru' ca gucbi' Isaac, zxi'në' Abraham. Nacru' ca zxi'n xsoë' Abraham, gzxi' lu në'ë Dios la'cua'bi' queë'. ²⁹ Dza ni', bi'i na' guljbi' ca taljbi' yúgu'tëbi' bi'idau', gdxia ládxi'bi' bi'i na' guljbi' ni'a qui yöl-la' huac queë' Dios Bö' La'y. Lëzca' cni rac queëru' na'a, ta'bía ládxi'gac rë'u bunách yödžlyú ni. ³⁰ Na'a, ¿bizxa caz rna le nayúj lu guich la'y? Cni rna: "Gru'n-nu ni'l ngul nadá'unu na' tsazxón len zxi'nnu, le cutu gac si'bi' zxi'nnu ngul na' tsazxón len zxi'nnu ngul cunadá'unu le gzxi' lu në'ë Dios gaqui queëbi' zxi'nnu ngul cunadá'unu na'." ³¹ Cni nac, böchi' lza'adau'. Cutu nacru' ca nacbi' zxi'nnu ngul nadá'unu na'. Rë'u nacru' ca zxi'nnu ngul cunadá'unu.

5

Gul-gún chi'i cuinli', uga'nli' lu yöl-la' nadzán

¹ Chnadzanru' le busanë' rë'u ni Cristo. Gul-zóa tsutsu chqui'nu', uga'nli' lu yöl-la' nadzán na'. Cutu gzoa cuinli' leyúbl lu na' zxba queë' Moisés, cui gacli' ca bönni' nadá'ugac.

² Gul-zë nagli' didza' ru'a. Neda', Pablo, rëpa' lbi'ili' chqui' güi'li' latj nu gchugu lu xpëla'li' ca rna bë' zxba na', cutu ca' uzi'li' xbey le benë' Cristo. ³ Leyúbl rë'nda' gyëpa' núti'tëz bönni' ru'ë latj nu gchugu lu xpëlë'ë cni, run bayúdx gunë' gdutë le rna bë' zxba queë' Moisés. ⁴ Nul-li' ráquili' huöacli' tsahui' lahuë' Dios le runli' ca rna bë' zxba na', chnulá'alenli'-në' Cristo. Chbusanli' le ruzá' ladxë'ë queëru' Dios. ⁵ Rë'u ni ruzxöni ládxi'ru' huöacru' tsahui' lahuë' Dios ni'a qui yöl-la' huac queë' Dios Bö' La'y le réjlë'ru' Cristo. ⁶ Chqui' nacru' tuz len Jesucristo, cutu bi zaca' chqui' narugu lu xpëla'ru' ca rna bë' zxba na' o chqui' cunarugu cni lu xpëla'ru'. Le nactër lsaca' nac tséjlë'ru' Cristo, le gun ga gdxí'ru' lza'ru'.

⁷ Dxí'adau' guc ca gzu lauli' runli' dza ni'. ¿Nuzxa caz ben ga buca'nli' le nac gdutë li'? ⁸ Cutu benë' ga benli' cni Dios, Xu rulídz lbi'ili'. ⁹ Cutu

gal ládxi'li' lè ni rna: “Lati'z xnè'i yöt xtil run ga ruhuázx gdutè cua nazí' xnè'i na'.” ¹⁰ Le nacru' tuz len Xanru', runa' löz ca nac queëli', sa' ládxi'li' tuz ca rza' ladxa'a neda', ati' Dios gunè' zxguia' bönni' ni' rutsé'ë lbi'ili', nùti'tèz nu naquè' bönni' na'.

¹¹ Na'a, ca nac quia' neda', böchi' lza'adau', nacuá' nup ta'ná rusèdda' bunách ral-la' grugu lu xpéla'què' bönni' ca rna bè' zxba queë' Moisés. Chqui' runa' cni, ¿bizx quiè ta'bía ládxi'què' neda' bönni' judío? La'naru' rusèdda' cni, nutu nu ley neda' le runa' lban ca gutiè' Cristo lè'i yag cruz. ¹² Ca nac qui nup ni' tu'tsá' lbi'ili', tè'ni grugu lu xpéla'li' lè na', la'naru' la'chugu tsaz cuingac.

¹³ Ca nac queëli', böchi' lza'adau', Dios bulidzè' lbi'ili' quiè gacli' bunách nadzangac. Cutu ugunli' dxin yöl-la' nadzán na' quiè gunli' ca rzèz ládxi'li', san quiè gunli' dxin qui lza'li' tuli' yetuli', le nadxi'ili' lza'li'. ¹⁴ Yúgu'tè le rna bè' zxba queë' Dios run nu na' run ca rna bè' zxba na' rna: “Ral-la' gdxí'inu' lza'u ca nadxí'i cuinu'.” ¹⁵ Na'a, chqui' rzi' quídza'li' lza'li' tuli' yetuli', runli' ca tunba' böa' guixi' snia', táguya'aba' len tagu lza'cba', gul-yú qui nadxi usnitli' lza'li' tuli' yetuli'.

Le runru' racz queëru' len le runru' len yöl-la' huac queë' Dios Bö' La'y

¹⁶ Lè ni rëpa' lbi'ili': Gul-güi' latj gna bé'inè' lbi'ili' Dios Bö' La'y, ati' ni'r cutur gunli' ca rzèz ládxi'li' lu yöl-la' bunáchz queëli'. ¹⁷ Yugu' le rzè ládxi'ru' gunru' lu yöl-la' bunáchz queëru' cutu rajlözgac le rë'nnè' gunru' Dios Bö' La'y, ati' lè na' rë'nnè' Dios Bö' La'y cutu rajlöz yugu' le rë'niru' gunru' lu yöl-la' bunáchz queëru'. Chop ni, cutu rajlözgac, len qui lè ni na' cutu gac gunli' ca rë'niczli'. ¹⁸ Na'a, chqui' rui'li' latj gna bé'inè' lbi'ili' Dios Bö' La'y, cutur gna be'i lbi'ili' le rna bè' zxba queë' Moisés.

¹⁹ Nacgac bè' le tun bunách, nup tun ca rë'ni yöl-la' bunáchz quegac: Ta'guitsjè' zxba qui yöl-la' nutság na'.

Tunè' le cunác.

Tunè' le nacgac xöhui' len le cunacgac tsahui'.

²⁰ Ta'yíj ládxi'què' bdau' guiöj bdau' yag.

Tunè' yöl-la' udzá'.

Cutu ta'lé'inè' lza'què' dxi'a.

Ta'díl-lenè' lza'què'.

Tu'zxé'inè' lza'què'.

Ta'leynè'.

Tu'huídi'nè'.

Ta'rujè' chopl.

Tu'bijè' tsla'l nup da'gac lequè'.

²¹ Ta'zè ládxi'què' le dè qui lza'què'.

Tu'dödcdè' bunách.

Ta'zúdxinè' len tágulè'ë.

Ta'död bé'inè' ca tunè'.

Le zian le cni tunè'. Neda' ruzeyda' lbi'ili' bach na'a cui gunli' cni ca na' buzeyda' lbi'ili' bach zi'al, rnia': Nup tun cni cutu ca' la'del-li' la'yáz ga na' rna bè'ë Dios.

²² Na'a, nac bè' runè' dxin lu icj ládxi'dau'ru' Dios Bö' La'y le runru' cni: Nadxi'iru' lza'ru'.

Rudziji ládxi'ru'.

Zoa dxi icj ládxi'dau'ru'.

Rbözru' zxön ladxi'.

Rui' ládxi'ru' lza'ru'.

Nacru' dxi'i ladxi'.

Runru' ca rnaru'.

²³ Nacru' nöxj ladxi'.

Rna be'i cuinru'.

Cutu ca' gna bé'inè' rë'u Moisés cui gunru' yugu' le cni. ²⁴ Bönni' náquicnè' queë' Cristo cutur tunè' ca t'ëncznè', len cutu tunè' le ta'zéz ládxi'que' lu yöl-la' bunáchz quequè'. ²⁵ Dios Bö' La'y nabániru'. Lëczè' ral-la' gna bé'inè' rë'u ca nac yúgu'tè le runru'.

²⁶ Cutu ral-la' gun ba zxon cuinru', len cutu utsa'ru' lza'ru' turu' yeturu', len cutu uzxé'iru' lza'ru' turu' yeturu'.

6

Ral-la' gáclenru' lza'ru'

¹ Na'a, böchi' lza'adau', chqui' glé'ili' runè' dul-la' böchi' lza'li', ni'r nul-li' zóalenè' lbi'ili' Dios Bö' La'y, ral-la' gunli' ga ubí'i ladxé'ë bönni' na', san run bayúdx gunli' cni lu yöl-la' nöxj ladxi' queëli' len uyú cuinli' qui nadxí cu'u lbi'ili' nöz dul-la' tu' xöhui'. ² Gul-gaclen lza'li' tuli' yetuli' tsca nac yua' nabága'li'. Chqui' gunli' cni, gunli' ca rna le gna bé'inè' rë'u Cristo.

³ Chqui' zoa nu bönni' ráquicnè' chnadél-li'nè' yöl-la' zxon, san cutu bi nadél-li'nè', bönni' ni rzi' yé'inè' la' cuinzè'. ⁴ Tu tuè' bönni' ral-la' cuequi xbeynè' le runè'. Ni'r chqui' urujé' dxi'a, huac gun ba zxon cuinè' ca nac le chnunè' len cutu gun bayúdx uyúé' ca nungac yezica' bunách chqui' benè' le nacr dxi'a o cutu. ⁵ Tu tuè' bönni' ral-la' gu'é le nuspaguè'è lè' Dios.

⁶ Chqui' zoa nu rusèdi lbi'ili' ca nac didza' dxi'a, ral-la' unödztli' qui nu na' rusèdi lbi'ili' lati' le dë queëli'.

⁷ Cutu si' ye'i cuinli', le cutu gac si' yé'ili'-nè' Dios. Lapli' tsca le razli'. ⁸ Chqui' le razli' nacgac le runli' ca rzéz ládxi'li' lu yöl-la' bunáchz queëli', le lapli' gac yöl-la' gut. Chqui' le razli' nacgac le runli' ca rdzag ladxé'ë Dios Bö' La'y, lapli' le gunnè' queëli' Dios Bö' La'y, le nac yöl-la' na'bán gdu. ⁹ Cni nac, cutu ral-la' gsanru' gunru' le nac dxi'a, ati' chqui' cutu gcuidi' ládxi'ru', huadxin dza lapru'. ¹⁰ Qui lè ni na', bátti'téz gata' queëru' latj, ral-la' gunru' le nac dxi'a quegac yúgu'tè bunách, len le nac blau, ral-la' gunru' cni quegac böchi' lza'ru' ta'yejlè'ë Cristo.

Le buzujé' lu guich Pablo ga ruúdx

¹¹ Gul-yú cati' zxon didza' ni ruzuja' queëli' lu guich na' cuina'. ¹² Nup ni' t'ë'ni lun ga grugu lu xpéla'li' ca rna bè' zxba queë' Moisés, tunè' cni quiè lurujé' dxi'a laugac bunách len cui la'bía ládxi'gac lequè' bunách le tunè' lban ca gutiè' Cristo lè'i yag cruz. ¹³ Na'a, bönni' ni' narugu lu xpéla'què' ca rna bè' zxba queë' Moisés, cutu tunè' gdu'tè ca rna le nayúj lu zxba na'. Tè'nnè' lunè' ga grugu lu xpéla'li' quiè gac lunuz ba zxon cuinquè' le la'dél-li'nè' la'ná bé'inè' lbi'ili'. ¹⁴ Ca nac quia' neda', guna' zxon tuz le benè' Xanru' Jesucristo cati' gutiè' lè'i yag cruz. Ni'a qui le benè' Cristo lè'i yag cruz, le dë yödzlyú ni nac quia' ca tu le chnat, cutu rui' ladx'a'a lei, ati' neda' naca' quegac bunách yödzlyú ni ca bönni' nat, cutu tui' ládxi'què' neda'. ¹⁵ Chqui' nacru' tuz len Jesucristo, cutu bi zaca' chqui' narugu lu xpéla'ru' ca rna bè' zxba na' o chqui' cunarugu cni lu xpéla'ru'. Le nactër lsaca' nac gacru' bunách cub lu icj ládxi'dau'ru'. ¹⁶ Yúgu'tè bönni' na' tunè' ca rna bè' zxba runa' ni, len yúgu'tè bönni' na'

náquicnë' queë' Dios, rnabda'-në' Dios gunë' ga soa dxi icj ládxi'dau'quë'
len huechi' ladxë'ë lequë'.

¹⁷ Na'a su lau, cutur ral-la' nu utsá' neda', le nacua' lu xpëla'a btsoj
nacgac bë' naca' huen dxin queë' Xanru' Jesús.

¹⁸ Na'a, böchi' lza'adau', rnabda'-në' Xanru' Jesucristo uzá' ladxë'ë
queëli' yúgu'tëli'. Ca' gac.

DIDZA' BSÖLĚ'Ě PABLO YÖDZ ĚFESO

Pablo rugapĚ' Dios bunách queĚ' Cristo nacu'Ě Ěfeso

¹ Neda', Pablo, naca' gbaz nasölĚ'Ě Jesucristo le gu'ncznĚ' Dios gaca' cni. Rugapa' Dios lbi'ili', náquili' quizi queĚ' Dios len réjlĚ'li' Jesucristo, zoali' Ěfeso. ² Rnabda'-nĚ' Xuzru' Dios lenca' Xanru' Jesucristo uzá' ladxĚ'Ě queĚli' len gunĚ' ga soa dxi icj ládxi'dau'li'.

Rata' queĚru' le nac queĚ' Dios Bō' La'y

³ Ral-la' cu'ru'-nĚ' yōl-la' ba Dios, XuzĚ' Xanru' Jesucristo. Le nacru' tuz len Cristo, Dios chbuzá' ladxĚ'Ě queĚru' yúgu'tĚ le nac dxi'a qui yehua' yubá, le runĚ' ga rata' queĚru' Dios Bō' La'y. ⁴ Zí'atĚl ca benĚ' yōdzlyú ni, Dios grōczĚ' rĚ'u quiĚ gáquiru' quizi queĚ' tsaxšōn len Cristo, gacru' bunách la'y queĚ' len gacru' gdu dxi'a lahuĚ' LĚ'. ⁵ Dios bucōzĚ' zí'atĚl si' lu nĚ'Ě rĚ'u ca zxi'nczĚ' tsaxšōn len Jesucristo, le bdzag ladxĚ'Ě gac cni len le nac le gu'ncznĚ' gunĚ'. ⁶ Ral-la' cú'teczru'-nĚ' Dios yōl-la' ba ni'a qui le buzá' ladxĚ'Ě queĚru', yugu' le bennzĚ' queĚru' le nacru' tuz len Zxi'nĚ', Nu na' nadxi'inĚ'. ⁷ Cristo bōa'uĚ' rĚ'u cati' ni' gutiĚ' uláz queĚru' quiĚ gac unít lahuĚ' rĚ'u Dios ca nac dul-la' nabága'ru'. ZxōntĚr nac le buzá' ladxĚ'Ě queĚru' Dios, ⁸ lĚ na' runntsquĚ' queĚru' LĚ'. Lu yōl-la' rac szxōni queĚ' len lu yōl-la' rejni'i queĚ' ⁹ benĚ' Dios le bucōzĚ' queĚru', bului'inĚ' rĚ'u lĚ na' bgachi', le buzoaczĚ' zí'atĚl uschinĚ' lu nĚ'Ě Cristo. ¹⁰ LĚ na' buzoaczĚ' Dios uschinĚ' cati' gza'a dza, nac gunĚ' ga lac tuz, la'cuá' lu nĚ'Ě Cristo yúgu'tĚ le dĚ, le nacuá' yehua' yubá len le nacuá' yōdzlyú ni.

¹¹ Le nacru' tuz len Cristo, Dios grōczĚ' rĚ'u zí'atĚl quiĚ gaqui queĚru' le naqui queĚ' Xuzru' Dios, lĚ na' bucōzĚ' queĚru' ca nac le gu'ncznĚ' Dios, Nu run yúgu'tĚ ca rĚ'ncznĚ' LĚ'. ¹² Cni benĚ' Dios quiĚ cu'ru'-nĚ' yōl-la' ba ca nac yōl-la' yení' queĚ', rĚ'u ni ruzxōni ládxi'ru'-nĚ' Cristo zí'atĚl ca yezica' bunách. ¹³ LĚzca' cni guc queĚli'. Cati' byōnili' didza' gdu'tĚ li, didza' dxi'a ca gac ularu', gyĚjlĚ'li' Cristo, ati' Dios buzōĚ' queĚli' le nac bĚ' nacli' queĚ', buchiziĚ' icj ládxi'dau'li' Dios Bō' La'y, Nu na' gzxi' lu nĚ'Ě Dios gsölĚ'Ě queĚru'. ¹⁴ Le zóalenĚ' rĚ'u Dios Bō' La'y, nac lōz gaqui queĚru' le naqui queĚ' Xuzru' Dios cati' udx huōa'uĚ' rĚ'u, rĚ'u na' chnáquiru' queĚ'. Cni nac quiĚ gac yōl-la' ba qui yōl-la' yení' queĚ'.

Pablo rnabnĚ' Dios unōdzĚ' quegac bunách ta'yejlĚ' Cristo yōl-la' rejni'i

¹⁵ Qui lĚ ni na', cati' byōnda' ca réjlĚ'li'-nĚ' Xanru' Jesús, len ca nadxi'ili' yúgu'tĚ bunách queĚ' Dios, ga rdxintĚ na'a dza ¹⁶ cutu ca' rusana' rĚpa'-nĚ' Dios: Xclenu', ca nac queĚli'. Rajneyda' lbi'ili' cati' rulidza'-nĚ' Dios. ¹⁷ Rnabda'-nĚ' Dios queĚ' Xanru' Jesucristo, naquĚ' Xuzru' náctĚrĚ' blau, rnabda'-nĚ' gsölĚ'Ě queĚli' Dios Bō' La'y, Nu runn queĚru' yōl-la' rejni'i len ruluí'i rĚ'u ca nacczĚ' Dios, quiĚ gac gdu ca núnbĚ'ru'-nĚ'. ¹⁸ Rnabda'-nĚ' Dios uzĚjni'nĚ' lbi'ili' lu icj ládxi'dau'li' quiĚ gac gnōzili' ca nac le runru' lōz, lĚ na' bulidzĚ' lbi'ili' quiĚ uzi'li' xbey, len quiĚ gnōzili' ca nac yōl-la' tsahui' qui yehua' yubá le gaqui quegac nup náquigac queĚ' Dios, ¹⁹ lenca' quiĚ gnōzili' cati' zxōn nac yōl-la' huac queĚ', le raclen rĚ'u ni réjlĚ'ru' LĚ'. Yōl-la' huac zxōn ni nac la' leyz na' bulu'Ě lahui Dios ²⁰ cati' ni' buspanĚ' Cristo lu yōl-la' gut len benĚ' ga grōĚ' cuit lĚ'Ě Dios ga náctĚrĚ' blau ni' yehua' yubá. ²¹ Ni' rna bĚ'inĚ' nup ni' ta'ná bĚ' len nup ni' dĚ lu

na'gac, len nup ni' nadél-li'gac yöl-la' huac, len nup ni' nacgac xan. Cristo náctèrè' blau ca yúgu'tè nup nadél-li'gac yöl-la' uná bè' yödzyú ni len lu yödzyú zi'a za'. ²² Dios budödè' lu në'è Cristo yúgu'tè le dè quiè gna bé'inè' lei, len buzóè' Lè' quegac bunách queè' quiè gaquè' Xanru' lu yúgu'tè le naqui queèru'. ²³ Nacgac ca gdu ca nayá' nabanè' Cristo bunách queè', ati' raquè' gdu lu le nayá' nabanè' na'. Runczè' Lè' ga rac gdu yúgu'tè le dè.

2

Nularu' le nadxi'inè' rë'u Dios

¹ Dios chbennè' queèli' yöl-la' na'bán gdu, zal-la' zí'atèl gucli' ca bönni' natgac ni'a qui dul-la' nabága'li' len ni'a qui dõ' bia'li'. ² Dza ni' benli' tuz ca tun bunách cunacgac tsahui' nacuá' yödzyú ni, len benli' ca gu'ni tu' xõhui', nu rna bè' lu bö'z len rugún dxin nup cutún ca rna xtudzè'è Dios. ³ Lëzca' cni gucru' yúgu'tèru' rë'u, le benru' ca gzèz ládxi'ru' len ca bdzag ládxi'ru' lu yöl-la' bunáchz queèru'. Qui lè ni na' gbága'ru' dul-la' lahuè' Dios le ben ga gunè' rë'u zxguia' ca gunè' quegac yezica' bunách. ⁴⁻⁵ Ni'r cati' ni' nacru' ca bönni' natgac ni'a qui dul-la' gbága'ru', Dios buspanè' rë'u lu yöl-la' gut tsaxõn len Cristo le buечи' ladxè'è rë'u len bdxí'itsquinè' rë'u. Nulali' le zoa le buzá' ladxè'è queèli' Dios. ⁶ Dios buspanè' rë'u tsaxõn len Cristo quiè gunè' ga cõ'ru' tsaxõn len Lè' ga ni' rna bè'è yehua' yubá. ⁷ Cni benè' Dios, bului'inè' bunách zi'a za'c ca nac yöl-la' tsahui' qui le buzá' ladxè'è queèru', bsölè'è queèru' Jesucristo, le nac bè' ca nadxi'itsquinè' rë'u. ⁸ Nulali' le zoa le buzá' ladxè'è queèli' Dios le réjlè'li' Cristo. Buslè' lbi'ili', clèg le nacuá' le nac dxi'a benli' lbi'ili', san le nac le runzè' Dios. ⁹ Nutu nu gac gun ba zxõn cuini le nulá, le cutu nulá le nacuá' le nac dxi'a nun nu na'. ¹⁰ Le nacru' nac le nunczè' Dios. Le nacru' tuz len Jesucristo, buzóè' rë'u quiè gunru' le nacgac dxi'a, le bucözè' zí'atèl gunru'.

Rõ' dxi icj ládxi'dau'ru' lahuè' Dios ni'a qui le benè' Cristo

¹¹ Gul-tsajnéy ca gucli' zí'atèl. Gucli' bunách gza'a, len qui lè ni na' yugu' bönni' judío, bönni' na' ta'chuguè' lu xpèla'què' le nac bè' náquicnè' queè' Dios, len nazí' laquè' bönni' narugu lu xpèla'què', ta'nè' queèli' nacli' bönni' cunarugu lu xpèla'què'. ¹² Dza ni' nubíga'li' ga zoè' Cristo. Gucli' bönni' gza'a laugac bunách Ísrael, len cutu buzi'li' xbey didza' benè' tsutsu Dios le gzxi' lu në'è gata' quegac bunách queè'. Gzoali' yödzyú ni, cuzóa le runli' lõz, len cunúnbè'nili'-nè' Dios. ¹³ Na'a, nacli' tuz len Jesucristo. Zí'atèl nubíga'li' lbi'ili' zi'tu' ga zoè' Dios, san na'a nudxiguè'è lbi'ili' gal-la'z Dios le gutiè' Cristo uláz queèru'. ¹⁴ Lëzczè' Cristo runè' ga rõ' dxi icj ládxi'dau'ru' lahuè' Dios. Lè' benè' ga guluhuõaquè' tuz bunách yugu' bönni' judío len yugu' bönni' gza'a, busulè' yöl-la' rley le bubíj lequè' chopl ca tu zõ'õ. ¹⁵ Lè ni benè' Cristo cati' gutiè' uláz queèru', busulè' yugu' zxba len yugu' le rna bè' nayujgac lu zxba quegac bunách judío, ati' chop cõ' bunách na', bunè' tuz bunách cub, nup nacgac tuz len Lëzczè'. Cni benè', glequi dxiè' yöl-la' rley na'. ¹⁶ Le gutiè' Cristo lè'i yag cruz, busulè' yöl-la' rley na', ati' chop cõ' bunách na', bunè' lequè' ca tuz bunách len glequi dxiè' icj ládxi'dau'què' lahuè' Dios.

¹⁷ Cni guc, buluí' lahuè' Cristo len benè' lban qui didza' dxi'a ca rbequi dxiè' yúgu'tè bunách, lbi'ili' na' nacli' bunách gza'a len zoali' zi'tu' ga zoè' Dios, lenca' bunách judío nacuá' gal-la'z. ¹⁸ Na'a, ni'a qui le benè' Cristo, gac gbíga'ru' lahuè' Xuzru' Dios, le zóalenè' rë'u la' Lëzczè' Dios Bõ'

La'y, zal-la' nacru' bunách judío o bunách gza'a. ¹⁹ Qui lë ni na', lbi'ili', bunách gza'a, cutur nacli' ca bunách zi'tu' zoali' tu luyú cunaqui queëli', san nabáblenli' bunách queë' Dios. Chnacli' di'a dza queë' Dios. ²⁰ Lbi'ili' nacli' ca tu yu'u zoa tsaz. Nacli' ca guiöj zxoagac lahui xlibi zö'ö, le gulucu'ë bönni' gbaz queë' Cristo len bönni' glu'ë didza' uláz queë' Dios, ati' Lëczë' Jesucristo naquë' ca guiöj blau qui xlibi zö'ö na'. ²¹ Gdütë yu'u na' le nacli' lbi'iczli' ryas lahui xlibi zö'ö na' nacczë' Cristo, nacuá' tu'láp guiöj qui, quië gac tu gdau' la'y le nac tuz len Xanru'. ²² Lbi'iczli' nacli' tuz len Cristo Nu buzóa lbi'ili' quië gacli' ca tu yu'u ga na' yu'ë Dios, le zóalenë' lbi'ili' Dios Bö' La'y.

3

Naquë' Pablo huen lban qui didza' dxi'a laugac bunách gza'a

¹ Qui lë ni na', neda', Pablo, yu'a lidx guia le runa' lban queë' Jesucristo quië uzi'li' xbë', lbi'ili', bunách gza'a. ² Ráquida' chnöziczli' ca benë' Dios, budödë' lu na'a dxin runa' quië uzi'li' xbey le ruzá' ladxë'ë queëru'. ³ Dios bulu'ë lahui le bgachi' queë', len buzéjni'në' neda' ca nac. Ca nac lë ni chbuzuja' queëli' lu guich láti'dau'. ⁴ Cati' ulabli' lë ni, gúnbë'li' le réjni'da' ca nac le bgachi' ca nac queë' Cristo. ⁵ Dza ni'të nutu nu buzéjni'në' Dios ca nac le bgachi' na', san na'a, lu në'ë Dios Bö' La'y, chbulu'ë lahui Dios ca nac, bului'inë' yugu' bönni' gbaz la'y queë' len bönni' tu'ë didza' uláz queë'. ⁶ Cni rna lë na' bgachi': "Ni'a qui didza' dxi'a la'del-li' bunách gza'a tsazxón len bunách judío le naqui queë' Dios, luhuóaquë' ca tuz bunách, len luzi'ë xbey tsazxón len lequë' le gzxi' lu në'ë Dios unódzjé' quequë' le dzagquë' Jesucristo." ⁷ Dios buzá' ladxë'ë quia' le bennë' quia'. Lu yöl-la' huac zxón queë' benë' neda' huen lban qui didza' dxi'a queë'. ⁸ Nacra' cuidi'z ca yúgu'të bunách queë' Dios, san Lë' buzá' ladxë'ë quia' gaca' huen lban laugac bunách gza'a qui didza' dxi'a ca nac yöl-la' tsahui' queë' Cristo, le záqui'tsqi. ⁹ Dios budödë' lu na'a guna' ga láquibe'i yúgu'të bunách ca nac le buzoaczë' Dios dza ni'të, lë na' nac tu le bgachi' queë' Dios, Nu ben yúgu'të le rlé'iru'. ¹⁰ Cni guc, quië láquibe'i na'a gdu ca nac yöl-la' rejni' queë' Dios yúgu'të nup ta'ná bë' len nup dë lu na'gac ni' yehua' yubá, cati' la'le'i ca nacgac bunách queë' Cristo. ¹¹ Dios benë' lë ni, buschinë' lë na' buzoaczë' dza ni'të, le benë' lu në'ë Xanru' Jesucristo. ¹² Le nacru' tuz len Cristo, nazi'ru' latj gbíga'ru' lahuë' Dios, nacru' rugu ladxí' le réjlë'ru' Lë'. ¹³ Qui lë ni na' ráta'yua' lauli' cugác chop ladxí'li' ni'a qui le rzaca' rguí'a neda' quië gáclena' lbi'ili', le nac tu le uzi'li' xbey.

Ca nac yöl-la' nadxí'i queë' Cristo

¹⁴ Qui lë ni na' ruzechu zxiba' lahuë' Xuzë' Xanru' Jesucristo. ¹⁵ Ca lë' nazi' ca' lagac yúgu'të bunách queë', nup nacuá' yehua' yubá len nup nacuá' yödzyú ni. ¹⁶ Rnabda'-në' Xuzru' Dios, lu yöl-la' yení' záqui'tsqi queë' gunnë' queëli' yöl-la' huac queë' Dios Bö' La'y len gunë' ga gal-li' lu icj ladxí'dau'li'. ¹⁷ Rnabda'-në' Cristo soë' icj ladxí'dau'li' le réjlë'li' Lë'. Rnabda'-në' gunë' ga soali' tsaz lu yöl-la' nadxí'i queë', cutséaj bö' icj ladxí'dau'li' ca nadxí'ili'-në', ¹⁸ quië gac tséjni'li' tsazxón len yúgu'të bunách queë' Cristo ca nac yöl-la' nadxí'i queë', tsca ga rdxin ni' len na', len dxi'l len xtsa'l. ¹⁹ Rnabda'-në' Dios gunë' ga gúnbë'li' yöl-la' nadxí'i na', le cugác gúnbë'ru' gdu ca nac, quië gdu soalen lbi'ili' gdu le nacczë' Dios.

20 Na'a, yöl-la' ba Dios, Nu gac guntër ca gac gnabru' o ca gac sa' ládxi'ru', ugunë' dxin yöl-la' huac queë' lu icj ládxi'dau'ru'. 21 Gactecz queë' Dios yöl-la' ba laugac bunách queë' Cristo len lahuë' Lëczë' Jesu-cristo, na'a dza len yúgu'të dza zi'a za'c. Ca' gac.

4

Nunë' rë'u tuz Dios Bö' La'y

1 Na'a, ráta'yua' lauli' neda', yu'a lidx guia ni le runa' lban queë' Cristo, rnabda' lbi'ili' gunli' gdu ca ral-la' lun nup bulidzë' Dios quië láquigac queë', ca na' bulidzë' ca' lbi'ili'. 2 Gul-gác nöxj ladxi' len dxi'i ladxi'. Gul-cöz zxön ladxi' len gul-güi' ládxi'li' lza'li' tuli' yetuli' lu yöl-la' nadxi'i queëli'. 3 Gul-güi' ládxi'li' gácteczli' tuz ca na' chnunë' lbi'ili' Dios Bö' La'y, gunli' cni lu yöl-la' rböz dxi'adau' queëli' le rutság lbi'ili'.

4 Tuz nac gdu ca nayá' nabanë' Cristo le dzagru' rë'u.

Tuzë' naquë' Dios Bö' La'y zóalenë' rë'u.

Tuz nac le runru' löz, lë na' bulidzë' rë'u Dios quië uzi'ru' xbey.

5 Tuzë' naquë' Xanru'.

Tuz le réjlë'ru'.

Tuz le bdilru' nis.

6 Tuzë' naquë' Dios Nu nac Xuzru' yúgu'tëru'.

Lë' rna bé'inë' yúgu'tëru' len rugunë' dxin yúgu'tëru' len rbözcë' Lë' lu icj ládxi'dau'ru' yúgu'tëru'.

7 Tu turu' nazi'ru' tu yöl-la' huac queë' Dios tsca nac le bennë' queëru' Cristo. 8 Nac cni ca na' nayúj lu guich la'y, rna:

Buëpë' yehua' yubá, rchë'ë zian bunách guladzungac.

Gdisië' quegac bunách le runnzë' quequë'.

9 ¿Bizxa rë'ni gna lë na' rna: "Buëpë'"? Rusëdi rë'u bötjë' zi'al, bdxinë' dxi'l yödzyú ni. 10 Nu na' bötj nac la' leyz Nu na' buëp xtsa'tër ni' yehua' yubá quië gdu budzë' yúgu'të len le nacczë' Lë'. 11 Cristocz bennë' qui queëru' yugu' yöl-la' huac queë':

Bë' latj la'quë' bönni' lacquë' gbaz queë'.

Benë' ga tu'ë didza' uláz queë' Dios yela'quë' bönni'.

Bsölë'ë yela'quë' bönni' tsjenquë' lban qui didza' dxi'a.

Bucu'ë yela'quë' bönni' quië lun chi'ë bunách queë'.

Bucu'ë yela'quë' quië lusëdnë' bunách queë'.

12 Cristocz bupë'ë cni bunách queë' quië gac lun xchinë', quië lun ga lac gdu nup nacgac ca gdu ca nayá' nabanë' Lë'. 13 Cni gac ga gdxintë dza huöacru' tuz yúgu'tëru' ca réjlë'ru' Cristo len ca núnbë'ru'-në' Zxi'në' Dios.

Gacru' nal len huöacru' gdu ca naquë' Lëczë' Cristo. 14 Cutur gacru' ca bi'idau', ca nacgac nup na' tu'tsa'të ca tun, len nacgac ca tu le nachë' lu yegu, o ca tu le rchë' bítitëz bö' reycj, ta'zi' lu na'gac bítitëz didza' nu rusëdi lequë', nu na' rzi' ye'i lequë' len yöl-la' sina' qui len run ga ta'chixi ta'nignë'. 15 Na'a, rë'u ni, le nadxi'iru' lza'ru', ral-la' güi'ru' didza' le nac gdutë li quië gac huöacru' gdu ca naquë' Cristo, len gacru' tuz len Lë', Nu nac Xani gdu ca nayá' nabanë' le nacru' rë'u. 16 Cristocz runë' ga rdzag dxi'a gdu ca nayá' nabanë' le nacru' rë'u, ati' gdutë ca nayá' nabanë' na' naguel-la' tsazxön ni'a qui lë na' run tuz gdu ca nayá' nabanë'. Cati' runru' xchinru' tu turu' rë'u na' dzagru' gdu ca nayá' nabanë', gdutë rrxön len rac gdu, ca na' zeaj racr gdu ca nadxi'iru' lza'ru'.

Yöl-la' na'bán cub napru' le nacru' tuz len Cristo

¹⁷ Uláz queë' Xanru' rëpa' lbi'ili' lë ni len rgu'a lei lu na'li', rnia': Cutur gunli' ca tun nup cunúnbë'gac Dios, nup na' ca ta'zá'z ládxi'gac tun ¹⁸ len nachúl nanitgac icj ládxi'dau'gac. Le nacqué' cunözi len nazidquë', cutu nazi'quë' yöl-la' na'bán na' runnë' queëru' Dios. ¹⁹ Cutu ca' tu'tui'në'. Nudöd cuinquë' lu le cunác. Gdu ládxi'quë' tunë' yúgu'të le cunác. ²⁰ Nup ni' gulusëdi lbi'ili' ca nac queë' Cristo, cutu ca' gulusëdi lbi'ili' gunli' ca tun bunách cni. ²¹ Le nac gdutë li byönili' ca nac queë' Cristo, len le nacli' queë' tu'sëdi lbi'ili' le nac gdutë li na' zoalen Jesús. ²² Gul-ná be'i yöl-la' bunáchz queëli' le gucli' zi'al, lë na' rnit ni'a qui yöl-la' rzë ladxi' queëli' le cunác le gzxi' ye'i lbi'ili'. ²³ Ral-la' huöaclí' cub lu icj ládxi'dau'li' len lu bö' nacczli'. ²⁴ Ral-la' si'li' yöl-la' bunách cub le nunë' Dios ca nacczë' Lë' le ruluí' cuini le run ga runli' le nac dxi'a len le nac tsahui'.

²⁵ Qui lë ni na', cutur si' yë'li'. Yúgu'tëru' ral-la' güi'lenru' lza'ru' didza' le nacz, le dzagru' yúgu'tëru' gdu ca nayá' nabanë' Cristo.

²⁶ Chqui' hualeyli', cutu ral-la' gunli' dul-la'. Cutu leyli' xtsey. ²⁷ Cutu bi gunli' le güi' latj tu' xöhui' uxíj lbi'ili'.

²⁸ Nu bönni' rbanë' ral-la' usanë' yöl-la' gban queë' len tsazië' huen dxin quië gata' queë' bi unödzejë' quegac nup ta'yadzji.

²⁹ Cutu güi'li' didza' xöhui', san güi'li' didza' dxi'a, yugu' le laclen nu yöni len lun ga gac dxi'a qui nu na'. ³⁰ Cutu ushui'nili' Dios Bö' La'y, le nac bë' náquili' queë' Dios le zóalenë' lbi'ili' Dios Bö' La'y, ati' gdxin dza udx uslé' lbi'ili' lu dul-la'.

³¹ Gul-cúa ladj lbi'ili' yöl-la' ruzxë'i len yöl-la' rdza'a len yöl-la' rley, len yöl-la' rdil-l didza' len yöl-la' rutság yudxi, len yúgu'të yöl-la' curle'i lza'li' dxi'a. ³² Ral-la' gacli' dxi'i ladxi' len huechi' ládxi'li' lza'li' tuli' yetuli' len unít lauli' lza'li' tuli' yetuli', ca na' benë' Dios, bunít lahuë' lbi'ili' le nacli' tuz len Cristo.

5

Ca ral-la' lac nup nacgac zxi'në' Dios

¹ Le nacli' zxi'nczë' Dios ati' nadxi'inë' lbi'ili', gul-güi' ládxi'li' gacli' ca naquë' Lë'. ² Ca nac yúgu'të le runli', ral-la' gdxili' lza'li', ca na' benë' Cristo, bdxinë' rë'u len budöd cuinë' lu yöl-la' gut uláz queëru', ben cuinë' ca böa' bëdxdau' rudödiru'-ba' lahuë' Dios ni'a qui dul-la' nabága'ru'. Guquë' ca' ca tu le rla' zxi' rdzag ladxë'ë Dios le rgu'ru' lu bcugu la'y queë'.

³ Le nacli' queë' Dios, cutu ca' gunli' le cunác, len cutu gunli' le cural-la' gunli', len cutu uhuídi'li'. Ni'r nutu nu gac bi gnë queëli'. ⁴ Cutu güi'li' didza' xöhui' o didza' cunác o didza' ca'z, yugu' le cural-la' gunli', san nacr dxi'a guiëli'-në' Dios: "Xclenu'." ⁵ Chnöziczli' cutu ca' tsazië' ga rna bë'ë Cristo tsaxxön len Dios nitúë' bönni' runë' le cunác, o nu bönni' runë' le cural-la' gunë', o bönni' ruhuídi'në'. Nu na' ruhuídi' nac ca nu rij ladxi' bdau' guiöj bdau' yag. ⁶ Cutu güi'li' latj nu si' ye'i lbi'ili' len didza' cunác. Ni'a qui dul-la' cni Dios gunë' zxguia' nup cutún ca rna xtidzë'ë. ⁷ Cutu ca' gunli' tuz bunách cni.

⁸ Zí'atël gzoali' ga chul xöhui', san na'a zoali' lu yení', le nacli' tuz len Xanru'. Gul-gác ca bunách qui yení', ⁹ le run yení' na' ga gacru' dxi'i ladxi' len ga güi'ru' didza' le nac gdutë li, len ga gacru' tsahui'. ¹⁰ Gul-güi' ládxi'li' gnözili' le rdzag ladxë'ë Xanru'. ¹¹ Cutu gútsa'li' nup tun le cunác, lë na' tunë' ga chul xöhui', san gul-bíj ga lna' yugu' lë na' tunë'. ¹² Utui'ru' güi'ru'

didza' ca nac le tun bagachi'z bunách. ¹³ Cati' bi ubijru' ga lna', gac bè yúgu'tè tsca nacgac, le gun le nac yení' ga gac bè' yúgu'tè. ¹⁴ Qui lè ni na' nayúj lu guich lè na' rna:

Bubán, li' na' rasiu'.

Gyas ladj nup natgac.

Cristo uzéni'è quiu'.

¹⁵ Gul-yú cuinli' ca runli'. Cutu gacli' curejni'i, san gul-gác bunách ta'yejni'i. ¹⁶ Gul-sí' xbey latj dè queéli' le chzoaru' dza curác dxi'a queëru'. ¹⁷ Cutu gacli' cunözi. Gul-güi' ládxi'li' tséjni'li' le rë'nnë' Xanru' gunli'. ¹⁸ Cutu súdxili', le gun yöl-la' rzudxi ga nitli' tsaz. Gul-güi'tsca latj gna bé'inë' lbi'ili' Dios Bò' La'y. ¹⁹ Gul-güi'len lza'li' didza' tuli' yetuli' ugunli' dxin yugu' le rul-l lëgac salmo, len yugu' le rul-l yöl-la' ba Dios, len yugu' le rul-l nagu'è icj ládxi'dau'ru' Dios Bò' La'y. Gdu ládxi'ru' ral-la' gul-lru' queë', cu'ru'-në' Dios yöl-la' ba. ²⁰ Gul-gún dxin lè' Xanru' Jesucristo, len gul-guiéteczë' Xuzru' Dios: Xclenu', ca nac yúgu'tè.

Ca ral-la' gunru' quegac di'a dza queëru'

²¹ Gul-gún ca rna xtídza' lza'li' tuli' yetuli' quië cni gunli'-në' Dios zxön.

²² Lbi'ili', ngul, gul-gún ca rna xtídza'quë' bönni' qui queéli', ca na' ral-la' gunli' ca rna xtídzë'è Xanru'. ²³ Cni ral-la' gunli', le rna bé'inë' ngul bönni' ca na' runë' Cristo, rna bé'inë' bunách queë'. Cristo naquë' ca' Nu ruslá bunách queë', nup na' dzaggac gdu ca nayá' nabanë' Lë'. ²⁴ Ca na' tun ca rna xtídzë'è Cristo bunách queë', lëzca' cni ral-la' lunnu ngul ca rna xtídza'quë' bönni' qui queëcnu ca nac yúgu'tè le rac.

²⁵ Lbi'ili', bönni', ral-la' gdxili'-nu ngul qui queéli' ca na' Cristo nadxi'inë' bunách queë' len budöd cuinë', gutië' uláz quequë'. ²⁶ Cni gutië' Cristo quië bubijë' quizi queë' Dios bunách queë' na', ati' nayargac tu lu nis le nac xtídzë'è. ²⁷ Gutie' uláz quequë' quië gac uschinë' lequë' lahuë' Dios, nacquë' ca tu lari' lach, cutu nua' bösj le ni'aj, len cutu naxú'n, len cutu zoa nitú le run ditj lei, san runë' ga lacquë' gdu dxi'a, nutu nu gac bi gnë quequë'. ²⁸ Ral-la' gdxili'-nu ngul qui queéli' ca na' nadxi'i cuinli'. Nu bönni' nadxi'inë'-nu ngul queë', nadxi'i cuinë'. ²⁹ Nutu nu bönni' runi zi' cuinë', san rugagu len run chi'i cuinë', ca runë' ca' Cristo le rúnlenë' bunách queë', ³⁰ nup dzaggac gdu ca nayá' nabanë', ati' rë'u ni dzagru' gdu ca nayá' nabanë' Lë'. Náquiniru' xpëlë'è len dxit queë'. ³¹ Lëzca' cni nayúj lu guich la'y, rna: "Qui lè ni na' bönni' ral-la' uca'në' xuz xnë'è quië tsajsóalenë'-nu ngul queë', ati' groptë' luhuöaquë' tuz." ³² Lë na' nayúj lu guich ni rulu' lahu' tu le nac gdu'të li, ati' neda' ráquida' rui' didza' ca' ca nac queë' Cristo len bunách queë' na'. ³³ Lëzca' rui' didza' ca nac queéli'. Yúgu'tèli' lbi'ili', bönni', ral-la' gdxili'-nu ngul qui queéli' ca na' nadxi'i cuinli', ati' ral-la' lunnu ba la'n bönni' qui queëcnu ngul.

6

¹ Lbi'ili', bi'idau', ral-la' gunli' ca rna xtídza'quë' xuz xna'li' quië cni gunli' ca rna xtídzë'è Xanru'. Le nac tsahui' ral-la' gunli'. ² Zxba na' benë' zi'al Dios le nachë' tu le gzxi' lu në'è Dios gunë', nac lè na' rna: "Ben ba la'n xuz xna'u, ³ ati' gac dxi'a quiu' len xtsey su' gbanu' yödzyú ni."

⁴ Lbi'ili', xuz, cutu gun leyli' zxi'nli', san gul-scul'cbi', gut quincl'i'-bi' len usëdicli'-bi' ca rdzag ladxë'è Xanru'.

⁵ Lbi'ili', nul-li' nacli' bönni' nadá'ugac, gul-gún ca rna xtídza'quë' xanli' luyú ni gdu ládxi'li', gunli' lequë' ba la'n lu yöl-la' radxi queéli', gunli'

xchinquè' ca ral-la' gunli' xchinè' Cristo. ⁶ Gul-gún xchinquè', clègz cati' ni' tu'yúè' lbi'ili' quiè urujli' dxi'a lauquè', san gdu ládxi'li' gul-gún xchinquè' ca rdzag ladxè'è Dios, ca na' ral-la' gunli' xchinè' Cristo. ⁷ Gdu ládxi'li' gul-gún xchinquè', ati' cni gac, gunli' xchinè' Xanru' len clègz xchingac bunách. ⁸ Nóziczli' ca gunè' Xanru'. Gunnè' qui queèru' tsca nac le dxi'a runru' zal-la' nadzanru' o zal-la' nacru' bönni' nadá'ugac.

⁹ Lbi'ili', nacuá' queèli' bönni' nadá'ugac, gul-gún dxi'a cni quegac huen dxin queèli' na', cutu uzeyli' ba nadx lequè'. Gul-tsajnéy ca nac queèli', yu'uli' lu nè'è Xanru' zoè' yehua' yubá la' tuz ca nac quequè', ati' Lè' cutu rutsè'è ca runè' qui queè bunách.

Runnè' queèru' Dios le tun chi'i rè'u

¹⁰ Na'a, böchi' lza'adau', gul-gác tsutsu le nacli' tuz len Xanru', zoalen lbi'ili' yöl-la' huac zxön queè'. ¹¹ Gul-gún chi'i cuinli', ugunli' dxin yugu' le runnè' queèru' Dios, le tun chi'i rè'u, quiè gac soali' tsutsu cati' guè'ni si' bè' lbi'ili' tu' xöhui'. ¹² Cutu rdíl-lenru' bunách náquicni bëla' len dxit, san rdíl-lenru' yöl-la' uná bè' quegac bö' xöhui' ta'dá lu bö'z, dzaggac nup ta'ná bè', len nup nadél-li'gac yöl-la' uná bè', len nup dè lu na'gac, nacuá' yödzyú ni ga nac chul xöhui'. ¹³ Qui lè ni na',

Gul-sí' yúgu'tè le runnè' queèru' Dios, le tun chi'i rè'u, quiè cati' gdxin queèru' dza ni' lac le nacgac xöhui', gac gua' glenli', len cati' udx gunli' cni, uga'nli' tsutsu.

¹⁴ Gul-zóa tsutsu.

Gul-sí' le nac gdu'tè li, le gac queèli' ca tu guid guga' lè'li'.

Gul-gác tsahui', le gun chi'i lbi'ili' le nac tsahui' ca run tu lari' yödx run chi'i lchu'è bönni' rijè' gdil-l.

¹⁵ Gul-zóa sina' quiè gunli' lban qui didza' dxi'a le rbequi dxi icj ládxi'dau'ru' lahuè' Dios, ca na' ruzóa cuinë' sina' rdè'è lölè' bönni' rijè' gdil-l.

¹⁶ Le nac blau, yöl-la' rejle' queèli' Cristo gac queèli' ca tu le nac tsutsu uzèli' lauli', cui gál-la'li' yugu' le usán tu' xöhui', le nacgac ca yag uxiti' zoa gui' láhuigac.

¹⁷ Yöl-la' ruslá gac queèli' ca tu lu'u guia le gun chi'i icjli'.

Xtidzè'è Dios gac queèli' ca tu guia tuchi' le runnè' queèru' Dios Bö' La'y, utíl-lenru' le nac xöhui'.

¹⁸ Gul-gún yúgu'tè lè ni len gul-lidzè' Dios, gnábili'-nè' gáclenè' lbi'ili'.

Gul-lídztecze' Dios, zóalenè' lbi'ili' Dios Bö' La'y.

Quiè gunli' cni, ral-la' uspán ládxi'li' len cuhuõa ládxi'li', gnábili'-nè' Dios gáclenè' nup náquigac queè'. ¹⁹ Gul-lidzè' Dios, gnábili'-nè' gáclenè' ca' neda', gunnè' quia' didza' cati' ral-la' gu'a didza', len gunè' ga gaca' rugu ladxi' cati' guna' lban quiè uzéjni'da' bunách ca nac le bgachi' qui didza' dxi'a. ²⁰ Dios budödè' lu na'a didza' dxi'a na' quiè guna' lban qui, ati' le bena' cni yu'a lidx guia ni. Gul-lidzè' Dios chqui'nu', gnábili'-nè' gunè' ga gaca' rugu ladxi' quiè guna' lban qui didza' dxi'a, ca ral-la' guna'.

Ruúdx didza' bë'è Pablo

²¹ Tiquico, böchi'ru' na' nadxi'iru'-nè', len runè' xchinè' Xanru' gdu ladxè'è, quíxjöi'nè' lbi'ili' gdu ca rac quia' len ca runa' neda' ni. ²² Qui lè ni na', gsöla'a-nè' queèli' ati' ului'inè' lbi'ili' ca rac queètu', ati' cni utipè' ládxi'li'.

²³ Rnabda'-nè' Xuzru' Dios lenca' Xanru' Jesucristo gunè' ga soa dxi icj ládxi'dau'li', len gata' queèli' yöl-la' nadxi'i le dzag yöl-la' rejle' queèli'

Cristo, yúgu'téli' na' nacli' queë'. ²⁴ Le ruzá' ladxë'ë queëru' Dios gac queëli', yúgu'téli' na' nadxí'ili'-në' Xanru' Jesucristo, nac gdu yöl-la' nadxí'i queëli' Lë'. Ca' gac.

DIDZA' BSÖLĚ'Ě PABLO YÖDZ FILIPOS

Pablo rugapë' Dios bunách queë' Cristo nactu'ë Filipos

¹ Neda', Pablo, lenca' bi'i Timoteo, nactu' huen dxin queë' Jesucristo. Rugapa' Dios lbi'ili', réjlë'li' Cristo, len lbi'ili', dë lu na'li' xchinë' Cristo, len lbi'ili', run chi'li' bunách queë' Cristo, zoali' Filipos, náquili' queë' Dios len nacli' tuz len Jesucristo. ² Rnabda'-në' Xuzru' Dios lenca' Xanru' Jesucristo gunnë' queëli' le ruzá' ladxë'ë queëru' len gunë' ga soa dxi icj ládxi'dau'li'.

Pablo rnabnë' Dios bi gunë' quegac bunách ta'yejlë' Cristo

³ Rëpa'-në' Dios: Xclenu', cati' rza' ladx'a' queëli'. ⁴ Cati' rulidza'-në' Dios len rnabda'-në' gáclenë' lbi'ili', rudziji ladx'a'a ⁵ le rajneyda' ca bénlenli' neda' tsaxón dxin qui didza' dxi'a, gzu lauli' runli' dxin na' dza ni' zi'a byónili', len runli' lei ga rdxintë na'a dza. ⁶ Dios gzu lahuë' runë' tu le nac dxi'a lu icj ládxi'dau'li'. Ruzxöni ladx'a'a Lë' gúnteczë' cni ga gdxintë dza huödë' Jesucristo. ⁷ Ca na' rza' ladx'a' queëli' nac ca ral-la' guna' le nadxi'itsquida' lbi'ili'. Yúgu'tëli' ruzi'li' xbey tsaxón len neda' le ruzá' ladxë'ë queëru' Dios, tsal ni yu'a lidx guía, len lëzca' cni benli' cati' ni bë'a didza', bena' lban qui didza' dxi'a len bena' ga bdxin queëli' tsaz. ⁸ Nözcznë' Dios ca nadxi'itsquida' lbi'ili', nac ca na' nadxi'itsquinë' rë'u Lëczë' Jesucristo. ⁹ Rnabda'-në' Dios gunë' ga gdx'i'irli' lza'li', len gáta'tsca queëli' yöl-la' rac sxöni len yöl-la' rejni'i gdu ¹⁰ quië gac cöli' le nactër dxi'a. Chqui' gac cni queëli', gacli' gdu dxi'a ati' nutu nu gac bi gnë' queëli' dza ni' huödë' Cristo. ¹¹ Le nacli' nac bë' le nac dxi'a runë' Cristo lu icj ládxi'dau'li' quië gla' lahui yöl-la' yení' queë' Dios len gac queë' yöl-la' ba.

Zoaru' nabanru' quië gacru' ca naquë' Cristo

¹² Böchi' lza'adau', rë'nda' gnözili' lë ni: Yúgu'të le guc quia' guclen neda' quië gzxáqui'rda' bena' lban qui didza' dxi'a. ¹³ Cni guc, yúgu'të ni'a na'quë' bönni' yúlahui' len yezíca'rë' bönni' ni nözcnë' yu'a lidx guía ni le runa' xchinë' Cristo. ¹⁴ Le yu'a neda' lidx guía ni ben ga nácgacrë' rugu ladx'i' yelati'z cunuhoágactë' böchi'ru', tu'zxöni ládxi'quë' Xanru' len cutur tádxinë' tunë' lban qui xtidzë'ë Dios.

¹⁵ Le nactë tunë' lban queë' Cristo la'quë' le tu'zxé'inë' neda' len ta'dil-lë', san yela'quë' tunë' lban queë' gdu ládxi'quë'. ¹⁶ Bönni' tu'zxé'inë' na' tunë' lban queë' Cristo lu yöl-la' run ba zxön cuinquë' len clëg gdu ládxi'quë'. Të'nnë' lusaca' zi'ë neda' tsal ni yu'a lidx guía. ¹⁷ Bönni' gdu ládxi'quë' na', lu yöl-la' nadxi'i' quequë' tunë' lban queë', le nözcnë' Dioscz budödë' lu na'a dxin runa', runa' lban qui didza' dxi'a. ¹⁸ Cutu run ga rö'a baguí'i lë na'. Rudzijda' le rac lban queë' Cristo nácti'tëz, zal-la' tunë' lban gdu ládxi'quë' o cutunë' lei cni.

Na'a, rudzijrda' ¹⁹ le nözda' ulá' lu le rac quia', yu'a lidx guía ni, le rulidzli'-në' Dios len le ráclenë' neda' Dios Bö' La'y, Nu rsölë'ë queëru' Jesucristo. ²⁰ Cni rë'nda', len ruzxöni ladx'a'a-në' Dios, gunë' ga cutu utui'da', len gunë' ga gac gu'a didza' lu yöl-la' rugu ladx'i', ati' lu na'a neda' gactecz yöl-la' ba queë' Cristo na'a dza len yugu' dza zi'a za'c, zal-la' gun bayúdx gattea' o soa' gbana'. ²¹ Ca runi neda', chqui' zoa' nabana', nac quië gaca' ca naquë' Cristo, len chqui' gatia', nac tu le uzi'ra'

xbey. ²² Chqui' huac guna' dxin le gaclen didza' dxi'a queë' Cristo chqui' soaza' gbaná', cutu nõzda' bizzal ral-la' cõa'. ²³ Nac baníg cõa'. Rë'nda' gattea' quië tsajsóalentea'-në' Cristo, le gactër dxi'a quia' lë na', ²⁴ san runr bayúdx soaza' gbaná' quië sáqui'da' gáclena' lbi'ili'. ²⁵ Le nõzda' nac cni, nõzda' ca' ugá'nlena' lbi'ili' quië gáclena' lbi'ili' quië gacr gdu ca réjlë'li' Cristo, ati' udzjirli' le réjlë'li' Lë'. ²⁶ Cni nac, dusóalena' lbi'ili' leyúbl, le gun ga gdzag ládxi'li'-në' Jesucristo ni'a qui le gunë', gáclenë' neda'.

²⁷ Gul-güi' ládxi'zli' gacli' ca rajlöz didza' dxi'a queë' Cristo. Cni gac, chqui' duyúa' lbi'ili' o chqui' soa' zi'tu', huayõnda' nacli' tsutsu len nacli' tuz, runli' tsaxxõn dxin qui le réjlë'ru' le za' queëru' ni'a qui didza' dxi'a. ²⁸ Cutu güi'li' latj lun gadxi lbi'ili' nup cuta'le'i lbi'ili' dxi'a. Lë ni ulu'í' lequë' la'nitië', san ulali' lbi'ili', le gac bë' ráclenë' lbi'ili' Dioscz. ²⁹ Dios ru'ë lbi'ili' latj gunli' xchinë' Cristo, clëgz ca réjlë'li' Lë', san lëzca' ca rzaca' rgui'li' runli' xchinë'. ³⁰ Na'a, gac gunli' neda' tsaxxõn güi' ládxi'ru' gunru' lban qui didza' dxi'a. Blé'iczli' ca gzxaca' gdi'a cati' bena' cni zi'al, ati' ryõnili' ca rzaca' rgui'a ca' na'a.

2

Guquë' nõxj ladxi' Cristo, ati' bdél-li'në' yöl-la' zxõn

¹ Chqui' rutipë' ládxi'li' Cristo, len chqui' lu yöl-la' nadxí'i queë' ruhuechi' ladxë'ë lbi'ili', len chqui' nacli' tuz len Dios Bõ' La'y, len chqui' nadxi'ili' lza'li' len ruhuechi' ládxi'li' lza'li' tuli' yetuli', ² gul-gún ga udziji ladxa'a. Quië gunli' cni, ral-la' gacli' tuz len lza'li' len gac tuz ca nadxi'ili' lza'li' tuli' yetuli'. Lëzca' cni ral-la' gacli' tuz lu bõ' nacczli' len ca rza' ládxi'li'. ³ Ca nac le runli', cutu bi ral-la' gunli' lu yöl-la' rudul-li' queëli' o quië gun ba zxõn cuinli', san dxí'adau' ral-la' gunli' yúgu'të, cutu gáquili' nadél-li'rli' lbi'ili' ca lza'li'. ⁴ Gul-güi' ládxi'li' gac dxi'a ca' qui lza'li' len clëg queëzli'.

⁵ Ral-la' gacli' nõxj ladxi' ca na' guquë' nõxj ladxi' Jesucristo. ⁶ Lë' nacczë' tuz ca naquë' Dioscz, san cutu gúquinë' ral-la' gunë' bayúdx uga'në' tuz ca na' naquë' Dios. ⁷ Buca'nczë' yúgu'të le napë', len ben cuinë' ca tu bönni' nada'u. Guljë' ca talj bunách len guquë' gdu bunách. ⁸ Cati' ni' naquë' bönni', guquë' nõxj ladxi' len benë' ca rna xtidzë'ë Dios, gutië'. Gdë'të lë'i yag cruz ca na' rac queë' bönni' gdödi bunách. ⁹ Qui lë ni na' Dios buchisë' Lë', benë' ga naquë' blau ni' yehua' yubá, len benë' ga lë' le nactër blau ca yúgu'të lagac bunách. ¹⁰ Cni benë' Dios quië cati' la'yõni ca na' lë' Jesús, luzechu zxibgac yúgu'të nup nacuá' yehua' yubá, len yödzyú, len lu latj chul. ¹¹ Yúgu'të' la'guixjõ'ë yalj lulu naquë' Xanru' Jesucristo quië gac yöl-la' ba queë' Xuzru' Dios.

Ral-la' gacru' ca le ta'gú'u yení' yödzyú ni

¹² Qui lë ni na', böchi' lza'adau', ca na' benli' ca rna xtidza'a cati' ni' zóalena' lbi'ili', runr bayúdx gunli' ca rna xtidza'a na'a, tsal ni zoa' zi'tu' ga zoali'. Gul-gún xchinë' Xanru' ga gdxintë dza udx uslé' lbi'ili'. Gul-gún cni lu yöl-la' radxi queëli' Lë' len lu yöl-la' rrxiz. ¹³ Lëczë' Dios runë' dxin lu icj ládxi'dau'li', runë' ga ré'nili' gunli' le rdzag ladxë'ë Lë' len runë' ca' ga sáqui'li' gunli' lë na'.

¹⁴ Gul-gún yúgu'të le ral-la' gunli', cutu bi gnëli' qui, len cutu til-l dídza'li'. ¹⁵ Cni ral-la' gunli', cui gac nu bi gnë queëli', san quië gacli' zxi'në' Dios, nacli' gdu dxi'a yödzyú ga ni zoali' ladj bunách cunacgac

tsahui' len nuca'ngac Dios. Lbi'ili' rgu'li' yení' ladjquë' ca na' ta'gú'u yení' bölj luzxbá cati' ni nac chul, ¹⁶ rui'li' lauquë' didza' gbánicnë'. Chqui' cni gunli' huac udzjitsquida' dza huödë' Cristo ni'a qui le nacczli', le gnözda' cutu guc daduz gzoa' banádx gatia' len clëg daduz bena' dxin. ¹⁷ Yöl-la' rejllë' queëli' Cristo nac tu le rdzag ladxë'ë Dios. Zal-la' gun bayúdx gatia' quië gac gdu yöl-la' rejllë' queëli' Lë', udzijda' len uzí'lëna' xbey tsazxón yúgu'tëli'. ¹⁸ Lëzca' cni ral-la' udzjili' lbi'ili' len uzí'lëni' tsazxón neda' xbey.

Ca tunbi' bi'i Timoteo len bi'i Epafrodito

¹⁹ Chqui' cni rë'nnë' Xanru' Jesús, runa' löz gsöla'tea'-bi' queëli' bi'i Timoteo, ati' ni'r udzijda' cati' huödë' dudíxjöi'bi' neda' catëz rac queëli'. ²⁰ Tuzbi' lëbi' rza' ládxi'bi' ca na' rza' ladxa'a neda', len szxöni rui' ládxi'bi' lbi'ili'. ²¹ Yúgu'të bönni' yezica', le nac quégaczë' tui' ládxi'quë'. Cutu tui' ládxi'quë' xchinë' Cristo. ²² Nöziczli' ca benbi' bi'i Timoteo, burujbi' dxi'a. Tsazxón bënlenbi' neda' dxin qui didza' dxi'a, nacbi' quia' ca tubi' bi'i bönni', tsazxón rúnlenbi'-në' xuzbi' dxin. ²³ Gsöla'a-bi' ga zoali' bi'i Timoteo cati' gnözda' nacx gac quia' ni ²⁴ zal-la' ruzxöni ladxa'a-në' Xanru' gunë' ga duyutea' lbi'ili'.

²⁵ Lëzca' ráquida' run bayúdx gsöla'a-bi' ga zoali' bí'i böchi'ru' Epafrodito. Bi'i ni bënlenbi' neda' tsazxón dxin queë' Cristo, gdíl-lentu' tu' xöhu'. Lbi'iczli' bsöla'li'-bi' ga zoa' quië gáclenbi' neda'. ²⁶ Lëczbi' ré'nibi' duyubi' lbi'ili' len szxöni rui' ládxi'bi' lbi'ili' le nözili' ben bayá' queëbi'. ²⁷ Le nactë güi'bi', guqui gatbi', san buechi' ladxë'ë-bi' Dios, len clëgz lëbi', san buechi' ladxë'ë ca' neda', cui gsëbir ladxa'a ca na' rsëbi ladxa'a na'a. ²⁸ Qui lë ni na', gu'nrdá' gsöla'a-bi' queëli' quië gac udzjili' leyúbl cati' ulé'ili'-bi', len cutur gsëbi ladxa'a neda'. ²⁹ Gul-sí' lu na'li'-bi' lu yöl-la' rudziji queëli', nacbi' bi'i böchi'ru' réjlë'bi' Cristo. Gul-gún ba la'n yúgu'të bunách nacgac ca nacbi' lëbi', ³⁰ le gzoa banádx queëbi' gatbi' le benbi' xchinë' Cristo len le güclenbi' neda' uláz queëli'.

3

Le nac gdu tsahui'

¹ Na'a, böchi' lza'adau', gul-dziji le nacli' tuz len Xanru'. Cutu rupízjy neda' uzuja' queëli' leyúbl lë na' buzuja' queëli' zi'al, le gaclen lbi'ili' lë ni. ² Gul-gún chi'i cuinli' laugac nup ni' tun le cunác, nacgac ca bö'cu' snia', nup na' tun bayúdx ga grugu lu xpëla'quë' bönni' le nac bë' nacquë' queë' Dios. ³ Rë'u nadél-li'ru' lë na' nac gdutë li, le nac bë' náquiru' queë' Dios. Le réjlë'ru' Dios, zóalënë' rë'u Dios Bó' La'y, ati' rudzjiru' le nacru' tuz len Jesucristo. Cutu ca' ruzxöni ládxi'ru' tu le runru' racz queëru'. ⁴ La'naru' ruzxöni ládxi'ru' lë ni, lëzca' neda' chnadél-li'da' bi uzzöni ladxa'a. Chqui' zoë' bönni' ráquinë' ulé' le nacuá' le nunë', neda' nadél-li'rda' ca bönni' na': ⁵ Grugu lu xpëla'a lë na' nac bë' cati' ni' gúquida' xunu' dza. Gulja' ladj di'a dza guegac bunách Israel.

Naca' zxi'n xsoë' Benjamín.

Xuz xna'a nacquë' gdu bunách hebreo.

Guca' bönni' gdau' fariseo ca na' bena' ca rna bë' zxba queë' Dios.

⁶ Szxöni bë' ladxa'a zxba na' ga bdxintë gdxia ládxi'gaca' bunách queë' Cristo.

Tsca gac gaquë' tsahui' bönni' le runë' ca rna bë' zxba na', nutu nu bi gac gnë quia'.

⁷ Na'a, yúgu'të lë na' bena' zxön zi'al, nuzóa' tsla'l le náquida' queë' Cristo. ⁸ Clëgz yugu' lë na', san nuzóa' ca' tsla'l yúgu'të le dë, quië gac gúnbë'a-në' Xanru' Jesucristo, le nactër lsaca' ca yúgu'të lë na'. Quië gúnbë'a Lë' gru'na' ni'l yúgu'të, ráquida' nac ca bëb, quië uzi'a xbë' Cristo, ⁹ len quië gaca' tuz len Lë'. Nuhuöaca' tsahui', clëg le runa' ca rna bë' zxba na', san bunë' neda' tsahui' Dioscz le réjlë'a Cristo, ca na' ruënë' tsahui' yúgu'të nup ta'yejlë' Lë'. ¹⁰ Rë'nzda' gúnbë'a-në' Cristo len soalen neda' yöl-la' huac queë' Dios le buspán Cristo lu yöl-la' gut, len quië guna' Lë' tsaxzön, saca' qui'a ca na' gzxaca' gdi'ë Lë', len quië soa' sina' gatia' ca gutië' Lë', ¹¹ le runa' löz Dios, uspanë' ca' neda' lu yöl-la' gut.

Le runru' quië gdxinru' xlatjru'

¹² Cutu rnia' chnadél-li'da' yúgu'të lë ni gunnë' quia' Dios, len cutu ráquida' chnaca' gdu tsahui'. Na'a, runa' bayúdx gdél-li'da' yúgu'të lë na', le chbdél-li'në' neda' Jesucristo. ¹³ Böchi' lza'adau', cutu ca' nadél-li'da' yugu' lë ni, san tuz le runa' bayúdx. Ruzál ladxa'a le chbdél-li'da', ati' runa' bayúdx gdél-li'da' le zi'a za'. ¹⁴ Runa' ca runë' bönni' jarélu'ë rxíti'ë quië gdxiné' xlatjé' gdél-li'në' tu le uzi'ë xbey. Cni runa' quië gdél-li'da' lë na' bulidzë' rë'u Dios quië gata' queëru' ni' yehua' yubá le nacru' tuz len Jesucristo.

¹⁵ Cni ral-la' gunru' yúgu'tëru' rë'u, nac gdu ca réjlë'ru' Cristo. Chqui' ráquili' la'li' ral-la' gunli' tu le yubl, Dios uzéjni'në' lbi'ili'. ¹⁶ Na'a, ca nac lë na' bdél-li'ru', ral-la' gúnteczru' cni.

¹⁷ Böchi' lza'adau', gul-gún ca na' runa' neda'. Chbului'itu' lbi'ili' ca ral-la' gunli'. Gul-yú ca tun nup na' tun ca na' bentu' netu'. ¹⁸ Chgudxcza' lbi'ili' zian lzu, ati' rëpa' lbi'ili' leyúbl len yöl-la' rbödx quia', rnia': Le tunë' zian bönni' run ga nacquë' ca nup cuta'le'i Cristo dxi'a, le tu'zöë' tsla'l le benczë' Lë' lë'i yag cruz. ¹⁹ Bönni' tunë' cni, lu gui' gabíl tsjaquë', le nac dios quequë' le ta'zëz ládxi'quë', ati' tun ba zxön cuinquë' ni'a qui le tunë' le ral-la' gun ga lutui'inë'. Tui' ládxi'zë' le dë yödzlyú ni, ²⁰ san rë'u ni rui' ládxi'ru' le dë yehua' yubá ga nababru', len rbözru' dza huödë' Xanru' Jesucristo, Nu ruslá rë'u, urujë' yehua' yubá na'. ²¹ Lë' utsé'ë gdu ca nayá' nabinru', le rnitz, gunë' ga huöac ca nac gdu ca nayá' nabanë' Lë', le soa tsalzú. Cni gunë' len yöl-la' huac zxön queë' le ugunë' dxin quië gna bé'inë' yúgu'të.

4

Ral-la' udzjilenteczru'-në' Xanru'

¹ Qui lë ni na', böchi' lza'adau', gul-gác tsutsu ca réjlë'li' Xanru'. Nadxí'tsquida' lbi'ili' len rë'nda' duyúa' lbi'ili'. Runli' ga rudzija' len nacli' ca tu le ruzi'a xbey.

² Lbi'ili', Evodia len Síntique, ráta'yua' lauli' gacli' tuz ca ral-la' lac nup náquigac queë' Xanru'. ³ Na'a, böcha'a gdu, rë'nda' gáclenu' gropnu ni, le glúnlennu neda' dxin, bentu' lban qui didza' dxi'a, ati' guladzaguë' ca' netu' Clemente len yezíca'rë' lza'a na'. Chnayujgac laquë' yehua' yubá ga na' nayujgac lagac nup chnadél-li'gac yöl-la' na'bán gdu.

⁴ Gul-dzjilentecz-në' Xanru'. Leyúbl, rnia': Gul-dziji. ⁵ Gul-gác dxi'i ládxi' len yúgu'të bunách. Chzoa huödë' Xanru'.

⁶ Cutu ubi ugui'ili', san gul-náb lahuë' Dios le rquínili' len gul-guië': "Xclenu", ca nac yúgu'të lë na' rnabli'. ⁷ Dios gunë' ga gac queëli' le cuequi dxi icj ládxi'dau'li', lë na' nadódr bë'i ca le gac la'yejni'i bunách. Lë na' rbequi dxi icj ládxi'dau'ru' gun chi'i icj ládxi'dau'li' len le rza' ládxi'li' le nacli' tuz len Jesucristo.

Ral-la' sa' ládxi'ru' le nacgac dxi'a

⁸ Ga ruúdxhtë, böchi' lza'adau', gul-sá' ládxi'li':
yúgu'të le nac dxi'a,
len le nac bica' ba,
len le nac gdu'të li,
len le nac gdu,
len le nac tsahui',
len le nac ba'a,
len le nac lach,
len le ral-la' gunru' ba la'n.

⁹ Gul-gún ca na' busëdda' lbi'ili', lë na' gzxi' lu na'li' tsca na' bë'lëna' lbi'ili' didza' len tsca na' bena' ga ni' zoali'. Dios, Nu runn queëru' le rbequi dxi icj ládxi'dau'ru' sóalënë' lbi'ili'.

Le dxi'a glunë' queë' Pablo bönni' Filipos

¹⁰ Rudzjlanda'-në' Xanru' le rui' ládxi'li' neda' leyúbl. Cutu rnia' gul ládxi'li' neda', san cutu guta' queëli' latj gáclenli' neda' zi'al. ¹¹ Lëzca' cni, cutu rnia' cni le zoa bi ryadzj quia', le nazëda' gdzag ladxa'a le dëz quia'. ¹² Chgdöda' lu yöl-la' yechi' len lu yöl-la' tsahui'. Nazëda' soa' nácti'tëz, zal-la' nöljda' o nabí l rduna', len zal-la' dë quia' szxöni o zoa bi ryadzj quia'. ¹³ Yúgu'të huazáqui'da' le rutipë' ladxa'a Cristo. ¹⁴ Benli' dxi'a cati' ni' gúclenli' neda', butipli' ladxa'a cati' gzxaca' gdi'a.

¹⁵ Lbi'ili', bönni' Filipos, nöziczli' ca guc quia' dza ni' cati' buzá'a luyú Macedonia, yjena' lban qui didza' dxi'a. Tsca nacua' bunách queë' Cristo, nutur nu guclen neda', san lbi'izli' gúclenli' neda'. Bsöla'li' quia' bi bunödzejli', le gzxi' lu na'li' lban bena' neda'. ¹⁶ Tsal ni' gzoa' Tesalónica, tu chop lzu bsöla'li' quia' le bunödzejli' cati' ni' byadzj quia'. ¹⁷ Cutu rui' ladxa'a bi si'a, san rë'nda' gata'r queëli' le uzi'li' xbey yehua' yubá. ¹⁸ Rëpa' lbi'ili': Chgzxi'a yúgu'të lë na' bsöla'li' quia', ati' gdödti bë'i tsca le byadzjda'. Ben ga nac cni lë na' bsöla'li' lu na'bi' bi'i Epafrodito. Lë na' bunödzejli' nac ca tu le rla' zxix rdxintë lahuë' Dios, len ca tu le rgu'ru' lahuë' Dios le rdzag ladxë'ë. ¹⁹ Dios gunnë' queëli' yúgu'të le ryadzj queëli', tsca nac yöl-la' tsahui' rö' yehua' yubá, le nacli' tuz len Jesucristo. ²⁰ Gactecz queë' Xuzru' Dios yöl-la' ba. Ca' gac.

Tu'gáp Dios lza'gac bunách queë' Cristo

²¹ Uláz quia' neda', gul-gáp Dios nup ni' náquigac queë' Dios le nacgac tuz len Jesucristo. Tu'gapë' lbi'ili' Dios böchi' lza'ru' ni nunquë' neda' tsaxxön. ²² Lëzca' tu'gáp lbi'ili' Dios yúgu'të nup ni náquigac queë' Dios, len lëzca' cni, tu'gapë' lbi'ili' Dios yugu' huen dxin nacué' lidxë' bönni' rna bë'ë gdu luyú Roma.

²³ Rnabda'-në' Xanru' Jesucristo uzá' ladxë'ë queëli' yúgu'tëli'. Ca' gac.

DIDZA' BSÖL'Ë PABLO YÖDZ COLOSAS

Pablo rugapë' Dios bunách queë' Cristo nacu'ë Colosas

¹ Neda', Pablo, naca' gbaz queë' Jesucristo le rë'nnë' cni Dios, dzagbi' neda' bi'i böchi'ru' Timoteo. ² Rugapa' Dios lbi'ili', nacli' quizi queë' Dios, len nacli' böchi'tu' réjlë'li' Cristo zoali' Colosas. Rnabda'-në' Xuzru' Dios uzá' ladxë'ë queëli', len gunë' ga soa dxi icj ládxi'dau'li'.

Pablo rulidzë' Dios, ré' Lë': "Xclenu!"

³ Rétecztu'-në' Dios, Xuzë' Xanru' Jesucristo: Xclenu', cati' rulidztu'-në' Dios, rnábitu'-në' bi gunë' queëli' ⁴ le byönitu' didza' ca réjlë'li' Jesucristo, len ca nadxi'ili' yúgu'të nup náquigac quizi queë' Dios. ⁵ Cni runli' le runli' löz le nuzóë' queëli' Xanru' ni' yehua' yubá, lë na' byönili' qui cati' bé'lentu' lbi'ili' didza' le nac gdutë li qui didza' dxi'a. ⁶ Didza' dxi'a na' bdxin queëli' ca rdxin ca' gdutë yödzlyú. Run dxin len rac lban qui, gdutë yödzlyú, la' tuz ca rac ga zoali', dza ni'të ga rdxintë na'a dza, cati' ni' byönili' len le nactë bénbë'li' le ruzá' ladxë'ë queëru' Dios. ⁷ Busëdnë' lbi'ili' lë ni Epafras, bönni' nadxi'iru'-në', rúnlenë' netu' tsazxón dxin len naquë' ca' huen dxin gdu queë' Cristo, ráclenë' lbi'ili'. ⁸ Bönni' ni gdíxjöi'në' netu' ca nadxi'ili' lza'li', le runë' Dios Bö' La'y ga gac gunli' cni.

⁹ Qui lë ni na' netu' ca', dza ni'të ga rdxintë na'a dza cati' gúquibe'itu' lë ni, cutu ca' rzoa dxitu' rulidztu'-në' Dios, rnábitu'-në' gáclenë' lbi'ili', len rnabtu' lahuë' gunë' ga gúnbë'li' gdu le ré'ncznë' Lë', len gunnë' queëli' yúgu'të yöl-la' rac szxóni len yöl-la' rejni'i le rgu'ë rë'u Dios Bö' La'y. ¹⁰ Cni rnábitu'-në' quië gac gunli' ca ral-la' lun nup náquigac queë' Xanru', gunli' yúgu'të le rdzag ladxë'ë Lë', len sáqui'li' gunli' yúgu'të le nac dxi'a, len gacr gdu ca núnbë'li'-në' Dios. ¹¹ Rnábitu'-në' utipë' ládxi'li', gunnë' queëli' yöl-la' huac gdu queë', quië gac gua' glenli' yúgu'të, len cözli' zxón ladxí' len udziji ládxi'li'. ¹² Lu yöl-la' rudziji queëli' gul-guië' Dios Xuz: "Xclenu!", le budödë' lu na'ru' gata' queëru' latj lu yení' queë', gunru' tsazxón nup náquigac quizi queë'. ¹³ Dios Xuz na' buslé' rë'u lu na' nu rna bé' latj chul, len budödë' rë'u ga na' rna bé'ë Zxi'nczë', Nu nadxi'inë'. ¹⁴ Zxi'në' na' böa'uë' rë'u, gutië' uláz queëru', len bunit lahuë' rë'u ca nac dul-la' gbága'ru'.

Nuhuöacru' tuz len Dios le gutië' uláz queëru' Cristo

¹⁵ Cristo naquë' tuz ca naquë' Dioscz, Nu curlé'iru'. Zoaczë' Lë' zí'atël ca yúgu'të le benë' Dios. ¹⁶ Lu në'ë Cristo benë' Dios yúgu'të le dë, le nacuá' luzxbá, len le nacuá' luyú, yugu' le rlé'iru' len yugu' le curlé'iru', lë na' nacgac latj blau, len yugu' yöl-la' uná bé', len le nadé-li'gac yöl-la' zxón, len yugu' yöl-la' huac qui yehua' yubá len qui luyú ni. Yúgu'të benë' Dios lu në'ë Cristo quië uzi'ë xbey Lë'. ¹⁷ Cristo zoaczë' zi'al ca yúgu'të le dë, ati' yúgu'të nacua'tecz ni'a queë' Lë'. ¹⁸ Cristo naquë' Xangac bunách queë', len runödzejë' quequë' yöl-la' na'bán. Naquë' ca' Nu gzu lau bubán tsaz lu yöl-la' gut. Zi'al Lë' bubanë' tsaz lu yöl-la' gut quië gáctërë' blau ca yúgu'të le dë. ¹⁹ Cni guc, le bdzag ladxë'ë Dios Xuz soalen Cristo gdu le nacczë' Lë'. ²⁰ Ni'a qui le benë' Cristo, Dios benë' ga gac luhuöác tuz len Lë' yúgu'të le dë, le nacuá' luyú, len le nacuá' luzxbá. Bunë' leygac tuz len Lë' le bulaljë' xchönë' Cristo, gutië' lë'i yag cruz.

²¹ Lbi'ili', zí'atél nulá'alenli'-në' Dios len gucli' ca bönni' cuta'le'i Dios dxi'a lu icj ládxi'dau'li' ni'a qui dö' bia'li', san na'a chbuné' lbi'ili' tuz len Lë'. ²² Cni guc, le budöd cuiné' Cristo, gutië' uláz queëli' quië gac uschinë' lbi'ili' lahuë' Dios, nacli' quizi queë' len gacli' gdu dxi'a, nutu nu bi gac gnë queëli'. ²³ Cni gac chqui' uga'nli' tsutsu ca réjlë'li' Cristo, gacli' ca tu yu'u zxoá ga rë' xlibi zö'ö qui, len cutu tseaj bö' ládxi'dau'li' ca runli' löz didza' dxi'a byönili', lë na' rac lban qui gdutë yödzyú le benë' Dios zxan luzxbá. Dios buzóë' neda', Pablo, quië gaca' huen dxin qui didza' dxi'a na'.

Dxin budödë' Dios lu në'ë Pablo

²⁴ Rudzijda' na'a ca nac le rzaca' rgui'a quië gáclena' lbi'ili', len ruúdx rza'a lu gdu ca nayá' nabana' le rzaca' rgui'lëna' tsaxxón Cristo uláz qui gdu ca nayá' nabanë' Lë' le nac bunách queë'. ²⁵ Dios benë' ga naca' huen dxin quegac bunách queë' Cristo, runa' xchinë' Dios, le budödë' lu na'a guna' quië gáclena' lbi'ili', quíxjö'a gdu ca nac xtidzë'ë Dios. ²⁶ Ruzéjni'da' bunách le nagachi', lë na' bgachi' dza ni'të, nutu nu benbë' lei, san na'a Dios chbului'inë' bunách náquigac quizi queë' ca nac qui. ²⁷ Dios gu'ncznë' gunë' ga lumbë' yugu' yöl-la' tsahui' gdu qui le nagachi' ni, lë na' ta'yöni bunách gza'a. Cni rna lë na' bgachi': "Cristo naquë' tuz len lbi'ili', len naquë' le nac löz gdél-li'li' tsazli' lu yení' queë'."

²⁸ Runtu' lban queë' Cristo, rusa'tu' ládxi'gac yúgu'të bunách, len gazxj ga rë' rusëditu' lequë' yöl-la' rejni'i, quië gac uschintu' lahuë' Dios yúgu'të bunách, nacquë' gdu ladxi' le nacquë' tuz len Jesucristo. ²⁹ Quië gac cni runa' dxin, len rui' ladxa'a udx guna' lë ni, ruguna' dxin yöl-la' huac gdu na' runnë' quia' Cristo.

2

¹ Rë'nda' gnözili' rui'tsca ladxa'a runa' le gaclen lbi'ili' lenca' le gaclen bunách yödz Laodicea, len le gaclen ca' yúgu'të nup gatga gulale'i neda'. ² Runa' cni quië la'díp ládxi'quë', len lacquë' tuz lu yöl-la' nadxí'i, len luzi'ë xbey yúgu'të yöl-la' tsahui' qui yöl-la' run löz gdu le runn queëru' yöl-la' rejni'i. Cni rac quië lumbë'ë le bgachi' queë' Dios Xuz, lë na' nacczë' Cristo. ³ Lu në'ë Cristo ruzi'ru' xbey yúgu'të yöl-la' tsahui' qui yöl-la' rac szxöni len yöl-la' rejni'i. ⁴ Lë ni répa' lbi'ili', cui gac nu si' ye'i lbi'ili', nu güi' didza' tséjlë'ru' le cunác. ⁵ Zal-la' zoa' zi'tu' ga zoali' lu gdu ca nayá' nabana', lu bö' naccza' zóalena' lbi'ili' len rudzijda' le rlé'ida' rë' zxbá queëli' len nac tsutsu ca réjlë'li' Cristo.

⁶ Qui lë ni na', ca na' gzxí' lu na'li' Xanru' Jesucristo, lëzca' cni ral-la' gunli' yúgu'të le gunli', dzaguë' lbi'ili' Lë'. ⁷ Ca na' nun luí yag ga rë', lenca' ca na' nayás zö'ö lu xlibi zö'ö, gul-zoalen Cristo. Gul-zóa tsutsu ca réjlë'li' Lë', ca na' chnazëdli'. Gul-guiëteczë' Dios: "Xclenu'."

Le cub nacru' le dzagru'-në' Cristo

⁸ Gul-gún chi'i cuinli' cuigüi'li' latj nu si' ye'i lbi'ili', nu ugún dxin yöl-la' rejni'i quegac bunách len yugu' didza' ta'nazë' nac gdutë li, ca nac le ta'lëbi bunách tun, len ca nac le tu'sëdi bunách le nac qui yödzyú ni len clëg le nac xtidzë'ë Cristo.

⁹ Zoalen Cristo gdutë le nacczë' Dios zal-la' böaquë' bunách, ¹⁰ ati' lbi'ili' napli' gdutë le naquë' Dios le dzagli'-në' Cristo, Nu rna be'i yúgu'të nup ta'ná bë' len bönni' bi dë lu na'quë'. ¹¹ Narugu lu xpëla'quë' bönni' judío le ruluí' náquicnë' queë' Dios, san lbi'ili', le dzagli' Cristo, zoalen lbi'ili' le

ruluí' náquili' queë' Dios, le cunáquini lu ni'a lu na'gac bunách. Tu'güë' tu guiddau' bönni' judío, san lbi'ili', nadúa gdutë yöl-la' bunách queëli' bënlenli' dul-la'. Cni nac queëli' le benli' tsaxxön Cristo cati' gutië' lë'i yag cruz. ¹² Cati' bdil-li' nis bgáchi'lenli'-në' Cristo tsaxxön yeru ba len bubánlenli'-në' tsaxxön le gyéjlë'li' Dios, len yöl-la' huac queë' buspanë' Cristo lu yöl-la' gut. ¹³ Zi'atël gucli' ca nup chnatgac ni'a qui dul-la' gbága'li' len cutu gzoalen lbi'ili' le ruluí' náquili' queë' Dios, san na'a Dios nunë' ga nabánlenli'-në' tsaxxön Cristo, len bunít lahuë' lbi'ili' ca nac yúgu'të dul-la' gbága'li'. ¹⁴ Dios busulé' yugu' le nabága'ru' le nayujgac lu zxba queë', lë na' tu'quí rë'u. Bugüë' lë na' nabága'ru' len bdë'ë lei lë'i yag cruz ca tu le nabaguë'ë Cristo. ¹⁵ Cati' gutië' Cristo lë'i yag cruz, bugüë' yöl-la' huac uná bë' quegac bö' xöhui' uná bë' len quegac nup dë lu na'gac yöl-la' huac xöhui', le bulu'ë lahui le nacgac bö' xöhui' len bugüë' yöl-la' huac uná bë' quegac, le gutië' lë'i yag cruz na'.

Ral-la' güi' ládxi'ru' le nac qui yehua' yubá

¹⁶ Qui lë ni na', cutu güi'li' latj nu uquí lbi'ili' ca nac le ri'j ráguli' o le curunli' zxön yugu' dza lni, o le curunli' zxön beo' zi'a ruzë, o le curunli' zxön yugu' dza la'y quegac bunách. ¹⁷ Yúgu'të lë ni nac ca tu bxin qui le ral-la' gac, ati' le ruluí' yúgu'të lë ni naquë' Cristocz. ¹⁸ Cutu güi'li' latj nu gun ga unitli' le ral-la' si'li', nu runtsca bayúdx ga lac nöxj ládxi'gac bunách len lun zxön yugu' gbaz la'y. Tu'gutsa' cuinquë' le cutu gulalé'inë', len tun ba zxön cuinquë' ca nac le dzöz' icjqüë' lu yöl-la' bunáchz quequë'. ¹⁹ Nu run cni cutu da' Cristo, Nu nac Xanru' len ruzóë' tsutsu gdu ca nayá' nabanë', le nacru' rë'u. Rugahuë' lei, len runë' ga nac tuz ni'a qui le zeaj lu dxit lu bin, ati' rrxön gdu ca nayá' nabanë' ca rë'nnë' Dios uxönë' lei.

²⁰ Lbi'ili' chnátlenli'-në' Cristo quië cutur la'ná be'i lbi'ili' zxba qui yödzyú. ¿Bizx quië runli' tsca ni nacli' qui yödzyú, len runli' ca ta'ná bë' zxba qui? ²¹ Cni ta'ná yugu' zxba qui yödzyú ni:

Cutu quitjnu' lë ni;

Cutu gagu' lë na';

Cutu canu' yetú le dë.

²² Yúgu'të lë ni la'nít cati' chbugunru' leygac dxin. Cni nacgac le ta'ná bë' bunách len yugu' zxba nazi' lu na'quë'. ²³ Le nactë, yugu' zxba ni, ráquiru' napgac yöl-la' rejni'i. Tun ga ruluí' cuinru' ca bunách gdau', len ga ruluí' cuinru' nöxj ladxi', len ga rusaca' zi'ru' gdu ca nayá' nabinru', san zxba ni cutu ca' taclen rë'u quië gac gna bé'iru' yugu' le rzë ládxi'ru' lu yöl-la' bunáchz queëru'.

3

¹ Na'a, chqui' nubánlenli'-në' Cristo, gul-güi' ládxi'li' le nacgac qui yehua' yubá ga ni' rë'ë Cristo cuit lë'ë yubél Dios, ga naquë' blau. ² Gul-sá' ládxi'li' le tac xtsa', len clëg le tac luyú ni. ³ Nac queëli' tsca chnatli', ati' yöl-la' na'bán queëli' run chi'ë Cristo ga ni' zoaczë' Dios. ⁴ Cristo nabánili' lbi'ili'. Cati' uluí' lahuë' Lë', ni'r uluí' lauli' ca' lbi'ili' tsaxxön len Lë' lu yení' queë'.

Yöl-la' na'bán gul len yöl-la' na'bán cub

⁵ Qui lë ni na', gul-gún ga la'nít le nacua'len lbi'ili' qui yödzyú ni: yugu' le cunác, len le nacgac xöhui',

len yugu' le rzë ládxi'li' le cunác,
 len yugu' le rzë ládxi'li' le nac xöhui',
 len yöl-la' ruhuidi',
 le nac tuz ca nu rij ladxi' bdau' guiöj bdau' yag, le cutu rij ladxi' Dios nu ruhuidi'. ⁶ Le tun yugu' le cni, Dios gunë' zxguia' yúgu'të nup cutún ca rna xtídzë'ë. ⁷ Yugu' dul-la' cni benli' ca' lbi'ili' cati' ni' nadödlí' lu na'gac. ⁸ Na'a, cutur gunli' yugu' lë ni:

cutur gdza'ali';
 cutur leyli';
 cutur nu gunli' zi';
 cutur gnë xöhui'li';
 cutur gnali' le cunác.

⁹ Cutu si' yé'ili' lza'li' tuli' yetuli' le chnuca'nli' le gucli' zi'al, len yugu' le benli' zi'al. ¹⁰ Chnacli' bunách cub, len tu tu dza rcubli', ruhuöacrlí' ca nac Nu na' bun lbi'ili', quië gúnbë'li' Lë' gdu ca naquë' Lë'. ¹¹ Le chdzagru'-në' Cristo:

cutur nacru' bönni' gza'a len bönni' judío;
 cutur nacru' bönni' narugu lu xpëla'quë' le nac bë' nu naqui queë' Dios
 len bönni' cunarugu lu xpëla'quë' lë na' nac bë';
 cutur nacru' bönni' ta'yejni'i len bönni' cuta'yejni'i;
 cutur nacru' bönni' nadá'ugac len bönni' cunadá'ugac.
 Na'a, Cristo naquë' yúgu'të le nac lsaca' len dzaguë' yúgu'tëru'.

¹² Dios nadxi'inë' lbi'ili' len gröë' lbi'ili' quië gáquili' quizi queë'. Qui lë ni na', ral-la':

güi' ládxi'li' lza'li',
 len gacli' dxi'i ladxi',
 len nöxj ladxi',
 len cuidi' ladxi',
 len cözli' zxön ladxi'.

¹³ Chqui' rac didza' bizxj tuli' len yetuli', gul-guá' glen lza'li' tuli' yetuli', len gul-nít lau lza'li' tuli' yetuli' ca na' benë' Cristo, bunít lahuë' lbi'ili'. ¹⁴ Le nactër blau ca yúgu'të lë ni, ral-la' gdxí'ili' yúgu'të bunách, le nac yöl-la' nadxí'i le run ga nacru' tuz len ga nacru' gdu. ¹⁵ Gul-güí' latj gna be'i icj ládxi'dau'li' le rbequi dxi icj ládxi'dau'ru', le runnë' queëru' Dios. Qui lë ni na' bulidzë' lbi'ili', quië gacli' tuz lu gdu ca nayá' nabanë' Cristo. Gul-guië' Dios: "Xclenu'."

¹⁶ Gul-sí' lu na'li' xtídzë'ë Cristo le gac queëli' ca tu yöl-la' tsahui' zxön. Le zoalen lbi'ili' yöl-la' rejni'i queë' Dios, gul-sëdi len gul-zejni'i lza'li' tuli' yetuli'. Gdu ládxi'li' gul-gúl-l queë' Dios yugu' salmo, len yugu' le rul-l yöl-la' ba len yugu' le rul-l la'y, guiëli'-në' Dios: "Xclenu'." ¹⁷ Yúgu'të le runli', le nac didza' rui'li' o le nac dxin runli', gul-gún yúgu'të lu lë' Xanru' Jesús, len guiëli'-në' Dios Xuz: "Xclenu'", dzaguë' lbi'ili' Cristo.

Le ral-la' gunru' qui lza'ru' le náquiru' queë' Cristo

¹⁸ Lbi'ili', ngul nutság ná'lenli' bönni', gul-gún ca rna xtídzá'quë' bönni' qui queëli' ca ral-la' gunli', le náquili' queë' Xanru'.

¹⁹ Lbi'ili', bönni' nutság ná'lenli' ngul, gul-dxí'i ngul qui queëli', len cutu uzeyli' ba nadx lecnu.

²⁰ Lbi'ili', bi'i ra'bán, gul-gún ca rna yúgu'të xtídzá'quë' xuz xna'li'. Lë ni rdzag ladxë'ë Xanru'.

²¹ Lbi'ili', nul-li' nacli' xuzgac bi'ida'u', cutu töd bë'i gut quinli' zxi'nli', cui huöa ládxi'cbi'.

²² Lbi'ili', nul-li' nacli' bönni' nadá'ugac, gul-gún ca rna yúgu'të xtídza'quë' xanli' luyú ni. Clëgz gunli' cni cati' tu'yúé' lbi'ili' ca na' tun nup të'ni lun ga la'dzág ládxi'gac bunách, san gdu ládxi'li' gul-gún xchinquë' ca ral-la' lun nup tadxi Dios. ²³ Ca nac yúgu'të le runli', gul-gún gdu ládxi'li', gac ca runli' xchinë' Xanru' len clëgz ca runli' xchingac bunách. ²⁴ Chnöziczli' ubi'ë queëli' Xanru', gunnë' queëli' le chnupë'ë Dios quegac nup nacgac zxi'nczë'. Cni gac, le runli' xchinë' Xanru' Jesucristo. ²⁵ Nu rua' dö', ubi'ë qui nu na' Xanru' ca nac dö' rua' nu na', le cutu utsë'ë Dios ca ral-la' ubi'ë qui queëgac bunách.

4

¹ Lbi'ili', nul-li' nacli' xangac bunách, gul-gún le nac tsahui' len le nac dxi'a ca rugunli' dxin yugu' huen dxin queëli'. Gul-tsajnéy zoa ca' queëli' Xanli' ni' yehua' yubá.

² Lbi'ili', yúgu'tëli', gul-lídzteczë' Dios. Gul-spán ládxi'li' ulidzli'-në' Dios, len gul-guié': "Xclenu." ³ La' na'z cati' rulidzli'-në' Dios, gul-náb-në' ca' gáclenë' netu', gunnë' netu' latj quíxjö'tu' xtídzë'ë Xanru', quië gac uzéjni'tu' bunách le bgachi' ca nac queë' Cristo. Le runa' cni nadzuna' lidx guía ni. ⁴ Gul-náb-në' ca' Dios, gunnë' neda' latj usálj la'ana' le bgachi' na' ca ral-la' guna'.

⁵ Lu yöl-la' rejni'i queëli', gul-gún le runli' laugac nup cuta'yeylë' Cristo. Gul-guntsca dxin yugu' dza uzá' ladxë'ë queëli' Dios, gunli' xchinë'. ⁶ Ral-la' güi'li' didza' ca rdzag ladxë'ë Dios len ca ral-la' gun nup náquigac queë'. Ral-la' gnözili' ca' nac ral-la' ubi'ili' didza', bi guiéli' tu tu bunách.

Tu'gáp Dios lza'gac bunách queë' Cristo

⁷ Le rac quia' ni quíxjö'i'në' lbi'ili' Tíquico, naquë' böchi'ru' nadxi'iru'-në'. Naquë' ca' huen dxin gdu queë' Xanru', rúnlenë' neda' tsaxxön dxin queë' Xanru'. ⁸ Qui lë ni na' rsöla'a-në' ga zoali', quië uzéjni'në' lbi'ili' le rac quia', len utipë' ládxi'li'. ⁹ Zéájlenë' lë' tsaxxön Onésimo, böchi'ru' na' nabáblenë' lbi'ili'. Naquë' ca' böchi'ru' nadxi'iru'-në', len rejlë'ë Xanru'. Chopë' ni la'guíxjö'i'në' lbi'ili' yúgu'të le rac ni.

¹⁰ Rugapë' Dios lbi'ili' Aristarco, yú'ulenë' neda' tsaxxön lidx guía. Rugapbi' Dios ca' lbi'ili' bi'i Marcos, bi'i bönni' queënu ngul zanë' Bernabé. Chgudxa' lbi'ili' bi gunli' queëbi' bi'i Marcos na'. Chqui' huidbi' ga zoali', gul-gún-bi' ba la'n. ¹¹ Rugapë' Dios ca' lbi'ili' bönni' ni lë' Jesús, zoa yetú lë' Justo. Nacuá' zian bunách judío ta'yeylë' Cristo, san tsonnzë' ni ladj bunách judío tunë' tsaxxön len neda' dxin qui le rna bë'ë Dios, len szxöni tu'hui' zxonë' neda'. ¹² Rugapë' Dios lbi'ili' Epafras, bönni' na' nababë' ca' lbi'ili', naquë' huen dxin queë' Cristo. Gdu ladxë'ë rulidzë' Dios, ráta'yutezczë' lahuë' gáclenë' lbi'ili' quië soali' gdu ladxí', len soali' ca' sina' gunli' yúgu'të le rë'ncznë' Dios. ¹³ Runa' lna' lau queë' Epafras na', rui'tsca ladxë'ë lbi'ili' lenca' nup nacuá' Laodicea, len nup nacuá' Hierápolis. ¹⁴ Rugapë' Dios lbi'ili' Demas, lenca' Lucas, bönni' na' ruún bunách, ati' nadxi'iru'-në'.

¹⁵ Gul-gáp Dios böchi'ru' nacu'ë Laodicea, lenca' Ninfas len bunách queë' Cristo nacuá' lidxnu Ninfas na'. ¹⁶ Cati' udx ulabli' guich ni ga ni' zoali', gul-gún ga luláb lei bunách queë' Cristo nacuá' Laodicea. Gul-láb

ca' lbi'ili' guich na' la'söla' queëli' bunách Laodicea na'. ¹⁷ Gul-guié'ë Arquipo: “Bë' ladxu'u gunu' dxin na' budödë' lu na'u Xanru'.”

¹⁸ Neda', Pablo, ruzujcza' lu guich dídza'dau' ni, rnia': Rugapa' Dios lbi'ili'. Gul-tsajnéy ca rac quia' ni nadzuna' lidx guia. Rnabda'-né' Dios uzá' ladxë'ë queëli' le nac dxi'a. Ca' gac.

DIDZA' ZI'AL BSÖLĚ'Ě PABLO YÖDZ TESALÓNICA

Pablo rugapë' Dios bunách queë' Cristo nacu'ë Tesalónica

¹ Neda', Pablo, dzagquë' neda' Silvano len bi'i Timoteo, rugapa' Dios lbi'ili', náquili' queë' Cristo, len zoali' Tesalónica, nacli' tuz len Dios lenca' len Xanru' Jesucristo. Rnaba' lahuë' Xuzru' Dios lenca' lahuë' Xanru' Jesucristo uzá' ladxë'ë queëli' len gunë' ga soa dxi icj ladxí'dau'li'.

Le rac bë' ta'yejlë' Dios bunách Tesalónica

² Rëtecztu'-në' Dios: Xclenu', cati' rajneytu' ca nac queëli' yúgu'tëli'. Rajnéytecztu' lbi'ili', bi rnabtu' queëli' lahuë' Dios cati' rulidztu'-në'. ³ Lahuë' Xuzru' Dios rajnéytecztu' ca nac le runli' le réjlë'li' Cristo, len ca nac dxin runli' le nadxi'ili'-në', len ca na' nácteczli' tsutsu le runli' lõz Xanru' Jesucristo. ⁴ Böchi' lza'tu', Dios nadxi'inë' lbi'ili', ati' nõzitu' gröczë' lbi'ili' Lë'. ⁵ Cni nac, le bdxin queëli' didza' dxi'a runtu' lban qui, clëg len didza'z, san lëzca' len yöl-la' huac bdxin queëli', ati' benë' tsutsu lei Dios Bõ' La'y, ati' gdu ladxí'li' benli' lõz lei. Nõziczli' ca guctu' ga zoali' le nadxi'itu' lbi'ili'.

⁶ Lbi'ili' butsá' cuinli', runli' ca runtu' netu', lenca' ca benë' Xanru', le gzxí' lu na'li' xtidzë'ë, ati' zal-la' szxõni gzxaca' gdi'li', budzjili' le zóalenë' lbi'ili' Dios Bõ' La'y. ⁷ Cni nac, chnacli' tu le nac bë' laugac yúgu'të bunách ta'yejlë' Cristo nacu'ë luyú Macedonia len luyú Acaya. ⁸ Cni nac, le gzë xtidzë'ë Xanru' ni'a queëli'. Clëgz luyú Macedonia len luyú Acaya, san lëzca' yúgu'të latj gzë didza' ca réjlë'li' Dios. Cni nac, cutu bi run bayúdx gnatu', ⁹ le ta'guixjõ' queëru' la' leygacz bunách ni' ca benli' netu' ba la'n, len ca na' butsá' cuinli', buca'nli' yugu' bdau' guiõj bdau' yag len böaclí' queë' Dios quië gunli' xchinë' Dios ban, Nu nac gdu Dios. ¹⁰ Na'a, rbõzli' dza huödë' Zxi'në' Dios, grujë' yehua' yubá. Dios buspanë' Lë' lu yöl-la' gut. Nu ni nac Jesús, Nu ruslá rë'u lu dul-la', cui soa le gun ga gchuguë' queëru' Dios dza zi'a za'.

2

Xchinë' Dios benë' Pablo yödz Tesalónica

¹ Böchi' lza'tu', nõziczli' cutu guc daduz dxin queë' Dios bentu' cati' ni' bdxintu' ga zoali'. ² Nõzili' ca guc queëtu' lu yödz Filipos, ca na' gzxaca' gdi'tu', ati' glua' dö' queëtu' bunách ni'. Ni'r cati' bdxintu' ga zoali' guctu' rugu ladxí' le gzóalenë' netu' Dios queëru', ati' bentu' lban lauli' qui didza' dxi'a le budödë' lu na'tu' Dios. Cni bentu' zal-la' szxõni guladá'baga' netu' bunách ladxli'. ³ Cati' ni' buchiztu' icj nagli' xtidzë'ë Dios, bë'tu' didza', clëg le nazí' ye'i netu', len clëg bi gzë ladxí'tu' le dë queëli', len cutu gzxí' yé'itu' lbi'ili'. ⁴ Le nuzxõni ladxë'ë netu' Dios, budödë' lu na'tu' guntu' lban qui didza' dxi'a queë', ati' cniz rui'tu' didza'. ⁵ Nõziczli' gatga bë'lentu' lbi'ili' didza' le gun xõn lbi'ili', len cutu bubj tsahui' cuintu' ca run nu bi rzë ladxí' le dë queëli'. Nõzcznë' Dios nac cni. ⁶ Cutu gdiljtu' yöl-la' ba le nac qui yödzyú ni, lë na' cu'li' netu' lbi'ili', len clëg le la'gú'u netu' bunách. Zal-la' dë lu na'tu' gna bé'itu' lbi'ili' le nactu' gbaz nasölë'ë Cristo ⁷ gzóalentu' lbi'ili' dxi'i ladxí'dau', bentu' ca

runnu xna'cbi' bi'i huè'ndau', run chi'inu lecbi' dxi'i ládxi'dau'. ⁸ Cni guc, bdxí'itsquitu' lbi'ili', ga bdxintè gú'nitu' udòdtu' lu na'li', clègz didza' dxi'a queè' Dios, san yelati'z cugúc udòdcztu' yöl-la' na'bán queètu', le nadxí'itsquitu' lbi'ili'. ⁹ Rajneyli', böchi' lza'tu', ca na' guc cati' ni' bentu' lban lauli' qui didza' dxi'a queè' Dios, ca béntecztu' dxin baníg, ati' rël len tè dza bentu' dxin cui usaca' zi'tu' nituli' lbi'ili'.

¹⁰ Lbi'ili' na' réjlè'li' Cristo, huac gunli' lna' lau, ati' nözcznè' Dios ca na' gdárentu' lbi'ili' gdu ca rdzag ladxè'è Dios len gdu dxi'adau', len ca na' nutu nu gac bi gnè qui. ¹¹ Lèzca' cni nözili' ca bentu' ca runè' bönni' quecbi' zxi'nè', buchiztu' icj nagli' len butiptu' ládxi'li' tu tuli'. ¹² Busa'tu' ládxi'li' gunli' ca ral-la' gun nu naqui queè' Dios. Lèczè' bulidzè' lbi'ili' quiè gac tsazli' ga na' rna bè'è Lè' lu yení' queè'.

¹³ Qui lè ni na' ca', rétecztu'-nè' Dios: Xclenu'. Cni runtu' le gzxi' lu na'li' xtidzè'è Dios le byönili' bè'tu' didza', clèg ca xtidza' bunáchz, san ca le nactè nac, xtidzè'è Dios nac. Xtidzè'è na' run dxin lu icj ládxi'dau'li' lbi'ili', réjlè'li' Cristo. ¹⁴ Böchi' lza'tu', rac queèli' ca rac quegac bunách queè' Dios, nup náquigac queè' Jesucristo, nacu'è luyú Judea. Cni nac le chgzxaca' gdi'li' szxöni lu na'gac bunách uládz queèli', la' tuz ca na' gulazaca' gulagui'è lequè' lu na'gac bunách uládz quequè', nup ni' nacgac bönni' judío. ¹⁵ Yugu' bönni' judío na' guludöddè' Xanru' Jesús len guludödcde' ca' bönni' glu'è didza' uláz queè' Dios. Gulabía ládxi'què' len gululaguè' ca' netu'. Cutu tunè' le rdzag ladxè'è Dios, le cuta'lé'inè' dxi'a yúgu'tè bunách gza'a. ¹⁶ Tu'zaguè'è ca' netu', cui guntu' lban laugac bunách gza'a na' cunababgac lequè', le ruí'lentu' leygac didza' quiè lulá. Cni rac, tu'zánteczè' dul-la' nabága'què', len chnabága'què' zxguia' le run ga gchuguè' quequè' Dios.

Pablo rè'nnè' tsajyúè' böchi'ru' nacu'è Tesalónica

¹⁷ Na'a, böchi' lza'tu', ruhu'nitu' ca runè' bönni' uzèb le nulá'alentu' lbi'ili' tu chi'idau', san zal-la' cutu rlé'itu' lbi'ili', cutu nal ládxi'tu' lbi'ili'. Qui lè ni na', rui' ládxi'rtu' ulé'itu' lauli', le rzètsca ládxi'tu' cni guntu'. ¹⁸ Qui lè ni na' ca' gú'nitu' guidtu' ga zoali', ati' neda', Pablo, le nactè bè' ladxa'a guida' chop tsonn lzu, san buzaga' xnöztu' Satanás tu' xöhui'. ¹⁹ ¿Bizxa caz nac le run ga runtu' löz, o le run ga rudzjítu', o le ral-la' gdél-li'tu', le uzi'tu' xbey lahuè' Xanru' Jesucristo cati' huödè'? ¿Naru' clèg lbi'iczli' na'? ²⁰ Lbi'iczli' nacli' le run ga nactu' bica' ba, len le run ga rudzjítu'.

3

¹ Qui lè ni na', cati' cutur guc gua' glentu', ben xtídza'tu' uga'ntu' choptu' lu yödz Atenas ² ati' bsöla'tu'-bi' ga zoali' bi'i böchi'ru', Timoteo. Nacbi' bi'i huen dxin queè' Dios, rúnlenbi' neda' tsazxön lban qui didza' dxi'a queè' Cristo. Bsöla'tu'-bi' ga zoali' quiè cuéquibi' lbi'ili' tsutsu, len uchizbi' icj nagli' ca ral-la' tséjlè'li' Cristo, ³ cui soa nu gac chop ladxí' ni'a qui le tu'saca' zi' netu' bunách ni, le nöziczli' zoaru' yödzlyu' ni quiè gua' glenru' le cni. ⁴ Lèzca' cati' ni' gzóalentu' lbi'ili', gdíxjöi'tu' lbi'ili' ca chzoa gac queèru' le lusaca' zi' rè'u, gac ca na' chguc queètu' ati' nöziczli' lè ni. ⁵ Qui lè ni na', cati' cutur guc gua' glena', bsöla'a-bi' ga zoali' bi'i Timoteo quiè dudíxjöi'bi' neda' ca nac queèli' ca réjlè'li' Cristo, len chqui' cutu glu'lu lbi'ili' nöz dul-la' tu' xöhui', nu na' rgu'lu bunách nöz dul-la', len chqui' cuböac daduz dxin na' bentu' ga zoali'.

⁶ Cati' buza'bi' ga zoali' bi'i Timoteo, len budxinbi' ga zoatu', gdíxjöi'bi' netu' le nac dxi'a, bë'bi' didza' ca na' réjlë'li' Cristo, len ca na' nadxi'igacli'-në' böchi' lza'ru', len ca na', lu yöl-la' dxi'i ladxi' queëli' rajnéyteczli' netu', lenca' ca na' rzë ládxi'li' ulé'ili' netu', ca na' netu' rzë ládxi'tu' ca' ulé'itu' lbi'ili'. ⁷ Qui lë ni na', böchi' lza'tu', cati' ni' gzxaca' gdi'tu' yúgu'të lë ni len zian le guc queëtu', bdxin queëtu' didza' bui' zxön netu' cati' byönitu' ca réjlë'li' Cristo. ⁸ Na'a, nuhuóac ládxi'tu' le ryönitu' rö'li' tsutsu ca réjlë'li' Xanru'. ⁹ ¿Nacxcz gac guiëtu'-në' Dios: Xclenu', ca ral-la' guntu' ni'a qui yúgu'të le run ga rudziji ládxi'tu' lahuë' Dios queëru' ni'a qui le nacli' lbi'ili'? ¹⁰ Bayúdx rulidztu'-në' Dios, rnabtu' lahuë' rël len të dza quië gac ulé'itu' lbi'ili' len usa'tu' le ryadzj queëli' ca nac le réjlë'li' Cristo.

¹¹ Na'a rnabtu' lahuë' Xuzru' Dios lenca' Xanru' Jesucristo, cu'ë netu' nöz ga gdxintu' ga zoali'. ¹² Lëzca' rnabtu' lahuë' Xanru' gunë' ga xön len gac gdu ca nadxi'ili' lza'li' tuli' yetuli', len ca nadxi'ili' yúgu'të bunách, ca na' netu' nadxi'itu' ca' lbi'ili'. ¹³ Rnabtu' ca' lahuë' gunë' ga gac tsutsu len gdu dxi'a icj ládxi'dau'li' lahuë' Xuzru' Dios ca rajlöz le nac la'y, gunë' cni ga gdxinr dza huödë' Xanru' Jesucristo, dzaggac Lë' bunách la'y queë'.

4

Le runru' le rdzag ladxë'ë Dios

¹ Yetü ca', böchi' lza'tu', ni'a queë' Xanru' Jesús ráta'yutu' lauli' len ruchiztu' icj nagli' quië gunli' ca nac le chnazëdli' lu na'tu' ca ral-la' gunli' le rdzag ladxë'ë Dios. Ca na' chrunli', ca'tecz gunli'.

² Chnöziczli' yugu' le gna bé'itu' lbi'ili' uláz queë' Xanru' Jesús. ³ Le rë'nnë' Dios nac gacli' gdu dxi'a, len cutur gunli' le cunác, ⁴ len gnözili' tu tuli' nacx ral-la' sóaleni'-nu ngul qui queëli' gdu ca rajlöz le nac la'y, len gunli' lecnu ba la'n. ⁵ Cutu ral-la' sóaleni'-nu ngul queëli' lu yöl-la' rzë ladxi' le cunác, ca na' tun bunách cunababgac Dios len cunúnbë'gac Dios. ⁶ Ca nacgac lë ni, nutu nu ral-la' töd bë'i len cus'i ye'i böchi' lzë'i bagachi'z, le gchuguë' quegac yúgu'të nup tun le cni Lëczë' Xanru', gunë' ca na' chgudxtu' lbi'ili' len bentu' lna' lau qui lauli'. ⁷ Dios bulidzë' rë'u, clëg quië gunru' le cunác, san quië gacru' gdu dxi'a. ⁸ Cni nac, nu ruzóa tsla'l lë ni, clëg bunáchz ruzóa tsla'l, san Dioscz ruzóa tsla'l, le bsölë'ë queëru' Dios Bó' La'y Nu rui' cni didza'.

⁹ Cutu run bayúdx uzuja' queëli' lu guich ca ral-la' gdxici'li'-në' böchi' lza'li', le chnazëdli' la' lbi'izli' lu në'ë Dios gdxici'li' lza'li' tuli' yetuli'. ¹⁰ Le nactë nadxi'icli'-në' yúgu'të böchi' lza'ru' nacu'ë luyú Macedonia. Na'a, ráta'yutu' lauli', böchi' lza'tu', quië gdxi'igacrli'-në' ca' böchi' lza'li'. ¹¹ Ráta'yutu' lauli' ca', güi' ládxi'li' cözli' dxí'adau', len gunli' yugu' le dë lu na'zli', len gunli' dxin len na'czli' ca na' chgna bé'itu' lbi'ili'. ¹² Gna bé'itu' lbi'ili' cni quië gac gunli' le nac dxí'adau' laugac nup cunababgac lbi'ili', len cni gac, cutu bi yadzj queëli'.

Ca gac cati' huödë' Xanru' Jesucristo

¹³ Lëzca', böchi' lza'tu', rë'nitu' gnözili' ca rac quegac nup chnatgac, cui huí'nili' ca tun yezica' bunách cuzóa le tun löz. ¹⁴ Chqui' réjlë'ru' gutië' Jesús len bubanë', lëzca' cni ral-la' uzzöni ládxi'ru'-në' Dios gunë' ga huódlengac tsaxxön Jesús nup ni' chglat len gulayejlë' Lë'.

¹⁵ Qui lë ni na' rguíxjöi'tu' lbi'ili' xtidzë'ë Xanru' le rna cni: “Rë'u ni zoaru' nabanru' len uga'nru' ga gdxinr dza huödë' Xanru' Jesucristo, cutu tsajtsagru'-në' Cristo zi'al ca nup chglat.” ¹⁶ Cni gac, le huötjé' Lëczë' Xanru' grujë' yehua' yubá, ati' yön chí'ë, len yöl-la' uná bè' ulidzë', ati' yön ca' chí'ë gbaz la'y blau, ati' yön ca' trompeta queë' Dios, ati' lubán nup na' chglat len gulayejlë' Cristo. ¹⁷ Ni'r rë'u ni zoaru' nabanru' len naga'nru' luyú ni, uchisë' rë'u tsaxxön len lequë' lu böaj luzxbá quië tsajtsagru'-në' Xanru' lu bö'z. Cni gac, sóalenteczru'-në' Xanru'. ¹⁸ Qui lë ni na', gul-huí' zxon lza'li' tuli' yetuli' ca nacgac didza' ni.

5

¹ Na'a, ca nac dza na' o rël na' cati' lac lë ni, cutu run bayúdx uzuja' queëli' lu guich, böchi' lza'tu'. ² Lbi'ili' chnöziczli' dxi'a ca gac dza cati' huödë' Xanru'. Gdxinë' tu tsalz ca rdxinë' gban chdzö'l. ³ Cati' la'ná bunách: “Rac dxi'a queëru' len cutu bi gac queëru'”, ni'r la' gdxintë le usnit lequë', lë na' gdxin quequë' ca na' rdxin le rzaca' rgui'nu ngul chzoa soabi' bí'idau' queënu, ati' nutu nu nutsa' ladj bunách yödzyú ni nu ulá cati' gac lë na' ral-la' gac. ⁴ Na'a, böchi' lza'tu', cutu zoali' chul nit, len qui lë ni na' cutu gdxin queëli' bagachi'z dza ni' ca rdxinë' gban. ⁵ Yúgu'tëli' nacli' bunách qui yení' len qui lahui' dza. Cutu nacru' bunách qui chdzö'l len clëg qui le nac chul. ⁶ Qui lë ni na', cutu ral-la' töd yël lauru' ca rac quegac nup cunababgac rë'u, san ral-la' uspán ládxi'ru' len cözru' ba'a ládxi'dau'. ⁷ Nup tas, chdzö'l tas, len nup ta'zudxi, chdzö'l ca' ta'zudxi. ⁸ Na'a, rë'u ni, nacru' qui lahui' dza len ral-la' cözru' ba'a ládxi'dau', le chnácuru' zxaru' le run chí'i rë'u, le nac yöl-la' rejle' queëru' Dios len yöl-la' nadxí'i, ati' le runru' löz ularu' nac ca lu'u guia le run chí'i icjru'. ⁹ Cni nac, le nuzóë' rë'u ni Dios, clëg quië gdxinru' ga gchuguë' queëru', san quië ularu' le runru' löz Xanru' Jesucristo, ¹⁰ le gutië' uláz queëru' Jesús quië soaru' gbanru' tsaxxön len Lë' cati' huödë', zal-la' chnatru' o soaru' gbanru' dza ni'. ¹¹ Qui lë ni na' ral-la' utipli' ládxi'li' tuli' yetuli' len gunli' tsutsu tuli' yetuli' ca na' chrunli'.

Pablo ruchizië' icj nagquë' böchi' lzë'ë ta'yejlë'ë Cristo

¹² Ráta'yutu' lauli', böchi' lza'tu', gúnbë'li' nup tun xchinë' Xanru' ga zoali', nup na' ta'ná be'i lbi'ili' uláz queë' Xanru', len tu'sá ládxi'li'. ¹³ Ráta'yutu' lauli' ca', gunli' lequë' ba la'n lu yöl-la' nadxí'i queëli', le tunë' dxin na'. Gul-cöz dxí'adau' tuli' len yetuli'.

¹⁴ Lëzca' cni ruchiztu' icj nagli', böchi' lza'tu', quië usa'li' ládxi'gac nup cutún dxin, len utipli' ládxi'gac nup tu'huõa ládxi'gac, len gáclenli' nup cunác tsutsu ca ta'yejlë' Cristo, len gacli' nöxj ladxí' laugac yúgu'të bunách.

¹⁵ Gul-gún chí'i cuinli' cui uzí' la lza'li', cui gua'li' dö' qui nu rua' dö' queëli', san gul-güí ládxi'li' gúnteczli' le nac dxi'a qui lza'li' tuli' yetuli' len quegac yúgu'të bunách.

¹⁶ Gul-dzójitecz ¹⁷ len gul-lídzteczë' Dios ¹⁸ len gul-guië' Lë': “Xclenu.” Cni ral-la' gunli' ca nac yúgu'të le rac queëli', le nacgac lë ni le rë'nnë' Dios gunli' le nacli' queë' Jesucristo.

¹⁹ Cutu guzóa dxili' le rulidzë' lbi'ili' Dios Bö' La'y ²⁰ len cutu guzoali' tsla'l xtidzë'ë bönni' ru'ë didza' uláz queë' Dios ²¹ san gul-sí' bè' yúgu'të. Gul-sí' lu na'li' le nac dxi'a ²² len cutu bi gútsa'li' le cunác.

²³ Lëczë' Dios, Nu run ga zoa dxi icj lãdxi'dau'ru', gunë' ga gacli' gdu dxi'a, ati' gun chi'ë bö' nacczli', len icj lãdxi'dau'li' len gdu ca nayá' nabinli', ati' nutu nu gac bi gnë queëli' dza ni' huödë' Xanru' Jesucristo.
²⁴ Runë' ca rnë' Dios, Nu bulídz lbi'ili'. Lëczë' gunë' yugu' lë ni.

Pablo rgu'ë lu në'ë Dios yugu' böchi' lzë'ë

²⁵ Böchi' lza'tu', gul-lidzë' Dios gnábili'-në' gáclenë' netu'.

²⁶ Gul-gáp Dios yúgu'të böchi' lza'ru', unída'li' lequë' lu yöl-la' nadxí'i queëli'.

²⁷ Ní'a queë' Xanru' Dios rna bé'ida' lbi'ili' ulabli' guich ni laugac yúgu'të böchi' lza'ru' nababquë' Cristo.

²⁸ Rnaba' lahuë' Xanru' Jesucristo uzá' ladxë'të queëli' le nacgac dxi'a queë'. Ca' gac.

DIDZA' BURÓP BSÖLĚ'Ě PABLO YÖDZ TESALÓNICA

Pablo rugapë' Dios bunách queë' Cristo nacu'ë Tesalónica

¹ Neda', Pablo, dzagquë' neda' Silvano len bi'i Timoteo, rugapa' Dios lbi'ili', nacli' queë' Xuzru' Dios len queë' Xanru' Jesucristo, zoali' Tesalónica. ² Rnabtu' lahuë' Xuzru' Dios len lahuë' Xanru' Jesucristo, uzá' ladxë'ë queëli' len gunë' ga soa dxi icj ládxi'dau'li'.

Dios gchuguë' quegac bunách dul-la' cati' huödë' Cristo

³ Ral-la' guiétecztu'-në' Dios: Xclenu', ca nac queëli', böchi' lza'tu', ati' nac dxi'a guntu' cni, le zeaj ractër gdu ca réjlë'li' Dios. Lëzca' cni, ca nadxi'ili' lza'li' tuli' yetuli' zeaj racr gdu. ⁴ Qui lë ni na', len yöl-la' rudziji rguíxjò'tu' ca nac queëli' laugac bunách queë' Dios ni, le rbözli' zxön ladxì', len réjlë'li' Dios zal-la' szxöni ta'bía ládxi'gac lbi'ili' bunách len szxöni rzaca' rguí'li', san rua' rlenli'. ⁵ Yugu' lë ni tac bë' nac tsahui' ca rbequi xbeynë' bunách Dios. Ru'ë latj rzaca' rguí'li' na'a, quië gacli' lsaca' tsazli' ga ni' rna bë'ë Lë'.

⁶ Nac tsahui' ca gunë' Dios, ubi'ë quegac nup tu'saca' zi' lbi'ili', gunë' ga la'zaca' la'guí'i nup na'. ⁷ Yetú ca', lbi'ili' rzaca' rguí'li' na'a, ati' ubi'ë queëli' Dios, gunë' ga uzí' ládxi'li' tsazxön len netu', dza ni' gla' lahuë' Xanru' Jesucristo, grujë' yehua' yubá. Lunë' Lë' tsazxön gbaz la'y ni'a në'ë, len lulu'ë lahui yöl-la' huac zxön queë'. ⁸ Gla' lahuë' Cristo dza ni' ca tu gui' zxön cati' ni' uzí' lë' nup cunúnbë'gac Dios len cutún ca rna didza' dxi'a queë' Xanru' Jesucristo. ⁹ Bunách cni, uzí' lë' lequë', ati' tsaz tsajtsu'uquë' lu gui' gabí. Tsaz la'cuitë' lahuë' Xanru' len ga nala'gac yöl-la' yení' queë' len yöl-la' huac zxön queë'. ¹⁰ Cni gac dza ni' cati' huödë' quië gac queë' yöl-la' ba ni'a qui le nacgac bunách la'y queë', ati' lubani queë' ca nacgac yúgu'të nup ta'yejlë' Lë'. Cni gac ca' queëli' le gyéjlë'li' le bentu' lna' lau qui lauli' ca nac queë' Jesús.

¹¹ Qui lë ni na' ca', rulídztecztu'-në' Dios queëru', rnábitu'-në' gáclenë' lbi'ili', len gunë' ga gacli' lsaca' gdél-li'li' lë na' bulidzë' lbi'ili' quië uzi'li' xbey. Lëzca' rnabtu' lahuë' gunë' ga gac gdu yúgu'të le rui' ládxi'li' gunli' le nac dxi'a len yúgu'të dxin runli' lu yöl-la' rejle' queëli' Lë'. Len yöl-la' huac queë' Dios gunli' lë ni. ¹² Cni gac, gac yöl-la' ba qui lë' Xanru' Jesucristo ni'a qui le runli', ati' gacli' lbi'ili' bica' ba ni'a qui le gunë' Lë', gac ca nac le buzá' ladxë'ë queëli' Dios queëru' lenca' Xanru' Jesucristo.

2

Ulu' lahuë' Bönni' Xöhui'

¹ Na'a, ca nac qui dza huödë' Xanru' Jesucristo, len ca gac, dutubë' rë'u queë' Lë', ráta'yutu' lauli', böchi' lza'tu', ² cui güi'li' latj nu gun chixi lbi'ili' ca nacgac le gzxì' lu na'li'. Cutu cuequi bagu'i icj ládxi'dau'li' ni'a qui bi ta'guíxjò'ë bönni' ta'zì' yë'ë, ta'në' zóalenë' lequë' Dios Bö' La'y, o ni'a qui bi didza' tui' bunách, o ni'a qui bi nayúj tu lu guich ta'në' netu' bsöla'tu', le ta'ná: "Chgdöd dza huödë' Xanru'." ³ Cutu ca güi'li' latj nu si' ye'i lbi'ili', le cutu gdxin dza ni' huödë' Jesús chqui' cutu la'lá' lahui zi'al zian nup la'dá'baga' Dios, ati' gla' lahuë' Bönni' Xöhui', bönni' na' ral-la' tsazië' lu

gui' gabíl. ⁴ Bönni' ni gzaguë'ë, len lu yöl-la' run ba zxön cuinë' tá'baguë'ë yúgu'tè le naqui queë' Dios o le tun zxön bunách lu yöl-la' run Dios ba la'n quequë'. Gunë' cni bönni' na' ga gdxintë cõ'ë ca Dioscz lu gdau' ga nac xlatjè' Dios, len gun cuinë' ca Dios.

⁵ ¿Naru' cu rajneyli' gdíxjöi'da' lbi'ili' yugu' lè ni cati' ni' zóalena' lbi'ili'? ⁶ Na'a, núnbë'li' Nu ruzaga' xnözë' Bönni' Xöhui' na', cui gla' lahuë' zi'al ga gdxinr dza queë'. ⁷ Chrun dxin le nagachi' qui le nac xöhui', san na'atë zoa Nu ruzaga' xnözë' Bönni' Xöhui' na' ga gdxinr dza ucuít cuini Nu na' ruzaga' xnözë'. ⁸ Ni'r gla' lahuë' Bönni' Xöhui' na', ati' Xanru' Jesucristo uxicjè' lè' len bö' gruj ru'ë, len usnitië' lè' len le tsëp yös yení' qui dza huödë'. ⁹ Cati' gdxinë' Bönni' Xöhui' na', len yöl-la' huac qui Satanás tu' xöhui' gla' lahuë'. Len yöl-la' huac qui le cunác, gunë' yúgu'tè yöl-la' huac zxön, len yúgu'tè le lac bë', len yúgu'tè le lun ga lubani bunách. ¹⁰ Len yöl-la' huac qui le cunác, gunë' cni laugac nup la'nít le cugulazí' lu na'quë' gdu ládxi'quë' le nac gdutë li, quië lulé'. ¹¹ Qui lè ni na' Dios gu'ë latj gdxin quequë' tu le run yöl-la' huac le si' ye'i lequë' quië la'yejlé' le cunác. ¹² Cni gac quië la'baga' xzguia' yúgu'tè nup cutu gulayejlé' le nac gdutë li, san guladzág ládxi'gac le cunác tsahui'.

Nup gröczë' Dios quië lulá

¹³ Böchi' lza'tu', lbi'ili' na' nadxi'inë' lbi'ili' Xanru', ral-la' guiëtecztu'-në' Dios: "Xclenu'", ni'a qui le nac queëli', le chgröczë' lbi'ili' Dios dza ni'tè quië ulali' ni'a qui le runë' Dios Bö' La'y, quië gacli' gdu dxi'a le réjlë'li' le nac gdutë li. ¹⁴ Quië gac cni queëli', Dioscz bulidzë' lbi'ili', quië gdél-li'li' gunli' tsaxxón Xanru' Jesucristo lu yení' queë'. Cni gac ni'a qui didza' dxi'a runtu' lban qui.

¹⁵ Qui lè ni na', böchi' lza'tu', gul-zóa tsutsu len gul-gún chi'i didza' na' nazëdli', le b'ëntu' lbi'ili' len buzujtu' queëli' lu guich. ¹⁶⁻¹⁷ Rnabtu' lahuë' Xanru' Jesucristo len lahuë' Xuzru' Dios, utipë' ládxi'li' len gunë' ga gacli' tsutsu ca nac yúgu'tè le nac dxi'a runli' len yúgu'tè didza' dxi'a rui'li'. Lëczë' nadxi'inë' rë'u len bennë' queëru' le ruhuí' zxöntecz rë'u len le nac dxi'a runru' löz, yugu' lè na' buzá' ladxë'ë queëru' Dios.

3

Le ral-la' gnábiru'-në' Dios

¹ Yetú ca', böchi' lza'tu', gul-lidzë' Dios gnábili'-në' gáclenë' netu', runtu' lban ni, quië sé xtidzë'ë Xanru' ati' lun lei ba la'n bunách, gac ni ca na' guc ga ni' zoali'. ² Gnabli' ca' quië ulatu' lu na'quë' bönni' xöhui' tua'dö', le cutu ta'yejlé' Dios yúgu'tè bunách. ³ Na'a, le runë' ca rnë' Xanru', gunë' ga gacli' tsutsu len gun chi'ë lbi'ili', cui gdzunli' lu na' tu' xöhui'. ⁴ Ruzxöni ládxi'tu'-në' Xanru' ca nac queëli', gunli' yugu' lè ni zi'a gnabtu' lauli', ca na' chrunli'. ⁵ Rnabtu' lahuë' Xanru' usé'ë ládxi'li' quië gdxi'ili'-në' Dios, len cözli' zxön ladxí' ca na' benë' Cristo.

Ca run bayúdx gunru' dxin

⁶ Ni'a qui lè' Xanru' Jesucristo rna bé'itu' lbi'ili', böchi' lza'tu', gcuitli' ga nacué böchi' lza'ru' ta'dazë' ca' len cutu tunë' ca nac zxba busëditu' lbi'ili'. ⁷ Nöziczli' ral-la' gunli' ca runtu' netu', le cutu ca' gdaztu' ca' netu' ga ni' zoali'. ⁸ Cutu gdagu dáduztu' le bennli' queëtu', san lu yöl-la' ruúbi ruguí'i len lu yöl-la' rcuidi' bentu' dxin rël len tē dza cui usaca' zi'tu' nituli' lbi'ili'. ⁹ Cni bentu' quië gactu' lauli' ca tu le ruluí'i lbi'ili' ca

ral-la' gunli', zal-la' dë lu na'tu' gnabtu' bi gunli' queëtu'. ¹⁰ Lëzca' cati' ni' gzóalentu' lbi'ili', gna bé'itu' lbi'ili' cni, le rna: “Chqui' cutu rë'nnë' gunë' dxin nu bönni', cutu güi'li' le gahuë' bönni' na'.” ¹¹ Cniz rnatu' le ryöñitu' nútsa'quë' ladjli' bönni' ta'dazë' ca', cutu bi dxin tunë', san ta'dazë' ca' bi tun bi ta'në'. ¹² Ni'a queë' Xanru' Jesucristo rna bé'itu' bönni' tunë' cni, len ruchiztu' icj nagquë' lunë' dxin lu yöl-la' rböz dxí'adau', quië gac lahuë' le naqui quégaczë'.

¹³ Na'a, böchi' lza'tu', cutu soa dxili', gúnteczli' le nac dxi'a. ¹⁴ Chqui' núti'tëz bönni' cutu gunë' ca rna xtídza'tu' ruzujtu' lu guich ni, gul-gún ga gac bë'ë bönni' na', len cutu gunli' tsaxxón lë' quië utui'në'. ¹⁵ Cutu ral-la' glé'ili'-në' ca bönni' curlé'inë' lbi'ili' dxi'a, san gul-sá' ladxë'ë ca böchi'czli'.

Pablo rgu'ë lu në'ë Dios böchi'ru' nacu'ë Tesalónica

¹⁶ Rnabtu' lahuë' Xanru' gúnteczë' ga soa dxi icj ládxi'dau'li' ca nac yúgu'të le runli' len sóalenë' yúgu'tëli'. Lëczë' runë' ga zoa dxi icj ládxi'dau'ru'.

¹⁷ Neda', Pablo, len na'cza' ruzuja' lu guich ni le rugapa' Dios lbi'ili', ati' nac tu le nac bë' yúgu'të guich rsóla'a. Cniz ruzuja' lu guich. ¹⁸ Le ruzá' ladxë'ë queëru' Xanru' Jesucristo gac queëli' yúgu'tëli'. Ca' gac.

DIDZA' ZI'AL BSÖLÈ'È PABLO QUEËBI' BI'I TIMOTEO

Pablo rugapë' Dios bi'i Timoteo

¹ Neda', Pablo, naca' gbaz nasölè'è Jesucristo. Cni naca' le gna bè'è cni Dios, Nu ruslá rë'u, lenca' le gna bè'è cni Xanru' Jesucristo, Nu na' runru' löz. ² Rugapa' Dios li', böcha'adau' Timoteo, nacu' ca zxi'ncza' le réjlè'ru' Dios. Rnaba' lahuë' Xuzru' Dios len lahuë' Xanru' Jesucristo uzá' ladxë'è quiu', len huechi' ladxë'è li', len gunë' ga soa dxi icj ládxi'da'u.

Pablo rusë'è ládxi'bi' Timoteo ca nac zxba cunác gdu

³ Ráta'yua' lau' na'a gunu' ca na' gúta'yua' lau' cati' ni' gyija' luyú Macedonia, quië uga'nu' lu yödz Éfeso len gna bé'ínu' la'quë' bönni' ni' cui lusëdnë' zxba yubl ⁴ len cui lunë' zxon yugu' didza' rdaz, len lagac ziantër cö' xuz xtau'gac bunách, yugu' le tun ga tui' ládxi'gac bunách le nacgac daduz. Yugu' le cni cutu tun tsutsu bunách queë' Dios ca nac le ta'yejlë' Lë'.

⁵ Le rë'ni gun lë ni rëpa' li', nac quië la'dxi'i lza'gac bunách, nac gdu ládxi'dau'gac, len gac dxi'a le ta'zá' ládxi'gac, len gac gdu le ta'yejlë' Dios. ⁶ Ca nacgac lë ni, cutu gulurujë' dxi'a la'quë' bönni', san gulaguel-lë'è nöz yubl, len tunë' ba la'n yugu' le cunác. ⁷ Të'nnë' lusëdnë' bunách ca nac le rna bè' zxba queë' Dios, zal-la' cutu ta'yéjni'në' lë na' ta'në', len cutu ta'yéjni'në' le tun tsutsu xtídza'quë'.

⁸ Rë'u nöziru' nac dxi'a zxba gna bè'è Dios, chqui' nu rugún lei dxin ca ral-la' gun. ⁹ Lë ni nöziru': Dios gdixjë' zxba queë', clëg quië gna be'i bunách tsahui', san quië gna be'i bunách cni:

nup ta'dá'baga' le rna bè' zxba na',

nup cutún ca rna bè' zxba na',

nup tu'cá'n ca'z Dios,

nup tun le nac xöhui',

nup cutún Dios zxon,

nup tu'cá'n ca'z le naqui queë' Dios,

nup tu'dödi xuz xna'gac,

nup tu'dödi bunách,

¹⁰ nup tun le cunác,

bönni' nacuá'lenë' la' racz lza' bönni'quë',

nup ta'bán bi'idau',

nup ta'zí' yë',

nup tun tsutsu xtídza'gac, ta'ná le cunác,

nup ta'dá'baga' zxba tsahui'.

¹¹ Nöziru' nac cni le bdxin queëru' didza' dxi'a buzá' ladxë'è queëru' Dios Nu nac la'y, le budödë' lu na'a guna' lban qui.

Pablo rë' Cristo: "Xclenu'", le buechi' ladxë'è lë'

¹² Xclenu', rëpa'-në' Xanru' Jesucristo, Nu rutíp ladxa'a, le buzxöni ladxë'è neda', len buzóë' neda' guna' xchinë'. ¹³ Cni benë' zal-la' zi'al neda' gnë zi'a queë', len gdxia ladxa'a bunách queë', len zian le bi'a dö' quequë', san Cristo buechi' ladxë'è neda', le bena' cni lu yöl-la' curejni'i

quia' cati' ni' cutu réjlè'da' Lè'. ¹⁴ Na'a, zxöntër nac le buzá' ladxè'è quia' Xanru', lè na' run ga réjlè'ru' Lè' len run ca' ga nadxi'iru'-nè' Jesucristo.

¹⁵ Didza' gdu'tè li lè ni len le nac Isaca' la'zì' lu na'gac yúgu'tè bunách, le rna: "Lèczè' Jesucristo bidè' yòdzlyú ni quiè buslé' bunách dul-la'", ati' buslé' neda' zal-la' nacra' bõnni' dul-la' ca yúgu'tè bunách. ¹⁶ Qui lè ni na' buechi' ladxè'è neda', bulu'è lahui Jesucristo ni'a quia' neda' bõnni' dul-la', ca nac yöl-la' zxön ladxì' gdu queè', quiè gaca' tu le ruluí' laugac nup ral-la' la'yejlè' Lè', gata' quequè' yöl-la' na'bán gdu. ¹⁷ Na'a rnia': Yöl-la' ba Dios, Nu rna bè'tecz, Nu gatga udx qui, len Nu curlé'iru', la'z dui Dios Nu nõzicz yúgu'tè. Queè' Lè' gactecz yöl-la' run ba la'n len yöl-la' ba, na'a dza len yúgu'tè dza zi'a za'c. Ca' gac.

¹⁸ Xzí'na'dau' Timoteo, rudòda' lu na'u xzba ni quiè gunu' xchinè' Dios ca bõnni' gdu ladxè'è rijè' gdil-l, len quiè uzi'u xbey yugu' le gulaguixjò' quiu' zi'al nup ni' glui' didza' uláz queè' Dios. ¹⁹ Len yöl-la' rejlé' quiu' Cristo ral-la' gunu' cni, nac gdu dxi'a icj ládxi'da'u, le chgulachixi gulanigui la'gac bunách, nup guluzóa tsla'l le réjlè'ru' Cristo. ²⁰ Cni glunè' Himeneo len Alejandro, nup na' busana' lu na' Satanás tu' xõhui' quiè la'zèdè' ca ral-la' lunè', cui la'nè' zì'è qui le naquì queè' Dios.

2

Le rusèdi rè'u ulidzru'-nè' Dios

¹ Qui lè ni na' le nac blau ruchizia' icj naggac bunách nac ca ral-la' ulidzru'-nè' Dios len ca ral-la' gáta'yuru' lahuè', len ca ral-la' gnabru' lahuè' bi rquíniru', len ca ral-la' guièru'-nè': Xclenu'. Yugu' lè ni ral-la' gunru' uláz quegac yúgu'tè bunách. ² Lèzca' cni ral-la' gunru' uláz quegac nup ta'ná bé', len quegac yúgu'tè nup nacgac blau. Cni ral-la' gunru' quiè gac dxi'a queèru' len gac queèru' yöl-la' rböz dxi'adau'. Ral-la' gunru' cni lu yöl-la' rejlé' queèru' Dios len lu yöl-la' ba'a ladxì' queèru'. ³ Lè ni nac dxi'a len le rdzag ladxè'è Dios, Nu ruslá rè'u. ⁴ Dioscz rè'nnè' lulá yúgu'tè bunách len rè'nnè' lumbè' le nac gdu'tè li. ⁵ Tuzè' naquè' Dios, len tuzè' bõnni' ruúnè' dzag Dios len bunách. Nu ni nac Jesucristo, Nu böac bunách. ⁶ Lèczè' budöd cuiné' lu yöl-la' gut, le gdixxnè' qui dul-la' nabága'gac yúgu'tè bunách. Dios benè' lna' lau queè' cati' bdxin dza queè' gutiè'. ⁷ Ca nac lè ni, Dios buzóè' neda' quiè guna' lban qui, len gaca' gbaz nasölè'è Cristo, quiè usèdgacda' bunách gza'a ca nac le réjlè'ru' Cristo len ca nac le nac gdu'tè li. Blítèda' len cutu ca' rzi' yè'a.

⁸ Na'a, rè'nda' lulidzè' Dios bõnni', láta'yue' lahuè' gáti'tèz, nacquè' gdu dxi'a, len cula'leynè' lza'què', len cula'díl-l dídza'què'. ⁹ Lèzca' cni, rè'nda' lácunu ngul le nac ba'a. Le nac lach le ral-la' lului'nu lahui nac yöl-la' nõxj ladxì' len le nac gdu ladxì', len clèg le tu'pa'znu icj laucnu len oro, len yugu' bga, len lari' záqui'tsqi. ¹⁰ Yugu' le dxi'a tunnu luluí' lahui le naccnu ca na' run le tácunu le nac ba'a. Cni ral-la' lunnu ngul núnbè'cnu Dios. ¹¹ Ral-la' la'cua'nu dxiz ngul cati' nu rusèdi lecnu len la'cua'nu nõxj. ¹² Cutu runna' latj ngul lusèdinu len cula'ná bé'inu bõnni'. Ral-la' la'cua'nu dxiz ga nudubgac bunách queè' Cristo. ¹³ Cni ral-la' gac, le buzóè' Dios zi'al Adán, ati' gdöd na' buzóè'-nu Eva. ¹⁴ Adán na', cutu gzxi' ye'i lè' tu' xõhui', san ngul queè', gzxi' ye'i lènu. Cni guc, gdu'sjnu xzba queè' Dios, ¹⁵ san ulanu ngul ruzoanu-bi' bi'idau' chqui' gúntecznu ca rajlöz le réjlè'ru' Dios len yöl-la' nadxi'i, len chqui' gacnu gdu dxi'a len gdu ladxì'.

3

Ca ral-la' lacquë' bönni' tun chi'ë bunách queë' Cristo

¹ Didza' gdu lë ni rna: “Chqui' rui' ladxë'ë bönni' gaquë' nu gun chi'i bunách queë' Cristo, dxin dxi'a rzë ladxë'ë.” ² Run bayúdx nu run chi'i bunách queë' Cristo gac bönni' nutu nu gac bi gnë queë', len soa tuznu ngul queë'. Ral-la' gaquë' ban ladxì', len gdu ladxì', len nòxj ladxì'. Ral-la' gu'ë ga la'cu'ë böchi'ru' ta'dxinë' lidxë', len gaquë' ca' bönni' nazáqui'tsquinë' usëdnë' bunách. ³ Cutu gaquë' bönni' ri'jë', len clëg bönni' snia', len clëg bönni' rzë ládxi'zë' si'ë dumí, san ral-la' gaquë' bönni' dxi'i ladxì', len zxön ladxì'. Cutu gaquë' bönni' ruhuídi'në'. ⁴ Ral-la' gaquë' ca' bönni' rna bé'inë' dxi'a bunách nacua' lidxë', nacua'bi' zxi'në' tunbi' ca rna xtídzë' lu yöl-la' run ba la'n xuzcbi'. ⁵ ¿Naru' huactsa gun chi'ë bunách queë' Dios tu bönni' chqui' cutu rac gna bé'inë' dxi'a bunách nacua' lidxë'? ⁶ Cutu ral-la' gaquë' bönni' zi'a gzu lahuë' tē'ë Cristo, cui tōd bē'i gun ba zxön cuinë' len cugác queë' ca na' guc qui tu' xōhui', ben ba zxön cuini, ati' Dios bhuguë' qui. ⁷ Lëzca' ral-la' gaquë' bönni' ta'ná dxi'a queë' nup cunababgac bunách queë' Cristo, cui soa nu uzóa lë' tsla'l, cui gdzunë' lu yal-lj qui tu' xōhui'.

Ca ral-la' lacquë' bönni' nadöd lu na'quë' láclenë' bunách queë' Cristo

⁸ Lëzca' cni ral-la' lacquë' bönni' nadöd lu na'quë' láclenë' bunách queë' Cristo. Ral-la' lacquë' bönni' gdu ladxì', tunë' ca ta'në'. Cutu lacquë' bönni' ti'jë', len culacquë' bönni' ta'zë ládxi'zë' la'zi'ë dumí. ⁹ Ral-la' lacquë' bönni' tun chi'ë ca nac gdutë le réjlë'ru' Cristo, nac gdu dxi'a icj ládxi'dau'quë'. ¹⁰ Yugu' bönni' ni ral-la' si' bē'li' lequë' zi'al, ati' ni'r gata' lu na'quë' lacquë' bönni' nadöd lu na'quë' láclenë' bunách queë' Cristo, chqui' cuzóa nu gac bi gnë quequë'. ¹¹ Lëzca' cni, ngul qui queëquë' ral-la' la'cua'nu gdu ládxi'cnu, len culacnu unë qui lzë'i. Ral-la' lacnu zxön ladxì', len lacnu gdu ca nac yúgu'të le tunnu. ¹² Yugu' bönni' nadöd lu na'quë' láclenë' bunách queë' Cristo ral-la' lacquë' bönni' zoa tuznu ngul qui queëquë'. Lëzca' ral-la' la'ná bé'inë' dxi'a zxi'nquë' len bunách ulídx qui queëquë'. ¹³ Run bayúdx gac cni, le ta'dél-li'në' latj ga lun ba la'n xtídza'quë' bunách, chqui' tunë' dxi'a dxin tunë' táclenë' bunách queë' Cristo, ati' lacré' rugu ladxì' lu'ë didza' ca nac le réjlë'ru' Jesucristo.

Le bgachi' qui le rej ládxi'ru'-në' Dios

¹⁴ Yugu' didza' ni ruzuja' quiu' lu guich, zal-la' runa' löz duyutea' li'. ¹⁵ Chqui' huadzeyda', ruzuja' quiu' didza' ni quië gnöznu' nac ral-la' gunu' laugac bunách nacua' lidxë' Dios, nup nacgac bunách queë' Dios ban, len nacquë' tsutsu, ta'guíxjö'ë le nac gdutë li. Nacquë' ca yugu' yzxön len le nunída'gac zö'ö, nacgac tsutsu, len ta'zön yu'u. ¹⁶ Le nactë, zxöntër nac le bgachi' qui le rej ládxi'ru'-në' Dios, ca na' nayúj lu guich, rna: Dios buluí' lahuë', guquë' bunách. Guc bē' naquë' tsahui' le gzóalenë' Lë' Dios Bö' La'y. Gulalé'inë' Lë' gbaz la'y queë' Dios. Guc lban queë' laugac bunách gza'a. Gulayejlë' Lë' bunách yödzlyú. Dios buchisë' Lë' xtsa' ga náctërë' blau.

4

Nup luhuöa ládxi'gac ca nac le réjlë'ru' Cristo

¹ Yalj lulu rguíxjò'ë Dios Bö' La'y, rnë': "Dza tsajséytëgac, la'dá'baga' Cristo la'gac bunách." Luhuõa ládxi'quë' ca nac le réjlë'ru' Cristo. Luzë nagquë' xtídza'gac bunách nacua'len lequë' bö' rzi' yë', ati' luzë nagquë' yugu' zxba quegac bö' xõhui'. ² Luzë nagquë' xtídza'gac bunách tu'luí'z tsahui' cuingac len tui' didza' le cunác, chnazíd ládxi'dau'gac, cui uxõs lequë'. ³ Cni nac, tu'zaguë'ë xnözgac nup tē'ni lutság na'gac, len ta'ná bé'inë' bunách cui lagu le nagu'ë Dios quië uzi'ru' xbey, lë na' huac lagu nup ta'yejlë' Dios, nup na' chnúnbë'gac le nac gdutë li, len tē' Dios: "Xclenu", cati' tahuë' lei. ⁴ Dxi'a nac yúgu'të le benë' Dios, len cutu bi ral-la' uzoaru' tsla'l chqui' ráguru' lei, rëru'-në' Dios: Xclenu'. ⁵ Rusëdi rë'u xtídzë'ë Dios, Lë' unë' dxi'a yúgu'të le ral-la' gáguru' chqui' ulidzru'-në' Dios gnábiru'-në' gun la'yë' lë na' gáguru'.

Ca rurujë' dxi'a huen dxin queë' Jesucristo

⁶ Chqui' usëdcnu' böchi' lza'ru' yugu' didza' ni, uruju' dxi'a, gacu' huen dxin queë' Jesucristo, len gac bë' nazëdu' dxi'a ca nac didza' qui le réjlë'ru' Cristo len ca nac zxba dxi'a run chi'u. ⁷ Gru'n yugu' didza' rdaz qui yödzyú ca nac didza' tui'nu ndau' gul. Bentez le run ga gacu' tsutsu quië gunu' ca rē'nnë' Dios. ⁸ Lati'z uzi'u xbey gunu' le gun ga gacr nal ni'a na'u, san gdu uzi'u xbey gunu' ca rē'nnë' Dios. Cati' runru' cni, lë ni run ga runru' löz soaru' gbanru' yödzyú ni, lenca' soaru' gbanru' dza zi'a za'c, töd uza'ru' yödzyú ni. ⁹ Didza' gdutë li lë ni, len le nac lsaca' la'zi' lu na'gac yúgu'të bunách. ¹⁰ Qui lë ni na', szxöni rusaca' zi' cuinru' runru' dxin, le runru' löz Dios ban. Cristo gutië' quië uslé' yúgu'të bunách. Ruslé' nup na' ta'yejlë' Lë'.

¹¹ Gna be'i len bsëdi bunách lun yugu' lë ni. ¹² Nutu nu ral-la' uzóa li' tsla'l le nacu' bi'i ra'bán, san ral-la' gunu' le uluí'i nup ta'yejlë' Dios ral-la' lun ca runu' li'. Cni uluí'inu' lequë':

len didza' ru'u,
len le runu',
ca nadxi'inu' lza'u,
ca ru'u latj zóalenë' li' Dios Bö' La'y,
ca runu' ca rnau',
ca nacu' gdu dxi'a.

¹³ Tsal za'a gdxina' quiu', bë'tecz ladxu'u ulabu' guich la'y laugac bunách nacua' ga ni' zu'. Bchiz icj nagquë' lë ni, len bsëdi lequë'. ¹⁴ Cutu udödu' ca'z le buzá' ladxë'ë quiu' Dios, lë na' bennë' quiu' ca na' gulaná quiu' nup ni' glui' didza' uláz queë' Dios, cati' ni' gulaxóa na'quë' li' len gululidzë' Dios bönni' gul tun chi'ë bunách queë' Cristo.

¹⁵ Bentez yugu' lë ni. Bë'tecz ladxu'u gunu' cni, quië la'le'i yúgu'të bunách ca na' zeaj rdél-li'nu' le naqui queë' Cristo. ¹⁶ Ben chi'i cuinu' len ben chi'i zxba rusëdiru'. Bentez yugu' lë ni, ati' chqui' runu' cni, uláu' li' len lulá ca' nup la'yöni li'.

5

Ca ral-la' gunbi' Timoteo quegac bunách queë' Cristo

¹ Cutu uzeycnu'-në' ba nadx bönni' gul, san bchiz icj nagquë' didza', tsca nacquë' zuczuz'. Bchiz icj nagcbi' bi'i bönni' ra'bán didza', tsca nacbi' bi'i böchi'czu'. ² Bchiz icj nagcnu ndau' gul didza', tsca naccnu xna'czu'. Bchiz icj nagcbi' bi'i ngul ra'bán didza', tsca nacbi' bi'i zanczu', ca na' rajlöz le nac gdu dxi'a.

³ Ben ba la'n yugu' ngul uzëb, naccnu gdu uzëb. ⁴ Chqui' zoanu ngul uzëb nacua'bi' bi'i queënu o zxi'n xsoanu, ral-la' la'zëdbi' lumbi' ca rë'nnë' Dios, láclenbi' zi'al bunách nacua' lidxcbi', len lubi'ibi' quequë' xuz xna'cbi'. Lë ni nac dxi'a len le rdzag ladxë'ë Dios. ⁵ Na'a, ngul na' nacnu gdu uzëb, len naga'nnu tuznu, runnu löz Dios ati' rël len të dza rnábtécnu lahuë' Dios len rulidznu Lë' ni'a quegac bunách queë', ⁶ san ngul uzëb na' runnu ca nac le rzë ládi'nu nacnu ca ngul chnatnu cati' ni zoanu nabannu. ⁷ Lëzca' cni, gna be'i bunách nacua' ga ni' zu', quië lun ca rajlöz yugu' lë ni, quië lac bunách nutu nu gac bi gnë quegac. ⁸ Chqui' zoa nu bönni' curugahuë' yugu' di'a dza queë', len le nacr blau, chqui' curugahuë' bunách nacua' lidxë', chgdá'baguë'ë le réjlë'ru' Cristo bönni' na' len nacrë' xöhui' ca nu curejlë' Dios.

⁹ Huac gbabnu nup gáclenli' tuznu ngul uzëb na' chyu'urnu ca tsonnlalj iz, len chqui' cutu buca'nnu-në' bönni' queënu quië sóalennu-në' yetüë' bönni'. ¹⁰ Run bayúdx soa nu gun lna' lau queënu ca naccgac le dxi'a runnu. Gáclenli'-nu chqui' buscul-lnu-bi' yugu' bi'idau', len chqui' rui'nu ga la'cuá' böchi'ru' za'quë' yödz yubl ta'dxinë' lidxnu, len chqui' rui'nu le li'j lagu bunách queë' Dios, len chqui' ráclennu nup ta'zaca' ta'guí'i, len chqui' rúntécnu yúgu'të le nac dxi'a.

¹¹ Yugu' ngul uzëb cutu yui'icnu tsonnlalj iz, cutu gbacnu nup gáclenli', le lunnu ca ta'zëz ládi'cnu, la'dá'baga'nu Cristo, len lë'ninu lutság na'cnu leyúbl. ¹² Cni gac, la'bága'nu dul-la' le tu'zoanu tsla'l le gelayéjlë'nu Cristo zi'al. ¹³ Lëzca' lacnu ngul zxhuëd len ngul ta'dáz ca', len clëgz lacnu zxhuëd, san lëzca' lacnu ngul unë qui lzë'i len tsjítsa'cnu ga yubl, len la'nanu le cunác. ¹⁴ Qui lë ni na', rë'nda' lutság na'cnu leyúbl ngul uzëb ni yu'ucnu iz cuidi', len luscullnu-bi' yugu' bi'idau', len la'ná bé'inu bi'i nacua'bi' yu'u qui queëcnu, cui lui'nu latj bi gnë queëru' nu rdá'baga' rë'u, rë'u na' réjlë'ru' Cristo. ¹⁵ Cni ral-la' gac, le chglubíga'nu la'cnu, ati' tunnu ca rë'ni Satanás tu' xöhui'.

¹⁶ Chqui' nútítëz bönni' o ngul nu rejlé' Cristo, nacua'nu ngul uzëb lidxgac nup na', ral-la' laclen lecnu, cui lusaca' zi' bunách queë' Cristo. Cni gac, bunách queë' Cristo na' gac laclen ngul naccnu gdu uzëb.

¹⁷ Benr ba la'n bönni' gul tun chi'ë bunách queë' Cristo, bönni' na' ta'ná bë'ë dxi'a, len bentër ca' ba la'n bönni' gul na' tunë' dxin, tunë' lban len tu'sëdnë' bunách. ¹⁸ Nayújl guich la'y le rna: "Cutu cu'u du rú'aba' bëdx na' rulibba' zxoá' xtil." Rna ca': "Naquë' lsaca' si'ë lazzjë' bönni' huen dxin."

¹⁹ Cutu si' lu na'u didza' rui' nu ruquí bönni' gul run chi'ë bunách queë' Cristo, chqui' cutu nacua' chop tsonn nup tun lna' lau qui le benë'. ²⁰ Nup tuntecz dul-la', bsidx lequë' laugac yúgu'të bunách queë' Cristo quië ladxi Dios yezica' bunách ni'. ²¹ Ni'a queë' Xanru' Dios len ni'a queë' Xanru' Jesucristo, len ni'a quequë' gbaz la'y rö queë', rna bé'ida' li' gunu' ca ta'ná didza' ni. Tuz ca ral-la' cuequi xbeynu' yúgu'të bunách, cugunu' ba la'n tuzë' bönni'. ²² Nutu nu bönni' gxoatë na'u, cugunu' ga gaquë' huen dxin queë' Cristo, cui gbagu'u le runë' chqui' gunë' dul-la' bönni' na'.

²³ Cutur gui'ju' nisz. Le ré'itecznu' ral-la' gui'ju' láti'dau' xisi uva quië soa dxi'a lë'u.

²⁴ Yugu' dul-la' quegac la'gac bunách la'lá' lahui zi'al cati' zi'a la'dxinë' ga cuequi xbeynë' lequë' Dios, ati' töd ni' la'lá' lahui dul-la' quegac yezica'

bunách. ²⁵ Lëzca' cni, la'lá' lahui dxin dxi'a nungac bunách, ati' chqui' cunala'gac lahui, nutu nu gac ucachi' tsaz dxin na' nunquë'.

6

¹ Ral-la' luntsquë' ba la'n xanquë' yúgu'të bönni' nadá'ugac, cui gac nu gnë zi' qui lë' Dios len qui zxba queë'. ² Nup ni' nacu'ë xangac ta'yejlë'ë Cristo, cutu ral-la' lucá'n ca'z lequë' le nacquë' böchi'quë'. Ral-la' lunrë' dxi'a xchinquë' le ta'yejlë'ë Cristo bönni' ni' tu'zi'ë xbey dxin dxi'a na', le nadxi'inë' lequë' Lëczë'. Ca nac lë ni, bsëdi bunách nacuá' ni', len bchiz icj nagquë'.

Le rej ládxi'ru'-në' Dios le ruzi'ru' xbey

³ Chqui' zoa nu bönni' rusëdnë' zxba yubl, len cutu rusëdnë' yugu' didza' dxi'a queë' Xanru' Jesucristo, ca nac zxba na' rusëdi rë'u ca ral-la' gunru' ca rë'nnë' Dios, ⁴ bönni' ni run ba zxön cuinë' len cutu bi nöznë'. Didza' cunác dxi'a rzë ladxë'ë ca nacgac didza' baníg len didza' bizxj, le tun ga tu'zxe'i lza'gac len ta'dil-len lza'gac didza' bunách. Lëzca' tun didza' cni ga ta'në zi' qui lza'gac bunách, len ta'zá' ládxi'gac qui lza'gac le cunác. ⁵ Lëzca' cni tun ga ta'dil-ltecz didza' bunách cuta'yejní'i, nup cuta'zì' lu na'gac le nac gdtë li. Táquinë' huac la'zi'ë dumí zian chqui' lunë' tsaxxön nup ta'yíj ládxi'gac Dios. Bcuit ga nacuá' bunách cni. ⁶ Zxön nac le ruzi'ru' xbey cati' len yöl-la' rböz zxön ladxì' rej ládxi'ru'-në' Dios. ⁷ Cutu bi nua'ru' cati' bdxinru' yödzyú, len lëzca' cni, cutu bi ua'ru' cati' uza'ru' yödzyú ni. ⁸ Qui lë ni na', chqui' dë queëru' le gáguru' len le gácuru', ral-la' udzíjiru'. ⁹ Bönni' tē'nnë' gata' quequë' yöl-la' tsahui', gac quequë' le si' bē' lequë' le xöhui', ati' la'yu'ë lu yal-lj qui tu' xöhui', ati' lu yöl-la' cunözi quequë' zian le la'zë ládxi'quë', le lun ditj lequë'. Yugu' lë ni lusnít lequë' len lun ga la'nitië' tsaz. ¹⁰ Le ta'zë ládxi'gac dumí bunách, run ga tun yúgu'të le cunác. La'quë' bönni', le ta'zë ládxi'quë' lei, guluca'në' le gulayejlë'ë Cristo, len chrac quequë' zian le tu'saca' zi' lequë'.

Nu run dxin queë' Cristo nac ca bönni' rijë' gdil-l

¹¹ Na'a, bönni' queë' Dios, bcuit ga rac le cni. Bë'tecz ladxu'u gunu' le nac tsahui' len le rë'nnë' Dios. Gyéjlë'teczë' Cristo, len bdxì'i yugu' lza'u. Bë' ladxu'u gacu' zxön ladxì' len nöxj ladxì'. ¹² Ca runë' bönni' gdu ladxë'ë rijë' gdil-l, ben dxin qui le réjlë'ru' Cristo, len beni quiu' yöl-la' na'bán gdu. Quië gac cni bulídzë' li' Dios. Dxi'a guc le gnau' yalj lulu ca réjlë'u Cristo, lë na' gnau' laugac zian nup tun lna' lau qui didza' bë'u. ¹³⁻¹⁴ Ni'a queë' Xanru' Dios, Nu na' nabánigac yúgu'të le nacuá', lenca' ni'a queë' Jesucristo, Nu ben lna' lau qui le nac dxi'a le gnë' yalj lulu lahuë' Poncio Pilato, rna bé'ida' li' gun chí'u yugu' lë na' gna bé'inë' rë'u Cristo. Ral-la' gacu' gdu dxi'a len cutu bi gunu' le güi' latj nu bi gnë quiu', ga gdxintë dza ni' ulu'í lahuë' Xanru' Jesucristo. ¹⁵ Cati' gdxin dza na' huödë' Jesús, Dios ulu'ë lahui Lë'. Dios naquë' la'y. Tuzë' Lë' dë lu në'ë yöl-la' uná bë', len rna bé'inë' yúgu'të nup ta'ná bë', len naquë' ca' Xangac yúgu'të nup nacgac xan. ¹⁶ Tuzë' Lë' zóateczë', ati' zoë' lu yení' ga cutu gac nu gdxin racz qui. Gatga nu ble'i Lë' len cutu gac nu gle'i Lë'. Queë' Lë' gactecz le run Lë' ba la'n len yöl-la' uná bë'. Ca' gac.

¹⁷ Gna be'i bönni' dë quequë' yöl-la' tsahui' dza ni zoaru' na'a, cui lun ba zxön cuinquë', len cui luzzön ládxi'quë' yöl-la' tsahui' na' cunác löz. Ral-la' lunë' löz Dios ban, Nu runntsca queëru' yúgu'të le ruzi'ru' xbey.

18 Gna be'i lequë' lunë' le nac dxi'a, quië la'yantsca dxin dxi'a tunë', lë na' nac tu yöl-la' tsahui' gdu. Ral-la' bi lunödzejë' quegac bunách yechi', len lui' ládxi'quë' leygac. 19 Chqui' lunë' cni, lutubë' yöl-la' tsahui' na' nac gdu, le luzi'ë xbey dza zi'a za', len la'dél-li'në' yöl-la' na'bán gdu.

Le glu'ë Pablo lu na'bi' bi'i Timoteo

20 Bócha'adau' Timoteo, ben chi'i le nadöd lu na'u, len bcuit ga nacuá' nup tui' didza' ca'z len yugu' didza' cuzaca', len yugu' didza' bizxj, yugu' didza' na' tui' nup ta'náz tac szxöni, ati' nazí' yé'igac ca nac lë na' tun. 21 La'gac bunách gulazí' lu na'gac yugu' didza' cni, ati' gulachixi gulanigui ca nac le réjlë'ru' Cristo.

Rnaba' lahuë' Dios uzá' ladxë'ë quiu' le nacgac dxi'a queë'. Ca' gac.

DIDZA' BURÓP BSÖLÈ'È PABLO QUEËBI' BI'I TIMOTEO

Pablo rugapè' Dios bi'i Timoteo

¹ Neda', Pablo, naca' gbaz nasölè'è Cristo. Cni naca' le rè'nnè' gaca' cni Dios, quiè cni utság le gzxi' lu në'è, gunnè' queëru' yöl-la' na'bán gdu, le ruzá' ladxè'è queëru' Jesucristo. ² Rugapa' Dios li', böcha'adau' Timoteo, nacu' ca zxi'ncza' le réjlè'ru' Cristo, ati' nadxi'ida' li'. Rnaba' lahuè' Xuzru' Dios lenca' lahuè' Xanru' Jesucristo, uzá' ladxè'è quiu' len huechi' ladxè'è li', len gunè' ga soa dxi' icj ládxi'da'u.

Timoteo ral-la' gunbi' lna' lau queë' Jesucristo

³ Xclenu', rëpa'-nè' Dios ca nac quiu' cati' rulidza'-nè' Dios. Cutu rzoa dxia' rnaba' ni'a quiu' rël len të dza lahuè' Dios, Nu na' runa' xchinè' gdu ladxa'a ca na' glunè' xuz xtau'hua'. ⁴ Cati' rajneyda' ca na' grödxu', rzè ladxa'a ulé'ida' li', quiè gac udziyda' gdu ladxa'a. ⁵ Rëpa'-nè' Dios: Xclenu', le bdxin quia' le run ga rajneyda' ca réjlè'u Cristo gdu ladxu'u. Lëzca' cni, zi'al ca li' gulayéjlè'nu Lè' xna'u gul Loida len xna'u Eunice, ati' runa' löz, lëzca' cni réjlè'u Lè' na'a.

⁶ Le nac cni, rusá'a ladxu'u uspanu' le bennè' quiu' Dios, lè na' bdxin quiu' cati' ni' bxoá na'a li' len bulidza'-nè' Dios. ⁷ Bö' bennè' queëru' Dios cutu nac bö' gun ga gádxiru', san bennè' queëru' Bö' run ga naqui queëru' yöl-la' huac len run ga nadxi'iru' lza'ru' len run ca' ga rna be'i cunru'. ⁸ Qui lè ni na', cutu utui'nu' gunu' lna' lau queë' Xanru', len cutu utui'nu' ca rac quia' neda' ni, nadzuna' lidx guia le runa' xchinè', san ben tsaxxón nup ta'zaca' ta'gu'i le tun lban qui didza' dxi'a. Dios gunnè' quiu' yöl-la' huac gunu' cni. ⁹ Dioscz buslé' rë'u len bulidzè' rë'u quiè gacru' gdu dxi'a. Cutu bulidzè' rë'u le zoa le dxi'a benru' san bulidzè' rë'u le gu'ncznè' Lè', len le ruzá' ladxè'è cni queëru'. Dza ni'tè buzóè' cni queëru' zí'atèl ca guta' yödzyú ni, le náquiru' queë' Jesucristo. ¹⁰ Na'a, chbulu' lahui le ruzá' ladxè'è queëru' Dios, le bulu' lahuè' Jesucristo Nu ruslá rë'u. Bugúè' yöl-la' gut len bulu'è lahui yöl-la' na'bán gdu na', le cutu ca' nit. Cni nac ca rna didza' dxi'a.

¹¹ Cristo buzóè' neda' quiè guna' lban qui didza' dxi'a na', len quiè gaca' gbaz queë' quiè usédgacda' bunách gza'a. ¹² Qui lè ni na' rzaca' rgu'i ca' yugu' le rac quia' ni, san cutu rutui'da', le núnbè'a Nu na' réjlè'a. Runa' löz Lè', napè' yöl-la' huac gun chi'è le budóda' lu në'è ga gdxintè dza ni' huödè'.

¹³ Didza' dxi'a na' byönnu' bena' lban qui ral-la' gac quiu' tu le rulu' ca ral-la' usédnu' bunách ca réjlè'ru' Jesucristo len ca nadxi'iru' Lè'. ¹⁴ Ben chí'i le nac dxi'a na' nadöd lu na'u, gunu' cni len yöl-la' huac queë' Dios Bö' La'y, Nu zoalen rë'u.

¹⁵ Chnöcznu' ca na' gulubj ládxi'què' neda' yúgu'tè bönni' ta'yejlè'è Cristo nacu'è luyú Asia. Nútsa'què' ladjquè' Figelo len Hermógenes. ¹⁶⁻¹⁷ Rnaba' lahuè' Xanru' Dios huechi' ladxè'è bunách nacua' lidxè' Onesiforo, le butipè' ladxa'a zian lzu bönni' ni. Cati' bdxinè' Roma, gdu ladxè'è buguiljè' neda', ati' budzölnè' neda'. Cutu butui'nè' ni'a quia' neda' le nadzuna' lidx guia ni, nága'a du guia. ¹⁸ Rnaba' lahuè' Xanru'

huechi' ladxë'ë lë' dza ni' gdxinë' lahuë' Dios. Chnözcznu' ca na' gúclenë' rë'u bönni' ni, cati' ni' gzoaru' Éfeso.

2

Ral-la' gacbi' Timoteo ca bönni' gdu ladxë'ë rijë' gdil-l

¹ Na'a, zxi'na'dau', btip ladxu'u ca nac le ruzá' ladxë'ë quiu' Jesucristo. ² Didza' byönnu' bë'a laugac zian nup tun lna' lau qui, didza' ni bdöd lu na'quë' bönni' tunë' ca ta'në', bönni' gac lusëdnë' ca' yela'gac bunách.

³ Ral-la' gua' glenu' le lusaca' li' zi' ca na' rua' rlen nu nac bönni' queë' Jesucristo gdu ladxë'ë rijë' gdil-l. ⁴ Nu bönni' rijë' gdil-l, cutu ca' gútsë'ë yugu' le tun bunách yödzyú ni, quië gdzag ladxë'ë lë' bönni' na' nuzóë' lë' gaquë' bönni' queë' rijë' gdil-l. ⁵ Lëzca' cni, nu nutsa' lu huitj, cutu bi gdel-li' chqui' cutu run ca ral-la' gun. ⁶ Bönni' guz gu'n runë' dxin, zi'al lë' uzi'ë xbey lë na' razë'. ⁷ Busá' ladxu'u lë ni rëpa' li', ati' Xanru'cz gunë' ga tsëjni'nu' yúgu'të.

⁸ Yajnéy ca guc queë' Jesucristo. Guljë', guquë' zxi'n xsoë' David, len gdöd gutië', bubanë' lu yöl-la' gut. Cni rna didza' dxi'a runa' lban qui. ⁹ Le runa' lban qui didza' dxi'a, rzaca' rgui'a le rac quia', ga rdxintë nága'a lidx guia ni, ca rac queë' bönni' huia'dö', san cutu ca' nága'të xtidzë'ë Dios. ¹⁰ Qui lë ni na' rua' rlena' yúgu'të lë ni le nadxi'ida' nup gröë' Dios, quië lulë' ca' lequë'. Jesucristocz runë' ga lulá bunách na' quië la'cuá' lu yení' gdu queë'. ¹¹ Catëz nac lë ni rna:

Chqui' nátlenru' Lë',

Sóalenru'-në' ca' gbanru'.

¹² Chqui' gua' glenru' le saca' qui'ru',

Gna bé'lenru' ca' Lë'.

Chqui' rdá'baga'ru' Lë',

Lë' tá'baguë'ë ca' rë'u.

¹³ Zal-la' cutu runru' ca rnaru',

Lë' rúnteczë' ca rnë'.

Lë' cutu gac tá'baguë'ë le naquë'.

Bönni' huen dxin queë' Cristo rurujë' dxi'a

¹⁴ Bsa' ládxi'gac nup nacuá' ga ni' zu' ca nac lë ni, ati' ni'a queë' Xanru' Dios gna be'li lequë' cui la'díl-l didzë'ë ca nacgac didza' cuzáca'gac. Yugu' didza' cni tun ga la'nít nup ta'yöni leygac. ¹⁵ Bë'tecz ladxu'u uruju' dxi'a lahuë' Dios quië gacu' ca bönni' huen dxin cutu rutui'në' ca nac dxin nunë'. Dxi'adau' ral-la' ugunu' dxin didza' gdu'të li. ¹⁶ Na'a, bcuit ga nacuá' nup tui' didza' cuzaca' len didza' ca'z, le tun didza' cni ga lunrë' le curë'nnë' Dios. ¹⁷ La'zë didza' tu'ë ca rxzön huë' nudzu' le rdudu' rla. Nútsa'quë' ladj nup tui' didza' cni Himeneo len Fileto. ¹⁸ Gropë' ni gulachixi gulanignë' ca nac le nac gdu'të li, le ta'në' chgdöd dza ral-la' lubán nup chnatgac, len gulabequë' bröli la'gac bunách ga rdxintë cutur ta'yejlë' Cristo. ¹⁹ Le benë' tsutsu Dios zoatecz, len dë tu le rac bë', le rna: "Nunbë'ë Dios nup náquigac queë'." Rna ca': "Gul-cuít ga dë le cunác, yúgu'tëli' lbi'ili' náquili' queë' Cristo."

²⁰ Tu lu yu'u zxön yu'ugac le náquini, clëgz oro len plata, san lëzca' le náquini yag len yu. La'gac tu'gún leygac dxin bunách ga lna', ati' yela'gac tu'gún leygac dxin bunách ga cunác lna'. ²¹ Quië gacru' ca nac lë na' tu'gún dxin bunách ga lna', len quië gac gunru' le nac dxi'a len gacru' lsaca'

ugunë' rë'u dxin Xanru', ral-la' gcuitru' ga rac le cunác. Chqui' gunru' cni, gacru' lsaca' gunru' yúgu'të dxin dxi'a.

²² Gru'n le tun ga nu së ladxi' le cunác ca rac quequë' bönni' ra'bandau'. Bë' ladxu'u gacu' tsahui'. Ben le run ga réjlë'u Cristo len le run ga nadxi'icnu' lza'u, len le run ga rbözu' dxi'adau'. Ca nacgac lë ni, ben tsaxxön nup tu'lídz Xanru', nac gdu dxi'a icj ládxi'dau'gac. ²³ Na'a, gru'n yugu' didza' ca'z len didza' cuzaca', le nözcnu' tun ga ta'díl-l didza' bunách. ²⁴ Bönni' huen dxin queë' Xanru' cutu ral-la' tíl-lenë' bunách didza', san ral-la' gaquë' nöxj ladxi' laugac yúgu'të bunách. Ral-la' gac usëdnë' bunách, len gaquë' ca' zxon ladxi'. ²⁵ Lu yöl-la' nöxj ladxi' ral-la' uzéjni'në' nupta'dá'baga' le runë' lban qui. Chqui' gunë' cni, nazx ca' gu'ë lequë' latj Dios lubí'i ládxi'quë' quië lumbë'ë le nac gdutë li. ²⁶ Cni lulë' lu ya'l-lj qui tu' xöhuí' ga nadzunquë', ati' luhuöaquë' tsahui' quië lunë' ca rë'nnë' Dios.

3

Ca lac bunách dza tsajséytëgac

¹ Lëzca' ral-la' gnöznu' lë ni: Dza tsajséytëgac lac dza la'zaca' la'guí'i bunách. ² Yugu' dza ni' la'cu'ë bönni' lacquë' cni:

La'dxi'i la' cuíngaczë' len luhuí'di'në'.

Lun ba zxon cuinquë' len luluí' cuinquë' blau.

La'në' zi'ë qui le nac la'y.

La'dá'baguë'ë xuz xna'quë'.

Lacquë' curdzág ladxi'.

Cutu lunë' ca rë'nnë' Dios.

³ Cutu la'dxi'inë' ca ral-la' lunë'.

Lacquë' zidzj ladxi'.

La'në' qui lza'quë'.

Cutu la'ná be'i cuinquë'.

Lacquë' bönni' dza'a.

Cutu la'lé'inë' dxi'a le nac dxi'a.

⁴ Lacquë' udód lzë'i len cutu la'dzaguë' dxi'a.

Luluí' cuinquë' ca bönni' nayëpsëtërquë'.

La'dxi'inë' le la'dzágz ládxi'quë' len clëg Dios.

⁵ Luluí' cuinquë' ca bönni' núnbë'quë' Dios, san la'dá'baguë'ë le ruzá' ladxë'ë queëru' Dios. Bcuit ga nacuá' bunách cni. ⁶ Lëzca' cni, lu yöl-la' banís quequë' la'yazië' gap nac lu yu'u len la'z'i' yé'inë' yugu' ngul cunözi quië la'z'i' lu na'cnu le lu'sëdnë'. La'bága'nu dul-la' zian ngul na', len lui' ládxi'cnu yugu' le la'zëz ládxi'cnu le cuzaca'.

⁷ La'yönitecznu ngul ni didza' lun lban qui bunách, san cutu ca' la'dél-li'nu la'yéjni'nu le nac gdutë li. ⁸ Ca na' glaquë' Janes len Jambres, bönni' ni' guladá'baguë'ë Moisés, lëzca' cni lacquë' bönni' ni, la'dá'baguë'ë le nac gdutë li. Lacquë' chul nit len la'chíxinë' ca nac le réjlë'ru' Cristo. ⁹ Cutu la'dél-li'rnë', san gac bë' nacquë' cunözi laugac yúgu'të bunách, gac quequë' ca na' guc quequë' Janes len Jambres na'.

Le rgu'ë Pablo lu na'bi' bi'i Timoteo

¹⁰ Nözcnu' ca nac le rusëdda' bunách len ca runa'. Nöznu' ca' le rui' ladx'a'guna' len ca réjlë'a Cristo, len ca naca' nöxj ladxi', len ca nadxi'ida' lza'a, len ca rböza' zxon ladxi'. ¹¹ Nöznu' ca' yugu' le gulabía ládxi'gac neda' bunách, len yugu' le gzxaca' gdi'a, le glac quia' lu yöd

Antioquia len lu yödZ Iconio, len lu yödZ Listra. Yugu' le gulabía ládxi'gac neda' bunách ni' bia' blena', ati' Xanru' Jesús buslé' neda' lu yúgu'tè lè na'. ¹² Yúgu'tè nup tè'ni lac gdu dxi'a le náquigac queë' Jesucristo, lèzca' la'zaca' la'gui'è yugu' le la'bia ládxi'gac lequè' bunách.

¹³ Na'a, lacré' xòhui' bònni' tua'dò' len bònni' ta'zì' yè'è. La'zì' yé'inè' bunách, ati' la'zì' ye'i ca' lequè' bunách.

¹⁴ Na'a, ben chi'i yugu' le gzèdu' len le gzxi' lu na'u, le núnbè'czu' nup gulusèdi li'. ¹⁵ Ga gdel-la' nacu' bi'idau' núnbè'u le nayujgac lu guich la'y, le huac luzéjni'tsqui li' quiè uláu' le réjlè'u Jesucristo. ¹⁶ Yúgu'tè le nayúj lu guich la'y bchiziè' Dios icj ládxi'dau'gac bunách queë', nup na' guluzúj lu guich didza' na' bè'è Dios. Lè na' nayúj lu guich nactsca lsaca' usèdi rè'u, len ubíj ga lna' le runru', len ugú'u rè'u tu nöz, len usèdi rè'u quiè gacru' tsahui'. ¹⁷ Cni run, quiè gac sina' nu nac queë' Dios, len gactsca gun yúgu'tè le nac dxi'a.

4

¹⁻² Ni'a queë' Xanru' Dios, lenca' ni'a queë' Xanru' Jesucristo, rna bé'ida' li' gunu' lban qui xtidzè'è Xanru'. Lèczè' cuequi xbeynè' nup ni nabangac len nup chnatgac, dza ni' huödè' duná bè'è. Bé' ladxu'u gunu' lè ni chqui' rac dxi'a quiu' o curác dxi'a. Lu yöl-la' zxön ladxi', bubíj ga lna' le tun bunách, len bsa' ládxi'què' len bchiz icj nagquè' ca nac lè na' rusèdiru'. ³ Cni ral-la' gunu' le gdxin dza cati' cutu luzè nagquè' zxba dxi'a, san lè'nnè' la'yönnè' le ta'dániznè'. Ca ta'zéz ládxi'què' lutubè' quequè' nup lusèdi lequè'. ⁴ Luca'nè' le nac gdutè li, len la'zì' lu na'què' yugu' didza' rdaz. ⁵ Na'a, ral-la' gacu' zxön ladxi' ca nac yúgu'tè le runu'. Bia' blen le lusaca' li' zi'. Ben lban qui didza' dxi'a. Gdu ladxu'u ben dxin le budödè' lu na'u Cristo gunu'.

⁶ Ca nac quia' neda', nudöd cuina' lu nè'è Dios ati' chzoa ludöddè' neda' le runa' xchinè', ati' dza uzá'a yödzlyú ni chzoa gdxin. ⁷ Ca runè' bònni' gdu ladxè'è rijè' gdil-l, lèzca' cni bena' neda' dxin, len chbudx bena' le budödè' lu na'a Cristo guna', le bena' gdu ca rajlöz le réjlè'ru' Cristo. ⁸ Yetú ca', nac löz quia' gdél-li'da' le ral-la' la'zì' nup nacgac tsahui', le gunnè' quia' Xanru' dza ni', ati' tsahui' nac ca rbequi xbeynè' rè'u. Clègz quia' neda' gunnè' lei, san lèzca' gunnè' lei quegac yúgu'tè nup ta'dxí'i Lè', len gdu ládxi'què' ta'bözè' dza huödè'.

Le buzujè' lu guich Pablo gunbi' Timoteo

⁹ Bé' ladxu'u guidteo' ga ni zoa' ¹⁰ le bubíj ladxè'è neda' Demas, le nadxi'inè' le ruzi'è xbey yödzlyú ni, ati' gyijè' yödZ Tesalónica. Crescente gyijè' luyú Galacia, ati' bi'i Tito gyeajbi' luyú Dalmacia, le cni ben bayúdx lunè'. ¹¹ Tuzè' Lucas zóalenè' neda'. Bchè'-bi' bi'i Marcos guidlenbi' li' tsaxxön, le nachbi' gúnlenbi' neda' tsaxxön xchinè' Cristo. ¹² Bsöla'a-bi' bi'i Tíquico lu yödZ Éfeso. ¹³ Cati' guidu', bia' quia' lari' guitsa' na' buca'na' lu yödZ Troas lu yu'u lidxè' Carpo, len bia' ca' quia' yugu' guich, len le nacr blau, bia' quia' guich náquicni guid.

¹⁴ Alejandro, bònni' bèdx guia, zian le bi'è dö' quia'. Lèczè' Xanru' ubi'è queë' ca nacgac le benè' quia' bònni' ni. ¹⁵ Ben chi'i cuinu' queë' bònni' ni, le rdá'baga'tsquè' didza' runru' lban qui.

¹⁶ Cati' zi'al lzu bdxina' lauguè' bònni' yúlahui', nutu nu guclen neda', san gulubíj ládxi'gac neda' yúgu'tè bunách. Cutu rè'nda' uzí' lè' lequè' Dios. ¹⁷ Gzóalenè' neda' Xanru', len butipè' ladxa'a quiè udx guna' lban

qui xtidzë'ë quië la'yöni yúgu'të bunách gza'a. Cni guc, buslé' neda' Xanru'. Guc quia' tsca bulá' lu rú'aba' bēdx guixi'. ¹⁸ Lēcžë' Xanru' uslé' neda' lu yúgu'të le curác dxi'a, len gun chi'ë neda' ga gdxintea' ga rna bē'ë Lē' ni' yehua' yubá. Gactecz queë' yöl-la' ba yúgu'të dza zi'a za'c. Ca' gac.

Pablo rugapë' Dios bunách queë' Cristo

¹⁹ Bgap Dios Priscila len Aquilo, lenca' bunách nacua' lidxë' Onesíforo. ²⁰ Buga'në' Erasto lu yödz Corinto, ati' buca'na'-në' Trófimo luyú Mileto le ré'inë'. ²¹ Bë' ladxu'u guidu' ga zoa' zi'al cati' gdxin beo' ziaq. Tu'gapë' Dios li' Eubulo len Pudente len Lino, len Claudia, len yúgu'të böchi' lza'ru' ni.

²² Rnaba' lahuë' Xanru' Jesucristo sóalenë' li'. Gaclen li' le ruzá' ladxë'ë quiu' Dios. Ca' gac.

DIDZA' BSÖLÈ'È PABLO QUEËBI' BI'I TITO

Pablo rugapë' Dios bi'i Tito

¹ Neda', Pablo, naca' huen dxin queë' Dios len gbaz nasölè'è Jesucristo. Bsölè'è neda' quië guna' ga la'yejlè' Cristo bunách chgröczè' Dios, quië luúnbè' le nac gdutè li ca ral-la' gun nu nunbè' Dios. ² Cni naca' le runa' löz uzi'a xbey yöl-la' na'bán gdu le gzxi' lu në'è Dios gunnè' queëru' dza ni'tè, cati' zi'a gzu lau rata' yúgu'tè le dè, ati' runczè' Lè' le rzi' lu në'è gunè'. ³ Cati' bdxin dza qui, Dios bulu'è lahui xtidzè'è, le glu'è lu na'a guna' lban qui. Cni gna bé'inè' neda' Dios, Nu buslá rë'u. ⁴ Rugapa' Dios li', böcha'adau' Tito, nacu' gdu zxi'ncza' le nac tuz ca réjlè'ru' Cristo. Rnaba' lahuè' Dios Xuz len lahuè' Xanru' Jesucristo Nu buslá rë'u, uzá' ladxè'è quiu' len huechi' ladxè'è li', len gunè' ga soa dxi icj ládxi'da'u.

Dxin queë' Cristo runbi' bi'i Tito luyú Creta

⁵ Qui lè ni na' buca'na' li' luyú Creta, quië gsa'u le ryadzj quegac bunách queë' Cristo nacua' ni', quië lacquè' gdu bunách queë' Cristo, len quië ucú'u-què' yúgu'tè yödz bönni' gul lun chi'è bunách queë' Cristo nacua' tu tu yödzt ni', ca na' chgna bé'ida' li' gunu'. ⁶ Bönni' gul na' run chi'è bunách queë' Cristo ral-la' gaquè' bönni' nutu nu bi gac gnè queë', len zoa tuznu ngul queë'. Yugu' zxi'nè' ral-la' la'yéjlè'bi' Cristo, len cuzóa nu gac gnè quecbi' ta'dá dzagzbi' ca', o ta'dá'baga'bi' xuz xna'cbi'. ⁷ Bönni' run chi'è bunách queë' Cristo run bayúdx gaquè' bönni' curunè' le güi' latj nu bi gnè queë' ca runè' xchinè' Dios. Cutu ral-la' gaquè' bönni' zid o bönni' icj dza' o bönni' ri'jè', o bönni' rbizxjnè', o bönni' rzè ládxi'zè' dumí. ⁸ Ral-la' gu'è ga la'cu'è böchi'ru' ta'dxinè' lidxè'. Ral-la' sè ladxè'è gunè' le nac dxi'a. Ral-la' gaquè' bönni' rejni'i len bönni' tsahui'. Ral-la' gádxinè' Dios, len gna be'i cuinè'. ⁹ Ral-la' gun chi'è didza' gdutè li ca chnazèdè', quië gac uchiziè' icj naggac bunách ca rajlöz zxba dxi'a len quië gac useyjè' rú'agac bunách ta'nè qui.

¹⁰ Cni ral-la' gaquè' le ta'dá'baguè'è zian bönni' len tu'è didza' cuzaca' len ta'zì' yé'inè' bunách. Zian bönni' tunè' cni nacquè' judío. ¹¹ Yugu' bönni' ni, run bayúdx gunu' ga tseyj rú'acquè', le tunè' ga ta'chixi ta'nigui yúgu'tè bunách nacua' yu'u gap ta'yaziè', len tu'sèdnè' le cural-la' lusèdnè'. Cni tunè' quië la'zi'zè' dumí.

¹² Tuè' bönni' gbabè' bunách Creta ga na' zu', bönni' na' bë'è didza' uláz qui gdau' quequè', gnè: "Ta'zì' yè'teczè' bönni' Creta, len nacquè' ca böa' guixi' snia'. Nacquè' bönni' huágulè'è zxhuèd." ¹³ Didza' ni benè' lna' lau quequè' nac gdutè li. Qui lè ni na' gdil-l lequè' quië gac gdu ca ta'yejlè'è Cristo, ¹⁴ len cui luzè nagquè' yugu' didza' rdaz quequè' bönni' judío, len cutu lunè' ca ta'ná bë' bunách nuca'ngac le nac gdutè li.

¹⁵ Yúgu'tè nac dxi'a quegac nup nacgac dxi'a, san quegac nup nacgac xöhui' len cuta'yejlè', cutu bi nac dxi'a, san nacquè' xöhui' ga rdxintè le ta'bequi icjqüè' len le ta'zá' ládxi'què'. ¹⁶ Ta'nè' núnbè'què' Dios, san le tunè' cutu rajlöz le ta'nè', le nacquè' bönni' cuta'dzág ládxi'què'. Cutu tunè' ca ta'nè', len cutu gac lunè' nitú le nac dxi'a.

2

Zxba dxi'a ral-la' usëdiru'

¹ Na'a, ral-la' gu'u didza' le rajlöz zxba dxi'a.

² Bsëdi bönni' gul cui li'jë', san lacquë' ba'a ladxi', len bönni' ta'yejni'i. Ral-la' gac gdu ca ta'yejlë'ë Cristo. Ral-la' la'dxi'inë' lza'quë' len la'bözë' zxön ladxi'.

³ Bsëdi ndau' gul lunnu le rdzag ladxë'ë Dios len cui la'nënu qui lza'cnu, len cui lí'ajnu. Ral-la' lusëdinu le nac dxi'a, ⁴ quië gac lusëdinu ngul ni' yu'ucnu iz cuidi' quië la'dxi'inu bönni' qui queëcnu, lenca' zxi'ncnu. ⁵ Ral-la' lacnu ngul ta'yejni'i len ngul dxi'a ladxi'. Ral-la' lun chi'inu le dë lidxcnu len lacnu dxi'a, len lunnu ba la'n bönni' qui queëcnu, len cutu bi lunnu le güi' latj nu gnë zi' qui xtidzë'ë Dios.

⁶ Bsëdi bönni' ni' nacu'ë iz cuidi' quië lacquë' bönni' ta'yejni'i. ⁷ Ral-la' gúnteczu' le nac dxi'a, ului'inu' lequë' cni ca ral-la' lunë'. Ca rusëdnu' ral-la' ului' nacu' gdu ladxi' len ba'a ladxi'. ⁸ Ral-la' usëdnu' didza' dxi'a le cugác nu bi gnë qui, quië utui'në' bönni' rdá'baguë'ë, len cugác bi gnë' queëli' le cunác.

⁹ Bsëdi böchi'ru' ni' ta'yejlë'ë Cristo len nadá'uquë', quië la'cu'ë nõxj lauquë' xanquë'. Ral-la' lunë' yúgu'të le la'dzág ládxi'quë' xanquë', len cutu lusáqui'në' didza'. ¹⁰ Cutu ral-la' lucachi' lanë', san ral-la' lulu' cuinquë' tshui' ca nac yúgu'të le tunë'. Yúgu'të le tunë' ral-la' ului' nac dxi'a zxba queë' Dios, Nu buslá rë'u.

¹¹ Bönni' na' buzá' ladxë'ë queëru' Dios chbuluí' lahuë' laugac yúgu'të bunách quië lulá. ¹² Lë' rusëdnë' rë'u uca'nru' le curdzág ladxë'ë Dios len cui së ládxi'ru' le nac qui yödzyú ni, san cözru' zxön ladxi' len gacru' tshui' dza ni zoaru' na'a, len gunru' ca rë'ncznë' Dios. ¹³ Ral-la' cözru' le runru' löz le gun ga gacru' bica' ba, lë na' gac dza ni' cati' ului' lahuë' Jesucristo lu yení' gdu queë', naquë' Dios zxön, Nu ruslá rë'u. ¹⁴ Lëczë' budöd cuinë' uláz queëru', quië böa'uë' rë'u lu yúgu'të le nac xöhui', ati ruúnë' rë'u dxi'a quië gacru' bunách queë' len güi' ládxi'ru' gunru' le nac dxi'a.

¹⁵ Yugu' lë ni bë' didza' len bchiz icj naggac bunách ni', ati' len yöl-la' uná bë' gdil-l lequë'. Bentez cni, cui si' latj nu ucá'n ca'z xtidzu'u.

3

Le ral-la' lun bunách ta'yejlë' Cristo

¹ Bsa' ládxi'quë' böchi'ru' ni' lunë' ca ta'në' bönni' dë lu na'quë' len yugu' bönni' yúlahui', quië lunë' ca rna xtidza'quë'. Ral-la' la'cu'ë sina' lunë' le nac dxi'a. ² Cutu bi le cunác ral-la' la'në' qui lza'quë', len cutu la'díl-lenë' lequë' didza', san ral-la' lacquë' nõxj ladxi' len gdu ladxi' laugac yúgu'të bunách.

³ Lëzca' rë'u, zi'al gucru' bönni' cuta'yejni'i len gdá'baga'ru' Dios. Gdaru' nanitru' len gucru' ca bönni' nadá'ugac, benru' le gzë ládxi'ru' le cunác len yela'gac le bdzag ládxi'ru'. Benru' ca' le cunác len buzxë'iru' lza'ru'. Cutu gulale'i rë'u dxi'a bunách, ati' rë'u cutu blé'iru' dxi'a lza'ru' turu' yeturu'. ⁴ Ni'r bulu'ë lahui Dios, Nu ruslá rë'u, le nac bë' naquë' gdu dxi'a len nadxi'inë' yúgu'të bunách, ⁵ le buslé' rë'u, clëg le zoa bi le nac dxi'a benru' rë'u, san le buechi' ladxë'ë rë'u. Bunë' rë'u dxi'a len benë' ga nacru' bunách sub. Dios Bö' La'y bucubë' rë'u. ⁶ Dios bsölë'ë queëru' Dios Bö' La'y le náquiru' queë' Jesucristo Nu ruslá rë'u. ⁷ Buzá' ladxë'ë queëru'

len bunë' rë'u tsahui' quië gata' queëru' yöl-la' na'bán gdu, le runru' löz gunnë' queëru'.

⁸ Didza' gdu'të li lë ni nuzuja' lu guich. Rë'nda' usëdtsquinu' bunách ni' yugu' lë ni quië lui' ládxi'quë' lúnteczë' le nac dxi'a bönni' ni' ta'yejlë'ë Dios. Lë ni nac dxi'a len nactsca lsaca' la'zí' lu na'gac yúgu'të bunách. ⁹ Na'a, cutu gu'u latj nu güi' didza' cuzaca', o nu güi' ladxi' ca nacgac lagac ziantër cö' xuz xtau'gac bunách, o nu tsjitsa' yugu' didza' bizxj, len yugu' le rdil-l didza' ca nac qui zxba queë' Moisés, le cutu bi záca'gac yugu' le cni, ati' nutu nu uzí' xbey didza' cni.

¹⁰ Chqui' zoa ni' bönni' rubijë' chopl bunách queë' Cristo, töd usa'u ladxë'ë tu yetú lzu, bubijë' bönni' na'. ¹¹ Nözcznu' chböaquë' bönni' cunác tsahui' bönni' cni, len runë' dul-la'. Chnabaguë'ë zxguia' ni'a qui lë na' runë'.

Le buzujë' lu guich Pablo gunbi' bi'i Tito

¹² Cati' gsöla'a-në' quiu' Artemas o Tíquico, bë' ladxu'u guidu' ga ni zoa' lu yödz Nicópolis, le chnuna' quia' uga'na' ni yugu' beo' ziang. ¹³ Zenas, bönni' na' rudödë' didza' ca rna bë' zxba qui yúlahui', lenca' Apolos, la'dxinë' ga ni' zoali'. Bugú'u lequë' nöz lu yöl-la' raclen, cui bi yadzj quequë'. ¹⁴ Bsëdi böchi' lza'ru' lúnteczë' le nac dxi'a, bi lunödzejë' quegac nup bi ryadzj quegac, quië gac bë' cni le nacqueë' queë' Cristo.

Pablo rugapë' Dios bunách queë' Cristo

¹⁵ Tu'gáp Dios li' yúgu'të nup nacua'len neda'. Bgap Dios nup ni' nadxi'igac rë'u le ta'yejlë' Dios. Le ruzá' ladxë'ë queëru' Dios gaclen yúgu'tëli'. Ca' gac.

DIDZA' BSÖLĚ'Ě PABLO QUEĚ' FILEMÓN

Pablo rugapë' Dios Filemón

¹ Neda', Pablo, dzagbi' neda' bi'i böchi'ru' Timoteo, ati' nadzuna' lidx guia le runa' xchinë' Jesucristo, rugapa' Dios li', Filemón, nacu' bönni' nadxi'itu' len runu' xchinë' Cristo ca runtu' netu'. ² Rugapa' Dios Apia, ngul quiu', nacnu zanru' réjlë'nu Cristo. Rugapa' Dios ca' zxi'nu', Arquipo, nacbi' queë' Jesucristo ca bönni' rijë' gdil-l, runbi' xchinë' Lë' ca runtu' netu'. Lëzca' rugapa' Dios bunách queë' Cristo tu'dubë' lu yu'u lidxu'. ³ Rnaba' lahuë' Xuzru' Dios lenca' lahuë' Xanru' Jesucristo, uzá' ladxë'ë queëli' len gunë' ga soa dxi icj lãdxi'dau'li'.

Ca runë' Filemón le réjlë'ë Cristo

⁴ Xclenu', rétezca'-në' Dios queëru', len rajnéyteczda' li' cati' rulidza'-në' Dios. ⁵ Cni runa' le rdxin quia' didza' ca nadxi'inu'-në' Xanru' Jesús len réjlë'u Lë', len nadxi'inu' ca' yúgu'të bunách chnubijë' quizi queë'. ⁶ Rnaba' lahuë' Dios gunë' ga guntsca dxin lban runu' ca nac le réjlë'u Cristo, quië luzi' xbey nup nacua' ni' yúgu'të le nac dxi'a, le ruzá' ladxë'ë queëru' Jesucristo. ⁷ Rudzijda' len ruzi' zxöna' le nadxi'icnu'-në' böchi'ru', len benu' li', böcha'a, ga guluhuöác lãdxi'gac bunách ta'yejlë' Cristo.

Ral-la' unít lahuë'-bi' Filemón Onésimo, bi'i nada'u queë'

⁸ Qui lë ni na', zal-la' dë lu na'a le naca' gbaz nasölë'ë Cristo gna bé'ida' li' ca ral-la' gunu' ⁹ ni ráta'yua' lau' len yöl-la' nadxi'i, neda' ni chnaca' bönni' gul len yu'a lidx guia le runa' xchinë' Jesucristo. ¹⁰ Ráta'yua' lau' uláz queëbi' Onésimo, bi'i na' bena' ga böacbi' queë' Cristo, len qui lë ni na' nacbi' ca zxi'ncza' ga ni nadzuna' lidx guia.

¹¹ Bi'i ni, zi'al cutu gucbi' lsaca' quiu', san na'a nacbi' lsaca' quiu' li' lenca' quia' neda'. ¹² Bi'i ni rusöla'a-bi' ga zu'. Na'a, ben ba la'n lëbi' ca néda'cza' runu' ba la'n, le nadxi'ida'-bi'. ¹³ Gu'nda' ugá'nlenbi' neda' ni, quië uláz quiu' gunbi' xchina' tsal ni yu'a lidx guia le runa' lban qui didza' dxi'a ¹⁴ san cutu bi rë'nda' guna' le cutu nac didza' quiu', cui guna' bayúdx gáclenu' neda', san huac gáclenu' neda' le rë'ncznu' ca'. ¹⁵ Nazx ca' qui lë ni na' buza'bi' ga zu' Onésimo tu chi'idau' quië udxinbi' tsaz ga zu'. ¹⁶ Na'a, cutur gacbi' quiu' ca bi'i nada'u, san gacbi' quiu' ca bi'i böchi'czu', nacbi' bi'i böchi'ru' réjlë'bi' Cristo, len nadxi'iru'-bi'. Nacbi' cni quia' neda', ati' ral-la' gacrbi' ca' cni quiu', clëgz ca böchi' lza'u, san lëzca' ca bi'i böchu'u réjlë'bi' Xanru' Jesucristo.

¹⁷ Qui lë ni na', chqui' nunu' neda' tuz, ben ba la'n lëbi' ca néda'cza' runu' ba la'n. ¹⁸ Chqui' bi zxguia' benbi' quiu' o chqui' bi rál-la'bi' quiu', gnatëz neda' ral-la'a. ¹⁹ Neda', Pablo, len na'cza' ruzuja' quiu' lu guich lë ni: Néda'cza' quizzxa' bi rál-la'bi', len clëg gyëpa' li': Lëzca' ral-lu'u quia' yúgu'të le dë quiu' le bena' neda' ga napu' yöl-la' na'bán gdu. ²⁰ Ca' gac, böcha'a. Chqui' dë le uzi'a xbau' le náquiru' queë' Xanru', ben lë na' chgúta'yua' lau' le naca' böchu'u réjlë'a Cristo, ati' cni gunu' ga huöac ladxa'a.

²¹ Ruzuja' quiu' lu guich ni, le ruzxöni ladxa'a li', gunu' ca rna xtidza'a, len nözda' gunu' yelati' ca lë na' chgúta'yua' lau'. ²² Lëzca' rnaba' lau'

upa'u quia' ga soa' lu yu'u lidxu', le runa' löz uruja' lidx guia ni, ati' guida' ga zoali' le rulidzli'-në' Dios rnabli' neda' lahuë'.

Pablo ruzujë' lu guich le rugáp Dios Filemón

²³Rugapë' Dios li' Epafra, yú'ulenë' neda' tsazxõn lidx guia ni le runë' xchinë' Jesucristo. ²⁴Lëzca' tu'gapë' Dios li' Marcos len Aristarco, len Demas len Lucas, bönni' ni túnlenë' neda' tsazxõn dxin queë' Cristo.

²⁵Rnaba' lahuë' Xanru' Jesucristo uzá' ladxë'ë queëli'. Ca' gac.

DIDZA' RUZEJNI'I BUNÁCH HEBREO

Dios bé'lenë' rë'u didza' lu ru'ë Zxi'nczë'

¹ Zian lzu len zian ca benë' Dios, bé'lenë' xuz xtau'ru' didza' dza ni'të lu rú'aque' bönni' glu'ë didza' uláz queë'. ² Na'a, ga ruúdx xtidzë'ë, dza ni zoaru' na'a, Dios bé'lenë' rë'u didza' lu ru'ë Zxi'nczë'. Dios buzóë' Lë' quië gaqui queë' Zxi'në' yúgu'të le naqui queë' Lë', ati' lu në'ë Zxi'në' na', Dios benë' yödzyú ni. ³ Zxi'në' na' naquë' ca tu le rgu'u yení' qui yöl-la' yení' queë' Dios, len ca naquë' Zxi'në' ruluí' lahui gdu ca naquë' Dioscz. Runczë' ga nacua'tecz yúgu'të, rugunë' dxin didza' ru'ë len yöl-la' huac queë'. Cati' budx benë' le ruún rë'u dxi'a ca nac dul-la' nabága'ru', yajchö'ë cuit lë'ë yubél Dios, Nu rö' rna bë' xtsa'tër.

Zxi'në' Dios náctërë' blau ca yugu' gbaz la'y

⁴ Zxi'në' Dios náctërë' blau ca yugu' gbaz la'y queë' Dios, le nactër blau le lë', lë na' Dios glu'ë Lë' le naquë' Zxi'nczë', ca laquë' gbaz la'y queë' na'. ⁵ Dios gatga gudxë' tuë' gbaz la'y queë' ca na' gudxë' Zxi'në', gnë':

Zxi'na' nacu',

Buzó'a' Li' na'a.

Gatga bë'ë didza' queë' tuë' gbaz la'y ca na' bë'ë didza' queë' Zxi'në', gnë':

Gaca' Xuzë',

Ati' Lë' gaquë' Zxi'na'.

⁶ Lëzca' cni, cati' Dios buzóë' Bi'i queëczë' lu yödzyú ni, gnë':

La'yíj ládxi'quë' Lë' yúgu'të gbaz la'y queë' Dios.

⁷ Ca nacquë' gbaz la'y queë', rna:

Lë' runë' ga nacquë' ca bö' reycj gbaz la'y queë',

Ati' gbaz la'y tunquë' xchinë', runë' ga nacquë' ca gui'.

⁸ Na'a, ca nacczë' Zxi'në', rnë':

Ga rö'u rna bë'u, gna bé'teczú', Dios.

Tsahui' nac ca rna bë'u.

⁹ Nadxi'inu' le nac tsahui', len clëg le cunác.

Qui lë ni na' Dios budödë' lu na'u yöl-la' uná bë',

Len benë' ga ruzi'tëru' Li' xbey yöl-la' uná bë'

Ca le tu'zí' xbey lza'u.

¹⁰ Lëzca' cni rnë':

Li', Xan, cati' gzu lau, benu' yödzyú,

Len lu na'zu' buzú' luzxbá.

¹¹ Huadöd quegac, san Li', tsaz gdi'u.

Yúgu'të gtëbgac ca rtëb lari',

¹² Len ca lari' utubcu' lei, len utsa'cu' lei,

San Li', gatga utsá' cuinu'

Len gatga ggulu'.

¹³ Dios gatga gudxë' tuë' gbaz la'y queë' ca gudxë' Zxi'në', gnë':

Grö' cuit lë'a yubél

Cati' gunra' ga luzechu zxibgac lau'

Nup cuta'le'i Li' dxi'a.

¹⁴ Yúgu'të gbaz la'y queë' Dios nacquë' bö' huen dxin queë' Dios, nasölë'ë lequë' lácënë' nup ni nulagac.

2

Cutu ral-la' uca'nru' ca'z yöl-la' ruslá

¹ Qui lè ni na', szxõnitèr ral-la' güi' ládxi'ru' le chbyõniru', cui gac chop ládxi'ru'. ² Guc bè' nac gdutè li didza' na', dza ni'tè bdxin lu na'què' gbaz la'y queè' Dios, ati' yúgu'tè nup guladód bè'i ca rna bè' didza' na' len cutu glun ca rna didza' na', Dios benè' lequè' zxguia' ca na' rajlóz le glunè'. ³ Lèzca' cni cutu ca' ularu' rè'u lu zxguia' na' chqui' uca'nru' ca'z yöl-la' ruslá ni, lè na' benè' lban qui zi'al Lèczè' Xanru', ati' nup gulayõni Lè' gululuí'i rè'u nac gdutè li. ⁴ Lèzca' cni Dioscz benè' tsaxxõn lequè' lna' lau, le benè' le nacgac bè' len le tun ga rubániru', len yugu' yöl-la' huac zxõn. Gdisiè' ca' quequè' yugu' le runödzejè' Dios Bö' La'y tsca gu'ncznè' Dios.

Dios benè' ga böaquè' Jesús gdu ca nacru' rè'u

⁵ Dios cutu budödè' lu na'què' gbaz la'y queè' yödzyly zi'a za', lè na' rui'ru' didza' qui. ⁶ Na'a, ca nac lè ni, nayúj lu guich la'y didza' bè' nu run lna' lau, rna:

Dios, rubántsquida' le rui' ládxi'cu' bunách.

Rubántsquida' le ráclenu' lequè'.

⁷ Yelati'z cuidi' ca yugu' gbaz la'y quiu' benu' lequè'.

Buzú' quequè' yöl-la' zxõn len yöl-la' run ba la'n

Len budödu' lu na'què' yúgu'tè le benu' Li'.

⁸ Yúgu'tè budödu' lu na'què' quiè' la'ná bé'inè' lei.

Nayúj lu guich la'y lè na', rna: “Budödu' lu na'què' yúgu'tè.” Cutu bi buca'nè' le cutu budödè' lu na'què', san ga rdxintè na'a dza, cutu rlé'iru' yu'u lu na'què' yúgu'tè. ⁹ Ráquibe'iru' bi guc queè' Jesús. Tu chi'z, Dios benè' ga böaquè' yelati'z cuidi' ca yugu' gbaz la'y queè', böaquè' bunách quiè' gutiè', gzxaca' gdi'è' Jesús lu yöl-la' gut uláz quegac yúgu'tè bunách, le buzá' ladxè'è' queèru' cni Dios. Le benè' cni Jesús, Dios benè' ga rata' queè' yöl-la' yeni' len yöl-la' run ba la'n.

¹⁰ Dios benè' yúgu'tè le rlé'iru' len runè' ga nacua'tecz. Dios benè' ca ral-la' gunè' cati' benè' ga nac bè' naquè' gdu Cristo ni'a qui le gzxaca' gdi'è'. Cni benè' Dios queè' Cristo, Nu bdel-li' yöl-la' ruslá quiè' gac gchè'è' bunách zian yehua' yubá queè'. ¹¹ Ruúnè' dxi'a bunách quiè' laqui quizi queè' Dios. Nup na' ruúnè' Cristo dxi'a, tuzè' naquè' Xuzquè' len Xuzczè'. Qui lè ni na', cutu ca' rutui'nè' Zxi'nè' Dios, rnè' nacquè' böchi' lzè'è'. ¹² Ca nac lè ni nayúj lu guich la'y, rna:

Quíxjoi'da' böchi' lza'a ca nacu' Li', Dios.

Gatsj lahui'l bunách tu'dúb quiu',

Gul-la' quiu' yöl-la' ba.

¹³ Lèzca' cni rnè':

Uzxõni ladxa'a-nè' Dios.

Ga yubl nayúj, rnè':

Gul-yutsca' neda' len yugu' zxi'nè',

Nup na' Dios bennè' quia'.

¹⁴ Qui lè ni na', le náquicnè' bèla' len rön yugu' zxi'nè' na', lèzca' cni Cristo ben cuinè' ca nacquè', böáquinè' bèla' len rön. Cni benè' quiè' guc gutiè' len cni guc busnitiè' yöl-la' huac uná bè' qui tu' xõhui', nu na' dè lu nè'i gdödi bunách. ¹⁵ Cni benè' Cristo quiè' guc busanè' yúgu'tè nup glac ca bõnni' nadá'ugac tsal ni nacua' nabangac, le gladxi' yöl-la' gut. ¹⁶ Nac bè' cutu benè' cni quiè' gáclenè' yugu' gbaz la'y queè' Dios, san quiè' gúclenè'

yugu' zxi'n xsoë' Abraham. ¹⁷ Qui lè ni na', ben bayúdx böaquë' Cristo gdu ca nacquë' böchi' lzë'è na', quië gaquë' lahuë' Dios tu bxuz blau, runë' ca rnë' len ruhuechi' ladxë'è bunách, lenca' quië gunë' le gun ga gata' lu në'è ugúë' dul-la' nabága'gac bunách. ¹⁸ Na'a, le gzxaca' gdi'è Lëczë' Cristo, ati' gzxì' bè' Lë' tu' xöhui', qui lè ni na' napë' yöl-la' huac gáclenë' nup ni, rzi' bë' lequë' tu' xöhui'.

3

Jesús nactë'rë' blau ca Moisés

¹ Qui lè ni na', böchi' lza'adau', lbi'ili' na' nacli' quizi queë' Dios le bulidzë' lbi'ili' Dios, gul-yú dxi'a ca naquë' Jesucristo. Naquë' gbaz nasölë'è Dios lenca' bxuz blau qui le nazí' lu na'ru'. ² Jesús ni runë' ca rna xtidzë'è Dios, Nu na' buzóa Lë' xlatjë', ca na' benë' ca' Moisés, benë' ca rna xtidzë'è Dios laugac yúgu'të bunách queë' Dios. ³ Nactë'rë' blau Jesús ca Moisés, quië gac queë' yöl-la' ba, ca na' nacrë' blau bönni' naqui queë' tu yu'u ca nac huen dxin zoë' lu yu'u na'. ⁴ Yúgu'të yu'u, zoa nu ben lei, san Dios naquë' Nu ben yúgu'të le rlé'iru'. ⁵ Le nactë Moisés benë' ca rna xtidzë'è Dios laugac bunách queë' Dios, guquë' ca bönni' huen dxin, len benë' Ina' lau qui didza' ral-la' gu'ë Dios, ⁶ san Cristo runë' ca rna xtidzë'è Dios, len naquë' Zxi'nczë', nacué' lu në'è bunách queë' Dios. Ré'u ni, nacru' bunách na' queë' Dios chqui' gacru' tsutsu ga gdxinr dza udx, gacru' tsutsu ca rdip ládxi'ru' lenca' ca rudzí jilenru' lè na' runru' löz.

Dë latj ga luzí' ládxi'gac bunách queë' Dios

⁷ Qui lè ni na', nayúj lu guich ca rnë' Dios Bö' La'y, rna: Na'a, chqui' ryönili' didza' ru'ë Dios,
⁸ Cutu gacli' zid lu icj ládxi'dau'li'
 Ca na' glac nup ni' guladá'baga' Dios
 Cati' ni' gulazí' bë' Lë' lu latj ca'z.
⁹ Ni' gulazí' bë'è neda' xuz xtau'li'
 Zal-la' gulalé'inë' le bena' gdu ca choa' iz.
¹⁰ Qui lè ni na' gleyda' bunách dza ni'
 Len gnia': "Ta'chíxitecnë' ca ta'zá' ládxi'quë'.
 Cutu tē'nnë' la'nöznë' le rē'nda' lunë'."
¹¹ Qui lè ni na' gleyda' lequë' len bena' tsutsu xtidza'a, gnia':
 "Cutu la'yazië' ga luzí' ládxi'quë' tsaxxön len neda'."

¹² Gul-gún chi'i cuinli', böchi' lza'adau', cui gacli' curejlë' xöhui' nituli' lbi'ili', len cui usanli'-në' Dios ban. ¹³ Na'a, gul-zejni'i tulí' yetuli' yúgu'të dza, tsal ni nac dza ni zoaru' na'a, cui si' ye'i lbi'ili' le nac dul-la', len cui gacli' zid lu icj ládxi'dau'li' nituli' lbi'ili'. ¹⁴ Yúgu'tëru' gunru' tsaxxön Cristo chqui' gacru' tsutsu ga gdxinr dza udx, ca na' gzu lau rdip ládxi'ru'.

¹⁵ Cni ral-la' gunru' tsal ni rna:

Na'a, chqui' ryönili' chi'ë Dios,
 Cutu gacli' zid lu icj ládxi'dau'li',
 Ca na' glac nup ni' guladá'baga' Dios.

¹⁶ ¿Nupx na' gulayöni xtidzë'è Dios len guladá'baga' Lë'? Glun cni yúgu'të nup ni' bubijë' lequë' luyú Egipto Moisés. ¹⁷ ¿Nupx na' gleyne' Dios gdu ca choa' iz? Glac nup ni' glun dul-la', ati' glat lu latj ca'z. ¹⁸ ¿Nupx ni' benë' tsutsu xtidzë'è Dios, gnë' cutu la'yazië' ga luzí' ládxi'quë' tsaxxön len Lë'?

Glac nup ni' cutu glun ca rna xtidzë'ë Dios. ¹⁹ Na'a, ráquibe'iru' cutu guc la'yazië' le cutu gulayejlë'ë Dios.

4

¹ Na'a, tsal ni nagá'n queëru' le gzxi' lu në'ë Dios quië gac tsazru' latj queë' ga uzí' ládxi'ru', ral-la' gádxiru' qui nadxi unitli' latj tsazli' ni'. ² Byóniru' rë'u didza' dxi'a ca na' gulayönnë' lequë', san lequë' cutu guluzi'ë xbey didza' na' gulayönnë', le cutu gulayejlë'ë Dios cati' gulayönnë' lei. ³ Rë'u ni réjlë'ru' Dios, ati' tsazru' latj queë' ga uzí' ládxi'ru'. Rac ca na' gnë' Dios:

Qui lë ni na' gleyda' lequë'

Len bena' tsutsu xtidza'a, gnia':

Cutu la'yazië' ga luzí' ládxi'quë' tsaxxön len neda'.

Dë latj tsazru' ga uzí' ládxi'lenru'-në' Dios, zal-la' budx benë' xchinë' dza ni'të Dios cati' ni' benë' yödzyú ni len chruzí' ladxë'ë. ⁴ Nayúj lu guich la'y ga rui' didza' ca nac qui dza bugádx, rna: "Buzí' ladxë'ë Dios dza bugádx yugu' lu dxin benë'." ⁵ Ga yubl rna: "Cutu la'yazië' ga luzí' ládxi'quë' tsaxxön len neda'." ⁶ Nup ni', zi'al gulayöni didza' dxi'a, cutu gulayáz ni' le cutu glun ca rna xtidzë'ë Dios. Qui lë ni na', ral-la' la'yáz ni' bunách yubl. ⁷ Qui lë ni na' ca', Dios bulu'ë tu dza yubl, gnë': "Na'a dza." Cni nac, cati' chgdöd iz zian, bë'ë didza' Dios lu ru'ë David, ca na' nayúj lu guich la'y, rna:

Na'a dza, chqui' ryónili' didza' ru'ë Dios,

Cutu gacli' zid lu icj ládxi'dau'li'.

⁸ La'naru' benë' Josué ga guluzí' ládxi'quë', cutu bë'ë didza' Dios gdöd ni' qui yetúr dza cati' nu uzí' ládxi'len Lë'. ⁹ Qui lë ni na', nagá'n quegac bunách queë' Dios latj la'dél-li'në' ga luzí' ládxi'quë'. ¹⁰ Nup la'yáz ga luzí' ládxi'gac tsaxxön len Dios, luzí' ládxi'quë' lu dxin tunë', ca na' buzí' ladxë'ë Dios yugu' lu dxin benë' Lë'. ¹¹ Qui lë ni na', ral-la' güi' ládxi'ru' tsazru' ga ni' uzí' ládxi'lenru'-në' Dios. Cutu ral-la' tá'baga'ru' xtidzë'ë ca na' glun nup ni' cutu gulayejlë' Dios, len cutu gulayáz ni'.

¹² Bancz nac xtidzë'ë Dios len napcz yöl-la' huac. Rchugur ga rë' ca guia tuchi' natuchi' grop rui'i. Rchugu rdxin ga ta'dzág bö' nacczru' len le zoa lu icj ládxi'dau'ru', lenca' röxj ga rdxintë lu dxit lu bin. Run ga nac bë' le rbequi icjru' len le rza' ládxi'ru'. ¹³ Cutu bi gac ucáchi'ru' ga cugác glé'inë' lei Dios. Yúgu'të le nunczë' Dios nalá' lahui len narúj ga lna' lahuë' Dios. Lahuë' Lë' run bayúdx quíxjö'ru' le nunru'.

Jesús naquë' bxuz blau, náctërë' zxön

¹⁴ Zoa queëru' tu bxuz blau, náctërë' zxön, Nu na' gdöd ni' yehua' yubá, Jesús, Zxi'në' Dios. Qui lë ni na' ral-la' uga'nru' tsutsu ca nac le nazí' lu na'ru'. ¹⁵ Zoa queëru' tu bxuz blau, Nu gac huechi' ladxí' rë'u ca nacgac le rac queëru', le gzxi' bë' Lëczë' tu' xöhui' gdutë ca na' rzi' bë' rë'u tu' xöhui' na', san cutu bi dul-la' benë' Lë'. ¹⁶ Qui lë ni na', gdu ládxi'ru' ral-la' gbíga'ru' gal-la' ga rö'ë rna bë'ë Dios, Nu ruzá' ladxí' queëru', gnabru' lahuë' huechi' ladxë'ë rë'u len uzá' ladxë'ë queëru', gáclenë' rë'u cati' bi rac queëru'.

5

¹ Dios rböczë' núti'tëz bxuz blau ladj bunách, len ruzóë' lë' gunë' uláz quegac bunách yugu' le runë' lahuë' Dios, len cu'ë lahuë' Dios yugu' le

tu'nödzy bunách len yugu' böa' bēdx tu'dödcde'-ba' lu bcugu la'y ni'a qui dul-la' nabága'que'. ²Bxuz blau na', le rac queë' tuz ca rac quegac bunách, gac gaquë' zxon' ladxì' len nup nacgac cunözi len nup ta'chixi ta'nigui. ³Qui lë ni na', le naquë' bunáchz bxuz blau na', ni'a qui dul-la' nabága'czë' ral-la' cu'ë lahuë' Dios böa' bēdx na' tu'dödcde'-ba' lu bcugu la'y, ca na' runë' ca' ni'a qui dul-la' nabága'gac bunách.

⁴Nutu nu gac gun cuini bxuz blau, san Dios rulidzë' nu ral-la' gac bxuz blau, ca na' bulidzë' Aarón. ⁵Lēzca' cni guc queë' Cristo, cutu ben cuinë' bxuz blau, san Dios buzóë' Lë' ca bxuz blau. Ca nac lë ni, Dios gudxë' Lë': Li' nacu' Zxi'na'.

Buzóa' Li' na'a.

⁶Lēzca' cni gudxë' Lë' le nayúj ga yubl, gnë':

Li' nácteczu' bxuz,

Ca na' guquë' bxuz Melquisedec.

⁷Cristo, cati' ni' zoaczë' yödzlyú ni, bulidzë' Dios len gúta'yuë' lahuë'. Grödxyë'ë len grödxë' lahuë' Dios, Nu guc uslá Lë' lu yöl-la' gut, ati' Dios byönnë' Lë' le gúdxinë' Lë' gdu ladxë'ë. ⁸Zal-la' guquë' Zxi'në' Dios, bzëde' gunë' ca rna xtiazë'ë Dios le glac queë' le gzxaca' gdi'ë. ⁹Cati' chguquë' Cristo gdu ca ral-la' gaquë' bxuz blau, Dios benë' Lë' Nu ruslá tsaz yúgu'të nup tun ca rna xtiazë'ë. ¹⁰Ni'r Dios buzóë' Lë' naquë' bxuz blau ca na' guquë' bxuz blau Melquisedec.

Zoa banádx queëru' hueycjru' tá'baga'ru'-në' Cristo

¹¹Ca nac lë ni, zian le ral-la' gü'ientu' lbi'ili' didza', le nac baníg quíxjöi'tu' lbi'ili', le curëjni'nili'. ¹²Chgdöd dza ral-la' gac usëdili' bunách xtiazë'ë Dios, le chbyönili' xtsey, san rquínili' nu quíxjöi' lbi'ili' leyúbl yugu' le cunác baníg nazì' lu në'i nu zi'a rejle'. Naga'nli' ca bi'i huë'ndau' ta'quínibi' nidxi' len clëg la' huagu tsutsu. ¹³Yúgu'të bönni' naquincnë' nu usëdi lequë' lë na' cunác baníg, nacquë' ca bi'idau' ti'jbi' nidxi'. Cutu nazëdquë' ca rajlöz le nac tsahui'. ¹⁴La' huagu tsutsu tu'zi' xbey nup chnalgac, nup na' gac láquibe'i le nac dxi'a len le cunác dxi'a, le nungunquë' dxin yöl-la' rejni'i quequë'.

6

¹Qui lë ni na', cutu ral-la' usëdteczru' yugu' zxba bzëdru' cati' zi'a gzu lau ryöniru' ca nac queë' Cristo. Ral-la' nör-ru' quië gacru' gdu bunách queë' Cristo. Cutu naquín usëdru' leyúbl yugu' zxba cunác baníg ca ral-la' ubí'i ládi'ru' len ca cutur gunru' le cunác, len ca ral-la' tsëjlë'ru'-në' Dios, ²len ca nac zxba qui le rdilru' nis, len ca rxoa na'ru' bunách ta'yëjlë' Cristo, len ca ral-la' lubán nup natgac, lenca' ca gunë' Dios, gchuguë' quegac bunách tua'dö', chqui' chnazëdru' yúgu'të lë ni. ³Cni gunru' chqui' gunnë' rë'u latj Dios.

⁴⁻⁶¿Naru' huactsa gunru' ga lubí'i ládi'gac leyúbl nup tu'huéycj ta'dá'baga' Dios? Chqui' bdxin quequë' yení' queë' Dios, len guluzi'ë xbey le runödzjë' Dios zoë' yehua' yubá, len glaquë' tuz len Dios Bö' La'y, len chqui' guluzi'ë xbey didza' dxi'a queë' Dios len yöl-la' huac qui dza zi'a za', len chqui' ni'r tu'huéycj ta'dá'baga' Dios, cutu ca' gac nu gun ga lubí'i ládi'gac leyúbl, le gac tsa ludë'ë leyúbl lë'i yag cruz Zxi'në' Dios len lunë' tsa lutitjë' Lë' lahui' laugac bunách. ⁷Nup tun cni nacgac ca yu na' ruzì' xbey nis guiöj le rbix lahui zian lzu. Chqui' yu na' runödzj le tu'zi'

xbey nup ta'n yu na', rdzag ladxë'è lei Dios, ⁸ san chqui' ruzóaz lba yötsi' len bëscá' yu na', nac ditj len nabía dö', len nac quië nu uzegui' lei.

Le runru' löz le run ga nacru' tsutsu

⁹ Zal-la' rui'tu' cni didza', lbi'ili' na' nadxi'itu', ráqitu' ruzi'li' xbey le nacgac dxi'a, le tu'zí' xbey nup nulagac. ¹⁰ Dios naquë' tsahui' len cutu gal ladxë'è dxin dxi'a benli' len yugu' le benli' le nadxi'ili' Lë', gúclenli' nup náquigac quizi queë' Dios len runli' xchingac. ¹¹ Na'a, rë'nitu' güi' ládi'li' tu tuli' gunli' cni ga gdxinr dza udx, quië gata' gdu queëli' lë na' runli' löz. ¹² Rë'nitu' cugacli' zxhuëd, san gunli' ca tun nup ta'yejlë' Dios len ta'böz zxön ladxí', ati' gdél-li'li' yugu' le gzxi' lu në'è Dios gunnë' queëru'.

¹³ Cni gac, le benë' tsutsu xtídzë'è Dios cati' gzxi' lu në'è bi gunnë' queë' Abraham. Le cutu zoa nu nacr blau ca Dios, qui lë ni na' gney cuinë', cati' ni' benë' tsutsu xtídzë'è. ¹⁴ Cni gnë' Dios: "Le nactë guna' ga gac dxi'a quiu', len guna' ga la'yántscabi' zxi'n xsu'." ¹⁵ Glözë' zxön ladxí' Abraham, ati' bdél-li'në' le gzxi' lu në'è Dios gunnë' queë'. ¹⁶ Cati' runë' tsutsu xtídzë'è bönni', rneynë' nu nactër blau ca lë', ati' lë ni ruzóa dxiz yúgu'të didza' bizxj, le nunë' tsutsu xtídzë'è. ¹⁷ Qui lë ni na' benë' tsutsu le gzxi' lu në'è Dios gunë', gney cuinë', le gu'nnë' ului'inë' nup luzí' xbey le gzxi' lu në'è unödzejë' quequë', nactsca löz len tsaz nac le nuzóa lahuë' gunë'. ¹⁸ Le gzxi' lu në'è Dios len le benë' tsutsu, chop ni gatga gdza'gac, len ca nac quegac chop ni, cutu gac si' yë'è Dios. Cni benë' Dios quië gactsca löz queëru' tu le hui' zxön rë'u. Ruzxöni ládi'ru' Lë' gdél-li'ru' lë na' runru' löz le nuzóë' queëru'. ¹⁹ Lë na' runru' löz ruzoatecz tsutsu icj ládi'dau'ru', len nac ca tu du guía ruzóa dxiz barco. Lë na' runru' löz run chi'è ni'a queëru' Cristo ga ni' zoë' Dios yehua' yubá, le nadxín lu latj la'y na' zoa cudzi'l lari' nal-la' lu gdau' zoa ni' yehua' yubá. ²⁰ Ga ni' zoë' Dios, gyazië' Jesús uláz queëru' ca Nu rnör lauru', ati' Dios nuzóë' Lë' naquë' tsaz bxuz blau ca na' guquë' bxuz blau Melquisedec.

7

Jesús naquë' bxuz blau ca guquë' Melquisedec

¹ Melquisedec guquë' bönni' rna bë'è lu yöd Salem, lenca' bxuz queë' Dios, nactërë' blau. Cati' zuzé'è Abraham, zuhuöjë' gdöd guc gdil-l cati' buxicjë' bönni' ta'ná bë'è, brujë' Melquisedec na', yajtsaguë' Abraham len gnabnë' Dios gun la'yë' Abraham. ² Abraham bë'è queë' tu cuia tsa tu chi cuia qui yúgu'të le bdél-li'në' lu gdil-l na'. Ca lë' Melquisedec na' rna lu didza' xidza': "Bönni' Uná Bë' Tsahui'", len naquë' ca' Bönni' rna bë'è lu yöd Salem, le rna lu didza' xidza': "Bönni' Uná Bë' Rbequi Dxië'." ³ Cutu zoa lu guich le rna gulacu'è xuz xnë'è, o xuz xtäu'huë', len cutu nayúj dza guljë' o dza gutië', san naquë' ca naquë' Zxi'në' Dios le naquë' tsaz bxuz blau.

⁴ Gul-yutsca' na'a, ca na' guquë' zxön Melquisedec na', le bë'è queë' lëczë' xuzru' Abraham tu cuia tsa tu chi cuia qui lë na' glijë' lu na'quë' bönni' ta'ná bë'è ni' buxicjë' lu gdil-l. ⁵ Lu zxba queë' Moisés, Dios rna bé'inë' yugu' zxi'n xsoë' Leví, nup nacgac bxuz, la'zi'è tu cuia tsa tu chi cuia qui le ta'zí' bunách Israel, zal-la' nacgac di'a dza quequë', le nacquë' yúgu'të' zxi'n xsoë' Abraham. ⁶ Melquisedec na' cutu naquë' di'a dza quequë', san gzxi'è tu cuia tsa tu chi cuia lu në'è Abraham, nu na' bdel-li' yugu' le gzxi' lu në'è Dios gunnë' queë'. Lëzca' Melquisedec na'

gnabnë' Dios gun la'yë' Abraham ⁷ ati' nutu nu gac tá'baga' lë na' rna: “Nu nadel-li'r lahuë' Dios rnabi Dios gun la'yë' nu nacr cuidi'z.” ⁸ Na'a, dza ni zoaru' na'a, nup ta'zí' tu cuia tsa tu chi cuia lu na'gac bunách nacgac ca' bunách tatz, san Melquisedec na', zoa le run lna' lau queë', rna zoë' nabanë'. ⁹ Na'a, huac gnaru' queë' Leví len quegac zxi'n xsoë', nup na' ta'zí' tu cuia tsa tu chi cuia lu na'gac bunách, lëzca' gulaguizxjé' tu cuia tsa tu chi cuia cati' ni' Melquisedec na' gzxí'ë tu cuia tsa tu chi cuia lu në'ë Abraham, xuz gul gdöd quequë'. ¹⁰ Cni nac, le huac gnaru' Abraham ni' nu'ë lë'ë Leví len yugu' zxi'n xsoë' cati' ni' yajtsaguë' lë' Melquisedec, le cunaljcdë'.

¹¹ Ta'zí' zxba gna bë'ë Moisés bunách Israel lu na'gac bxuz, nup nacgac zxi'n xsoë' Leví ga nababë' ca' Aarón, bxuz blau. Na'a, la'naru' guc luhuóac gdu tsahui' bunách lahuë' Dios le tun ca rna bë' zxba queë' Moisés, cutu ben bayúdx soa yetú bxuz ca guquë' Melquisedec len clëg ca guquë' Aarón. ¹² Chqui' rutsé'ë Dios ca ral-la' gaquë' bxuz, run bayúdx utsé'ë ca' ca nac zxba queë'. ¹³ Xanru', Nu na' nayúj lu guich ca nac queë' yugu' lë ni, nababë' yetúr cö' zxi'n xsoë' Israel ca le nababë' Leví na', len qui cö' zxi'n xsoë' ga nababë' Xanru', nutu nu guc bxuz lahuë' Dios. ¹⁴ Nac cni le nac bë' guljé' Xanru' lu cö' di'a dza queë' Judá, ati' Moisés cutu bë'ë didza' queë' Judá na' cati' bë'ë didza' quegac nup ral-la' lac bxuz.

¹⁵ Nactër bë' lë ni ni'a qui le rac na'a. Ca na' guquë' bxuz Melquisedec, chbuluí' lahuë' yeturë' bxuz, Jesús. ¹⁶ Bönni' ni, cutu guquë' bxuz le rna bë' zxba ca ral-la' lac di'a dza queë', san naquë' bxuz le napë' yöl-la' huac qui yöl-la' na'bán le gatga udx. ¹⁷ Nayúj lu guich la'y le run lna' lau queë', rna:

Tsaz nacu' bxuz

Ca na' guquë' bxuz Melquisedec.

¹⁸ Na'a, nadúa zxba gul ni', le cutu gdap yöl-la' huac uná bë', len cutu bi guc gun. ¹⁹ Zxba queë' Moisés na' cutu guc un gdu tsahui' bunách. Na'a, chgyu'u tu le runru' löz le nacr dxi'a, le run ga gac gbíga'ru' gal-la' ga zoë' Dios.

²⁰ Cati' benë' Dios ga naquë' bxuz Jesús, benë' tsutsu xtidzë'ë. ²¹ Cutu benë' tsutsu xtidzë'ë Dios cati' bucu'ë bunách ni' ca bxuz, san cati' benë' ga naquë' bxuz Jesús, benë' tsutsu xtidzë'ë, gnë':

Bena' tsutsu xtidza'a neda', Xanu', gnia':

“Cutu utsá'a ca guna'.

Tsaz nacu' bxuz

Ca na' guquë' bxuz Melquisedec.”

²² Qui lë ni na', Cristo naquë' Nu run ga nac löz didza' rucá'n tsahui' le nacr dxi'a ca lë na' guc zi'al. ²³ Yugu' bxuz ni', bönni' zian glaquë', le cutu guc luga'në' ni le glatië', ²⁴ san le zóateczë' Jesús, tsaz naquë' bxuz len cutu gac nu huaz xlatjé' gac bxuz. ²⁵ Qui lë ni na', tsaz gac uslé' nup ta'biga' gal-la' ga zoë' Dios, tu'gún dxin Lë', le zóateczë' nabanë' rnë' dxi'a uláz quequë' lahuë' Dios.

²⁶ Ben bayúdx soa queëru' tu bxuz blau cni. Naquë' la'y, len gdu dxi'a, len cutu dzaguë' bunách dul-la', san náctërë' blau ca yúgu'të le nacuá' ni' yehua' yubá. ²⁷ Jesús ni, cutu naquë' ca yugu' bxuz blau yödzyú ni, le ben bayúdx yugu' dza gulagu'ë rön lahuë' Dios, guludöcdë'-ba' böa' bëdx lahuë' Lë' ni'a qui dul-la' nabága'gacczë', ati' gdöd ni' glunë' cni ni'a qui dul-la' nabága'gac bunách. Na'a, Jesús, tsaz glu'ë rön lahuë' Dios, cati' ni' budöd cuinë' lahuë' Dios, bulaljé' xchönczë' ni'a qui dul-la' nabága'gac

yúgu'tè bunách. ²⁸ Lu zxba queè' Moisés nacgac bxuz bunách cunacgac gdu dxi'a, san gdöd bdxin ni zxba queè' Moisés, Dios benè' tsutsu xtudzè'è, benè' ga naquè' bxuz blau Zxi'nczè', le naquè' gdu dxi'a ca ral-la' gaquè' bxuz.

8

Jesús naquè' Bxuz Blau queèru'

¹ Na'a, ca rna lè na' zi'a gnia', nac cni: Zoa queèru' tu bxuz blau cni, Nu na' grò' cuit lè'è yubél Dios ga ni' rō'è, rna bè'è yehua' yubá. ² Lè' runè' dxin ca bxuz blau lu latj nactèr la'y, le nac gdau' nac gdutè, lè na' buchisè' Xanru', len clèg bunách. ³ Dios rucu'è yúgu'tè bxuz blau quiè la'gu'è lahuè' Dios yugu' le tu'nódzj bunách, lenca' xchöncba' böa' bèdx. Qui lè ni na' ben bayúdx soa ca' bi glu'è Cristo lahuè' Dios. ⁴ La'naru' zoè' luyú ni, cutu ca' gaquè' bxuz, le nacué'teczè' bxuz ni, nup ta'gú'u lahuè' Dios yugu' le tu'nódzj bunách ca rna bè' zxba queè' Moisés. ⁵ Yugu' bxuz ni tunè' dxin qui tu le rulu'z, len le nac ca bxin qui lè na' zoa yehua' yubá. Cni nac, le gudxtsquè' Moisés Dios cati' zi'a uchisè' yu'udau' na' náquini guid, gnè': "Byutsca', ben yúgu'tè gdu ca nac lè na' bului'ida' li' lu gui'a ni." ⁶ Na'a, bxuz blau queèru' ni runè' dxin qui le nactèr lsaca', ati' ni'a qui le benè' Lè' zoa queèru' tu didza' rucá'n tsahui' le nactèr lsaca' le rui' didza' qui le nactèr lsaca' gzxì' lu nē'è Dios gata' queèru'.

⁷ La'naru' gdap gdutè yöl-la' huac didza' na' rucá'n tsahui' gzoa zi'al, cutu ben bayúdx soa didza' buróp ni rucá'n tsahui'. ⁸ Na'a, Dios rulu'è cutu glac gdu dxi'a bunách ni' cati' bè'è didza' ca na' nayúj lu guich la'y, gnè':

Gul-yutsca', gnè' Xanru'. Za'c dza
Cati' uzóa' tu didza' cub ucá'n tsahui',
Le gúnlena' bunách Israel len bunách Judá.

⁹ Cutu gac ca guc didza' ni' rucá'n tsahui',
Lè na' bénlena' xuz xtau'què',
Dza ni' gdel-la'a na'què',
Bubija' lequè' luyú Égipto.
Le guluca'nè' didza' quia' rucá'n tsahui',
Neda' buca'na' lequè', rnè' Xanru'.

¹⁰ Qui lè ni na', cni gac didza' ucá'n tsahui'
Gúnlena' bunách Israel
Töd yugu' dza ni', rnè' Xanru'.
Uchizia' icj ládxi'dau'què' zxba quia'
Len uzuja' lei lu icj ládxi'dau'què'.

Ni'r gaca' Dios quequè'
Ati' lequè' lacquè' bunách quia'.

¹¹ Cutu gun bayúdx nu usèdi lzè'i, gna:
Benbè'è Xanru',
Le lumbè'è neda' yúgu'tè',
Ga su lau nu nac ca'z,
Ga gdxintè nu nac blau.

¹² Huechi' ladxa'a lequè',
Len unít lahua' le cunác tsahui' glunè',
Len cutur tsajneyda' dul-la' nabága'què'.

¹³ Cati' ni' ru'è didza' Dios qui tu didza' cub rucá'n tsahui', nac le chbgul lè na' gzoa zi'al, ati' chzoa gdua lè na' nagúl len chnac glas.

9

Latj la'y zoa luyú len latj la'y zoa yehua' yubá

¹ Na'a, didza' rucá'n tsahui' gzoa zi'al, dzaggac lei zxba ca ral-la' la'yíj ládxi'gac Dios bunách, ati' guc qui luyú ni latj la'y bdzag lei. ² Cni nac latj la'y na' náquini guid. Lu latj na' dé lahuil, nazi' lei Latj La'y, gulacuaá' le nua' gui' len bcugu la'y ga ni' gulagu'ë lahuë' Dios yugu' yöt xtildau'. ³ Cudzi'l le buróp lari' nal-la' lu yu'u na' zoa latj ni' nazi' lei, Latj Nactër La'y, ⁴ ati' lu latj ni' gulacuaá' tu bcugu náquini oro ga na' guluzégui'ë nör, lenca' tu gui'n ga yu'u didza' rucá'n tsahui', len nacu gui'n na' oro, ati' lu gui'n na' gulacuaá' zxíga'dau' na' náquini oro, nadzá' yöt xtildau' na' nazi' lei maná, lenca' xuyág queë' Aarón, lë na' bubö' xzuza' në'i, lenca' yugu' guiöj blag na', nayúj láhuilgac didza' rucá'n tsahui'. ⁵⁻⁶ Lahui gui'n na' gulacuaá' chop gbaz la'y náquicni oro, lëgac querubín qui latj ga buluí' lahuë' Dios, ati' guluzóa xilgac lahuil latj ga ni' glu'ë rön bxuz blau ni'a qui dul-la'. Cni gulucu'ë yugu' lë ni. Cutu gac quíxjö'a na'a gdu ca nacgac lë ni.

Ta'yázteczë' bxuz lu latj zoa lahuil, tunë' ca nac dxin quequë' qui le ta'yíj ládxi'quë' Dios. ⁷ Lu latj buróp ni', tuzë' bxuz blau gyazië' tu lzuz tu iz, len bi'ë rön, le glu'ë lahuë' Dios ni'a qui dul-la' nabága'czë' lenca' ni'a qui dul-la' nabága'gac bunách, dul-la' glunë' le cutu gláquibe'inë'. ⁸ Cni ruzéjni'në' rë'u Dios Bö' La'y, cutu ca' guc gdxinru' lahuë' Dioscz tsal ni' tu'gunë' dxin latj la'y na' zoa lahuil lu yu'u la'y na' náquini guid, le bdzag didza' rucá'n tsahui' gzoa zi'al. ⁹ Yugu' lë ni nac tu le ruluí'z le rac na'a dza. Yugu' le gulagu'ë lahuë' Dios len rön quecha' böa' bëdx na' guludödcde'-ba' lahuë' Dios cutu guc luún gdu dxi'a icj ládxi'dau'quë' bönni' ni' gulayíj ládxi'quë' Dios cni. ¹⁰ Yugu' lë ni glui' didza' quegac le gli'j glahuë', len ca ral-la' la'guí b cuinquë', len quegac zxba ca ral-la' gac qui gdu ca nayá' nabinquë'. Yugu' lë ni buzöë' quequë' Dios ga bdxintë dza ral-la' utsë'ë yúgu'të.

¹¹ Na'a, chduluí' lahuë' Cristo, naquë' bxuz blau qui le nac gdu dxi'a, le bla' lahui ni'a qui le benë' Lë'. Latj la'y ga na' gyazië' Lë' nacr blau len nacr gdu, len cutu náquini lu ni'a lu na'gac bunách, len cutu nac qui luyú ni. ¹² Na'a, chgyazië' Cristo lu latj la'y na', clëg len xchöncba' bëdx dau' len xchöncba' chivo, san len rön queëczë'. Tu lzuz gyazië' lu latj nactër la'y, ati' cni guc, benë' ga nularu' tsaz. ¹³ Le nactë xchöncba' bëdx len chivo, len dö queëba' bëdx dau' guluzégui'ë-ba', yugu' le gulagu'ë lu icjgac nup nabága'gac dul-la', guc lugúa dul-la' na' nabága'gac bunách quië luún lequë' dxi'a gdu ca nayá' nabinquë' ca nac qui yöl-la' gdau' quequë'. ¹⁴ Na'a, guntër ca' xchönë' Cristo, le budöd cuinë' queë' Dios, guquë' gdu tsahui', zóalenë' Lë' Dios Bö' La'y, Nu zoatecz. Na'a, xchönë' Cristo ruún gdu dxi'a icj ládxi'dau'ru' lu yugu' le gbága'ru' le tun ga nu gat, quië gac gunru' xchinë' Dios ban.

¹⁵ Qui lë ni na' naquë' Jesucristo Nu ben tsutsu didza' cub rucá'n tsahui', le gutië' Lë', bugúë' dul-la' gulabaga' bunách cati' ni' zoa didza' gul rucá'n tsahui'. Gutië' ca' quië gac la'zi'ë lë na' gzxi' lu në'ë Dios unödziejë' quequë' bönni' bulidzë', le zoatecz. ¹⁶ Cati' ratië' nu bönni' len nuca'në' didza' ca ral-la' la'guisië' le naqui queë', run bayúdx gac bë' chnatië' bönni' na' quië gac lunë' ca rna didza' na' nuca'në'. ¹⁷ Cati' chnatië' bönni' na', gac lunë' ca rna didza' na', san tsal ni zoë' nabanë', cutu ca' gac lunë' ca rna didza' na'. ¹⁸ Qui lë ni na', didza' na' rucá'n

tsahui' gzoa zi'al guc lsaca' le bdzag lei rön, le ruluí' zoa nu gut. ¹⁹ Cati' ni' gdíxjöi'nè' bunách ni' Moisés ca nacgac yúgu'tè zxba queè' Dios, gdel-lè'è rön quecba' bēdxau' len quecba' chivo, nuts'i' nis, ati' len tu guíxi'dau' nazi' lei hisopo len litsa'ba' bö'cu' zxila' le ni'aj xna, buchijè' rön len nis na' lahuí guich ga na' nayúj zxba na', lenca' láhuigac bunách. ²⁰ Ni'r gudxè' lequè': "Lè ni nac rön run tsutsu didza' rucá'n tsahui' le gna bé'inè' rè'u Dios gunru' ca rna." ²¹ Lēzca' cni buchijè' rön na' Moisés lu latj la'y náquini guid len lahui yúgu'tè le tu'gunè' dxin quiè la'yíj lādxi'què' Dios. ²² Ca na' rna bē' zxba na', yelati'z cuguluhuóatè yúgu'tè ral-la' un dxi'a leygac rön, ati' chqui' cutu tu'laljè' rön, cutu gdua dul-la'.

Xchönè' Jesucristo rugúa dul-la'

²³ Cni nac, ben bayúdx gzoa le bun dxi'a gdaul luyú ni le nac tu le ruluí'z ca nac lè na' dē yehua' yubá, san ca nac lè na' dē ni' yehua' yubá, ben bayúdx soa le un dxi'a nup la'yáz lei, le nacr lsaca' ca xchönca' böa' bēdxau' cni. ²⁴ Cutu gyaziè' Cristo latj la'y náquini lu ni'a lu na'gac bunách, lè na' nac tu le ruluí'z ca nac le nac gdu, san gyaziè' la' yehua' yubáz quiè gac uluí' lahuè' na'a lahuè' Dios uláz queèru'. ²⁵ Bxuz blau zoè' luyú ni ryaziè' latj nactèr la'y tu tu iz len rön quecba' böa' bēdx, san cutu run bayúdx tsaziè' Cristo zian lzu quiè udöd cuinè' lahuè' Dios. ²⁶ La'naru' guc cni, gun bayúdx saca' qui'è Cristo, gatiè' zian lzu dza ni'tè cati' guta' yödzlyú ga rdxintè na'a dza, san na'a cati' nac dza udx, tsaz buluí' lahuè' tu lzuz len budöd cuinè' lahuè' Dios, gutiè' quiè bugúè' dul-la' queèru'. ²⁷ Ca na' run bayúdx lat bunách tu lzuz ati' töd ni' cuequi xbeynè' leygac Dios, ²⁸ lēzca' cni, tu lzuz gutiè' Cristo, budöd cuinè' lahuè' Dios quiè bugúè' dul-la' nabága'gac bunách zian. Na'a, uluí' lahuè' le buróp lzu, clég quiè ugúè' dul-la', san quiè uslé' tsaz nup ta'böz Lè'.

10

¹ Zxba na' gna bē'è Moisés guc tu le ruluí'z ca nac le dxi'a zi'a za'c, len cutu guc gdu ca nacgac. Qui lè ni na', zxba na' queè' Moisés cutu guc un gdu tsahui' nup ni' guladxín lahuè' Dios, nua'gac rön quecba' böa' bēdxau', lè na' gulagú'uteczè' lahuè' Dios yugu' iz. ² La'naru' guc un lequè' gdu tsahui', cutu gulagú'uteczè' rön ni' lahuè' Dios, le cutur láquibe'inè' bönni' guc cni quequè' nabága'què' dul-la' chqui' chgu-luhuóaquè' gdu tsahui'. ³ Rön ni' gulagu'è lahuè' Dios yugu' iz yajsá' lādxi'què' nabága'què' dul-la'. ⁴ Cni guc, le cutu ca' guc ugúa dul-la' xchönca' bēdx len chivo.

⁵ Qui lè ni na', cati' bdxinè' Cristo yödzlyú ni, gudxè' Dios ca na' nayúj lu guich la'y, rna:

Cutu rè'nnu' nu cu'u lau' rön quecba' böa' bēdx

San benu' ga naca' bunáchz.

⁶ Cutu rdzag ladxu'u nu uzegui'-ba' lau' böa' bēdx,

O nu cu'u lau' xchönca' ni'a qui dul-la'.

⁷ Ni'r gnia': "Ni zoa' guna' ca rè'nnu' Li', Dios."

Nac ca na' nayúj lu guich la'y ca gac quia'.

⁸ Lè na' nayúj zi'al rna: "Cutu ré'nnè' Dios nu cu'u lahuè' rön quecba' böa' bēdx." Didza' ni ruluí'i rè'u cutur rdzag ladxè'è lè ni Dios zal-la' lu zxba queè' Moisés rna bé'inè' Dios nu gun cni. ⁹ Gdöd ni' rna: "Ni zoa' guna' ca rè'nnu' Li', Dios." Didza' ni ruluí'i rè'u rugúè' Dios lè na' gulagu'è lahuè'

zi'al len ruzóè' xlatj le glu'è lahuè' Zxi'nczè'. ¹⁰ Na'a, Dios ruúnè' rè'u gdu

dxi'a le benë' Cristo ca rë'nnë' Dios cati' ni' budöd cuinë' lahuë' Dios uláz queëru', gutië' tu lzuz.

¹¹ Le nactë yúgu'të bxuz luyú ni, yugu' dza zuicnë', tunë' xchinquë', len la' tuz ca tunë', zian lzu ta'gu'ë lahuë' Dios xchöncba' böa' bëdx, yugu' le cutu ca' gac lugúa dul-la'. ¹² Na'a, Cristo, tu lzuz, tu le glu'ë tsaz lahuë' Dios ni'a qui dul-la', ati' ni'r yajchö'ë cuit lë'ë yubél Dios. ¹³ Ni' rbözë' dza gunë' Dios ga luzechu zxibgac lahuë' nup cuta'le'i Lë' dxi'a. ¹⁴ Ni'a qui tuz le glu'ë lahuë' Dios, tsaz benë' ga nacgac gdu nup na' bunë' dxi'a, bubijë' lequë' quizi queë' Dios. ¹⁵ Lëzca' cni runë' lna' lau lauru' Dios Bö' La'y, le gnë' zi'al lë na' nayúj lu guich, rna:

¹⁶ Cni gac didza' ucá'n tsahui' gúnlena' lequë'

Töd yugu' dza ni', rnë' Xanru'.

Uchizia' icj ládxi'dau'quë' zxba quia',

Len uzuja' lei lu icj ládxi'dau'quë'.

¹⁷ Gdöd na' gnë':

Cutur tsajneyda' dul-la' nabága'quë'

Len dö' bia'quë'.

¹⁸ Qui lë ni na', chqui' chnadúa dul-la', cutur run bayúdx nu bi cu'u lahuë' Dios ni'a qui dul-la'.

Huac gbíga'ru' gal-la' ga zoë' Dios

¹⁹ Na'a, böchi' lza'adau', gdu ládxi'ru' gac gdxinru' lahuë' Dioscz, ni'a qui xchönë' Jesucristo. ²⁰ Tséajlenru' tu nöz cub len gdu le nuzóë' Cristo le rdxin cudzi'l lari' na' buséy g nu ryaz latj nactër la'y na', huac gnaru', nöz na' bsaljë' queëru' le budödë' xpëla'czë'. ²¹ Jesús naquë' queëru' tu bxuz náctërë' blau, len rna bé'inë' bunách queë' Dios. ²² Qui lë ni na' huac gbíga'ru' gal-la' ga zoë' Dios gdu ládxi'ru', len lu yöl-la' run löz queëru', le réjlë'ru' Cristo, le chbunë' dxi'a icj ládxi'dau'ru', cui uxös rë'u ládxi'dau'ru', ati' gdibë' gdu ca nayá' nabinru' len tu nis nactër gdu. ²³ Ral-la' gacru' ca' tsutsu len cui gac chop ládxi'ru' ca' nac le runru' löz qui le nazí' lu na'ru', le gzxi' lu në'ë Dios gunnë' queëru', ati' Lë' runë' ca rnë'. ²⁴ Ral-la' utíp ládxi'ru' ca' turu' yeturu', gunru' ga gdxí'iru' lza'ru' len gunru' ca' le nac dxi'a. ²⁵ Cutur tu'dúb len rë'u la'gac bunách. Cutu ral-la' gunru' ca' tun bunách na', san ral-la' utíp ládxi'ru' turu' yeturu', len gunr-ru' cni le rlé'iru' chzoa gdxin dza huödë' Xanru'.

²⁶ Chqui' zéajlenru' runru' dul-la' töd núnbë'ru' le nac gdutë li, cutu ca' nagá'n bi gac cu'ru' lahuë' Dios le ugúa dul-la'. ²⁷ Nup tun cni, lu yöl-la' radxi' rdzöbi quequë' ta'bözë' dza gchuguë' quequë' Dios, la'yazië' lu gui' gabíl, lë na' uzéqui'tecz nup ta'dá'baga' Dios. ²⁸ Cati' buzóë' tsla'l zxba queë' Moisés bönni', guludöddë' lë' chqui' glun lna' lau qui le benë' chop tsonn bunách, ati' nutu nu buechi' ladxi' bönni' na'. ²⁹ Na'a, gbága'rë' ca' zxguia' bönni' uzóë' tsla'l Zxi'në' Dios, len uzóë' tsla'l ca' xchönë' run tsutsu didza' rucá'n tsahui', le ruún rë'u dxi'a. Nu bönni' gunë' cni uca'në' ca'z Dios Bö' La'y, Nu ruzá' ladxi' queëru' le rquíniru'. ³⁰ Cni gac, le núnbë'ru'-në' Dios, Nu gna: "Quia' neda' naqui yöl-la' ruzí' la. Neda' ubi'a quegac bunách, rnë' Xanru'." Lëzca' cni gnë': "Xanru' cuequi xbeynë' bunách queë'." ³¹ Ral-la' gadxi gdzöbi nu ral-la' si' zxguia' lu në'ë Dios ban.

³² Gul-tsajnéy dza chguladöd cati' ni' zi'a bdxin queëli' yení', ati' bia' blenli' zian le gulusaca' zi'ë lbi'ili'. ³³ Gululídz díj lbi'ili' bunách, len guludxia lbi'ili' dö' lahui' laugac bunách, ati' benli' tsazxön ca' nup

gulazaca' gulaguí'i cni. ³⁴ Cni guc, le buechi' ládxi'li' nup nadzungac lidx guia, len lu yöl-la' rudziji queëli' bia' blenli' nup gulabíj lidxli' yugu' le guta' queëli'. Cni benli' le nõzili' naqui queëli' le nacr dxi'a len le zoatecz ni' yehua' yubá. ³⁵ Na'a, cutu uca'nli' lè na' runli' lõz, le naché' tu le zxõn ubi'è queëli' Dios. ³⁶ Run bayúdx cõzli' zxõn ladxi', quiè cati' chbenli' ca rë'nne' Dios, si'li' le gzxi' lu në'è gunnë' queëli', ca na' nayúj lu guich la'y, ca gnë' Dios, rna:

³⁷ Yetú chi'idau'z

Gdxinë' Bönni' na' ral-la' guidë',

Len cutu ca' tseynë'.

³⁸ Ni'r nu nac tsahui' lahua' neda',

Ulá nu na' le rejle' neda'.

Chqui' hueycj tá'baga' neda',

Cutur gdzag ladxa'a lè'.

³⁹ Na'a, rë'u ni, cutu nacru' ca nup tu'huéycj ta'dá'baga' Dios len la'nít, san réjle'ru' Cristo len nadél-li'ru' yöl-la' ruslá.

11

Ca nac yöl-la' rejle' queëru' Dios

¹ Na'a, le réjle'ru' Dios, nac lõz queëru' si'ru' le runru' lõz ati' nac bë' le curlé'iru'. ² Cni gulayejlë'è Dios xuz xtau'ru', ati' qui lè ni na' nayúj lu guich la'y ca guc quequë', rna: "Gulurujë' dxi'a lahuë' Dios."

³ Le réjle'ru' Dios, ráquibe'iru' benë' yödzyú ni Lè' len didza' bë'zë'. Lëzca' cni, cati' benë' Dios yúgu'tè le rlé'iru', bugunë' dxin le cutu zuini.

⁴ Le gyejlë'è Dios Abel, glu'è lahuë' Dios rôn queëba' bõa' bëdxau', tu le nactër Isaca' ca le glu'è lahuë' Dios Caín, len qui lè ni na' Dios benë' lna' lau queë' Abel na', gnë' naquë' tsahui', len benë' ba la'n lè na' glu'è lahuë'. Zal-la' chnatië' Abel na', ga rdxintë na'a dza, nac tsca ru'è didza', le gyejlë'è Dios.

⁵ Le gyejlë'è Dios Enoc, gdödë' ni' yehua' yubá len cutu ca' gutië', ati' cutur nu budzöli lè', le buchë'è lè' Dios, ati' nayúj lu guich la'y ca nac queë', rna: "Zi'al ca buchë'è lè' Dios, benë' Enoc le rdzag ladxë'è Dios."

⁶ Na'a, chqui' cutu réjle'ru' Dios, cutu gac gunru' le rdzag ladxë'è Lè', ati' quië gbíga'ru' gal-la' ga zoë' Dios, run bayúdx tséjle'ru' zoaczë' Lè', len rubi'è qui nu rui' ladxi' Lè'.

⁷ Cati' ni' Dios buzéjni'në' Noé ca ral-la' lac le cutu ráquini Noé na', le gyejlë'è Dios Noé, benë' ca rna xtudzë'è Dios len bup'è barco zxõn na' nazi' lei Arca, ati' lè'i barco na' gululá bunách di'a dza queë' Noé. Le gyejlë'è Dios Noé, benë' ga nac bë' narugu quegac bunách yödzyú, len bdél-li'në' guquë' tsahui' lahuë' Dios, le ta'del-li' nup ta'yejlë' Lè'.

⁸ Cati' ni' Dios bulidzë' Abraham, le gyejlë'è Lè' Abraham, benë' ca rna xtudzë'è Dios len buzë'è ladzë' quië tsijë' latj ni' ral-la' si'è ca tu le gaqui tsaz queë', ati' brujë' ladzë' zal-la' cutu nõznë' gazx ni' ral-la' tsijë'. ⁹ Le gyejlë'è Dios Abraham, guquë' ca tu bönni' zi'tu', gzoë' luyú na' Dios gzxi' lu në'è gunnë' queë'. Gzoë' lu yu'u lári'dau', len la' tuz ca glunë' Isaac len Jacob, zxi'n xsoë' Abraham, nup ni' gzxi' lu në'è Dios unödzejë' quequë' lè na' gzxi' lu në'è gunnë' queë' Abraham. ¹⁰ Cni benë' Abraham, le benë' lõz gdél-li'në' yödzy na' zoa tsaz xlibi zõ'õ qui, le nuzóë' Dios xlibi zõ'õ qui, len glu'è ga na' zoë' Lëczë'.

¹¹ Lézca' cni Sara, zal-la' chnacnu ngul huödx, gyéjlè'nu Dios, ati' Lè' bē'è queènu yöl-la' huac buzoanu-bi' bi'idau'. Buzoanu-bi' bi'i bönni'dau' zal-la' chgdöd iz queènu, le gyéjlè'nu Dios gunè' ca rna xtidxè'è na' gzxì' lu nè'è queènu. ¹² Qui lè ni na', zal-la' chbgultsquè' Abraham, gulacua'bi' ziantèrbi' zxi'n xsoè', glacbi' tsca rō'ba' bōlj luzxbá, len tsca rō' yuzx ra' nis zxon, nutu nu gac uláb leygac.

¹³ Yúgu'tè bönni' ni glatiè' len cutu gulazi'è lè na' gzxì' lu nè'è Dios unödzejè' quequè', san gulayejlè'è Dios, len zi'tu' zi'tu'z gualé'inè' lè na' ral-la' la'zi'è. Gulayejlè'è Dios, len glunè' lna' lau qui lè ni. Cni guc, gululu'è nacquè' ca bönni' zi'tu' len bönni' ta'dazè' yödzyú ni. ¹⁴ Bönni' tu'è cni didza', tu'lu'è ta'guiljè' tu latj gac ladzquè'. ¹⁵ La'naru' gulazá' lādxi'què' cni qui luyú ga ni' gularujè', le nactè ludzōlnè' naxc huōjquè' ni', ¹⁶ san gulazá' lādxi'què' qui luyú na' nacr dxi'a, le zoa yehua' yubá. Qui lè ni na' cutu rutui'nè' Dios cati' ta'nè' naquè' Dios quequè', le chnupè'è quequè' tu yöd.

¹⁷ Le gyejlè'è Dios Abraham, cati' gzxì' bē'è lè' Dios, budödè'-bi' lahuè' Dios bi'i Isaac queè' ca na' tu'dödè'-ba' lahuè' Dios böa' bēdx tu'dōdcdè'-ba'. Gzoè' sina' Abraham udödè'-bi' lahuè' Dios bi'i bönni' zi'al queè' na' zal-la' nachi' bi'i na' gzxì' lu nè'è Dios gunnè' queè'. ¹⁸ Cni benè' zal-la' gudxè' lè' Dios, gnè': "Lu na'bi' bi'i Isaac quiu' gchísgaca'-bi' zxi'n xsu'." ¹⁹ Cni benè' Abraham, le gúquibe'inè' napè' Dios yöl-la' huac uspanè'-bi' lu yöl-la' gut, ati' ca tu le run lsaqui', huac gnaru' buzi'è'-bi' lu yöl-la' gut zal-la' cutu gutbi'.

²⁰ Le gyejlè'è Dios Isaac, gnabnè' Dios gun la'yè'-bi' bi'i Jacob lenca' bi'i Esaú ca nacgac le luzi'bi' xbey dza zi'a za'. ²¹ Le gyejlè'è Dios Jacob, cati' ni' chzoa gatiè' gnabnè' Dios gun la'yè'-bi' tu tubi' zxi'nè' José, ati' gyij ladxè'è Dios, ni' nayechuè' lu xuyág queè'. ²² Le gyejlè'è Dios José, cati' ni' chzoa gatiè', bē'è didza' qui dza na' la'rujè' luyú Egipto zxi'n xsoè' Israel, ati' gna bē'è ca ral-la' lu'è dxit queè' luyú ga na' tsajcu'è.

²³ Le gulayejlè'è Dios, cati' guljbi' bi'idau' Moisés, gulucachè'è'-bi' xuz xna'bi' gdu ca tsonn beo', le gualé'inè' nachi' lach bi'i bönni'dau' na', len cutu gládxinè' bönni' rna bé'inè' bunách Egipto, bönni' na' gna bē'è ludōdcdè'-bi' bi'i bönni'dau' na'. ²⁴ Le gyéjlè'bi' Dios Moisés, cati' gzxōnbi', cutur bē'bi' latj nu uzōa lēbi' bi'i bönni' queènu ngul zxi'nè' Faraón, bönni' na' rna bé'inè' bunách Egipto. ²⁵ Cni benbi' le gúquibi' nacr dxi'a nu usaca' zi' lēbi' tsazxōn len bunách queè' Dios ca uzi'bi' xbey tu chi'z yugu' le tu'zì' xbey nup tun dul-la'. ²⁶ Gúquibi' nacr lsaca' nu ulíd ditj lēbi', ca na' guc queè' Cristo, ca gdél-li'bi' yugu' yöl-la' tsahui' quegac bunách Egipto, le gza' lādxi'bi' ca nac le ubi'è queèbi' Dios. ²⁷ Gdöd ni', le gyejlè'è Dios Moisés, brujè' luyú Egipto, len cutu gúdxinè' yöl-la' rley queè' bönni' rná bé'inè' bunách Egipto, ati' bia' blenè' ca run nu rle'i Dios, Nu na' curlé'iru'.

²⁸ Le gyejlè'è Dios Moisés, benè' Lni Pascua ca gna bé'inè' lè' Dios, len buchijè' rōn gap nu ryaz lidxquè', cui gdōdi zxi'nquè' nu na' ral-la' usnít yugu' bi'i bönni' zi'al quegac bunách Egipto. ²⁹ Le gulayejlè'è Dios, guladödè' bönni' Israel luyú bidx gatsj lahui'1 nis zxon nazí' lei Nis Xna. Cati' glè'nnè' la'dödè' ca' ni' bönni' Egipto, gulayépinè' nis.

³⁰ Le gulayejlè'è Dios, cati' budx guladödè' bönni' Israel gdu zbi'il yöd Jericó yugu' dza gdu gadx dza, galaguíndj zō'ō tun chi'i yöd na'. ³¹ Le gyéjlè'nu Dios Rahab, ngul rui'nu latj bunách, cutu gutnu tsazxōn len

bunách Jericó na' cuqlún ca rna xtidzè'è Dios, le bennu ba la'n bönni' Israel na' duyúlanquè' le raclen bunách Jericó.

³² ¿Bizxar ral-la' gnia'? Ryadzj latj gu'a didza' ca glunè' Gedeón, len Barac, len Sansón, len Jefté, len David, len Samuel lenca' bönni' glu'è didza' uláz queè' Dios. ³³ Le gulayejlè'è Dios, guluxicjè' zian yòdz zxön, len glunè' le nac tsahui', ati' guladél-li'nè' yugu' le gzxi' lu në'è Dios unödzejè' quequè'. Guluseyjè' rú'acba' bédx guixi'. ³⁴ Gululé' yugu' lu gui' zxön. Gularujè' lu na'gac nup ludödi lequè' len guia tuchi'. Dios bunè' lequè' tsutsu cati' ni' gulacuídi'nè', ati' guluhuöaquè' ca' tsutsu lu gdil-l. Gululaguè' bönni' rjaquè' gdil-l guizx yu quequè' bönni' gza'a. ³⁵ Yugu' ngul dza ni' guluzi'nu bi'i qui queècnu nubanchi' lu yöl-la' gut.

Yela'què' bönni' ni' glatiè' lu na'què' bönni' ni' gulusaca' zi'è lequè', len le cutu glè'nnè' luca'nè' Dios, cutu gulazi'è latj nu usán lequè', quiè la'dél-li'nè' yöl-la' rubán lu yöl-la' gut, lè na' gláquinè' nactèr dxi'a. ³⁶ Yela'què' bia' blenquè' yöl-la' rutítj len zxguia' qui gba'y, ati' guladzunè' lidx guia, nága'què' du guia. ³⁷ Gululadxi' la'què' guiöj bunách, len gulachözè'è yela'què'. Gulazí' bè' lequè', len guludöddè' la'què' len guia tuchi'. Guladödè' na'l ni'l, nácuquè' guid zxacba' bò'cu' zxila' len chivo. Glaquè' yechi' len gulazaca' gulagui'è, ati' guludxía lequè' dö' bunách. ³⁸ Cni glaquè' bönni' na', ati' cutu glac lsaca' bunách yödzlyú ni luzí' xbeyquè'. Guladazè' lu latj ca'z len yugu' lu gui'a, ati' gulacua'zè' yugu' bloj len yugu' yeru luyú. ³⁹ Yúgu'tè' gularujè' dxi'a lahuè' Dios le gulayejlè'è Lè', zal-la' cutu gulazi'è luyú ni gzxi' lu në'è Dios unödzejè' quequè'. ⁴⁰ Cni gac, le nupè'è queèru' Dios tu le nacr dxi'a quiè cati' unè' lequè' gdu, rè'u ni gunru' tsaxxön lequè'.

12

Ral-la' uyuru-nè' Cristo

¹ Qui lè ni na', lèzca' rè'u, le nacua' gdu zbi'il ga ni zoaru' ziantèr nup tun lna' lau ca ta'yejlè' Dios, ral-la' uca'nru' yúgu'tè le cunác le nac ca tu le nac zi'i nua'ru', lenca' yúgu'tè dul-la' ta'zön rè'u, ati' lu yöl-la' rböz zxön ladxi' queèru', ral-la' gunru' xchinè' Dios, le nac tsca xíti'ru' lu huitj le zoa lauru'. ² Ral-la' uyuru-nè' Jesús, Nu na' run ga gac tséjlè'ru' Dios len Nu run ga rac gdu yöl-la' rejle' queèru' Lè'. Jesús gzxaca' gdi'è lè'i yag cruz, len bia' blenè' yöl-la' rutuí'i qui, le gu'nnè' gdél-li'nè' yöl-la' rudziji na' uzi'è xbey, ati' yajchö'è cuit lè'è yubél Dios, ga ni' rö'è rna bè'è.

³ Gul-yúè' Jesús, ca na' gzxaca' gdi'è le gulusaca' zi'è Lè' bönni' dul-la', cui gcuídi'li' len cui gac chop ládxi'li'. ⁴ Ga rdxintè na'a dza, cutu ca' bia' blenli' ga gdxintè nu gun lbi'ili' huè' le rdá'baga'li' le nac dul-la'. ⁵ Nazx ca' chgul ládxi'li' lè na' ruzéjni'nè' lbi'ili' Dios, nacli' ca yugu' zxi'nczè', le nayúj lu guich, rnè':

Zxi'na', cutu uzú' tsala'l le gunè' Xanu',

Usèdi uzéjni'nè' li',

Len cutu huöa ladxu'u cati' gut quinè' li'.

⁶ Xanru' rut rguinè' nu nadxi'inè',

Len rusèdi ruzéjni'nè' yúgu'tè nup nazí' lu në'è lac zxi'nczè'.

⁷ Ral-la' gua' glenli' le gut quinè' lbi'ili' Dios, le runè' Dios cni queèli' tsca nacli' zxi'nczè'. Cutu ca' zoabi' tubi' bi'idau' cutu gut quinè'-bi' xuzbi'. ⁸ Na'a, chqui' cutu rut rguinè' lbi'ili' Dios ca na' runè' quegac yúgu'tè zxi'nczè', ni'r nacli' ca yugu' bi'i lagu', len cutu nacli' gdu zxi'nè'

Dios. ⁹ Yetú ca', cati' ni' nacru' bi'ida'u', gulacu'è xuz xna'ru' luyú ni, glut gulaguinë' rë'u, san runru' lequë' ba la'n. Ca' nac, ral-la' gunr-ru' ca rna xtudzë'è Xuzru' zoë' yehua' yubá quië soaru' gbanru'. ¹⁰ Yugu' xuz xna'ru', tu chi'z glut gulaguinë' rë'u tsa le gláquiznë' nac dxi'a, san cati' rut rguinë' rë'u Dios, nac quië gac tu le uzi'ru' xbey, gacru' gdu la'y ca nacczë' Lë'. ¹¹ Le nactë cutu nalá' lahui na'a le uzi'ru' xbey qui le rut rguinë' rë'u, san run ga ruhu'ni'ru'. Chqui' güi'ru' latj usëdi rë'u le rut rguinë' rë'u, gun ga cözru' dxi'adau' len ga gacru' tsahui'.

Soa banádx queëru' chqui' cutu uzë nagru' chi'ë Dios

¹² Qui lë ni na' gul-ún tsutsu na'li' rajxáqui'gac, lenca' zxibli' ta'zxíz, quië gdip ládxi'li' gunli' le nac dxi'a. ¹³ Gul-zóa tu nöz tsahui', cui gunli' ga ucá'n nöz na' nu rcuidi' ladxi', san gul-gún ga huöac ladxi' nu na'.

¹⁴ Gul-güi' ládxi'li' cözlenli' dxi'a yúgu'të bunách, len gacli' quizi queë' Dios, le chqui' cugunli' cni, cutu gac glé'ili'-në' Xanru'. ¹⁵ Gul-gún chi'i cuinli' cui soa nu ucá'n le ruzá' ladxë'è queëru' Dios, len cui soa nu gac ca tu guixi' sla', cui utsá' lbi'ili', len cui gun ga cugacli' tsahui' zianli' lbi'ili'. ¹⁶ Gul-gún chi'i cuinli' cui gun le cunác o le cunác tsahui' nu dzag lbi'ili', ca na' benë' Esaú, bönni' ni', quië si'ë tu le gáguzë' bëti'ë le dë lu në'ë le naquë' bi'i bönni' zi'al queë' xuzë'. ¹⁷ Chnöziczli' ca na' guc queë' Esaú gdöd ni' cati' gu'nnë' gdél-li'në' le gnabnë' Dios xuzë' quië gac dxi'a queë'. Buzechë' queë' xuzë' ati' cutu guta' latj ubi'i ladxë'è Esaú na' zal-la' gdilj ladxë'è lei len yöl-la' rbödx queë'.

¹⁸ Ca rac queëli' cutu nac ca guc quequë' bönni' Israel, gulabiguë'è gal-la' ga zoa tu gui'a le gac nu can, ati' gyegui gui'a ni', len böac chul lahui' dza le grö' böaj gasj, len gyeycj bö' bdunu'. ¹⁹ Gulayönnë' ta'bödx trompeta, lenca' chi'ë Dios Nu bè' didza'. Cati' gulayönnë' lë ni, gláta'yue' lahuë' Moisés cutur güi'lenë' lequë' didza' Dios. ²⁰ Cni glunë' le cutu guc gua' glenquë' lë na' gna bé'inë' lequë' Dios, gnë': "Chqui' tsajlibba' gui'a ni tuba' böa' guixi'dau'z, ral-la' luladxë'-ba' guiöj, o ludödë'-ba' yag tuchi'." ²¹ Szxönitër ben gadxi lequë' lë na' gulalé'inë', ati' Moisés gnë': "Radxi rdzöbda' len rzxiztsca'."

²² Na'a, lbi'ili' ral-la' gádxitërli' le rbíga'li' gal-la' tu lu gui'a nazí' lei Sión, len ga zoa yödz queë' Dios ban, le nazí' lei Jerusalén qui yehua' yubá, ga na' nacu'ë' gbaz la'y guizx yu queë' Dios. ²³ Rbíga'li' gal-la' ga ni' nudubgac lahuë' Dios zxi'nczë', nup na' nayujgac lagac lu guich ni' yehua' yubá, lenca' ga zoë' Dios Nu rbequi xbey yúgu'të bunách, len ga na' nacúa' bö' glacczë' bönni' tsahui', Dios bunë' lequë' dxi'a. ²⁴ Rbíga'li' ca' ga zoë' Jesús, Nu ben tsutsu didza' cub na' rucá'n tsahui', lenca' ga nagu'ë rön queë' Jesús le run ga runít lahuë' rë'u Dios, rön na' run le nacr dxi'a ca le ben xchönë' Abel, le ben ga nu gchuguë' qui Dios.

²⁵ Qui lë ni na', gul-gún chi'i cuinli' cui tá'baga'li' Nu na' rui' didza'. Cutu ca' gululá nup ni' guladá'baga' nu na' bulídiz lequë' luyú ni. Nazxgar rë'u, cutu ca' ularu' chqui' tá'baga'ru' Nu na' rulídiz rë'u, zoë' yehua' yubá. ²⁶ Dza ni' gzxiz luyú ni le byön chi'ë Dios, san na'a chgzxi' lu në'ë, gnë': "Yetú lzuz, len clëgz luyú uxizia', san luzxbá ca' uxizia'." ²⁷ Cati' ni' rnë': "Yetú lzuz", lë ni ruluí'i rë'u ral-la' gdua le gac la'zxíz, lë na' rö' yödzlyú ni, ati' lugá'n le cugác la'zxíz, lë na' rö' yehua' yubá. ²⁸ Qui lë ni na', le ral-la' gdél-li'ru' tu latj ga gna bë'ru', le cugzxíz, guiëru'-në' Dios: "Xclenu'", ati' lu yöl-la' ba'a ladxí' len lu yöl-la' radxi Lë' tsej ládxi'ru' Lë' ca na' rdzag ladxë'è Lë', ²⁹ le naquë' Dios queëru' ca tu gui' rusnít le cunác gdu dxi'a.

13

Le ral-la' gunru' le rdzag ladxë'ë Dios

¹ Ral-la' gdx'i'iteczli' lza'li' tuli' yetuli'. ² Gul-tsajnéy ral-la' uzoali' lidxli' nu gdxin ga zoali'. Cati' glun cni la'gac bunách, gulucu'ë lidxquë' gbaz la'y queë' Dios, zal-la' cutu gláquibe'inë' nacquë' gbaz la'y.

³ Gul-tsajnéy nup nadzungac lidx guia tsca nunli' tsaxxön lequë', nadzunli' ca' lidx guia. Gul-güi' ladx'i'li' bönni' ta'bía ladx'i'gac lequë' bunách, tsca lbi'ili' rzaca' rguí'lenli' tsaxxön lequë'.

⁴ Ral-la' gunli' ba la'n yöl-la' nutság na', ati' lu yöl-la' ba'a ladx'i' queë' ral-la' sóalenë'-nu ngul queë' bönni', le gchuguë' Dios quegac nup tun le cunác len nup ta'guítsj zxba qui yöl-la' nutság na'.

⁵ Cutu bi uhuidi'li', san gul-dzág ladx'i'li' tsca le dë queëli' na'a, le chgnë' Dios: "Gatga uca'na' li', len cutu ubíj ladx'a'a li'." ⁶ Cni nac, huac gnaru' gdu ladx'i'ru' lë na' rna:

Xanru' naquë' Nu raclen neda'.

Cutur gádxida' bi gun quia' bunách.

⁷ Gul-tsajnéy yugu' bönni' tu'yúë' lbi'ili', nup na' tu'sëdi lbi'ili' xtidzë'ë Dios. Gul-yú ca nadél-li'quë', len gul-gún ca tunë' lu yöl-la' rejlë' quequë' Dios.

⁸ Tuz ca naquë' Jesucristo, nij, len na'a, len tsalzú. ⁹ Cutu güi'li' latj gchë'gac lbi'ili' ga yubl yugu' zxba gza'a len zxba nadzá'. Nac dxi'a gunli' tsutsu icj ladx'i'dau'li' ca nac le ruzá' ladxë'ë queëli' Dios, len clëg ca nacgac zxba qui le ri'j ráguru', lë na' cutu luzí' xbey nup tui' ladx'i'gac leygac.

¹⁰ Zoa queëru' tu bcugu la'y, le cutu luzí' xbey nup tun dxin qui didza' rucá'n tsahui' bla' zi'al. ¹¹ Bxuz blau qui yu'u la'y na' glu'ë xchönca' böa' bëdx lu latj nactër la'y ni'a qui dul-la', san guluzégui'ë bëla' ca'z queeba' ga nac ni'l ra' yöd. ¹² Lëzca' cni gzxaca' gdi'ë Jesús ni'l ra' yöd quië bunë' bunách dxi'a len rön queëczë'. ¹³ Tsajta'aru'-në' Jesús, zal-la' la'bíj rë'u lu yöd bunách, len si'ru' tsaxxön len Lë' lë na' gululíd. ditj Lë' bunách.

¹⁴ Cutu zoa queëru' yödzlyú ni tu yöd zoa tsaz, san rguiljru' lë na' zi'a za'. ¹⁵ Qui lë ni na', ral-la' cú'teczru'-në' Dios yöl-la' ba, ugunru' dxin lë' Jesucristo. Yöl-la' ba na' nac ca tu le rgu'ru' lahuë' Dios. Ru'a cuinru' guiëru'-në' Dios xclenu' ni'a qui le naquë'. ¹⁶ Cutu gal ladx'i'li' gunli' le nac dxi'a len gáclenli' lza'li' tuli' yetuli', le nac lë ni ca tu le rgu'ru' lahuë' Dios le rdzag ladxë'ë Lë'.

¹⁷ Gul-gún ca rna xtídza'quë' böchi'ru' tu'yúë' lbi'ili', len gul-güi' latj la'ná bé'inë' lbi'ili', le tun chi'ë icj ladx'i'dau'li', ca tunquë' bönni' ral-la' la'guíxjö'ë lahuë' Dios le nunquë'. Gul-gún cni quië lunë' dxin na' lu yöl-la' rudziji quequë' len clëg lu yöl-la' rsëbi ladx'i' quequë', le cutu ca' uzi'li' xbey dxin na' lunë' lu yöl-la' rsëbi ladx'i' quequë'.

¹⁸ Gul-lidzë' Dios, gnábili'-në' gáclenë' netu', le runtu' löz soa dxi icj ladx'i'dau'tu', cutu uxös netu', len rui' ladx'i'tu' gúntecztu' le nac dxi'a. ¹⁹ Le nacr blau, ráta'yua' lauli' gnábili'-në' Dios ugu'ë neda' tu nöz udxina' queëli' bayönr.

Dios uzá' ladxë'ë queëru' le gaclen rë'u

²⁰ Na'a, rnábitu'-në' Dios, Nu run ga rac dxi'a queëru' len Nu buspán Xanru' Jesucristo lu yöl-la' gut, Nu na' nac Bönni' Blau Uyú Bö'cu' Zxila', le bulaljë' rön queë' le run tsutsu didza' rucá'n tsahui', le zoa tsaz,

²¹ rnábitu'-në' gunë' ga gacli' gdu, quië gac gunli' yúgu'të dxin dxi'a, len gunli' ca rë'nnë' Lë', ati' gunë' queëli' le rdzag ladxë'ë Lë', le náquili' queë' Jesucristo. Queë' Cristo gactecz yöl-la' ba. Ca' gac.

²² Ráta'yua' lauli', böchi' lza'adau', güi' ládi'li' didza' ni ruzejni'i lbi'ili', le nac láti'dau'z lë ni ruzuja' queëli' lu guich. ²³ Ral-la' gnözili' chburujbi' lidx guia bi'i Timoteo, bi'i böchi'ru'dau', ati' chqui' gdxíntëbi' quia' ni, gunbi' neda' tsaxxön duyutu' lbi'ili'.

²⁴ Gul-gáp Dios böchi'ru' tu'yúë' lbi'ili', lenca' yúgu'të bunách nubijë' quizi queë' Dios. Tu'gáp lbi'ili' Dios bunách ta'yejlë' Cristo nacuá' luyú Italia.

²⁵ Dios uzá' ladxë'ë queëli' yúgu'tëli'. Ca' gac.

LE BUZUJÈ' LU GUICH SANTIAGO

Santiago rugapë' Dios bönni' judío ta'dë'ë Cristo

¹ Neda', Santiago, naca' huen dxin queë' Dios lenca' queë' Xanru' Jesucristo. Rugapa' Dios lbi'ili', nacli' idxinnu cö' di'a dza quegac bunách Israel, náslasli' gdu yödzyú ni.

Yöl-la' rejni'i runnë' queëru' Dios

² Böchi' lza'adau', cati' gac bi gac queëli' le si' bë' lbi'ili', ral-la' udzjili' gdu lãdxi'li' ³ le nõziczli', cati' bi rac queëli' le rzi' bë' lbi'ili' ca réjlë'li' Cristo, lë ni rusëdi lbi'ili' cözli' zxon ladxi'. ⁴ Gul-güi' lãdxi'li' gac gdu yöl-la' zxon ladxi' queëli', quië udx gacli' bönni' ta'yejni'i, len cutu bi yadzj queëli' ca nacgac lë ni.

⁵ Chqui' zoa ladj lbi'ili' nu curëjni'ni, ral-la' gnab lahuë' Dios nu na', ati' Dioscz gunnë' qui yöl-la' rejni'i, le runödzejë' szxöni quegac yúgu'të bunách, len cutu ca' rgaccznë' gunnë' queëru'. ⁶ Na'a, nu bi rñab lahuë' Dios, run bayúdx tsejlë' Lë', len cugác chop ladxi'. Nu rac chop ladxi', rac qui ca rac qui bdxina' qui nis zxon cati' rutá lei bö', ruzéaj lei bö' na'l ni'l. ⁷ Nu nac cni cutu ral-la' gun löz si' bi unödzejë' Xanru'. ⁸ Bönni' na' reaj bö' lãdxi'dau'huë' cutu rdzölnë' nacl gunë'.

⁹ Chqui' zoë' bönni' böchi'ru' rejlë'ë Cristo, len naquë' cuidi'z yödzyú ni, ral-la' udzijnë' le chnadél-li'në' naquë' blau lahuë' Dios. ¹⁰ Bönni' böchi'ru' na' dë yöl-la' tsahui' queë' ral-la' udzijnë' cati' runë' Dios ga cutur ruzxöni lãdxë'ë lë na' dë queë'. Nu ruzxöni ladxi' yöl-la' tsahui' qui, gac qui nu na' ca rac qui xyiji guíxi'dau', la' rdödte qui. ¹¹ Cni nac, le gac qui nu na' ca rac qui xyiji guíxi'dau' na' cati' rlen gbidz rudzá'atsca, la' rbidxtë guixi' na' ati' rguindj xyiji, len rnit yöl-la' lach qui. Lëzca' cni gac queë' bönni' dë yöl-la' tsahui' queë', nitië' tsal ni' runë' dxin rguiljë' yöl-la' tsahui' na'.

Le ta'zi' bë' rë'u

¹² Bica' ba bönni' na' rua' rlenë' le rzi' bë' lë'. Cati' chburujë' dxi'a, gdél-li'në' yöl-la' na'bán gdu, ca na' rdel-li' nu nutsa' lu huitj, nu rdel-li' tu bregui' yöj. Gdél-li'në' bönni' na' yöl-la' na'bán gdu na' gzxi' lu në'ë Dios unödzejë' quegac nup nadxi'igac Lë'. ¹³ Cati' bi rac queëru' le run ga guë'niru' gunru' le cunác, cutu ral-la' gnaru': "Dios rzi' bë'ë rë'u len le nac xöhui'." Dios, nutu nu rzi' bë'ë len le nac xöhui'. ¹⁴ Na'a, chqui' nu bi rac qui le rzi' bë' lei le nac xöhui', nac le rzë ladxi' le cunác, ati' lë ni ben ga gu'ni gun le cunác. ¹⁵ Lë na' rzë lãdxi'ru' le cunác run ga gunru' dul-la', len cati' chbudx benru' dul-la' na', la' dul-la' na'z ruspaga' rë'u zxguia' gatu'.

¹⁶ Böchi' lza'adau', cutu si' ye'i la' cuinzli'. ¹⁷ Yúgu'të le nac dxi'a len yúgu'të le nac gdu le ruzi'ru' xbey, za' zaca' xtsa'l, r-ruj ga zoë' Xuzru' Dios, Nu ben le ta'yép yös luzxbá, le tu'tsá' cuingac, san Lë' cutu rutsá' cuinë' len cutu rutsë'ë ca runë', rúnnteczë' queëru' le nac dxi'a. ¹⁸ Ca rë'ncznë' Dios, benë' ga nacru' bunách cub queë'. Bugunë' dxin didza' queë' le nac gdutë li, quië gacru' ca tu glap zi'al queë' ladj yúgu'të nup na' benczë' Dios.

Le rej lãdxi'ru'-në' Dios le nac gdu

¹⁹ Qui lë ni na' rëpa' lbi'ili', böchi' lza'adau', yúgu'tëli' ral-la' soali' sina' yönili', san cutu ral-la' gnëtëzli' len cutu léytëzli'. ²⁰ Nu na' rleytëz cutu run le nac tsahui' lahuë' Dios. ²¹ Qui lë ni na', gul-cá'n yúgu'të le cunác, len yúgu'të le zian le cunác tsahui', ati' lu yöl-la' nöxj ladxi' gul-sí' lu na'li' didza' na' chnayáz icj ládxi'dau'li', le huac gun ga ulali' didza' ni.

²² Na'a, gul-gún ca rna didza' ni, len clëg tsajzëz nagli'. Chqui' yönizli' didza' ni, la' cuinzli' si' yé'ili'. ²³ Nu ryöniz didza' ni len cutu run ca rna, nu ni nac ca bönni' ruyúë' lahuë' lu guía dxili, ²⁴ le ruyú cuinë' len zhuöjë', ati' la' raltë ladxë'ë ca rnë'ë. ²⁵ Na'a, nu cutu ral ladxi' le ryöni, san rui' ladxi' zxba queë' Dios le nac gdu len le gac gun ga ularu', ati' tsutsu ugá'n, len guntecz ca rna bë' zxba na', gac bica' ba nu ni ca nac yúgu'të le run.

²⁶ Chqui' nu bönni' ladj lbi'ili' ráquinë' nac dxi'a ca rej ladxë'ë Dios, san cutu run chi'ë ludxë'ë cui gnëzë' ca', bönni' ni rzi' yé'inë' la' cuinzë' ati' cutu rdzag ladxë'ë Dios ca rej ladxë'ë Lë' bönni' na'. ²⁷ Le rej ládxi'ru'-në' Dios, le nac gdu len le nac dxi'a, nac gáclengacru'-bi' bi'i uzëbdau' lenca' gáclengacru'-nu ngul uzëb, cati' ta'zaca' ta'gu'i nup na', len cui gútsa'ru' le cunác rac yözlyú ni.

2

Tuz ca ral-la' gunru' bunách ba la'n

¹ Böchi' lza'adau', chqui' réjlë'li' Xanru' Jesucristo, Nu nactër blau, cutu ral-la' utsa'li' ca gunli' ba la'n tu tu bunách. ² Chqui' tsazië' bönni' ga na' nudubli', nagu'ë xbönni' në'ë le náquini oro, len nacué' lari' záqui'tsqui, ati' tsazië' ca' bönni' yéchi'dau', nacué' lari' ca'z, ³ len chqui' gunli' ba la'n bönni' na' nacué' lari' záqui'tsqui, len guiëli'-në': "Grö'len rë'u ga ni nac dxi'a", san guiëli' bönni' yéchi'dau' na': "Na'z gzui", o guiëli'-në': "Grö'lyu ni", ⁴ chqui' cni runli', rutsa'li' ca runli' ba la'n tu tu lza'li', len run cuinli' ca nu rbequi xbey lzë'i, ati' cutu nac dxi'a ca rza' ládxi'li'.

⁵ Böchi' lza'adau', gul-zë nagli' lë ni. Dios gröczë' yugu' bönni', taqui bunách yözlyú ni nacquë' yechi', quië la'dél-li'në' yöl-la' tsahui' lahuë' Lë' le ta'yejlë'ë Cristo, len gata' quequë' latj ga ni' rna bë'ë Lë'. Gata' quequë' lë na' gzxi' lu në'ë Dios unödzejë' quegac nup ta'dxi'i Lë'. ⁶ Lbi'ili' ruca'nli' ca'z bunách yechi' len runcli'-në' ba la'n bönni' dë yöl-la' tsahui' quequë', ati' tu'saca' zi'ë lbi'ili' bönni' na' dë yöl-la' tsahui' quequë', tu'gunë' lbi'ili' dxin. Lëzca' tu'dödë' lbi'ili' lu na'quë' bönni' yúlahui'. ⁷ Yugu' bönni' na' dë yöl-la' tsahui' quequë' ta'në zi'ë ca' qui lë' Jesucristo le nactër blau, len ca nac lë' nazi' lali' bunách queë' Cristo.

⁸ Dxi'a runli' chqui' runli' gdu ca rna bë' zxba blau, le nayúj lu guich len rna cni: "Ral-la' gdxinu' lza'u ca nadxí'i cuinu'." ⁹ Na'a, chqui' rutsa'li' ca runli' ba la'n tu tu bunách, runli' dul-la', len nabága'li' zxguia' lu zxba queë' Dios, le rguitsjli' zxba na'. ¹⁰ Chqui' runë' bönni' gdu ca rna bë' zxba queë' Dios, san chqui' gchíxinë' ca nac tuz le rna bë' zxba na', chnabaguë'ë zxguia' qui gdu'të le rna bë' zxba na'. ¹¹ Lëczë' Dios gnë': "Cutu gunu' dul-la' le rguitsj zxba qui yöl-la' nutság na'", len gnë' ca': "Cutu gdöddu' bunách." Na'a, chqui' cutu runu' dul-la' le rguitsj zxba qui yöl-la' nutság na', san rudöddu' bunách, nabagu'u' zxguia' qui gdu'të zxba queë' Dios. ¹² Ca gnali' len ca gunli', ral-la' gunli' ca ral-la' lun nup cuequi xbeynë' lequë' Dios ca rna bë' zxba na', le run ga ularu'. ¹³ Nup cutu tu'huechi' ládxi'gac lza'gac, cuequi xbeynë' lequë' Dios ati' nutu nu

huechi' ladxi' lequë', san nup na' tu'huechi' ládxi'gac lza'gac lurúj dxi'a cati' cuequi xbeynë' lequë' Dios.

Le ral-la' gunru' le réjlë'ru' Cristo

¹⁴Böchi' lza'adau', cutu bi uzi'ë xbey bönni' chqui' gnë': "Réjlë'a Cristo", san cutu runë' le nac dxi'a. Cutu gac ulé' bönni' na' chqui' gnazë' rejle'ë Cristo. ¹⁵Chqui' nacu'ë böchi' lza'ru' ta'yejlë'ë Cristo, len cutu dë le lacuë', len cutu dë le lahuë' ¹⁶ati' chqui' tu nu dzag lbi'ili' guiëz lequë': "Böaj lidxli' dxí'adau'; chbölj bdzé'ili'", san chqui' cutu unödzej quequë' lë na' ta'yadzjnë', cutu ca' guclen lequë'. ¹⁷Lëzca' cni rac qui nu rnaz rejle'ë Cristo. Chqui' cutu run le nac bë' nac gdu ca rejle' Lë', cutu nac lsaca' yöl-la' rejle' qui nu na'.

¹⁸Nazx ca' guië' lzë'ë bönni': "Li' réjlë'zu' Cristo, ati' neda' runa' le nac dxi'a. Cutu gac ului'inu' neda' réjlë'u Cristo chqui' cuzóa le nac dxi'a runu'. Neda' ului'ida' li' réjlë'a Cristo ni'a qui le nac dxi'a runa'." ¹⁹Li' réjlë'u tuzë' naquë' Dios. Nac dxi'a ca runu'. Lëzca' cni ta'yejlë' bö' xöhui', len ta'zixitsca tadxi Lë'. ²⁰Li', bönni' cunözi. Ral-la' gnözcnu' chqui' zoa nu rnaz rejle'ë Cristo, san cutu run le nac dxi'a, cutu nac lsaca' yöl-la' rejle' Lë' qui nu na'. ²¹Nac bë' burujë' dxi'a xuzru' Abraham lahuë' Dios ni'a qui lë na' benë', cati' ni' glu'ë-bi' lahuë' Dios bi'i Isaac queë'. Glu'ë-bi' ca na' tun bunách ta'gú'u le tu'zegui' lahuë' Dios, zal-la' cutu buzégui'ë-bi'. ²²Na'a gac gnözili' ca gac queë' Abraham. Lë na' benë' gac bë' gyejlë'ë Dios. Qui lë ni na' nac bë' gac gdu ca gyejlë'ë Dios ni'a qui lë na' benë'. ²³Cni gac lë na' nayú lu guich la'y, rna: "Gyejlë'ë Dios Abraham, ati' Dios blé'inë' lë na' benë' ca tu le ben ga böaquë' tsahui' Abraham." Qui lë ni na' gzxi' lë': "Lzë'ë Dios."

²⁴Na'a, rlé'iczi' nac bë' rurujë' dxi'a bönni' ni'a qui le runë', len clëgz le rejle'ë Dios. ²⁵Lëzca' cni gac queënu Rahab, ngul bë'nu latj bunách. Lëzca' nac bë' burujnu dxi'a le zoa tu le dxi'a bennu, lë na' bennu cati' ni' bennu ba la'n yugu' bönni' uyulan, len gúclennu lequë' quië guluguel-lë'ë yhuöjqüë' nöz yubl. ²⁶Ca na' rac qui gdu ca nayá' nabinru' chqui' cutu yu'u bö', chnat, lëzca' cni nac qui le réjlë'ru' Cristo chqui' cutu nalá' yöl-la' run qui, cutu nac lsaca'.

3

Yugu' le rna lúdxu'ru'

¹Böchi' lza'adau', cutu guntëz zian cuinli' nup tu'sëdi bunách, le chnöziczli' zi'tër cuequi xbeynë' rë'u Dios, nulru' rusëdiru' bunách. ²Yúgu'tëru' runru' zian le rchixi rníguiru'. Chqui' cutu rchixi rnignë' bönni' ca nac didza' ru'ë, bönni' ni naquë' gdu tsahui', len rac gna be'i cuinë' ca nac yúgu'të le runë'. ³Cati' rgu'ru' guia rú'acba' böa' quië gunru' ga lunba' ca rë'niru', rac gna bé'iru' lecba' gdu'të ca tunba'. ⁴Gul-yú ca' ca rac quegac barco. Zal-la' zxöntër nac barco len szxöni reycj bö' ruzéaj lei, cuídi'dau'z nac në'i xyagui barco na' le ruzéycj rudxí'i barco quië tseaj gátit'tëz ga guë'nnë' bönni' rusë'ë lei. ⁵Lëzca' cni nac lúdxu'ru'. Zal-la' cuídi'tër nac, ziantër le rna lúdxu'ru' na'. Gul-yutsca' ca run gui'. Zal-la' gui'dau'z rbibru', gui'a sib huayegui. ⁶Lëzca' nac ca tu gui' lúdxu'ru' na'. Yúgu'të le cunác rac yödzyú ni rna lúdxu'ru', len le dzag gdu ca nayá' nabinru' lúdxu'ru' na', qui lë ni na' run ga rac xöhui' gdu'të le nacru'. Rbequi gui' le rna lúdxu'ru', le ruzegui' rë'u ca nac yúgu'të le runru', ati' le

rna cni lúdxí'ru' na', nac qui, tsca chnaguél-la'tè gui' le nabequi tu' xòhui'.
 7 Yúgu'tèba' bóa' guixi' ta'daba' luyú, len yugu' bóa' zoa xilcba', len yugu'
 bóa' ta'yj lè'ba' lyu, lenca' yúgu'tèba' bóa' dzò'ba' lu nis zòn, huac la'ná
 be'i lecha' bunách luyú ni, 8 san nutu nu bönni' gac gna be'inè' ludxè'è,
 le rna lúdxí'ru' le nac ca tu le nachè' yöl-la' gut. 9 Len la' lúdxí'ru' na'z rulídz
 tsáhui'ru'-nè' Dios Xuz, len rulídz ditjcru'-nè' ca' bönni', bönni' na' benè'
 lequè' Dios ca nacczè' Lè'. 10 Cni nac, len la' rú'azru' na' rulídz tsáhui'ru'
 bunách len rulídz ditjru' bunách. Böchi' lza'adau', cutu ral-la' gac cni.
 11 Cutu ca' ta'lén nis ziziá' len nis zóna' la' tuz ga ta'lén. 12 Böchi' lza'adau',
 cutu gac cuia le rbia yag olivo tu lu yag higo, len lèzca' cni, cutu gac cuia
 le rbia yag higo na' tu lu lba uva. Lèzca' cni, nitú ga rlen nis cutu gac la'lén
 nis zóna' len nis ziziá'.

Yöl-la' rejni'i le nac gdu

13 Chqui' zoè' ladjli' bönni' raquè' szxöni len réjni'tsquínè', lu yöl-la' nòxj
 ladxi' queè' ral-la' ulu'è naquè' cni ni'a qui le nac dxi'a runè'. 14 Na'a,
 chqui' ruzxé'ili' lza'li' len runli' dxin quiè la'gú'u lbi'ili' yöl-la' ba bunách,
 cutu ral-la' gun ba zxon cuinli' ca nac yöl-la' rejni'i queèli'. Nu run cni rzi'
 yè', len rdá'baga' le nac gdutè li. 15 Yöl-la' rejni'i cni cutu nac le runödzejè'
 Dios, san qui yödzyú ni nac, len qui bunách yödzyú ni, len qui tu' xòhui'.
 16 Bönni' tu'zxe'inè' lza'què' len tè'nnè' la'gú'u lequè' yöl-la' ba bunách,
 lèzca' ta'díl-l didzè'è len tunè' yúgu'tè le cunác. 17 Bönni' napquè' yöl-la'
 rejni'i na' runödzejè' Dios:
 tunè' le nac gdu dxi'a,
 len ta'bözè' dxí'adau',
 len nacquè' zxon ladxi',
 len nacquè' nòxj ladxi'.
 Tu'huechi' ládxi'què' bunách,
 len tunè' le nac dxi'a.
 Tuz ca ta'bequi xbey lza'què',
 len cutu ta'bíj bë'i lza'què'.
 18 Nup tui' ládxi'gac la'bequi dxi le rac, ta'böz dxí'adau', quiè gac ca' dxi'a
 gdutè le nacgac.

4

Nup tun zxon le nacuá' yödzyú

1 ¿Bizx quiè na' rdíl-li' len rac didza' bizxj queèli'? Rac cni queèli' le rzè
 ládxi'li' zian le rzè ládxi'li' tu tuli', len qui lè ni na' rdíl-lenli' lza'li'. 2 Zian
 le ruhuídili' len le cutu rzi'li' lei, qui lè ni na' rudódili' bunách. Ruzxé'ili'
 le dè qui lza'li', len le cutu rdél-li'li' lei, qui lè ni na' rzu rbò'li' len rdíl-li'.
 Cutu rata' queèli' le ré'nili', le cutu rnabli' lei lahuè' Dios. 3 Zal-la' zoa bi
 rnabli', cutu bi rzi'li', le cutu nac dxi'a ca rnabli', le ré'nili' lè na' rnabli'
 quiè ugunli' lei dxin ca dzagz ládxi'li'. 4 Lbi'ili', bunách nusanli'-nè' Dios,
 ¿naru' cu nözili' chqui' runli' zxon le nacuá' yödzyú ni, chnuhuoacli' ca
 nu curle'i Dios dxi'a? Núti'téz nu ré'ni gun zxon le nacuá' yödzyú ni,
 nuhuoác ca nu curle'i Dios dxi'a. 5 Cutu rnaz ca' le nayú lu guich la'y, rna:
 “Dios rsölè'è queèru' Dios Bö' La'y, Nu zoalen ré'u, ati' Lè' nadxi'inè' ré'u
 len rudúl-li'nè' ré'u chqui' rusanru'-nè'.” 6 Na'a, zxöntè le ruzá' ladxè'è
 queèru' Dios, le nayú lu guich la'y, rna: “Dios ruzaguè'è xnözgac nup tun
 ba zxon cuingac, san ruzá' ladxè'è quegac nup nacgac nòxj ladxi'.” 7 Qui

lë ni na', gul-zóa nõxj ladxi' lahuë' Dios. Gul-ná be'i tu' xõhui', ati' uzzúndj ga zoali'. ⁸ Gul-güi' ládxi'li' sóalenli'-në' Dios, ati' Lë' dusóalenë' lbi'ili'. Lbi'ili', bunách dul-la', gul-gác dxi'a, len cutur gunli' dul-la'. Lbi'ili', nul-li' reaj bö' ládxi'dau'li', len chop le nadxi'ili', gul-gún dxi'a icj ládxi'dau'li'. ⁹ Gul-sëbi ládxi'li', len gul-hui'ni, len gul-códx. Na'a ruzxidxi' san ral-la' cödxli'. Rudzjili' san ral-la' huí'nili'. ¹⁰ Gul-gác nõxj ladxi' lahuë' Xanru', ati' Lë' gunë' ga gacli' blau.

Cutu ral-la' glag yudxru' le run lza'ru'

¹¹ Böchi' lza'adau', cutu gnëli' qui lza'li' tuli' yetuli'. Nu rnë qui böchi' lzë'i, len rlag yudx le run nu na', nu ni rnë qui zxba queë' Dios, len rbequi xbey le rna bë' zxba na'. Na'a, chqui' rbequi xbeynu' le rna bë' zxba na', run cuinu' nu rbequi xbey lei, len cutu runu' ca rna bë' zxba na'. ¹² Na'a, tuzë' naquë' Dios, Nu ben zxba na', len naquë' ca' Nu rbequi xbey le runru'. Lëczë' gac uslé' bunách o usnitië' bunách na'. Na'a, ¿núzxtä run cuinu', rlag yudxu' lza'u?

Cutu gunru' löz le gac cxö huidzj

¹³ Na'a, gul-zë nagli', nul-li' rnali': "Cxö huidzj tseajtu' yödz ni', ati' soatu'ni' tu iz len zian le gá'utu' len úti'tu', ati' cni gáta'tsca queëtu' dumí." ¹⁴ Cutu nõzili' bizxa gac cxö huidzj. ¿Nacxcz nac queëru', tsca zoaru' yödzlyú ni? Nacru' ca böchlá le nalá' tu chi'idau'z, len la' rnittë. ¹⁵ Qui lë ni na', cni ral-la' gnali': "Chqui' guë'nnë' Xanru', soaru' gbanru', len tu tu le gunru'." ¹⁶ Na'a, lbi'ili', lu yöl-la' run ba zxön queëli' rgu'li' yöl-la' ba la' cuinzli'. Le cunác nac yúgu'të le cni runli'. ¹⁷ Chqui' nõziru' le nac dxi'a le ral-la' gunru', len cutu gunru' lë na', dul-la' runru'.

5

Santiago rusë'ë ládxi'quë' bönni' dë yöl-la' tsahui' quequë'

¹ Lbi'ili', bönni' rlé'ili' yöl-la' tsahui', gul-códx len gul-cödxya'a, le zi'a za' dza glé'ili' yöl-la' yechi'. ² Chnac ditj yöl-la' tsahui' queëli', ati' chnutöcba' le náculi' bëldau' qui. ³ Chnac qui dumí oro len dumí plata queëli' ca nac qui guia zön xquë'i, ati' xquë'i na' nac ca tu le ruquí lbi'ili', ati' gac queëli' ca tu gui' le usnit lbi'ili'. Cni gac queëli', le busá' butubli' queëzli' yöl-la' tsahui' dza ni zoaru' chrajséytégac. ⁴ Gul-yutsca'. Chta'náb yudxnë' lazxjquë' bönni' huen dxin gulalapë' yöl queëli', le cutu rguízxjnili' lequë', ati' lë na' ta'nabë' bönni' huen dxin na' chbõ'u didza' na' lahuë' Xanru', ati' Lë' rna bé'inë' ni'a në'ë guizx yu. ⁵ Yödzlyú ni benli' ga buné'ili' len güi' gdáguteczli' le rnaz queëli'. Buxón cuinli', san chzoa gdxin queëli' dza udx queëli'. Gac queëli' ca rac queëba' bëdx renni', chbdxin dza gdödiru'-ba'. ⁶ Rchúguli' quequë' bönni' tsahui' len rudödili' lequë', ati' lequë' cutu ta'dá'baguë'ë lbi'ili' rudödili' lequë'.

Cözru' zxön ladxi' len ulidzru'-në' Dios

⁷ Na'a, böchi' lza'adau', gul-cöz zxön ladxi' ga gdxinr dza huödë' Xanru'. Gul-yú ca runë' bönni' guz gu'n. Lu yöl-la' rböz zxön ladxi' rbözë' guiöjsiu' len guiöj beo' lin, ati' töd ni' lapë', len szxöni utubë' yöz. ⁸ Lëzca' cni, lbi'ili' na' réjlë'li' Cristo, gul-cöz zxön ladxi' len gul-típ ládxi'li', le chza' gal-la' dza huödë' Xanru'. ⁹ Böchi' lza'adau', cutu gnëli' qui lza'li' tuli' yetuli', cui gbága'li' zxguia'. Gul-yutsca'. Chrdzag lau udxinë' Xanru', Nu cuequi xbey le runli'. ¹⁰ Böchi' lza'adau', gul-yú ca guc quequë' bönni' glu'ë didza' uláz queë' Xanru'. Nacquë' ca tu le rulu'í rë'u ca ral-la' saca' qui'ru' len

cözru' zxön ladxì'. ¹¹ Na'a, nucua'ru' lequë' ca bönni' glaquë' bica' ba, nup ni' gulazaca' gulagu'i. Chbyönili' ca benë' Job. Glözë' zxön ladxì' zal-la' szxöni gzxaca' gdi'ë, ati' nözili' ca' ca benë' queë' Xanru' ga budxtë. Ruhuéchi'tsca ladxë'ë rë'u Xanru' len rui' ladxë'ë rë'u.

¹² Böchi' lza'adau', le nactër blau nac lë ni rëpa' lbi'ili': cutu gneyli' Nu zoa yehua' yubá, len cutu gneyli' le nacuá' luyú ni, len cutu gneyli' bíti'tëz bi run tsutsu xtídzali'. Cati' gnali': "Ja", ral-la' gnazli': "Ja." Cati' gnali': "Cutu", ral-la' gnazli': "Cutu." Cni ral-la' gunli', cui gbága'li' zxguia' lahuë' Dios.

¹³ Chqui' rzaca' rgui'i nu dzag lbi'ili', ral-la' ulídz Dios nu na'. Chqui' zoa nu rudziji, ral-la' gul-l yöl-la' ba nu na'. ¹⁴ Chqui' re'i nu dzag lbi'ili', ral-la' ulídz bönni' gul tun chi'ë bunách queë' Cristo, quië lulidzë' Dios, la'nabné' Lë' unë' bönni' huë' na'. Ral-la' la'gu'ë lë' le za, len lugunë' dxin lë' Xanru'. ¹⁵ Cati' lulidzë' Dios, len ta'yejlë'ë gunë' Cristo ga huöaquë' bönni' huë' na', ni'r gunë' Xanru' ga huas uzóë', len chqui' benë' dul-la' bönni' huë' na', Xanru' unít lahuë' lë'. ¹⁶ Qui lë ni na', gul-xoalëp dul-la' nabága'li' tuli' yetuli', len gul-náb qui lza'li' tuli' yetuli' lahuë' Dios quië unë' lbi'ili', urúj guidzhuë' na' ré'ili'. Le rulidzë' Dios bönni' tsahui', le runë' gdu ladxë'ë, nactsca lsaca'. ¹⁷ Elías, bönni' ni' bë'ë didza' uláz queë' Dios, guquë' bönni' yödzyú ca nacru' rë'u, san cati' bulidzë' Dios, gnabë' lahuë' cui gal guiöj, gdu tsonn iz yu xop beo' cutu gul guiöj luyú ni. ¹⁸ Gdöd ni' bulidzë' Dios leyübl, ati' böal guiöj, ati' bunödzej le glazë' bönni' dza ni'.

¹⁹ Böchi' lza'adau', lë ni ral-la' gnözili'. Chqui' nunbë' le nac gdu'të li nu dzag lbi'ili' len rchixi rnigui, ati' zoa nu gun ga ubí'i ladxì' nu na' rchixi rnigui, ²⁰ nu na' gun ga ubí'i ladxë'ë bönni' dul-la' na' gdë' ga yubl, uslé' lu yöl-la' gut bönni' dul-la' na', len gunë' ga unít lahuë' Dios dul-la' zian nabaguë'ë bönni' na'. Ca' gac.

DIDZA' ZI'AL BUZUJË' LU GUICH PEDRO

Pedro rugapë' Dios nup ta'dá' Cristo

¹ Neda', Pedro, naca' gbaz nasölë'ë Jesucristo. Ruzuja' queëli' lu guich ni, lbi'ili' náslasli' zi'tu' gap dë ladzli', zoali' luyú Ponto, len luyú Galacia, len luyú Capadocia, len luyú Asia, len luyú Bitinia. ² Gröczë' lbi'ili' Xuzru' Dios ca na' bucözë' dza ni'të quië gáquili' quizi queë' lu në'ë Dios Bö' La'y, len gunli' ca rna xtidzë'ë Cristo len gacli' gdu dxi'a ni'a qui xchönë' Cristo. Rnabda'-në' Dios uzá' ladxë'ë queëli' len gunë' ga soa dxi icj ládxi'dau'li'.

Le rúnteczru' löz

³ Yöl-la' ba Dios, Xuzë' Xanru' Jesucristo. Lu yöl-la' ruhuechi' ladxi' zxön queë' bucübë' yöl-la' na'bán queëru' le buspanë' Jesucristo lu yöl-la' gut. Lë ni run ga rúnteczru' löz, ⁴ len gun ga gdél-li'ru' lë na' run chi'ë queëru' Dios yehua' yubá. Lë na' run chi'ë Dios, le unödziejë' quegac bunách queë', cutu nit, len cutu gtëb, len cutu ggul. ⁵ Le réjlë'li' Lë', lu yöl-la' huac zxön queë', Dios gun chi'ë lbi'ili' cati' gdxinr dza ni' uzi'li' xbey yöl-la' ruslá gdu na' chnupë'ë queëru' len ulu'ë lahui dza udx.

⁶ Qui lë ni na' rudzjitsquili', zal-la' na'a ral-la' saca' qui'li' tu chi'idau' le rac zian le ta'z'í' bë' lbi'ili'. ⁷ Le rua' rlenli' yugu' lë na' ta'z'í' bë' lbi'ili', nac bë' nac gdu ca réjlë'li' Cristo. Lëzca' cni rzi' bë'ru' oro, le nit, runru' lei dxi'a lu gui'. Qui lë ni na', cati' chnazí' bë' yöl-la' rejlé' queëli' Cristo, le nacr lsaca' ca oro, gac queëli' yöl-la' zxön len yöl-la' run ba la'n dza ni' ulu' lahuë' Jesucristo.

⁸ Lbi'ili' nadxi'ili'-në' Cristo zal-la' gatga blé'ili' Lë'. Réjlë'li' Lë' zal-la' cutu rlé'ili'-në' na'a, ati' rudzjili'. Gdu nac yöl-la' rudziji zxön queëli' le cutu gac quíxjö'ru' tsa nac. ⁹ Cni nac, le rdél-li'li' yöl-la' ruslá qui bö' nacczli' le rata' queëli' le réjlë'li' Cristo.

¹⁰ Dza ni'të gulusëdë' dxí'adau' bönni' glu'ë didza' uláz queë' Dios ca nac yöl-la' ruslá na' dë queëru' na'a, ati' glu'ë didza' ca nac le ruzá' ladxë'ë queëru' Dios. ¹¹ Bö' La'y dzaguë' Cristo buzéjni'në' zí'atël bönni' na' glu'ë didza' uláz queë' Dios, bului'inë' lequë' ca ral-la' saca' qui'ë Cristo, lenca' ca gac queë' yöl-la' yení' tód na'. Qui lë ni na' glui' ládxi'quë' la'nöznë' batx gac lë ni len nuzxa na' gac qui lë na' bului'inë' lequë' Bö' dzaguë' Cristo. ¹² Dios bului'inë' bönni' na' glu'ë didza' uláz queë' cutu nac tu le la'lé'inë' lequë', san rë'u ni glé'iru' lë na' glu'ë didza' qui, ati' lbi'ili' ryöñili' na'a ca nac qui. Lë ni tu'ë didza' qui bönni' tunë' lban qui didza' dxi'a, zoalen lequë' yöl-la' huac queë' Dios Bö' La'y, Nu na' rsölë'ë queëru' Dios zoë' yehua' yubá, ati' të'nnë' gbaz la'y queë' Dios la'nöznë' ca nac lë na' glu'ë didza' qui dza ni'të.

Dios rulidzë' rë'u quië gacru' la'y

¹³ Qui lë ni na', gul-zóa ban ladxi' len gul-cöztec ba'adau'. Gdu ládxi'li' gul-zxöni ládxi'li' lë na' uzá' ladxë'ë queëli' Dios dza ni' ulu' lahuë' Jesucristo. ¹⁴ Gul-gún ca rna xtidzë'ë Dios len cutu güi'li' latj la'ché' lbi'ili' ga yubl yugu' le rzë ládxi'li', ca na' benli' dza ni' cutu núnbë'nili'-në' Dios. ¹⁵ Ral-la' gacli' la'y ca nac yúgu'të le runli', ca na' naquë' la'y Dios, Nu bulidz lbi'ili' quië gáquili' queë'. ¹⁶ Lëzca' cni nayúj lu guich la'y, ca na' gnë' Dios, rna: "Gul-gác la'y, le naca' neda' la'y."

17 Rëli'-në': "Xuztu'", cati' rulidzli'-në' Dios, ati' Lë', tuz ca rbequi xbeynë' yúgu'të bunách tsca nac le nungac tu tu bunách na'. Qui lë ni na' ral-la' gádxili' Lë' tsal ni zoali' yödzyly ni, le cutu nac gdu ladzli'. 18 Dios buslé' lbi'ili' lu lë na' gucli' dza ni' cati' benli' ca nacgac le ca'z guludödë' lauli' xuz xtau'li'. Nóziczli' böa'uë' lbi'ili', clëg len tu le nit ca nac oro len plata, 19 san len xchönë' Jesucristo le nactër lsaca', le budöd cuinë', guquë' ca tuba' bö'cu' zxila' nacha' gdu dxi'a, tu'döddë'-ba' lahuë' Dios quië ugúa dul-la'. 20 Dios gröczë' Cristo zí'atël ca benë' yödzyly ni, ati' dza ni zoaru' na'a benë' ga buluí' lahuë' quië uzi'li' xbë'. 21 Ni'a qui le benë' Cristo réjlë'li'-në' Dios, Nu na' buspán Lë' lu yöl-la' gut len ben ga naquë' blau. Cni nac, réjlë'li'-në' Dios len ruzxöni ládxi'li' Lë'.

22 Na'a, chnun cuinli' dxi'a le runli' ca rna le nac gdutë li len nac gdu ca nadxi'icli'-në' böchi' lza'li' ta'yejlë'ë Cristo. Qui lë ni na', gdu ládxi'li' ral-la' gdxili' lza'li' tuli' yetuli'. 23 Chböaljli' leyúbl, clëg le nuzoagac lbi'ili' bunách tatz, san nuzóa lbi'ili' Nu zoacz, le náljlenli' xtidzë'ë Dios, le nac ban len le zoa tsalzú. 24 Cni nac, le nayúj lu guich la'y rna:

Yúgu'të bunách nacgac ca nac guixi'.

Yöl-la' lach quequë' nac ca xyiji guixi' na'.

Rbidx guixi' na' len rguindj xyiji,

25 San xtidzë'ë Dios zoa tsalzú.

Didza' ni bdxin queëli' lu didza' dxi'a.

2

1 Qui lë ni na', gul-cá'n yúgu'të le cunác. Cutur si' yë'li' len cutu ubj dxi'a cuinli' laugac bunách. Cutur uzxë'ili', len cutu gnëli' qui lza'li'.

2 Ral-la' së ládxi'li' le nac queë' Dios Bö' La'y quië gal-li' ca na' tunbi' bi'i huë'ndau', ta'zë ládxi'bi' nidxi'. Cni ral-la' gunli' ga gdxinr dza ulali',

3 chqui' ráquibe'ili' naquë' dxi'i ladxi' Xanru'.

Cristo naquë' ca tu guiöj nac ban

4 Gul-biga' ga zoë' Xanru', naquë' ca tu guiöj nac ban. Naquë' ca tu guiöj gulacá'n lei ca'z bunách san nac tu le gröczë' Dios le nac lsaca'. 5 Lëzca' cni, lbi'ili' nacli' ca guiöj nabangac. Gul-güí' latj Dios ugunë' lbi'ili' dxin, gunë' ga gacli' ca tu gdau' ga soë' Dios Bö' La'y. Lu gdau' na' gacli' ca bxuz náquigac quizi queë' Dios ati' lu në'ë Jesucristo gac udödli' lahuë' Dios yugu' le runnë' queëli' Dios Bö' La'y, lë na' rdzag ladxë'ë Dios. 6 Qui lë ni na' nayúj ca' lu guich la'y, rna:

Rgu'a lu zö'ö yödz Siön tu guiöj blau squin zö'ö,

Le gröcza' neda' len nac lsaca'.

Nu rejlë' Lë', cutu gchixi gnigui.

7 Lbi'ili' na' réjlë'li' Cristo, nac queëli' guiöj ni tu le záqui'tsqui, san quegac nup cuta'yejlë' Cristo, nac ca na' nayúj lu guich la'y, rna:

Guiöj na' guluzóë' tsla'l bönni' tu'cu'ë zö'ö,

Gláquinë' ca'z nac,

Guiöj ni chnac guiöj blau squin zö'ö.

8 Lëzca' cni nayúj lu guich la'y, rna:

Guiöj ni gun ga tsajchégu'gac bunách

Len gun ga tsajtsö'gac.

Le nactë yajchégu'quë' bönni' cuta'yejlë'ë Cristo, le gulachixinë' cati' guluzóë' tsla'l xtidzë'ë Dios. Dios bucu'ë lequë' lunë' cni.

Nup náquigac queë' Dios

⁹ Lbi'ili' nacli' bunách gröczë' Dios. Yúgu'tëli' nacli' bxuz queë' Bönni' Uná Bë' La'y. Nacli' ca tu yödZ naqui quizi queë' Dios. Nacli' bunách queëczë' Dios. Cni nacli' quië gac gunli' lban qui le zxon benë' Dios, Nu na' bulidZ lbi'ili' quië brujli' ga nac chul xöhui', len gyazli' lu yení' gdu queë'. ¹⁰ Zí'atël cutu gucli' bunách queë' Dios, san na'a chnacli' bunách queë'. Zí'atël nutu nu buechi' ladxí' lbi'ili', san na'a Dioscz ruhuechi' ladxë' lbi'ili'.

Zoaru' nabanru' quië gunru' ca rë'nnë' Dios

¹¹ Böchi' lza'adau', nacli' ca bunách zi'tu', rdazli' yödZlyú ni. Qui lë ni na', ráta'yua' lauli', cui güi'li' latj la'ná be'i lbi'ili' le rzëZ ladxí'li', lë na' ta'dil-len bö' nacczli'. ¹² Gul-gún le nac dxi'a laugac bunách cunúnbë'gac Dios. Cni gac, chqui' luquí lbi'ili', la'ná nacli' gdödi bunách, gac la'le'i bunách yugu' le dxi'a runli', ati' dza huödë' Xanru' la'gu'ë Dios yöl-la' ba ni'a qui le nacczli'.

¹³ Le náquili' queë' Xanru', gul-gún ba la'n yúgu'të bönni' yúlahui', nucua'gac lequë' bunách, zal-la' naquë' bönni' rna bé'inë' gdu'të yödZlyú, le naquë' bönni' blau uná bë', ¹⁴o chqui' naquë' bönni' rna bé'inë' yödZ, nu na' nuzóë' bönni' blau uná bë' na' quië gut quinë' nup tua' dö' len gunë' ba la'n nup tun le nac dxi'a. ¹⁵ Cni rë'nnë' Dios gunli' quië la'bö' dxië' bönni' cunözi cunúnbë'que' Lë', cati' la'lé'inë' le nac dxi'a na' runli'.

¹⁶ Gul-gác ca bönni' nadzanquë', san cutu gugunli' dxin yöl-la' nadzán queëli' quië gunli' le cunác. Gul-gác ca bönni' nadá'uquë' queë' Dios. ¹⁷ Gul-gún ba la'n yúgu'të bunách. Gul-dxi'i-quë' böchi' lza'li'. Gul-gadxi-në' Dios. Gul-gún ba la'n bönni' rna bé'inë' gdu'të yödZlyú.

Le gzxaca' gdi'ë Cristo ruzejni'i rë'u ca ral-la' gunru'

¹⁸ Nul-li' nacli' bönni' nadá'ugac, gul-gadxi bönni' xanli', len gul-gún-quë' ba la'n, clëgz gunli' ba la'n bönni' xanli' na' nacquë' dxi'a len tui' ladxí'quë' lbi'ili', san gul-gún ba la'n ca' bönni' xanli' na' tu'saca' zi'ë lbi'ili' lu dxin runli' quequë'. ¹⁹ Chqui' saca' qui'li' len cutu zoa bizx quië, ati' gua' glenli' lë na' le ráquili' nac ca rë'nnë' Dios, urujli' dxi'a lahuë' Dios. ²⁰ Na'a, chqui' rua'li' dö' ati' gut quinë' lbi'ili' bönni' yúlahui', çnaxcxz uzi'li' xbey zal-la' len yöl-la' rböz zxon ladxí' queëli' gua' glenli' lë na' gac queëli'? San chqui' rbözli' zxon ladxí', rua' rlenli' le rzaca' rgu'li' ati' benli' le nac dxi'a, ni'r urujli' dxi'a lahuë' Dios. ²¹ Dios bulidZë lbi'ili' quië saca' qui'li' cni, le gzxaca' gdi'ë Lëczë' Cristo uláz queëli', buzóë' queëli' tu le uluí'i lbi'ili' ca ral-la' gunli', saca' qui'li' ca na' gzxaca' gdi'ë Lë'. ²² Cristo cutu bi dul-la' benë', len gatga gzxi' yë'ë. ²³ Cati' guludidza' yudxnë' Lë', cutu butság yudxnë' lequë'. Cati' gulusaca' zi'ë Lë', cutu buzeynë' lequë' ba nadx, san budöd cuinë' lu në'ë Dios, Nu na' rbequi xbey le runru' ca sa'yéaj. ²⁴ Lëczë' Cristo gzxi'ë dul-la' queëru' lu gdu ca nayá' nabanë' cati' ni' gutië' lë'i yag cruz, quië gacru' ca bönni' nat, cutur gunru' dul-la', san soaru' gbanru' quië gunru' le nac dxi'a. Lë' guquë' huë' uláz queëru' quië huöacru' dxi'a rë'u. ²⁵ Gucli' ca bö'cu' zxila' nanitcba', san na'a budxinli' queë' Cristo, Nu ruyú lbi'ili' len run chi'ë bö' nacczli', naquë' queëli' ca bönni' uyú bö'cu' zxila'.

3

Ca ral-la' lun nupság na'gac

1-2 Lězca' cni, lbi'ili' ngul, ral-la' gunli' ba la'n bönni' qui queëli', len chqui' cutu ta'yejlë'ë xtidzë'ë Cristo, la'yejlë'ë Lë' cati' la'lé'inë' le nac dxi'a runli', nacli' ba'a ladxi', len runli' lequë' ba la'n, zal-la' cutu bi didza' rui'lenli' lequë' ca nac queë' Cristo. ³ Yöl-la' lach queëli' cutu nac le zoa lahuiz, tsca rupa'li' icjli', len tsca nacgac le naccni oro nusí' cuinli', len lari' záqui'tsqüi náculi'. ⁴ Yöl-la' lach queëli' ral-la' gac le yu'u icj ládxi'dau'li'. Yöl-la' lach le rdia'tecz nac yöl-la' nöxj ladxi' len yöl-la' ba'a ladxi', le záqui'tsraigac lahuë' Dios. ⁵ Lězca' cni guc yöl-la' lach quecnu ngul gulayíj ládxi'cnu Dios, gulacua'nu dza ni'të. Guluzxöni ládxi'cnu Dios len glunnu ba la'n bönni' qui queëcnu. ⁶ Cni bennu Sara, bennu ca rna xtidzë'ë Abraham, bönni' queënu, len bulidznu lë', gnanu: "Xan." Lbi'ili' ca' gunli' ca bennu Sara na' chqui' gunli' le nac dxi'a len cutu bi gádxili'. ⁷ Lězca' cni, lbi'ili', bönni', ral-la' güi' ládxi'li' ngul qui queëli'. Gul-gún lecnu ba la'n, clëgz le nóta'cnu ca yöl-la' nal queëli', san lězca' le nadél-li'cnu yöl-la' na'bán na' runnë' queëru' Dios, tuz ca nadél-li'li' lbi'ili'. Gul-gún cni, cui uzaga' xnözli' tu' xöhui' cati' ulidzli'-në' Dios.

Huazaca' huagui'ru' zal-la' runru' le nac dxi'a

⁸ Ga ruúdxte, gul-gác tuz tuli' len yetuli' yúgu'tëli' len gul-güi' ládxi'li' lza'li' tuli' yetuli'. Gul-gác dxi'i ladxi' len zxön ladxi'. ⁹ Cutu ubi'ili', cugua'li' dö' qui nu rua' dö' queëli', len cutu utság yúdxili' nu utság yudxi lbi'ili', san cni ubi'ili', gnábili'-në' Dios gunë' ga gac bica' ba nu na', le bulidzë' lbi'ili' Dios quië gacli' bica' ba. ¹⁰ Cni nac le nayúj lu guich la'y, rna:

Nu bönni' rë'nnë' uzi'ë xbey yöl-la' na'bán queë' len cözë' dxi'adau', Ral-la' uca'në' didza' xöhui' len cutur si' yë'ë.

¹¹ Ral-la' uca'në' le cunác len gunë' le nac dxi'a.

Ral-la' güi' ladxë'ë cözë' zxön ladxi' len sóateczë' cni,

¹² Xanru' run chi'ë yugu' bönni' tsahui'

Len ruzë' naguë' le tu'lidzë' Lë',

San ruzaguë'ë xnözgac nup tua' dö'.

¹³ ¿Nuzxa caz gua' dö' queëli' chqui' rui' ládxi'li' gúnteczli' le nac dxi'a?

¹⁴ Zal-la' saca' qui'li' cati' runli' le nac dxi'a, gacli' bica' ba. Nutu nu gádxili' len cutu ubi uguí'li' ¹⁵ san gul-zxöni ládxi'li'-në' Cristo, güi'li' Lë' latj gna bé'inë' icj ládxi'dau'li'. Gul-zóa sina' quíxjöi'li' yúgu'të nup la'nabi lbi'ili' bizx quië runli' löz Cristo, gunli' lë ni lu yöl-la' nöxj ladxi' queëli' len lu yöl-la' run ba la'n nup na'. ¹⁶ Gul-guntecz le nac dxi'a lahuë' Dios, len chqui' nacuá' nup ta'në xöhui' qui le nac dxi'a runli' le réjlë'li' Cristo, ni'r lutuí'i ca nac le ta'në queëli'. ¹⁷ Chqui' saca' qui'li', dxi'ar gac chqui' nac le runli' le nac dxi'a len clëg le rua'li' dö', chqui' Dios rë'nnë' gac cni queëli'.

¹⁸ Lëzçë' Cristo gzxaca' gdi'ë gutië' uláz queëru' quië bugüë' tsaz dul-la' nabága'ru'. Lë' naquë' dxi'a, san gutië' uláz queëru' rë'u, nacru' bönni' dul-la'. Cni benë', bunë' rë'u tuz len Dios. Lu xpëlë'ë gutië' san lu bö' nacczë', ni zoë' nabanë' tu lu xpëlë'ë cub. ¹⁹ Lu bö' nacczë' gyijë' yjenë' lban laugac bö' nadzungac. ²⁰ Bö' ni glacczë' bönni', dza ni'të guladá'baguë'ë xtidzë'ë Dios, dza ni' zoë' Noé, cati' ni' glözë' Dios lu yöl-la' rböz zxön ladxi' queë', cutu busyudxë' lequë', tsal ni' benë' Noé barco zxön na'. Lë'i barco na' gululá nabábz bunách lu nis, glac xunu' bunách, bönni' len ngul. ²¹ Nis ni' nac tu le ruluí' ca nac nis ga na' rdilru' nis, le nac bë' nularu' lu yöl-la' gut le bubanë' Jesucristo lu yöl-la' gut. Lë na' rdilru' nis cutu nac tu le run dxi'a le nacru' lahuiz, san ruluí' rui' ládxi'ru'

gac dxi'a icj ládxi'dau'ru' lahuë' Dios. ²² Jesucristo bubenë' yehua' yubá, yajchö'ë cuít lë'ë yubél Dios, rna bé'inë' yugu' gbaz la'y, len nup ni' ta'ná bë', len nup nadél-li'gac yöl-la' zxön.

4

Gunru' xchinë' Cristo, ugunru' dxin yöl-la' huac queë' Dios

¹ Qui lë ni na', ca na' gzxaca' gdi'ë Cristo lu gdu ca nayá' nabanë', lëzca' lbi'ili' ral-la' soa cözli' saca' qui'li'. Nu na' rzaca' rgu'i' le da' le nac dxi'a chbucá'n dul-la'. ² Na'a su lau, ral-la' gúnteczli' ca rë'nnë' Dios len clëg ca rzëz ládxi'li' lu yöl-la' bunách queëli'. ³ Tsca'ti' gaz le chbenli' chbenli', cutur gunli' ca na' tun nup cunúnbë'gac Dios. Dza ni'të benli' yugu' le cural-la' gunli'. Gzë ládxi'li' le cunác. Gzúdxi'li'. Gdöd bë'i güi' gdáguli' len gyij ládxi'li' bdau' guiöj bdau' yag le rgutnë' Dios. ⁴ Na'a, tu'bannë' bönni' tunë' cni le cutur runli' tsazxön lequë' cati' tunë' le cunác cni, len qui lë ni na' tu'tság yudxnë' lbi'ili'. ⁵ Lequë' run bayúdx luluí' cuinquë' lahuë' Dios, Nu na' chzoa cuequi xbeynë' nup nabangac len nup chnatgac. ⁶ Qui lë ni na' guc lban qui didza' dxi'a laugac nup chnatgac, nup na' Dios glequi xbeynë' lequë' cati' ni' gulacu'ë yödzyú ni, ca na' rbequi xbeynë' yúgu'të bunách. Guc lban lauquë' quië la'cu'ë lu yöl-la' na'bán lu bö' nácgacczë', ca na' zoaczë' lu yöl-la' na'bán Dios.

⁷ Chzoa gdxin dza udx qui yúgu'të le dë. Qui lë ni na', gul-gác ba'a ladxli' len gul-spán ládxi'li' quië gac ulidzli'-në' Dios. ⁸ Le runtë bayúdx, gul-dxí'i lza'li' tuli' yetuli', le chqui' dzagli' lu yöl-la' nadxí'i, gacli' sina' unít lauli' lza'li' tua' dö' queëli'. ⁹ Gul-güi' latj la'cuá' lidxli' böchi' lza'li', len cutu gnëli' quequë'. ¹⁰ Dxi'adau' ral-la' ugunli' dxin yugu' le buzá' ladxë'ë queëli' Dios, gáclenli' lza'li' tuli' yetuli'. ¹¹ Nu bönni' runë' lna' lau, ral-la' gunë' lna' lau qui xtídzë'ë Dios, ati' nu bönni' runë' xchinë' Cristo, ral-la' ugunë' dxin yöl-la' huac na' runnë' queë' Dios, ati' ca nac yúgu'të le runli', gac yöl-la' ba queë' Dios ni'a qui le nunë' Jesucristo. Gactecz queë' Dios yöl-la' ba len yöl-la' uná bë'. Ca' gac.

Le la'zaca' la'gu'i' bunách ta'yejlë' Cristo

¹² Böchi' lza'adau', cutu ubánili' ca nac le ta'zí' bë'tsca lbi'ili'. Cutu nac le cunúnbë'gac bunách. ¹³ Gul-dzjítsqui le dë latj queëli' gunli'-në' tsazxön Cristo lu le rzaca' rgu'i'ë Lë' quië gac udzjíjili' ca' dza na' huödë' Cristo, cati' glé'ili' yöl-la' yení' queë'. ¹⁴ Chqui' tu'dzág yudxi lbi'ili' bunách le da'li' Cristo, bica' ba lbi'ili', le nac bë' zóalenë' lbi'ili' Dios Bö' La'y, Nu za' yehua' yubá. Bunách ni tu'dzág yudxi Lë', san lbi'ili' runli'-në' ba la'n. ¹⁵ Chqui' zoa nu dzag lbi'ili' rzaca' rgu'i', ral-la' gac cni le dë'ë Cristo len clëg le naquë' gdödi bunách o gban, o bönni' huia'dö', o le yjitsë'ë ga yubl. ¹⁶ Na'a, chqui' nul-li' rzaca' rgu'i'li' le da'li' Cristo, cutu ral-la' utui'li', san gul-cu'ë Dios yöl-la' ba le nazi' lali' bunách queë' Cristo.

¹⁷ Chbdxin dza su lahuë' Dios cuequi xbeynë' bunách náquigac quizi queë'. Chqui' zi'al cuequi xbeynë' rë'u, ¿nacxtër gac quegac nup cutún ca rna didza' dxi'a queë' Dios? ¹⁸ Chqui' nac baníg lulá nup tun le nac dxi'a, ¿nacxtër gac quegac nup ta'dá'baga' Dios len tun dul-la'? ¹⁹ Cni nac, nup ni ta'zaca' ta'gu'i' le rë'nnë' gac cni Dios, ral-la' lúnteczë' le nac dxi'a len ludödë' lu në'ë Dios bö' nácgacczë', le benczë' lequë' Lë' len runë' ca rna xtídzë'ë.

5

Pedro ruzéjni'nè' nup ta'yejlè' Cristo

¹ Na'a, ruzéjni'da' bönni' gul tun chi'è lbi'ili' náquili' queë' Cristo, le naca' neda' ca' bönni' gul ca nacque', len blé'ida' le gzxaca' gdi'è Cristo, ati' guna' ca' tsaxõn lequë', uzi'tu' xbey yöl-la' yení' na' gla' lahui. ² Gul-gác ca bönni' tu'yú bö'cu' zxila', gun chí'ili' bunách na' Dios glu'è lu na'li'. Gul-gún cni gdu ládxi'li' ca rè'nnè' Dios, len clèg le run bayúdx queëli', o le rzè ládxi'li' dumí. Gul-gún xchinli' le rë'nizli' ³ len clèg le rë'nili' gna bé'izli' nup na' nagu'è lu na'li'. Gul-güí' ládxi'li' gacli' tu le ruluí' ca ral-la' lac nup na' run chí'ili'. ⁴ Cni nac, cati' uluí' lahué' Cristo, Nu na' nac blau uyú bö'cu' zxila', gdél-li'li' tu le uzi'li' xbey le gatga nit.

⁵ Lëzca' cni, bi'i cuidi', gul-gún ca ta'nè' bönni' gul. Yúgu'tèli' ral-la' gunli' ba la'n lza'li', tuli' yetuli', lu yöl-la' nõxj ládxi' queëli', le nayúj lu guich la'y, rna:

Dios ruzaguë'è xnözgac nup tun ba zxõn cuingac

San ráclenè' nup nacgac nõxj ládxi'.

⁶ Gul-zóa nõxj ládxi' lu në'è Dios, ati' Lè' uchisè' lbi'ili' cati' gza'a dza.

⁷ Gul-cú'u lu në'è Dios yúgu'tè le run ga ruúbi rugui'li', le rui' ladxè'è lbi'ili'.

⁸ Gul-gác ba'a ládxi' len gul-spán ládxi'li', le zoa tu' xõhui', nu curle'i lbi'ili' dxi'a, rda gdu zbi'il, nac ca tuba' bëdx guixi' rbõdxya'aba', rguiljba' nu gáguba'. ⁹ Gul-gác tsutsu ca réjlè'li' Cristo, len gul-zaga' xnöz tu' xõhui', le nõzili' ta'zaca' ta'gui'è böchi' lza'li' gdutè yödzyú ni ca na' rzaca' rguí'li' lbi'ili'. ¹⁰ Ni'r cati' chgzxaca' gdi'li' tu chí'z, Dios gunè' ga gacli' gdu, len ga gacli' tsutsu, len ga gal-li', len ga soali' tsaz. Lëczè' Dios ruzá' ladxè'è queëru' yúgu'tè le ruzi'ru' xbey, len bulidzè' rë'u quië uzi'ru' xbey yöl-la' yení' queë' zoa tsalzú le nacru' tuz len Jesucristo. ¹¹ Gactecz queë' yöl-la' ba len yöl-la' uná bè'. Ca' gac.

Pedro ruzeynè' didza' nup ta'dá' Cristo

¹² Dídza'dau' ni ruzuja' queëli' lu guich lu në'è Silvano, len ráquida' naquë' gdu böchi'ru'. Rë'nda' utipa' ládxi'li' ati' runa' lna' lau lauli', le nactè lè ni nac le ruzá' ladxè'è queëru' Dios. Gul-gác tsutsu le ruzi'li' xbey lè ni.

¹³ Tu'gáp lbi'ili' Dios bunách queë' Cristo nacuá' Babilonia. Dios gröczè' lequë' ca na' gröè' lbi'ili'. Lëzca' rugapbi' lbi'ili' Dios bi'i Marcos, nacbi' ca zxi'ncza'. ¹⁴ Gul-gáp Dios lza'li' tuli' yetuli', len lu yöl-la' nadxí'i queëli' lza'li' unída'li' lza'li' tuli' yetuli'.

Rnabda-nè' Dios gunè' ga soa dxi' icj ládxi'dau'li', yúgu'tèli' na' náquili' queë' Jesucristo. Ca' gac.

DIDZA' BURÓP BUZUJË' LU GUICH PEDRO

Pedro rugapë' Dios nup ta'dá' Cristo

¹ Neda', Simón Pedro, naca' huen dxin queë' Jesucristo, len gbaz nasölë'ë Lë'. Rugapa' Dios lbi'ili', réjlë'li' Jesús. Tuz ca záca'gac yöl-la' rejlë' queëli' Lë' len yöl-la' rejlë' queëtu' Lë'. Dios benë' ga réjlë'li' Lë' le nacczë' tsahui', len le naquë' tsahui' ca' Xanru' Jesucristo, Nu na' ruslá rë'u. ² Rnabda'-në' Dios gunë' ga gata' gdu queëli' le ruzá' ladxë'ë queëru', len gunë' ga soa dxi icj ládxi'dau'li' le núnbë'li'-në' Dios lenca' Xanru' Jesús.

Le nacgac nup ta'yejlë' Cristo

³ Lu yöl-la' huac zxön queë', Dios chbennë' queëru' yúgu'të le rquíniru' quië gata' queëru' yöl-la' na'bán gdu, len quië gacru' ba'a ladxí', le núnbë'ru' Nu na' bulídz rë'u quië gata' queëru' yöl-la' yení' queë' len le nac dxi'a queë'. ⁴ Le runë' cni, benë' ga gac uzi'ru' xbey yugu' le zxön len le nac dxi'a gzxi' lu në'ë gunnë' queëru', ati' le nac cni nularu' lu le cunác dzö' yödzyú ni le ta'zë ládxi'gac le cunác bunách, quië gacru' ca naquë' Lëczë' Dios. ⁵ Qui lë ni na', chqui' réjlë'li' Cristo, gul-güi' ládxi'li' gacli' dxi'i' ladxí'. Chqui' chnacli' dxi'i' ladxí', gul-güi' ládxi'li' gata' ca' queëli' yöl-la' rac szxöni. ⁶ Chqui' napli' yöl-la' rac szxöni, gul-güi' ládxi'li' gna be'i cuinli', len chqui' rna be'i cuinli', gul-cöz zxön ladxí', len chqui' rbözli' zxön ladxí', gul-zóa ba'a ladxí'. ⁷ Chqui' zoali' ba'a ladxí', gul-dxí'i' lza'li', len chqui' nadxi'ili' lza'li', gul-dxí'i' ca' yúgu'të bunách.

⁸ Chqui' cni runli', len zeaj racr gdu ca runli' cni, lë ni gun ga cugác daduz yöl-la' rejlë' queëli' Lë', ati' tseaj gacr gdu ca núnbë'li'-në' Xanru' Jesucristo. ⁹ Nu bönni' cutu rui' ladxë'ë gunë' cni, naquë' ca bönni' nachúl nanitië', le chgul ladxë'ë bunë' lë' dxi'a Cristo, bugüë' yugu' dul-la' gbaguë'ë zi'atël. ¹⁰ Qui lë ni na', böchi' lza'adau', ral-la' güi'tër ládxi'li' gáquibe'ili' bulidzë' lbi'ili' Dios len gröczë' lbi'ili'. Chqui' gunli' cni, cutu ca' gchixi gníguili'. ¹¹ Cni gac, gdu ladxë'ë Dios gunnzë' lbi'ili' latj tsazli' ga rna bé'teczë' Xanru' Jesucristo, Nu ruslá rë'u.

¹² Qui lë ni na' gúntecza' ga tsajneyli' yugu' lë ni zal-la' chnöziczli' lei len rugunli' dxin le nac gdu'të li na' chgzxi' lu na'li'. ¹³ Runi neda' ral-la' uspana' ládxi'li' ca nacgac lë ni tsal ni zoa' nabana'. ¹⁴ Ral-la' guna' cni le nözda' zi'a gatia'. Xanru' Jesucristo chgudxczë' neda' gac cni quia'. ¹⁵ Qui lë ni na' güi'tsca ladxa'a guna' ga tsajnéyteczli' yugu' lë ni töd gatia'.

Nup gulale'i yöl-la' zxön queë' Cristo

¹⁶ Cutu bé'lentu' lbi'ili' didza' rdaz lu yöl-la' sina' queëtu', cati' buzéjni'tu' lbi'ili' ca ral-la' gdxin dza huödë' Xanru' Jesucristo, napë' yöl-la' uná bé' zxön. Netu' blé'icztu' yöl-la' zxön queë'. ¹⁷ Blé'itu' Lë' cati' benë' Lë' ba la'n Xuzru' Dios len glu'ë Lë' yöl-la' zxön, ati' byön chi'ë Dios, bruj latj yení' queë', gnë': "Nu ni nac Zxi'na'. Nadxi'ida' Lë' len rdzag ladxa'a Lë'." ¹⁸ Netu' byönicztu' chi'ë na' bruj yehua' yubá cati' ni' gzóalentu'-në' Xanru' lu gui'a la'y.

¹⁹ Lë na' guc, nac bé'tsca nactë didza' glu'ë bönni' uláz queë' Dios, ati' ral-la' güi' ládxi'li' didza' na', le nac ca tu gui' ruzení' tu ga nac chul

ga gdxintè dza uzení' lu icj ládxi'dau'li' Nu na' nac ca bölj usíl queèru'.
 20 Lè ni runtsca bayúdx tséjni'li': "Nutu nu bönni', racz queè' cutu gac
 usedxè' didza' bè'è bönni' uláz queè' Dios." 21 Yugu' didza' glu'è bönni'
 uláz queè' Dios cutu ca' glu'è le glè'ncznè', san glu'è didza' uláz queè' Dios
 le buchiziè' lei icj ládxi'dau'què' Dios Bö' La'y.

2

Ca nacgac nup tu'sèdi le cunác

1 Gulacuá'lenè' ca' bunách Israel bönni' ta'zì' yè'è, gulanè' nacquè'
 bönni' tu'è didza' uláz queè' Dios. Lèzca' cni la'cuá'lenè' lbi'ili' bönni'
 la'zì' yè'è, lusèdnè' lbi'ili' le cunác. Lu yöl-la' sina' quequè' lusèdnè'
 lbi'ili' zxbá quegaczé' le gun ga soa banádx queèli' uca'nli' le nac gdutè'
 li. La'dá'baguè'è ca' Xanru', Nu buslá rë'u. Le lunè' gun ga usnité'
 lequè' Dios. 2 Gunli' lequè' tsaxxön zianli' ca nac le cunác lunè', ati' le
 gunli' la'li' cni la'né xöhui' bunách qui didza' dxi'a le nac gdutè' li. 3 Lu
 yöl-la' ruhuidi' quequè' lusèdnè' lbi'ili' le cunác, quiè gata' quequè' dumí
 queèli'. Chnarugu quequè' bönni' ni, ati' nac löz la'nitiè' tsaz.

4 Dios cutu bunít lahuè' yugu' gbaz la'y queè' na' glunè' dul-la', san
 gru'nè' lequè' latj chul. Nága'què' du guia ga nac chul na', ta'bözè' dza
 usyudxè' lequè' Dios. 5 Lèzca' cni, cutu bunít lahuè' bunách gulacuá'
 dza ni'tè cati' bsölè'è nis guiøj usnít yödzyú, len busnitiè' bunách nacgac
 xöhui', san buslé' lu nis na' Noé, bönni' ni' benè' lban qui le nac tsahui'.
 Dios buslé' ca' lu nis yegádx di'a dza queè' Noé na'. 6 Lèzca' cni, Dios
 bhuguè' quegac bunách gulacuá' yödz Sodoma len Gomorra, busnitiè'
 lequè' lu gui', ati' guluhuöaquè' dö. Le guc quequè' nac tu le ruluí' le run
 gadxi nup tua' dö. 7 Cati' busnitiè' yugu' yödz na', Dios buslé' lu gui' na'
 Lot, bönni' tsahui'. Buí'nitsca ladxè'è Lot ni'a qui le xöhui' glun bunách
 tua'dö' na'. 8 Cni guc, le gzóalenè' lequè' bönni' tsahui' na', ati' blé'inè' len
 byönnè' le cunác na' tunè', ati' le guquè' ba'a ladxi', yúgu'tè dza gsèbitsqui
 ladxè'è ca nac le cunác glunè'. 9 Cni nac, Xanru' nöznè' uslé' lu na' nu run
 ga tsazgac nöz dul-la' nup na' tadxi Lè', san nucözè' zxguia' gunè' nup
 cunacgac tsahui' ga gdxinr dza chuguè' quequè'.

10 Gchúgutèrè' quegac nup ni tun yugu' le ta'zè ládxi'gac le cunác len
 ta'dá'baga' yöl-la' uná bè' queè' Xanru'. Nacquè' rugu ladxi' len zid
 ladxi'. Cutu tádxinè' tu'líd ditjè' gbaz la'y ta'dè' lu yení'. 11 Gbaz la'y na'
 nápgactèrè' yöl-la' uná bè' len yöl-la' huac ca yugu' bönni' na', san gbaz
 la'y na' cutu tu'huazxjnè' nu luquíè' lahuè' Xanru'.

12 Bönni' ni nacquè' ca böa' guixi', cutu bi ta'yéjni'ba', san naljcha' quiè
 nu sön lecha' len gdödi lecha'. Ta'né xöhuè'è qui le cuta'yéjni'nè', ati'
 la'nitiè' tsaz ca rac quecha' böa' guixi' na'. 13 Dios ubi'è quequè' le la'zaca'
 la'gui'è, le gulusaca' zì'è bunách. Táquinè' nac xbaquè' tu'zì'è xbey le rac
 na'a dza. Nacquè' ca tu huè' nudzu' len tu le run ditji cati' ni' tahuè'
 tsaxxön lbi'ili', ati' tu'dzijnè' le ta'zì' yé'inè' lbi'ili'.

14 Lu yöl-la' rzè ladxi' quequè' le cunác tu'yúè'-nu yugu' ngul. Cutu
 nacu'è dxiz tunè' dul-la'. Tunè' ga ta'chixi ta'nigui nup cunacgac tsutsu
 ca ta'yejlè' Cristo. Ta'guiljteczè' yugu' le tu'huídi'nè'. Dios chnuchuguè'
 quequè'. 15 Guluca'nè' le nac gdutè' li, ati' nachúl nanitquè'. Tunè' ca
 benè' Balaam, zxi'nè' Beor, bönni' ni' bdxì'inè' dumí, ati' benè' le cunác
 le nazxjè'. 16 Dios buzeynè' ba nadx Balaam na' le benè' le cunác na'.

Bě'lenba' lě' didza' tuba' búrrodau' ca na' tui' didza' bunách ati' buzága'ba' xnözě' Balaam ga na' zijě' lu yöl-la' rdá'baga' queě'.

¹⁷ Nacquě' bönni' ni ca tu bdua' chbui' nis qui, lenca' ca tu böaj rchě' lei bö' bduunu'. Chnabá'a xlatjqüě' latj chul. ¹⁸ Cni nacquě' le tu'ě didza' yugu' le zxön lu yöl-la' cunózi quequě', len tu'guně' dxin yugu' le ta'zě ládxi'gac bunách le cunác, tuně' ga ta'chixi ta'nigui nup zi'a gululá ladj nup nacgac chul nit. ¹⁹ Tě' yezica' bunách la'del-li' yöl-la' ruslá, san légacczě' nadzunquě', tuně' bayúdx le cunác. Nadzunquě' yúgu'tě bönni' lu na' bi rna be'i icj ládxi'dau'quě'. ²⁰ Chqui' gululě' lu le cunác tsahui' nacuá' yödzyú ni le glunbě'ě Xanru' Jesucristo, Nu ruslá rě'u, ati' ni'r ta'röli lequě' leyúbl le cunác tsahui' na', len ta'ná be'i lequě', le nactě nabága'gactěřě' zxguia' ga rajseytě ca le gulabaguě'ě zi'al. ²¹ Dxi'ar gac quequě' la'naru' gatga lunbě'ě Nu ruzóa rě'u nöz tsahui' ca le gac quequě' chqui' glunbě'ě Lě', ati' ni'r guluca'ně' zxba la'y bě'ě quequě' Dios. ²² Chbudxín quequě' didza' na' rna:

Ruhueycjba' bö'cu', ruhuáguba' le zi'a gubba'.

Ruyazba' lu guna' cuch na' zi'a gdibru'-ba'.

3

Nac löz huödě' Xanru'

¹ Didza' ni nac le buróp ruzuja' queěli' lu guich, böchi' lza'adau'. Lu groptě guich na' rui' ladxa'a uspana' ládxi'li' ca nacgac lě ni. ² Gul-tsajnéy yugu' didza' glu'ě zi'atěl bönni' queě' Dios, glu'ě didza' uláz queě'. Gul-tsajnéy ca' zxba na' gna bė'ině' rě'u Xanru', Nu ruslá rě'u, lě na' gulusědně' lbi'ili' bönni' gbaz nasölě'ě Lě'.

³ Le nac blau ral-la' tsajneyli', dza tsajséytěgac luluí' lauquě' bönni' luně' yugu' le ta'zěz ládxi'quě' le cunác. ⁴ Lutitjě', la'ně': “¿Gazxcz lě na' gzxí' lu ně'ě Cristo, gně': Huóda' leyúbl? Dza ni'tě cati' glatiě' xuz xtau'ru', yúgu'tě rac tuz ca guc cati' gzu lau rata' yödzyú ga rdxintě na'a dza.” ⁵ Tu'zóě' tsla'l le guc dza ni'tě, bě'ě didza' Dios, ati' glata' luzxbá len luyú. Bruj lu nis luyú na' ati' zoa gatsj lahui'l nis. ⁶ Len nis ca' busnitiě' yödzyú Dios dza ni'tě cati' ni' bsölě'ě nis guiój usnít bunách dul-la'. ⁷ Luzxbá len yödzyú ni nacuá' na'a dza, Dios nucu'ě leygac ga gdxinr dza usnitiě' leygac lu gui'. Cni gac le gně' cni Dioscz. Uzěgui'ě leygac dza ni' gchuguě' quegac bunách cunacgac tsahui'. Usnitiě' leygac.

⁸ Cutu gal ládxi'li' lě ni, böchi' lza'adau'. Tu dza nac queě' Xanru' ca zian gayuá' iz, ati' zian gayuá' iz nac queě' ca tu dzaz. ⁹ Cutu rdzeyně' Xanru' guně' le gzxí' lu ně'ě guně'. Taqui la'gac bunách rdzeyně', san rbözě' zxön ladxi', rua' rleně' rě'u le cutu rě'nně' nit nitú bunách, san rě'nně' lubí'i ládxi'gac yúgu'tě bunách.

¹⁰ Tu tsalz gdxin dza huödě' Xanru' ca rdxině' chdzöl' gban. Dza na' huadöd qui luzxbá len tu bö zxön. La'nít lu gui' zxön yúgu'tě le nacuá'. La'yegui yödzyú ni len le nacuá' yödzyú ni.

¹¹ Chqui' cni gac, la'nít yúgu'tě lě ni, ¿bizxa caz ral-la' gunli'? Ral-la' gacli' ba'a ladxi' len udöd cuinli' lu ně'ě Dios. ¹² Ral-la' cözli' dza huödě' Xanru' len güi' ládxi'li' gunli' ga gdxinr bayön dza ni' cati' nit luzxbá, ati' la'nít lu gui' le nacuá'. ¹³ Cni gac, san rě'u rbözru' le gzxí' lu ně'ě Dios, guně' tu luzxbá cub len tu luyú cub ga ni' soa le nac tsahui'.

¹⁴ Qui lě ni na', böchi' lza'adau', tsal ni rbözli' yugu' lě ni, gul-güi' ládxi'li' gacli' gdu dxi'a lahuě' Dios, nutu nu bi gac gně queěli', ati' cözli' dxí'adau'

cati' gdxinr dza ni'. ¹⁵ Ral-la' gnözili' rbözë' zxön ladxi' Dios quië gata' quegac bunách latj lulá, ca na' gnë' ca' böchi'ru' Pablo, buzujë' queëli' lu guich, zoalen lë' yöl-la' rejni'i na' bë'ë queë' Xanru'. ¹⁶ Yúgu'të lu guich ga ruzujë', ru'ë didza' ca nacgac lë ni, zal-la' nútsa'gac ca' leygac yugu' didza' nacgac baníg tséjni'ru'. Yugu' didza' cni tu'chíxinë' bönni' cunözcne' len bönni' cunác gdu ládxi'quë'. Lëzca' cni tunë' quegac yela'gac didza' nayujgac lu guich la'y, le gun ga usnitië' lequë' Dios.

¹⁷ Chnöziczli' lë ni, böchi' lza'adau'. Qui lë ni na' gul-gún chi'i cuinli', cui la'zì' ye'i lbi'ili' bunách cunacgac tsahui', len cui lun ga tseaj bö' icj ládxi'dau'li' ca réjlë'li' Cristo. ¹⁸ Gul-güi' ládxi'li' gacr gdu ca núnbë'li'-në' Xanru' Jesucristo, Nu ruslá rë'u, ati' ruzi'li' xbë'. Yöl-la' ba Lë' na'a len yúgu'të dza zi'a za'c. Ca' gac.

DÍDZA'DAU' ZI'AL BUZUJË' LU GUICH SAN JUAN

Didza' nabániru'

¹ Rguíxjöi'tu' lbi'ili' ca nac queë' Bönni' na' zoaczë' dza ni'të, le byönitu' bë'ë didza', len le blé'itu' ca nac queë', len le buyutu' benë' Bönni' na'. Gdantu' Lë'. Bönni' ni naquë' Jesús, lë' ca' Didza' Nabánigac Bunách. ² Bönni' na' nabánigac bunách buluí' lahuë', ati' blé'itu' Lë'. Runtu' lna' lau queë', len rguíxjöi'tu' lbi'ili' ca nac queë' Bönni' na' nabániru'. Bönni' ni gzóalenë' Dios Xuz, len chduluí' lahuë' ga zoaru'. ³ Le blé'itu' len le byönitu' rguíxjöi'tu' lbi'ili' quië gacli' ca' lbi'ili' tuz len netu'. Le nactë yöl-la' tuz queëru' len Dios Xuz lenca' len Jesucristo Zxi'në' Dios nac. ⁴ Ruzujtu' queëli' lu guich lë ni quië gac udzójiru' gdu ládxi'ru'.

Dios naquë' yení'

⁵ Lë ni nac didza' byönitu' bë'lenë' netu' didza' Jesús, ati' le rguíxjöi'tu' lbi'ili'. Cni rna: “Dios naquë' yení', ati' nitú le nac chul xöhui' cutu runë' Lë’.” ⁶ Chqui' gnaru': “Nacru' tuz len Dios”, san chqui' runru' le nac chul xöhui', lë ni nac bë' rzi' yë'ru' len cutu runru' le nac gdutë li. ⁷ Na'a, chqui' runru' dxi'a, rdaru' lu yení' ca na' Lë' naquë' dxi'a, zoë' lu yení', nacru' tuz turu' len yeturu', ati' xchönë' Jesucristo, Zxi'në' Dios ruún rë'u dxi'a, rugúa yúgu'të dul-la' nabága'ru'.

⁸ Chqui' rnaru': “Cutu bi dul-la' runru’”, rzi' yé'iru' la' cuinzru', len cunazí' lu na'ru' le nac gdutë li. ⁹ Chqui' gxualëpru' lahuë' dul-la' nabága'ru', Dios runë' ca rnë', len naquë' tsahui'. Ünít lahuë' dul-la' nabága'ru' len unë' rë'u dxi'a, ugúë' yúgu'të le cunác dzag rë'u. ¹⁰ Chqui' gnaru': “Cutu bi dul-la' nabága'ru’”, nac ca gnaru': “Dios rzi' yë'ë”, ati' didza' queë' cutu runru' ca rna.

2

Cristo naquë' Nu rudöd xtídza'ru' lahuë' Dios

¹ Lbi'ili', zxi'na'dau', ruzuja' queëli' lu guich lë ni, cui gunli' dul-la'. Na'a, chqui' nútítëz nu gun dul-la', zoa nu rudöd xtídza'ru' lahuë' Dios Xuz, Lë' Jesucristo, Nu nac tsahui'. ² Nacczë' Nu budöd cuini, gutië' quië bugúë' dul-la' nabága'ru' lahuë' Dios. Clëgz gutië' quië bugúë' dul-la' nabága'ru' rë'u, san gutië' ca' quië bugúë' dul-la' nabága'gac bunách gdutë yödzyú.

³ Chqui' runru' ca nac le gna bé'inë' rë'u, nöziru' chnúnbë'ru' Lë'. ⁴ Nu rna: “Neda' núnbë'a-në' Dios”, san cutu run ca rna bë' zxba queë', nu ni rzi' yë', len cutu run le nac gdutë li. ⁵ Nu run ca rna xtídzë'ë Dios, le nactë nadxí'i Dios nu ni ca ral-la' gun. Chqui' runru' cni, nöziru' náquiru' queë' Dios. ⁶ Lëzca' cni, nu rna: “Neda' náquida' queë' Cristo”, ral-la' gac nu na' ca na' guquë' Cristo cati' gdë' yödzyú ni.

Tu zxba cub

⁷ Böchi' lza'adau', ruzuja' queëli' lu guich zxba ni. Cutu nac tu zxba cub, san zxba gul na', le zoalen lbi'ili' dza ni'të. Zxba gul na' nac didza' byönili' dza ni'të. ⁸ Lëzca' nac ca ruzuja' queëli' lu guich tu zxba cub, lë na' le nactë

benë' Jesús ca rna, ati' runli' ca' lbi'ili' ca rna, le chrdöd qui le nac chul xöhui', ati' yení' gdu chrzení'.

⁹ Nu rna: "Zoa' lu yení'", san curle'i dxi'a böchi' lzë'i, nu ni ni run le nac chul xöhui'. ¹⁰ Zoa lu yení' nu nadxí'i böchi' lzë'i, len cutu zoalen lei le run ga nu gchixi gnigui. ¹¹ Run le nac chul xöhui' nu curle'i dxi'a böchi' lzë'i, len rda ga chul. Cutu nözi ga zeaj, le run ga nachúl nanít nu na' le nac chul na'.

¹² Ruzuja' queëli' lu guich, zxi'na'dau', le chbunít lahuë' Dios dul-la' nabága'li', le runë' le gzxi' lu në'ë gunë'. ¹³ Ruzuja' queëli' lu guich, lbi'ili' nacli' xuz, le núnbë'li' Nu na' zoacz dza ni'të. Ruzuja' queëli' lu guich, bi'i ra'bán, le chbuxicjli' tu' xöhui'.

¹⁴ Chbuzuja' queëli' lu guich, zxi'na'dau', le núnbë'li'-në' Dios Xuz. Chbuzuja' queëli' lu guich, lbi'ili' nacli' xuz, le núnbë'li' Nu na' zoacz dza ni'të. Chbuzuja' queëli' lu guich, bi'i ra'bán, le nacli' bi'i nal, ati' xtidadzë'ë Dios nazi' lu na'li', len chbuxicjli' tu' xöhui'.

¹⁵ Cutu gdxizli' yödzyú ni, len clëg le dë yödzyú ni. Chqui' zoa nu nadxí'i yödzyú, cutu nadxí'i Dios Xuz. ¹⁶ Cni nac, le cutu nac le rë'nnë' Dios Xuz le tun bunách yödzyú ni, san nac le tē'ni bunách yödzyú ni. Tunë' le rdzag ladxi' yöl-la' bunáchz quequë'. Tunë' le rdani yöjlauquë' le cunác. Tun ba zxon cuinquë' ni'a qui le dë quequë'. Cni nacgac le cunác tunë'. ¹⁷ Huadöd qui yödzyú ni lenca' qui le ta'zë ládxi'gac bunách, san nu run ca rë'nnë' Dios soa tsalzú.

Nu rui' didza' gdu'të li len nu rzi' yë'

¹⁸ Zxi'na'dau', chzoaru' dza udx, len ca na' chbyónili' huidë' bönni' rdá'baguë'ë Cristo, lëzca' na'a chgzú lau nacué' zian bönni' ta'dá'baguë'ë Cristo. Qui lë ni na' nöziru' chzoaru' dza udx. ¹⁹ Gularujë' ladjru' bönni' cni, san cutu glaquë' tuz len rë'u. La'naru' glaquë' tuz len rë'u, la'cuá'lenteczë' rë'u. Na'a, gularujë' quië gac bë' cutu nacquë' tuz len rë'u yúgu'të'.

²⁰ Na'a, chzoalen lbi'ili' Bö' La'y nagu'ë rë'u Nu nac la'y, ati' nöziczli' yúgu'të. ²¹ Buzuja' queëli' lu guich, le chnözili' le nac gdu'të li, len clëg le cunözili' lei. Nözili' ca' cutu ca' rzi' yë' nu nözi le nac gdu'të li.

²² ¿Nuzxa caz na' nu rzi' yë'? ¿Naru' cu nac nu na' rdá'baga' naquë' Jesús Nu bsölë'ë Dios? Nac nu ni bönni' rdá'baguë'ë Cristo, le rdá'baguë'ë naquë' Dios Xuzë' Jesús, len rdá'baguë'ë ca' naquë' Jesús Zxi'në' Dios. ²³ Núti'tëz nu rdá'baga' Dios Zxi'n, cutu ca' zóalenë' nu na' Dios Xuz. Núti'tëz nu rnë yalj lulu naquë' Zxi'në' Dios Jesús, lëzca' zóalenë' nu na' Dios Xuz.

²⁴ Na'a, gul-güi' latj ugá'nlentecz lbi'ili' le byónili' dza ni'të. Chqui' ugá'nlentecz lbi'ili' le byónili' dza ni'të, lëzca' lbi'ili' ugá'nlenteczli'-në' Dios Zxi'n lenca' len Dios Xuz. ²⁵ Nac lë ni le gzxi' lu në'ë Dios, gunnë' queëru' yöl-la' na'bán gdu.

²⁶ Chbuzuja' queëli' lu guich lë ni ca nac quegac nup ta'zì' yë'i lbi'ili'. ²⁷ Na'a, zóalenë' lbi'ili' Dios Bö' La'y. Bsölë'ë Lë' queëli' Cristo, ati' Lëczë' zóalenteczë' lbi'ili'. Qui lë ni na' cutu rquínili' nu usëdi lbi'ili', le chzoalen lbi'ili' Nu na' rusëdi lbi'ili', ati' didza' gdu'të li ru'ë Lë' len cutu rzi' yë'ë. Ca na' chnazëdli', gul-zóalenteczë' Cristo.

²⁸ Na'a, zxi'na'dau', gul-zóalenteczë' Cristo quië cati' uluí' lahuë' Lë', gacru' rugu ladxi', len cutu utui'ru' soaru' lahuë' Lë' cati' huödë'.

²⁹ Chqui' nözili' naquë' tsahui' Dios, ral-la' gnözili' ca' nacgac zxi'në' Dios yúgu'të nup tun le nac tsahui'.

3

Nup nacgac zxi'në' Dios

¹ Gul-yú ca nadxí'itsquinë' rë'u Dios Xuz, benë' ga nazí' laru' zxi'në' Dioscz. Qui lë ni na' cutu ca' núnbë'gac le nacru' bunách yödzyú ni, le cutu glunbë'ë Jesús. ² Böchi' lza'adau', na'a chnacru' zxi'në' Dios, len cutu nac bé'ini le ral-la' gacru'. Nöziru' cati' uluú' lahuë' Jesús, gacru' ca naquë' Lë', le glé'iru'-në' catëz naquë' Lë'. ³ Núti'tëz nu run löz gac ca naquë' Jesús, rui' ladxi' gac dxi'a nu na' ca na' naquë' dxi'a Jesús.

⁴ Núti'tëz nu run dul-la' rguitsj zxba queë' Dios, le nac le rguitsj zxba le nac dul-la'. ⁵ Nözili' buluú' lahuë' Jesús quië bugüë' dul-la' nabága'ru', len cutu bi dul-la' runë' Lë'. ⁶ Núti'tëz nu dzag Lë' cutu run dul-la'. Núti'tëz nu run dul-la' gatga ble'i Lë' len cutu nunbë' Lë' Jesús. ⁷ Zxi'na'dau', qui nadxi nu si' ye'i lbi'ili'. Nu run le nac tsahui', nac tsahui' nu na' ca na' naquë' tsahui' Jesús. ⁸ Nu runtecz dul-la' naqui qui tu' xöhui', le run dul-la' tu' xöhui' dza ni'të. Qui lë ni na' dluú' lahuë' Zxi'në' Dios, quië usnitië' yugu' le nun tu' xöhui'.

⁹ Núti'tëz nu nac zxi'në' Dios cutu runtecz dul-la', le zóalentecz nu na' le nazí' nu na' lu në'ë Dios Xuz. ¹⁰ Cni nac bë' nup nacgac zxi'në' Dios len nup nacgac zxi'n tu' xöhui'. Núti'tëz nu curún le nac tsahui' len cunadxí'i böchi' lzë'i cutu naqui queë' Dios.

Ral-la' gdxi'icru'-në' böchi'ru' ta'yejlë'ë Cristo

¹¹ Lë ni nac didza' chbyönili' dza ni'të, le rna: “Ral-la' gdxi'iru' lza'ru' turu' yeturu’.” ¹² Cutu ral-la' gunru' ca na' benë' Caín. Guquë' Caín qui tu' xöhui' ati' budöddë'-bi' bi'i böchë'ë. ¿Bizx quië budöddë'-bi' bi'i böchë'ë? Budöddë'-bi' le glac le cunác le benë' Caín na', san le benbi' bi'i böchë'ë, tsahui' glac.

¹³ Böcha'adau', cutu ubánili' chqui' cuta'le'i lbi'ili' dxi'a bunách yödzyú ni. ¹⁴ Nöziru' chgdödrü' lu yöl-la' gut len chdë queëru' yöl-la' na'bán gdu le nadxí'igacru'-në' böchi'ru'. Nu cutu nadxí'i böchi' lzë'i, chnatecz nu na'. ¹⁵ Núti'tëz nu curle'i dxi'a böchi' lzë'i, nac gdödi bunách nu na', ati' nözili' cutu dë yöl-la' na'bán gdu qui nitú nu rudödi bunách. ¹⁶ Cni núnbë'ru' yöl-la' nadxí'i le nac gdu, le budödë' yöl-la' na'bán queë' Jesús, gutië' uláz queëru'. Lëzca' cni rë'u ral-la' udödru' yöl-la' na'bán queëru', gáclencru'-në' böchi'ru'. ¹⁷ Na'a, núti'tëz nu dë yöl-la' tsahui' qui, lë na' dë yödzyú ni, ati' rle'i böchi' lzë'i, bi ryadzj queë', len cutu ruhuechi' ladxi' lë', bi unödzy queë', ¿naru' nadxi'itsa Dios nu na'? ¹⁸ Zxi'na'dau', ral-la' gdxi'iru' lza'ru', clëg len didza'z o lu yöl-la' rnëz queëru', san gdu ladxí'ru' lenca' len gdu'të yöl-la' run queëru' ral-la' gdxi'iru' lza'ru'.

Le runru' löz lahuë' Dios

¹⁹⁻²⁰ Chqui' cni nadxí'icru'-në' böchi' lza'aru', nöziru' náquiru' qui Nu na' nac gdu'të li, ati' lahuë' Dios huac cö' dxi' icj ladxí'dau'ru' chqui' ruxös rë'u ladxí'dau'ru', le ráctscarë' Dios ca ladxí'dau'ru', ati' Lë' nözcznë' yúgu'të. ²¹ Böchi' lza'adau', chqui' cutu ruxös rë'u ladxí'dau'ru', dë le runru' löz lahuë' Dios ²² le nöziru' gunnë' queëru' bititëz bi gnabru' lahuë'. Cni nac, le runru' ca rna bë' zxba queë' len le rdzag ladxë'ë Lë'. ²³ Lë ni nac zxba queë', quië tséjlë'ru'-në' Jesucristo, Zxi'në' Dios, len

gdxí'iru' lza'ru' ca na' chgna bé'iné' rë'u. ²⁴ Zoalen Dios nu run ca rna bé' zxba queë', ati' Dioscz zóalené' nu na'. Cni nöziru' dzágteczë' rë'u Lë', le chbsölë'ë queëru' Dios Bò' La'y.

4

Le nac bë' zóalenë' rë'u Dios Bò' La'y

¹ Böchi' lza'adau', cutu tséjlë'li' núti'tëz nu rna zóalené' lei Dios Bò' La'y, san gul-sí' bë' nu na', chqui' zóalené' lei Dios Bò' La'y, le ta'dë' yödzylyú ni zian bönni' ta'zì' yë'ë, ta'në' tu'ë didza' uláz queë' Dios. ² Cni gúnbë'li'-në' bönni' zóalené' lë' Dios Bò' La'y. Naqui queë' Dios bönni' rnë' yalj lulu ca bidë' Jesucristo, Nu bsölë'ë Dios, rnë' guquë' gdu bunách. ³ Lëzca' cni, cutu naqui queë' Dios bönni' cutu rnë' yalj lulu ca bidë' Jesucristo, rnë' cutu guquë' gdu bunách. Bönni' ni náquinë' qui nu na' rdá'baga' Cristo, nu na' chbyönili' ral-la' guid, ati' na'a chzoa rda yödzylyú ni.

⁴ Zxí'na'dau', náquili' queë' Dios, len chbuxicjli' nup na' ta'zì' yë', le npr yöl-la' huac uná bë' Nu na' zoalen lbi'ili' ca nu na' rda yödzylyú ni. ⁵ Lequë' nacquë' bunách yödzylyú. Qui lë ni na' tu'ë didza' qui le nac qui yödzylyú, ati' bunách yödzylyú ni tu'zë naggac lequë'. ⁶ Náquiru' rë'u queë' Dios. Nu nunbë' Dios ruzë nag rë'u. Nu cunaqui queë' Dios cutu ruzë nag rë'u. Cni núnbë'ru' nu na' yu'u lei Bò' rui' didza' le nac gdutë li lenca' nu na' yu'u lei bö' rzi' yë'.

Naljlen Dios yöl-la' nadxí'i

⁷ Böchi' lza'adau', ral-la' gdxí'iru' lza'ru', le naljlen Dios yöl-la' nadxí'i, ati' núti'tëz nu nadxí'i lzë'i naljlen ca' Dios, len nunbë' Dios. ⁸ Nu cunadxí'i lzë'i, cutu nunbë' Dios, le naljlen Dios yöl-la' nadxí'i. ⁹ Cni bulu'ë lahui ca nadxí'inë' rë'u Dios, bsölë'ë yödzylyú ni la'z dui Zxi'nczë', quië gata' queëru' yöl-la' na'bán gdu ni'a queë' Lë'. ¹⁰ Cni nac bë' yöl-la' nadxí'i gdu, clëg ca nadxí'iru'-në' Dios, san ca na' Lë' bdxí'inë' rë'u, len bsölë'ë Zxi'nczë' quië gutië', bugúë' dul-la' nabága'ru'.

¹¹ Böchi' lza'adau', chqui' cni bdxí'itsquinë' rë'u Dios, lëzca' rë'u ral-la' gdxí'iru' lza'ru'. ¹² Gatga nu ble'i Dios, san chqui' nadxí'iru' lza'ru', Dios zóalené' rë'u ati' nac bë' nadxí'iru'-në' Dios gdu ládxi'ru'. ¹³ Nöziru' zóalenru'-në' Dios, ati' Lë' zóalenë' rë'u, le bsölë'ë queëru' Dios Bò' La'y. ¹⁴ Netu' blé'itu' le benë' Dios Xuz, len runtu' lna' lau qui. Lë' bsölë'ë Zxi'nczë' Nu ruslá bunách yödzylyú. ¹⁵ Nu rnë yalj lulu naquë' Jesús Zxi'në' Dios, Dios zóalenczë' nu na', ati' lei zoalen Dios.

¹⁶ Rë'u ni nöziru' len réjlë'ru' nadxí'inë' rë'u Dios. Naljlen Dios yöl-la' nadxí'i, ati' nu nadxí'i lzë'i, zoalen Dios nu na', ati' Dios zóalené' lei. ¹⁷ Cni run dxin lu icj ládxi'dau'ru' yöl-la' nadxí'i, run ga cutur rádxiru' dza gchuguë' Dios quegac bunách. Ca naquë' Jesús, nacru' ca' rë'u yödzylyú ni. ¹⁸ Chqui' gdxí'iru'-në' Dios, cutu bi gádxiru'. Cati' nadxí'iru'-në' Dios gdu ládxi'ru', runë' ga cutu rádxiru'. Nu radxi, rzaca' rguí'i. Nu na' radxi, cutu nadxí'i Dios gdu ládxi'.

¹⁹ Rë'u ni nadxí'iru'-në' Dios, le bdxí'icznë' rë'u zi'al Lë'. ²⁰ Chqui' nu gna: "Neda' nadxí'ida'-në' Dios", san cutu rle'i dxi'a böchi' lzë'i, nu ni rzi' yë'. Nu cutu nadxí'i böchi' lzë'i nu rlé'itë, ¿nacxcz gac gdxí'i Dios len gatga ble'i Lë'? ²¹ Cni gna bé'inë' rë'u Jesús, gnë': "Nu nadxí'i Dios, ral-la' gdxí'i ca' böchi' lzë'i."

5

Ca gac uxícjru' lu le rac queëru' yödzyú ni

¹ Núti'téz nu rejlé' Jesús naquë' Cristo, nac zxi'në' Dios nu na', ati' núti'téz nu nadxi'i Dios Nu buzóa lei, ral-la' gdxí'i ca' lzë'i nu nac zxi'në' Dios. ² Cni ráquibe'iru' nadxi'igacru'-bi' zxi'në' Dios. Nac cni chqui' nadxi'iru'-në' Dios len runru' ca rna bé'inë' rë'u. ³ Cni nac bë' nadxi'iru'-në' Dios. Nac cni chqui' runru' ca rna bé'inë' rë'u, len cutu nac baníg lé na' rna bé'inë' rë'u. ⁴ Núti'téz nu nac zxi'në' Dios ruxícj lu le rac yödzyú ni. Chbuxícjru' lu le rac yödzyú le réjlë'ru'-në' Dios. ⁵ ¿Nuzxa na' ruxícj lu le rac yödzyú? Run cni nu rejlé' naquë' Jesús Zxi'në' Dios.

Dios Bö' La'y runë' lna' lau queë' Cristo

⁶ Cni blë'ë Jesucristo, bidë' bdilë' nis, len bulaljë' xchönë', len clëgz bdilë' nis, san lëzca' bulaljë' xchönë'. Dios Bö' La'y naquë' Nu run lna' lau queë', le nac gdutë li didza' ru'ë Dios Bö' La'y. ⁷ Tsonn nup tun lna' lau queë' Jesús ni' yehua' yubá, Dios Xuz, len Dios Zxi'n, lë' ca' Didza', len Dios Bö' La'y. Yonnë' ni, tuz nacquë'. ⁸ Lëzca' cni, tsonn le tun lna' lau queë' luyú ni, Dios Bö' La'y, len le bdilë' nis Jesús, len rön ni' bulaljë' lë'i yag cruz, ati' yonn ni, tuz ca ta'ná. ⁹ Chqui' si' lu na'ru' le tun lna' lau bunách, le runë' lna' lau Dios nactër Isaca'. Lë na' benë' lna' lau Dios nac le benë' lna' lau queë' Jesús, gnë' naquë' Zxi'nczë'. ¹⁰ Nu rejlé' Zxi'në' Dios, nazí' lu në'i le nunë' lna' lau Dios. Nu curejlë' Dios, nac ca rna nu na': "Dios rzi' yë'ë." Cni nac, le cutu gyejlë' le benë' lna' lau Dios queë' Zxi'në'. ¹¹ Lë ni nac le benë' lna' lau Dios. Gnë' chbennë' queëru' yöl-la' na'bán gdu, ati' Zxi'në' na' naquë' Nu nabániru' cni. ¹² Nu zóalenë' lei Zxi'në' Dios, dë yöl-la' na'bán gdu qui. Nu cuzóalenë' lei Zxi'në' Dios, cutu dë yöl-la' na'bán gdu qui.

Ca gnöziru' dë queëru' yöl-la' na'bán gdu

¹³ Lbi'ili' na' réjlë'li'-në' Zxi'në' Dios, ruzuja' queëli' lu guich lë ni quië gnözili' chdë yöl-la' na'bán gdu queëli', len quië gac gdu ca réjlë'li'-në' Zxi'në' Dios.

¹⁴ Lë ni nac le ruzxöni lãdxi'ru' Lë'. Chqui' bi gnabru' lahuë' ca rë'nnë' Lë', Lë' ryönnë' rë'u. ¹⁵ Chqui' nöziru' ryönnë' rë'u ca nac bi rnábiru' Lë', nöziru' ca' gdél-li'czru' lë na' rnabru' lahuë'.

¹⁶ Chqui' nu gle'i böchi' lzë'i run dul-la' cunachë' yöl-la' gut, ral-la' gnab qui nu na' lahuë' Dios, ati' Lë' gunnë' yöl-la' na'bán qui. Cni rnia': Ral-la' gnabli' quegac nup tun dul-la' cunachë' yöl-la' gut. Dë dul-la' nachë' yöl-la' gut. Cutu rnia' gnabli' qui nu run dul-la' cni. ¹⁷ Yúgu'të le cunác tsahui' nac dul-la', san dë dul-la' cunachë' yöl-la' gut. ¹⁸ Nöziru' cutu runtez dul-la' nu nac zxi'në' Dios, le run chí'ë nu na' Zxi'nczë' Dios, ati' tu' xöhui' cutu saqui' bi gun qui.

¹⁹ Nöziru' yu'uru' lu në'ë Dios, ati' yu'ugac lu na' tu' xöhui' yúgu'të bunách tui' lãdxi'gac le dë yödzyú ni.

²⁰ Na'a, nöziru' chbidë' ni Zxi'në' Dios, len bennë' queëru' yöl-la' rejni'i, quië gúnbë'ru' Nu na' nac gdutë li. Zóalenru' Nu na' nac gdutë li le zóalenru'-në' Jesucristo, Zxi'në' Dios. Nu ni nac Dios gdu, len Nu runn queëru' yöl-la' na'bán gdu. ²¹ Zxi'na'dau', gul-gún chí'i cuinli' cui tsej lãdxi'cli' bdau' guiöj bdau' yag. Ca' gac.

DÍDZA'DAU' BURÓP BUZUJË' LU GUICH SAN JUAN

Núnbë'ru' le nac gdutë li len yöl-la' nadxí'i

¹ Neda', bönni' gul run chi'a bunách queë' Cristo, rugapa' li' Dios, ngul rö queë' Dios, tsazxön len yúgu'të zxi'nu'. Nadxi'ida' lbi'ili' le núnbë'ru' le nac gdutë li, len clëg neda'z, san lëzca' ta'dxí'i lbi'ili' yúgu'të nup chnúnbë'gac le nac gdutë li. ² Nadxi'itu' lbi'ili' le núnbë'ru' le nac gdutë li, le zóalentez rë'u. ³ Rnaba' lahuë' Dios Xuz len Xanru' Jesucristo, Zxi'nczë' Dios, uzá' ladxë'ë queëli', len huechi' ladxë'ë lbi'ili', len gunë' ga soa dxi icj ládi'ldau'li' le núnbë'li' le nac gdutë li len nadxi'ili' lza'li'.

⁴ Budzjitsquida' cati' byönda' tunbi' zxi'nu' ca nac le nac gdutë li, le tunbi' ca na' gna bé'inë' rë'u Dios Xuz. ⁵ Na'a, ráta'yua' lau', nguldau', gunu' ca rna bé' zxba queë'. Cutu ruzuja' quiu' lu guich tu zxba cub. Ruzuja' la' leyz lë na' gna bé'inë' rë'u dza ni'të, gnë' ral-la' gdxí'iru' lza'ru'. ⁶ Cni nac bé' nadxi'iru'-në' Dios. Nac cni chqui' runru' ca rna le gna bé'inë' rë'u. Lë na' gna bé'inë' rë'u nac quië gdxí'iru' lza'ru' ca na' chbyönili' dza ni'të.

Nup tē'ni la'zì' ye'i rē'u

⁷ Lë ni rguíxjöi'da' lbi'ili', le chta'dá yödzyú ni zian nup ta'zì' yë', nup na' cuta'zì' lu na'gac ca bidë' Jesucristo, guquë' gdu bunách. Nu na' run cni, nac nu rzi' yë' len nu rdá'baga' Cristo. ⁸ Gul-gún chi'i cuinli' cui unitli' le nadél-li'li' le benli' xchinë' Cristo, san gul-güi' ládi'li' gdél-li'li' gdutë le ral-la' si'li' lu në'ë Dios.

⁹ Núti'tëz nu rguel-la' nöz yubl len rucá'n xtidzë'ë Cristo, cutu zóalenë' nu na' Dios. Nu da'tecz xtidzë'ë Cristo, zóalenë' nu na' Dios Xuz lenca' Zxi'në'. ¹⁰ Chqui' núti'tëz nu za' ga zoali', len rusëdi zxba yubl, cutu ulëbili' lidxli' nu na', len cutu guiëli' lei: "Gyu'u len netu'." ¹¹ Nu rë lei: "Gyu'u len netu'", run tsazxön lei ca nac le cunác run nu na'.

Runë' löz Juan gdxinë' ga nacu'ë böchi' lzë'ë

¹² Zal-la' le zian ral-la' uzuja' queëli' lu guich, cutu rë'nda' uzuja' yúgu'të lu guich. Runa' löz guida' ga zoali', ati' güi'ru' didza' yalj lulu, quië gac udzjiru' gdu ládi'ru'.

¹³ Tu'gäpbi' Dios li' zxi'nnu ngul zxilu', ngul rö queë' Dios. Ca' gac.

DÍDZA'DAU' BUNN BUZUJË' LU GUICH SAN JUAN

Le dxi'a runë' bönni' lë' Gayo

¹ Neda', bönni' gul run chi'a bunách queë' Cristo, rugapa' Dios li', Gayo dxi'i ladxi'. Nadxi'ida' li' le núnbë'ru' le nac gdu'të li.

² Böcha'adau', rnabda'-në' Dios gunë' ga gac dxi'a quiu' ca nac yúgu'të le runu', len su' ca' dxi'a, ca na' rac dxi'a qui bö' nacczu'. ³ Rudzijda' le ta'dxinë' ga zoa' böchi'ru', tunë' lna' lau quiu', ta'në' nacu' li ladxi', len runu' ca nac le nac gdu'të li. ⁴ Cutu bi dë le runr ga rudzijda' ca lë ni, cati' ryönda' tun ca rna le nac gdu'të li nup nacgac ca bi'i queëcza'.

⁵ Böcha'adau', runu' le nac gdu cati' ráclenu' böchi'ru', len runu' ca' le nacr lsaca', ráclenu' böchi'ru' cunúnbe'inu' lequë'. ⁶ Tunë' lna' lau quiu' böchi'ru' ni laugac bunách queë' Cristo ni, ta'guíxjö'ë ca na' nadxi'inu' lequë'. Runu' le nac dxi'a cati' rugú'u lequë' nöz, ráclenu' lequë' ca na' ral-la' gunu' quegac nup tun xchinë' Dios, quië luú'ë nöz. ⁷ Lequë' gularujë' ni le nadxi'icnë' Jesús, len cutu bi ta'zi'ë lu na'gac bunách cuta'dá' Cristo. ⁸ Qui lë ni na' ral-la' gunru' ba la'n bunách tun cni, quië gúnlenru' lequë' dxin qui le nac gdu'të li.

Le cunác dxi'a runë' Diótrefes

⁹ Chbuzuja' lu guich le uzejni'i bunách queë' Cristo ni', san Diótrefes, bönni' ni' rdzag ladxë'ë gaquë' blau ladjquë', cutu runë' netu' ba la'n. ¹⁰ Qui lë ni na', chqui' huida' ga zoali', usá'a ládxi'li' cati' udubli' ca nacgac le runë'. Rzi' quidzë'ë netu', len rnë' queëtu' le cunác. Cutu rxzön ladxë'ë tsa lë niz, san lëzca' cutu runë' ba la'n böchi'ru' ta'dxinë' ni', ati' ruzaguë'ë xnözgac nup ni' të'ni lun lequë' ba la'n, len rubijë' nup na' ladj bunách queë' Cristo.

¹¹ Böcha'adau', cutu gunu' ca tun nup tua' dö', san ca tun nup tun le nac dxi'a gunu'. Nu run le nac dxi'a naqui queë' Dios, san nu rua' dö' gatga benbë' Dios.

Le nac dxi'a runë' Demetrio

¹² Yúgu'të böchi'ru' tunë' lna' lau queë' Demetrio, ati' nac bë' runë' le nac gdu'të li. Lëzca' netu' runtu' lna' lau queë', ati' nözili' nacz le runtu' lna' lau queë'.

Le rnabë' Juan lahuë' Dios

¹³ Zianr ca' le gu'nda' uzuja' quiu' lu guich, san cutu rë'nda' uzuja' lei lu guichz. ¹⁴ Na'a, runa' löz glé'iteda' li', ati' güi'ru' didza' yalj lulu.

¹⁵ Rnaba' lahuë' Dios gunë' ga soa dxi icj ládxi'da'u. Tu'gáp Dios li' nup ni ta'dxí'i rë'u. Lëzca' li', bgap Dios tu tu nup ni' ta'dxí'i rë'u. Ca' gac.

DIDZA' BUZUJÈ' LU GUICH SAN JUDAS

Judas rugapè' Dios nup nulidzè' Dios

¹ Neda', Judas, tsaz naca' huen dxin queè' Jesucristo, len naca' ca' böchë'è Jacobo. Rugapa' Dios lbi'ili', nulidzè' lbi'ili' Dios Xuz, len nadxi'iné' lbi'ili', len run chi'è lbi'ili' le nacli' tuz len Jesucristo. ² Rè'nda' gnözili' ca ruhuéchi'tsca ladxè'è lbi'ili' Dios, len nadxi'itsquiné' lbi'ili', lenca' quiè soatsca dxi icj ládxi'dau'li'.

Nup tu'sèdi le cunác

³ Böchi' lza'adau', guctsa ladxa'a uzuja' queëli' lu guich ca nac yöl-la' ruslá nadél-li'ru', san run bayúdx uchizia' icj nagli' quiè gdu ládxi'li' tíl-lenli' nup ta'dá'baga' le réjlè'ru'-né' Dios, lè na' budödè' Dios tsaz lu na'gac nup náquigac quizi queè' quiè luzé didza' qui laugac yúgu'tè bunách. ⁴ Cni run bayúdx guna' le chgulayázlenè' rè'u bagachi'z la'què' bönni', Dios buzóè' quequè' dza ni'tè gchuguè' quequè' tsaz. Bönni' ni cutu ta'yíj ládxi'què' Dios. Le zoa le ruzá' ladxè'è queëru' Dios, táquinè' huac lunè' le cunác. Ta'dá'baguè'è Xanru' Jesucristo. Tuzè' Lè' rna bé'iné' rè'u.

⁵ Chnöziczli' lè ni, san rè'nda' usá'a ládxi'li' ca benè' Xanru' Dios. Zal-la' buslé' bunách Israel cati' bubijè' lequè' luyú Egipto, gdöd ni' busnitiè' nup bítsa'gac ladjquè' san cutu gulayejlè' Lè'. ⁶ Lèzca' cni, Dios buseyjè' tu latj chul yugu' gbaz la'y queè', nup ni' cutu glun xchinquè', san guluca'nè' xlatjquè'. Tsaz nága'què' ni' ga gdxinr dza usyudxè' yödzyú ni Dios. ⁷ Lèzca' cni guc quegac yödz Sodoma len Gomorra len yödz dzaggac leygac. Ca na' glunè' gbaz la'y na', guladá'baguè'è Dios, lèzca' cni glunè' bönni' yugu' lu yödz na'. Guludöd cuinquè' quiè glunè' le cunác len le gulazèz ládxi'què' le tun ga nu rutuí'i. Na'a, le busaca' zi'è lequè' Dios lu gui' le cutu ul, lè na' guc quequè' nac tu le run gadxi yúgu'tèru', cui gunru' la' leyz.

⁸ Zal-la' glac lè ni, la' cniz tunè' bönni' ni, bönni' rjáclenè' yèl yudxi. Tun ditjnè' gdu ca nayá' nabinquè'. Ta'dá'baguè'è le rna bé'iné' rè'u Dios, len ta'nè zi'è quegac nup ta'ná bè' yehua' yubá. ⁹ Miguelcz, gbaz la'y blau, cati' gdíl-lenè' tu' xöhui' quiè gac u'è gdu ca gyè'è Moisés, cutu burúguinë' udxie' dö' tu' xöhui' na', san gudxè' lei: "Xanru' uzeyne' ba nadx li'." ¹⁰ San ta'nè zi'è bönni' ni quegac le runè' Dios, yugu' le cuta'yéjni'nè', ati' yugu' le ta'yéjni'nè' racz quequè' ca na' tunba' böa' guixi' cuta'yéjni'iba', lè ni tu'gunè' dxin len cni tu'dxía dö' cuinquè'.

¹¹ Bica' bayechi' lequè' le chglunè' dul-la' ca na' benè' Caín, ati' lu yöl-la' ruhuidi' quequè' chgulachixi gulanigné' ca na' bchixi bnigné' Balaam quiè si'è dumí, ati' chnarugu quequè' latiè' ca na' gutiè' Coré cati' gdá'baguè'è Moisés. ¹² Yugu' bönni' ni tágulenè' tsazxön lbi'ili' cati' ráguli' yugu' güi'i huagu lu yöl-la' nadxi'i queëli'. Tunè' ga ta'chixi ta'nigui nup dzaggac lbi'ili', le ti'j tauzè'. Nacquè' ca bönni' ral-la' lugáguquè'-ba' bö'cu' zxila', san la' cuínczè' tu'gahuè'. Nacquè' ca böaj luzxbá cunachè'gac nis, ati' rua' leygac bö' na'l ni'l. Nacquè' ca' ca yag chbdxin dza bi la'bía san cutu bi ta'bía, ati' nacquè' ca' ca yag chgulabídx gdu lui len chnaládu'gac. ¹³ Nacquè' ca' ca nis zxön cati' ryas rdxia len rbò' bdxina' qui, lè na' ruluí'

ca nac yöl-la' stu' tunë'. Nacquë' ca bölj luzxbá nuca'ncha' xnözcba'. Dios chnunë' quequë' la'yazië' tsaz latj chul.

¹⁴ Ca nac quequë' bë'ë ca' didza' uláz queë' Dios Enoc, bönni' ni' gbáblenë' bugádx cö' zxi'n xsoë' Adán, gnë': "Gul-yutsca', zë'ë Xanru', dzaggac Lë' zian gayuá' bunách náquigac quizi queë'. ¹⁵ Zë'ë gunë' zxguia' yúgu'të bunách len gchuguë' quegac yúgu'të nup tua' dö'." Cni gunë' ni'a qui yúgu'të didza' zi' gulanë' queë' Lë' bönni' dul-la' na'. ¹⁶ Bönni' ni ta'në' queë', len ta'zì' quidzë'ë, len tunë' ca nac le ta'zëz ládxi'quë'. Tu'ë didza' lu yöl-la' run ba zxön cuinquë', len quië luzi'ë xbeygac, tu'ë didza' ta'gú'u bunách yöl-la' zxön.

Judas rusë'ë ládxi'gac nup ta'yejlë' Cristo

¹⁷ Na'a, böchi' lza'adau', gul-tsjajnéy yugu' didza' glu'ë dza ni'të bönni' gbaz queë' Xanru' Jesucristo. ¹⁸ Bönni' na' glë' lbi'ili': "Dza tsajséytëgac luluí' lauquë' bönni' lutitjé' le nac la'y, len lunë' ca nac le ta'zëz ládxi'quë' le cunác." ¹⁹ Bönni' ni tunë' ga grujli' chopl. Tu'ë didza' lu yöl-la' bunáchz quequë' len cutu zóalenë' lequë' Dios Bö' La'y.

²⁰ Na'a, böchi' lza'adau', gul-zóa tsutsu ca nac yöl-la' rejlä' queëli' Dios le nac gdu la'y. Gul-lidzë' Dios, ugunli' dxin yöl-la' huac queë' Dios Bö' La'y. ²¹ Gul-gá'nlenë' Dios, Nu nadxí'i rë'u, len gul-cöz dza ni' uluí' lahuë' Xanru' Jesucristo, Nu huechi' ladxë'ë rë'u quië gata' queëru' yöl-la' na'bán gdu.

²² Gul-gún ga la'díp ládxi'gac nup rac chop ládxi'gac. ²³ Gul-gún ga lulë', gac tsa ubijli' lequë' lu gui'. Lu yöl-la' radxi queëli' gul-huechi' ládxi'li' yezica' bunách. Gul-gún chi'i cuinli', cui gunli' tsazxön lequë', cugútsa'li' le cunác tunë'.

Le rgu'u Dios yöl-la' zxön

²⁴⁻²⁵ Dios la'z dui, Nu nözicz yúgu'të, len Nu buslá rë'u ni'a qui le benë' Xanru' Jesucristo, napë' yöl-la' huac gun chi'ë lbi'ili', cui gchixi gníguili', len uschinë' lbi'ili' lahuë' Lë' ga zoë' lu yení' gdu. Gunë' ga gacli' gdu dxi'a len ga udzìjitsquili'. Gaccz queë' Dios yöl-la' ba, len yöl-la' zxön, len yöl-la' blau, len yöl-la' uná bë', na'a dza len yúgu'të dza zi'a za'c. Ca' gac.

LE BULU'È LAHUI DIOS ATI' NUZUJÈ' LU GUICH SAN JUAN

Le bulu'è lahui Dios ca nac queè' Jesucristo

¹ Lè ni nac tu le bulu'è lahui Jesucristo, le bè'è Lè' latj Dios ului'inè' yugu' huen dxin queè' ca nac le run bayúdx lactè. Jesucristo bsöl'è tuè' gbaz la'y queè', nu na' buzejni'i neda', Juan, huen dxin queè' Cristo. Gbaz la'y na' bului'inè' neda' ca nac lè ni. ² Neda', Juan, ruzuja' lu guich ni le nac gdu'tè li ca nac yúgu'tè le blé'ida', len runa' lna' lau qui xtidzè'è Dios len qui le benè' lna' lau Jesucristo.

³ Bica' ba nu uláb didza' ni, len bica' bagac nup luzè naggac nu na' uláb xtidzè'è Dios ni, len lun ca rna lè ni nayúj lu guich, le chzoa lac.

Juan ruzujè' lu guich le uzejni'i gadx cö' bunách queè' Cristo

⁴ Neda', Juan, ruzuja' lu guich didza' uzejni'i gadx cö' bunách queè' Cristo, nacua' luyú Asia. Dios, Nu zoacz, len gzoatecz, len ral-la' guid, rnabda'-nè' uzá' ladxè'è queè'li', len gunè' ga soa dxi icj ládxi'dau'li', dzaggac Lè' gadx bö' nacua' lahuè' Lè' ga ni' rö'è rna bè'è. ⁵ Dzagué' ca' Lè' Jesucristo, runè' ca rnè' len runè' lna' lau queè' Dios. Zi'al Lè' bubanè' tsaz lu yöl-la' gut, len rna bé'inè' bönni' ta'ná bè'è yödzyú ni. Lè' nadxi'inè' rè'u len gdibè' rè'u, bugúè' dul-la' nabága'ru' len xchönè' bulaljè' lè'i yag cruz, le gutiè' uláz queè'ru'. ⁶ Jesucristo benè' ga rna bè'ru' len ga nacru' bxuz, quiè cu'ru'-nè' yöl-la' ba Dios, Xuzè' Jesús. Yöl-la' ba Lè' len gactecz queè' yöl-la' uná bè'. Ca' gac.

⁷ Gul-yutsca'. Zè'è Cristo lu böaj luzxbá. La'le'i Lè' yúgu'tè bunách lenca' nup ni' glun Lè' huè', guludöddè' Lè'. La'bödx yechi' yúgu'tè bunách yödzyú ni cati' la'le'i Lè'. La'naru' gactè cni. Ca' gac.

⁸ Cni rnè' Lè': "Neda' naca' Nu zoa zi'al lenca' Nu rajseytè ca nac le rzu lau len le ruúdx'tè." Cni rnè' Xanru', napczè' yöl-la' huac. Zoaczè' Lè', len gzoateczè', len zi'a guidè'.

Rlé'inè' Juan yöl-la' yení' queè' Jesucristo

⁹ Neda', Juan, naca' böchi' lza'li' len tsaxxön rzaca' rguí'lana' lbi'ili', len tsaxxön len lbi'ili' ruzi'a xbey le rna bè'è Dios, len nadél-li'da' yöl-la' rböz zxön ladxì' na' runnè' queè'ru' Jesucristo. Gatsj lahui'l nis zxön nadzuna' tu luyú bidx ni, nazi' lei Patmos. Nadzuna' le bena' lban qui xtidzè'è Dios len le bena' lna' lau queè' Jesucristo. ¹⁰ Lu dza la'y queè' Xanru', gdu gzóalenè' neda' Dios Bö' La'y, ati' byönda' cúdzu'la' chi'è bönni' rulidzè' zidzj. Byön chi'è ca rbödx trompeta. ¹¹ Bönni' ni gudxè' neda': "Neda' naca' Nu zoa zi'al len Nu rajseytè ca nac le rzu lau len le ruúdx'tè. Bzuj lu guich le rlé'inu' len bsöla' lei quegac gadx cö' bunách quia', nacua' luyú Asia, nup nacua'

lu yödz Éfeso,
len lu yödz Esmirna,
len lu yödz Pérgamo,
len lu yödz Tiatira,
len lu yödz Sardis,
len lu yödz Filadelfia,

len lu yödZ Laodicea.”

¹² Bueycja' quië glé'ida' nuzxa na' rulídz neda'. Cati' bueycja', blé'ida' gadx le nua'gac gui' náquicni oro. ¹³ Ladj gadx le nua'gac gui' na' blé'ida' tu Nu nalá' ca rnë'ë bönni'. Nacuë' tu lari' tunn le rdxin xni'ë, len lchu'ë nasië' tu pan náquini oro. ¹⁴ Chguichdau'z nac guitsa' icjè' ca nac zxila' o ca rna' bögui', ati' ryëp yös yení' yöj lahuë' ca gui'. ¹⁵ Ryëp yös yení' ni'ë ca guia bronce dxildau', le nudzé'itsca lu gui' ca bau' yal. Zidzj byön chi'ë ca ryön tu yegu zxön. ¹⁶ Lu në'ë yubél zxoacba' gadx bölj yení', ati' ru'ë r-ruj didza' le nac ca tu guia tuchi' natuchi' grop rui'i. Ryëp yös yení' lahuë' ca gbidz cati' rudzá'a.

¹⁷ Cati' blé'ida' Lë' gdzö'a xni'ë ca bönni' nat. Ni'r Lë' bxoá në'ë neda' len në'ë yubél len gudxë' neda': “Cutu gádxinu'. Neda' naca' Nu zoa zi'al len Nu rajseytë. ¹⁸ Naca' Nu nabáncz. Gutia', ati' na'a zóatecza' nabana'. Dë lu na'a gna bé'ida' yöl-la' gut len latj quegac nup natgac. ¹⁹ Bzuj lu guich lë na' chblé'inu', len le rac na'a, lenca' le ral-la' gac töd na'a. ²⁰ Lë ni nac le nagachi' ca nac quecba' gadx bölj yení' na' blé'inu' zxoacba' lu na'a yubél, len ca nac gadx le nua'gac gui' náquicni oro. Gadx bölj yení' na' naccba' le run lsaqui' qui gadx gbaz quegac gadx cö' bunách quia', ati' gadx le nua'gac gui' na' nacgac le run lsaqui' quegac gadx cö' bunách quia' na'.”

2

Didza' bsölë'ë yödZ Éfeso

¹ Gnë' ca' Bönni' na': “Bzuj lu guich didza' ni gsölu'u queë' gbaz quia' zóalenë' bunách quia' lu yödZ Éfeso. Cni uzuju' lu guich: Rui' didza' Nu na' zxoacba' lu në'ë yubél gadx bölj yení', len rda gatsj lahui'l gadx le nua'gac gui' na' náquicni oro. ² Cni rna: Neda' nözda' yugu' le runli' len ca rúntscali' dxin. Nözda' rbözli' zxön ladxi' len cutu gac gua' glenli' nup tua' dö'. Nözda' chgzxi' bë'li' nup ta'ná nacgac gbaz quia' san cutu ca' nacque', ati' na'a nözili' ta'zi' yë'ë. ³ Rbözli' zxön ladxi' len chgzxaca' gdi'li' le da'li' neda', san cutu bcuidi' ládxi'li'. ⁴ Na'a, dë tu le ruquí lbi'ili': Cutur nadxi'ili' neda' ca na' bdxili'li' neda' zi'al. ⁵ Qui lë ni na', gul-tsajnéy ca na' benli' zi'al, lë na' busanli', ati' na'a, gul-bí'i ládxi'li' len gul-gún ca na' benli' zi'al. Chqui' cutu ubí'i ládxi'li', guidtea' queëli', ati' ugúa' xlatj le nua' gui' queëli'. ⁶ Na'a, zoa tu le raclen lbi'ili'. Cutu rlé'ili' dxi'a le tunë' bönni' nicolaíta, nup na' ta'yíj ládxi'gac bdau' guiöj bdau' yag len tun le cunác, lë na' curlé'ida' dxi'a ca' neda'. ⁷ Nu ryöni ral-la' uzé nag lë ni rnë' Dios Bö' La'y, ruí'lenë' didza' yugu' cö' bunách quia' neda', Cristo, rnë': Nup luxíj lu le rac yödZlyú, guna' ga lagu le rbia yag zoa gatsj lahui'l la' yël lach queë' Dios, le gun ga la'cuá' tsalzú.”

Didza' bsölë'ë yödZ Esmirna

⁸ Gnë' ca': “Lëzca' cni, bzuj lu guich didza' ni gsölu'u queë' gbaz quia' zóalenë' bunách quia' lu yödZ Esmirna. Cni uzuju' lu guich: Rui' didza' Nu na' zoa zi'al len nac ca' Nu rajseytë, Nu na' gut len bubán tsaz. ⁹ Cni rna: Neda' nözda' le runli' len ca rzaca' rgui'li'. Nözda' nacli' yechi' san le nactë rlé'ili' yöl-la' tsahui' le nac gdu. Nözda' ca' ca ta'në xöhui' queëli' nup ni' ta'ná nacgac bunách judío, san cutu ca' nacgac cni. Nup ni ta'dá' Satanás, tu' xöhui'. ¹⁰ Cutu ca' gádxili' le ral-la' saca' qui'li'. Tu' xöhui' na' gun ga gdzunli' lidx guia la'li' lbi'ili'. Cni si' bë' lbi'ili', ati' gdu ca chi

dza saca' qui'li'. Gul-tsejlè' neda' ga gdxintè dza gatli', ati' neda' gunna' queèli' yòl-la' na'bán gdu. ¹¹ Nu ryòni ral-la' uzè nag lè ni rnè' Dios Bò' La'y, ruí'lenè' didza' yugu' cò' bunách quia' neda', Cristo, rnè': Nup luxícj lu le rac yòdzlyú, cutu bi gun quegac yòl-la' gut le gac burópl quegac nup la'cua'tecz lu gui' gabíl."

Didza' bsölè'ë yòdz Pérgamo

¹² Gnè' ca': "Lèzca' cni bzuj lu guich didza' ni gsölu'u queè' gbaz quia' zóalenè' bunách quia' lu yòdz Pérgamo. Cni uzuju' lu guich: Rui' didza' Nu na' nua' guia tuchi' na' natuchi' grop rui'i. ¹³ Neda' nözda' le runli'. Nözda' ca' zoali' ga ni' rna bè' Satanás, tu' xòhui', san ni ruzxòni ládxi'li' neda'. Cutu ca' nusanli' ca' réjlè'li' neda', cutu busanli' lei yugu' dza ni' cati' guludòddè' ga zoali' Antipas, bònni' ni' bénteczè' lna' lau quia', ati' gutiè' ga ni' zoa Satanás, tu' xòhui'. ¹⁴ Na'a, dè tu chop le tu'quí lbi'ili': Nacua'len lbi'ili' lu yòdz Pérgamo la'gac bunách nazi' lu na'gac zxba queè' Balaam, bònni' ni' busèdnè' Balac gunè' ga la'chixi la'nigui bunách Israel, glahuè'-ba' yugu' böa' bèdxdau' guludòcdè'-ba' laugac bdau' guiøj bdau' yag len glunè' le cunác. ¹⁵ Lèzca' cni nacua'len lbi'ili' nup ni' nazi' lu na'gac zxba quegac bunách nicolaíta, lè na' curlé'ida' dxi'a neda'. ¹⁶ Qui lè ni na', gul-bí'i ládxi'li' na'a. Chqui' cutu ubí'i ládxi'li', guidtea' ga zoali' len tíl-lena' lequè' len didza' r-ruj ru'a, le nac ca tu guia tuchi'. ¹⁷ Nu ryòni ral-la' uzè nag lè ni rnè' Dios Bò' La'y, ruí'lenè' didza' yugu' cò' bunách quia' neda', Cristo, rnè': Nup luxícj lu le rac yòdzlyú, guna' ga lagu yòt maná na' nagachi'. Unòdzja' ca' quequè' tu guiøj chguichdau', ati' lu guiøj na' nayúj tu la cub, nutu nu nunbè' lei, san nupz na' la'zí' lei, lumbè' la na'."

Didza' bsölè'ë yòdz Tiatira

¹⁸ Gnè' ca': "Lèzca' cni, bzuj lu guich didza' ni gsölu'u queè' gbaz quia' zóalenè' bunách quia' lu yòdz Tiatira. Cni uzuju' lu guich: Ru'è didza' Zxi'nè' Dios, Nu na' dxia yøj lahuè' nacgac ca gui', ati' ni'è nacgac ca guia bronze dxildau'. ¹⁹ Cni rnè': Neda' nözda' le runli'. Nözda' ca' nadxi'ili' neda' len ca réjlè'li' neda'. Nözda' ca' ca runli' xchina' lu yòl-la' rböz zxòn ladxi' queèli'. Nözda' nacr gdu ca runli' yugu' lè ni ca benli' zí'atèl. ²⁰ Nacuá' tu chop le tu'quí lbi'ili': Rui'li'-nu latj ngul na' lènu Jezabel, rnanu rui'nu didza' uláz queè' Dios, ati' ni'a qui le rusèdinu rzi' yé'ínu nup tun xchina'. Rusèdinu lequè' le run ga tunè' le cunác len tahuè'-ba' böa' bèdxdau' ta'gu'e'-ba' laugac bdau' guiøj bdau' yag. ²¹ Neda' bè'a-nu latj ubí'i ládxi'nu, san cutu ré'ninu uca'nnu le cunác na' runnu. ²² Qui lè ni na' chu'na'-nu tu le gátinu ga na' saca' qui'nu lu xhuè'nu tsaxzón len nup glun tsaxzón len lènu le cunác. Cni guna' na'a chqui' cutu lubí'i ládxi'gac quiè cutur lun dul-la' na'. ²³ Guna' ga latbi' zxi'nnu. Cni gac, láquibè'i yúgu'tè cò' bunách quia' ruyúa' le ta'bequi icgac len le ta'zá' ládxi'gac bunách, ati' ubi'a queèli' tscá nac le runli'. ²⁴ Yezíca'li' zoali' yòdz Tiatira, nul-li' cunazí' lu na'li' lè na' rusèdinu, len cutu nazèdli' lè na' ta'ná bunách ni' nac le nayéjni'tsqi, san le nactè naqui qui Satanás, tu' xòhui', rëpa' lbi'ili': Cutu uspaga'a lbi'ili' yetú le ral-la' gunli'. ²⁵ Na'a, lè na' chnazí' lu na'li', gul-gún chí'i ga gdxintè dza huòda'. ²⁶ Bònni' ni' luxicjè' lu le rac yòdzlyú len lunè' ca rè'nda' neda' ga udxte', neda' guna' ga la'ná bé'inè' bunách gdu'tè yòdzlyú. ²⁷ Ca na' budòdè' lu na'a Xuza' Dios yòl-la' uná bè', neda' ca' guna' ga la'ná bé'inè' yugu' yòdz, gata' lu na'què'

xuyág guia, ati' luzxuzxjé' bunách na' ca nu ruzxúzj tu yusu' náquini yu.
 28 Gu'a ca' quequé' bôlj usí. 29 Nu ryöni ral-la' uzé nag lê ni rné' Dios Bö' La'y, ruí'lené' didza' yugu' cö' bunách quia' neda', Cristo.”

3

Didza' bsölë'ë yödz Sardis

1 Gnë' ca': “Lëzca' cni bzuj lu guich didza' ni gsölu'u queë' gbaz quia' zóalenë' bunách quia' lu yödz Sardis. Cni uzuju' lu guich: Rui' didza' Nu na' nacua'len Lei gadx bö' na' len zxoacba' lu në'i yubél gadx bôlj yení', rna cni: Neda' nözda' le cunác runli', len nözda' chnatzli' zal-la' taqui bunách nabanli'. 2 Gul-spán ládxi'li'. Gul-gún tsutsu le nacua'len lbi'ili', le chzoa lat, le ráquibe'ida' cutu nac gdu lahuë' Dios le runli'. 3 Gul-tsajnéy na'a zxba na' byönili' le gzxi' lu na'li'. Gul-gún ca rna xtidzë'ë Dios len gul-bí'i ládxi'li'. Chqui' cutu uspán ládxi'li', guida' ga zoali' tu tsalz ca na' rdxinë' tu tsalz gban, ati' cutu gnözili' bizxa dza na' guida' ga zoali'. 4 Nacua'len lbi'ili' lu yödz Sardis la'gac bunách cutu nacgac xöhui'. La'dalen neda' nup ni, nácugac lari' chguichdau'z le ruluí' nuhuöacquë' gdu dxi'a, le nacquë' lsaca' gac cni quequë'. 5 Nup luxíj lu le rac yödzlyú ugacua' lequë' lari' chguichdau'z, len cutu usula' laquë' chnayujgac lu guich ga nayujgac lagac nup nadél-li'gac yöl-la' na'bán gdu. Sí' lu na'a nup ni lahuë' Xuza' Dios lenca' laquë' gbaz la'y queë'. 6 Nu ryöni ral-la' uzé nag lê ni rné' Dios Bö' La'y, ruí'lené' didza' yugu' cö' bunách quia' neda', Cristo.”

Didza' bsölë'ë yödz Filadelfia

7 Gnë' ca': “Lëzca' cni bzuj lu guich didza' ni gsölu'u queë' gbaz quia' zóalenë' bunách quia' lu yödz Filadelfia. Cni uzuju' lu guich: Rui' didza' Nu na' nac la'y len rui' didza' gdutë li, len dë lu në'i zxi'n guía queë' David, bönni' gna bé'ë, Nu rsalj ga nu ryaz ati' nutu nu gac uséyj lei, len ruséyj ga nu ryaz ati' nutu nu gac gsalj lei. 8 Nu ni rna: Neda' nözda' le runli'. Nözda' napli' lati'z yöl-la' huac, san runli' ca rna xtidza'a len cutu rutui'li' rnali' náquili' quia'. Qui lê ni na' nuzóa' lauli' tu ga nu tsaz le nayálj ati' nutu nu gac uséyj lei. 9 Gul-yutsca', nup ni' ta'dá' Satanás, tu' xöhui', len ta'zí' yë', ta'ná nacgac bunách judío ta'yíj ládxi'gac Dios, san cutu nacgac cni, neda' guna' ga la'dxinë' lauli' len luzechu zxibquë' xní'ali'. Ni'r láquibe'inë' nadxi'ida' lbi'ili'. 10 Le benli' ca rna xtidza'a, glözli' zxön ladxí', neda' gun chi'a lbi'ili' dza na' la'zaca' la'guí'i yúgu'të bunách yödzlyú ni, lê na' gac quië si' bé' nup nacuá' yödzlyú ni. 11 Zi'a guida'. Qui lê ni na' gul-gún chi'i le napli', cui gac nu gun ga cusi'li' lê na' ral-la' gunna' queëli'. 12 Nul-li' ni' uxicjli' lu le rac yödzlyú, neda' guna' ga gacli' tsutsu ca nacgac yzxön, soali' gdau' ga na' zoë' Dios, len gatga grujli' ni'. Udá'a lbi'ili' ca lê' Dios quia', lenca' ca lê yödz queë' Dios le nac Jerusalén cub, le ruhuötj r-ruj yehua' yubá lu në'ë Dios. Lëzca' udá'a lbi'ili' la' cub. 13 Nu ryöni ral-la' uzé nag lê ni rné' Dios Bö' La'y, ruí'lené' didza' yugu' cö' bunách quia' neda', Cristo.”

Didza' bsölë'ë yödz Laodicea

14 Gnë' ca': “Lëzca' cni bzuj lu guich didza' ni gsölu'u queë' gbaz quia' zóalenë' bunách quia' lu yödz Laodicea. Cni uzuju' lu guich: Rui' didza' Nu na' zoa tsaz, Nu run ca rna, len rui' didza' gdutë li ca na' run lna' lau, len nac ca' Nu na' blen lu në'i yúgu'të le benë' Dios. 15 Cni rna: Neda' nözda' le

runli'. Ca runli' nac ca nis cunác ziang, cutu ruca'nli' tsaz neda', len cutu nac ca nis zögui', cutu runli' xchina' gdu ládxi'li'. Dxi'ar gac la' gacli' ca nis ziang o ca nis zögui'. ¹⁶ Na'a, le nacli' ca nis nagúlz, len cunacli' ca nis ziang, len cutu nacli' ca nis zögui', chu'na' lbi'ili' ca run nu huëb nis nagúlz na'. ¹⁷ Lbi'ili' rnali' rlé'ili' yöl-la' tsahui' queëli' len rac dxi'a queëli', len cutu bi ryadzj queëli', san cutu ráquibe'ili' le nacli'. Bayechi' nacli'. Nacli' xzi'. Nacli' yechi', len nacli' lau chul len rdali' xguidz. ¹⁸ Qui læ ni na', neda' ruzéjni'da' lbi'ili' gá'uli' lu na'a neda' le nac ca oro le nuna' dxi'a lu gui', quië gata' queëli' yöl-la' tsahui' gdu. Ral-la' gá'uli' ca' quia' lari' chguich gáculi', quië ggachi' yöl-la' xguidz queëli' le run ga nu rutuí'i. Ral-la' gá'uli' ca' quia' le gun ga luhuôác yøj lauli' quië gac glé'ili'. ¹⁹ Neda' ruzeyda' bach len rut rguina' yúgu'tè nup nadxi'ida' chqui' cutu tun le nac dxi'a. Qui læ ni na', gul-bí'i ládxi'li', gunli' xchina' gdu ládxi'li'. ²⁰ Gul-yutsca', néda'cza' zoa' ga nu ryaz, rulidza'. Chqui' nütitèz nu yöni chi'a len gsalj quia', tsazia' len gágulena' nu na', ati' gágulen neda' nu na'. ²¹ Nul-li' ni' uxicjli' lu le rac yödzyú, neda' guna' ga cõ'lenli' neda' tsazxõn ga na' rō'a rna bē'a, ca na' benē' ca' quia' neda' Xuza', buxicja' neda' lu le guc quia', ati' grō'lēna'-nē' tsazxõn Xuza' ga na' rō'ē rna bē'ē Lē'. ²² Nu ryōni, ral-la' uzē nag læ ni rnē' Dios Bō' La'y, ruí'lenē' didza' yugu' cō' bunách quia' neda', Cristo.”

4

Yöl-la' ba ta'gu'ë Dios yehua' yubá

¹ Gdöd glac læ ni, buyúa' len blé'ida' tu ga nu ryaz nayálj yehua' yubá. Byönda' ca' chi'ë bönni' na' byönda' zi'al, bulídz zidzj ca rbödx trompeta. Chi'i ni bulídz neda', gna: “Gda xtsa'l ni ati' neda' ului'ida' li' le run bayúdx lac töd ni.”

² La' ni'z gzóalenē' neda' Dios Bō' La'y, ati' blé'ida' ni' yehua' yubá tu latj ga Nu rō' rna bē', len blé'ida' ca' Nu na' rō' latj na'. ³ Ryëp yös yení' Nu na' rō' latj na', ca na' ryëp yös yení' guiøj jaspe len guiøj cornalina, yugu' guiøj záqui'tsqüi. Gatsj lahui'l latj na' zoa bquita' nac lach ca nac guiøj esmeralda, le ryëtsca yös yení'. ⁴ Gdu zbi'il latj na' nacuá' ca' yetáp uruá' latj gap ta'bó' nup ta'ná bē', ati' yugu' latj na' rō'quē' tap uru'ë bönni' gul, nácuquē' lari' chguichdau'z, len dxiagac icjquē' bregui' náquicni oro. ⁵ Latj blau ga ni' rō' Nu na', ta'rúj yös len gziu' rnē, ati' bö zxõn ryu'u. Lahui' lau latj na' tu'zení' gadx le ta'gú'u yení', le nacgac gadx bö' dzaggac Dios. ⁶ Ca dōdl lahui latj ni dē tu ca nac tu nis zxõn ryëp yös yení' ca guiøj jar.

Gdu zbi'il latj na', tsla'a hueaj nacuá' tap nup nabangac, ati' zian yøj laugac dxiagac zaca' cúdzi'lgac len láhuilgac. ⁷ Tu nu nutsa' ladj tap ni nalá' ca nacha' bēdx guixi'. Nu na' buróp nalá' ca nacha' bēdx, ati' nu na' bunn nalá' lahui ca nac lau bönni', ati' nu budáp nalá' ca nacha' bsia' rzuba'. ⁸ Idaptē nup ni, qui queëgac dxia xop xilgac, ati' láhuilgac len lé'lgac, yøj lau zian dxiagac. Rēl len tē dza cutu ca' tu'sán, ta'ná: “La'y, la'y, la'y naquē' Xanru' Dios, napczē' yöl-la' huac. Gzoaczē' Lē', len zoaczē', len chzoa guidczē'.”

⁹ Nup na' nabangac ta'gú'u yöl-la' ba Nu na' rō' rna bē', len zoatecz nabán. Tun ba la'n Nu na' len tē Nu na': “Xclenu'.” Bátti'tèz tun cni idáp na', ¹⁰ tu'tság lauquē' lyu lahui' lau Nu na' tap uru'ë bönni' gul na', ta'yíj

ládxi'quë' Nu na' zoatecz, len tu'cu'ë bregui' oro quequë' lahui' lau latj ga
 ni' rō' rna bë' Nu na', ta'në':
 11 Xantu' Dios, nacu' lsaca'
 Cu'tu' Li' yöl-la' ba,
 Len guntu' Li' ba la'n,
 Len gata' quiu' yöl-la' uná bë'
 Le benu' yúgu'të le dë.
 Ca rë'ncznu' nacuá' len gulazú lau nacuá'.

5

Tu guich len Bönni' naquë' Bö'cu' Zxíla'dau'

1 Ni'r blé'ida' tu guich lu na' yubél Nu na' rō' latj blau. Guich na' nac
 tu guich nudúb, len da' didza' lë'il len lahuil. Naguel-la' guich na' gadx le
 nuseyjgac lei. 2 Blé'ida'-në' tuë' gbaz la'y blau, ati' bë'ë zidzj didza', gnë':
 “¿Nuzxa nac lsaca' uladzu' le naguél-la'gac guich ni len gsalj lei?”

3 Nutu nu guc gsalj guich na' len cutu guc nu uyú lei, nitú nu zoa yehua'
 yubá, len nitú nu zoa luyú, len nitú nu zoa zxanil luyú. 4 Ni'r grōdxa' le
 cutu bdzōli nu nac lsaca' gsalj guich na', len cutu bdzōli nu nac lsaca' uláb
 lei, len nutu nu nac lsaca' uyú lei. 5 Ni'r gudxë' neda' tuë' bönni' gul ni',
 gnë': “Cutu cōdxu'. Nu na' nac ca bëdx guixi', Nu nabablen zxi'n xsoë'
 Judá, len nac ca' zxi'n xsoë' David, chbuxícj lu yúgu'të le rac, len saqui'
 uladzu' le naguél-la'gac guich ni len gsalj lei.”

6 Ni'r blé'ida'-në' Bönni' naquë' Bö'cu' Zxíla'dau', zuinë' lahui' lau latj
 blau na' zoa gatsj lahui'l nup na' nabangac len gatsj láhui'lë' ca' bönni' gul
 na'. Naquë' huë' ca nac qui bö'cu' zxila' zoa nu budōdi lëba', nacuá' gadx
 luzba' len gadx yōj lauba', le tu'luí' ca nacgac gadx bö' na' dzaggac Dios,
 nasöl'ë' leygac gdutë yōdzlyú. 7 Gdōdë' Bönni' naquë' Bö'cu' Zxíla'dau' len
 gdel-lë'ë guich na' lu na' yubél Nu na' rō' latj blau na'. 8 Cati' chgdel-lë'ë
 guich na', guluzechu zxibquë' lahuë' Bönni' na' naquë' Bö'cu' Zxíla'dau'
 idáp nup na' nabangac len idáp uru'ë bönni' gul na'. Zōnquë' le rul-l nazí'
 lei arpa tu tuë' bönni' gul na', len nua'quë' ca' yugu' bdxí' náquicino, o,
 yúdzugac yal, lë na' ruluí' yöl-la' rulídz Dios quegac bunách queë'. 9 Tul-lë'
 tu le rul-l yöl-la' ba, le nac cub, le rna cni:

Nacu' lsaca' quel-lu'u guich
 Len uladzu'u le naguél-la'gac lei
 Le bë'u latj bönni' guludōddë' Li',
 Ati' len xchōnu' böa'uu' bunách quië laqui queë' Dios,
 Nacgac bunách gza'a nacuá' gdutë yōdzlyú,
 Bunách tui' yúgu'të didza' yubl,
 Len nababgac yúgu'të yōdz len yúgu'të luyú nacuá' gdutë yōdzlyú.

10 Benu' ga nacquë' bönni' uná bë'
 Len ga nacquë' bxuz queë' Dios queëru'.
 Benu' ga ta'ná bë'ë yōdzlyú.

11 Ni'r buyúa' len byōnda' chi'iquë' zian gbaz la'y. Gayuá' len gayuá'
 nacu'ë. Nacu'ë gdu zbi'il latj blau na' tsaxzōn len nup na' nabangac lenca'
 len yugu' bönni' gul na'. 12 Tu'ë zidzj didza' yúgu'të', ta'në':
 Bönni' na' naquë' Bö'cu' Zxíla'dau', guludōddë'-ba',
 Naquë' lsaca' gata' lu në'ë yöl-la' uná bë'
 Len yöl-la' tsahui'
 Len yöl-la' rejni'i

Len yöl-la' huac.

Naquë' Isaca' gunru'-në' ba la'n

Len tsej ládxi'ru' Lë'

Len cu'ru'-në' yöl-la' ba.

¹³ Ni'r byönda' tul-l yúgu'të bi benë' Dios yehua' yubá len yödzyly, len zxanil luyú len lu nis zxôn. Tul-l yúgu'të bi nacua' yugu' latj na', ta'ná:

Yöl-la' ba Nu na' rø' latj blau,

Lenca' Bönni' na' naquë' Bö'cu' Zxíla'dau'.

Gúnteczru'-në' ba la'n

Len cú'teczru'-në' yöl-la' ba,

Ati' gna bë'teczë' Lë'.

¹⁴ Idaptë nup na' nabangac ta'ná: "Ca' gac."

Ni'r idáp uru'ë bönni' gul na' gulutság laquë' lyu len gulayíj ládxi'quë' Nu na' zoatecz.

6

Le naguel-la'gac guich

¹ Ni'r blé'ida'-në' Bönni' naquë' Bö'cu' Zxíla'dau', buládzu'ë tu le naguel-la' guich na', ati' byönda' tu nu nutsa' ladj idáp na' nabangac, ryön chi' ca gziu' rnë, gna: "Gda uyú'."

² Buyúa', len blé'ida'-ba' tuba' böa' chguich, ati' zön tu uxiti' yag nu na' dxia lëba'. Glu'ë lë' tu bregui' udxié' icjë', ati' brujë' ca tu nu nactër blau quië uxicjë' lu gdil-l.

³ Cati' buládzu'ë le buróp le naguel-la' guich na', byönda' buróp nu na' nabán, gna: "Gda uyú'."

⁴ Ni'r brujba' yetuba' böa', nacha' xna. Guludödë' lu në'i nu na' dxia lëba' yöl-la' huac uná bë' tsajtúë' yöl-la' rböz dxi'a tsáhuí'dau' quegac bunách len gunë' ga ludöddë' lza'quë'. Gulunödzjë' queë' tu guia tuchi' zxôn.

⁵ Cati' buládzu'ë le bunn le naguel-la' guich na', byönda' bunn nu na' nabán gna: "Gda uyú'."

Buyúa' len blé'ida'-ba' tuba' böa' gasj, ati' zön tu zxgonz nu na' dxia lëba'. ⁶ Byönda' rui' didza' tu chi'i gatsj lahui'l tap na' nabangac, rna: "Chop guia xxa' xtil lazj qui tu dza huen dxin le gac gbin, len xop guia xxa' cebada lazj qui tu dza huen dxin, san cutu gunu' ga yadzj le nac za len cutu bi gunu' qui xisi uva nal."

⁷ Cati' buládzu'ë le budáp le naguel-la' guich na', byönda' rui' didza' budáp nu na' nabán, gna: "Gda uyú'."

⁸ Buyúa' len blé'ida'-ba' tuba' böa' gulj, ati' nazí' lei Yöl-la' Gut nu na' dxia lëba', ati' zeajlen lei nu nazí' lei Latj Chul. Guludödë' lu në'i nu na' gna be'i gatsj tu gatsj bunách nacua' yödzyly quië gdödi lequë' len guia tuchi', len ni'a qui yöl-la' rdun, len ni'a qui guidzhuë', len lu rú'acba' böa' guixi' snia' dzö'ba' yödzyly.

⁹ Cati' buládzu'ë le bugayu' le naguel-la' guich na', blé'ida' zcan bcugu yehua' yubá ni' bö' glacczë' bönni' ni' guludödcde' lequë' le glunë' lban qui xtídzë'ë Dios len le glunë' lna' lau queë'. ¹⁰ Glui' zidzj didza' yugu' bö' ni, gulaná: "Xantu' La'y, runu' ca rnau', ¿batcz cuequi xbeynu' netu' len uzí' lau' bönni' ni' nacu'ë yödzyly le guludöddë' netu'?"

¹¹ Gulunödzjë' quequë' lari' chguichdau'z lacuë', len glë' lequë': "Ral-la' uzí' ládxi'li' yetú chi'idau'z, ga gdxinr dza la'dxín ni yúgu'të lza'li' huen

dxin queë' Cristo, bönni' na' ral-la' ludödi ca' lequë' bunách ca na' gu-ludödi lbi'ili'."

¹² Cati' buládzu'ë le buzxóp le naguel-la' guich na', buyúa' len blé'ida' gtittsca luyú. Böac gasj gbidz, guc ca tu lari' guitsa' gasj, ati' böac xna beo' ca nac rön. ¹³ Gulaguíndj luyú bölj luzxbá, guc ca rac qui yag higo, ta'guíndj le rbia cati' rutá lei bö' bdunu'. ¹⁴ Gdöd qui luzxbá, guc qui ca rac qui guich cati' nu rutúb lei. Guladzá' xlatjgac yúgu'të guí'adau' len yúgu'të gap zoa luyú bidx lu nis zxön. ¹⁵ Ni'r gulucachi' lauquë' gap nac zcan bloj len gap nac lë'i guiöj guí'adau' bönni' ta'ná bë'ë luyú, len yugu' bönni' blau, len bönni' ta'lé'inë' yöl-la' tsahui', len bönni' nacu'ë lu na'quë' bönni' rjaquë' gdil-l, len bönni' dë lu na'quë', len yúgu'të bönni' nadá'ugac, len yúgu'të bönni' cunadá'ugac. ¹⁶ Glë' yugu' guí'adau' na' len yugu' lë'i guiöj na': "Gul-dubaga' netu', len gul-cachi' netu', cui gle'i netu' Nu na' rö' latj blau ni' len cui gdél-li' netu' yöl-la' rley queë' Bönni' na' naquë' Bö'cu' Zxíla'dau'. ¹⁷ Chbdxin dza uluí' lahui yöl-la' rley quequë', ati' ¿nuzza caz saqui' gua' glen lei?"

7

Tu gayuá' yu tapán milë' bönni' da' tu le nac bë' ra' xgaquë'

¹ Gdöd glac lë ni blé'ida' tap gbaz la'y zuicnë' idáp la'a yödzyú, tu'zaguë'ë xnözgac idáp bö' reycj tsla'a hueaj luyú, cui tseycj bö' yödzyú, len cui tseycj lu nis zxön, len cui utá yag. ² Blé'ida'-në' ca' yetüë' gbaz la'y zë'ë r-rujë' ga rlen gbidz, nu'ë tu le udë'ë le gac bë' nup nacgac queë' Dios ban. Bë'ë zidzj didza', bulidzë' idapë' gbaz la'y ni' nadöd lu na'quë' yöl-la' huac uná bë' lun ditjnë' luyú len nis zxön. ³ Gudxë' lequë': "Cutu gun ditjli' luyú len nis zxön len yugu' yag cati' uda'rtu' tu le gac bë' ra' xgaquë' bönni' huen dxin queë' Dios queëru'."

⁴ Byönda' tscá nacquë' bönni' da' lequë' lë na' nac bë', nacquë' gdu tu gayuá' yu tapán milë' ladj yúgu'të cö' di'a dza quegac zxi'n xsoë' Israel.

⁵ Bönni' na' da' lequë' lë na' nac bë':

Zxi'n xsoë' Judá nacquë' chinnu milë'.

Zxi'n xsoë' Rubén nacquë' chinnu milë'.

Zxi'n xsoë' Gad nacquë' chinnu milë'.

⁶ Zxi'n xsoë' Aser nacquë' chinnu milë'.

Zxi'n xsoë' Neftalí nacquë' chinnu milë'.

Zxi'n xsoë' Manasés nacquë' chinnu milë'.

⁷ Zxi'n xsoë' Simeón nacquë' chinnu milë'.

Zxi'n xsoë' Leví nacquë' chinnu milë'.

Zxi'n xsoë' Isacar nacquë' chinnu milë'.

⁸ Zxi'n xsoë' Zabulón nacquë' chinnu milë'.

Zxi'n xsoë' José nacquë' chinnu milë'.

Zxi'n xsoë' Benjamín nacquë' chinnu milë'.

Bunách guizx yu nácuqac lari' chguichdau'z

⁹ Gdöd guc lë ni buyúa' len blé'igacda' bunách zian, nutu nu gac uláb lequë'. Nababquë' yúgu'të yödztui' didza' yubl gdu yödzyú. Zuicnë' ca död' lahui latj blau na' ga ni' zoë' ca' Bönni' na' naquë' Bö'cu' Zxíla'dau', nácuquë' lari' chguichdau'z, len zönquë' zin. ¹⁰ Tu'ë zidzj didza' yúgu'të', ta'në':

Yöl-la' ruslá za' lu në'ë Dios queëru',

Rö'ë latj blau ni,

Len za' ca' lu në'è Bönni' na' naquë' Bö'cu' Zxíla'dau'.

¹¹ Zuicnë' gdu zbi'il latj blau na', lenca' gdu zbi'il ga nacu'è bönni' gul, lenca' gdu zbi'il ga nacua' idáp na' nabangac yúgu'të gbaz la'y, ati' tu'tsáq laquë' l'yu ca dödl lahui latj blau na', ta'yíj láchxi'quë' Dios, ¹² ta'në':

Ca' gac. Yöl-la' ba Li', Dios queëtu',

Napu' yöl-la' zxön len yöl-la' rejni'i.

Rëtu' Li': "Xclenu" len runtu' Li' ba la'n.

Napu' yöl-la' uná bë' len yöl-la' huac.

Gactecz cni quiu', Dios queëtu'. Ca' gac.

¹³ Ni'r gnabnë' neda' tuë' bönni' gul na', gnë': "¿Nupx na' nácugac lari' chguichdau'z, len gapx bönni' lequë'?"

¹⁴ Neda' gudxa' lë': "Xan, li' nözcznu'."

Lë' gudxë' neda': "Nup ni gulazaca' gulagui'tsca. Gulaguibë' lari' nácuquë' len guluún leygac chguichdau'z len xchönë' Bönni' na' naquë' Bö'cu' Zxíla'dau'. ¹⁵ Qui lë ni na' nacu'è ca dödl lahui latj blau ga röö'è rna bë'è Dios, len tunë' dxin lahuë' Lë' rël len tē dza lu gdau' queë'. Nu na' rō' latj blau ni gun chi'i lequë' le zóalentecz lequë'. ¹⁶ Cutur la'dunë' len cutur la'bidxë' nis, len cutur la'yéguinë' gbidz, len cutur láquinë' xla ¹⁷ le uyúë' lequë' ca nu uyú bö'cu' zxíla' Bönni' na' naquë' Bö'cu' Zxíla'dau' zoë' gatsj lahui' latj blau na'. Gchë'è lequë' gap ralj nis rui' yöl-la' na'bán, ati' Dios uzxíë' laquë' nis ta'bödxë'."

8

Le bugádx le naguel-la' guich

¹ Cati' buládzu'è le bugádx le naguel-la' guich na', grō' dxi yehua' yubá gdu gatsj hora. ² Ni'r blé'igacda'-në' gadx gbaz la'y na' zuicnë' lahuë' Dios, ati' guludödë' lu na'quë' gadx trompeta. ³ Ni'r bidë' yetué' gbaz la'y, nu'è tu bdxí' oro, gzuinë' ra' bcugu yehua' yubá ni'. Gulunödzejë' queë' szxöni yal quië gunë' lei tuz len yöl-la' rulídz Dios glun yúgu'të bunách queë' Cristo, uzégu'i'è lei lu bcugu na' náquini oro, zoa lahui' lau latj blau na'. ⁴ Gren dzön qui yal na' zoa lu në'è gbaz la'y na', guc tuz len yöl-la' rulídz Dios glun bunách queë' Cristo, ati' bdxin ga na' rō'è Dios. ⁵ Ni'r budzë'è bdxí' na' hau' yal zoa lu bcugu na' gbaz la'y na', ati' gru'në' lei luyú. Gnë gziu' ati' bö zidzj byön. Gyëp yös len gtit luyú.

Tu'cödxë' trompeta

⁶ Ni'r gulacu'è sina' lucödxë' leygac igadxtë' gbaz la'y na' zönquë' gadx trompeta na'.

⁷ Bucödxë' trompeta gbaz la'y zi'al, ati' grō' guiöj bögui' yöl sunn len gui' nutsi'i rön, guluhuóxj luyú. Gyegui tu cuia tsa tu tsonn cuia luyú ni, ati' gyegui ca' tu cuia tsa tu tsonn cuia yag. Gyegui ca' yúgu'të guixi' ya'a.

⁸ Bucödxë' trompeta gbaz la'y buróp na', ati' gbix lu nis zxön tu le nac ca tu gui'a zxön regui, ati' böac rön yeláti'dau'z ca gatsj tu gatsj nis zxön na'. ⁹ Gut tu cuia tsa tu tsonn cuia le nabangac dzō' lu nis zxön na', ati' guc ditj tu cuia tsa tu tsonn cuia yugu' barco.

¹⁰ Bucödxë' trompeta gbaz la'y bunn, ati' böxj gap dë nis yegu lenca' gap ralj nis, tu bölj luzxbá, regui ca gui' yör, guc cni qui yeláti'dau'z ca gatsj tu gatsj nis na' rō' luyú. ¹¹ Bölj ni lëba' Ajenjo, le nac tu le sla', ati' böac sla' yeláti'dau'z ca gatsj tu gatsj nis gap na' dë nis, guc ca nac ajenjo na', ati' glat bunách zian ni'a qui nis na' böac sla'.

¹² Bucödxë' trompeta gbaz la'y budáp, ati' böac chul yeláti'dau'z ca gatsj tu gatsj gbidz, len lëzca' cni guc qui beo', ati' böac chul tu cuia tsa tu tsonn cuia bölj. Cni guc, cutu buzeni' gbidz yeláti'dau'z ca gatsj tu gatsj dza, len cutu guluzeni' bölj len beo' yeláti'dau'z ca gatsj tu gatsj rël.

¹³ Ni'r buyúa' len byönda' ru'ë zidzj didza' tuë' gbaz la'y rdödë' gatsj lahui'l luzxbá, rnë': "Bica' bayechi' lbi'ili'. Bica' bayechi' lbi'ili'. Bica' bayechi' lbi'ili' zoali' luyú ni cati' lucödxë' trompeta yetsonnë' gbaz la'y na'."

9

¹ Bucödxë' trompeta gbaz la'y bugayu', ati' blé'ida' nu nac ca tu bölj luzxbá böxj luyú, ati' gulunödzjé' qui nu na' zxi'n guia qui latj chul. ² Bsaljé' latj chul na', ati' gren dzön qui latj chul, guc ca dzön r-ruj ga tu'zégui'ë bla'dau', ati' gulachúl gbidz len luzxbá ni'a qui dzön na'. ³ Lu dzön na' gularujba' böchi'zú gulazxoazba' luyú, ati' Dios bë'ë lecba' latj ládu'ba' bunách ca tunba' xajnó' dzö'ba' luyú. ⁴ Gna bé'inë' lecba' cutu lun ditjba' guixi' rö' luyú, len cutu lun ditjba' nitú le nac ya'a, len clëg nitú yag, san tuz gac ládu'ba' bunách na' cudá' ra' xgaquë' lë na' nac bë' nu naqui queë' Dios. ⁵ Cutu bë'ë lecba' latj ludödiba' lequë', san lusaca' zi'zba' lequë' gdu ca gayu' beo'. Rlatsca ga rádu'cba' ca na' rla ga rádu'ba' xajnó'. ⁶ Yugu' dza na' lë'ni ludödi cuingac bunách san cutu la'záqui'në'. Lë'nnë' latie' san ucuít cuini yöl-la' gut.

⁷ Nala'cba' böchi'zú na' ca naccba' böa' nácucba' le náquicni guia, quië tsjacba' gdil-l. Dxiagac icjba' le nacgac ca bregui' náquicni oro. Nac laucba' ca nac laugac bunách. ⁸ Nac guitsa' icjba' ca nac guitsa' icjnu ngul. Nacgac láya'cba' ca nacgac láya'ba' bëdx guixi'. ⁹ Nácugac lchu'cba' le náquini guia. Ta'gú'u bö xilcba' ca na' ta'gú'u bö carreta ná'yjcha' böa' ta'xíti'ba' lu gdil-l. ¹⁰ Nacgac xbanca' ca nac xbanca' xajnó', zoa li'cba'. Lu xbanca' na' zoa le ta'neyba', quië lunba' zi' bunách gdu ca gayu' beo'. ¹¹ Zoa nu rna be'i lecba', nu na' nac gbaz xöhui' qui latj chul. Gbaz ni nazí' lei lu didza' hebreo: Abadón, le rna lu didza' griego: Apolión, len lu didza' xidza': "Nu Rusnít".

¹² Chgdöd tu le rusnít bunách, le za' zi'al, san za'c yechóp le lusnít bunách.

¹³ Bucödxë' trompeta gbaz la'y buzxóp, ati' byönda' tu chi'i rui' didza' gatsj lahui'l tap le nacgac ca luzba' bëdx, dxiagac yugu' lu squin bcugu na' náquini oro, zoa lahuë' Dios. ¹⁴ Chi'i ni rui'len didza' gbaz la'y buzxóp na' zi'a bucödxë' trompeta, rna: "Bsedx idaptë' gbaz xöhui' na' nága'quë' ra' yegu Eufates."

¹⁵ Ni'r busedxë' tapë' gbaz xöhui' na', chnucözë' lequë' Dios quië la' na'z, le nac dza na', len beo' na', len iz na', quië ludöddë' tu cuia tsa tu tsonn cuia bunách nacuá' yödzlyú. ¹⁶ Byönda' tsa nacquë' bönni' rjaquë' gdil-l dxiaquë'-ba' böa' len dzagquë' tapë' gbaz xöhui' na', nacquë' gdu chop gayuá' mil milë'.

¹⁷ Ca tu lu bxin blé'igacda'-ba' böa' na', ati' nup ta'bía lecba' nacu lchu'gac le nac gui'dau'z len ya'a ca luzxbá len gulj. Nacgac icjba' böa' na' ca icjba' bëdx guixi', ati' lu rú'acba' ta'rúj gui' len dzön len tu le ruzégui'tsca, nazí' lei azufre. ¹⁸ Lë na' ta'rúj rú'acba' guludödi tu cuia tsa tu tsonn cuia bunách nacuá' luyú, lë na' nacgac gui' len dzön len lë na' ruzégui'tsca. ¹⁹ Ta'rúj rú'acba' le ta'neyba' böa' na' len dzö' lu xbanca', le nacgac xbanca' ca bël zoa icjba' le ta'neyba'.

²⁰ Yezica' bunách, nup cutu glat lu chop ni tu'snít, cutu gulubí'i ládxi'quë' quië cutur lunë' ca na' tunë', len cutu gulusanë' ta'yíj ládxi'quë' yugu' bö' xöhui' len yugu' bdau' guiöj bdau' yag, yugu' bdau' na' cuta'le'i, len cuta'yöni, len cuta'zá'. ²¹ Cutu gulubí'i ládxi'quë' quië cutur ludödcde' bunách len clëg quië cutur lunë' yöl-la' udzá' quequë' len le cunác tunë', len yöl-la' rban quequë'.

10

Gbaz la'y, zoa lu në'ë tu guichdau'

¹ Ni'r blé'ida'-në' yetüë' gbaz la'y nal, bötjé' brujé' yehua' yubá, nacué' böaj luzxbá, len zoa bquita' icjé'. Ryëp yös yení lahuë' ca run gbidz, ati' nacgac ni'ë ca yzxön ta'yegui. ² Zoa lu në'ë tu guichdau' nayálj, ati' tu ni'ë yubél nulibë' lu nis zxön, len yetü ni'ë yögl nulibë' luyú bidx. ³ Ni'r bë'ë zidzj didza', byön ca ryön cati' rbödxya'aba' bëdx guixi', len cati' budx bë'ë zidzj didza' na', gulayön chi'igac gadx gziu'. ⁴ Cati' budx gulayön chi'igac gziu' na', neda' zi'a uzuja' lu guich, san byönda' nu rui' didza' yehua' yubá, rë neda': "Bcachi'z didza' ni glui' gadx gziu' na'. Cutu uzuju' lu guich didza' na'."

⁵ Ni'r bchis në'ë yubél zaca' luzxbál gbaz la'y na' blé'ida'-në' zuinë' lu nis zxön len luyú bidx, ⁶ ati' ben tsutsu xtidzë'ë gneynë' Nu na' zoacz, Nu na' ben yehua' yubá len le nacuá' ni', lenca' yödzyú len le nacuá' ni', lenca' nis zxön len le nacuá' ni', gnë': "Cutur tsey, ⁷ san cati' ucödxë' trompeta gbaz la'y bugádx, uschinë' Dios le nagachi' queë', lë na' bului'inë' yugu' huen dxin queë', bönni' ni' glu'ë didza' uláz queë'."

⁸ Ni'r bë'len neda' didza' leyúbl chi'i na' byönda' r-ruj yehua' yubá, gna: "Gyeaj, yajxí' guichdau' nayálj na' zoa lu në'ë gbaz la'y na' nulibë' lu nis zxön len luyú bidx."

⁹ Gyija' ga na' zoë' gbaz la'y na', gnabda'-në' gunnë' quia' guichdau' na'. Gudxë' neda' gbaz la'y na', gnë': "Gzxi', gdagu. Lu ru'u gac zxix ca nac bdxindu' queëba' böz, san lë'u huöac sla'."

¹⁰ Gzxi'a guichdau' na' zoa lu në'ë len gdahua' lei. Lu ru'a guc zxix ca nac bdxindu' na', san cati' budx gdahua' lei, böac sla' lë'a. ¹¹ Ni'r gudxë' neda': "Ral-la' gu'u didza' leyúbl uláz queë' Dios laugac zian cö' bunách gza'a, len gap nacuá' yúgu'të yödz, len gap tui' zian didza' yubl, len laugac zian bönni' ta'ná bë'."

11

Chopë' bönni' tunë' lna' lau

¹ Ni'r bdxin nu benn quia' tu gui le nac ca tu yag rbixi, len gudx neda': "Gyas len brix gdau' queë' Dios. Brix ca' bcugu la'y qui, len blab ca' nup nacuá' ni' ta'yíj ládxi'gac Dios. ² Lö'a qui gdau' na' dë ni'l bca'n ca' len cutu urixu' lei, le nadöd lu na'gac bunách gza'a, ati' lulíb lulíj yödz la'y na' gdu ca chopán beo'."

³ Gudxë' ca' neda': "Gsöla'a chopë' bönni' lunë' lna' lau quia', lu'ë didza' uláz quia' gdu ca chinnu gayuá' yu tsonnlalj dza, lacué' lari' nac bdzadzau'. ⁴ Chopë' bönni' ni tunë' lna' lau, nacquë' chop yag olivo na' nayúj lu guich la'y le rui' didza' quequë', len nacquë' ca' chop le nua'gac gui' na' nacuá' lahuë' Dios, Xani yödzlyú. ⁵ Chqui' guë'ni nu gua' dö' quequë', gruj gui' rú'aque' le usnít nu na' rë'ni gua' dö' quequë', gdödi nu na', lenca' nup ta'dá'baga' lequë'. ⁶ Dë lu na'quë' chopë' ni luzaguë'ë

xnöz nis guiöj luzxbá, cui gal guiöj tsca dza na' ral-la' lu'ë didza' uláz queë' Dios, ati' dë lu na'que' ca' lunë' ga huöac rön nis, len lunë' ga gatsj guidzhuë' yödzyú, lunë' cni bálti'tëz lzu lë'nnë'. ⁷ Cati' udx lunë' lna' lau, grujba' böa' snia' latj chul, tíl-lenba' lequë' len uxicjba' lequë', len gdödiba' lequë'. ⁸ La'túlz ca' la' nöz lu yöd z xön gdu ca gulayá' gulabinë', ga ni' gdë'ë ca' lë'i yag cruz Xanru', len ca runru' lsaqui', nazí' lei ca' Sodoma lenca' Egipto. ⁹ Gdu ca tsonn dza yu gatsj la'le'i gdu ca gulayá' gulabinë' bunách yúgu'të yöd z len yúgu'të bunách gza'a, len bunách tui' zian didza' yubl, len bunách yúgu'të luyú, ati' cutu lui' latj nu ucachi' lequë' yeru ba. ¹⁰ La'dzagtsca ládxi'gac nup nacua' yödzyú le glatië', ati' lu yöl-la' rudziji quequë' la'sölë'ë le lunödzyë' quequë' lza'quë' tuë' yetuë', le gulusaca' zi'ë bunách nacua' yödzyú chopë' ni glu'ë didza' uláz queë' Dios."

¹¹ Ni'r cati' chbza'a tsonn dza yu gatsj na', Dios buspanë' lequë', ati' gulayasë' gulazuinë', ati' gladxi guladzöbi yúgu'të nup gulale'i lequë'. ¹² Ni'r bë' zidz didza' tu chi'i yehua' yubá, gudx lequë': "Gul-cuén ni."

Gulabenë' lu böaj luzxbá zaca' yehua' yubál, ati' gulale'i lequë' nup na' guladá'bagá' lequë'. ¹³ La' ni'z güttsca luyú, ati' bguindj tu cuia tsa tu chi cuia yugu' yu'u dzö' lu yöd z na', ati' lu le gtit na', glat tsonnlalj yu chi gayuá' bunách. Gladxi guladzöbi nup ni' naga'ngac, ati' gulagu'ë yöl-la' ba Dios zoë' yehua' yubá.

¹⁴ Chgdöd le buröp le rusnít bunách, ati' chzoa gdxin le bunn le usnít lequë'.

Rucödxë' trompeta gbaz la'y bugádx

¹⁵ Bucödxë' trompeta gbaz la'y bugádx, ati' glui' zidz didza' chi'i yehua' yubá, ta'ná:

Gap ta'ná bë' bunách yödzyú

Nadödgac lu në'ë Xanru' Dios

Len lu në'ë Cristo.

Lë' gna bë'teczë'.

¹⁶ Ni'r idáp uru'ë bönni' gul na' rö'que' gap na' ta'ná bë'ë lahuë' Dios, gulutság lauquë' lyu ta'yíj ládxi'quë' Dios. ¹⁷ Ta'në':

Xantu' Dios, napczu' yöl-la' huac.

Gzoaczu' len zoaczu' len ral-la' guidczu',

Xclenu', le chbugunu' dxin yöl-la' huac z xön quiu'

Len rzu lau' rna bë'u.

¹⁸ Gulaléy bunách yugu' yöd z

San chbdxin dza gunu' lequë' z xguia'.

Nac dza cuequi xbeynu' nup chnatgac.

Ubi'u quegac huen dxin quiu',

Bönni' glu'ë didza' uláz quiu',

Nup náquigac quizi quiu' len glun ba la'n Lau',

Nup nacgac cuidi'z len nup nacgac blau.

Chbdxin dza usnitiu' nup gulusnít yödzyú.

¹⁹ Ni'r gyal gdau' queë' Dios rö' yehua' yubá, ati' bla' lahui gui'n la'y ga yu'u didza' rucá'n tsahui' nunë' Dios. Luyú gyëp yös len glu'u bö zidz, gnë gziu'. Gtit luyú len grö' guiöj bögui' yöl sunn.

12

Tunu ngul len tuba' bël z xön xtsni'

¹ Ni'r bla' lahui yehua' yubá tu le nac bë'tsca, buluí' launu ngul nácunu le nac ca gbidz, len zoa zxan ní'anu beo'. Dxia icjnu tu bregui' ga dxiacba' chinnu bölj yení'. ² Ngul ni chzoa soabi' bi'idau' queënu, rbödxya'anu le rdia' lè'nu, rzaca' rgui'nu le rzoanu-bi' bi'idau' queënu. ³ Ni'r bla' lahui yehua' yubá yetú le nac bë', buluí' lauba' tuba' bël zxon xtsni', nacha' xna gui'z len dxia gadx icjba' len chi luzba' len dxia tu bregui' tu tu icjba' na'. ⁴ Len xbanba' gu'yjba' tu cuia tsa tu tsonn cuia bölj luzxbá len gru'nba' leycha' luyú. Gzuiba' bël zxon xtsni' na' launu ngul na' chzoa soabi' bi'idau' queënu, zoaba' sina' gáguba'-bi' bi'idau' queënu na' ca galjbi' na'. ⁵ Buzoanu-bi' tubi' bi'i bönni'dau' ral-la' gna bé'ibi' yúgu'tè yödzt len tu xuyág guia. La' bucuittè'-bi' Dios bi'idau' queënu na', buchisè'-bi' ga ni' zoaczè' Lè', rò'è latj blau ga na' rna bë'è. ⁶ Buzxundjnu ngul na', zeajnu lu latj ca'z, ga ni' chnupè'è queënu latj Dios. Ni' lugahuè'-nu gdu ca chinnu gayuá' yu tsonnlaj dza.

⁷ Gdöd glac lè ni, guetsca gdil-l yehua' yubá. Guladíl-lenè'-ba' bël zxon xtsni' na' gbaz la'y blau lè' Miguel len yugu' gbaz la'y da'què' lè'. Guladíl-l bël zxon na' len gbaz xohui' da'gac lèba' ⁸ san cutu guluxícj lu gdil-l na'. Qui lè ni na' cutur bdzöli xlatjgac yehua' yubá. ⁹ Cni guc, gularu'nè'-ba' ni'l bël zxon xtsni' na', nacha' bël na' zoaba' dza ni'tè, lèba' tu' xohui' len Satanás, nu na' rzi' ye'i yúgu'tè bunách yödztlyú. Gularu'nè' tu' xohui' yödztlyú, dzaggac lei gbaz xohui' na' da'gac lei.

¹⁰ Ni'r byönda' tu chi'i rui' zidzj didza' yehua' yubá, rna: "Na'a chbdxin dza nulu'è lahui yöl-la' ruslá nunè', len yöl-la' huac queè', len le rna bë'è Dios, lenca' le rna bë'è Cristo, le chgularu'nè' ni'l nu na' buquí yugu' böchi' lza'ru'. Rèllen tè dza buquí lequè' lahuè' Dios queëru'. ¹¹ Guluxicjè' nu na' böchi' lza'ru' ni, le gulugunè' dxin xchönè' Bönni' na' naquè' Bö'cu' Zxíla'dau' queè' Dios, len le gulugunè' dxin didza' na' glunè' lna' lau queè'. Cutu glui' ládxi'què' yöl-la' na'bán quequè' san glatiè'. ¹² Qui lè ni na' gac yöl-la' rudziji yehua' yubá. Gul-dziji lbi'ili', zoali' ni'. Bica' bayechi' lbi'ili' zoali' yödztlyú len lu nis zxon, le chbötj tu' xohui' bdxin ga zoali'. Rleytsqui tu' xohui' na' le chráquibe'í yetú chi'z dè latj qui."

¹³ Cati' gúquibe'iba' bël zxon xtsni' na' chgularu'nè'-ba' lajnu, ni'r yajsóa régu'ba'-nu ngul na' buzoanu-bi' bi'i bönni'dau' na' queënu. ¹⁴ Ni'r Dios bë'è-nu ngul na' chop xilba' bsia' nacgac zxon quiè gac sunu, gcuitnu ga na' zoaba' bël zxon xtsni' na', gdxinnu xlatjnu lu latj ca'z. Ni' lugahuè'-nu gdu tsonn iz yu gatsj. ¹⁵ Zaca' cúdzu'lnu gubba' nis zil bël zxon xtsni' na', guc ca tu nis yegu, gú'niba' gua'tè ngul na'. ¹⁶ Ni'r guclen ngul na' luyú, gyalj luyú na' len güi'í nis yegu na' gubba' bël zxon xtsni' na'. ¹⁷ Ni'r gléytsquiba'-nu ngul na' bël zxon xtsni' na', gyeajba' yajtíl-lenba' nup naga'ngac queënu xzi'n xsoanu, nup na' tun ca rna le gna bë'è Dios, len nazi' lu na'gac le nunè' lna' lau Jesucristo.

13

Chopba' böa' snia'

¹ Gzuida' lu yuzx ra' nis zxon len blé'ida' rbenba' r-rujba' lu nis zxon tuba' böa' snia' dxia gadx icjba' len chi luzba'. Dxiagac lèba' chi bregui'. Dxia tu bregui' tu tu luzba' na' ati' láhuigac icjba' da' tu la nac xohui' le curle'í Dios dxi'a. ² Böa' snia' na' blé'ida'-ba' rna'ba' ca nacha' bédxtau', zoa ní'aba' ca nac ní'aba' oso, ati' rú'aba' nac ca nac rú'aba' bédx guixi'. Bèl zxon xtsni' na' budödba' lu na'ba' böa' snia' ni yöl-la' huac queëba'

lenca' xlatjba' ga rna bë'ba', len yöl-la' uná bë' zxön queëba'. ³ Dxia huë' tu icjba' böa' snia' na', nac le gdödi lëba', san bunít huë' na', ati' gulubani yúgu'të bunách yödzyú len yajta'gac böa' snia' na'. ⁴ Gulayíj ládxi'quë'-ba' bël zxön xtsni' na', le budödba' lu na'ba' böa' snia' yöl-la' uná bë' queëba'. Gulayíj ládxi'quë'-ba' ca' böa' snia' na', gulané': "¿Nuzxa caz nac zxön ca nacba' zxön böa' snia' ni, len nuzxa caz saqui' til-len lëba'?"

⁵ Guta' lu na'ba' böa' snia' na' bë'ba' didza' ba zxön len didza' xöhui' rnëba' queë' Dios. Gdu ca chopán beo' guta' lu na'ba' yöl-la' uná bë'. ⁶ Gzu lauba' rnëba' queë' Dios len gnë xöhui'ba' qui Lë' Dios, len qui latj la'y queë', len quegac nup nacua' yehua' yubá. ⁷ Guta' lu na'ba' gdíl-lenba' nup náquigac quizi queë' Dios, buxícjba' lequë'. Guta' ca' lu na'ba' gna bé'iba' yúgu'të bunách gza'a, bunách yúgu'të yödz, len yúgu'të bunách tui' didza' yubl, len bunách gdu'të yödzyú. ⁸ Gulayíj ládxi'gac böa' snia' na' yúgu'të bunách nacua' yödzyú, nup na' cutu nayujgac lagac lu guich qui yöl-la' na'bán, guich na' buzujé' cati' zi'a guta' yödzyú Bönni' na' naquë' Bö'cu' Zxíla'dau' queë' Dios, buzöë' Dios gutië' ni'a quegac bunách queë'.

⁹ Chqui' nu ryöni, ral-la' uzë nag. ¹⁰ Nup nucu'ë Dios gdzungac, ral-la' gdzungac, ati' nup nucu'ë Dios quië nu gdödi leygac len guia tuchi', len guia tuchi' lat. Qui lë ni na', ral-la' la'böz zxön ladxi' nup náquigac queë' Dios, len la'yejlë' Lë'.

¹¹ Gdöd na' blé'ida'-ba' yetuba' böa' snia' grenba' brujba' lu yu. Dxiagac chop luzba' ca nac luzba' bö'cu' zxila', len rui'ba' didza' ca na' rui'ba' didza' bël zxön xtsni' na'. ¹² Dë lu na'ba' böa' snia' ni yúgu'të yöl-la' uná bë' queëba' böa' snia' bdxinba' zi'al, cati' dzag lëba'. Runba' böa' snia' buróp ni ga ta'yíj ládxi'gac böa' snia' zi'al na' yúgu'të bunách nacua' yödzyú, böa' na' bunít huë' gdödi lëba'. ¹³ Runba' ca' le nacgac bë' böa' buróp na' ga rdxintë runba' ga ruhuóxj gui' za' luzxbá, ruhuóxj luyú laugac yúgu'të bunách. ¹⁴ Rzi' yé'iba' bunách nacua' yödzyú len le nacgac bë' dë lu na'ba' runba' lauba' böa' snia' zi'al na'. Rna bé'iba' bunách nacua' yödzyú lunë' tu bdau' ca nacba' böa' snia' na' gucha' huë' qui guia tuchi' ati' nabanba'. ¹⁵ Dë lu na'ba' runba' ga soa gban bdau' na' nac ca nacha' böa' snia' zi'al na', len güi' didza' bdau' ni len gun ga nu gdödi yúgu'të nup cutu la'yíj ládxi'gac lei. ¹⁶ Benba' ga gda' yúgu'të bunách tu le nac bë' da'gac lëba', nup nacgac ca'z len nup nacgac blau, nup ta'le'i yöl-la' tsahui' len nup nacgac yechi', nup cunadá'ugac len nup nadá'ugac, buda'ba' lei lu na'gac yubél o ra' xgagac bunách na'. ¹⁷ Nutu nu gac bi ga'u o bi guti' chqui' cudá' nu na' lë na' nac bë', o chqui' cudá' nu na' laba' böa' snia' na', o le nababba' nua'ba'. ¹⁸ Na'a rquinnu' yöl-la' rejni'i. Nu nap yöl-la' rejni'i ral-la' ulabtëz tsca le nababba' nua'ba' böa' snia' na', nac ca le nababë' bönni', ati' le nababba' na' nac xop gayuá' yu tsonnlalj yu xop.

14

Le tul-lë' tu gayuá' yu tapán milë' bönni'

¹ Gdöd ni' buyúa' len blé'ida'-në' Bönni' na' naquë' Bö'cu' Zxíla'dau' zuinë' lu guí'adau' nazí' lei Sión. Nacuá'lenë' Lë' tu gayuá' yu tapán milë' bönni', da' ra' xgaquë' lë' Bönni' na' naquë' Bö'cu' Zxíla'dau', lenca' lë' Xuzë'. ² Ni'r byönda' tu le rgu'u bö yehua' yubá, rnë zidzj ca rnë tu yegu zxön len ca rnë gziu'. Byönda' le ryön cati' ta'guinnië' lë'i tu le rul-l zë zian du qui. ³ Tul-lë' tu le rul-l cub, nacu'ë ca dödl lahui latj blau ni' lenca' ca dödl lahui ga na' nacua' idáp nup na' nabangac len yugu' bönni' gul na'.

Nutur nu gac gul-l le rul-l ni, san légaczé' tu gayuá' yu tapán milé' bönni' ni, bönni' na' böa'ué' lequé' Cristo ladj bunách yödzyú. ⁴ Nacqué' gdu ladxí' bönni' ni, cutu gulacua' lené' ngul, le nacqué' gdu bönni' ra'bán. Zjáclené' Bönni' na' naqué' Bö'cu' Zxíla'dau' gáti'téz ga zijé'. Cristocz böa'ué' lequé' ladj bunách, nacqué' bönni' zi'al guludöd cuinqué' lu në'è Dios lenca' lu në'è Bönni' na' naqué' Bö'cu' Zxíla'dau'. ⁵ Gatga gulazí' yè'è ati' nutu nu gac bi gné quequé' ga na' nacu'è ca död' lahui latj blau ga rö'è Dios.

Didza' rjua'qué' tsonn gbaz la'y

⁶ Ni'r blé'ida' yetué' gbaz la'y, rdödé' lu bö'z luzxbá, rju'è didza' dxi'a zoa tsalzú quié' guné' lban qui' laugac nup nacuá' yödzyú, bunách gdu'té luyú, yúgu'té bunách gza'a, len bunách tui' yúgu'té didza' gza'a, len bunách yúgu'té yödz. ⁷ Ru'è zidzj didza', rnè': "Gul-gadxí Dios, len gul-cu'è yöl-la' ba le chzoa cuequi xbeyné' bunách. Gul-tséj ladxé'è Dios, nuné' luzxbá len luyú len nis zxön len gap ralj nis."

⁸ Zajnáuë' gbaz la'y ni yetué' gbaz la'y, rnè': "Chbudx qui yödz Babilonia. Chbudx qui yödz zxön na'. Cni guc qui, le glun nup nacuá' ni' ga gulazí' lu na'qué' bönni' yúgu'té yödz luné' ca nacgac le ta'zè ladxí'qué' le cunác."

⁹ Zajnáuë' gbaz la'y buróp ni yetué' gbaz la'y, ru'è zidzj didza', rnè': "Chqui' nu tsej ladxí'-ba' böa' snia' na' lenca' bdau' queëba', len güi' latj ta' ra' xguí o lu në'i le nac bé' da' lèba', ¹⁰ nu ni guné' zxguia' Dios lu yöl-la' rley queé'. Saca' qui'i nu na' lu gui' len lu lè na' ruzégui'tsca, laugac gbaz la'y len lahué' Bönni' na' naqué' Bö'cu' Zxíla'dau'. ¹¹ Cuentecz dzön qui gui' ga ni' saca' qui'i nu na'. Rél len tè dza saca' qui'i, ati' gatga gata' latj luzí' ladxí'gac nup la'yíj ladxí'gac-ba' böa' snia' na' len bdau' queëba', ati' cutu luzí' ladxí'gac nup lui' latj ta' leygac laba'. ¹² Qui lè ni na' ral-la' la'böz zxön ladxí' nup náquigac queé' Dios len lun ca rna le gna bé'è, nup na' ta'yejlé' Jesús."

¹³ Ni'r byönda' chi'i nu rui' didza' yehua' yubá, rë neda': "Bzuj lu guich lè ni: Bica' bagac nup lat na'a su lau, nup na' ta'yejlé' Xanru'."

Dios Bö' La'y rnè': "Ca' gac. Luzí' ladxí'qué' lu dxin gluné', len luzi'è xbey ca rajlöz le gluné'."

Tu'zi'è le rulá' luyú

¹⁴ Ni'r buyúa' len blé'ida' tu böaj luzxbá chguichdau'z, len lu böaj na' rö' tu Nu nac ca naqué' Bönni' Nuhuöaqué' Gdu Bunách, dxia icjé' tu bregui' oro, ati' lu në'è zöné' tu guia tuchi'. ¹⁵ Brujé' lu gdau' yetué' gbaz la'y, ati' bé'è zidzj didza', gudxé' Nu na' rö' lu böaj na', gnè': "Bgun dxin guia tuchi' quiu' len bchugu xzoa' xtil, le chbdxin dza nu uzí' lei. Chnabídx deu qui dè yödzyú."

¹⁶ Ni'r Nu na' rö' lu böaj na' bugún dxin guia tuchi' gdu'té yödzyú, ati' buzi'è le bulá' luyú.

¹⁷ Ni'r brujé' yetué' gbaz la'y lu gdau' zoa yehua' yubá. Nu'è ca' tu guia tuchi'. ¹⁸ Brujé' ra' bcugu ni' yetué' gbaz la'y, dè lu në'è gna bé'iné' gui', ati' bé'è zidzj didza', bulidzé' gbaz la'y zi'al na' nu'è guia tuchi', gnè': "Bgun dxin guia tuchi' quiu' len btub tu'xóa hueaj le ta'bía lba uva rö'gac yödzyú, le chna le ta'bía lba uva."

¹⁹ Ni'r buguné' dxin guia tuchi' gdu yödzyú gbaz la'y ni, butubé' le ta'bía lba uva rö'gac luyú, ati' yajchu'né' le ta'bía lba uva na' lu yeru zxön ga gzi xisi. Yugu' lè ni ruluí' ca guné' Dios, guné' zxguia' bunách nacuá'

yödzlyú. ²⁰ Gululibë' le ta'bía lba uva na' lu lerui zoa ni'l ra' yödz, ati' lu lerui na' bruj rön, gren ga bdxintë rú'acba' böa', len gdöd rön na' gdu tsca gac sa'ru' gdu gadx dza.

15

Gbaz la'y nua'quë' gadx guidzhuë'

¹ Blé'ida' yetú le nac bë'tsca yehua' yubá, le run ga nu rubani. Gularujë' gadx gbaz la'y, nua'quë' gadx guidzhuë' rajséytëgac, le ugunë' dxin Dios, udx gunë' zxguia' bunách yödzlyú.

² Blé'ida' ca' tu le nac ca nis zxön ryëp yös yení' ca guiöj jar le nutsí'i gui'. Zuigac lu lë na' nac ca nis zxön nup na' guluxícj lu böa' snia' na' len lu bdau' queëba' len lu laba', nua'quë' le tul-l, yugu' le bë'ë quequë' Dios.

³ Tul-lë' le rul-l na' bil-lë' Moisés, bönni' huen dxin queë' Dios. Nac tu le rul-l queë' Bönni' na' naquë' Bö'cu' Zxíla'dau', ta'në':

Li', Xantu' Dios, náctëru' blau.

Zxöntër nac yúgu'të le benu',

Le tun ga rubánitu'.

Li', rna bé'ínu' yugu' yödz,

Gdu dxí'adau' len gdu nac ca bi runu'.

⁴ ¿Nuzxa caz cugadxi Li', Xantu'?

¿Nuzxa caz cucú'u Li' yöl-la' ba?

Tuzu' Li' nacu' la'y.

La'dxín bunách yugu'të yödz,

La'yíj ládxi'quë' Li'

Le ta'lé'inë' nac tsahui' yúgu'të le runu'.

⁵ Gdöd guc lë ni, buyúa' len blé'ida' gyalj gdau' yehua' yubá ga ni' dë latj la'y le nac bë' zóalenë' bunách queë' Dios. ⁶ Gularujë' lu latj la'y na' gadx gbaz la'y, nua'quë' gadx guidzhuë' na'. Nácuquë' lari' záqui'tsqui

le ryëp yös yení', len núga'gac lchú'quë' pan náquicni oro. ⁷ Ni'r tu nu nutsa' ladj idáp nup na' nabangac, bë' qui queëquë' gadx gbaz la'y na' gadx zxíga'dau' náquicni oro, len yudzgac le ruluí' yöl-la' rley queë' Dios zoaczé'.

⁸ Lu latj la'y na' bdza' dzön, le zoa ni' yöl-la' yení' len yöl-la' huac zxön queë' Dios. Nutu nu saqui' tsaz lu latj la'y na' cati' gatsjr gadx guidzhuë' na' nua'quë' gadx gbaz la'y na'.

16

Yugu' zxíga'dau' yudzgac le ruluí' yöl-la' rley queë' Dios

¹ Ni'r byönda' chi'i nu rui' zidzj didza' latj la'y na', rë gadx gbaz la'y na', rna: “Gul-tséaj, gul-tsajlálj luyú gadx zxíga'dau' na' yudzgac lë na' ruluí' yöl-la' rley queë' Dios.”

² Gyijë' gbaz la'y zi'al, yajlaljë' yödzlyú le yudz zxíga'dau' na' zönë'. Lë na' yudz zxíga'dau' na' ben ga gutsj yudzu' ya'a le rlatsca gdu ca nayá' nabingac nup na' da' leygac le nac bë' da'gac böa' snia' na', lenca' nup na' ta'yíj ládxi'gac bdau' queëba'.

³ Ni'r gyijë' gbaz la'y buróp, yajlaljë' lu nis zxön le yudz zxíga'dau' na' zönë', ati' böac rön nis na' ca nac rön queë' bönni' nat, ati' glat yúgu'të nup nabangac nacuá' lu nis zxön na'.

⁴ Gyijë' gbaz la'y bunn, yajlaljë' gap dë yegu len gap ralj nis le yudz zxíga'dau' na' zönë', ati' guluhuóac rön gap dë nis na'. ⁵ Ni'r byönda' ru'ë didza' gbaz la'y na' dë lu në'ë rna bé'inë' nis na', rnë': “Xantu' Dios La'y.

Zoaczu' len gzoaczu'. Tsahui' nacu' le rchugu' cni quegac bunách ⁶ le gululaljè' ròn quegac nup náquigac quizi quiu' len quegac nup glui' didza' uláz quiu'. Na'a, Li' runu' ga li'jè' ròn, le cni ral-la' gac quequè'."

⁷ Ni'r byönda' rui' didza' tu nu zoa ra' bcugu yehua' yubá ni', rna: "Ca' gac, Xantu' Dios, napczu' yöl-la' uná bè'. Gdutè li len tsahui' nac ca rchugu' quegac bunách."

⁸ Gyijè' gbaz la'y budáp na', yajlaljè' lu gbidz le yudz zxíga'dau' na' zönè', ati' gbidz na', bè'è lei latj Dios gúgui'tsca bunách len gui' qui. ⁹ Gúguitscaquè' yúgu'tè bunách le rúgui'tsca gbidz, san cutu gulubí'i ládxi'què', len cutu gulagu'è Dios yöl-la' ba. Gulanè zi'è queè' Dios, dè lu nè'è gna bé'inè' yugu' lè ni tu'saca' zi' bunách.

¹⁰ Gyijè' gbaz la'y bugayu' na', yajlaljè' xlatj böa' snia' ga na' rna bè'ba' le yudz zxíga'dau' zönè', ati' grö' chul gap rna bè'ba'. Ni'r, le gulazaca' gulaguí'i bunách, gláguya'a lúdx'i'què', ¹¹ san cutu gulubí'i ládxi'què' quiè cutur lunè' le cunác tsahui' tunè'. Gulanè zi'è queè' Dios zoè' yehua' yubá le ta'zaca' ta'gui'è len le dxiaquè' yudzu' ya'a na'.

¹² Gyijè' gbaz la'y buzxóp na', yajlaljè' lu yegu zxön nazí' lei Eufrates le yudz zxíga'dau' na' zönè', ati' gbidz nis yegu na' quiè gba'a nöz ga la'död nup ta'ná bè', la'rujè' zaca' ga rlen gbidz.

¹³ Ni'r blé'ida' bèl zxön xtsni' na', len böa' snia' na', len bönni' ru'è didza' uláz quecha', gularúj rú'agac nup na' tsonn bö' xöhui' tun ditj bunách, nala'gac ca nala'cba' bludz. ¹⁴ Nacgac bö' qui tu' xöhui' yonn bö' ni, bö' tun le nacgac bè' lun ga lubani bunách. Yjac bö' xöhui' na' gdu yödzyú yajtubgac nup ta'ná bè', quiè tsjaquè' lu gdil-l na' gac dza zxön queè' Dios, napczè' yöl-la' uná bè'. ¹⁵ Cni rnè' Dios: "Gul-yutsca'. Guida' tu tsalz ca rdxinè' gban. Bica' ba nu zoa ban ladxi' len run chi'i le nacu nu na', len runtecz dxi'a, cui gun bayúdx ta xguidz len cui utuí'i nu na' lahui' laugac bunách." ¹⁶ Gulutúb bönni' ta'ná bè'è bö' xöhui' na', guludubè' tu latj nazí' lei lu didza' hebreo: Armagedón.

¹⁷ Gyijè' gbaz la'y bugádx na', yajlaljè' lu bö'z le yudz zxíga'dau' na' zönè', ati' bè' zidzj didza' tu nu zoa lu latj la'y zoa yehua' yubá ga dè latj blau na', rna: "Chnac."

¹⁸ Ni'r gyèp yös len grö'tsca bö len gnè gziu'. Gtittsca luyú, le gtittèr ca gtit tsal ni nacua' bunách yödzyú. ¹⁹ Bruj tsonn cö'l yöd z xön na' ati' gulaguíndj yöd z nacua' yödzyú. Yajneynè' Dios le nac xöhui' glun bunách yöd z xön na' nazí' lei Babilonia, ati' lu yöl-la' rley queè' benè' xzguia' nup nacua' ni'. ²⁰ Gulagachi' luyú bidz dzö' lu nis xön ati' cutur gulalá' gui'adau'. ²¹ Böxj ca' guiöj bögui' yöl sunn, le za' luzxbá, yajsóa icjgac bunách, ati' náli'i guiöj bögui' na' ca tu gayuá' guia hueaj. Gulanè zi'è queè' Dios yúgu'tè bönni' ni'a qui guiöj bögui' na' grö', le busaca' zi'tsca lequè'.

17

Dios rchuguè' queënu ngul udá dzag

¹ Ni'r bdxinè' ga zoa' tuè' gbaz la'y nababè' gadx gbaz la'y na' gulazönè' gadx zxíga'dau' na' náquicni oro. Bè'lenè' neda' didza', gnè': "Gda ni, ati' ului'ida' li' ca gunè' Dios, gunè'-nu xzguia' ngul udá dzag na', rö'nu lu nis zian. ² Gulacua'len lènu, glun le cunác nup ta'ná bè' yödzyú, ati' gulazudxi nup nacua' yödzyú ni, glunlen lènu le cunác."

³ Gzóalenë' neda' Dios Bö' La'y, ati' bchë'ë neda' gbaz la'y na' tu lu latj ca'z, ati' ni' blé'ida'-nu ngul dxianu cúdzu'ba' tuba' böa' snia', nacba' xna gui'z. Dxiagac gadx icjba' len chi luzba', len da'gac ca' lëba' le ta'në xöhui' queë' Dios. ⁴ Nácunu lari' xna len lari' xna gui'z ngul na' dxianu lëba'. Nazí' lquitj queënu le náquicni oro len yugu' guiöj zaca' len yugu' bga. Lu na'nu zoa tu zxíga'dau' náquini oro, yudzu le nacgac xöhui' len le cunác runnu. ⁵ Ra' xganu da'gac ca lënu, le tu'luí' tu le nagachi', ta'ná cni: “YödZ Babilonia Nac Blau” len “Xna'cnu Ngul Udá Dzag” len “Xna'gac Le Xöhui' Dzö' Yödzlyú.” ⁶ Gúquibe'ida' nazúdxinu ngul na' le bennu ga blalj rön quegac nup náquigac queë' Dios len quegac nup na' zoa nu budödi leygac le glun lna' lau queë' Jesús. Cati' blé'ida'-nu, bubántsquida'. ⁷ Gudxë' neda' gbaz la'y na', gnë': “¿Bixz quië rubániu'/? Uzéjni'da' li' lë na' nagachi', le ruluí' ngul ni lenca' le ruluí' böa' snia' na' dxianu-ba', dxiagac gadx icjba' len chi luzba'. ⁸ Böa' snia' na' blé'inu' gzoaba' zi'al san cutu zoaba' na'a, böa' ni chzoa grujba' latj chul, ati' tseajba' ga nitba' tsaz. Lubánitsqui nup nacua' luyú cunayujgac lagac lu guich qui yöl-la' na'bán dza ni'të cati' zi'a gata' yödzlyú. Cati' la'le'i böa' snia' na' gzoaba' zi'atël san cutu zoaba' na'a, lubani le ubanba'.

⁹ Lë ni nac tu le uzejni'i nu gac tsejni'i: Gadx icjba' na' tu'luí' gadx gui'adau' gap rö'nu ngul na'. ¹⁰ Lëzca' cni gadx icjba' na' tu'luí' gadxë' bönni' ta'ná bë'ë. Gayuë' bönni' ni chgdöd quequë'. Tuë' bönni' ni rna bë'ë na'a ati' yetué' cutu rdxindë', san cati' guidë', gna bë'ë tu chi'idau'z. ¹¹ Böa' snia' na' gzoaba' san cutu zoaba' na'a, ruluí' bönni' buzxunu', gna bë'ë. Nunë' tsaxxön bönni' gadx na', ati' töd ni nitië' tsaz.

¹² Chi luzba' na' blé'inu' tu'luí' chië' bönni' la'ná bë'ë. Cutu ta'zi'inë' yöl-la' uná bë', san la'zi'ë yöl-la' uná bë' tu chi'idau'z, la'ná bë'ë tsaxxön len böa' snia' na'. ¹³ Chië' bönni' ni, tuz nacquë', ati' ludödë' lu na'ba' böa' snia' na' yöl-la' uná bë' quequë' len le dë lu na'quë'. ¹⁴ La'dil-lenë' Bönni' na' naquë' Bö'cu' Zxíla'dau' san Lë' uxicjé' lequë', le naquë' Xangac yúgu'të nup nacgac xan len rna bé'inë' ca' yúgu'të nup ta'ná bë'. Nup nacua'len Lë', bulidzë' leygac Dios len gröë' leygac, ati' tsaz da'gac Lë'.”

¹⁵ Gudxë' ca' neda' gbaz la'y na', gnë': “Yugu' nis zxön na' blé'inu' gap ni' rö'nu ngul udá dzag na', tu'luí' bunách yödZ len bunách gza'a len bunách tui' didza' yubl len bunách yugu' luyú. ¹⁶ Chi luzba' böa' snia' na' blé'inu' len tu'luí' chië' bönni', cutu la'lé'inë'-nu dxi'a ngul udá dzag na', ati' ca'z len xguidz luca'në'-nu. Lahuë' xpéla'nu len luzégui'ë-nu len gui'. ¹⁷ Dios uchizië' icj ládxi'dau'quë' chië' bönni' na' le gun ga lunë' ca rë'ncznë' Lë', lacquë' tuz len ludödë' lu na'ba' böa' snia' na' yöl-la' uná bë' quequë' quië utság ca rna xtidzë'ë. ¹⁸ Ngul na' blé'inu'-nu ruluí' yödZ zxön na' rna be'i nup ta'ná bë' yödzlyú ni.”

18

Rguindj yödZ Babilonia

¹ Gdöd na' blé'ida'-në' yetüë' gbaz la'y ruhuötjé' r-rujé' yehua' yubá, dë lu në'ë yöl-la' uná bë' zxön, ati' gyëp yös yení' luyú ni'a qui yöl-la' yení' queë' gbaz la'y na'. ² Bë'ë zidzj didza' gbaz la'y na', gnë': “Chbguindj. Chbguindj Babilonia, yödZ zxön na'. Chböac xlatj tu' xöhui' len xlatjgac bö' xöhui' tun ditj bunách. Tu'zoaba' ni' lidxcba' bguinn xtsni' len bguinn nacgac xöhui'. ³ Cni guc qui yödZ na' ni'a qui le glun bunách nacua' ni', glunë' ga glun bunách yúgu'të yödZ ca nacgac le ta'zéz ládxi'quë' le cunác.

Glunlen lequë' le cunác nup ta'ná bè' yödzyú, ati' guta' yöl-la' tsahui' quequë' bönni' ta'u tuti' nacu'ë yödzyú, le gyantsca le záqui'tsqui gulazëz ládxi'gac nup nacuá' ni'."

⁴ Ni'r byönda' rui' didza' yetú nu zoa yehua' yubá, rna: "Gul-rúj lu yödz na', lbi'ili' náquili' quia' neda', cui gunli' tsazxón len lequë' dul-la' len cui gac queëli' tsazxón len lequë' zxguia'. ⁵ Nayantsca dul-la' nabága'quë', chnayás nadxíncz luzxbá, san Dios rajneynë' le cunác nunquë'. ⁶ Gul-bí'i quequë' ca na' glunë' queëli'. Gul-bí'i quequë' chop cö' tsca le glunë'. Gul-bí'i quequë' chop cö' tsca le nac xöhui' glunë' queëli'. ⁷ Gul-gún ga la'zaca' la'gui'ë len la'bödx yechë'ë tsca yöl-la' ba len yöl-la' zxón glui' cuinquë'. Ta'zá ládxi'quë', ta'në': 'Rö'tu' ni, rna bè'tu'. Cutu nactu' uzëb len gatga cödx yéchi'tu'. ⁸ Qui lë ni na', tu dzatëz la'dxin quequë' le la'zaca' la'gui'ë, yöl-la' gut, len yöl-la' rhödx yechi' len yöl-la' rdun. Legüë' lu gui', le napczë' yöl-la' huac zxón Xanru' Dios, Nu rusyúdx quequë'.

⁹ 'La'bödx nup ta'ná bè' yödzyú len glun tsazxón len lequë' le cunác, len guluzi' xbey le naqui quequë', ati' la'bödx yechë'ë cati' la'lé'inë' dzón qui yödz na' regui. ¹⁰ Zi'tu' zi'tu'z la'cu'ë le ládxinë' ca gac zxguia' gac qui yödz na', la'në': Bica' bayechi' Babilonia, yödz zxón ni, guctër blau. Tu dzatëz gac zxguia' qui.

¹¹ 'La'bödxë' ca' bönni' ta'u tuti' nacu'ë yödzyú len la'bödx yechë'ë qui yödz na' le cutur soa ni' nu ga'u bilúti'ë. ¹² Nutur nu ga'u ni' le náquicni oro len plata, len yugu' guiöj zaca', len yugu' bga, len yugu' lari' záqui'tsqui, len lari' xna, len lari' dxi'adau', len lari' xna gui'z, len yugu' yag rla' zxi, len le náquicni dxit záqui'tsqui, len le náquicni yag záqui'tsqui, len le náquicni cobre, len le náquicni guia, len le náquicni guiöj jar. ¹³ Nutur nu ga'u ni' canel, len yugu' le rla' zxi, len yal, len le rla' zxi qui mirra len qui yöj olíbano, len xisi uva nal, len le nac za, len yöj dxi'adau', len xzoa' xtil, len yugu' búrodau', len yugu' bö'cu' zxila', len yugu' böa', len yugu' carreta, len yugu' bönni' huen dxin, len yela'gac bunách. ¹⁴ Lë lequë' nup na' ta'u tuti', la'ná: Naduagac le gzë ládxi'li'. Chgdöd quegac yöl-la' tsahui' len le nacgac lach queëli', ati' cutur gdzölili' leygac.

¹⁵ 'La'bödxë' bönni' ta'u tuti' na', guta' quequë' yöl-la' tsahui' le glúti'ë lu yödz na', ati' la'cu'ë zi'tu' zi'tu'z le ládxinë' ca gac zxguia' gac qui yödz na', len la'bödx yechë'ë, ¹⁶ la'në': Bica' bayechi' yödz ni gac zxón. Gac ca ngul nácunu lari' záqui'tsqui len lari' xna, len lari' xna gui'z, len nazí' lguitj queënu le náquicni oro len le náquicni guiöj zaca' len yugu' bga. ¹⁷ Tu dzatëz gnit yöl-la' tsahui' qui yödz ni.

'La'cu'ë zi'tu' zi'tu'z yúgu'të bönni' xan barco len nup nacuá' lë'igac barco na', len nup tu'sá' yugu' barco na', len nup tun dxin lu nis zxón, ¹⁸ len cati' la'lé'inë' dzón qui yödz na' regui, la'bödxë', la'në': ¿Bizxal yödz gac zxón ca nac yödz ni?

¹⁹ 'Ludxië' bëchtö icjqüë', len la'bödxë' len la'bödx yechë'ë, la'në': Bica' bayechi' yödz ni gac zxón. Yöl-la' tsahui' qui yödz ni ben ga guta' yöl-la' tsahui' quegac yúgu'të nup nacgac xan barco lu nis zxón. Tu dzatëz gnit yödz ni.

²⁰ 'Gul-dziji ca gac qui yödz ni, lbi'ili' zoali' yehua' yubá, lenca' lbi'ili' náquili' queë' Dios, lbi'ili', bönni' gbaz queë' len lbi'ili', bönni' rui'li' didza' uláz queë'. Gul-dziji, le chbchuguë' Dios qui yödz ni ni'a qui bi glun queëli' nup nacuá' lu yödz ni."

²¹ Ni'r buchisè' tu guiöj zxön le nac ca guich ryëtu, tuè' gbaz la'y nal, ati' gru'nè' lei lu nis zxön, gnè': "La' cniz gac, gguindj Babilonia, yöd z na' gac blau, ati' cutur nu udzöli lei. ²² Cutur nu yöni lu yöd z na' nup ta'guínn lè'i le rul-l, len clëg nup tu'cöd x gui len clëg nup tu'cöd x trompeta, len cutur udzöl ni' bönni' huen dxin, len cutur yön ni' bö rgu'u le rutu. ²³ Cutur uzení' lu yöd z na' nitú gui', len cutu yön ni' chi'ë bönni' utság nè'ë, len clëg chi'ibi' bi'i ngul utság na'bi'. Cni gac zal-la' nacli' blau, lbi'ili' rá'uli' len rúti'li' lu yöd z ni, len gzxi' yé'ili' bunách gdutë yöd zlyú len yöl-la' udzá' queëli'.

²⁴ 'Lu yöd z ni blalj xchönquë' bönni' glu'ë didza' uláz queë' Dios len xchöngac nup náquigac queë' Dios lenca' xchöngac yúgu'të bunách yöd zlyú, guludödi lequë' nup nacua' yöd z ni."

19

¹ Gdöd lë ni byönda' tui' zidzj didza' bunách zian nacua' yehua' yubá, ta'ná:

Yöl-la' ba Dios. Yöl-la' ruslá runè',

Ati' yöl-la' zxön len yöl-la' uná bè'

Napë' Dios queëru'.

² Nac gdutë li len tsahui' ca rusyudxë'.

Bchuguë' qui yöd z na' nac ca tu ngul udá dzag,

Len quegac bunách lu yöd z na'

Glun ditj bunách yöd zlyú len le cunác glunë'.

Dios buzí' lè' lequë'

Le guludödcde' huen dxin queë'.

³ Leyúbl gulané': "Yöl-la' ba Dios. Cuentecz dzön ga regui yöd z na'."

⁴ Gulutság lauquë' lyu idáp uru'ë bönni' gul ni' len idáp nup ni' naban-gac, ta'yíj ládxi'quë' Dios, rö'ë latj blau queë'. Gulané': "Ca' gac. Yöl-la' ba Dios."

⁵ Ni'r byönda' rui' didza' tu nu zoa latj blau na', rna:

Gul-cu'ë Dios queëru' yöl-la' ba

Yúgu'tëli' runli' xchinë',

Lbi'ili' na' rádxili' Lè',

Nacli' bunách ca'z len bunách blau.

Lni qui yöl-la' rutság na' queë' Bönni' naquë' Bö'cu' Zxíla'dau'

⁶ Byönda' ca' nu rui' zidzj didza', byön ca ryön cati' tui' didza' bunách zian, len byön ca' ca ryön ga rdöd yegu zxön, o ca ryön cati' rnë gziu', rna: Yöl-la' ba Dios le rzu lahuë' rna bè'ë,

Napczë' yöl-la' huac.

⁷ Ral-la' udziji ládxi'ru' len uzi'ru' xbë'

Len cu'ru'-nè' yöl-la' ba

Le chbdxin dza lni qui yöl-la' rutság na'

Queë' Bönni' na' naquë' Bö'cu' Zxíla'dau',

Si' lu nè'ë Cristo nup náquigac queë'.

Chzoa rbözbi' bi'i utság ná'lenbi' Lè',

Nachí' le rului' nup na' náquigac queë'.

⁸ Dios ru'ë-bi' latj gácubi' lari' záqui'tsqui

Le nac gdu len ryëp yös yení'.

Lari' záqui'tsqui na' rului' le nac tsahui' nungac nup náquigac queë' Dios.

⁹ Ni'r gudxë' neda' gbaz la'y na', gnë': "Bzuj lu guich didza' ni: Bica' bagac nup na' nulidzë' lequë' Dios quië la'cu'ë Ini qui yöl-la' rutság na' queë' Bönni' naquë' Bô'cu' Zxíla'dau'."

Gudxë' ca' neda': "Yugu' didza' gdu'të li ni ru'ë didza' Dioscz."

¹⁰ Buzechu zxiba' xni'ë gbaz la'y na' quië tsej ladxa'a lë', san gudxë' neda': "Cutu gunu' cni. Neda' ca' naca' huen dxin queë' Dios ca nacu' li' len ca nacquë' böchi' lza'u nazí' lu na'quë' le nac gdu'të li ca nac queë' Jesús. Gyij ladxë'ë Dios."

Nup tui' didza' uláz queë' Dios, tui' didza' le nac gdu'të li ca nac queë' Jesús.

Bönni' dxië'-ba' böa' chguich

¹¹ Ni'r blé'ida' nayálj luzxbá, ati' buluí' lauba' tuba' böa' chguich, ati' lë' Bönni' dxië'-ba', Nu Run Ca Rna, lenca' Nu Nac Le Nacz. Cni lë' le rbequi xbeynë' ca nac le nac gdu'të li lenca' cni tsijë' lu gdil-l. ¹² Ryëp yös yení' yöj lahuë', nacgac ca gui', len dxia'gac icjë' bregui' zian. Nayúj lahuë' tu le lë', le nutú nu nözi, san tuzë' Lë' nöznë'. ¹³ Nacuë' tu lari' ni'aj rön, len lë' ca' Nu Nac Xtidzë'ë Dios. ¹⁴ Rajnaquë' Lë' ni'a në'ë guizx yu nacu'ë yehua' yubá, dxia'cquë'-ba' böa' chguich len nácuquë' lari' záqui'tsqui, nac chguichdau'z len cutu nac bösj. ¹⁵ R-ruj ru'ë le nac ca tu guia tuchi' gundë' zi' bunách yugu' yödz. Gna bé'inë' lequë' len xuyág guia len gunë' lequë' zxguia', gac quequë' ca rac qui le rbia lba uva, zoa nu rulíb leygac, le rléytsquinë' Dios, napczë' yöl-la' uná bë'. ¹⁶ Nayúj lu lari' nacuë' lenca' lu xgatsjë' ca lë', Nu Rna Be'i Nup Ta'ná Bë', lenca' Nu Nac Xangac Nup Nacgac Xan.

¹⁷ Ni'r blé'ida'-në' zuinë' lu gbidz tuë' gbaz la'y, ati' bë'ë zidzj didza', gudxë'-ba' böa' ta'zuba' luzxbá, rnë': "Gul-dá, gul-dúb ga ni gáguli' Ini zxön queë' Dios. ¹⁸ Gáguli' xpéla'gac nup ta'ná bë', len xpéla'gac nup nacu'ë lu na'gac bönni' rjaquë' gdil-l, len xpéla'gac nup nalga, len xpéla'cha' böa', len xpéla'gac nup ta'bía lecba', len xpéla'gac yúgu'të bunách, nup cunadá'ugac len nup nadá'ugac, nup nacgac ca'z len nup nacgac blau."

¹⁹ Ni'r blé'ida'-ba' böa' snia' na' lenca' bönni' ta'ná bë'ë yödzlyú, len bönni' rjaquë' gdil-l guizx yu quequë', nudubquë' quië lúnlenë' gdil-l Bönni' dxië'-ba' böa' chguich, dzaggac Lë' ni'a në'ë guizx yu. ²⁰ Bdzunba' böa' snia' na' lenca' bönni' na' bë'ë didza' uláz queë'ba', bönni' na' benë' yugu' le nac bë'tsca lauba', gzxi' yé'inë' nup ni' glui' latj nu uzúj láhuigac lë na' nac bë' da'gac lëba' len gulayj ladxí'gac bdau' queë'ba'. Böa' snia' na' lenca' bönni' na' bë'ë didza' uláz queë'ba', nabangacz ca' gularu'në' leygac ga röl' gui' zxön le réguien lë na' ruzégui'tsca. ²¹ Yúgu'të nup na' gda'gac lequë' budödcde' leygac len guia tuchi' na' r-ruj ru'ë Bönni' na' dxië'-ba' böa', ati' guluhuöljba' yúgu'tëba' böa' na' ta'zuba' luzxbá, gláguba' xpéla'quë'.

20

Chi gayuá' iz

¹ Gdöd lë ni blé'ida' ruhuötjé' gbaz la'y, zë'ë yehua' yubá, zönë' xzi'n guia qui latj chul, ati' nu'ë tu du guia yödx. ² Gzxönë'-ba' bël zxön xtsni' na', nacza' bël gzoaba' dza ni'të, bël na' lëba' tu' xöhui' lenca' Satanás, ati' béguë'ë-ba', len buca'në'-ba' cni chi gayuá' iz. ³ Yajchu'në'-ba' latj chul

len buseyjë' latj na', bdë'ë le quel-la' le ruséyj latj na' quië cutur si' yé'iba' bunách yugu' yödž ga gza'ar chi gayuá' iz, ati' töd ni' ral-la' yedxba' tu chi'idau'.

⁴ Ni'r blé'ida' latj gap ta'bö' nup ta'ná bë', ati' ta'bö' yugu' latj na' nup guladel-li' la'bequi xbey le rac. Blé'ida' ca' yugu' bö' glaccz bunách gulurixë' yengac bönni' cunacquë' tsahui' le glun lna' lau queë' Jesús len le glun lban qui xtidžë'ë Dios. Yugu' bunách ni cutu gulayíj ládxi'gac böa' snia' na' len bdau' queëba', len cutu glui' latj nu uzúj ra' xgagac o lu na'gac lë na' nac bë' nu da' lëba'. Gulubán nup ni lu yöl-la' gut len gulaná bë'len Cristo chi gayuá' iz, ⁵ san yezica' bunách natgac cutu gulubán. Cati' gza'ar chi gayuá' iz lubán. Yöl-la' rubán lu yöl-la' gut guc ni nac le rac zi'al. ⁶ Bica' ba len bica' la'y nup ta'del-li' yöl-la' rubán na' rac zi'al. Yöl-la' gut le rac burópl lzu cutur bi gac gun quequë', san lacquë' bxuz queë' Dios lenca' queë' Cristo, ati' la'ná bë'lenë' Lë' chi gayuá' iz.

⁷ Cati' gza'a chi gayuá' iz na', lusanë' Satanás ga na' nadzún. ⁸ Urúj Satanás, tsajxí' ye'i bunách yugu' yödž nacuá' idáp la'a yödžlyú. Si' ye'i ca' bunách yödž Gog len Magog, utúb lequë' lu gdil-l. Tsca nacgac nup ni, nacgac ca nac yuzx rö' ra' nis zxön. ⁹ Guixz yuz guladödë' gdutë luyú, ati' gulacu'ë li'ajl latj ga na' nacuá' bunách náquigac queë' Cristo, le nac yödž na' nadxi'inë' Dios. Ni'r benë' Dios ga böxj gui' bruj yehua' yubá, le buzegui' lequë'. ¹⁰ Tu' xöhui' na' nazí' ye'i lequë', yajchu'nquë' lei ga rö' gui' zxön qui lë na' ruzégui'tsca, ga na' chzoaba' böa' snia' na' lenca' bönni' na' bë'ë didza' uláz queëba'. Ni' la'zaca' la'guí'i rël len tē dza yúgu'të iz zi'a za'c.

Ta'dxín bunách lahuë' Dios ga rö'ë rbequi xbeynë'

¹¹ Ni'r blé'ida' tu latj blau chguich, len blé'ida' ca' Nu rö' rbequi xbeynë' latj na'. Lahui lau Nu ni gulanittë yödžlyú len luzxbá, len cutur budžöl xlatjgac. ¹² Blé'ida' ca' nup chnatgac, nup nacgac blau len nup nacgac ca'z, zuicnë' lahuë' Dios. Gulayálj guich, len gyalj ca' yetú guich ga na' nayujgac lagac nup nadél-li'gac yöl-la' na'bán gdu. Glequi xbeynë' Dios nup na' chnatgac tsca nac le nayúj yugu' lu guich na', lë na' glun. ¹³ Lu nis zxön gulurúj nup chnatgac, nacuá' lu nis zxön. Lu yöl-la' gut, len lu latj chul gulurúj nup chnatgac, gulacuá' gap ni', ati' glequi xbeynë' Dios tu tuë' tsca nac le glunë'. ¹⁴ Ni'r yajtsazgac yöl-la' gut len latj chul ga ni' rö' gui' zxön le nac latj qui yöl-la' gut le rac burópl. ¹⁵ Yajtsazgac latj ga na' rö' gui' zxön nup cunayujgac lu guich quegac nup nadél-li'gac yöl-la' na'bán gdu.

21

Luzxbá cub len luyú cub

¹ Gdöd na' blé'ida' tu luzxbá cub len tu luyú cub, le chgdöd quegac luzxbá na' len luyú na' gulacuá' zi'al. Cutur bi dë nis zxön. ² Neda', Juan, blé'ida' yödž la'y na', nac Jerusalén cub, ruhuötj, r-ruj yehua' yubá ga zoë' Dios, chnabá'a qui ca nabá'a queëbi' bi'i ngul chzoa utság ná'lenbi' bönni'. ³ Byönda' rui' didza' yehua' yubá nu rna: “Gul-yutsca'. Ga zoë' Dios zoalen bunách. Sóalenë' lequë', ati' lequë' lacquë' bunách queë'. Dioscz sóalenë' lequë', gaquë' Dios quequë'. ⁴ Dios uzxië' nis rbödx zoa yöj lauquë'. Nutur nu gat, len nutur nu cödx, len nutur nu cödx yechi', len nutur nu saca' qui'i, le chgdöd quegac lë na' glac zi'al.”

⁵ Ni'r Nu na' rö' latj blau ni' gna: “Byutsca'. Yúgu'të ruúna' cub.”

Gudx ca' neda': "Bzuj lu guich lë ni, le nac gdu'të li didza' ni len nac löz."

⁶ Ni'r gudx neda': "Chnaccz. Neda' naca' Nu zoa zí'atël lenca' Nu rajseytë ca nac le rzu lau len le ruúdx'të. Nu rbidz nis, neda' guna' ga gui'j nis na' runn yöl-la' na'bán. ⁷ Nup luxíj lu le rac yödzlyú, gac quegac yúgu'të lë ni. Neda' gaca' Dios quequë', ati' lequë' lacquë' zxi'ncza', ⁸ san nup tadxi len nup cutu ta'yejlë' neda', len nup nacgac xöhui', len nup tu'dödi bunách, len nup tun le cunác, len nup nacgac udzá', len nup ta'yíj ládxi'gac bdau' guiöj bdau' yag, len yúgu'të nup ta'zí' yë', chzoa rböz xlatjgac lu gui', ga ni' rö' gui' zxön qui lë na' ruzégui'tsca, lë na' nac yöl-la' gut rac burópl."

Yödz Jerusalén le nac cub

⁹ Ni'r bidë' ga zoa' tuë' gbaz la'y nababë' gadxë' gbaz la'y ni' gulazönë' gadx zxíga'dau' ni' yúdzugac gadx guidzhuë' yajséytëgac. Gudxë' neda': "Gda ni. Neda' ului'ida' li' bi'i ngul ra'bán na' zi'a butság ná'lenbi' Bönni' na' naquë' Bö'cu' Zxíla'dau'."

¹⁰ Gdu gzóalenë' neda' Dios Bö' La'y, ati' bchë'ë neda' gbaz la'y na' tu lu gui'a sib, len bului'inë' neda' yödz la'y Jerusalén, ruhuótj, r-ruj yehua' yubá ga zoë' Dios. ¹¹ Yödz ni ryëp yös yení' le zoalen lei yöl-la' yení' queë' Dios. Ryëp yös yení' ca ryëp yös yení' tu guiöj záqui'tsqui ca nac guiöj gui'dau'z nazi' lei jasje. Yeni'dau' nac yödz na' ca nac guiöj jar. ¹² Gdu zbi'il yödz na' zoa tu zö'ö zxön len sib. Lë'i zö'ö na' nacua' chinnu gap nu ryaz. Ra' gap nu ryaz na' nacu'ë chinnuë' gbaz la'y tun chí'ë. Tu tu ga nu ryaz na' nayúj tu tu lagac idxinnu cö' di'a dza zxi'n xsoë' Israel. ¹³ Lë'i zö'ö ruyú zaca' ga rlen gbidz nacua' tsonn gap nu ryaz, len zaca' tsla'a ga rdöd gbidz beo' ziang nacua' tsonn gap nu ryaz, len zaca' ga rbia gbidz nacua' ca' tsonn gap nu ryaz. ¹⁴ Zxan zö'ö qui yödz na' nacua' chinnu xlibi zö'ö, ati' lé'igac xlibi zö'ö na' nayujgac laquë' idxínnutë' bönni' gbaz queë' Bönni' na' naquë' Bö'cu' Zxíla'dau'.

¹⁵ Zönë' tu yag urixi náquini oro gbaz la'y na' ruí'lenë' neda' didza', quië grixë' tsca nac yödz na', len tsca nacgac gap nu ryaz, len tsca nac zö'ö qui. ¹⁶ Yödz na', leydi'i nacgac idáp la'a. Leydi'i nac yöl-la' tunn qui len yöl-la' blaga' qui. Len yag na' brixë' tsca nac yödz na', nac gdu tsca gac nu sa' gdu chinnu dza, ati' leydi'i nac yöl-la' tunn qui, len yöl-la' xtsa' qui, len yöl-la' blaga' qui. ¹⁷ Brixë' ca' yöl-la' yödx qui zö'ö na', nac tu gayuá' yu tapún dxít, tsca nac tsadxít qui na' bunách, lë na' r-rixnë' gbaz la'y na'.

¹⁸ Náquini guiöj jasje zö'ö na', ati' yödz na', órotëz náquini, le nac yeni'dau' ca nac guiöj jar. ¹⁹ Xlibi zö'ö qui yödz na' nazi'gac lguitj guiöj záqui'tsqigac.

Xlibi zö'ö zi'al náquini guiöj jasje.

Le buróp náquini guiöj zafiro.

Le bunn náquini guiöj ágata.

Le budáp náquini guiöj esmeralda.

²⁰ Le bugayu' náquini guiöj ónice.

Le buzxóp náquini guiöj cornalina.

Le bugádx náquini guiöj crisólito.

Le buzxunu' náquini guiöj berilo.

Le bugá náquini guiöj topacio.

Le budxí náquini guiöj crisoprasa.

Le idxinéaj náquini guiöj jacinto.

Le idxinnu náquini guiöj amatista.

²¹ Chinnu gap nu ryaz na' ta'yeyjni chinnu bga. Tu tu ga nu ryaz na' ryeyjni taz bga. Luyú la' nöz blau qui yödز na', órotèz náquini, yeni'dau' nac ca nac guiöj jar.

²² Nitú gdau' blé'ida' lu yödز na', le naquè' gdau' qui Xanru' Dios, napczè' golutè yöl-la' uná bè', len lèzca' cni naquè' Bönni' naquè' Bö'cu' Zxíla'dau', naquè' gdau' qui yödز na'. ²³ Cutu run bayúdx tseni'gac lu yödز na' gbidz len beo', le uzení' yöl-la' yeni' queè' Dios lu yödز na', ati' naquè' ca' le uzení' ni' Bönni' naquè' Bö'cu' Zxíla'dau'. ²⁴ La'dá lu yeni' qui yödز na' bunách yugu' yödز, nup nulagac, ati' djua'que' ni' yöl-la' tsahui' queque' bönni' ta'ná bè'è yödzyú. ²⁵ Gatga tseyjgac gap nu ryaz lu yödز na' lahui' dza, ati' latj na' gatga gac rël. ²⁶ Djua'gac ni' le nacgac lsaca' len yöl-la' tsahui' quegac bunách yugu' yödز. ²⁷ Cutu ca' tsaz ni' nitú le cunác gdu, len nitú le nac xöhui', len nitú nu rzi' yè', san tsazgac ni' nupz nayujgac lagac lu guich queè' Bönni' naquè' Bö'cu' Zxíla'dau', ga na' nayujgac lagac nup nadél-li'gac yöl-la' na'bán.

22

¹ Ni'r bului'inè' neda' tu yegu yeni'dau' gbaz la'y na', le nac nis yegu runn yöl-la' na'bán. Ryèp yös yeni' yegu na' ca ryèp yös yeni' guiöj jar. R-ruj yegu na' lu latj blau ga rø'è Dios len ga rø'è ca' Bönni' naquè' Bö'cu' Zxíla'dau'. ² Rza' yegu ni gatsj lahui'l nöz blau qui yödز na'. Tsla'a hueaj ra' yegu na' zoa tu yag runn yöl-la' na'bán, ati' ta'bía chinnu lzu tu iz. Tu tu beo' ta'bía yag na'. Nacgac le tu'ún bunách yugu' yödز xlágui'gac yag na'. ³ Cutu soa ni' nitú le dxia dö'. Soa lu yödز na' latj blau ga rø'è Dios lenca' ga rø'è Bönni' naquè' Bö'cu' Zxíla'dau', ati' la'yíj ládxi'que' Lè' huen dxin queè'. ⁴ La'lé'inè' lahuè' Lè', ati' lè' nayúj ra' xgaquè'. ⁵ Cutu gac ni' rël, ati' cutu la'quínn tu le cu'u yeni' len clèg yeni' qui gbidz nup nacuá' ni', le gaquè' Xanru' Dios yeni' queque'. Tsalzú la'ná bè'tecz nup nacuá' ni'.

Chzoa huödè' Cristo

⁶ Ni'r gudxè' neda' gbaz la'y na', gnè: “Didza' ni nac gdutè li len nac löz. Xanru' Dios, Nu ruchíz Bö' La'y icj ládxi'dau'que' bönni' tu'è didza' uláz queè', chbsölè'è gbaz la'y queè' quiè ului'inè' yugu' huen dxin queè' le ral-la' gactè.” ⁷ Cni rnè' Jesucristo: “Chzoa huöda'. Bica' ba nu run ca rna didza' ru'a uláz queè' Dios, nayúj lu guich ni.”

⁸ Neda', Juan, byönda' len blé'ida' yugu' lè ni. Gdöd byönda' len blé'ida' yugu' lè ni, buzechu zxiba' xni'è gbaz la'y na' bului'inè' neda' yugu' lè ni quiè guna' lè' zxön. ⁹ Ni'r lè' gudxè' neda': “Cutu gunu' cni, le naca' neda' huen dxin queè' Dios ca nacu' li', len ca nacque' böchi' lza'u na' tu'è didza' uláz queè' Dios, lenca' ca nacgac yúgu'tè nup tun ca rna le nayúj lu guich ni. Ben zxön Dios.”

¹⁰ Gudxè' ca' neda': “Cutu ca' ucachu'u xtidzè'è Dios ni, didza' ru'a uláz queè' len nayúj lu guich ni, le chzoa lac lè ni. ¹¹ Nu rua' dö' gua'tecz dö'. Nu run le cunác guntecz le cunác. Nu run dxi'a, guntecz dxi'a, ati' nu naqui quizi queè' Dios, gáquitecz quizi queè'.” ¹² Rnè' Jesús: “Chzoa huöda'. Nu'a lu na'a le nadél-li'gac bunách, ubi'a qui queèquè' tscá nac bi glunè'. ¹³ Neda' naca' Nu zoa zí'atél lenca' Nu rajseytè, ca nac le rzu lau len le ruúdxte. Naca' ca' Nu run ga su lau len Nu rusyúdx.

¹⁴ 'Bica' ba nup nayár le nácugac, tun le nac dxi'a. Nazi'quë' latj lahuë' le rbia yag runn yöl-la' na'bán len gac la'yazië' gap nu ryaz lu yödz na'.
¹⁵ La'cuá' ni'l ra' yödz na' nup nacgac xöhui', len nup nacgac udzá', len nup tun le cunác, len nup tu'dödi bunách, len nup ta'yij ládxi'gac bdau' guiöj bdau' yag, len nup ta'dzág ládxi'gac ta'zí' yë'.
¹⁶ Neda', Jesús, bsöla'a gbaz la'y quia', bului'inë' lbi'ili' yugu' lë ni, lbi'ili' na' dzagli' yugu' cö' bunách quia'. Neda' naca' di'a dza queë' David lenca' zxi'n xsoë'. Naca' ca' bölj usíl."

¹⁷ Tu'ë didza' Dios Bö' La'y len bi'i ngul utság ná'lenbi'-në' Bönni' naquë' Bö'cu' Zxíla'dau', ta'në': "Gda."

Nu ryöni didza' ni ral-la' gna: "Gda."

Nu rbidx nis len nu rzë ladxi' lei, ral-la' guid len gui'j nis runn yöl-la' na'bán.

¹⁸ Neda', Juan, ruzéjni'da' nup ta'yöni didza' ni ru'a uláz queë' Dios len nayúj lu guich ni, rnia': Chqui' nu udá' lë'i didza' ni, Dios ubi'ë qui nu na', gunë' lë' zxguia' ca nac le nayujgac lu guich ni.
¹⁹ Lëzca' cni, chqui' nu cua bíti'tëz didza' ni ru'a uláz queë' Dios len nayúj lu guich ni, Dios ugüë' ca' xlatj nu na' lu guich ga nayujgac lagac nup nadél-li'gac yöl-la' na'bán gdu, lenca' lu yödz la'y, ca na' nayúj quequë' lu guich ni.

²⁰ Xanru', Nu run lna' lau quegac lë ni rnë': "Ja. Huödtea'."

Ca' gac. Gda, Xantu' Jesús.

²¹ Rnabda'-në' Xanru' Jesucristo uzá' ladxë'ë queëli' yúgu'tëli'. Ca' gac.